

ADRIAN PANDEA

EFTIMIE ARDELEANU

ROMÂNII în CRIMEEA

1941 - 1944

ROMÂNII
în
CRIMEEA

LES ROUMAINS EN CRIMÉE
1941-1944

ROMANIANS IN CRIMEA
1941-1944

ADRIAN PANDEA

EFTIMIE ARDELEANU

ROMÂNII
în
CRIMEEA
1941 – 1944

EDITURA MILITARĂ, BUCUREȘTI, 1995

Coperta: VICTOR ILIE

Fotografiile:

Coperta I

- Soldați români pe frontul din Crimeea.

Coperta IV

- *stânga*: Generalii Erich von Manstein, Gheorghe Avrămescu și Petre Dumitrescu (de la stânga la dreapta).

- *dreapta*: Generalul Radu Korne (cel cu mâna bandajată) pe frontul de la Kerchi mai 1942.

Fotografiile au fost depistate și ne-au fost puse la dispoziție de dl. CORNEL SCAFEȘ.

Concepția și execuția hărților: ADRIAN PANDEA

© EDITURA MILITARĂ

Str. General Constantin Cristescu, nr.5, sector 1,

BUCUREȘTI

cod 70 764

ISBN 973-32-0417-X

GLORIE ȘI TRAGEDIE ÎN CRIMEEA

În anii din urmă, când, drept urmare a falimentului general al comunismului, dar mai ales a propriilor slăbiciuni, imperiul sovietic s-a destrămat, unul din conflictele de „succesiune“ a izbucnit între Rusia și Ucraina pentru statutul peninsulei Crimeea. Puțin a lipsit ca el să nu se transforme într-o confruntare militară deschisă, unii analiști întrevăzând aici chiar o nouă Bosnie. Și asta deoarece posesia Crimeii este reclamată de ruși – majoritari din punct de vedere demografic, de ucrainenii – care sunt, cel puțin deocamdată, stăpânitorii ei legali, dar și de o restrânsă populație tătărească al cărei principal argument este legitimitatea istorică. În pofida acordurilor politice și militare intervenite între Ucraina și Rusia, situația este departe de a-și fi găsit o rezolvare durabilă și echitabilă. Desigur, combustia acestui conflict este asigurată, ca și în Transnistria sau în republicile caucaziene, de către Rusia. O Rusie evident nemulțumită de noua sa configurație geopolitică rezultată în urma secesiunii fostelor republici sovietice.

Formele de conflict enunțate mai sus nu sunt însă datorate numai unei conjuncturi politice aparținând strict actualității imediate. Ele desemnează, pe de o parte, un traseu al ambițiilor imperiale rusești, iar pe de altă parte, o zonă geostrategică foarte sensibilă, a cărei soartă nu este doar o problemă de interes local, ci continental. O zonă a cărei evoluție a avut totdeauna repercusiuni și asupra situației României. O singură dată în istoria de până acum românii au fost angajați direct militar și politic în lupta pentru stăpânirea peninsulei Crimeea și, în general, a litoralului de nord și de nord-est al Mării Negre: în timpul celui de-al doilea război mondial.

Cartea de față își propune să reconstituie, cu ajutorul documentelor primare de arhivă, campaniile pentru stăpânirea Crimeii la care au luat parte trupele române în anii 1941–1944.

Bătăliile în care au fost angajați ostașii români în acest perimetru geografic sunt încă prea puțin cunoscute de publicul român și, în orice caz, nu au avut parte până acum de o abordare din unghi de vedere românesc. Nu e nevoie să insistăm asupra motivelor care au determinat această tăcere a istoriografiei românești timp de aproape jumătate de secol. Dorim doar să reafirmăm credința că adevărul despre participarea noastră la aceste campanii trebuie rostit, în primul rând, de români, pe baza surselor românești. Aceasta nu înseamnă o respingere *ab initio* a lucrărilor consacrate acestui subiect elaborate de istorici germani, ruși etc., dar este inutil să așteptăm să ne vină de aiurea răspuns la întrebările noastre. Cum la fel de inutil este să credem că în absența unui punct de vedere românesc, pus la dispoziția cercetătorilor și publicului larg, va fi dispus cineva din afara hotarelor și intereselor românești la un asemenea efort de înțelegere.

Până a lăsa documentele să vorbească, este necesar însă să lămurim câteva aspecte legate de campaniile din Crimeea, aspecte neabordate de documentele pe care le prezentăm și care vor facilita, credem noi, o înțelegere mai profundă a evenimentelor evocate. Fiindcă trebuie să mărturisim că intenția noastră nu este numai de a reconstitui o sumă de bătălii și lupte, ci de a găsi rațiunile și sensul acestor confruntări, pe un suport mai larg decât al artei militare.

Din acest motiv, să vedem mai întâi ce a reprezentat Crimeea de-a lungul istoriei și care a fost miza pusă pe această peninsulă de beligeranții din cea de-a doua conflagrație mondială.

ISTORIE ȘI GEOPOLITICĂ

Peninsula Crimeea are o suprafață de circa 26 000 km² și o populație cifrată astăzi la circa 2,5 milioane de locuitori (în 1932 avea aproximativ 800 000 locuitori)¹.

Coastele sale sunt scăldate de apele Mării Negre la vest, sud și sud-est, iar la nord-est de cele ale Mării de Azov. La nord și nord-est se află așa-numitul lac Sivaș (numit și Marca Putredă sau Marca Sivaș), o întindere de apă sărată cu adâncime foarte mică, nefolosibilă pentru navele comerciale sau de război. În aceste condiții, legătura terestră cu continentul este posibilă numai prin istmurile Perekop, Salkovo și Genicesk.

De aici, evident, numeroase avantaje pentru apărătorii Crimei în cazul unui conflict, ea putând fi „închisă” relativ ușor. De asemenea, în estul Crimei se găsește peninsula Kerci care este despărțită de strâmtoarea cu același nume (foarte accesibilă datorită lățimii reduse) de peninsula Taman, una din intrările în Cuban și Caucaz.

Crimeea este o zonă cu climat mediteranean, vestită pentru stațiunile de pe coasta de sud – unde se află Munții Crimei –, câteva dintre ele cu un deosebit ecou în istoria românească (Livadia, Ialta) sau în actualitatea imediată (vezi Foros, unde a fost sechestrat Gorbaciov pe timpul puciului din august 1991).

Sunt și exploatări miniere (fier), precum și o vestită zonă viticolă. Cu alte cuvinte, o zonă binecuvântată de Dumnezeu. Totuși, din cele mai vechi timpuri și până astăzi, atracția pentru Crimeea s-a datorat în primul rând poziției geo-strategice pe care o deține. E destul de clar că stăpânii Crimei sunt cei care fac legea în acvatoriul Mării Negre.

Primii care și-au implantat așezări aici au fost grecii, în secolul al V-lea î.e.n., de la ei provenind vechile denumiri ale peninsulei (Hersones sau, mult mai cunoscut, Taurida). După greci, au venit romanii, pentru ca mai apoi Crimeea să fie bântuită, începând din secolul al III-lea e.n., de valurile populațiilor migratoare. A urmat, în secolele IV–V, Bizanțul, care a întemeiat câteva orașe, între care unul, Mangup, are rezonanță și în istoria noastră. După marea invazie tătară din 1237, peninsula devine, practic, o posesiune a Hoardei de Aur. Singurii care mai reușese să se infiltreze aici sunt genovezii, care întemeiază prospera colonie Caffa. În secolul al XV-lea se constituie Hanatul Crimei, care la scurt timp devine, prin forță, vasal al Imperiului otoman (1475). În fine, de la sfârșitul secolului al XVII-lea, o dată cu Petru cel Mare, rușii sunt cei care încep să emită pretenții pentru dominația Mării Negre, deci și a Crimei. Abia în 1774, după o suită de războaie pe mare și pe uscat, rușii reușesc să obțină, prin pacea de la Kuciuk-Kainargi, dreptul de liberă navigație în Marea Neagră și intră în posesia cetăților Kinburn, Enikale și Kerci din Crimeea.

De aici până la totala înstăpânire nu mai este decât un pas care se produce în 1783, când Ecaterina a II-a anexează Crimeea Imperiului. În același an, se pune piatra de temelie a celei mai puternice și temute fortărețe din Marea Neagră: Sevastopolul.

La mijlocul secolului al XIX-lea va izbucni ceea ce istoria a consemnat drept războiul Crimeii care a opus Rusiei o coaliție formată din Anglia, Franța, Turcia, Austria și Piemont. După victoria navală obținută de ruși asupra turcilor în 1853 la Sinope, confruntarea se va concentra în Crimeea, unde forțele aliate debarcate la Evpatoria vor asedia Sevastopolul, timp de aproape un an de zile (septembrie 1854–august 1855), până când apărătorii săi vor ceda. Despre dramatismul acestor zile, din unghiul de vedere rusesc, dar oricum genial, Lev Tolstoi a scris un faimos ciclu de trei nuvele. Să amintim aici că, până a ajunge în Sevastopolul asediat, Tolstoi a poposit mai întâi la București (martie 1853) și de acolo pe frontul deschis la Dunăre de ruși împotriva turcilor. Unul din biografiile lui Tolstoi notează că acesta a fost uimit să găsească „un oraș cu comedie franceză, operă italiană și înghețată în cafenele”². Deși nu la asta se gândea contele, era chiar de mirare după ce mai toate confruntările ruso-turce din ultimii 150 de ani transformaseră principatele române în „zonă de etape” pentru cei doi beligeranți și, adeseori, în teatru de operații.

Înfrânți în războiul Crimeii, rușii vor fi obligați, prin Congresul de Pace de la Paris din 1856, la un regim extrem de restrictiv în Marea Neagră, una dintre condiții fiind și dezafectarea fortăreței Sevastopolului. Și să subliniem că prin același congres, care a dus la slăbirea poziției Rusiei în zona Mării Negre, principatelor române li s-a creat o situație favorabilă, fructificată pe deplin în Unirea din 1859.

Crimeea va deveni teatru de operații militare și în anii 1917–1920. După stabilirea puterii sovietelor a fost proclamată în martie 1918 o Republică Sovietică a Tauridei. În aprilie, însă, în peninsulă vor ajunge trupele germane, punând capăt pentru moment avântului revoluționar. Mai apoi aici vor debarca forțele de intervenție occidentale în tentativa lor de a împiedica coagularea imperiului roșu. În aprilie 1919, trupele rusești vor recucerii Crimeea, dar și de această dată succesul a fost efemer, pentru că în iunie același an „albi” lui Denikin vor abolii din nou puterea sovietelor. „Albii”, conduși ulterior de Vranghel, vor rezista în Crimeea până în noiembrie 1920, când vor fi înfrânți de armata „eliberatoare” comandată de faimosul M.V. Frunze.

În anii puterii sovietice, pe acest teritoriu se va forma R.S.S. Autonomă Crimeea. În al doilea război mondial, la numai câteva zile după retragerea ultimelor trupe germane și

române din peninsula (12 mai 1944), din ordinul expres al lui Stalin 200 000 de tătari vor fi deportați în Urali, Siberia și Asia Centrală. Făcuseră greșeala de neiertat de a se fi arătat prea bucuroși la despărțirea de ruși (deși, așa cum vom vedea, nici Hitler nu le hărăzise, în planurile sale, o soartă mai bună). Oricum, nu prezentau „încredere“ și regimul sovietic a rezolvat „problema“ în același mod în care procedase, spre exemplu, în iunie 1941 și, ulterior, în 1948 în Basarabia, dovedind apetitul Kremlinului pentru „soluțiile finale“.

Mai mult, din 1946, Crimeea va deveni parte integrantă a Republicii Socialiste Federative Sovietice Ruse.

Lucrurile le va încurca însă – în perspectiva evoluțiilor actuale – succesorul lui Stalin, N.S. Hrușciov, care, ucrainean de origine, va face cadou Crimeea, în 1954, Ucrainei. Dar cine se gândea atunci că un act administrativ intern va naște, peste ani, o problemă internațională?

Din cele câteva repere istorice pe care le-am prezentat reiese că lupta pentru Crimeea nu a fost și nu este guvernată de interese economice – deși ele nu lipsesc – ci, primordial, de interese strategice militare. O constatare confirmată și de faptul că în anii războiului rece, având în vedere aderarea Turciei la N.A.T.O., deci prezența „adversarului“ în imediata vecinătate, flota sovietică a Mării Negre și-a mărit continuu forța, iar Sevastopolul și-a menținut titlatura de cea mai puternică fortăreață maritimă a lumii. Și asta în pofida faptului că evoluția conjuncturii politice mondiale, ca și cea a armamentului au diminuat importanța strategică a Crimei. Totuși, așa cum demonstrează și situația creată astăzi în această zonă, Rusia nu se va dispensa de bunăvoie de acest bastion strategic.

La 15 decembrie 1941, în lecția de deschidere a cursului despre istoria Mării Negre, Gheorghe I. Brătianu includea Crimeea, alături de Strâmțori, în ceea ce el numea „spațiul de securitate“ al României. Un termen de geopolitică pe care el îl va defini ulterior drept spațiul „care cuprinde acele regiuni și puncte fără de care o națiune nu poate îndeplini nici misiunea ei istorică, nici posibilitățile care alcătuiesc destinul său“³.

Ilustrul istoric își întemeia situarea Crimei – mai precis a „bazelor aeriene și navale“ din peninsula – și a Strâmțorilor – „prelungirea“ gurilor Dunării și a Porților de Fier – în spațiul de securitate românesc pe analiza mai multor momente ale istoriei noastre. El punea în evidență relația directă stabilită

între statutul internațional al Mării Negre și situația politică a românilor. Astfel, el demonstra că intrarea țării sub dominația otomană a fost deschisă de pierderea cetăților pontice Chilia și Cetatea Albă și, în general, de tendința de a transforma Marea Neagră într-un „lac turcesc”. La celălalt capăt al acestei evoluții istorice, Congresul de Pace de la Paris din 1856, care statornicea „rolul european” al principatelor române la gurile Dunării, este cel care liberaliza statutul Mării Negre. Așa cum am arătat, tot atunci rușii – principalii pretendenți la stăpânirea Mării Negre – au fost obligați să distrugă fortăreața Sevastopolului. Un rol similar mării îl joacă, în opinia lui Gheorghe I. Brătianu, și munții. De altfel, el afirmă că, în „istoria noastră, munții ocupați și marea închisă ne sugrumă libertatea și viața națională”⁴.

Probitatea științifică și multiplele exemple din istorie analizate înlătură suspiciunea că profesorul – el însuși participant la campania din Est – își „adaptase” teoria la conjunctura politico-militară a epocii, sau că ar fi încercat să fundamenteze geopolitic prezența trupelor române în Crimeea. Și totuși o asemenea interpretare răuvoitoare a apărut acolo unde te așteptai mai puțin: la Berlin, în oficiosul nazist „Völkischer Beobachter”. La numai două săptămâni după ce Gh. I. Brătianu prezentase teoria sa, slujbașii lui „Völkischer Beobachter” descopereau în aceasta „acoperirea” pentru prelinsele tendințe ale statului român de a-și extinde frontierele la est de Nistru, de-a lungul litoralului Mării Negre. Era, probabil, o metodă cu totul originală de a sugera României să se extindă la est și să uite de revendicările sale din vest, propunere făcută de altfel de Hitler lui Ion Antonescu. Numai că statul român nu și-a exprimat niciodată intenția de a anexa vreun teritoriu la est de Nistru.

Oricum, Gheorghe I. Brătianu s-a simțit dator să reia expunerea sa asupra spațiului de securitate pentru a explica și mai clar conținutul acestui concept. El a făcut, în primul rând, o distincție clară între spațiul de securitate, spațiul etnic și spațiul vital. Dacă spațiul etnic era „spațiul locuit de același popor, în sensul de națiune”, spațiul vital – conceptul-cheie al teoriei geopolitice promovate de cel de-al treilea Reich – era un „raport de forțe”, „spațiul peste care se întinde la un moment dat expansiunea unei forțe”⁵.

În viziunea lui Brătianu, spațiul de securitate putea să coincidă cu spațiul etnic – ceea ce conferea o „poziție tare” –, dar putea să-l și depășească. Afirmarea spațiului de securitate nu

însemna nicidecum voința de a acapara un „spațiu vital“, deci nu era expresia unei forțe în expansiune.

Referindu-se la Crimeea, el o definea ca pe o „poziție decisivă“ a Mării Negre: „Crimeea, care, prin porturile ei naturale, prin cetățile ei din timpurile cele mai vechi, prin bastionul maritim pe care îl reprezintă(...) este evident o poziție stăpânitoare pentru tot complexul maritim de aici. *Cine are Crimeea poate stăpâni Marea Neagră. Cine n-o are, n-o stăpânește* (subl. ns.)“. Totodată, Gh.I.Brătianu respingea orice calificare a acestei teorii drept anexionistă, declarând răspicat că problema nu este de a transforma Crimeea într-o „permanentă garnizoană românească“, ci aceea că „noi nu putem rămâne indiferenți de ce se petrece în aceste (...)pozițiile ale unei mări atât de strâns legate de existența noastră“⁶.

Am insistat atât asupra acestor considerații geopolitice din două motive: mai întâi, pentru că avem convingerea că ele explică cât se poate de clar modul în care istoria românilor s-a interferat cu chestiunea Crimeii, și, în al doilea rând, pentru că atunci când mareșalul Ion Antonescu va explica decizia de angajare a trupelor române în Crimeea va folosi ca argument și situarea acestei peninsule în „spațiul nostru de securitate militară“.

Cum asupra acestei chestiuni vom reveni, să conchidem acum că în 1941, ca și pe vremea lui Ștefan cel Mare și ca și acum, statul român nu putea rămâne indiferent la situația Crimeii. Intrarea României în război împotriva U.R.S.S. a conferit noi valențe acestui interes justificat. Dar, distanța dintre zonă aparținătoare spațiului de securitate al țării și obiectiv al unor operații militare este foarte mare. Să vedem, așadar, cum a ajuns Crimeea un obiectiv strategic de mare importanță în cel de-al doilea război mondial.

MIZA CRIMEII

Pentru a înțelege mai corect desfășurarea operațiilor militare având ca țel Crimeea, este necesar să deslușim mai întâi locul pe care aceasta l-a ocupat în planurile Înaltului Comandament german. Așa cum se știe, imediat după ce tratativele germano-sovietice desfășurate la Berlin în noiembrie 1940 au eșuat, Hitler a decis să fie întocmit planul unei operații ofensive contra U.R.S.S. Potrivit mărturiilor lui Friedrich Paulus – la acea dată subșef al OKH – încă din iulie

1940 Adolf Hitler dispusese ca OKW și comandamentele subordonate să întocmească studii preliminare privind o eventuală campanie contra U.R.S.S.?. Deci, încă înainte de noiembrie 1940, Înaltul Comandament german studiasse – e drept, pur teoretic – varianta unui război ofensiv purtat împotriva rușilor cu care, formal, erau încă aliați în virtutea pactului Molotov–Ribbentrop din august 1939.

La 18 decembrie 1940, când va semna Directiva nr.21 (cazul „Barbarossa“), Hitler va porni, în principal, de la studiul strategic elaborat de generalul Erich Marcks, modificat și completat de către Paulus. În esență, directiva prevedea ca armata germană să fie pregătită, după încheierea războiului contra Marii Britanii (o condiționare care nu a mai fost respectată), să înfrângă U.R.S.S. printr-o campanie rapidă.

Grosul Armatei roșii aflate în vestul teritoriului sovietic trebuia să fie anihilat prin pătrunderi adânci efectuate cu trupele blindate. Totodată, urma să fie interzisă retragerea oricăror forțe adverse valide în adâncimea spațiului sovietic. Așadar, urmând aproape cu sfințenie preceptele lui Clausewitz, Hitler și OKW doreau o distrugere cât mai rapidă a forței combative a Rusiei.

Față de imensitatea spațiului în care aveau să se desfășoare acțiunile ofensive, era însă nevoie de o limită a înaintării Wehrmachtului, fiindcă era clar că bătălia de anihilare nu putea fi susținută oriunde s-ar fi retras inamicul. Linia finală a ofensivei a fost stabilită între Arhanghelsk (la nord) și Astrahan (la sud) și a fost motivată – cel puțin în directivă – de rațiuni ținând de bombardamentele strategice (probabil, o influență nu numai a teoriilor lui Giulio Douhet, dar și a „bătăliei Angliei“ desfășurată în toamna anului 1940). Astfel, împingerea rușilor dincolo de această linie era considerată drept o asigurare că aviația lor nu mai putea atinge teritoriul Reichului. În același timp, se aprecia că stăpânirea acestei linii va permite Luftwaffeii să distrugă ultima regiune industrială ce avea să rămână rușilor : Uralii.

Interesantă această atenție acordată de germani bombardamentelor strategice, atât celor proprii, cât și celor inamice, știut fiind faptul că rușii nu au excelat la acest capitol. Era, probabil, mai mult un reflex pe plan psihologic al celor întâmplate în „bătălia Angliei“ și, mai ales, al raidului bombardierelor britanice asupra Berlinului din luna septembrie a aceluiași an.

Obiectivul final astfel fixat trebuia dus la îndeplinire de trei grupuri de armate, dispuse două la nord și, respectiv, unul la sud de singura zonă improprie operațiilor militare – mlaștinile Pripetului. După câștigarea bătăliilor inițiale de la nord și sud de Pripet, grupul din sud urma să ocupe Bazinul Donețului, iar grupul din centru și cel din nord urmau să cucerască Moscova și, respectiv, Leningradul. De fapt, ocuparea Moscovei era considerată de planificatorii OKW și OKH, cât și de Hitler drept obiectivul a cărui atingere trebuia să aducă decizia în campania împotriva U.R.S.S.

Fără a intra în alte amănunte, se poate observa că deși Wehrmachtul urmărea un obiectiv proponderent militar, fixarea obiectivelor intermediare fusese impusă și de rațiuni economice sau politice. Această aparentă îndepărtare de rigora preceptelor lui Clausewitz și Moltke este însă explicabilă prin felul în care Înaltul Comandament german prevăzuse riposta sovietică. Prognoza celor de la Zossen – unde se afla OKH – era că rușii se vor bate mai întâi pe frontiere și, apoi, pentru fiecare din obiectivele fixate în Directiva nr.21: Leningradul, Ucraina și, mai ales, Moscova. Or, această presupusă încăpățănare a rușilor avea să aducă la îndemâna Wehrmachtului majoritatea forțelor Armatei roșii, ceea ce ar fi facilitat obținerea unei decizii rapide și, în mare măsură, totale. Atât în epocă, dar și ulterior Înaltul Comandament al Armatei de Uscaț și marii comandanți de câmp au considerat această variantă drept optimă atâta timp cât obiectivul principal rămânea Moscova. În acest caz, cucerirea Leningradului și a Ucrainei, dincolo de valoarea lor politică și economică, erau indispensabile pentru asigurarea flancurilor Grupului de Armate „Centru” destinat cuceririi Moscovei.

Prognoza comandamentului german în privința riposteii sovietice a fost confirmată în perioada imediat următoare declanșării ofensivei Wehrmachtului la 22 iunie 1941. De asemenea, dispunerea forțelor și, în special, repartizarea grupurilor blindate germane (două la Grupul de Armate „Centru” și câte unul la Grupurile de Armate „Nord” și, respectiv, „Sud”) atestă faptul că intenția inițială a comandamentului german a fost respectată.

Astfel, la 20 de zile după declanșarea ofensivei, atunci când a intervenit prima pauză operativă, Grupul de Armate „Nord” depășise aliniamentul prevăzut pentru această fază, aflându-se la est de Lacul Peipus. Într-o situație asemănătoare

se găsea și Grupul de Armate „Centru“, care la 16 iulie 1941 va cucerii Smolenskul. În schimb, Grupul de Armate „Sud“, care ar fi trebuit să ajungă pe linia Niprului, se afla încă departe de acest aliniament. Să ne amintim că la 11 iulie operațiile pentru eliberarea Basarabiei se aflau în plină desfășurare (Chișinăul va fi curățat de trupele sovietice la 16 iulie, iar întregul teritoriu dintre Prut și Nistru la 26 iulie).

Pentru Înaltul Comandament german se punea problema modului în care urmau să fie dezvoltate operațiile după ce trupele de infanterie aveau să ajungă la nivelul înaintării trupelor blindate, iar liniile de aprovizionare să fie ajustate față de noua situație. Prima reacție a comandamentelor germane a fost aceea de a continua operațiile pe baza prevederilor Directivei nr. 21. Mai mult, Franz Halder și Heinz Guderian doreau ca grupurile blindate din zona centrală a frontului să continue înaintarea către Moscova. În fond, până la acea dată, tancurile lui Guderian și Hoth străbătuseră 2/3 din distanța care le separa de Moscova la 22 iunie 1941.

În acest moment a intervenit Hitler, care, pornind de la situația în care se găsea Grupul de Armate „Sud“, a decis ca următorul obiectiv al Wehrmachtului să fie Kievul și ocuparea Ucrainei. După ce, într-o întrevedere avută la 4 august 1941 cu comandantul de armate, refuzase propunerea avansată de Halder și Guderian de reluare imediată a ofensivei către Moscova, Hitler avea să-și sintetizeze noile intenții într-un ordin datat 21 august 1941: „Cel mai important obiectiv care trebuie îndeplinit înainte de venirea iernii nu este capturarea Moscovei ci cucerirea Crimeii și regiunii industriale și miniere a Donețului, precum și întreruperea aprovizionării rușilor cu petrol din Caucaz“⁸.

Este unul din momentele decisive ale campaniei din Est a Wehrmachtului. Mare parte din comentatorii militari acuză această nehotărâre a lui Hitler ca fiind o abandonare în fapt a ipotezei „Barbarossa“. Și nu a literei, ci mai ales a spiritului ei. Devenise clar din mersul ultimelor operații din zona centrală a frontului că rușii vor încerca să bareze cu orice preț înaintarea blindatelor germane spre Moscova și că vor angaja în bătălie majoritatea rezervelor de care dispuneau. În acest caz, distrugerea majorității Armatei roșii devenea posibilă, iar cucerirea Moscovei ar fi atras de la sine părăsirea de către ruși a Leningradului și Ucrainei. Acestui raționament tipic clausewitzian al generalilor săi Hitler îi opunea un obiectiv cu

caracter preponderent economic, abandonând astfel nu numai un obiectiv strategic care le părea tuturora cât se poate de evident, dar și caracterul „fulger“ al campaniei din U.R.S.S. Orientându-se către obiective economice, el părea că se pregătește pentru un război de durată, ceea ce nu numai că amâna decizia finală, dar chiar o pune sub semnul întrebării.

Dar mai mult decât această discuție – pasionantă, fără îndoială – asupra dimensiunilor presupusei erori a lui Hitler, pe noi ne interesează să vedem cum a devenit Crimeea obiectiv primordial pentru Hitler și, în consecință, pentru Wehrmacht. Avusese Crimeea până atunci un asemenea statut în planurile elaborate de Hitler? Fără îndoială că nu, deși nu se putea spune că Hitler nu avea „gânduri de viitor“ și pentru peninsula din Marea Neagră. Astfel, într-o conferință unde s-a stabilit modul de organizare a ocupației teritoriilor rusești, conferință ținută la 16 iulie 1941 și la care au participat Göring, Keitel, Bormann și Rosenberg (acesta din urmă fiind numit atunci ministru al teritoriilor ocupate), Hitler a manifestat un interes special pentru Crimeea, pe care dorea s-o populeze numai cu germani („purificare etnică“ reușită în mai 1944 de adversarul său, Stalin, care i-a deportat pe tătari pe motiv de colaboraționism) și s-o anexeze Reichului⁹. Să fi fost oare numai acest proiect responsabil pentru schimbarea de direcție a ofensivei Wehrmachtului? Dezlegarea este prezentă chiar în cuprinsul ordinului din 21 august amintit anterior, în care se spunea: „Cucerirea peninsulei Crimeea este de cea mai mare importanță pentru asigurarea aprovizionării noastre cu petrol din România. Pentru acest motiv, forțarea rapidă a Niprului urmează să fie făcută cu toate forțele la dispoziție, inclusiv angajarea unităților rapide, înainte ca inamicul să aibă răgazul să aducă întăriri“¹⁰. Cu alte cuvinte, mult mai importantă decât viitorul contur al Reichului celor o mie de ani se dovedea a fi protecția câmpurilor petrolifere din România.

De altfel, atunci când, la 23 august 1941, generalul Heinz Guderian s-a dus la „Wolfsschanze“ („Bârlogul lupilor“, aflat la Rastenburg, în Prusia Orientală), într-o ultimă tentativă de a-l determina pe Führer să ordone reluarea înaintării trupelor blindate spre Moscova, acesta i-a oferit aceleași argumente de ordin economic („grânarul“ ucrainean, regiunea industrială a Donetului), subliniind însă că, mai presus de orice, Crimeea trebuia cucerită pentru a elimina astfel acest „portavion sovietic susceptibil de a ataca puțurile petroliere din România“¹¹. ()

asemenea alegație nu face decât să confirme, o dată în plus, importanța acordată de Hitler petrolului românesc.

Rămâne, totuși, surprinzător modul în care Crimeea devine un obiectiv mai important decât Moscova. Cu atât mai mult cu cât zona Ploieștilor era puternic apărată de artileria antiaeriană germană și de forțele Luftwaffeii cu baza în România, la care se adăugau și unitățile similare românești. În plus, rușii nu păreau a fi atât de înspăimântători în ceea ce privea eficiența bombardamentelor strategice. Și atunci?

Se pare că două evenimente au fost determinante pentru fundamentarea deciziei lui Hitler. Cronologic, mai întâi a fost încheierea pactului de asistență mutuală britanico-sovietic la 12 iulie 1941, în fond unul din primii pași în constituirea alianței Națiunilor Unite. Nu era greu de ghicit că dacă englezii nu prea aveau la acea dată cum să-i ajute pe ruși prin operații militare, puteau în schimb să le furnizeze material pentru purtarea războiului. Printre altele, aceasta însemna că războiul putea deveni unul de durată și în acest caz cel care deținea mai multe resurse economice era avantajat. Chiar și în cazul unui „blitzkrieg” era preferabil ca resursele strategice și capacitățile industriei de război rusești să fie cucerite înainte ca ajutorul britanic să se facă simțit.

Cel de-al doilea eveniment în ordine cronologică, dar poate primul în ordinea importanței, a fost bombardamentul executat de ruși asupra Ploieștilor și a zonei petrolifere la 13 iulie 1941. A fost primul și ultimul bombardament executat de ruși cu succes asupra acestui obiectiv. Conform surselor sovietice, în prima parte a lunii iulie Stavka (Înaltul Comandament sovietic) a ordonat ca aviația Flotei Mării Negre cu baza în Crimeea și Corpul 4 Aerian (acesta din urmă dislocat în zona Zaporojie) să atace obiective strategice din România, printre care portul Constanța, podul de la Cernavodă și, cel mai îndepărtat, Ploieștii. Între 9 iulie și 18 august 1941 aviația Flotei Mării Negre a executat 10 raiduri, angajând în total 53 de aparate de zbor asupra Ploieștilor¹².

Din aceste zece raiduri, nouă nu au provocat decât pierderi neînsemnate așa cum rezultă din documentele de arhivă românești. În schimb, cel din 13 iulie a fost un succes de netăgăduit. La 12 iulie 1941 6 avioane sovietice au părăsit baza din Sarabuz, în Crimeea, pornind în misiune împotriva Ploieștilor. Ele au făcut o escală pe unul din aerodromurile din

Moldova (aşa cum indică sursa sovietică) și au atacat zona petroliferă la 13 iulie. Bombardamentul s-a produs între orele 18 și 19 (sursele românești nu concordă în această privință, unele indicând ora 18,09, iar altele 18,40)¹³. Venind dinspre munți, ceea ce constituia o surpriză pentru apărarea anti-aeriană, bombardierile sovietice au lansat bombele de la 3 000 de metri asupra țintelor. Au fost lovite gara Ploiești și rafinăriile „Orion“, „Astra Română“ și „Lumina“. Cea mai afectată se pare că a fost rafinăria „Orion“, unde, în afară de rezervoare, au fost incendiate instalațiile distilare-decantare de ulei, precum și stația de pompe. Au fost și victime (după unele surse – 4 morți și 7 răniți, după altele – 9 morți și 13 răniți). Desigur, comparativ cu bombardamentele anglo-americeane din anii 1942, 1943 și mai ales din anul 1944 raidul sovietic pare mai curând o glumă. În vara lui 1941, la numai 20 zile de la izbucnirea războiului, pagubele pricinuite de un raid executat cu numai 6 aparate de zbor au avut fără îndoială un puternic impact psihologic. Pentru Wehrmacht, petrolul românesc era indispensabil, în condițiile campaniei împotriva U.R.S.S. Ploieștii erau, din acest punct de vedere, rădăcina pivotantă a puterii germane, după cum susținea Winston Churchill¹⁴. Zona petroliferă românească era apărată de o formidabilă centură antiaeriană și de o importantă forță aviatică, ceea ce dădea o anumită siguranță, dar nu totală. Raidul din 13 iulie nu a făcut decât să confirme temerile germane. În aceste condiții, Hitler a hotărât să elimine prin forță sursa de îngrijorare pe care o constituia aviația sovietică din Crimeea. O rezolvare care trăda spiritul „blitzkrieg“-ului, dar care păstra, totuși, ceva din Directiva nr.21: eliminarea oricărei amenințări a aviației adverse pentru cel de-al treilea Reich.

Deși protecția câmpurilor petroliere de la Ploiești a fost probabil determinantă în emiterea ordinului de cucerire a Crimeii, ea nu a fost și singurul motiv. Una din tentațiile cele mai mari pentru Hitler o constituiau zăcămintele de petrol din Caucaz, țintă pe care o va fixa campaniei de vară a anului 1942. Or, pentru marșul spre Maikop și Groznii, Crimeea constituia o bază ideală. Oricum, orice înaintare la est de Nipru a trupelor germane solicita imperios eliminarea pericolului potențial pe care îl reprezentau marile unități sovietice din Crimeea. De asemenea, stăpânirea Crimeii însemna controlul asupra Mării Negre de către flota germană și cea română și o grea lovitură pentru cea sovietică.

În scrisoarea adresată la 14 august 1941 generalului Ion Antonescu, Adolf Hitler exprima suficient de limpede aceste obiective: „Primul țel în spațiul operativ de la nord de Marea Neagră îl văd în împiedicarea inamicului de a constitui un nou front defensiv organizat pe Nipru, cucerind peninsula Crimeea care formează pentru adversar *baza sa aeriană în atacurile terenului petrolifer român, iar pentru noi pe aceea a continuării urmăririi* (subl.ns.)”¹⁵. Era prima oară când Führerul îi menționa lui Antonescu intenția de a cuceri Crimeea, solicitându-i totodată angajarea unităților rapide române (Corpul de Cavalerie, Corpul de Munte și Brigada Blindată) în acțiunile de la est de Nipru.

De cealaltă parte, Înaltul Comandament sovietic (Stavka) a fortificat intrările în peninsulă și s-a pregătit pentru o defensivă fără gând de retragere tocmai datorită pericolului pe care pierderea Crimeii îl reprezenta pentru întregul flanc sudic. Atâta timp cât Crimeea s-a găsit în stăpânirea sovietică, Stavka și-a permis să apere Odessa asediată de Armata 4 română până la 16 octombrie 1941, cu toate că linia frontului se deplasase mult spre est, până la litoralul Mării de Azov.

Bazele maritime – Sevastopolul, în special – și aeriene din Crimeea conferau rușilor supremația pe mare, calea pe care s-a realizat alimentarea cu efective și material de război a apărătorilor Odesei. Rușii nu au acordat o importanță prea mare Crimeii ca bază de bombardament a câmpurilor petrolifere românești, datorită posibilităților limitate ale aviației lor de a executa raiduri eficiente asupra unor obiective strategice îndepărtate. În schimb, ei au sesizat că pierderea peninsulei ar fi permis Wehrmachtului să deașeze de aici în Taman, deschizându-și drum spre Caucaz. Or, aceasta ar fi însemnat pierderea câmpurilor petrolifere de acolo și, în plus, ar fi oferit germanilor posibilitatea să întoarcă flancul sudic al frontului. De altfel, la 7 noiembrie 1941, după ce trupele române și germane pătrunseseră în Crimeea, Stavka ordona apărarea Sevastopolului, dar în egală măsură și a peninsulei Kerchi, tocmai pentru a preveni o pătrundere germană spre Caucaz, prin Taman¹⁶.

CE AU CĂUTAT ROMÂNII ÎN CRIMEEA ?

Accasta este întrebarea, formulată în termeni mai puțin academici, care pândește orice abordare a participării armatei române la campaniile inițiate și purtate de armata germană în

adâncimea teritoriului sovietic. Deși nouă ni se pare o întrebare superfluă, care ascunde o ignoranță – de multe ori mimată – cu privire la realitatea pe care o reprezintă un război, frecvența cu care această întrebare apare încă în lucrările românești ne impune să punem în pagină câteva considerații relative la această temă.

Cu mici excepții, astăzi în România mai nimeni nu-și pune problema de ce a trecut armata română Prutul în 1941, aproape în unanimitate apreciindu-se că eliberarea Basarabiei și nordului Bucovinei a fost o decizie politică și militară justă, o ripostă necesară la nedreptatea ce ne fusese impusă în iunie 1940 prin ultimatumurile sovietice.

Am spus „cu mici excepții” fiindcă nu prea de mult timp istoriografia românească a fost „îmbogățită” cu o carte cel puțin surprinzătoare, intitulată *Mareșalul Antonescu și catastrofa României*¹⁷. Nu dorim să reluăm aici argumentele care ne-au determinat să apreciem această lucrare drept strigătul târziu al unui prosovietism pe care-l consideram revoluționar¹⁸. Cartea de altfel nici nu prea merită atenție, deoarece, lipsită de suport științific, nu este decât o expresie jalnică a resentimentelor autorului, constituind mai curând materialul necesar unui studiu de psihiatrică. Lucrarea a fost, totuși, pusă în circuitul public și ne este dificil să evaluăm efectele sale, cu atât mai mult cu cât ea se conjugă cu opinii asemănătoare susținute de istorici autorizați. Or, una din „ideile” lansate de domnul Mezincescu este și aceea că, în fond, participarea României la cel de-al doilea război mondial este o decizie cronată încă de la trecerea Prutului. În opinia autorului, menținerea în strictă neutralitate a României și după evenimentele din vara anului 1940 (cedarea impusă a Basarabiei, nordului Bucovinei, nordului Transilvaniei și a Cadrilaterului) i-ar fi adus aceleași roade care le-a obținut după 4 ani de război, în Est și în Vest, cu pierderile umane și materiale cunoscute.

Neavând nici un fel de argumente, afirmația lui Eduard Mezincescu este o simplă presupozitie. De altfel, domnia sa amenință în aceeași lucrare că va demonstra, în curând, că *toate* războaiele României de la 1877 la 1944 au fost inutile...

Deși lipsită de orice valoare științifică, această „ipoteză” atenționează – independent de voința autorului, bineînțeles – asupra modului în care critica din vârful condeiului a deciziilor

politice și militare ale României din anii 1940-1941 poate conduce la concluzii absurde.

De ce ? Pentru că, de fapt, dacă admitem că armata română își putea încheia operațiile militare la Nistru și că decizia de a trece acest fluviu a fost o eroare, atunci, judecând lucrurile prin prisma rezultatelor finale ale conflagrației și nu prin aceea a conjuncturii politico-militare din momentul luării deciziei, „soluția“ Mezincescu nu mai apare atât de absurdă. Odată ce conflictul româno-sovietic a fost generat de chestiunea Basarabiei și a nordului Bucovinei, este evident că și numai eliberarea acestor provincii românești ar fi constituit un motiv suficient pentru ca Uniunea Sovietică, învingătoare în război, să impună României statutul pe care i l-a hărăzit după conflagrație. Este clar că, în acest caz, întrebarea „de ce au trecut românii Nistrul ?“ este golită de orice semnificație, făcând loc alteia; „de ce au trecut românii Prutul ?“

Dar să nu ne lăsăm prinși în mrejele istoriei contrafactice și să revenim la istorie așa cum a fost ea.

Participarea României la războiul împotriva U.R.S.S. a avut drept scop declarat refacerea hotarelor sfârtecate în vara anului 1940. Acțiunea militară începută în iunie 1941 a fost deci o *ripostă* la ultimatumurile din iunie 1940, prin care U.R.S.S. se transformase, pentru noi, dintr-un adversar potențial într-unul real. Dacă admitem însă că intrarea în război a fost justă, atunci să admitem și faptul că, mai ales în condițiile unui război de coaliție, armata română trebuia să respecte legile nescrise ale războiului. Or, așa cum arăta generalul Platon Chirnoagă, un război nu se termină așa, pur și simplu, pe un deal sau pe o vale, ci numai în momentul în care unul din beligeranți este sau se recunoaște învins. Cu alte cuvinte, pentru a obține recuperarea Basarabiei și a nordului Bucovinei nu era suficientă numai eliberarea acestor teritorii, ci era absolut necesar ca Uniunea Sovietică să fie învinsă sau să se recunoască învinsă.

S-ar putea pune întrebarea dacă acest raționament nu justifică, în același mod, și un război de agresiune, imperialist. Nu, fiindcă ceea ce deosebește în mod esențial un război de agresiune de unul de apărare și eliberare *nu este teritoriul* pe care el se desfășoară, ci *obiectivul său* (de cucerire și anexiune sau, respectiv, de eliberare). Însăși istoria noastră arată cu prisosință acest lucru. Toate războaiele României moderne s-au desfășurat în afara hotarelor sau și în afara hotarelor sale: în

1877–1878 și în 1913 la sud de Dunăre, în 1919 dincolo de granița de vest, în 1941–1945, de la Nistru la Volga și apoi de la Tisa până aproape de Brno. Au fost acestea războaie care au vizat țeluri anexioniste ? Fără îndoială că nu.

Mai este, însă, încă un aspect care atârnă destul de greu atunci când se „cântărește” decizia de trecere a Nistrului. Ne referim la faptul că în războiul contra U.R.S.S. România s-a găsit de partea Germaniei. Or, Germania lui Hitler a dus fără doar și poate un război de agresiune împotriva statului sovietic. Și, în plus, a pierdut acest război.

Putea oare România să evite jocul pe această carte care s-a dovedit „perdantă” ? Părerea noastră este că, în contextul anilor 1940–1941, conducerea țării nu avea altă posibilitate de alegere. Dacă a existat un moment în care România ar fi putut opta pentru altceva – deși acest altceva este greu de definit, putând însemna orice, inclusiv dispariția de pe harta Europei – acesta a fost cel din iunie 1940, când s-au primit ultimatumurile sovietice cu privire la cedarea Basarabiei și a nordului Bucovinei. Dacă atunci se hotăra rezistența armată, soarta țării ar fi fost, poate, alta. Așa cum am spus, nu neapărat mai bună (mai ales dacă ne gândim că U.R.S.S. a ieșit învingătoare din război). Același lucru se poate spune și despre momentul dictatului de la Viena, deși în august 1940 șansele României erau și mai reduse ca în iunie. După „arbitrajul” de la Viena, prin acceptarea garanțiilor germane, țara a intrat în orbita Reichului. Formal, conflictele cu vecinii, inclusiv cu U.R.S.S., fuseseră închise. În mod tragic pentru noi, dar totuși închise.

În acest moment a venit la conducerea țării generalul Ion Antonescu, cel care este în continuare prezentat drept principalul „vinovat” pentru alinierea țării la Axă și pentru intrarea în război. Aderarea la Pactul Tripartit și angajarea armatei române în războiul contra U.R.S.S. au fost, pentru Ion Antonescu, două decizii majore care au decurs în mod logic din situația în care se găsea țara în momentul în care preluase conducerea ei și din scopul declarat al guvernării sale: refacerea hotarelor mutilate ale României. Așa cum îi plăcea să spună, era ceea ce putea să facă și nu neapărat ceea ce dorea să întreprindă.

Odată clarificat scopul participării la război, rămâne însă de văzut cum s-au acordat interesele naționale la obiectivele fixate de coaliția condusă de Germania. În termeni propa-

gandisticii țelul „luptei comune“ a fost „zdrobirea bolșevismului“ (sau „cruciada împotriva comunismului“ – un termen care a făcut vogă la noi), uneori exprimat și cu nuanțe rasiste („înfrângerea iudeo-bolșevismului“ sau „înlăturarea amenințării slave“). Așadar, un război purtat în numele eliminării unei ideologii considerată drept cel mai mare pericol pentru civilizație (în mod similar va fi definit și nazismul, atunci când se va încheia coaliția Națiunilor Unite). La adăpostul acestui stindard se aflau însă o sumă de interese politice, economice și militare ale țărilor care au luat parte la război. Existau deosebiri fundamentale între țelurile Germaniei și cele ale României, Finlandei, Ungaricii și ale Italiei – țările care au dat cele mai importante contingente pe frontul de est. Din punct de vedere militar, realizarea acestor interese foarte diverse nu putea fi însă atinsă decât prin înfrângerea forțelor armate sovietice. Legea în cadrul acestei coaliții o făcea Germania, singura capabilă să poarte un război pe cont propriu contra U.R.S.S. Ceilalți parteneri nu puteau concepe o confruntare cu un adversar de o asemenea talie decât în cadrul unei coaliții. Acest dezechilibru de forțe conferea, din start, supremație Germaniei în privința deciziilor fundamentale. O situație care și-a pus amprenta din plin asupra desfășurării războiului.

Alăturându-se Germaniei, generalul Antonescu era convins de riscurile pe care le impunea țării, dar aprecia că nu exista o altă soluție pentru a recupera hotarele României Mari. Desigur, în luarea acestei decizii – având în vedere forma de conducere autoritară instituită la 6 septembrie 1940 – un rol hotărâtor a jucat concepția sa morală, politică și militară. Generalul era convins că un popor care nu luptă pentru drepturile sale este condamnat să moară; pentru el – din punct de vedere moral – varianta „neutralității“ nu a existat. Totodată, în 1940–1941, el aprecia că Germania va ieși învingătoare în război sau, mai curând, că nici democrațiile occidentale, nici Rusia sovietică nu-i vor putea sta în cale. Ofițer de carieră, Antonescu era convins că, în vreme de război, armele sunt cele care asigură victoria și nu manevrele politice sau diplomatice. El spunea, de altfel, că preferă o izbândă „pe tabloul militar“ unui câștig pe „tabloul politic“, unde chestiunile se mai pot rezolva în timp. Deci, într-un context politico-militar care a împins, practic, țara în război, și cu un conducător ca Antonescu, România nu putea rata șansa care i se oferea de a relua prin luptă Basarabia și nordul

Bucovinei și, pe plan mai general, de a participa la scoaterea din luptă a celui mai periculos adversar al său: U.R.S.S.

Așa cum s-a arătat anterior, odată intrați în război a trebuit să ne conformăm legilor sale nescrise și să-l ducem până la capăt sau, mai corect, până în momentul în care soluția s-a dovedit a fi perdantă pentru țară și a fost abandonată. Campania din Vest a purtat apoi armata română din nou dincolo de hotare, dar nimeni nu se întreabă de ce au trecut românii Tisa sau Ilronul. De ce? Nu numai pentru că a fost o cauză justă (înfrângerea Germaniei naziste) și ne-am găsit de partea învingătorului, ci și pentru că interesele naționale din acel moment (recuperarea nord-estului Transilvaniei) au fost împlinite.

Din aceste motive, considerăm că se reproșează gratuit lui Ion Antonescu decizia de trecere a Nistrului, atâta timp cât eliberarea prin luptă a Basarabiei și nordului Bucovinei este apreciată o acțiune legitimă. Se pot pune în discuție – așa cum a recunoscut chiar Ion Antonescu – cuantumul forțelor și condițiile în care au fost angajate, raporturile din cadrul coaliției, nivelul pierderilor etc., dar nu rațiunea de a continua operațiile militare dincolo de Nistru.

Sunt de analizat aici, fie și sumar, memoriile și scrisorile trimise de liderii politici (în special, Iuliu Maniu și Constantin I.C. Brătianu) prin care aceștia au protestat împotriva continuării operațiilor militare dincolo de Nistru, pe structura cărora sunt construite și astăzi luările de poziție (politice sau istoriografice) care incriminează decizia de trecere a Nistrului. Atunci când compari aceste scrisori cu răspunsurile date, tot sub formă de epistole, de Ion Antonescu este imposibil să nu observi o diferență de stil: pe de o parte, stilul elaborat, căutat al memoriilor lui Maniu și Brătianu; de cealaltă parte, stilul direct, abrupt al lui Ion Antonescu. S-a spus adesea despre acesta din urmă că nu era un politician sau că nu era un bun politician, ci unul de circumstanță. Este, după părerea noastră, o prejudecată întemeiată pe concluzii pripite. De altfel, până acum, după știința noastră, nici nu există vreun studiu serios asupra operei politice a mareșalului. Desigur, el a încălcat aproape toate cutumele care defineau la acea vreme un joc politic, la noi sau aiurea. Dar această încălcare era asumată conștient, programatic și era aplicată metodic, ceea ce nu atestă neștiință, ci voință. Or, aceasta este o poziție politică...

Revenind la chestiunea de stil enunțată mai sus și corelând-o cu atitudinea mareșalului față de jocul politic, să amintim că Ion Antonescu a ignorat cu bună știință una dintre regulile de aur ale politicii: a nu lăsa vreo dovadă – scrisă, în special – cu privire la modul în care s-au elaborat deciziile majore ale unui guvern. Transparența – nici față de opinia publică, nici față de istorie – nu era asimilată în epocă vreunei virtuți a artei guvernării. Dacă nu a făcut publice resorturile intime ale deciziilor pe care le-a luat, mareșalul a avut în schimb ambiția să le consămneze pentru istorie. Căci ce altceva sunt toate stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri, ale Consiliului de Colaborare etc., zecile de mii de rezoluții puse pe actele publice și chiar scrisorile de răspuns la memoriile liderilor politici ? Pentru a fi bine înțeleși, să amintim că în timpul primului război mondial Ion I.C. Brătianu a interzis formal orice formă de înregistrare scrisă a Consiliilor de Coroană sau a Consiliilor de Război, tocmai în ideea de a-i proteja pe guvernanți de confruntarea ulterioară cu istoria. Mareșalul, cât a guvernat, a procedat exact pe dos, spre bucuria acuzatorilor publici la procesul său. Înclinăm să nu vedem aici doar credința – adescori apreciată drept naivitate sau megalomanie – că posteritatea și istoria îl vor judeca astfel corect, ci manifestarea aceleiași tendințe amintite de a construi o nouă politică.

În spiritul acestei atitudini, mareșalul a răspuns memoriilor liderilor partidelor istorice – alcătuite cu conștiința actului politic săvârșit, spunând exact atât cât doreau autorii lor să fie consemnat de opinia publică și de istorie – cu scrisori care impresionează prin volum, dar mai ales prin stilul direct, agresiv, fără nici un fel de menajamente și „artă politică” în care sunt înfățișate opiniile sale. Desigur, ele erau adresate personal semnatarilor memoriilor, dar era ușor de presupus că vor ajunge în circuitul public. Departe de a fi machiavelism, această reacție era proprie personalității mareșalului.

Referindu-ne în continuare strict la decizia de trecere a Nistrului, vom observa mai întâi că, la 6 iulie 1941, la câteva zile după trecerea Prutului de către armata română, Iuliu Maniu considera că nu poate intra în „polemică cu acela care este chemat să ducă armata română la izbândă”¹⁹, deci la eliberarea nordului Bucovinei și a Basarabiei. La 18 iulie, într-o nouă epistolă, Maniu sublinia că această luptă nu este „o

agresiune, cu intențiuni de cucerire, care ar trebui să ne fie străine, ci urmarea unei invazii, care trebuie respinsă din primul moment”²⁰. Din aceste rânduri, cât și din întreaga atitudine a liderilor partidelor istorice se desprinde adeziunea totală la decizia de trecere a Prutului.

Tot în scrisoarea din 18 iulie, Maniu afirmă pentru prima oară: „suntem categoric în contra ca România să urmărească obiective de agresiune”²¹. O asemenea aserțiune era motivată, între altele, de trecerea Nistrului (la 17 iulie) de către Armata 3 română, alături de Armata 11 germană.

Argumentele lui Maniu, explicate sau implicite, sunt următoarele: nu putem fi „agresori” față de Rusia pentru alt obiectiv decât Bucovina și Basarabia, mai ales că Rusia este aliată Anglici (la 12 iulie U.R.S.S. și Marea Britanie semnaseră un pact de asistență mutuală) – „probabil, învingătoare”, prognoza Maniu – iar noi ne găsim în alianță cu Ungaria și cu Axa; nu putem susține că depinde de armata noastră victoria contra comunismului; armata trebuie conservată pentru „scopurile noastre românești, de tragică actualitate”, „deci pentru recuperarea Transilvaniei”²².

Acest „model” va fi menținut și dezvoltat în memoriile de până în vara lui 1942, adăugându-se și alte argumente, din care cel mai important arată că „un asemenea război nu poate fi popular dacă este împins prea mult în afara hotarelor țării” (memoriul din 19 decembrie 1941)²³, o temă dezvoltată și în cererea de demisie din ianuarie 1942 a generalului Iosif Iacobici, șeful Marului Stat Major (acesta din urmă un „amic” al lui Iuliu Maniu, în limitele neimplicării armatei în viața politică). Acum, nu mai era vorba practic de trecerea Nistrului, ci de operațiile purtate în adâncimea teritoriului sovietic.

După Stalingrad, memoriile liderilor politici, fără a schimba osatura descrisă mai sus, s-au adaptat noii situații politico-militare, solicitând mareșalului readucerea cât mai urgentă în țară a trupelor și deschiderea tratativelor cu Coaliția Națiunilor Unite.

În scrisorile sale de răspuns, mareșalul Ion Antonescu a demontat punct cu punct argumentația din memoriile lui Maniu și Brătianu, expunându-și pe larg propria viziune. Dintr-un început el a respins ideea „agresiunii”, considerând că se produce o confuzie grosolană între forma și scopul războiului. Punând punct discuțiilor despre „ofensiv și defensiv”, el arăta în august 1943 că, „după cel mai elementar principiu, «ope-

rațiunile militare cu caracter strict defensiv» pe care le preconizați trebuiau duse în lungul granițelor României Mari, înainte ca ele să fi fost sfărâmate de cascada evenimentelor politice din vara anului 1940²⁴. În locul acestei bătălii, spunea Ion Antonescu, am avut o „Turtucaie” (termen cu care el desemna tot ce putea fi mai dezastruos în pregătirea, conducerea și purtarea războiului, aluzie la înfrângerea rușinoasă din „capul de pod” Turtucaia suferită de trupele române în fața trupelor bulgaro-germane în 1916). De aici încolo, orice război pentru recuperarea teritoriilor pierdute nu putea fi decât ofensiv, iar acesta nu se putea opri la fruntarii atât timp cât forța militară a adversarului rămânea intactă.

Cât despre pretinsele dorințe de anexiune ale Transnistriei – incriminate în câteva rânduri în scrisorile lui Maniu și Brătianu – ele nu aveau nici un temei real atât timp cât statul român nu și-a manifestat nici cea mai mică intenție de a alipi vreun teritoriu de la est de Nistru. Mareșalul Antonescu a fost la fel de conștient, ca și liderii politici, că Transnistria reprezenta o capcană menită să distragă atenția României față de situația Transilvaniei de nord-est.

Ion Antonescu a respins și aprehensiunile oamenilor politici cu privire la alianța cu Germania. El a fost convins, cel puțin până la Stalingrad, de faptul că victoria va aparține celui de-al treilea Reich. Aprecierile sale elogioase cu privire la Germania nu pot fi considerate simple reverențe făcute unei mari puteri sau rezultatul exclusiv al faptului că el fusese cel care dăduse concretele acestui parteneriat.

După Stalingrad, când și-a dat seama că Germania nu mai poate câștiga războiul, el a mizat pe aceeași carte din cauza totalei neîncrederi pe care i-o inspira politica față de România atât a Rusiei – în care întvedea un dușman „natural” –, cât și a democrațiilor occidentale – vinovate și ele, în opinia sa, de dezastrul țării în anul 1940.

Privită din acest unghi de vedere, orice „răsturnare de alianță” – solicitată de partidele istorice – nu i se părea o soluție plauzibilă. În plus, o ieșire din Axă ar fi însemnat, în opinia sa, nu numai o felonie față de Germania, dar și un act care ne-ar fi dezonorat în ochii tuturor.

Dincolo de aceste considerații, care au determinat evoluția evenimentelor din România spre deznodământul de la 23 august 1944, trebuie să subliniem că Ion Antonescu considera alăturarea la Germania drept un rezultat inevitabil al

situației din 1940–1941. „Întrebarea este – scrie el în octombrie 1942 – dacă puteam, când s-a ivit prilejul în 1941, să nu intrăm în luptă spre a dezrobi Basarabia și Bucovina ?”²⁵ În continuare, el respinge pe considerente politice, economice și militare ideea păstrării „neutralității”, exprimându-și convingerea că o asemenea soluție ne-ar fi adus mai curând în pragul colapsului.

Unul din argumentele sale cele mai importante este, și înainte și după Stalingrad, că fără Germania nu ar fi existat o armată română. Acest argument este – spunem noi – irefutabil, deoarece după cucerirea de către Wehrmacht a țărilor care constituiau principalii noștri furnizori de armament și material de război (Cehoslovacia, Franța) această problemă nu mai putea fi soluționată decât prin intermediul Germaniei (considerând în continuare Rusia o variantă exclusă în condițiile de atunci). Or, fără o armată puternică tot eșafodajul argumentelor liderilor politici cu privire la independența României față de Germania, la pregătirea războiului cu Ungaria pentru recuperarea nord-estului Transilvaniei se prăbușește. Nu credem că este hazardat să afirmăm că, în cazul neangajării țării în război, Germania ne-ar fi oferit în schimbul petrolului și al produselor agricole orice în afară de armament. Nu ar fi avut absolut nici un motiv să o facă.

Pentru a încheia cu problemele generale referitoare la chestiunea în dispută, vom pune în pagină cuvintele lui Antonescu din octombrie 1942, cuvinte care marchează clar ruptura între cele două opinii: „Vreți reintregirea țării. Știți sigur că nu se putea face aceasta fără război și mai știți că războiul nu-l putem duce singuri împotriva Rusiei. După ce am intrat și ați aprobat intrarea în război, vă întrebați «unde ne va putea duce el și când se va sfârși»? Să vă înțeleagă cine poate”.

Tot într-o scrisoare de răspuns, din iulie 1943, Ion Antonescu afirmă categoric că a trecut Nistrul „pentru că am avut interes politic, militar și economic”. El nu admite ideea că această decizie ar fi fost impusă de solicitarea germanilor, chiar dacă ea s-a produs în aceste circumstanțe. Din punct de vedere politic, trecerea Nistrului a reprezentat garanția că Germania – învingătoare în război, așa cum se credea atunci, în 1941 – nu va pedepsi, cu „brutalitate”, oprirea trupelor române pe aliniamentul acestui fluviu. Economic, recuperarea teritoriului dintre Prut și Nistru și administrarea Transnistriei

au asigurat premisele pentru a depăși criza prin care trecea economia țării.

În fine, Transnistria și Crimeea au reprezentat „zona noastră de securitate militară dinspre est și gajul nostru politic”²⁶. În chestiunea securității militare, Antonescu se găsea pe coordonatele concepției lui Gheorghe I. Brătianu pe care nu este deloc exclus să o fi cunoscut. „Gajul politic” era o formulă acceptată în epocă drept o garanție palpabilă că la negocierea păcii revendicările proprii vor fi mai lesne acceptabile. Ea se referă, în mod evident, numai la Transnistria. Este interesant de relevat că în scrisoarea citată mai sus – datând din vara lui 1943 – mareșalul nu amintește deloc de alte două zone importante în care evoluaseră trupele române: Stalingradul și Caucazul. Cum nu pare probabil ca omisiunea lor să fie accidentală, însemna că se profilează o gradare a intereselor care au motivat campania armatei române în Est, așa cum rezultă ele din concepția mareșalului Ion Antonescu: interese strict naționale (nordul Bucovinei și Basarabia), interese de securitate militară (Odessa și Crimeea), interese legate exclusiv de evoluția războiului de coaliție (Stalingrad și Caucaz). S-ar mai putea eventual adăuga și interesele economice (Transnistria) în sensul explicat ceva mai sus, dar acest teritoriu nu a constituit un obiectiv militar în sine.

Această clasificare are o valoare mai mult teoretică fiindcă în mecanismul luării deciziilor s-au interferat totdeauna mai multe tipuri de interese. Exemplul, să-i spunem clasic, este cel al angajării armatei române la Stalingrad și în Stepa Calmucă, motivată nu numai de interese militare legate de evoluția războiului, ci și de dorința de a facilita astfel recuperarea nord-estului Transilvaniei.

Deci, conform afirmațiilor mareșalului Ion Antonescu, participarea armatei române la campania din Crimeea a fost o decizie dictată de rațiuni militare (zona de securitate) și politice (frica de consecințele ruperii coaliției).

Rațiunile economice și cele legate de pregătirea păcii nu au contat în acest caz fiindcă teritoriul Crimeii nu s-a găsit sub administrația românească, ci germană (am amintit mai înainte despre planurile pe care Hitler le făcuse în legătură cu peninsula pontică).

Pericolului identificat de Hitler – aviația – Antonescu îi adaugă, în 1943, și marina sovietică, apreciind că stăpânirea de către adversar a Odesei și Crimeei ar fi menținut „coastele amenințate de o debarcare”.

Ion Antonescu avea suficiente motive să dorească eliminarea din Marea Neagră a bazelor marinei și aviației sovietice, cel puțin a celor mai apropiate (Odessa și Sevastopol). Despre bombardamentele efectuate asupra Ploieștilor de aviația sovietică cu baza în Crimeea am relatat ceva mai înainte. Să adăugăm aici că, în mod firesc, raidurile bombardierelor sovietice erau, în primul rând, o problemă pentru România.

Dacă interesele Reichului se concentraseră în jurul protecției câmpurilor petrolifere de la Ploiești, pentru români conta orice atac asupra teritoriului național.

De asemenea, Ion Antonescu era perfect conștient de valoarea petrolului românesc pentru funcționarea mașinii de război a Reichului. Într-o scrisoare din 26 noiembrie 1942 adresată colonelului Alfred Gerstenberg, șeful Misiunii Luftwaffe din România – scrisoare în care definește România drept „cel mai mare dintre cei mici din Axă” – mareșalul Ion Antonescu își permitea să scrie: „Sunt însă convins că, dacă sondele și rafinăriile românești ar fi distruse chiar parțial, vom pierde războiul, oricât de genială este conducerea și oricât de mare este bravura, tenacitatea, pregătirea, organizarea, energia și puterea poporului și armatei germane”²⁷. Cu toată diplomația și abilitatea frazei, concluzia acestui pasaj nu este decât un afront pentru o conducere care încă se mai considera genială și care, probabil, a digerat greu o asemenea afirmație, cu atât mai mult cu cât nu putea să o respingă.

Pe de altă parte, însă, distrugerea câmpurilor petrolifere ar fi deposedat România de un atu important al poziției sale față de Germania, nemaivorbind de daunele aduse economiei naționale.

Nici flota sovietică de război din Marea Neagră nu era un pericol de ignorat. Deși cu rezultate mult mai puțin spectaculoase decât aviația, marina sovietică încercase să amenințe litoralul românesc încă din primele zile de la declanșarea ostilităților, obiectivele prioritare fiind Sulina și Constanța. E drept că singurul raid asupra Constanței – întreprins la 26 iunie 1941, cu o grupare de lovire, formată din navele „Harkov” și „Moskva”, și una din susținere, alcătuită dintr-un crucișător și două distrugătoare – s-a soldat cu un eșec lamentabil: „Harkov” s-a lovit de o mină și abia s-a întors la Sevastopol, iar „Moskva” a fost scufundat, comandantul său, căpitanul-locotenent A.B. Tuhov, căzând în prizonierat. Amenințarea persista însă.

Deși existau suficiente motive de ordin militar pentru a desemna Crimeea drept obiectiv al operațiilor armatei române, o asemenea eventualitate era nerealistă în afara conjuncturii create în anul 1941 de evoluția războiului germano-sovietic. Cu alte cuvinte, mersul operațiilor militare pe frontul germano-sovietic și angajamentele politice ale mareșalului Ion Antonescu față de Germania au făcut posibilă o angajare a trupelor române în Crimeea. Din acest motiv, argumentele prezentate anterior, fără a fi o justificare post-factum, au devenit operante numai în acel context.

Este momentul să ne fixăm atenția asupra modului în care trupele germane și române au cucerit Crimeea.

295 DE ZILE PENTRU CUCERIREA CRIMEII

La 12 septembrie 1941, elemente înaintate (un detașament de recunoaștere) ale Brigăzii Motorizate „Leibstandarte Adolf Hitler“ au ajuns la poarta „principală“ din nord a Crimeii, istmul Perekop. Deși și-ar fi dorit să deașeze în câmpia Crimeii, avangarda germană a fost nevoită să se oprească datorită rezistenței trupelor sovietice, trainic „îngropate“ într-un sistem de fortificații bine pus la punct.

În aceeași zi, la întoarcerea dintr-o inspecție pe front, avionul „Fieseler Storch“ în care se găsea generalul Eugen von Schobert, comandantul Armatei 11 germane, a aterizat într-un câmp de mine. Accidentul a avut urmări importante pentru evoluția bătăliei pentru Crimeea. Și aceasta deoarece, în seara aceleiași zile, în locul lui Schobert – mort în accident – va fi numit la comanda Armatei 11 generalul Erich von Manstein, aflat la acea dată la celălalt flanc al frontului germano-sovietic, în fruntea Corpului 56 Blindat.

În vârstă de 54 de ani, von Manstein își dobândise faima de când reușise să „impună“ Înaltului Comandament german și lui Hitler proiectul său de operații al campaniei din Vest. Cunoscut sub numele de „Sichelschnitt“ („lovitura de seceră“), acest proiect elaborat de von Manstein pe când era la statul major al Grupului de Armate „A“, comandat de feldmareșalul Gerd von Runstedt, a constituit una dintre cauzele esențiale ale fulgerătoarei victorii obținute de Wehrmacht împotriva Aliaților în mai–iunie 1940. Acum, însă, generalul von Manstein era numit pentru prima oară la comanda unei armate și, așa cum mărturisește în memoriile sale,

vedea în aceasta „încoronarea carierei sale militare“. Așa cum știm, nu avea să se oprească aici. Putem afirma cu certitudine că personalitatea lui von Manstein și-a pus pecetea inconfundabilă pe evoluția campaniei din Crimeea din anii 1941–1942.

Noul comandant va sosi la cartierul general al Armatei 11, de la Nikolaev, la 17 septembrie 1941²⁸. În acest răstimp, Divizia 22 Infanterie germană a pus stăpânire la 15 septembrie pe Genicesk, o altă poartă a Crimeii, aflată în nord-estul peninsulei. Mai mult, în ziua următoare trupe germane vor bloca istmul Salkovo și vor pătrunde în peninsula Ciongar și în istmul Arabat. Astfel, toate legăturile terestre ale trupelor sovietice din Crimeea au fost întrerupte, rușii fiind condamnați să aștepte momentul în care diviziile adverse vor încerca să forțeze pătrunderea. Se aflau în Crimeea, la jumătatea lunii septembrie, nu mai puțin de 8 divizii de infanterie și 3 de cavalerie, toate în subordinea Armatei 51 – ulterior din aceste divizii se va constitui o nouă armată, Armata de Litoral –cât și forțele navale aeriene și terestre ale Flotei Mării Negre cu baza la Sevastopol. Dacă ținem seama că toate intrările pe uscat în Crimeea erau bine ferecate cu fortificații, de legătura cu Tamanul peste strâmtoarea Kerci (estul peninsulei), de supremația pe mare și în aer, situația trupelor sovietice apare departe de a fi fost disperată. Totuși, istoricii sovietici țin să adauge că dotarea tehnică a acestor trupe era slabă, citând ca exemplu faptul că ele aveau la dispoziție doar un regiment de tancuri, dar care nu dispunea decât de 10 tancuri de tipul „T-34“. Nici cu artileria, în special cea grea, nu stăteau prea bine, așa că au fost nevoiți să demonteze bateriile de coastă pentru a încropi un divizion, dislocat imediat în peninsula Ciongar²⁹. Cu toate aceste slăbiciuni, apărătorii erau evident avantajați de configurația terenului și de amenajările genistice, în special zona Sevastopol, despre care va fi vorba ceva mai încolo.

În aceste condiții, sarcina lui Manstein nu era deloc ușoară, cu atât mai mult cu cât el era împins, practic, de Înaltul Comandament german spre o disjungere a forțelor sale (3 corpuri de armată cu 6 divizii de infanterie, 2 divizii de munte și o divizie motorizată), la care se adăuga Armata 3 română (cu Corpul de Munte – 3 brigăzi și Corpul de Cavalerie – 3 brigăzi) pe direcții divergente: Crimeea și Rostov. Chiar după ce a obținut ca grosul armatei sale să se îndrepte spre Crimeea, lupta se anunța extrem de dură având în vedere că

istmul Perekop, singurul loc cât de cât convenabil unui atac terestru, avea o lățime de doar câțiva kilometri, ceea ce obliga la un atac de front, fără nici o posibilitate de manevră.

La 24 septembrie, Corpul 54 Armată – comandat de generalul Erik Hansen, cel care fusese în fruntea Misiunii Militare Germane a Armatei de Uscat din România din octombrie 1940 și până în preajma izbucnirii războiului, funcție în care va reveni în ianuarie 1943 – a declanșat primul atac spre istmul Perekop, reușind să cucerească a doua zi localitatea cu același nume, să treacă de așa-numitul „șanț tătäresc” și să ajungă la Armeansk, la 26 septembrie. La 29 septembrie, după ce trupele germane au ocupat și Armeanskul, rușii s-au retras pe o nouă poziție de apărare, pe linia localității Ișun, adică la extremitatea dinspre Crimeea a istmului Perekop.

Dar ofensiva germană fusese sistată deoarece în Stepa Nogai, la nord de Marca de Azov, Armatele 9 și 18 sovietice trecuseră la contraofensivă, punând în dificultate trupele Armatei 3 române și ale Corpului 30 Armată german și amenințând astfel flancul și spatele diviziilor angajate în luptele de la Perekop.

Situația din zona Melitopol va fi rezolvată rapid prin manevra Grupului 1 Blindat, comandat de generalul Ewald von Kleist, care, pătrunzând de la nord spre sud, va transforma contraofensiva sovietică într-o bătălie de nimicire purtată de Armata 3 română și Corpul 30 Armată german între 2 și 10 octombrie 1941.

Consecințele acestei reacții sovietice neașteptate au fost și bune și rele pentru Armata 11 germană. La pozitiv a fost înregistrată hotărârea comandamentului german de a degreva, în fine, Armata 17 de misiunea de a înainta spre Rostov – obiectiv incredințat acum Grupului 1 Blindat. Cu această ocazie, însă, von Manstein va pierde Corpul 49 Munte german și Brigada „Leibstandarte Adolf Hitler”, deci tocmai trupele de munte și cele motorizate de care avea nevoie pentru campania din Crimeea.

Este momentul să elucidăm disparitatea evidentă între fixarea Crimeii drept obiectiv primordial al Wehrmachtului în iulie 1941 și cuantumul relativ redus al forțelor și mijloacelor puse la dispoziție pentru ocuparea peninsulei.

Raportându-ne strict la conjunctura în care s-au desfășurat operațiile din Crimeea, cauza disparității este de găsit în faptul că în septembrie Hitler semnase o nouă directivă operativă

(nr.35), prin care Moscova redevenea obiectivul numărul unu al ofensivei germane. Directiva a fost emisă la 6 septembrie, iar planul operației „Taifun“ zece zile mai târziu, deci exact în momentul în care avangarda Armatei 11 germane lua contact cu liniile de apărare sovietice care protejau intrarea în Crimeea.

Pe un plan mai general, această disparitate poate fi explicată și prin faptul că lui Hitler îi lipseau, după expresia lui Manstein, „capacitățile militare fondate pe experiență”³⁰. Intuiția de care dictatorul german a dat dovadă în alcătuirea unor planuri de operații foarte îndrăznețe a fost în mod drastic limitată de această incapacitate. Așa s-a întâmplat și în cazul Crimeii. Dacă inconsecvența lui Hitler a fost suplinită de geniul lui von Manstein, lipsa de forțe și mijloace a fost compensată prin aportul românesc. Chiar după ce von Manstein a primit un nou corp de armată (42), lui îi lipseau în continuare unitățile mobile – motorizate, blindate, tancuri – și trupele specializate în luptele în munți.

La 10 octombrie 1941, răspunzând favorabil cererilor germane, Comandamentul de Căpetenie român a aprobat angajarea Corpului de Munte (Brigada 1 Mixtă Munte, Brigada 8 Cavalerie, Regimentul 19 Artilerie) în operațiile din Crimeea. În același timp, însă, von Manstein a luat în subordine directă 3 divizioane de artilerie grea de la Armata 3 pe care le-a folosit la asediul pozițiilor fortificate sovietice, cât și regimentele motorizate („purtate”, în terminologia românească a vremii) ale Brigăzilor 5 și 6 Cavalerie, alcătuind Detașamentul colonel Radu Korne. Acest detașament va evolua în compunerea Brigăzii Ziegler, mare unitate constituită ad-hoc care reunea majoritatea elementelor motorizate din organica diviziilor germane și cu care von Manstein spera să suplinească lipsa unei divizii blindate pe care Hitler – „care nu avea ochii decât pentru Rostov”³¹ – a refuzat să i-o acorde. Această improvizație a avut în cele din urmă succese notabile, astfel încât istoriografia sovietică nu s-a sfiit să scrie despre superioritatea în tancuri (apreciate ca fiind 200...) a Armatei 11 germane.

Corpul de Munte român și-a dispus diviziile în istmurile Salkovo și Genicesk și, deși inițial i se atribuiseră misiuni preponderent defensive, a primit, în decursul bătăliei istmurilor ordin să atace și să forțeze intrarea în peninsulă. Aceasta s-a întâmplat după ce, la 18 octombrie 1941, Corpul 54

Armata german a început ofensiva asupra poziției sovietice de la Ișun. După o săptămână de atacuri respinse, von Manstein a primit semnale că regimentele din prima linie erau la capătul puterilor, fizic și moral. Poziția sovietică fusese întărită și cu efectivele Armatei de Litoral evacuate de la Odessa și rezista dincolo de așteptările comandamentului german. În memoriile sale von Manstein scrie că, până la urmă, voința dinamică a soldatului german a învins voința statică a ostașului sovietic. Adevărat și chiar impresionant, numai că în acel moment de criză s-au mai încercat și alte soluții. Una dintre ele, a desantării maritime a trupelor de munte române pe istmul Arabat, a pus efectiv în încurcătură pe generalul Gheorghe Avrămescu, comandantul Corpului de Munte. Ordinul era ordin și, deci, trebuia executat, numai că trupele noastre nu erau pregătite pentru așa ceva și nu aveau nici mijloacele necesare. Din fericire, la 28 octombrie, rezistența sovietică de la Ișun a fost depășită, ceea ce a antrenat și retragerea trupelor care apărau pozițiile din istmul Salkovo. A fost locul pe unde au pătruns apoi ambele brigăzi românești, evitând astfel asediul frontal, probabil foarte costisitor în vieți omenești, al liniilor de apărare din istmul Genicesk.

După debușarea în Crimeea, trupele germane și române s-au angajat în urmărirea Armatei 51 sovietice, care s-a retras spre peninsula Kerci, și a Armatei de Litoral, repliată spre Sevastopol. O cursă soldată cu un semieșec pentru Armata 17 germană care nu a reușit să captureze din mișcare și Sevastopolul. Oricum, până la 26 noiembrie, întreaga peninsulă Crimeea, cu excepția Sevastopolului, se afla în stăpânirea trupelor germane și române. În privința marilor unități românești să spunem că Detașamentul colonel Radu Korne a evoluat pe coasta de vest a Crimeii, în direcția Sevastopol, Brigada 1 Mixtă Munte a ieșit pe coasta de sud, între Uskut și Alușta, iar Brigada 8 Cavalerie a ajuns tocmai la extremitatea estică a peninsulei.

În mod firesc, von Manstein și-a îndreptat în acest moment atenția asupra Cetății Sevastopol. Sprijinit pe mare la vest, protejat de munți pe uscat, Sevastopolul are o poziție geografică extrem de favorabilă organizării unei defensive de durată. Acestor valori naturale rușii le adăugaseră, începând încă din iulie 1941, puternice lucrări de fortificație. Inițial au fost construite două linii fortificate: una imediată, la 2-3 km de oraș), și cealaltă, principală, la 5-8 km distanță. În septembrie

s-a construit și o a treia linie, la circa 12–15 km de oraș. În total, până la 1 noiembrie, s-au construit 75 cazemate pentru artilerie, 232 pentru mitraliere și 32,5 km. de șanț antitanc. De asemenea, au fost plantate aproximativ 10 000 de mine antitanc și antiinfanterie³². Toate acestea se adăugau puternicelor poziții ale artileriei de coastă care protejau baza maritimă Sevastopol, inclusiv cele două baterii, Maxim Gorki I și Maxim Gorki II, dispuse una la nord de oraș și alta la sud, în zona Balaklava, și înzestrate cu tunuri de 305 mm³³.

După ce Armata 11 germană a fost nevoită să purceadă la un prim atac din necesitatea rectificării frontului la joncțiunea Corpurilor 54 și 30 Armată, rușii au continuat amenajarea genistică a celor trei linii de apărare, adăugând 61 cazemate de artilerie, 219 pentru mitraliere, numeroase puncte de observație și comandă, locașuri de tragere etc. Au mai fost plantate peste 52 000 mine de diferite tipuri.

Totodată, Flota Mării Negre a adus continuu noi unități și mari unități în Cetate. Astfel, în decembrie 1941, în zona Sevastopol se găseau 5 divizii de infanterie și una de cavalerie, 2 brigăzi de infanterie și 4 regimente de infanterie marină. Densitatea gurilor de foc era 3–3,5/km, rușii mai având la dispoziție 90 de avioane și 26 de tancuri.

Generalul Erich von Manstein a hotărât să atace orașul dinspre nord cu Corpul 54 Armată (4 divizii de infanterie) și dinspre est cu Corpul 30 Armată (1 divizie de infanterie germană și Brigada 1 Mixtă Munte română). Alte două divizii erau așteptate să vină din zona Kerçi, numai că, între timp, OKW dispusese ca ele să fie dirijate la Harkov, unde situația se deteriorase amenințător. Numai cu foarte mare greutate von Manstein a obținut ca una dintre ele (Divizia 170 Infanterie) să-i rămână la dispoziție, dar și aceasta a ajuns la Sevastopol prea târziu pentru a lua parte la primul asediu. În schimb, de la sfârșitul lunii noiembrie o nouă mare unitate română (Brigada 4 Mixtă Munte) este adusă în Crimeea și dislocată în Munții Iaila pentru a continua acțiunea de eliminare a partizanilor începută de Brigada 1 Munte, aceasta din urmă fiind angajată pe frontul de la Sevastopol.

La 17 decembrie 1941 Corpurile 54 și 30 Armată au declanșat ofensiva generală spre Sevastopol. La această operație participau și Detașamentul colonel Radu Korne și Brigada 1 Mixtă Munte, comandată de generalul Mihail Lascăr, ambele remarcându-se în luptele deosebit de dificile

purtate pentru cucerirea fiecărei înălțimi, a fiecărei cazemate de pe căile de acces către Sevastopol. În afara trupelor angajate în asediul Sevastopolului, în restul peninsulei nu se mai găsea decât Corpul 12 Armată german cu o singură divizie în subordine (46 Infanterie), precum și cele două mari unități românești – Brigăzile 4 Mixtă Munte și 8 Cavalerie – grupate sub comanda Corpului de Munte, risc pe care von Manstein și-l asumase cu bună știință pentru a putea dispune de forțele necesare asediului Sevastopolului. O asemenea degarnisire a coastelor va fi însă rapid sancționată de ruși.

Paternitatea ideii unor debarcări masive în Peninsula Kerci revine, după cât se pare, comandamentului Frontului Transcaucazian care a transmis-o la Stavka la sfârșitul lunii noiembrie. Aici ideea a prins foarte repede fiindcă tocmai atunci se făceau preparativele pentru declanșarea contraofensivei din zona Moscova și pentru activizarea, în general, a trupelor sovietice de-a lungul întregului front. La 13 decembrie 1941, Stavka a aprobat varianta finală a planului de operații care fixa ziua „Z” la 21 decembrie. Între timp, însă, ofensiva germană asupra Sevastopolului a determinat un moment de criză în rândul apărătorilor, moment concretizat în raportul din 20 decembrie 1941 al contraamiralului G.V. Jukov, comandantul bazei navale, în care acesta descria situația dificilă a trupelor sovietice din Cetate. Urmând întreaga ierarhie, raportul a ajuns în cele din urmă la Stavka, ale cărei ordine n-au întârziat. Pe scurt, Raionul de Apărare Sevastopol a fost trecut în subordinea Frontului Transcaucazian, viceamiralul F.S. Oktiabriski a fost readus la Sevastopol și, în plus, noi efective au fost trimise ca întărire. Or, aceste întăriri (o divizie de infanterie și o brigadă de infanterie marină) au fost furnizate de Frontul Transcaucazian tocmai dintre cele destinate debarcării la Kerci și Feodosia, ceea ce a determinat amânarea operației³⁴.

La 26 decembrie 1941, navele Flotilei Mării de Azov vor debarca un prim desant de circa 3 000 de oameni, provenind din Armata 51, la nord-est de localitatea Kerci. Capul de pod deschis aici va fi dezvoltat pas cu pas, în pofida intervenției Diviziei 46 Infanterie germane. Operația „Kerci-Feodosia”, cum este ea cunoscută în istoriografia sovietică, începuse.

Deși reacția germană nu a întârziat, ea nu a avut succes datorită cuantumului redus al forțelor aflate la dispoziție. Comandantul Corpului 12 Armată, generalul Hans von Spo-

neck, a și propus de altfel lui von Manstein să-i permită retragerea singurei divizii din subordine (46 Infanterie) pe poziția mult mai sigură a istmului Parpaci („gâtul de sticlă” care unește Crimeea de peninsula Kerci). Aceasta însemna abandonarea peninsulei Kerci și comandantul Armatei 11 germane a refuzat o asemenea soluție. A ordonat, în schimb, Brigăzii 8 Cavalerie română și Detașamentul colonel Radu Korne să se îndrepte imediat spre Kerci.

Când marile unități române ajunseseră în zona Leninskoe, Kenegesh, către mijlocul peninsulei Kerci, un desant din Armata 44 sovietică, susținut de o flotă impresionantă, a debarcat, la 29 decembrie, la Feodosia, deci la vest de istmul Parpaci. Deși în memoriile sale von Manstein susține că a îndreptat Brigada 8 Cavalerie și Brigada 4 Munte române spre Feodosia încă înainte de debarcare³⁵, documentele românești probează că marea unitate de cavalerie și Detașamentul Korne au fost dirijate inițial spre Kerci și abia apoi spre Feodosia. De altfel, von Manstein arată că românii n-au ajuns la Feodosia decât a doua zi după debarcarea sovietică. Este un reproș gratuit, fiindcă ei nu puteau ajunge mai devreme din moment ce primiseră inițial alte ordine.

Criza a atins de astă dată comandamentul german. Ea a fost declanșată de hotărârea luată, din proprie inițiativă, de generalul von Sponeck de a retrage Divizia 46 Infanterie pe aliniamentul istmului Parpaci, manevră pe care o susținuse, așa cum am văzut, încă din momentul debarcării sovietice de la Kerci. Când a primit acest mesaj, generalul von Manstein a fost stupefiat și a încercat să intre în legătură cu von Sponeck pentru contramandarea imediată a retragerii. Numai că von Sponeck decuplase legăturile radio pe timpul marșului, așa încât nu mai era nimic de făcut.

Singura șansă pentru remedierea situației era intervenția Corpului de Munte român pentru anihilarea capului de pod deschis de ruși la Feodosia. Von Manstein spune că dând acest ordin nu și-a făcut „iluzii” asupra puterii ofensive a unităților române, dar că misiunea încredințată lor era posibilă la acea dată, când forțele sovietice debarcate erau încă slabe³⁶. O asemenea apreciere dovedește că până și un comentator în general obiectiv al participării românești la campania din Est – cum a fost von Manstein – nu-și poate reprimă prejudecățile și folosește criterii diferite atunci când apreciază performanțele trupelor române, pe de o parte, și ale celor germane, pe de altă parte.

Von Manstein arată că trupele române în loc să restabilească situația s-au retras până la Starîi Krîm din cauza apariției „câtorva” tancuri. Pentru a fi ceva mai preciși să arătăm că până la începutul lui 1942 – deci în 3–4 zile – rușii debarcaseră la Feodosia 23 000 oameni, 127 tunuri, 24 tancuri, 211 aruncătoare etc³⁷. Forța lor era deci apreciabilă, cel puțin în contextul dat. Performanțele marilor unități române angajate în bătălia pentru peninsula Kerci nu sunt deloc neglijabile. Ele au parcurs în răstimp de 48 de ore (26–28 decembrie) distanțe apreciabile – 140 km, Brigada 8 Cavalerie; 200 km, Detașamentul Korne; 100 km, Brigada 4 Munte –, pe o vreme potrivnică (ger de -30°C , viscol și polei), pentru a ajunge în zonele ordonate. Brigada 8 Cavalerie și Detașamentul Korne s-au deplasat inițial până în zona Keneges, Leninskoc – în mijlocul peninsulei Kerci –, pentru a primi apoi ordin să se îndrepte spre Vladislavovka, la nord de Feodosia.

Dincolo de orice alte considerente, nu trebuie uitat faptul că limitarea capului de pod sovietic de la Feodosia și stabilizarea unui front la vest de istmul Parpaci s-a făcut în exclusivitate cu trupe române. Diviziile germane dirijate de la Sevastopol spre noul front vor sosi abia peste două săptămâni. Von Manstein crede că oprirea rușilor s-a datorat în exclusivitate faptului că ei nu au vizat decât un obiectiv tactic, limitat. Or, aici este vorba de o altă eroare de apreciere – chiar dacă ea se bazează pe documentele capturate de la adversari în timpul bătăliei – pentru că Frontul Transcaucazian a ordonat apărătorilor Sevastopolului, la 30 și 31 decembrie 1941, să contraatace pe tot frontul și să execute desantări la Evpatoria și Sudak. Mai mult, același eșalon sovietic credea că în prima decadă a lunii ianuarie era posibilă chiar eliberarea întregii peninsule! Acest optimism lipsit de acoperire l-a determinat pe viceamiralul F.S. Oktiabriski să raporteze eșaloanelor superioare, inclusiv Stavkăi, că misiunile primite de la Frontul Transcaucazian nu concordau cu posibilitățile reale ale apărătorilor Sevastopolului. În pofida acestui raport, desantările de la Evpatoria și Sudak s-au executat, ca și contraatacul, e drept limitat, al trupelor din Sevastopol. Toate s-au soldat cu eșecuri.

Revenind la situația creată în comandamentul german după debarcările de la Kerci și Feodosia, nu este lipsit de interes să prezentăm aici soarta generalului von Sponeck. Așa

cum am arătat, von Manstein nu a digerat prea bine inițiativa lui von Sponeck și la scurt timp l-a demis de la comandă. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. Era primul caz de insubordonare a unui general german în timpul campaniei din U.R.S.S. și s-a resimțit nevoia unei pedepse exemplare. În scurt timp, generalul a fost judecat de către Curtea Marțială prezidată de Reichsmăreșalul Hermann Göring și a fost condamnat la moarte. Hitler a comutat sentința la 6 ani de detenție³⁸.

Trebuie să spunem că Hans von Sponeck nu era un nume tocmai lipsit de glorie în Wehrmacht. În vârstă de 53 de ani, acest descendent al unei familii din Köln cu vechi tradiții militare căpătase „Ritterkreuz“ (Crucea de Cavaler al Crucii de Fier) în 1940, când la comanda Diviziei 22 Aeropurtate capturase „fortăreața“ Olanda. El primea o sentință deosebit de aspră pentru o decizie poate eronată, dar care nu depășea cadrul fixat de școala prusiană de comandament. Singura problemă era că, la acea dată, principiile lui Clausewitz și Moltke nu erau apreciate de conducerea politică germană. Mai tragic a fost însă faptul că în 1944, după atentatul nereușit asupra lui Hitler, generalul a fost executat de către oamenii lui Himmler, de astă dată fără judecată, fără sentință și, mai mult ca sigur, nevinovat.

Așadar, sfârșitul anului 1941 era departe de a fi adus în privința Crimeii decizia dorită de Înaltul Comandament german. Nu numai că Sevastopolul nu fusese cucerit, dar rușii se înstăpâniseră la Kerchi și Feodosia și, aducând mereu forțe proaspete, amenințau cu o ofensivă de proporții. Totuși, la 29 decembrie 1941, scriindu-i lui Ion Antonescu despre planurile sale pentru campania anului 1942, Hitler menționa intenția sa de a cuceri Sevastopolul „cu orice preț“ – aceeași sintagmă repetată obsesiv și de Stalin apărătorilor Crimeii.

Până atunci, însă, alte mari unități române sunt absorbite de frontul din Crimeea. Mai întâi, în ultimele zile ale anului 1941, Diviziile 10 și 18 Infanterie, iar din februarie și Divizia 19 Infanterie (aceasta din urmă intrând în front abia în aprilie 1942). Numărul sensibil crescut al marilor unități române din Crimeea a impus și trimiterea unui nou eșalon de comandă – inițial Corpul 6 Armată, și apoi, din primăvară, Corpul 7 Armată.

Tot acum, la cumpăna anilor 1941–1942, încep să apară primele semne ale nemulțumirilor acumulate de comandamentele și trupa diviziilor române față de conducerea

germană. Rapoartele înaintate de diversele eșaloane de comandă, cât și de locotenent-colonelul Theodor Tăutu – șeful Detașamentului de legătură român de pe lângă comandamentul Armatei 11 germană, pun în evidență critici pe care, în general, le vom mai întâlni și mai târziu, la Stalingrad, în Cuban și Caucaz. Este vorba, mai întâi, de fragmentarea marilor și chiar a micilor unități române și întrebuintarea lor în acest mod de către comandamentelor germane. Din memoriile lui von Manstein se vede clar că, departe de a fi un accident dictat de o anumită conjunctură, această fragmentare își avea sorgintea într-o concepție bine conturată a comandamentului german cu privire la folosirea trupelor române, a celor aliate, în general. Nu este deloc întâmplător faptul că Erich von Manstein își începe capitolul consacrat campaniei din Crimeea cu câteva pagini dedicate analizei forței combative a trupelor române. O analiză în general obiectivă, chiar dacă punctată de unele prejudecăți, dar ale cărei concluzii în privința liniei de conduită față de trupele române sunt clare: acestea nu pot fi folosite ofensiv, iar defensiv trebuie întărite cu elemente germane.

Teoria „balenelor de corset“ utilizată de generalul (pe atunci) german nu era o noutate nici în plan general, nici pentru experiența dobândită de armata română în cursul războaielor de coaliție din 1877–1878 și 1916–1918. Pentru a fi corecți până la capăt trebuie să spunem că era, totuși, o diferență enormă între concepția lui von Manstein din 1941 și cea vehiculată, de exemplu, de generalul rus Alekseev în anii 1916–1917. După cum se știe, acesta din urmă propusese integrarea armatei române în masa armatei ruse, o alternativă care conducea la pierderea totală a comandamentului național. Chiar și așa, însă, teoria „balenelor de corset“ avea să conducă la multe disensiuni între comandamentele române și germane și, ulterior, mai ales la Stalingrad, la adevărate tragedii.

Revenind la campania anului 1941, să adăugăm că rapoartele de care aminteam subliniau, ca o consecință firească a acestei maniere de folosire a trupelor române, că multe din comandamentele de mari unități fuseseră deposedate de atribuțiile lor operative firești. Exemplul cel mai clocvent era cel al Corpului de Munte român care nu avusese decât sporadic ocazia de a comanda toate diviziile pe care le avea în subordine. O altă consecință a „încorsetării“ era că unii comandanți români erau puși în situații de subordonare umi-

litoare (comandantul Corpului de Munte trecuse la un moment dat sub ordinele comandantului Corpului 30 Armată, care îi era inferior în grad)³⁹.

De asemenea, nici o mare unitate germană nu se găsisese în subordinea vreunui comandant român. Prestigiul armatei române era, astfel, lezat. Mai grav, însă, marile unități române erau supuse de comandamentele germane la eforturi supradiimensionate în raport cu posibilitățile lor (cazul Detașamentului colonel Radu Korne, dar și al Brigăzii 1 Munte).

Din toate acestea se degajă ideea că, practic, în Crimeea nu exista un comandament român unic, ceea ce făcea imposibilă inițierea și purtarea unei operații pe cont propriu. În acest caz, până și victoriile obținute de români erau prezentate tendențios de comunicatele germane, în raport făcându-se referire la un ordin de zi al Armatei 11 germane cu privire la luptele de la Sevastopol care consemna că „Divizia 72 Infanterie germană, cu Regimentul 105 Infanterie (german - *n.n.*) și părți din Brigada 1 Munte, a cucerit dealul Capella”. „Încorsetarea” continua deci și dincolo de câmpul de luptă.

Este deosebit de interesant și faptul că între soluțiile întrevăzute de comandamentele române era și aceea a dobândirii unui statut asemănător Corpului Expediționar Italian sau celui ungar. Ideea de „corp expediționar” este acreditată în documentele de arhivă românești pentru comandamentele și trupele participante la operațiile de la est de Nipru, îndeosebi după încheierea ultimei operații sub comandament național (cucerirea Odesei - 16 octombrie 1941) și după demobilizarea trupelor retrase în țară (15 noiembrie 1941). Din punct de vedere practic, o asemenea structură organizatorică nu a fost posibil de transpus în practică și aceasta a avut consecințe nefaste pentru trupele române participante la operațiile din adâncimea teritoriului sovietic.

După numeroase intervenții la comandamentele germane, în cele din urmă pentru trupele române din Crimeea a fost găsită o soluție de compromis, în sensul că ele au fost subordonate, administrativ și disciplinar, comandantului Corpului de Munte, numit atunci „comandant superior al tuturor trupelor române din Crimeea”. Comandamentul german își rezerva în continuare competențele din punct de vedere operativ. Nu a fost singura consecință, pentru că dacă fragmentarea marilor unități românești a continuat și în 1942,

în campania din primăvară și vara acestui an atât Corpul 7 Armată, cât și Corpul de Munte vor deține comanda și sectoare distincte în operațiile de la Kerchi și, respectiv, Sevastopol. Se pare că schimbarea de conduită a comandamentelor germane a fost rodul întrevederilor personale dintre mareșalul Ion Antonescu și generalul Erich von Manstein, între care s-au stabilit relații deosebite, întemeiate pe încrederea pe care o avea fiecare din ei în capacitățile militare ale celuilalt.

Relațiile cu germanii nu erau singurele probleme încriminate de rapoartele sosite de pe front. Diviziile din Crimeea se aflau de câteva luni în prima linie și începuseră să dea semne de oboseală fizică și psihică. Aprovizionările nu funcționau nici ele prea grozav. Semnalele cele mai îngrijorătoare veneau de la Brigada 1 Mixtă Munte. Așa se face că la 24 decembrie 1941 subsecretarul de stat pentru Armata de Uscat, generalul Constantin Pantazi, însoțit de șeful de cabinet, locotenent-colonelul M. Oțeanu, s-au îndreptat spre Crimeea la bordul unui avion pilotat de căpitanul Udriski. După o primă escală la Sarabuz, unde i-a întâlnit pe generalii Gh. Avrămescu și Gh. Manoliu (comandantul Brigăzii 4 Mixte Munte), și după ce a vizitat unități din Sevastopol și Ialta, generalul Pantazi s-a întâlnit la Ai Todor cu generalul Mihail Lascăr, comandantul Brigăzii 1 Mixtă Munte. Se pare că la acea dată, când brigada obținuse câteva victorii de prestigiu – la Ciorgun și Dealul Capelei – , generalul Lascăr i-a solicitat lui Pantazi schimbarea de la comandă, afirmând că „nervii nu mai pot rezista” după 6 luni de lupte neîntrerupte. Cu alte cuvinte, ni se sugerează că semnalele privitoare la moralul brigăzii își aveau sursa în starea de spirit a comandantului. Oricum, generalul Lascăr va fi înlocuit ceva mai târziu din această funcție (cu generalul Constantin Vasiliu-Rășcanu), achitându-se până atunci foarte bine de misiunile primite. Generalul Pantazi își va încheia vizita în Crimeea cu o inspecție la un escadron de cavalerie dislocat la Feodosia, inspecție efectuată chiar în ajunul debarcării sovietice din 29 decembrie.

Chiar dacă obiectivul principal al campaniei anului 1942 din Crimeea a rămas cucerirea Sevastopolului – obiectiv consemnat ca atare în faimoasa Directivă operativă nr.41, emisă de Hitler în aprilie 1942 –, trupele germane și române au avut de înfruntat mai întâi armatele sovietice dislocate în peninsula Kerchi.

La 17 ianuarie diviziile germane și române reușesc să recucerească orașul și portul Feodosia, împingând aliniamentul sovietic spre est. Era însă evident că rușii nu se vor mulțumi doar să aștepte în peninsula Kerci vremuri mai bune, ci că, în condițiile ofensivei generalizate ordonate de Stalin de-a lungul întregului front germano-sovietic, vor trece cât de curând la operații de amploare. În acest scop, la 28 ianuarie Stavka a ordonat crearea Frontului Crimeea, care avea în componere Armatele 51, 44 și 47 (toate aflate în peninsula Kerci), Raionul de Apărare a Sevastopolului, precum și Flota Mării Negre și Flotila Mării de Azov. Misiunea noului front – rezultat, de fapt, prin reorganizarea fostului Front Transcaucazian, rebotezat de la 30 decembrie 1941 Frontul Caucazian – era de a ataca în direcția generală Karasubazar, determinând astfel slăbirea cercului de investire german de la Sevastopol.

Proiectată să fie declanșată la 13 februarie 1942, ofensiva va porni atât de la Sevastopol, cât și din peninsula Kerci abia la 27 februarie și va avea drept rezultat o repliere a frontului deținut de Divizia 18 Infanterie română în istmul Parpaci.

Cauzele acestui insucces al Diviziei 18 Infanterie sunt de găsit în faptul că fusese adusă prin marșuri pe jos din Transnistria, unde îndeplina misiuni de pază. Cei 450 km parcurși în 12 zile, în condiții atmosferice foarte dificile și pe drumuri aproape impracticabile, au condus la extenuarea trupei, care s-a văzut obligată să intre imediat în dispozitiv la flancul de nord al frontului din Parpaci.

În cele din urmă, frontul s-a stabilizat și a rezistat și unui nou asalt sovietic declanșat la 13 martie.

După numai o săptămână, generalul Erich von Manstein va ordona trecerea la contraofensivă pentru ameliorarea unei situații care tindea să devină periculoasă. El va introduce în front, cu această ocazie, Divizia 22 Blindată germană, proaspăt sosită în Crimeea. Contralovitura acesteia va fi însă un eșec de proporții, ceea ce – cel puțin așa consemnează în memoriile – i-a provocat remușcări lui von Manstein pentru angajarea prematură a mării unități blindate. În acest punct se impun două observații; mai întâi, că generalul german nu și-a manifestat aceleași sentimente și față de Divizia 18 Infanterie, pentru al cărei eșec de la sfârșitul lunii februarie nu va consemna decât sec că „dispare din bătălie”⁴⁰; în al doilea rând, Divizia 22 Blindată nu este alta decât cea care, dispusă în spatele Armatei 3 române în Cotul Donului, atunci când va fi chemată

să obtureze pătrunderile tancurilor sovietice, va sosi cu jumătate din tancuri și fără benzină...⁴¹.

În fine, la 9 aprilie 1942, rușii vor face o ultimă tentativă de proporții (6–8 divizii, 160 tancuri) de a ieși din peninsula Kerci către centrul Crimeii, dar fără nici un succes. În ajunul acestei ofensive, are loc un eveniment important: mareșalul Ion Antonescu vizitează trupele române din Crimeea, însoțit de generalul Constantin Pantazi, ministrul de Război, generalul C.Z. Vasiliu, secretar de stat la Interne, și de generalul Petre Dumitrescu, comandantul Armatei 3 române. Mareșalul și suita sa au sosit în Crimeea la 3 aprilie 1941 și până la 6 aprilie au vizitat majoritatea marilor unități române aflate în Crimeea și s-au întâlnit atât cu comandanții români (generalii Gheorghe Avrămescu, Radu Băldescu, Gheorghe Manoliu, Constantin Vasiliu-Rășcanu, Octavian Georgescu), cât și cu cei germani (generalii Erich von Manstein, Erik Hansen, Franz Mattenklott etc). El a luat parte la slujba de Înviere și la serbarea Paștelui împreună cu trupele române, ceea ce a sporit efectele benefice ale acestei vizite asupra moralului luptătorilor din Crimeea.

Erich von Manstein consemnează și el această inspecție a mareșalului, apreciind îndeosebi faptul că acesta i-ar fi acordat încă două divizii, „cadou” pe care l-a apreciat cu atât mai mult, spune el, cu cât OKH nu-i mai trimisese nici o mare unitate, cu excepția celor sosite în primăvară (Diviziile 28 Ușoară și 22 Blindată)⁴². Nu este prea clar însă la ce „cadou” se referă von Manstein, deoarece la acea dată toate diviziile române participante la campania din 1942 din Crimeea erau sosite pe front. Este posibil ca referirea să se facă la Divizia 19 Infanterie, numai că este o singură divizie și mareșalul Ion Antonescu aprobase angajarea acesteia în Crimeea încă din februarie 1942. Să reținem însă insistența cu care von Manstein consemnează că singurul la care găsea înțelegere pentru necesitățile operațiilor din Crimeea era mareșalul român.

La 8 mai 1942, trupele germane și române au dezlănțuit operația „Trappenjagd” al cărei țel era recucerirea peninsulei Kerci și nimicirea forțelor sovietice din această zonă. Pregătită admirabil și executată cu precizie, ofensiva s-a încheiat cu o victorie absolut uluitoare, datorată în primul rând geniului probat de Erich von Manstein.

Datele problemei erau pentru comandamentul german următoarele: pe un front de 12–18 km dezvoltare se găseau 3

armate sovietice – însumând nu mai puțin de 26 mari unități, din care 4 brigăzi blindate – care închegaseră un sistem defensiv puternic, articulat bine în adâncime; forțele la dispoziția Armatei 17 germane erau 5 divizii de infanterie și o divizie blindată – grupate sub comanda Corpurilor 30 și 42 Armată – și două divizii de infanterie și una de cavalerie române, alcătuind Corpul 7 Armată. Deci, forțe evident inferioare ca efective și ca număr de blindate. Pentru a suplini această din urmă carență, von Manstein va alcătui o nouă structură ad-hoc, Brigada Motorizată von Groddek, în compunerea căreia va intra și Detașamentul colonel Radu Korne.

Problema era cu atât mai complicată cu cât frontul din Parpaci nu putea fi atacat decât frontal, marea excluzând orice manevră de învăluire pe uscat. Mai mult, pentru a obține o victorie durabilă, forțele germane și române nu își puteau permite o luptă pe aliniamente succesive – care i-ar fi favorizat pe ruși, superiori numeric –, ci erau obligate să extirpe dintr-o primă lovitură, dată cu o precizie aproape chirurgicală, grosul forțelor adverse.

În acest scop, von Manstein a hotărât ca grosul forțelor sovietice, aflat la flancul nordic – unde aliniamentul sovietic marea un ieșind pronunțat și unde rușii așteptau de fapt lovitura principală –, să fie fixat de Corpul 7 Armată român (Diviziile 19 Infanterie și 8 Cavalerie*) și de Corpul 42 Armată german, iar lovitura principală să fie executată de Corpul 30 Armată la flancul sudic, de-a lungul mării. În breșa creată urmau să fie introduse Divizia 22 Blindată și Brigada von Groddek a căror misiune era de a încercui forțele fixate la flancul de nord.

Declanșată la 8 mai, ofensiva a înregistrat o sincopă atunci când Divizia 22 Blindată nu și-a putut îndeplini misiunea datorită unui contraatac sovietic cu blindate și a ploii din ziua de 9 mai. Întârzierea tancurilor germane a fost însă magistral suplinită de Brigada von Groddek care, ajunsă încă de la 10 mai aproape de extremitatea estică a peninsulei, a reușit să împiedice coagularea unui nou front sovietic.

În această luptă crâncenă, în care brigada s-a găsit la un moment dat aproape copleșită de trupele sovietice în retragere, colonelul von Groddek a fost rănit grav și evacuat (a decedat în urma rănilor). Astfel, în ultimele zile de bătălie

* De la 15 martie 1942, brigăzile mixte de munte și brigăzile de cavalerie au fost transformate în divizii.

comanda a revenit colonelului Radu Korne, rănit și el, ceva mai ușor decât von Groddek, dar rămas la comandă.

Rezultatele manevrei proiectate de von Manstein și executate magistral de Brigada von Groddek au fost dezastruoase pentru Frontul Crimeea. Practic, nimeni și nimic nu s-a putut evacua, peste strâmtoarea Kerci, în peninsula Taman. Trei armate au fost nimicite în numai 8 zile de 8 divizii germane și române. Von Manstein apreciază valoarea capturilor la 170 000 de prizonieri, 1 133 tunuri și 258 de tancuri⁴³. Sursele sovietice nu spun nimic despre cuantumul pierderilor, dar spre deosebire de Odessa și Sevastopol nu consemnează nici o cifră pentru evacuări. Într-un articol din „Historia Magazine“, colonelul Vasili Morozov susține că numai în luna mai Frontul Crimeea a pierdut 176 000 de oameni (morți, răniți și dispăruți) și aproape în totalitate echipamentul și armamentul greu⁴⁴.

Singura ispravă mai consistentă a apărătorilor Kerciului – amintită de istoriografia sovietică – este rezistența îndelungată, din mai până în octombrie, a circa 10 000 oameni (o cifră care ni se pare, totuși, exagerată) în labirinturile carierei de piatră Adjimujkaiski. Sfârșitul acestei „garnizoane subterane“ a fost, însă, același.

După victoria din peninsula Kerci, nu era greu de ghicit că urma Sevastopolul. De altfel, așa cum am arătat, Hitler decisese că anihilarea rezistenței sovietice din Cetatea Sevastopolului constituia unul dintre obiectivele intermediare ale Wehrmachtului în campania verii 1942, campanie care trebuia să aducă trupele germane pe Volga și la câmpurile petrolifere din Caucaz. După căderea Kerciului, soarta Sevastopolului era oricum pecetluită. Mai mult, poarta din Taman a Caucazului aștepta să fie forțată, fără ca apărătorii Sevastopolului să conteze prea mult în balanța forțelor.

Punctul de vedere exprimat de von Manstein lui Hitler, în aprilie 1942, era de a forța cucerirea Cetății Sevastopolului înainte ca Armata 11 să primească alte misiuni, spre deosebire de cel al OKW-ului care oscila între această soluție și cea a investiției Sevastopolului cu forțe minime și angajarea forțelor rămase disponibile spre Taman⁴⁵. Varianta von Manstein avea avantajul că permitea Armatei 11 să-și concentreze, după cucerirea Sevastopolului, toate marile unități în vederea deschiderii drumului spre Caucaz.

Decizia finală în privința Sevastopolului a fost aceea propusă de Manstein, cu deosebirea – fundamentală, însă – că ulterior Armata 11 nu va fi trecută în peninsula Taman, ci dislocată tocmai la celălalt flanc al frontului, la Leningrad.

Asediul final al Sevastopolului a fost o confruntare care a antrenat, în egală măsură, potențialul uman – efective, dar și concepție – și tehnic al celor două tabere.

Trupele sovietice din Sevastopol aveau ordinul de a apăra fără gând de retragere Cetatea. Erau nu mai puțin de 106 000 soldați ruși (81 300 inițial și alți 24 700 aduși ulterior, pe mare), dispunând de circa 450 guri de foc (inclusiv cele 151 de piese ale artileriei de coastă cu calibre între 100 – 305 mm), 116 avioane și 47 de tancuri. Toate aceste forțe erau dispuse în poziții puternic amenajate din timp.

De cealaltă parte, trupele germane și române au fost apreciate la peste 200 000 oameni (inițial, 7 divizii germane și două române), ceea ce, în conformitate cu preceptele tradiționale, era insuficient pentru un asediu cu sorți de izbândă. Dar dacă rușii aveau de partea lor fortificațiile și, mai ales, poziția naturală, germanii au pus în linie cea mai mare concentrare de guri de foc pe kilometru de front realizată vreodată de Wehrmacht în timpul celui de-al doilea război mondial. Erich von Manstein – cel care a emis această apreciere – arată că a reușit să dispună 208 baterii pe 35 km de front, adică 6 pe kilometru⁴⁶. Foarte interesați să găsească o justificare insuccesului Armatei roșii, istoricii sovietici au calculat extrem de precis că densitatea medie realizată de germani a fost de 37 guri de foc/km, în sectoarele loviturilor principale aceasta ajungând la 74–100 guri de foc, raportându-se, în acest caz, la un total de circa 2 100⁴⁷.

De altfel, în privința numărului gurilor de foc întrăbuinate de Armata 11 germană la asediul final al Sevastopolului există, în lucrările istoriografice, interpretări diferite. Astfel, în timp ce lucrările germane și cele occidentale, în general, folosesc cifra de 1 300, istoriile sovietice susțin pe lângă cifra maximă menționată anterior (2 100) și altele: „780 de guri de foc diferite” sau „670 de tunuri de calibru 76–420 mm, 655 de tunuri antitanc, 720 de mortiere”⁴⁸. Ultima variantă pare a fi dezlegarea misterului diferenței dintre 2 100 și 1 300, care ar fi, probabil, tunurile antitanc, neluate în calcul atunci când este vorba de pregătirea de artilerie a asediului. În plus, Armata 11 a mai avut la dispoziție Corpul 8 Aerian, comandat de generalul Wolfram von Richtofen, și circa 150 tancuri.

Să adăugăm în privința artileriei că nu numai numărul a fost important, ci și tipul și calibrul. Germanii aveau o artilerie grea deosebit de performantă, constituită majoritar din baterii de 190 mm, dar și din mortiere și obuziere de 305, 350 și 420 mm (acestea din urmă cunoscute ca mortierele „Gamma“). Mai mult, dispuneau de două mortiere de 600 mm (cunoscute sub numele de „Thor“ sau „Karl“), adevărați monștri, cântărind 123 tone și autopurtate cu ajutorul unui motor Diesel „Mercedes Benz“ de 580 CP. Cele două mortiere puteau trimite un proiectil de 2 180 kg la o distanță de 4,5–10 km.

Dar „campionul“ incontestabil al artileriei germane era tunul de 800 mm, cunoscut sub numele „Dora“ sau „Dicke Gustav“ (în amintirea lui Gustav von Bohlen, soțul Berthei Krupp). Această adevărată „uzină a morții“, deplasată pe calea ferată cu vagoane platformă tractate de o locomotivă Diesel de 1 000 CP, avea o greutate de 1 250 tone și o lungime, „asamblat“, de aproape 43 m. Teava sa de peste 32 de metri lungime putea trimite cu proiectil perforant de 7,1 t la 30 km distanță și un proiectil exploziv de 4,8 t la 47 km ! Cel mai mare tun folosit în cel de-al doilea război mondial era deservit de aproximativ 1 500 oameni, comandați de un general (!), dar adăugând unitățile aferente (inclusiv două unități de artilerie antiacriană) se ajungea la un total de peste 4 000 de oameni. Tunul fusese proiectat pentru a servi la distrugerea fortificațiilor franceze ale pe cât de faimoase, pe atât de inutilei linii „Maginot“. Așa cum am arătat, generalul Erich von Manstein era cel care, în 1940, prin planul său de operații, transformase linia „Maginot“ într-un monument al neputinței și zădărniceii. Prezența „Dorei“ la Sevastopol era, așadar, un fel de răsplată...

Tot în domeniul artileriei germane ar mai fi de remarcat două tunuri care și-au căpătat un nou renume în asediul cetății din Crimeea. Este vorba, mai întâi, de vestitul tun antiacrian de 88 mm, poreclit și *Wunderkanone acht-acht* („tunul minune opt-opt“). Flak-ul (prescurtarea uzuală a lui *Flugabwehrkanone* – tun a.a.) de 88, producție a uzinelor „Krupp“, s-a dovedit nu numai o redutabilă armă împotriva tancurilor sovietice, dar a probat și o eficiență nebănuită în tragerile directe asupra fortificațiilor⁴⁹.

În al doilea rând, un efect devastator au avut pentru trupele din apărare salvele „aruncătoarelor de ceață“ (*Nebelwerfer*), cele care au impresionat și comandamentul român,

așa cum o dovedesc documentele. „Nebelwerfer“ era, de fapt, răspunsul german la faimoasele „Katiușa“ (numite și „orga lui Stalin“). Așadar, un lansator multiplu de proiectile auto-propulsate în două variante: explozive și fumigene (de aici venindu-i și numele de „aruncător de ceață“)⁵⁰.

De asemenea, în rândul „surprizelor“ von Manstein menționează o unitate compusă din „tancuri telecomandate și purtătoare ale unei încărcături explozive“⁵¹ (binecunoscutele „Goliath“, a căror paternitate a fost revendicată de un român, dar care, în general, au fost un eșec).

Accastă superioritate tehnică evidentă a fost potențată de o concepție operativă de excepție care a probat încă o dată calitățile lui von Manstein. Acesta a hotărât să dea lovitura principală de la nord la sud, dinspre valea Belbek spre golful Severnaia cu Corpul 54 Armată german, în timp ce Corpul 30 Armată urma să atace dinspre sud-est, din zona Balaklava (inițial, 3 divizii de infanterie). Legătura din cele două corpuri de armată germane trebuia să fie asigurată de Corpul de Munte român (Diviziile 18 Infanterie și 1 Munte), care avea și misiunea de a fixa adversarul.

Surprinzătoare era mai ales decizia de a forța intrarea în Sevastopol prin nord, ceea ce presupunea nu numai depășirea unei zone întins fortificate – unde se găsea și una din bateriile grele „Maxim Gorki“ – dar și forțarea golfului Severnaia. Motivația acestei manevre, aparent hazardate, era de a învălui sectorul central, unde datorită configurației terenului era exclusă orice tentativă de atac decisiv. Acolo se găseau înălțimile Sapun, precedate de alte masive (Fediukinî, Gaitanî), toate împădurite, ceea ce – după părerea lui von Manstein – ar fi atras pierderi ridicate în efective și imposibilitatea de a folosi aviația, unul din principalele atuuri ale atacatorilor.

Or, tocmai în acest sector au fost dispuse diviziile Corpului de Munte român, pe aproximativ 17 km, ceea ce reprezenta aproximativ 40% din lungimea întregului front al Armatei 11 germane. Ulterior, prin introducerea și a Diviziei 4 Munte în dispozitivul Corpului 54 Armată german, diviziile române au ajuns să dețină aproape jumătate de front. În condițiile în care misiunea atribuită trupelor române rămânea numai cea inițială – fixarea inamicului și asigurarea legăturii între cele două corpuri de armată germane –, dimensiunea sectorului de front nu ar fi reprezentat o dificultate. Evoluția bătăliei a impus însă folosirea intensivă a trupelor române în acțiuni

ofensive, ceea ce a constituit o suprasolicitare și o încercare dificilă pentru capacitatea lor combativă. În acest caz, nu trebuie trecut neobservat faptul că 4 divizii germane (Corpul 54 Armată) erau dispuse tot pe 17 km, iar la Corpul 30 Armată trei divizii ocupau un aliniament de 8,5 km (densitate motivată de misiunea atribuită acestor mari unități), în timp ce diviziile române au fost nevoite să acționeze ofensiv pe fronturi duble sau chiar triple.

Asediul final al Sevastopolului, care a avut un nume de cod ciudat – „Störfang“, adică pescuit de sturioni –, a debutat cu un bombardament terestru și aerian de cinci zile (2–6 iunie). Această uvertură mortală a fost susținută cu toate gurile de foc – „Dora“ a punctat de 48 de ori, din amplasamentul său de la Bahcisarai, reușind performanța de a spulbera un depozit de muniție aflat la 30 m adâncime – și de Corpul 8 Aerian, care a executat 1 000–2 000 misiuni pe zi, ceea ce înseamnă atac continuu.

În pofida acestei pregătiri apocaliptice, ofensiva trupelor terestre a fost departe de a fi un simplu marș triumfal, rușii continuând să reziste cu disperare și să apere ficcare înălțime și ficcare căzemată. Cum evoluția operațiilor la Sevastopol este expusă pe larg în documente, ne vom limita în continuare să marcăm câteva aspecte legate primordial de contribuția trupelor române.

La 6 iunie 1942, la orele 10,30, la postul de comandă înaintat al Corpului de Munte a sosit mareșalul Ion Antonescu, însoțit de generalii Erich von Manstein, Petre Dumitrescu și Gheorghe Jienescu (acesta din urmă, subsecretar de stat al Aerului). După o scurtă expunere a situației și misiunii Corpului de Munte în ofensiva ce urma să fie declanșată a doua zi au fost inspectate pozițiile Diviziilor 18 Infanterie și 1 Munte. Era pentru a doua oară în decurs de două luni când mareșalul se găsea pe frontul din Crimeea, ceea ce infirmă felurite speculații emise astăzi privind „absența“ sa de pe câmpul de luptă.

Așadar, la 7 iunie 1942 trupele germane și române pornesc la asediul pozițiilor fortificate care protejau Sevastopolul. Pentru a străpunge linia principală de rezistență a Cetății și a atinge golful Severnaia și înălțimile Sapun a fost nevoie de 10 zile de lupte extrem de sângeroase. Trupele sovietice s-au apărat cu disperare și fanatism, mereu biciuite de ordinele lui Stalin de rezistență până la moarte. Astfel, la 12

unie, în plin infern, apărătorii Sevastopolului au făcut mișcări mobilizatoare în care s-a prelucrat un ordin special al lui Stalin.

Von Manstein – care, de altfel, apreciază că soldatul sovietic s-a bătut cu mult curaj – menționează câteva episoade din care reiese că fanatismul aproape de tip japonez (exemplul sinuciderii colective, ordonată de politruci, a ostașilor și civililor aflați într-un depozit de campanie amplasat în malul golfului Severnaia) a fost dictat și impus de regimul politic. O experiență de care nu avea să fie scutită nici armata germană.

Așa cum am arătat, dificultățile întâmpinate de germani în sectoarele de atac au impus generalului Erich von Manstein să ordone diviziilor române misiuni ofensive. Divizia 1 Munte (general Vasiliu-Rășcanu) a cucerit pozițiile fortificate „Nordnase“* și „Zuckerhut“, din zona Dealului Capella, înlesnind debușarea trupelor Corpului 30 Armată german din împrejurimile localității Kamari. În continuare, vânătorii de munte au contribuit la înfrângerea rezistenței sovietice de pe masivul Fediukini, facilitând manevrarea pozițiilor de pe înălțimile Sapun, Gaitani și din zona Balaklava.

Concomitent, Divizia 18 Infanterie (general Radu Băldescu) a reușit să curețe o zonă accidentată, acoperită cu păduri virgine și să ocupe fortificațiile „Hügel“, „Altes Fort“ și în special „Bastion II“, asigurând condiții optime Corpului 54 Armată german pentru atingerea obiectivelor fixate.

După câteva zile de la declanșarea ofensivei, Divizia 4 Munte română (general Gheorghe Manoliu) a fost și ea introdusă în prima linie, înlocuind Divizia 24 Infanterie germană de la flancul stâng al Corpului 54 Armată german. Acționând la dreapta Diviziei 18 Infanterie română, divizia a cucerit înălțimile Waldkreuz, Weissehaus și cazematele de la vest de „Bastion“. Dar cea mai importantă reușită a acestei faze a fost, fără îndoială, cucerirea înălțimii Kegel din zona Saharnaia Golovka („căpățâna de zahăr“), un perimetru natural foarte „tare“ și diabolic amenajat genistic de către ruși. Misiunea a fost ordonată de generalul von Manstein și transmisă personal de către generalul Erik Hansen, comandantul Corpului 54 Armată german. Practic, prin acțiunea sa, Divizia 4 Munte a deschis astfel poarta Sevastopolului.

Toate aceste acțiuni au avut loc până la 28 iunie 1942 și au avut drept rezultat depășirea liniilor fortificate înaintate și

* Denumirile sunt cele folosite în hărțile operative române și germane din epocă.

principală ale Cetății Sevastopol. La 29 iunie, generalul Erich von Manstein a ordonat trecerea la ofensivă pe întreaga lungime a frontului atins. Din acel moment nu mai era decât o chestiune de zile sau chiar de ore până la cucerirea Sevastopolului.

Faza finală a debutat cu asaltul dat la miezul nopții de 28 spre 29 iunie peste golful Severnaia de detașamentele special constituite din Diviziile 22 și 24 germane. Această acțiune a fost încununată de succes, în pofida temerilor manifestate de însuși generalul von Manstein, și a avut drept rezultat întoarcerea ultimei linii de rezistență sovietice. Zărurile erau aruncate.

În ultimele zile ale bătăliei, Diviziile 1 Munte și 18 Infanterie au fost îndreptate spre zona Balaklava, unde au prins în cursă nu mai puțin de 10 000 de ostași sovietici. Comandamentul german intenționa să lase în linia a doua și Divizia 4 Munte română, păstrând gloria integral pentru Wehrmacht. Intervenția energetică a generalului Gheorghe Manoliu a determinat însă angajarea diviziei sale în frontul Corpului 54 Armată german. Cu toate acestea, pentru a intra în Sevastopol, comandantul român a ignorat pur și simplu ordinul comandantului german de a ataca la câteva ore după diviziile germane. Pornind la aceeași oră cu trupele germane, vânătorii de munte au depășit ultimele rezistențe sovietice și la 1 iulie 1942 au pătruns în oraș, alături de trupele germane, înălțând drapelul românesc pe monumentul ridicat în cinstea apărătorilor Sevastopolului din 1854-1855.

Până la 4 iulie trupele germane au ocupat și peninsula Hersones de la sud-vest de oraș. Crimeea era cucerită în întregime. Încă o dată, trupele sovietice nu au reușit să evacueze prea mare lucru datorită îndeosebi aviației germane. Între 1 și 4 iulie n-au fost evacuați pe mare decât circa 1 200 de oameni, o mare parte din ei fiind comandanți și reprezentanți ai puterii și partidului comunist. Astfel, în noaptea de 30 iunie/1 iulie, viceamiralul F.S. Oktiabrski, comandantul Raionului de Apărare Sevastopol și al Flotei Mării Negre, a părăsit Crimeea la bordul unui avion decolat din peninsula Hersones. În aceeași noapte, a părăsit câmpul de luptă și generalul I.E. Petrov, comandantul Armatei de Litoral. Acesta a fost evacuat de submarinul „Sci-209”, trăind clipe dificile atunci când, atacat de o navă adversă, submersibilul sovietic a fost nevoit să rămână în imersiune până când echipajul și pasagerii au ajuns la limita sufocării⁹².

Așa cum am arătat, comandantul sovietic a lăsat pe câmpul de luptă aproape întreaga garnizoană a Sevastopolului (peste 100 000 de oameni), evacuările din iunie-iulie (aproximativ 25 000-27 000 oameni) fiind „compensate” de întăririle aduse tot atunci (peste 25 000 de oameni)⁵³.

Documentele românești din acest volum, preluând sursele oficiale germane, apreciază pierderile sovietice la 50 000-60 000 morți și răniți, 95 000 prizonieri, raportându-se în acest caz la un total de circa 150 000 de ostași ruși (cei 100 000 amintiți mai sus, la care s-ar fi adăugat alte efective aparținând marinei, aviației și formațiunilor organizate din civili). Alte performanțe: ocuparea a aproape 4 000 de cazemate, demontarea a 137 000 mine, capturarea a 467 guri de foc, 36 tancuri, 824 mitraliere etc.

Pierderile totale ale trupelor germane și române au fost de aproximativ 35 000 morți, răniți și dispăruți, deci puțin peste 17% din efectivele inițiale. Trupele române au pierdut 260 ofițeri și 8 194 subofițeri și soldați morți, răniți și dispăruți (23,6% din totalul pierderilor Armatei 11), cifră care poate fi apreciată ca ridicată, având în vedere că reprezintă 44% din totalul jertfelor românești înregistrate în întreaga campanie din Crimeea (aproape 19 000 de morți, răniți și dispăruți în intervalul octombrie 1941 - iulie 1942).

La 1 iulie, pentru victoria de la Sevastopol, Erich von Manstein a primit bastonul de mareșal. De asemenea, trupele au fost răsplătite cu insigna comemorativă „Scutul Crimeii”, instituită de Hitler la aceeași dată.

Akvatoriul Mării Negre era în mod clar dominat de către Germania, ceea ce îl va face pe Führer să fie încrezător în succesul noii misiuni pe care o fixase armatelor de pe flancul de sud al frontului germano-sovietic: cucerirea câmpurile petrolifere din Caucaz și, în perspectivă, înaintarea spre Orientul Apropiat, unde să facă joncțiunea cu forțele lui Rommel din Africa de Nord. Numai că victoriile aliate din bătăliile de la El Alamein și Stalingrad au pus capăt acestui plan.

Mai mult, atunci când toată lumea aștepta ca Armata 11 să forțeze strămtoarea Kerci și să pătrundă prin peninsula Taman în Cuban și Caucaz, întorcând apărarea sovietică și facilitând progresia Grupului de Armate „A”, Hitler a hotărât redilocarea acestei armate pe frontul de la Leningrad. Erich von Manstein - care și-a petrecut primul concediu de mareșal în România - notează în memoriile sale că a primit această

veste cu un mare regret și afirmă ca prezența Armatei 11 germane – și, evident, a sa – ar fi condus la o altă evoluție a operațiilor de la flancul de sud, evitându-se chiar dezastrul de la Stalingrad.

Nici pentru români victoria de la Sevastopol nu a mai avut aceeași Savoare. Pe de o parte, ceea ce ar fi trebuit să fie ultima bătălie în Est – așa cum era gândită în octombrie 1941 – s-a dovedit numai o etapă intermediară în angajarea în campania Wehrmachtului din anul 1942. Drept urmare, o parte din diviziile participante la campania din Crimeea a ajuns în Taman și Cuban, altă parte la Stalingrad. Un alt motiv care a contribuit la diminuarea euforiei victoriei a fost bombardamentul american executat asupra Ploieștilor la 12 iunie 1942, deci în timpul asediului Sevastopolului și la numai o săptămână după ce S.U.A. declaraseră război României. Pericolul reprezentat de Crimeea fusese eliminat, dar alte amenințări se profilau la orizont, chiar dacă acest prim bombardament fusese mai curând insignifiant ca urmări.

Din iulie 1942 până în octombrie 1943, în Crimeea domnește liniștea, în pofida confruntărilor continue cu partizanii. Peninsula devine un soi de paradis, visat ca loc de refacere de multe divizii ale Wehrmachtului, greu încercate în stepa rusească.

Vom trece peste această perioadă de acalmie, nu înainte însă de a menționa două evenimente legate de Crimeea, petrecute în acest interval.

Este vorba, mai întâi, de vizita efectuată de regele Mihai I pe front, la sfârșitul lui iulie și începutul lui august 1942, vizită care a inclus în program și Crimeea. Tânărul suveran a sosit însoțit de Mihai Antonescu și de generalul Constantin Pantazi, ministrul Apărării Naționale, și a inspectat Divizia 18 Infanterie, făcând apoi o vizită la Sevastopol, unde a fost condus de generalul Erik Hansen, comandantul Corpului 54 Armată german.

Vizita a fost inițiativa lui Mihai Antonescu, susținută de generalul Pantazi, în ideea de a-l apropia pe rege de ofițerii și trupele de pe front și, în același timp, de a-i estompa temerile privind pretinsa intenție a mareșalului de a-l îndepărta de oșterea al cărei „cap” era. Ion Antonescu s-a opus acestei vizite și, în general, implicării suveranului în orice act politic sau militar privind angajarea armatei române în campania din Est, dincolo de hotarele naționale. În concepția sa nu prevala însă

faptul că îl considera pe rege un „copil”, ci dorința de a-l păstra în „rezervă” pentru eventualitatea în care evoluția evenimentelor ar fi impus intervenția sa. În acest caz, ea nu ar fi fost grevată de deciziile privind războiul din Est, dincolo de hotarele revendicate, sau de relațiile cu Germania. Știm acum că tânărul rege a privit atitudinea mareșalului drept o tendință de dominație nejustificată.

Este evident că relația celor doi a fost afectată de neîncrederea reciprocă, dar trebuie spus că neînțelegerile între cei doi au fost, totuși, până în 1944, superficiale. În pofida tuturor speculațiilor care se fac astăzi, mareșalul nu era „gelos” pe atașamentul tradițional al oștirii față de suveran pentru că acest sentiment era nu pentru o persoană, ci pentru o instituție. În plus, el judeca lucrurile prin prisma experienței din decembrie 1917, când regele Ferdinand a predat comanda armatei generalului Constantin Prezan, tocmai pentru a nu implica monarhia în armistițiu și, apoi, în pacea impusă României de Puterile Centrale. Acest „artificiu” i-a permis lui Ferdinand să nu ratifice pacea de la București din mai 1918.

Desigur, în noua structură a puterii, stabilită la 6 septembrie 1940, regele Mihai avea o poziție net inferioară, din punctul de vedere al prerogativelor, celei deținute de Ferdinand. Dar nu trebuie uitat că, în conjunctura de atunci, Ion Antonescu a hotărât nu să distrugă instituția monarhiei, ci să o conserve. La 23 august 1944, în fond, regele a profitat din plin de „rezerva” politică în care a fost menținut de mareșal, el fiind, și prin aceasta, un personaj credibil pentru Aliați.

Privită din acest unghi, vizita în Crimeea a fost, în opinia noastră, o eroare atât din partea lui Ion Antonescu, care a încuviințat-o în cele din urmă, cât și a regelui. Din fericire, însă, fără consecințe pentru soarta țării.

Cel de-al doilea eveniment pe care vrem să-l evocăm s-a petrecut la începutul lunii iulie 1943. Cu prilejul aniversării unui an de la cucerirea Sevastopolului, feldmareșalul Erich von Manstein – la acea dată comandantul Grupului de Armate „Sud” – era pregătit să întreprindă o vizită la București pentru a-i reaminti mareșalului Ion Antonescu „Scutul Crimeii” (din aur). În ultimul moment, însă, în loc să zboare la București, avionul feldmareșalului a decolat de la Zaporojie cu direcția Rastenburg, unde îl convocase intempestiv Hitler. Acolo, von Manstein va afla de decizia Führerului de a declanșa la 5 iulie 1943 operația „Zitadelle” („Citadela”), mai bine cunoscută ca bătălia de la Kursk (sau de la Kursk–Orel, în varianta istoriografiei sovietice)⁵⁴.

În aceste condiții, vizita de la București, desfășurată în cele din urmă la 3 iulie, a servit germanilor drept paravan pentru iminenta ofensivă din sectorul lui von Manstein. Ceea ce nu știau atunci nici feldmareșalul, nici Hitler și nici OKW era faptul că planurile ofensivei lor erau cunoscute de ruși și că, deci, intermezzo-ul bucureștean al lui von Manstein nu a „mascat” decât poate data atacului⁵⁵. Ceea ce a fost insuficient pentru a obține victoria în bătălie.

„FORTĂREAȚĂ” SAU CAPCANĂ ?

După cucerirea totală a Crimeii de către trupele germane și române în iulie 1942, operațiile de pe frontul germano-sovietic au avut în continuare centrul de greutate la flancul de sud. Așa cum am menționat, la 28 iunie 1942, Grupurile de Armate „B” și „A”, succesoarele Grupului de Armate „Sud”, au pornit la ofensivă pentru îndeplinirea obiectivelor fixate de Hitler în Directiva operativă nr.41 din aprilie: ieșirea pe Volga, la Stalingrad, și cucerirea ulterioară a Caucazului cu mult râvnitele sale câmpuri petrolifere. După cum este cunoscut, campania Wehrmachtului din vara anului 1942, deși a marcat maximul înaintării în adâncimea teritoriului sovietic, s-a soldat cu dezastrul din fața Stalingradului, dezastru care a afectat substanțial și armata română.

Una din cauzele înfrângerii de la Stalingrad a fost și aceea că Hitler s-a decis să cucerească Stalingradul și Caucazul concomitent și nu succesiv, așa cum era prevăzut inițial în Directiva nr.41. Divergența obiectivelor fixate a determinat disjungerea forțelor, situație ce a fost speculată de Înalțul Comandament sovietic atunci când a declanșat contra-ofensiva din noiembrie 1942.

Totuși, rușii s-au mulțumit cu încercuirea și distrugerea Armatei 6 germane și nu au avansat direct spre Rostov, pentru a tăia și retragerea Grupului de Armată „A” ale cărui trupe înaintaseră mult spre sud-est, în inima Caucazului.

Prudența Stavkăi nu s-a dovedit însă decât parțial un atu pentru Wehrmacht, deoarece Hitler a considerat necesar să păstreze cât mai mult timp sub control Cubanul și peninsula Taman – un „cap de pod” din care să poată relua ofensiva spre câmpurile petrolifere caucaziene. Misiunea a fost îndeplinită de trupele Armatei 17 germane și de diviziile române de

infanterie, munte și cavalerie care operaseră în aceeași zonă și care, parte din ele, luptaseră și în Crimeea.

Ca o consecință a dispozițiilor Înaltului Comandament german, în lunile februarie-septembrie 1943 trupele germane și române ale Armatei 17 au luptat pe poziții succesive, retrăgându-se în cele din urmă în peninsula Taman, pe ultima linie amenajată („Kleine Gottenstellung“). Abia la începutul lunii septembrie, după o întrevvedere cu mareșalul Ion Antonescu – în care acesta din urmă a solicitat energie retragera în Crimeea a trupelor române din peninsula Taman⁵⁶ – cu prilejul unei vizite la cartierul general de la Zaporojie al feldmareșalului Erich von Manstein, Hitler a dat semnal verde feldmareșalului Ewald von Kleist, comandantul Grupului de Armate „A“, pentru evacuarea Tamanului⁵⁷.

Retragera în Crimeea a început la 15 septembrie 1943 și s-a încheiat la 9 octombrie, trupele germane și române (peste 200 000 oameni) reușind să treacă peste strâmtoarea Kerci în condiții bune, fără pierderi mari, sustrăgându-se astfel soartei ce le fusese hărăzită de Stavka. Înaltul Comandament sovietic intenționase încă din februarie 1943 să prindă în cursă Armata 17, motiv pentru care ordonase o operație combinată în zona Novorossiisk. Debarcarea a fost, parțial, un eșec, deoarece trupele sovietice desantate la Ozereika au fost anihilate chiar pe plaja de debarcare prin acțiunea admirabilă a subunității românești comandate de căpitanul Nicolae Dabija. În schimb, în apropierea Novorossiiskului sovieticii au reușit să deschidă un cap de pod care, ulterior, a dat mult de furcă trupelor germane și române. Locul a fost botezat Malaia Zemlia („Pământ mic“) de către un ofițer politic din Armata 18 rusă, care și-a câștigat aici renumele de mare „revoluționar“: Leonid Ilici Brejnev⁵⁸. Un nume care va intersecta destinul României și după război, lăsând fără îndoială urme mai multe și mai dureroase decât la Malaia Zemlia...

Deși un succes deosebit pentru acest gen de operație, transferul Armatei 17 din Cuban în Crimeea nu conducea automat și la clarificarea soartei acesteia. În fapt, Crimeea a preluat astfel rolul de bastion înaintat al Wehrmachtului la flancul de sud, de presupusă „bază“ a unor operații viitoare în Caucaz. Pe de altă parte, dezvoltarea situației militare la nord de Marea de Azov, în toamna anului 1943, nu era de natură să îndreptățească o viziune optimistă asupra șanselor Wehr-

machtului de a păstra sub control Crimeea. Încă din vară, după eșecul operației „Citadela” (bătălia de la Kursk), se profilase, ca singură soluție eficientă de a preveni prăbușirea flancului de sud, replierea Grupurilor de Armate „Sud” și „A” pe linia Niprului unde, pe un front mai scurt și la adăpostul unui obstacol natural de mari dimensiuni, să poată fi oprită înaintarea sovietică. După Stalingrad, Hitler devenise din ce în ce mai reticent față de propunerile generalilor săi, impunând „rezistența pe loc” drept principiu al conduitei trupelor germane. Așadar, el va accepta ca trupele germane să aștepte venirea iernii pe Nipru, dar va ordona, totodată, apărarea Bazinului Donețului și a Crimeii. Or, aceasta nu făcea decât să compromită din start soarta bătăliei pentru Nipru.

Este interesant să amintim aici punctul de vedere exprimat de Paul Carell, care apreciază că Niprul devenise în acele momente „fluviul deciziei în război”, deoarece pierderea sa de către Wehrmacht ar fi însemnat o amenințare directă pentru România, cea mai importantă sursă de petrol a celui de-al treilea Reich⁵⁹. Cu alte cuvinte, pierderea petrolului românesc ar fi fost o lovitură fatală pentru Germania, ale cărei trupe ratașeră ocazia de a se înstăpâni peste zonele petrolifere din Caucaz. Fără îndoială că Hitler era perfect avizat de acest lucru, numai că, spre deosebire de Manstein, Kleist sau Zeitzler, el întrevedea în cu totul alt mod apărarea României și, în același timp, nu era dispus să renunțe prea ușor la nici una din cuceririle anterioare.

După ce, în prima jumătate a lunii octombrie, feldmaresalul Erich von Manstein a solicitat fără prea multe remușcări renunțarea la capul de pod de la Zaporojie (pe malul de est al Niprului), asediat de Frontul de Sud-Vest, el a fost suspectat de Hitler, dar și de von Kleist că a vrut să se debaraseze de o misiune pe care nu o dorea. Drept consecință, Führerul l-a însărcinat pe Ewald von Kleist să studieze posibilitatea ca grupul de armate pe care îl comanda („A”) să preia acest cap de pod. Feldmaresalul german a considerat posibilă o asemenea variantă numai cu condiția să ducă în capul de pod trupele Armatei 17 germane din Crimeea. O soluție respinsă de Hitler, care dorea să păstreze cu orice preț peninsula⁶⁰.

În pofida conciliabilelor comandamentului german, rușii au continuat ofensiva, eliberând mai întâi Zaporojie (14 octombrie) și apoi Kievul (6 noiembrie), compromițând serios alinia-

mentul defensiv german de pe Nipru. Mai mult, la 9 octombrie, rușii au luat ofensiva și împotriva Armatei 6 germane care se găsea în apărare în Stepa Nogai, la nord de Marea de Azov. Superioritatea numerică și tehnică a trupelor sovietice și pierderea capului de pod de la Zaporojie au determinat Armata 6 – în subordinea căreia luptau și două divizii române, 24 Infanterie și 4 Munte – să se retragă precipitat spre Nikopol pentru a evita încercuirea.

Cucerirea Melitopolului (23 octombrie 1943) a deschis forțelor sovietice calea spre istmurile Perekop și Genicesk, unde au și ajuns în ultimele zile ale lunii octombrie. Trupele din Crimeea erau practic izolate de restul frontului german. De altfel, așa cum arată Andreas Hillgruber, imediat după retragerea din Cuban, rușii au început să împrăștie manifeste în care Crimeea era denumită „cel mai modern lagăr din lume, cu autosupraveghere și autoaprovizionare”⁶¹.

Din acest moment, soarta Crimeii va constitui nu numai o confruntare pe câmpul de luptă, între germani și români, pe de o parte, și sovietici, pe de altă parte, ci și subiectul unei îndelungi dispute a lui Hitler cu generalii săi, dar și cu mareșalul Ion Antonescu.

La 18 octombrie, având în vedere evoluția nefavorabilă a bătăliei din Stepa Nogai, feldmareșalul von Kleist – comandantul Grupului de Armate „A”, care avea în subordine Armatele 6 și 17 – a avertizat OKH că sosise timpul pentru evacuarea Crimeii pe uscat. Pe 19 și 24 octombrie, el și-a repetat mesajul, dar generalul Kurt Zeitzler, șeful Statului Major al OKH, i-a răspuns că Hitler nu permite ca în prezența sa să fie rostit cuvântul Crimeea !⁶²

La 26 octombrie Kleist a revenit, anunțând că, față de situația tot mai dificilă a Armatei 6, este nevoit să-i aloce încă o divizie germană din Crimeea, dar că, în aceste condiții, Armata 17 germană – rămasă cu o divizie germană și șapte divizii române – nu va mai putea apăra peninsula. Răspunsul lui Hitler a venit prompt: nu se aprobă nici o retragere !

După tentativele nereușite ale feldmareșalului von Kleist va intra în scenă mareșalul Ion Antonescu, care a trimis, la 27 octombrie, prin intermediul generalului Ilic Șteflea, o telegramă la OKW. Redând conținutul unei comunicări făcute cu o zi înainte generalului Erik Hansen, șeful Misiunii Militare Germane din România, telegrama exprima îngrijorarea mareșalului pentru soarta celor mai „glorioase divizii române”,

afla în Crimeea cu șanse minime de a rezista încercuirii sovietice. Aprecierea capacității combative reduse a apărătorilor Crimeii era întemeiată pe lipsa armamentului „anticar greu și mobil“, a unei „rezerve mobile“ – deci, a unităților și a marilor unități de tancuri sau motorizate –, cât și pe greutatea pe care Marele Stat Major român le estima în susținerea unei aprovizionări ritmice și eficiente pe mare.

Răspunsul lui Hitler la interpelarea mareșalului a sosit prompt la 29 octombrie 1943 (el este publicat prima oară în românește în acest volum). Cu acest prilej, Führerul își va expune propria sa viziune asupra importanței Crimeii și, mai ales, asupra soluțiilor pentru salvarea Armatei 17 și a marilor unități române subordonate ei. În fond, Hitler revenea la punctul de vedere exprimat în 1941, caracterizând Crimeea drept „cea mai importantă bază de aviație împotriva regiunii petrolifere românești“, adăugând și atributul de bază de operații a sovietelor împotriva României și Bulgariei. Aprecierea lui Hitler nu erau greșite în sine, dar în mod evident nu țineau seama de situația concretă de la acea dată.

Astfel, după masivul bombardament american din 1 august 1943 asupra Ploieștilor, raid pornit de pe aerodromurile din Italia, Crimeea – oricum, un pericol potențial și încă nu real – nu mai putea fi „cea mai importantă“ bază de aviație împotriva României.

De asemenea, o debarcare pe litoralul românesc sau cel bulgăresc era pur ipotetică. O notă întocmită de Secția 3 a Mareșalului Stat Major român la 21 septembrie 1943 aprecia – după o analiză atentă a forțelor și mijloacelor aflate la dispoziția comandamentului sovietic – că „o astfel de operațiune nu pare probabilă“.

Este adevărat că stat-majoriștii români considerau sprijinul aviației din Crimeea drept una din condițiile care ar fi putut transforma o astfel de operație din proiect în realitate. Dar era numai una din condiții, celelalte fiind mult mai greu de atins: posibilitatea marinei sovietice de a transporta 5–6 divizii într-o singură traversare sau o debarcare aliată pe coasta Adriaticei⁶³.

Simptomatic pentru Hitler era însă faptul că el dorea să apere Crimeea în timp ce situația la flancul sudic al frontului se deteriora continuu și nu dispunea de forțele necesare pentru a prezerva linia Niprului. În aceste condiții, sacrificiul impus apărătorilor Crimeii era inutil atât în raport cu situația

de moment, cât și pentru cea viitoare, în cazul în care ea evolua tot în favoarea rușilor.

În telegrama de răspuns către Ion Antonescu, Führerul va specula aceste argumente în favoarea sa, dând proba unui pragmatism cu totul straniu. Într-o formulare memorabilă – prin cinismul cu care își impunea propriul punct de vedere – Hitler decreta că problema unei evacuări pe uscat a Armatei 17 era depășită deoarece, în răstimpul necesar pregătirii și executării acestei operații, fie rușii ar fi închis istmurile din nord (așa cum s-a întâmplat), fie trupele germane din capul de pod de la Nikopol ar fi reușit să restabilească legătura cu peninsula (plan avansat de Erich von Manstein, dar neaplicat din lipsa forțelor și mijloacelor necesare).

Era, totuși, doar o formulare livrescă deoarece, cu numai o zi înainte, 28 octombrie, la ora 21,00, Führerul interzisese categoric operația de evacuare a Crimeii⁶⁴. Era vorba de studiul „Michael” – care prevedea evacuarea rapidă a trupelor Armatei 17 prin istmul Perekop spre Niprul inferior – inițiat și pregătit de generalul de pionieri (din 1944, general-colonel) Erwin Jaenecke, comandantul Armatei 17 germane⁶⁵. Când a aflat că trupele sovietice au străpuns pozițiile germane din Stepa Nogai, generalul Jaenecke a ordonat la 26 octombrie ca de a doua zi să înceapă pregătirile pentru „Michael”. După tentativa nereușită a lui von Kleist din 27 octombrie de a obține aprobarea Führerului, la 28 octombrie Jaenecke a anunțat Grupul de Armate „A” că ordonă execuția planului de evacuare pentru a doua zi, pe propria sa răspundere. Ca unul care trăise drama Stalingradului, când i s-a comunicat refuzul lui Hitler, generalul Jaenecke a fost în pragul unui act grav de insubordonare care i-ar fi atras, probabil, cele mai dure consecințe. El l-a informat pe feldmaresalul Ewald von Kleist că pur și simplu nu va executa un ordin – acela de a apăra cu orice preț Crimeea – care va conduce la un nou Stalingrad⁶⁶. La 30 octombrie, dialogând cu generalul Kurt Zeitzler, Ewald von Kleist va spune că atmosfera din Crimeea este dominată de o „psihoză a Stalingradului”. Să menționăm aici și că, la 26 octombrie, în convorbirea cu generalul Hansen care a precedat telegrama către Führer, Ion Antonescu afirmase că, din punct de vedere politic, nu-și poate asuma răspunderea pentru un al doilea eșec de tip Stalingrad⁶⁷. Spectrul mării înfrângerii din iarna 1942-1943 domina pe mai toți marii comandanți, cu excepția lui Hitler. În final, pentru a-l readuce la ordine pe

Jaenecke, von Kleist a fost nevoit să-l amenințe cu curtea marțială. Se pare că incidentul a fost mușamalizat de către Kleist și Zeitzler, care nu doreau să-i ofere lui Hitler încă un motiv pentru neîncrederea crescândă față de generalii săi.

Chiar dacă a capitulat în fața amenințărilor lui von Kleist, generalul Erwin Jaenecke se va comporta și în continuare ca un rebel, până la demiterea sa de la comanda armatei la sfârșitul lunii aprilie 1944.

Credem că datorăm câteva rânduri portretului acestui general, pe care l-am nedreptățit cumva în *Români la Stalingrad*. În vremea bătăliei de la Stalingrad, Jaenecke comanda Corpul 4 Armată german, căruia i s-a subordonat și Divizia 20 Infanterie română. Ambele mari unități au rămas în cercul de la Stalingrad până la acordul final al bătăliei, când ultimii supraviețuitori au fost capturați de ruși. Jaenecke și generalul Nicolae Tătăranu, comandantul Diviziei 20 Infanterie, au ieșit însă din încercuire și au supraviețuit. „Cazul” Tătăranu a stârnit o reacție violentă a mareșalului Ion Antonescu, căreia generalul român i s-a sustras numai datorită amicitiei sale cu Jaenecke, la rândul său amic al lui Hitler. Așa cel puțin suna informația pe care o dețineam și care ne-a condus la o apreciere nu tocmai favorabilă a caracterului lui Jaenecke. Dacă ne raportăm la comportamentul său în Crimeea în 1943-1944, judecata noastră ne apare pripită.

În iunie 1943, generalul Jaenecke a preluat comanda Armatei 17 germane, aflată pe atunci în Cuban. În vârstă de 53 de ani, Jaenecke figurase în primii ani de război în ordinea de bătaie a unor state majore de pe frontul de vest, iar la începutul anului 1942 primise comanda unei divizii de infanterie și ajunsese astfel pe frontul din Rusia. După episodul Stalingrad a mai deținut comanda unui corp de armată până a fi promovat în fruntea Armatei 17 – unul din comandamentele formate după începerea războiului și care avusese printre titulari pe generalii Karl Heinrich Stülpnagel și Richard Ruoff, ambii destituiți de Hitler.

În Crimeea, Jaenecke s-a dovedit extrem de atașat de trupele pe care le conducea și a încercat prin toate mijloacele să le scoată din peninsulă înainte de a fi prea târziu. Chiar dacă eforturile sale s-au dovedit în cele din urmă inutile, el are meritul de a fi fost mereu gata de orice pentru salvarea Armatei 17 și de a-și fi expus totdeauna deschis punctul de vedere în fața superiorilor, inclusiv în fața lui Hitler. Prin

aceasta, el a fost și alături de români, deși cu prilejul ultimelor lupte din aprilie 1944 una din remarcile sale la adresa trupelor române a ridicat brusc tensiunea relațiilor germano-române.

Revenind la momentul 28–29 octombrie 1943, trebuie să spunem că ieșirea Armatei 17 din Crimeea spre cotul Niprului era, fără îndoială, o operație riscantă, având în vedere că în 30 octombrie tancurile sovietice au ajuns la Perekop. Deplasarea unei întregi armate cu unul din flancuri descoperit către frontul advers ar fi semănat izbitor de mult cu „defilarea” grupului de manevră român prin fața frontului Centralilor în bătălia pentru București din noiembrie 1916. În pofida riscurilor, manevra propusă de Jaenecke ar fi fost o soluție mai viabilă decât cele întrevăzute de Hitler.

În telegrama din 29 octombrie adresată lui Ion Antonescu, Hitler arăta deosebit de răspicat că, având în vedere imposibilitatea evacuării pe uscat, în cazul blocării de către ruși a istmurilor din nordul peninsulei, Crimeea va fi apărată „în orice împrejurări și cu orice mijloace”. O idee pe care Führerul o va susține cu încăpățănare până în mai 1944.

Din punct de vedere militar, avantajele acestui ordin de rezistență pe loc erau cu totul îndoielnice. Din schimburile ulterioare de mesaje cu Ion Antonescu, cât și din întrevederile cu acesta și cu comandanții grupurilor de armate din zonă rezultă că Hitler era, de fapt, subjugat de argumente de natură politică și economică. El va repeta în mai multe rânduri că nu poate admite evacuarea Crimeii fiindcă un asemenea gest ar fi determinat trecerea Turciei – până atunci neutră și furnizoarea de crom a Germaniei – de partea Aliaților. De asemenea, după cele întâmplate în Italia în toamna lui 1943, îi era teamă că pierderea Crimeii ar putea conduce la „defecțiunea” României și Bulgariei. O asemenea turnură a evenimentelor ar fi adus cel de-al treilea Reich în pragul colapsului⁶⁸. Nu e prea clară sorgintea acestor premoniții sumbre ale Führerului – deși ideile pot fi regăsite și la von Manstein, de exemplu – dar, cel puțin pentru România, ele s-au dovedit nefaste pe plan militar și politic, mai ales în primăvara lui 1944.

Din punct de vedere militar, acceptând deliberat încercuirea Armatei 17 în Crimeea, Hitler s-a bazat și pe asigurările date de marele amiral Karl Dönitz, comandantul Marinei de Război germane, că atât aprovizionarea trupelor, cât și eventuala lor evacuare pe mare puteau fi îndeplinite de forțele navale germane și române din Marea Neagră. La 27 octombrie, Dönitz îl asigurase pe Hitler că navele marinei vor putea

asigura transportul a 50 000 t de material lunar și că sunt capabile să evacueze peninsula, într-un ritm de 20 000 de oameni la patru zile. Aprecierile lui Dönitz erau realiste din punctul de vedere al posibilităților marinei, dar ele nu erau corelate cu capacitatea de rezistență a Armatei 17 germane⁶⁹.

Cel puțin în privința evacuării, această viziune era împărțită și de partea română cu condiția ca transferul trupelor din porturile Crimeii la Odessa sau la Constanța să se producă înainte de pătrunderea rușilor în peninsulă, având în vedere dificultățile legate de transportul pe mare, pe un traseu destul de lung, a celor peste 200 000 de ostași germani și români. Or, încă din octombrie 1943, devenise evident că Hitler nu va accepta decât forțat de împrejurări – deci de ofensiva sovietică – să aprobe evacuarea pe mare. În asemenea condiții, era previzibil că trupele germane și române din Crimeea vor suferi pierderi apreciabile. În lunile următoare, tensiunea între diferitele verigi ale comandamentului german, cât și dintre acesta și cel român va fi în continuă creștere, iar rezultatele ei prea puțin benefice atât pentru Wehrmacht, cât și pentru armata română.

În schimb, comandamentul sovietic a încercat permanent să forțeze înaintarea în Crimeea, chiar înainte ca forțele avute la dispoziție să-i confere șanse reale de reușită. Încă din 12 octombrie 1943, Stavka a ordonat Frontului Nord-Caucasian să pregătească o debarcare în peninsula Kerci; peste numai o zi, comandantul Frontului, generalul I.E. Petrov, a prezentat un plan prevăzând deschiderea de către Armatele 56 și 18 a două capete de pod la nord de orașul Kerci și, respectiv, în zona Eltigen.

Operația a debutat la 31 octombrie 1943 și a avut o dezvoltare total diferită în cele două puncte de debarcare. La Eltigen, capul de pod sovietic a fost limitat, apoi blocat și pe mare, iar în cele din urmă (4-7 decembrie 1943) anihilat de către trupele Diviziei 6 Cavalerie română, comandată de generalul Corneliu Teodorini (ultima victorie obținută de români și germani în Crimeea).

În schimb, la nord de Kerci, capul de pod nu a putut fi lichidat de trupele germane și a fost dezvoltat de sovietici până când, la începutul lunii decembrie 1943, a atins o asemenea tărie (75 000 oameni, 582 tunuri, 128 tancuri) încât eliminarea sa a devenit imposibilă pentru Armata 17 germană.

Concomitent cu debarcările din peninsula Kerci, trupele Frontului 4 Ucrainean (comandant: generalul F.I. Tolbuhin)

au deschis capete de pod în istmul Percekop și în peninsula Ciongar – la sud de Sivaș. Pentru a menține poziția de pe Valul Tătarilor, comandamentul german a fost obligat să aducă aici o nouă divizie, aflată până atunci pe coasta de la Feodosia. În Ciongar, însă, trupele sovietice au construit un dig peste care au adus în capul de pod blindate și tancuri, constituind o amenințare serioasă pentru întreg frontul din nordul Crimeii.

În fața acestei deteriorări continue a situației în Crimeea, generalul Jaenecke s-a dus personal la 3 noiembrie 1943 în audiență la Hitler, la cartierul acestuia de la Rastenburg („Wolfsschanze“). În încercarea sa de a-l convinge pe Führer de slăbiciunea Armatei 17, Jaenecke a folosit, în principal, argumentul preponderenței diviziilor române care, slab echipate, nu ar fi constituit o forță pe care să te bazezi în cazul unei apărări de durată a Crimeii⁷⁰. La începutul lunii noiembrie Armata 17 avea doar două divizii germane de infanterie (50 și 336, din care prima avea trupe transferate la Armata 6 germană), celelalte 8, care îi fuseseră subordonate în Cuban, fiind toate transferate Armatei 6. În Crimeea se mai găseau Divizia 9 Artilerie A.A. și Corpul 4 Aerian. Trupele române, constituite din Corpul de Cavalerie (Diviziile 6 și 9 Cavalerie, 10 și 19 Infanterie) și Corpul de Munte (Diviziile 1, 2 și 3 Munte), aveau circa 110 000 ostași, dacă ar fi să ne luăm după evaluarea generalului Ilie Șteflea din martie 1945⁷¹. Totuși, să remarcăm că în cadrul conferinței din 1 noiembrie 1943 de la Comandamentul Marinei Regale de la Constanța, când s-au discutat posibilitățile de evacuare a Crimeii, efectivele trupelor române au fost apreciate la 75 000 (dintr-un total general de 180 000), iar la 22 noiembrie, cu ocazia vizitei la OKW a generalului Șteflea, partea germană estima efectivele românești la 85 000 dintr-un total de 212 000. De asemenea, situațiile de efective model „9 700” arată că în decembrie 1943 se găseau în Crimeea aproximativ 64 000 de ostași români⁷². După cum se știe, generalul Ilie Șteflea a susținut că, în fața obstinăției lui Hitler de a păstra Crimeea, a redus efectivele românești din peninsulă de la 110 000 de la 64 000, în pofida tuturor protestelor germane.

Așa cum se subliniază repetat în mesajele lui Ion Antonescu către Hitler și comandamentele germane, cele șapte divizii din Crimeea erau apreciate ca fiind de cea mai bună calitate, având în vedere atât experiența lor pe câmpul de luptă, cât și dotarea lor. În acest caz, lamentațiile lui Jae-

necke, dar și ale celorlalți comandanți germani cu privire la puterea combativă slabă a românilor și-au avut sorgința fie în atitudinea generală a comandamentelor germane față de trupele române (în special, după Stalingrad), fie în dorința lor de a găsi, cu orice preț, argumente pentru a-l convinge pe Hitler de necesitatea evacuării Crimeii. Cel mai probabil este că ambele motive au contribuit la această apreciere, care a fost apoi preluată nenuanțat de istoriografia occidentală.

Or, documentele prezentate de noi în acest volum arată foarte precis că situația reală a fost cu totul alta. Diviziile germane erau, în marea lor majoritate, cu efective reduse și cu lipsuri mari în armament, lipsuri completate cel mai adesea din depozitele trupelor române.

Oricum însă, nici cu acest argument Jaenecke nu a reușit să-l convingă pe Hitler să aprobe ieșirea Armatei 17 din Crimeea. Dimpotrivă, a doua zi (4 noiembrie 1943) acesta a refuzat până și retragerea Corpului 5 Armată din peninsula Kerci pe poziția mult mai sigură a istmului Parpaci, ordonând, la 7 noiembrie, ca peninsula să fie apărată pe întregă ei întindere⁷³.

Comandamentul Armatei 17 a primit aceste noi dispoziții cu maximă îngrijorare – mai ales că ele veneau într-un moment în care trupele sovietice se arătau active atât la Kerci, cât și în nord. În plus, Jaenecke considera la acea dată o evacuare pe mare drept o adevărată catastrofă.

Cu toate că la începutul lunii noiembrie comandamentul Armatei 17 aprecia că, în cazul unei ofensive sovietice, slăbele sale poziții de apărare – din nord, de la Perekop și Sivaș, cât și din est, de la Kerci – s-ar fi prăbușit în 3–4 zile, acest lucru nu s-a produs și criza a fost depășită sau, mai curând, amânată. Cauza principală a fost strategia adoptată de Stavka și care s-a concentrat pe obținerea unei decizii în sectorul de nord al Grupului de Armate „Sud” (comandant – feldmareșalul Erich von Manstein), ceea ce i-ar fi oferit mult mai multe posibilități de continuare a ofensivei și destrămarea a flancului sudic al frontului german.

În pofida acestei evidențe, Hitler s-a cramponat de ideea păstrării Crimeii, sperând să poată reface legătura cu peninsula printr-o contraofensivă pornită din capul de pod de la Nikopol. Din acest unghi de vedere, soluția pe care i-o oferise feldmareșalul von Manstein în noiembrie – și amintită ceva mai sus – a avut un rol nefast pentru soarta Armatei 17. Pe măsura

trecerii timpului, reluarea inițiativei de către Wehrmacht la flancul de sud – ca și de-a lungul întregului front de est – s-a dovedit a fi o iluzie din ce în ce mai îndepărtată.

De asemenea, întăririle promise Armatei 17 au sosit cu greu: Divizia 73 Infanterie abia la sfârșitul lui ianuarie 1944 și Divizia 111 Infanterie, în martie 1944, în urma insistențelor mareșalului Ion Antonescu. Astfel, Jaenecke a ajuns ca, în aprilie 1944, să aibă sub comandă cinci divizii germane de infanterie (50, 73, 98, 111 și 336), pe lângă cele șapte divizii române.

Dar, după părăsirea Kievului, devenise evident că Armata 17 germană nu avea decât soluția unei ieșiri, pe cont propriu, spre cotul Niprului – din ce în ce mai problematică în condițiile slăbirii progresive a forțelor germane din zonă – sau pe cea a unei evacuări pe mare, de bună voie, înainte ca trupele sovietice să pornească la ofensivă.

În aceste momente, comandamentul Armatei 17 a elaborat planurile de evacuare „Ruderboot” și „Gleitboot”, care detaliau fazele unei abandonări forțate sau ordonate a Crimeii. Ele vor rămâne însă simple documente de arhivă datorită atitudinii adoptate de Hitler.

În aprilie 1944 va fi aplicat un alt plan, „Adler”, care prevedea retragerea inițială a trupelor într-un cap de pod lărgit la Sevastopol și apoi retragerea pe mare. De remarcat însă că toate planurile de evacuare, de la „Ruderboot” la „Adler”, inclusiv, aveau în vedere numai măsurile ce trebuiau luate de către Armata 17 germană și nu erau coroborate cu cele care reveneau marinei. Abia după ofensiva sovietică din 8 aprilie și retragerea la Sevastopol, comandamentul Armatei 17 germane și Comandamentul Maritim Crimeea vor alcătui un plan comun de evacuare a peninsulei.

După ce, la 15 noiembrie 1943, Ion Antonescu a cerut Führerului să își respecte promisiunile privind degajarea Crimeii, această chestiune a fost reluată de către generalul Ilie Șteflea, șeful Marelui Stat Major român. În cursul vizitei întreprinse la OKW între 21–22 noiembrie, generalul român a avut de suportat o adevărată tiradă a Führerului, care i-a repetat credința sa că războiul din Est este un „război între două convingeri” care nu admite compromis, situat între „pierdere totală sau câștig total”. „Totul trebuie dat pentru război” a spus Hitler, prefigurând astfel o lozincă sovietică pe care a reluat-o, până dincolo de orice limită admisibilă, și istoriografia româ-

nă: „Totul pentru front, totul pentru victorie ! “ Astfel dopat ideologic, Führerului nu i-a fost greu să afirme că situația din Crimeea nu este critică. În opinia sa, apărarea avea forțe suficiente, iar evacuarea pe mare era pregătită (nici una din aserțiuni nu era adevărată!), dar această din urmă soluție trebuia ascunsă trupelor pentru a le menține voința de luptă (când, de fapt, s-a dovedit că a fost exact invers). Führerul a fost nevoit să admită că, în urma pierderii Kievului, proiectul degajării Crimeii a fost amânat până după rezolvarea situației din zona amintită.

În cursul lunilor următoare, când la flancul de sud frontul s-a stabilizat cât de cât, Hitler s-a mărginit să-și reitereze concepția sa referitoare la păstrarea Crimeii, care ar fi determinat stabilizarea situației – în favoarea Germaniei – atât pe coasta de est, cât și pe cea de vest a Mării Negre. Ne referim, bineînțeles, la influența pe care o atribuia stăpânirii Crimeii pentru menținerea Turciei neutre, și a României și Bulgariei în orbita celui de-al treilea Reich. Între timp, însă, prin evoluția operațiilor militare, ceea ce în noiembrie părea încă posibil – refacerea legăturii terestre cu Crimeea – a devenit o capcană periculoasă.

Astfel, la 27 decembrie, când feldmareșalul Erich von Manstein s-a întâlnit cu Adolf Hitler, cerând retragerea Armatei 1 Blindate în fața noii ofensive lansate de trupele sovietice cu câteva zile înainte asupra aliniamentelor din cotul Niprului, Führerul a subliniat că el nu își asumă răspunderea să cedeze Crimeea, dând astfel U.R.S.S.-ului și aliaților occidentali ocazia să împingă Turcia în tabăra Națiunilor Unite⁷⁴. Feldmareșalul german se afla astfel prins în cursa proiectului pe care îl avansase la începutul lunii noiembrie. După ce va mai asculta încă o dată aceste argumente, von Manstein îi va trimite o scrisoare lui Hitler în care îi va argumenta că soarta României și a Bulgariei nu depinde atât de Crimeea, cât de conservarea unui front german intact înaintea granițelor acestor state⁷⁵.

La 10 ianuarie 1944, însă, când Fronturile 3 și 4 Ucrainene au pornit ofensiva pentru lichidarea capului de pod de la Nikopol, optimismul lui Hitler a fost sancționat din nou, iar previziunile colaboratorilor săi confirmate.

A doua zi, la 11 ianuarie 1944, dovedind o promptitudine deosebită, șeful Marelui Stat Major român, generalul Ilie Șteflea, s-a adresat generalului Erik Hansen, șeful Misiunii Militare Germane din România. În esență, Marele Stat Major

român propunea ca, în eventualitatea evacuării capului de pod de la Nikopol, situația trupelor din Crimeea să fie reanalizată și să se treacă din timp la retragerea lor într-un cap de pod în zona Sevastopol și, ulterior, la evacuarea pe mare. Făcând evident apel la planurile „Gleitboot” și „Ruderboot”, cât și la cele ale marinei, generalul Șteflea solicita ca replierea și evacuarea să fie ordonate și pregătite din timp, înainte ca inamicul să exercite vreo presiune asupra Crimeii. Era, de altfel, și punctul de vedere al comandamentului Armatei 17 germane, pe care însă Hitler nu-l acceptase, așa cum nu l-a acceptat nici în „varianta” românească.

În timp ce comandamentul german își irosea timpul cu dispute sterile, cele 4 fronturi ucrainene se pregăteau să ducă la îndeplinire ordinele Stavkăi, care vizau străpungerea frontului german tocmai la flancul său sudic, profitând de menținerea trupelor Wehrmachtului în zona cotului Niprului. Ofensiva pentru eliberarea Ucrainei occidentale, pornită încă din decembrie 1943, a continuat implacabil, comandamentul sovietic urmărind cu insistență să înfăptuiască un nou Stalingrad. Și în loc de unul, în iarna și primăvara anului 1944 au fost trei, e drept că nici unul de amploarea celui din 1942–1943 și nici cu succesul de atunci. Mai întâi, a fost încercuirea de la Korsun-Sevckenovski (numită de germani punga de la Cerkassî), unde au fost prinse două corpuri de armată ale Wehrmachtului. A urmat încercuirea Armatei 1 Blindate din zona Kamenet-Podolsk, la nord de Nistru, în martie 1944, când această mare unitate a reușit să se sustragă unei totale distrugerii numai datorită unei străpungeri foarte îndrăznețe către vest, în pofida ordinelor lui Hitler (comandantul armatei, generalul Hans Hube, avea să fie demis pentru această „insubordonare”).

Cel de-al treilea „mini-Stalingrad” a fost Crimeea...

La începutul lui februarie 1944, după câteva luni de rezistență îndârjită, trupele germane au părăsit orașul Nikopol și, în scurt timp, întreg capul de pod deținut la est de Nipru. Cele trei corpuri de armată germană fuseseră puse la sfârșitul lunii octombrie sub comanda unui comandant extrem de energic, foarte bine apreciat de Hitler: generalul de vânători de munte Ferdinand Schörner – un nume care va avea un rol important în bătălia finală pentru Crimeea. Schörner era considerat un general de „tip nou”, un nazist fanatic (a fost un timp scurt șeful organizației național-socialiste a OKH), a cărui reputație

se clădise pe două calități: energie și hotărâre. Alături de Walter Model, era considerat de Führer mult mai potrivit pentru execuția defensivei „fără gând de retragere” decât mai vechii Manstein, Kleist, Guderian etc., considerați prea „manevrieri”. Schörner își câștigase faima la comanda Corpului 19 Munte, în Finlanda, când a lansat sloganul „Arktis ist nicht !” („Arctica nu există !”) pentru a-și fanatiza trupele într-o rezistență disperată⁷⁶. Cu toată energia lui Schörner, capul de pod n-a putut fi ținut și la 4 februarie Karl Hollidt, comandantul Armatei 6 germane, a dat ordinul de retragere, peste câteva zile (8 februarie) trupele sovietice intrând în localitatea Nikopol.

Fără alte posibilități de a determina mersul evenimentelor, autoritățile românești au recurs încă o dată la o intervenție scrisă către eșaloanele superioare ale Wehrmachtului. Astfel, la 9 februarie – remarcăm din nou promptitudinea demersurilor românești – generalul Ilie Șteflea i-a remis o scrisoare generalului Hansen, prin care mareșalul ruga OKII să reexamineze situația din Crimeea, fiindcă „momentul începerii evacuării nu mai trebuie să întârzie”. Motivele erau: pierderea capului de pod Nikopol, pregătirile sovietice de la Sivaș și Kerçi, succesele obținute de aceștia până atunci și lipsa unei mari unități blindate, fără de care nu ar fi fost posibilă o manevră de retragere în cazul unei ofensive sovietice în Crimeea. Mareșalul adauga că pierderea diviziilor române din Crimeea ar fi reprezentat o „slăbire nejustificată a armatei române”, și ar fi produs o „situație internă extrem de critică”.

Într-o convorbire cu generalul Hansen din 10 februarie 1944, mareșalul va repeta că peninsula trebuia evacuată cât mai rapid, pentru că speranța unui atac de despresurare dinspre Nikopol dispăruse. La 15 februarie, generalul Șteflea a avut prilejul să exprime punctul de vedere al mareșalului în fața lui Hitler, dar acesta se va dovedi de neclintit în hotărârea sa, vorbind despre transformarea Crimeii într-o „cetate inexpugnabilă”⁷⁷. De la Stalingrad încoace, Hitler făcea tot mai des apel la acest termen („festung” – fortăreață), iar la 8 martie 1944 va emite chiar un ordin care va transforma această marolă a sa într-un concept tactic de bază al Wehrmachtului. Multe localități ocupate din U.R.S.S. au devenit astfel „fortărețe”, având la comandă un ofițer superior (Sevastopolul l-a avut pe colonelul Betz) și misiunea pe cât de simplă, pe atât de absurdă: să reziste până la ultimul om !

Nici cu prilejul întâlnirii de la Klessheim din 26–27 februarie, Ion Antonescu nu a reușit să-l determine pe Hitler să

accepte evacuarea Crimeii. Acesta era mai preocupat să rezolve problema „defecțiunii” Ungaricii și îl interesa reacția mareșalului în această chestiune. Astăzi știm că, dacă în privința Crimeii singurul rezultat a fost trimiterea acolo a Diviziei 111 Infanterie, întâlnirea a avut și o consecință importantă: Hitler a abandonat planul „Margarethe II” – ocuparea României în caz de tentativă de evadare din Axă.

Adevărul este însă că, începând din martie 1944, pentru români cel puțin, soarta Crimeii căpăta o semnificație nouă, legată de tentativele Bucureștilor de a găsi o cale de ieșire din război. Evenimentele s-au precipitat atunci când, în luna martie, frontul a ajuns la granițele țării și armata a fost din nou mobilizată (15 martie), iar la Cairo și Stockholm s-au desfășurat convorbiri între emisarii români și cei aliați, convorbiri care, practic, au fixat soarta României în tiparul de acum cunoscut.

Nu intenționăm să prezentăm aici pe larg negocierile purtate de partea română în vederea obținerii armistițiului, dar trebuie să amintim că în cursul discuțiilor avute de prințul Știrbey la Cairo, în luna martie, a apărut un moment de criză atunci când generalul american Henry Maitland Wilson a trimis un mesaj mareșalului Ion Antonescu (22 martie 1944). Mai important decât ultimatumul lui Wilson, cerând „capitularea necondiționată” a României și respins de mareșal, a fost, din unghiul de vedere pe care-l urmărim acum, reacția sovietică. Rușii au protestat, bineînțeles, împotriva faptului că aliații occidentali au încercat să se adreseze pe cont propriu mareșalului, omițând că ei înșiși întrețineau în secret o asemenea legătură la Stockholm. Șeful diplomației sovietice, Veaceslav Molotov, considera drept prematur și lipsit de speranțe contactul luat cu mareșalul Ion Antonescu, a cărui atitudine o aprecia mai „rea” decât a finlandezilor și ungarilor pentru că lăsase trupe în prima linie în Crimeea⁷⁹. Molotov propunea să se transmită Bucureștilor un mesaj în care prima condiție pusă mareșalului era ca trupele române aflate în contact direct cu cele sovietice să depună armele și să se predea. Așa cum experții aliați și-au dat seama imediat, propunerea Kremlinului însemna de fapt că soarta României urma să depindă în exclusivitate de U.R.S.S., realitate pe care au trebuit să o accepte atât timp cât nu aveau nici o posibilitate (și nici dorință) de a interveni militar în zonă.

Pentru a nu ne îndepărta de subiectul Crimeea, să menționăm că atunci când Molotov a prezentat (12 aprilie 1944)

condițiile minime ale armistițiului cu România, el arăta în preambul că diviziile românești din Crimeea, de pe frontul de la Nistru și de la Odessa trebuie sau să capituleze sau să atace pe germani din spate⁶⁰. Această condiție preliminară era suficientă, la acea dată, pentru a-l determina pe mareșalul Ion Antonescu să respingă „armistițiul” propus de ruși (nu a fost, așa cum se știe, singura condiție inacceptabilă pentru mareșal) și să aștepte un moment mai favorabil pentru ieșirea țării din război.

Pertractările României cu Aliații au jucat, după toate probabilitățile, un rol important în relațiile militare româno-germane. Berlinul era, desigur, avizat cel puțin despre condițiile puse de ruși României, dacă nu și de amploarea și natura tratativelor purtate de emisarii mareșalului și ai opoziției (deși prezența lui Știrbey la Cairo fusese divulgată de aliații occidentali tocmai pentru a-i „intoxica” pe germani și a-i face să creadă că se pregătește o debarcare în Balcani). În aceste condiții, chiar dacă a abandonat planul de ocupare a României, Hitler și-a luat măsuri preventive pentru a contracara o eventuală tentativă a acesteia de a juca pe cont propriu.

Și România era pregătită, așa cum o dovedesc documentele, să joace pe cont propriu. În martie, Ion Antonescu anunțase că armata română era refăcută și, mai mult, că dispunea de o „armată secretă” (de fapt, diviziile de instrucție sau de dublură) pe care o avea la dispoziție pentru orice eventualitate. Mareșalul se hotărâse totodată să forțeze nota în relația cu Berlinul, sperând să poată obține ori libertatea de acțiune, ori recuperarea nord-estului Transilvaniei. Și una și cealaltă s-au dovedit însă doar niște iluzii datorită evoluției evenimentelor.

În orice caz, pentru a reuși o acțiune pe cont propriu, mareșalul avea nevoie de întreaga armată română, deci și de diviziile din Crimeea. Nici militar și nici politic el nu-și putea permite pierderea lor. Din acest motiv, după ce Germania a ocupat militar Ungaria (19 martie 1944) și după o nouă întrevedere cu Hitler la Klessheim (22–23 martie 1944), într-o scrisoare adresată Führerului (datată 27 martie) el a pus iar problema trupelor din Crimeea, de această dată aproape ultimativ („ultimul moment favorabil pentru a proceda la evacuarea Crimăii”). Un avertisment ignorat de Hitler, care, în aceeași zi, la o întâlnire cu comandantul de grupuri de armate, și-a exprimat din nou hotărârea de a păstra Crimeea⁶¹. În aceeași scrisoare din 27 martie, Ion Antonescu arăta că reor-

ganizarea comandamentului – propusă de Hitler – o vede prin „regruparea forțelor române într-un singur bloc”, subordonat total comandamentului român. Nu este prea clar ce anume formulă viza mareșalul – probabil, o variantă de tipul celei din iunie 1941 –, dar este evidentă dorința de a avea toate forțele române sub comandă proprie. O asemenea soluție avansase și feldmareșalul Erich von Manstein la 25 martie 1944, când i-a propus lui Hitler să creeze un comandament unic al flancului sudic în fruntea căruia să se afle mareșalul Antonescu. Drept răspuns Hitler s-a mărginit să aprecieze că mareșalul va declina o propunere de acest gen din rațiuni politice⁸².

Mai mult, Hitler a „încorsetat” și mai bine armata română prin organizarea Grupului de Armate „Ucraina de Sud”, adoptată la 6 aprilie 1944. Formula celor două subgrupuri de armată („Dumitrescu” și „Wöhler”) nu era decât o formă subtilă de a preveni orice tentativă de defecțiune din partea românilor. Lipsind armata română de un sector distinct de front și de un comandament național, Hitler și-a luat o măsură de siguranță în plus pentru fidelitatea României față de cele de-al treilea Reich. La 23 august 1944, însă, acest gen de „garanții” s-au dovedit ineficiente.

Am dori să subliniem că în unele lucrări de istorie din Vest s-a acreditat ideea că mareșalul Ion Antonescu a fost cel care a solicitat reorganizarea comandamentului Grupului de Armate „Ucraina de Sud” în formula din aprilie 1944, ceea ce este fals și lipsit de logică. Un fals de același gen îl relatează și Andreas Hillgruber care arată că, în mod surprinzător, Paul Schmidt, interpretul lui Hitler, a consemnat pentru istorie că Ion Antonescu ar fi cel care s-a opus evacuării Crimeii, în primăvara lui 1944, convingându-l și pe Hitler⁸³. Când Erik Hansen i-a adus la cunoștință conducătorului statului român refuzul lui Hitler de a evacua Crimeea, acesta i-a spus plin de amărăciune generalului german: „urmările vor fi catastrofale atât pentru dumneavoastră, cât și pentru noi”.

La 30 martie se produce un alt eveniment cu consecințe importante pentru evoluția situației din Crimeea. Hitler îi demite pe feldmareșalii Erich von Manstein și Ewald von Kleist de la comanda Grupurilor de Armate „Sud” și, respectiv, „A”, înlocuindu-i cu feldmareșalul Walther Model și, respectiv, generalul Ferdinand Schörner. Lui Manstein i-a comunicat că vremea operațiilor „în stil mare” era revolută pentru frontul de est și că acum se cerea o defensivă „pas cu pas”⁸⁴. Despre des-

părțirea lui von Kleist de Führer, cititorul va putea afla din documentul care consemnează vizita de adio a feldmareșalului la generalul Petre Dumitrescu, comandantul Armatei 3 române. Este interesant că feldmareșalul Kleist, înainte de a părăsi comanda grupului, s-a prezentat și la București, unde i-a înmănat mareșalului Ion Antonescu insigna „Scutul Cubanului” din aur. Cu acest prilej, mareșalul a ținut să accentueze că a fost totdeauna „în deplin acord” cu concepțiile strategice ale lui von Kleist. În opinia generalului Hansen, replica lui Ion Antonescu era un reproș adresat lui Hitler în chestiunea Crimei.

După părerea noastră, prin demiterea lui Manstein și Kleist, mareșalul și-a pierdut doi aliați de nădejde în „confruntarea” sa cu Führerul. Din analiza operațiilor exprimate de cei doi feldmareșali, este evident că amândoi au văzut în mareșalul Antonescu un canal prin care l-ar fi putut influența pe Hitler să adopte hotărâri pe care ei înșiși nu le puteau impune. Acesta este și sensul regretului exprimat de Manstein că Ion Antonescu nu a preluat comanda Grupului de Armate „Don” la Stalingrad. Se pare că, în opinia generală, mareșalul era singurul care prin poziție și comportament se putea impune în fața Führerului. Pe de altă parte, punctele de vedere ale mareșalului au fost susținute la OKH, OKW și la Führer de către cei doi feldmareșali. Nu este vorba bineînțeles de „complotul” de care Hitler îi suspecta permanent pe generalii săi, ci numai de un gen de colaborare întemeiat atât pe parametrii conjuncturii reale, cât și pe câteva puncte comune de interes.

Efectele destrămării acestei conexiuni aparte vor fi vizibile în timpul bătăliei finale pentru Crimeea, când intervențiile obișnuite pe lângă Schörner, OKH și OKW nu s-au mai produs (cu o singură excepție). Cauza este de găsit, probabil, și în lipsa de încredere a lui Ion Antonescu în noul comandant al grupului de armate.

La 3 aprilie 1944, generalii Ferdinand Schörner și Walther Wenck (șeful de stat major, cunoscut românilor prin faptul că în noiembrie 1942 a fost numit șef de stat major al Armatei 3 române, în Cotul Donului) s-au prezentat la Galați, unde se găsea cartierul general al Grupului de Armate „A”. La 6 aprilie, grupul a fost rebotezat „Ucraina de Sud” și a primit organizarea amintită anterior (Gruparea de armată „Dumitrescu” cu Armatele 6 germană și 3 română; Gruparea de armată „Wöhler” cu Armatele 8 germană și 4 română; Armata 17 germană). A doua zi, Schörner a inspectat Armata 17 în Cri-

meca și, la întoarcere, a transmis la OKH că în peninsula „totul este în perfectă ordine“.

La 8 aprilie, însă, trupele sovietice au deбуșat la atac, infirmând optimismul lui Schörner. Era ofensiva finală, pe care apărătorii Crimei o așteptau încă din noiembrie 1943.

Pentru ofensivă, mareșalul A.M.Vasilevski – coordonatorul operației din partea Stavkăi – avea la dispoziție Frontul 4 Ucrainean (comandant: generalul F.I. Tolbuhin) și Armata de Litoral (comandant: generalul A.I. Eremenko) cu 30 divizii, două sectoare fortificații și două brigăzi de pușcași marini, totalizând 470 000 de oameni, 6 000 de guri de foc, 560 tancuri și autotunuri și circa 1 250 de avioane de luptă. Acestora li se adăugau Flota Mării Negre și Flotila Mării de Azov. Forțele sovietice urmăreau ca, pornind din capetele de pod de la Kerchi, Perekop și Sivaș, să pătrundă spre Sevastopol, să divizeze Armata 17 germană și apoi să o anihileze complet⁸⁵.

La începutul operațiilor Armata 17 germană avea aproximativ 230 000 oameni (200 000 după alte surse), circa 1 000 guri de foc (rușii le estimează la 3 600) și 200 de tancuri și tunuri de asalt (dar nici o divizie blindată sau motorizată).

Încă din prima zi a atacului, situația a devenit critică în special la Sivaș, unde în următoarele două zile sovieticii vor exploata succesul îndeosebi în dauna Diviziei 10 Infanterie române. Așa se face că la 9 aprilie generalul Erwin Jaenecke a trimis o radiogramă grupului de armate solicitând aprobarea pentru pregătirea „acțiunii Adler“ (planul de evacuare în caz de ofensivă sovietică) și libertatea de a declanșa această operație când va crede de cuviință. Deși atunci când Schörner i-a comunicat cererea generalului Kurt Zeitzler, șeful Statului Major al OKH, și-a exprimat și sprijinul său pentru această soluție, Hitler nu și-a dat consimțământul. Mai mult, a doua zi l-a trimis pe Kurt Zeitzler la Galați pentru a se informa asupra situației la fața locului.

La 10 aprilie, dimineța, se transmite consemnul „Adler începe“. Drept urmare, trupele Corpului 5 Armată (general Karl Allmendinger) evacuează peninsula Kerchi și stabilesc o nouă poziție în istmul Parpaci. Ideea generală era retragerea pe aliniamente succesive într-un cap de pod din jurul Sevastopolului, fără a permite rușilor să intercepteze căile de repliere. În acest scop, Corpul 49 Armată (general Rudolf Konrad) trebuia să țină poziția cel puțin până la 12 aprilie, înlesnind astfel marșul spre Sevastopol al Corpului 5 Armată.

Ajuns la Galați, Zeitzler află de la Schörner despre retragerea Corpului 5 Armată și îi comunică telefonic lui Hitler situația pe care a găsit-o. Acesta din urmă aprobă declanșarea pregătirilor pentru evacuare (nu și a evacuării propriu-zise), dar ordonă ca frontul de nord să fie ținut nu doar până la 12 aprilie, ci pe timp nelimitat. Și asta în pofida faptului că în această zi trupele sovietice intră în Odessa, portul considerat drept cel mai potrivit atât pentru aprovizionarea, cât și pentru evacuarea Crimeii.

Noua misiune dată de Hitler nu putea fi însă îndeplinită, fiindcă la 10 aprilie, după ce trupele Frontului 4 Ucrainean au pătruns până la Djankoi, generalul Jaenecke a ordonat replierea pe aliniamentul „Gneisenau“, o poziție amenajată din timp, dar care nu avea valoare decât dacă era ocupată din vreme și cu forțe suficiente.

Noua retragere a Armatei 17 germane a provocat o izbucnire de furie a generalului Zeitzler – altfel, un partizan constant al evacuării Crimeii –, care a considerat comportarea lui Jaenecke ca o insubordonare conștientă față de ordinul Führerului.

Acesta din urmă considera lui Jaenecke i-au cedat nervii. Schörner avea însă să intervină hotărât, arătând că, în absența unei hotărâri imediate, Armata 17 va fi cu siguranță pierdută. De astă dată, Hitler a fost obligat să comunice că aprobă retragerea în capul de pod Sevastopol și că pot fi evacuate toate efectivele neluptătoare. Așa cum remarca și Andreas Hillgruber, noua decizie a lui Hitler nu făcea decât să sancționeze post-factum o realitate și nu reprezenta de aceea decât o „semihotărâre“⁸⁶.

Marina nu a mai așteptat alt îndemn și a declanșat operația de evacuare, convoaiele punându-se imediat în marș de la Constanța spre Sevastopol, astfel încât la 14 aprilie primele transporturi sosseau în România.

De bună seamă, Hitler a regretat faptul că i-a fost forțată mâna în privința evacuării și, a doua zi (12 aprilie), la orele prânzului, generalul Heusinger, șeful Operațiilor de la OKH, a transmis prin telefon generalului Walther Wenck un nou ordin. De astă dată, Führerul stipulă că Sevastopolul urmează să fie păstrat pe timp îndelungat și că, în consecință, nici o unitate de luptă nu poate fi evacuată. Relativ la acest ordin, Grupul de Armate „Ucraina de Sud“ a comunicat a doua zi la OKH că retragerea la Sevastopol nu poate însemna decât

evacuarea și că, în general, în acel moment era greu de știut câte trupe vor ajunge în Cetate. Cu toate că era de acord cu viziunea grupului de armate, generalul Zeitzler a transmis că, „pentru moment, nu poate fi obținut acest lucru de la Hitler”⁸⁷.

În timp ce la nivelul eșaloanelor superioare disputa era în toi, în Crimeea era în plină desfășurare cursa pentru Sevastopol. Replierea trupelor germane și române s-a desfășurat sub permanenta presiune exercitată de blindatele sovietice. Din rândul unităților române, situația cea mai dificilă au avut-o Diviziile 10 și 19 Infanterie. Prima mare unitate a avut de suportat ofensiva Armatei 51 sovietice, pornită din capul de pod din peninsula Ciongar, iar cea de-a doua, dislocată în istmurile Salkovo și Genicesk, a fost practic sacrificată pentru a asigura retragerea spre vest a Corpului 5 Armată din peninsula Kerçi.

Situația acestui corp de armată a creat, de altfel, cele mai mari greutăți Armatei 17 germane și a impus și alte sacrificii dureroase pentru noi. După ce Simferopolul a fost cucerit de ruși (13 aprilie 1944), Corpul 5 Armată, care trebuia să se retragă pe aici spre Sevastopol, a fost îndreptat pe șoseaua care urma coasta de sud, deci prin Sudak, Alușta, Ialta, Balaklava. Protecția marșului de retragere a corpului a fost asigurată de diviziile de munte române. În aceste condiții, Detașamentul „Alușta”, alcătuit din Batalioanele 7 și 23 Vânători de Munte și un divizion de artilerie munte, a fost sacrificat de comandamentul german într-o rezistență inutilă în zona Alușta, Uskut, Perival în perioada 13–15 aprilie. Amplu descris în documentele publicate în această carte, episodul a ridicat brusc tensiunea relațiilor româno-germane și a avut repercusiuni mult timp după bătălie, datorită mai ales modului în care generalul Hugo Schwab, comandantul Corpului de Munte român, s-a bătut pentru adevăr. Pentru că adevărul a rămas singura consolare pentru cele câteva mii de români care, la 15 aprilie, au așteptat în zadar pe coastă sosirea vaselor germane pentru a-i transporta spre Sevastopol și, cine știe, spre o posibilă salvare.

Primele trupe care au ocupat pozițiile din capul de pod Sevastopol au fost cele ale Corpului de Munte român – aflate cel mai aproape de noul aliniament –, care au asigurat și în acest mod siguranța trupelor germane și române retrase de pe fronturile din nord și de la Kerçi.

La 16 aprilie 1944, generalul Erwin Jaenecke raporta că Armata 17 a ajuns în capul de pod la Sevastopol. Conform

datelor furnizate de Andreas Hillgruber, efectivele totale ale armatei scăzuseră de la 235 000 – la 8 aprilie – la aproximativ 124 000 oameni, din care 78 000 germani și 46 000 români. Diferența este explicată prin pierderile suferite în acest interval (12 221 germani și 17 652 români, morți, răniți și dispăruți) și prin cei care apucaseră să fie evacuați (între 12–20 aprilie, circa 67 000).

Raportul menționa și scăderea numărului de combatanți, care ajunsese la nivelul îngrijorător de 19 951 (9 231 germani, 10 360 români). Armaamentul rămas în dotare era, de asemenea, foarte redus: 666 mitraliere, 54 aruncătoare de grenade, 35 tunuri a.t. grele, 169 obuziere etc. De fapt, infanteria diviziilor germane și române fusese pierdută aproape în întregime.

În același raport, Jaenecke afirma din nou că, practic, românii nu mai contează în luptă și cerca ca ei să fie evacuați⁸⁸. Dacă nu ascundea o înțelegere ocultă cu autoritățile românești – în sensul că aprobarea evacuării românilor va însemna totodată undă verde pentru evacuarea Armatei 17 –, afirmația denotă tendința foarte puțin mascată a comandamentului german de a pasa responsabilitatea pe umerii românilor. Dar, așa cum am arătat mai sus și, mai ales, cum o vor dovedi documentele, o asemenea apreciere a trupelor române nu era nici reală, nici cavalerescă sau, folosind un termen al epocii, camaraderescă. Chiar și așa, însă, dorința lui Jaenecke de a-i evacua prioritar pe români corespundea solicitărilor repetate în acest sens ale comandamentului român. După străpungerea frontului de la Sivaș, unde se găsea Divizia 10 Infanterie română, mareșalul Ion Antonescu l-a chemat în audiență pe generalul Erik Hansen și i-a adresat reproșuri violente pentru faptul că, în pofida cererilor sale repetate, trupele române au fost surprinse în Crimeea într-o situație nefavorabilă, dar ușor previzibilă⁸⁹.

Se hotărâse încă de atunci ca trupele române să fie evacuate, cu excepția Diviziei 1 Munte și a câtorva batalioane de la Diviziile 2 și 3 Munte. Hillgruber, care consemnează această înțelegere, nu mai avansează în studiul său alte precizări referitoare la trupele române, ceea ce poate duce la concluzia că lucrurile s-au desfășurat conform acestei planificări. Or, în realitate, cuantumul trupelor române rămase până la decizia finală în peninsula a fost mult mai mare. De fapt, toate marile unități au fost obligate să lase efective pentru alcătuirea grupurilor de luptă constituite în ultimele zile ale bătăliei. De

încredere sau nu pentru comandamentul german, ostașii români au rămas pe poziții până în ultima clipă și conduita lor nu a fost cu nimic mai prejos decât a soldaților germani.

Revenind la cererea lui Jaenecke de a-i evacua pe români, să adăugăm și că, probabil în urma interpelării mareșalului Ion Antonescu, Schörner i-a comunicat lui Hansen că Armata 17 primise dispoziții „să se îngrijească în mod special ca românii să se întoarcă cu bine din Crimeea”⁹⁰. Numai că, încă o dată, asigurările au fost una, iar realitatea cu totul alta. Evacuarea trupelor române s-a făcut cu deosebită greutate, cel puțin în intervalul 12-30 aprilie. Statisticile arată că numărul germanilor evacuați a fost de aproape patru ori mai mare, iar cel al „legionarilor” (trupe recrutate din populațiile teritoriilor ocupate în U.R.S.S.), al prizonierilor și civililor – aproape dublu față de cel al românilor evacuați în această perioadă. Așa se face că, la 17 aprilie 1944, Marele Stat Major român a fost nevoit să intervină energic pentru o „echitabilă proporționalitate” între români și germani în transporturile de evacuare.

Deși își declarase neîncrederea în valoarea combativă a trupelor române, atunci când generalul Hugo Schwab i-a solicitat să respecte angajamentele luate și prevederile planurilor de evacuare – ambele vizând evacuarea în prima urgență a românilor –, generalul Jaenecke a replicat că este absolută nevoie ca mai întâi să evacueze unitățile de voluntari („legionarii”) și personalul auxiliar german. În acest fel, până la 19 aprilie 1944 nu au fost evacuate de fapt decât părțile neluptătoare ale marilor unități și unităților germane, „legionarii” și personalul auxiliar german, românii reprezentând un procent redus. Abia după această dată a început evacuarea Corpului de Cavalerie român.

Însă tocmai după această dată aviația și marina sovietică încep să fie din ce în ce mai active pe traseul convoaielor. La 18 aprilie, vasul „Alba Iulia” este lovit în plin de aviația sovietică și este remorcat cu mare greutate până la Constanța. Deși cei aproape 5 000 de ostași îmbarcați au fost salvați în marea lor majoritate, s-au înregistrat și victime, în special din rândul voluntarilor ucraineni și al... prizonierilor sovietici.

Între timp, Jaenecke, Wenck, Schörner și Zeitzler au încercat în zadar să modifice ordinul lui Hitler de apărare nelimitată a Sevastopolului. La 17, 18 și 19 aprilie, Führerul a respins toate contraargumentele subordonaților săi, chiar dacă Schörner i-a amintit că orice armă pierdută în Crimeea va

lipsi în bătălia decisivă de pe Nistru și că, de fapt, la Sevastopol mai existau doar cinci regimente și nu cinci divizii (românii nu mai prezentau valoare nici pentru Schörner !)⁹¹.

În fața acestei inflexibilități, generalul Ferdinand Schörner s-a deplasat din nou la Berghof pentru a-i expune personal Führerului situația dramatică a Armatei 17. Argumentele sale nu au fost ascultate nici de astă dată, cu tot sprijinul pe care i l-a oferit generalul de aviație Deichmann. Pledoaria lui Schörner privind imposibilitatea apărării Sevastopolului a fost torpilată chiar de către unul din subordonații săi, generalul Karl Allmendinger, comandantul Corpului 5 Armată. Chemat special de Hitler (care nu-l acceptase însă pe von Xylander, șeful de stat major al Armatei 17), generalul Allmendinger a afirmat că dacă se aduc forțe noi Sevastopolul poate fi apărat⁹².

Era exact punctul de sprijin de care avea nevoie Hitler pentru a-și dezvolta noua teorie cu privire la păstrarea Crimeii. Miza era tot Turcia, dar noutatea consta în faptul că Hitler susținea acum că Sevastopolul trebuia menținut cel puțin 6–8 săptămâni, răstimp în care debarcarea aliată în Occident se va produce și, bineînțeles, va fi respinsă de Wehrmacht. Raționamentele lui Hitler porneau de la date sau intuiții corecte: Turcia tocmai anunțase că încetează livrarea de crom către Germania și că își schimbă statutul de stat neutru în stat „aliat”⁹³, iar debarcarea aliată în Normandia va avea loc aproape de termenul prognozat (6 iunie 1944). Dar, ca de obicei, decizia militară nu ținea seama de forțele pe care Germania le mai avea la dispoziție pentru a-și apăra pozițiile, de la coasta Atlanticului până la cea a Mării Negre. Führerul a promis întăriri apărătorilor Sevastopolului, dar a trebuit să admită că nu are nici o divizie disponibilă, reducând din start valoarea trupelor de întărire. Tot atunci, Hitler s-a declarat de acord cu evacuarea românilor, menționând însă că va trebui să rămână o divizie pentru apărarea coastelor.

A doua zi, 22 aprilie 1944, Hitler s-a întâlnit din nou cu generalul Karl Allmendinger pe care de-atunci îl întrevedea drept posibilul „salvator” al Sevastopolului. Discuția nu a adus elemente noi, cu excepția faptului că Allmendinger a fost interogat despre existența în rândul trupelor Armatei 17 a unei „psihoze a Crimeii” (lupta într-o peninsulă izolată de uscat, cu șanse reduse de evacuare pe mare). Deși Allmendinger a infirmat o asemenea ipoteză, Führerul – vizându-l evident pe

Jaenecke - s-a arătat convins că o asemenea contaminare a fost indusă de la nivelul comandamentelor pentru a-l forța să abandoneze Crimeea⁹⁴.

Chiar dacă Schörner ratase astfel ocazia de a-l determina pe Hitler să abandoneze de bunăvoie Sevastopolul, atât timp cât evacuarea pe mare continua șansele trupelor germane și române din Crimeea nu erau total compromise. La 25 aprilie, însă, Hitler va convoca la Berghof pe viceamiralul Helmuth Brinkmann („Amiral Marea Neagră”) și pe contraamiralul Otto Schulz (comandantul Comandamentului Maritim Crimeea) pentru a discuta posibilitățile marinei de sprijinire a operațiilor din Crimeea. Episodul, tragic ca urmări pentru ostașii din Crimeea, are o savoare aparte, semănând izbitor cu evenimente mult mai apropiate în timp și în spațiu de noi. În timp ce Schulz, venit chiar din Crimeea, expunea cu acuratețe situația limită a trupelor de acolo, Hitler a intervenit de câteva ori, nemulțumit de ceea ce i se părea a fi un mod defetist de a înfățișa lucrurile. La un moment dat, el i s-a adresat lui Brinkmann, care tocmai discuta cu un alt participant la întâlnire: „Câți oameni se pot evacua într-o singură noapte, dacă rușii străpung frontul?”. Surprins, Brinkmann și-a pierdut cumpătul și a răspuns fără să se gândească: „40 000, mein Führer!”. „În fine, unul care nu vede totul în negru”, a spus Hitler. Atunci când Schulz a intervenit și a arătat că dacă rușii atacă nu s-ar putea imbarca nici măcar 16 000 de oameni, Hitler s-a enervat din nou, acuzându-l că e incapabil să înțeleagă faptul că rușii oricum „preseză”!⁹⁵

Dincolo de faptul că reacția necontrolată a lui Brinkmann seamănă cu reconstituirea vreunui „birou executiv”, consecința discuției din 25 aprilie a fost că a doua zi dimineața Hitler a retransmis ordinul de apărare a Sevastopolului până la invazia Aliaților, dispunând totodată sistarea evacuărilor pe mare, Armatei 17 germane revenindu-i și misiunea de a fixa inamicul.

Noul ordin al lui Hitler va produce stupeoare și îngrijorare atât la comandamentele germane, cât și, mai ales, la cele române. În acele momente era în plină desfășurare transportul pe mare al Corpului de Cavalerie român, iar noul ordin părea să condamne definitiv Corpul de Munte rămas la Sevastopol. Până la urmă, la 28 aprilie evacuarea Corpului de Cavalerie s-a încheiat, fără incidente. Vânătorii de munte - cât și subunitățile lăsate de diviziile evacuate - au rămas să împărtășească soarta Armatei 17 germane.

În acest context, mareșalul Ion Antonescu i-a trimis, prin generalul Șteflea, un mesaj generalului Schörner în care solicita retragerea imediată a trupelor române de la Sevastopol, arătând fără menajamente că nu înțelege pentru ce aceste mari unități „sunt ținute fără nici un sens într-un cap de pod îndepărtat care oricum nu poate fi ținut, și să fie sacrificate în loc să fie aduse în țară, pentru a apăra căminele lor, asupra cărora se revarsă dușmanul”⁹⁶. Despre această scrisoare, Hilgruber menționează că ea nu a mai fost adusă la cunoștința lui Hitler – căruia de fapt îi erau adresate reproșurile mareșalului – pentru a nu se produce „o explozie”⁹⁷. Încă o dovadă că, de la sfârșitul lui martie, circuitele de comunicație ale mareșalului erau serios afectate de absența lui von Manstein și von Kleist. Să nu uităm că o scrisoare în termeni asemănători, adresată lui von Manstein în decembrie 1942, a ajuns la cunoștința Führerului⁹⁸.

În aceeași zi, 29 aprilie, sosea la Berchtesgaden generalul Erwin Jaenecke, chemat la ordine de Hitler pentru că la 27 aprilie ceruse din nou libertate de acțiune pentru Armata 17. După o primă întrevedere fără rezultat, în timpul celei de-a doua Hitler și-a reafirmat hotărârca sa de a apăra în continuare Sevastopolul, ceea ce a determinat un schimb de reproșuri cu Jaenecke. Dat pur și simplu afară, Jaenecke a fost chemat a doua zi dimineata și trimis de urgență înapoi în Crimeea. Înainte de a pleca spre Galați, generalul german a lăsat o scrisoare în care cerea imperativ să i se acorde libertatea de acțiune⁹⁹.

Când a sosit la comandamentul Grupului de Armate „Ucraina de Sud” în seara de 30 aprilie, Jaenecke nu era tocmai în cea mai bună dispoziție. A doua zi (1 mai), aghiotantul-șef al lui Hitler, generalul Schmudt (cel care avea să piară în atentatul de la 20 iulie 1944), i-a comunicat lui Schörner că Hitler, având în vedere și scrisoarea din 30 aprilie, l-a demis pe generalul Jaenecke de la comanda Armatei 17 deoarece nu-l mai considera capabil să ducă la bun sfârșit misiunea. Înlocuitorul său avea să fie generalul Allmendinger, ceea ce nu mai constituia chiar o surpriză. Reacția lui Jaenecke la auzul veștii a fost atât de vehementă încât l-a speriat pe Schörner. El s-a grăbit să raporteze lui Zeitzler că îi este frică să-l mai lase pe Jaenecke să se întoarcă în Crimeea de teama unui gest necugetat. În câteva ore, OKH transmitea un nou ordin prin care lui Jaenecke îi era interzisă revenirea în Crimeea. Așa se încheia cariera militară a lui Jaenecke.

Noul comandant preia Armata 17 la 3 mai 1944 și ordinul dat către trupe cu acest prilej este apreciat de Hillgruber drept un apel fanatic la rezistență. În aceeași perioadă este înlăturat definitiv de la comandă generalul Rudolf Konrad, comandantul Corpului 49 Armată german, demis formal încă de la 10 aprilie. Succesorul său, generalul Hartmann – un „dur“, aflat încă în activitate deși avea amputate o mână și un picior – va fi la comandă abia la 6 mai 1944.

Întăririle promise de Hitler vor ajunge în Crimeea (1–2 mai), dar nivelul lor era incredibil de mic: 2 batalioane de marș, 15 tunuri grele, 14 obuziere (din care 4 grele). Nu trebuia să fii specialist ca să-ți dai seama că rezistența de câteva săptămâni cerută de Führer era o iluzie și că, de fapt, Sevastopolul va fi cucerit cu ușurință de către numeroasele trupe sovietice masate în jurul Cetății.

În ceea ce privește trupele române, acestea se comportau excelent în continuare, în pofida lamentațiilor comandamentelor germane. Acuzațiile care li s-au adus de diversele esaloane germane sunt contrazise de documentele pe care le prezentăm în acest volum. Reproșul că nu mai doreau să lupte în Crimeea este gratuit atât timp cât nici măcar comandamentele germane nu mai reușeau să întrevadă vreo logică în apărarea Sevastopolului, ci numai simpla executare a unui ordin.

Înteruperea evacuărilor ordonată de Hitler a fost, fără îndoială, o grea lovitură pentru moralul trupelor Armatei 17 și, bineînțeles, pentru cele române. Așa cum s-a observat, atâta vreme cât a existat o rază de speranță – evacuarea pe mare – conduita trupelor pe câmpul de luptă a fost mult mai bună decât atunci când s-au simțit condamnate prin ordinele Führerului la o rezistență fără nici o șansă de izbândă. Cuantumul efectivelor românești de la Sevastopol s-a diminuat sensibil de la retragerea în capul de pod, în pofida refuzului comandamentelor germane de a evacua prioritar marile unități române. În preajma declanșării ofensivei finale sovietice de la Sevastopol (5 mai 1944), din cei peste 46 000 de români retrași în capul de pod, aproape 30 000 fuseseră evacuați pe mare sau cu ajutorul aviației.

În 26 aprilie, comandantul Corpului de Munte român, generalul Hugo Schwab – căruia i se adusese la cunoștință ordinul de sistare a evacuărilor –, raporta că, dat fiind raportul de forțe și situația generală a trupelor germane și române,

„Cetatea Sevastopolului nu poate fi apărată“. De aceea, singura șansă a trupelor române aflate în capul de pod era numai reluarea evacuărilor înainte de declanșarea ofensivei finale sovietice. Așa cum am arătat anterior, mareșalul Ion Antonescu va interveni pe lângă generalul Schörner în acest sens, fără a avea vreun succes.

În aceeași zi cu mesajul mareșalului (29 aprilie 1944), generalul Hugo Schwab adresa un raport extrem de incisiv aceluiași Schörner. Motivul ? Ca și cum nu existau suficiente surse de îngrijorare cu privire la soarta trupelor din Crimeea, comandamentul Grupului de Armate „Ucraina de Sud“ găsisse că tocmai atunci era momentul să torpileze, efectiv, relațiile germano-române și așa destul de tensionate. Într-un comunicat operativ al grupului din 25 aprilie 1944 se afirma că unitățile române „nu au mai suportat puternicul foc inamic“ și că „voința lor de luptă continuă a scădea“. Generalul Schwab protesta energic împotriva acestei acuzații – și falsă, și păguboasă – , cerând reparații de la toate eşaloanele germane implicate (Armata 17, Grupul de Armate „Ucraina de Sud“, OKH). Iritarea generalului român – care s-a găsit aproape permanent în linia I, spre deosebire de Schörner căruia Hitler îi interzisese să mai vină în Crimeea încă din 14 aprilie – atinsese, probabil, cotele maxime, pentru că, în cuprinsul aceluiași raport, el punca, pentru prima oară, problema responsabilităților în drama Detașamentului „Alușta“. Cu alte cuvinte, nu numai că respingea alegațiile comandamentului german, ci și acuza la rândul său. Atmosfera bătăliei de la Stalingrad se înstăpânea astfel și în Crimeea.

Generalul Schwab a continuat și după încheierea bătăliei din Crimeea să caute cu îndârjire o reparație, fie și numai morală, pentru sacrificiul inutil al Detașamentului „Alușta“. Obstinația lui Hugo Schwab era perfect îndreptățită și sperăm ca, măcar acum, după mai bine de cincizeci de ani, istoria să consemneze dimensiunile adevărate ale tragediei vânătorilor de munte în Crimeea.

Trebuie să spunem că pentru noi, cel puțin, energia de care a dat dovadă generalul Hugo Schwab în Crimeea – pe câmpul de luptă și în relațiile cu comandamentele germane – a fost impresionantă. Născut la 27 iunie 1887 la Reghinul Săseșc, el fusese ofițer de carieră în armata austro-ungară până în anul 1919; când a fost integrat în armata română cu gradul de maior. General de brigadă în 1938, a primit gradul cel mai

înalt din carieră – general de corp de armată – în timpul bătăliei din Crimeea (21 aprilie 1944). Sfârșitul acestui comandant de excepție a fost însă tragic. Imediat după ce România a declarat unilateral armistițiul la 23 august 1944, generalul Hugo Schwab – care comanda atunci Corpul 7 Armată pe frontul din Moldova – s-a sinucis, în momentul în care automobilul în care se găsea a fost interceptat de elemente înaintate sovietice. Sinuciderea generalului Schwab s-a produs la 24 august 1944, iar peste câteva luni, în martie 1945, generalul Gheorghe Avrămescu, predecesorul său la comanda Corpului de Munte, avea să fie arestat și, ulterior, probabil ucis de trupele sovietice. Așa au sfârșit doi din cei mai bravi comandanți români care și-au cucerit gloria pe câmpul de luptă din Crimeea.

La 5 mai 1944, Armata 2 Gardă sovietică a debarșat la atac asupra sectorului de nord al frontului deținut de Armata 17 germană la Sevastopol, sector în care se găsea și majoritatea trupelor române. După Hillgruber, la 3 mai 1944 în capul de pod mai erau aproximativ 64 700 de ostași germani și români, dar puterea de foc era limitată la 35 480 oameni¹⁰⁰. Rușii au pus în linie 400 de guri de foc și 400 de „katiușe” pentru a pregăti acest atac care s-a dovedit a avea doar rol de fixare, fiindcă atacul principal s-a dat în sectorul de sud-est (Corpul 5 Armată german) de către Armata de Litoral. Cel puțin în această zonă, la pregătirea de artilerie sovieticii au folosit nu mai puțin de 200 tunuri pe kilometru de front, ceea ce surclasa „recordul” lui von Manstein din iunie 1942.

Nimeni nu mai aștepta din acest moment miracole, ci numai clipa în care Hitler va încuviința, în sfârșit, evacuarea Sevastopolului. La 7 mai, seara, Schörner a anunțat la OKH că „sfârșitul este aproape”, iar ceva mai târziu Allmendinger a transmis că înălțimile de la Sapun au fost ocupate de ruși, ceea ce însemna că Sevastopolul se afla la discreția acestora. Numai că Hitler s-a încăpățânat încă o dată și a refuzat să aprobe evacuarea. Mai mult, în noaptea de 7/8 mai, a cerut ca grupul de armate să contramandeze ordinul lui Allmendinger de retragere a Corpului 49 Armată, deși comandantul Armatei 17 germane planificase a doua zi un contraatac asupra înălțimilor de la Sapun – un act de bravură inutil având în vedere raportul de forțe.

Dincolo de aceste dispute între eșaloanele de comandă germane, soarta Sevastopolului era pecetluită. În seara de 8

mai, primele două convoaie, cu o capacitate de transport estimată la 20 000 de oameni, au fost puse în mișcare de la Constanța spre Sevastopol. În aceeași seară, la orele 23, generalul Kurt Zeitzler l-a anunțat telefonic pe Schörner că Hitler și-a dat asentimentul pentru evacuarea Sevastopolului. Dezamăgit, Führerul și-a exprimat convingerea că marce defect al evacuării consta în faptul că rușii vor putea folosi diviziile din Crimeea împotriva pozițiilor ținute de Grupul de Armate „Ucraina de Sud” pe continent (ceea ce nu avea să se confirme). Este ultima sa intervenție în chestiunea Crimeii, fiindcă în zilele următoare nu s-a preocupat deloc de deznodământul evacuării și, cu atât mai puțin, de soarta Armatei 17, despre care, de altfel, declarase că nu îl interesa¹⁰¹. În după-amiaza zilei de 9 mai, generalul Allmendinger a anunțat că Armata 17 germană urma să fie îmbarcată cu destinația Constanța. În baza planurilor întocmite în comun cu Comandamentul Maritim Crimeea, în noaptea de 9/10 mai urmau să fie îmbarcați circa 14 000 oameni, iar restul (20 000 – 35 000 oameni) noaptea următoare.

În aceeași zi, 9 mai 1944, trupele germane și române s-au retras din Sevastopol în așa-numitul cap de pod restrâns din peninsula Hersones, iar Armata roșie a pătruns în Cetate.

Pozițiile din Hersones au fost ocupate încă de la 9 mai de trupele Corpului de Munte român, care au asigurat astfel retrăgerea restului forțelor Armatei 17 de la Sevastopol. Încă o dovadă a faptului că trupele române nu erau nici lipsite de valoare și nici „inutile”, așa cum clama comandamentul german.

În zilele următoare (10–12 mai) pentru realizarea traversadei se aflau pe mare aproximativ 190 de vase de război sau comerciale, germane și române, cu o capacitate teoretică de transport de 87 000 de oameni, deci mai mult decât suficientă pentru a-i prelua pe toți supraviețuitorii de la Sevastopol. Dar, din 10 mai, vremea s-a înrăutățit brusc pe mare, ceea ce a determinat ca o mare parte din convoaiele planificate să fie în noaptea de 10/11 mai în largul Hersonesului să nu ajungă acolo decât după răsăritul soarelui. Din acest motiv, îmbarcarea ultimelor eșaloane române și germane a fost amânată pentru noaptea următoare (11/12 mai), cu toate că generalul Allmendinger insistase că termenul-limită al rezistenței pe uscat este 10 mai 1944.

Traversada nu a fost îngreuiată numai de timpul nefavorabil, ci și de atacurile insistente ale avioanelor de luptă și

submarinelor sovietice. De la 9 mai 1944, Armata 17 germană a fost total lipsită de aviație, ultimele 13 „Stuka“ fiind evacuate, ceea ce a asigurat supremația absolută a aviației sovietice. În aceste condiții, convoaiele au devenit o țintă predilectă pentru bombardierele, purtătoarele de torpile și avioanele de vânătoare sovietice. G.I. Vaneev arată că atunci aviația Flotei Mării Negre se specializase în așa-numitul bombardament „la vârful catargului“ – o metodă de lansare din picaj a bombelor care loveau ținta după ce ricoșau pe suprafața apei. Același autor consemnează faptul că aviația sovietică a lovit în lunile aprilie-mai 25 de vase germane și române. În același interval, în zonă au acționat 13 submarine sovietice care au executat 26 atacuri cu torpile.¹⁰²

Un alt factor care a făcut dificilă salvarea supra-viețuitorilor din Crimeea a fost chiar modul în care s-a realizat îmbarcarea. După pierderea portului Sevastopol, navele cu capacitate mare de transport au fost nevoite să aștepte la intrarea în golfuri ca trupele să fie aduse cu ambarcațiunile ușoare ale Regimentului 77 Pionieri german. Ceața care a dominat în nopțile de 10/11 și 11/12 mai – după unii autori provocată de declanșarea accidentală a instalațiilor germane de ceață artificială¹⁰³ – și care a dus la „rătăciră“ a numeroase vase de transport a îngreuiat și mai mult această tranzitare. De asemenea, artileria terestră inamică a intervenit cu foc atât asupra plajelor de îmbarcare, cât și a ambarcațiunilor.

Cel mai mare dezastru al traversadei s-a produs în ziua de 10 mai 1944, când navele sub pavilion german „Totila“ și „Teja“ au fost scufundate după atacuri repetate ale aviației sovietice. La bordul lor se găseau aproximativ 8 000–8 500 de ostași români și germani, din care nu au mai putut fi salvați – după date românești – decât 230 români și 690 germani. De asemenea, au mai fost scufundate și alte vase („România“, „Danubius“, „Durostor“, „Dacia“ – sub pavilion românesc; „Prodromos“, „Helga“, „Geiserich“, „Basarabia“, „Var“ – sub pavilion german), dar pierderile în vieți omenești au fost mult mai mici. De fapt, în total, pe timpul traversadei, sursele românești consemnează 11 000 de morți (din care 4 000 români), iar cele germane vorbesc de 8 100¹⁰⁴. Numai sursele sovietice menționează 42 000 victime (37 000 germani și 5 000 români), între 3–13 mai 1944¹⁰⁵, ceea ce este, fără îndoială, exagerat.

Nu vrem să trecem peste episodul scufundării vaselor „Totila“ și „Teja“ fără a aminti o altă tragedie românească. La

bordul vasului „Totila“ au pierit 600 de ofițeri, subofițeri și soldați, în frunte cu colonelul Radu Ardeleanu. Ei făceau parte din unitatea de evacuare constituită de Divizia 10 Infanterie la 14 aprilie 1944 și care, cu numele de Detașamentul colonel Ardeleanu, a fost lăsată la Sevastopol după ce divizia a fost evacuată. Din cei aproximativ 2 100 de oameni pe care îi avea detașamentul la 28 aprilie 1944, circa 1 000 au pierit până la 9 mai 1944, iar aproximativ 500 au avut norocul să ajungă la Constanța. Colonelul Radu Ardeleanu și cei 600 de camarazi ai săi au avut neșansa fatală de a se îmbarca pe „Totila“, după ce scăpaseră nevătămați din infernul de la Sevastopol.

În noaptea de 10/11 mai au fost evacuate comandamentele Armatei 17 germane (în frunte cu Allmendinger și von Xylander) și Corpului de Munte român (inclusiv generalul Hugo Schwab). În noaptea următoare au părăsit Crimeea contraamiralul Schulz și generalul Hartmann, acesta din urmă la bordul puitorului de mine „Murgescu“¹⁰⁶.

Amânarea cu o zi a ultimei tentative de îmbarcare nu a făcut decât să sporească pierderile și să micșoreze șansele de reușită ale acestei acțiuni. În final, pe coasta Crimeii au rămas aproximativ 10 000 de militari¹⁰⁷ sau 26 700¹⁰⁸, după alte surse. Grosul acestor forțe, în frunte cu generalul Böhme, comandantul Diviziei 73 germane, a încetat rezistența la 12 mai 1944, ora 8. Un ultim raid al vedetelor germane în noaptea de 12/13 mai a avut drept rezultat salvarea a încă 83 soldați germani care plecaseră din Crimeea pe plute.

Între cei rămași în Crimeea se găseau și 2 756 de români din Divizia 1 Munte. Despre tragedia lor, dar și a celorlalte victime ale bătăliei finale din Crimeea documentele ne spun prea puțin și prea sec. Episoade de un tragism sfâșietor s-au produs atunci: omorârea cailor, distrugerea cimitirelor unde se odihneau morții campaniei 1941–1942. Această imagine este abia sugerată în documente, ceea ce ne face să regretăm încă o dată absența memorialisticii românești despre campania din Est.

Bilanțul final al bătăliei din Crimeea din anul 1944 a fost privit în mod diferit de către marină și armata de uscat. Astfel, marina germană și cea română a fost înclinată să vadă în evacuarea Crimeii o reușită comparabilă cu cea a aliaților de la Dunkerque în 1940. În porturile Constanța – unde au debarcat majoritatea trupelor din Crimeea – și Sulina au sosit în intervalul 14 aprilie–13 mai 1944 121 354 de oameni – 120 853,

după sursele românești, din care aproximativ 60 000 de militari germani și 40 000 de militari români, iar restul voluntari, prizonieri, civili*. O performanță dacă ne raportăm la timpul necesar unei traversări și la condițiile în care s-a făcut imbarcarea. Pierderile umane (9-10% din total) și în nave (32%) erau prețul plătit pentru acest succes incontestabil al unei traversade extrem de dificile.

La această performanță o contribuție majoră a avut și Marina Regală română, care a dat o probă incontestabilă a competenței și vitejicii echipajelor. Aprecierile primite din partea marinei germane confirmă pe deplin acest lucru. Este interesant însă că, la 10 mai, pe baza cine știe cărei informații, generalul Schörner a ordonat comandamentului Amiral Marea Neagră să „oblige” marina română să ia parte la operațiune. Această nouă eroare a lui Schörner nu a avut urmări deoarece atât viceamiralul Brinkmann, cât și contraamiralul Schulz au arătat, în replică, aportul major al marinei române la evacuare. Ei subliniau faptul că România și-a expus în misiuni de transport până și „prețioasele” sale distrugătoare, ceea ce contrazicea radical acuzațiile lui Schörner¹⁰⁹.

Dacă marina se putea mândri cu reușita operațiilor pe mare, nu același lucru se poate spune despre armata de uscat. Din cei 230 000 de militari ai Armatei 17 au reușit să ajungă la Constanța numai circa 150 000. Pierderile sigure sunt estimate la 57 500 (31 700 germani și 25 800 români), iar soarta a peste 20 000 de oameni necunoscută¹¹⁰. Se presupune că bună parte din aceștia făceau parte din unitățile de voluntari recrutați de pe teritoriul U.R.S.S. Oricum, concluzia că a fost un dezastru de proporțiile Stalingradului s-a impus de la sine. Comparația cu Stalingradul a fost sugerată și de faptul că ordinele lui Hitler nu au făcut decât să sporească dimensiunile dezastrului, în loc să înlesnească salvarea armatei încercuite.

Desigur, Führerul a fost principalul responsabil pentru pierderea Armatei 17, dar nu singurul. Schörner și Allmendinger au avut partea lor de vină în tentativa de a da satisfacție încrederii pe care le-o acordase Hitler. De altfel, Schörner – care, în preziua ofensivei sovietice, transmisese că totul este în regulă la Armata 17 – va declara la 10 mai, într-o convorbire cu generalul Schmundt, că evoluția trupelor din Crimeea a fost o „mare deziluzie”¹¹¹. Cauza înfrângerii suferite era, în

* Alți 21 457 de militari români și germani au fost evacuați pe calea aerului.

opinia sa, nu numai forța ofensivei sovietice, ci și moralul scăzut al trupelor germane și române care o duseseră prea bine până atunci !

De asemenea, în analiza cauzelor eșecului nu poate fi ignorată nici lipsa de coordonare care a existat între armata de uscat și marină în alcătuirea planurilor și în execuția evacuării.

Totuși, din noiembrie 1943 până în aprilie 1944 ar fi fost timp suficient pentru realizarea unei evacuări în bune condiții, dacă Hitler nu s-ar fi cramponat de păstrarea Crimeii din rațiuni militare și politice îndoielnice. În ceea ce privește armata română, din cei 62 000–65 000 de militari români care se găseau în Crimeea înainte de 8 aprilie 1944 aproximativ 40 000 au ajuns pe țărmul speranței, la Constanța. Pierderile – pe care sursele românești le cifrează la 23 397 de morți, răniți și dispăruți – reprezentau aproximativ 35%, un procent foarte ridicat. Împărțășind soarta Armatei 17 germane, ostașii români din Corpul de Munte și Corpul de Cavalerie au fost privați prin ordinele comandamentului german de o evacuare făcută din timp în intervalul noiembrie 1943–aprilie 1944. Strădaniile mareșalului Antonescu și ale Marelui Stat Major de a determina comandamentele germane să aprobe retragera trupelor române au rămas, în general, fără ecou. Asigurările date de Hitler și eșaloanele de comandă germane că, în caz de evacuare, trupele române vor fi primele care vor traversa marea la Constanța nu au fost respectate în totalitate.

Dacă promisiunile ar fi fost îndeplinite, atunci în perioada 14–27 aprilie – prima fază a evacuării – exista posibilitatea ca toți militarii români retrași în capul de pod Sevastopol (46 670 de ofițeri, subofițeri și soldați) să fie salvați. Dar, pe de o parte, ordinul de sistare a evacuărilor dat de Hitler și, pe de altă parte, modul în care comandamentul Armatei 17 a impus evacuarea prioritară a trupelor germane, a voluntarilor, prizonierilor și civililor au determinat, în final, noi și dureroase pierderi pentru armata română.

Aceste trupe au lipsit efectiv în bătălia defensivă din Moldova din primăvara și vara anului 1944 din motive care nu mai corespundeau țelurilor politice și militare din acel moment ale României. Era încă un preț greu plătit războiului de coaliție în care intrasem în iunie 1941 și el nu mai putea fi justificat, în 1944, de „spațiul de securitate militară” invocat la începutul războiului, fiindcă, între timp, trupele sovietice ajunseseră la granițele României și, din martie 1944, le și de-

pășiseră. Mareșalul Antonescu și Înaltul Comandament român și-au dat seama de inutilitatea prezenței românești în Crimeea, dar tentativele lor de recuperare a trupelor din peninsula au fost lipsite de succes, dovedind limitele relațiilor politice și militare româno-germane.

În opinia generalului Ion Gheorghe, momentul Crimeea 1944 a constituit o încercare fatală pentru moralul mareșalului Ion Antonescu: „Depresiunea morală a mareșalului era considerabilă. Se părea că se distrusese echilibrul său sufletec prin această nouă lovitură grea. Încrederea sa în conducerea germană a fost definitiv zdruncinată. De acum înainte mareșalul nu a mai arătat o rezistență serioasă. El a continuat să meargă orbește pe calea pe care pornise, dar numai mânat de evenimente, fără impulsuri proprii, fără o forță morală proprie”¹¹². Impresia lui Ion Gheorghe este confirmată în parte și de faptul că în ultima sa convorbire cu Hitler (5–6 august 1944) mareșalul Ion Antonescu va readuce în discuție chestiunea Crimeei. Atunci când Führerul i-a comunicat intenția sa de a menține frontul de pe Nistru și din nordul Moldovei, mareșalul i-a reîmprospătat memoria, aducându-i aminte de promisiunile făcute în noiembrie 1943 și martie 1944 cu privire la Crimeea, promisiuni pe care Wehrmachtul s-a găsit în imposibilitatea de a le îndeplini¹¹³.

Știm astăzi că „depresiunea” mareșalului era generată și de faptul că refuzul lui Hitler de a evacua trupele Corpului de Munte și ale Corpului de Cavalerie din Crimeea a obturat – alături de alte cauze – o posibilă cale de ieșire din criza în care se găsea România în urma evoluției operațiilor militare. O soluție greu de definit astăzi în termeni exacti, fiindcă baleia un spectru larg de posibilități – de la o „înțelegere” cu Germania la un armistițiu cu Aliații –, și cu atât mai greu de evaluat în raport cu traiectoria ulterioară a României (cu alte cuvinte, dacă pasul ar fi fost „salvator” sau nu). Cert este că situația de pe front – inclusiv „capcană” în care se găseau trupele române în Crimeea –, dar mai ales reacția Germaniei și a Aliaților l-au determinat pe mareșalul Ion Antonescu să amâne o decizie majoră, deschizând astfel drumul spre 23 august 1944.

Astfel s-a jucat cartea Crimeii în anii 1943–1944 la nivelul cel mai înalt al conducerii militare și politice românești. Dimensiunile pierderilor suferite în Crimeea sunt de explicat însă și prin ceea ce s-a întâmplat efectiv pe câmpul de luptă și ne referim, în primul rând, la poziția comandamentelor germane față de comandamentele și trupele române.

Într-o manieră care amintește izbitor de Stalingrad, comandamentele germane de la nivel grup de armată în jos s-au străduit în momentele dificile să explice propriile slăbiciuni prin lipsurile materiale și morale ale trupelor române. Repe-tată obsesiv de Jaenecke, Allmendinger sau Schörner ideea lipsei de valoare și voință a diviziilor române a sfârșit prin a fi acceptată fără rezerve la toate nivelurile comandamentului german și, ulterior, de istoriografia occidentală. Și aceasta în timp ce trupele române au fost puse să îndeplinească aceleași misiuni ca și cele germane, iar în unele cazuri au fost chiar sacrificate fără scrupule pentru salvarea militarilor Wehrmachtului. Așa se face că, în general, a fost trecută cu vederea ponderea marilor unități române în compunerea Armatei 17 germane (aproape 70% din noiembrie 1943, circa 58% în aprilie 1944), ceea ce a obligat comandamentul german să organizeze defensiva cu aceste mari unități atât de hulite și nu cu promisiunile lui Hitler. Faptul că în aprilie 1944 procentul efec-tivelor românești era mai scăzut decât cel al trupelor germane nu trebuie să surprindă, fiindcă, așa cum o dovedesc toate statisticile, în efectivele de control ale Armatei 17 au fost incluse și formațiunile auxiliare, unitățile de voluntari etc. (în totalul celor evacuați pe mare la Constanța această categorie reprezenta aproximativ 16%).

De asemenea, documentele românești infirmă o altă afir-mație tendențioasă vehiculată insistent de comandamentele germane și anume că dotarea trupelor române era insu-ficientă. Or, în cazul Crimeii, această idee, general acceptată, s-a dovedit a fi falsă cel puțin dacă o raportăm la înzestrarea trupelor germane. Majoritatea diviziilor germane retrase în capul de pod Sevastopol suferiseră pierderi grele în special în armament greu și în artilerie. De altfel, într-unul din rapoar-tele generalului Hugo Schwab este consemnată mărturisirea generalului Hagemann, conform căreia divizia pe care acesta din urmă o comanda (336 Infanterie) nu dispunea de arma-mentul greu și automat pe care-l avea un singur batalion de vânători de munte român. În aceste condiții, apărarea Sevas-topolului s-a realizat cu armamentul Corpului de Munte ro-mân. Aceeași mare unitate română a ocupat prima atât pozi-țiile de la Sevastopol, cât și cele de la Hersones, asigurând astfel retragerea trupelor Wehrmachtului.

Toate acestea ne conduc la concluzia că aportul trupelor române la bătălia din Crimeea a fost decisiv. Cu atât mai mult, jignirile de genul celor avansate în comunicatul Grupului de

Armata „Ucraina de Sud“ au fost gratuite și singurul lor rezultat a fost deschiderea incidentului „Alușta“.

N-am vrea să se creadă că, în timpul bătăliei, comportarea trupelor române a fost fără fisuri. „Mici defectiuni“ – așa cum le numea generalul Hugo Schwab – au existat, dar ele nu au fost de natură să alimenteze ideea că românii nu și-au făcut datoria. În condițiile create atunci în Crimeea, nici trupele Wehrmachtului, renumite prin disciplină și putere de rezistență, nu au fost scutite de aceste „mici defectiuni“.

Andreas Hillgruber relatează, între altele, că dorința generalului Hartmann ca în ultimul convoi plecat din Crimeea să fie imbarcate numai trupe combatante a fost imposibil de realizat din cauza faptului că vasele au fost pur și simplu luate cu asalt. Disoluția – normală în asemenea cazuri desperate – nu a ocolit deci nici Wehrmachtul¹⁴.

De altfel, lipsa de conținut a acuzațiilor aduse trupelor române este dovedită și de faptul că, spre deosebire de Stalin-grad, în Crimeea nu li s-a putut reproșa ceva anume, totul rămânând la nivelul unor afirmații vagi și generalizatoare și al unor exemple nesemnificative.

Bătălia pentru Crimeea din anul 1944 s-a soldat cu înfrângerea trupelor germane și române, o înfrângere ale cărei proporții au fost limitate de succesul operațiunii de evacuare pe mare. Responsabilitatea revine, în primul rând, Înaltului Comandament german și, în special, lui Hitler, care – dominat de ideea rezistenței „fără gând de retragere“ – a consumat inutil forțe umane și material în tentativa lipsită de orice perspectivă de a nu ceda nimic din teritoriile cucerite în campaniile din anii anteriori. Motivele geopolitice și geomilitare pe care le-a pus la baza acestei decizii, deși luate în sine erau adevărate, puse în contextul situației politico-militare de la sfârșitul anului 1943–începutul anului 1944 se dovedeau inoportune.

Pentru români consecințele acestei pierderi s-au văzut imediat atunci când cele șapte divizii blocate în Crimeea au lipsit de la bătălia care se purta la hotarul de est al țării. Era semnul clar că „alianța“ cu Germania, care permisesse României să-și redobândească hotarul de est, se transforma într-o povară pentru țară.

CÂTEVA CONCLUZII

Așa cum am arătat de la început, ambiția acestor pagini introductive este de a oferi cititorului un cadru general care să-i faciliteze plasarea corectă, în timp și spațiu, a docu-

mentelor care constituie substanța acestei cărți. Maniera preponderent descriptivă a fost dictată de faptul că este vorba de patru ani de război pe care documentele prezentate nu îi pot evoca decât fragmentar. Sperăm ca, împreună, studiul și documentele să poată furniza o imagine veridică asupra participării românilor la campaniile din Crimeea.

Din punct de vedere militar, aceste campanii au avut trăsături particulare pentru trupele române datorită atât configurației geografice a câmpului de bătălie, cât și nivelului participării și al conjuncturii în care acestea s-au produs.

Angajarea trupelor române în Crimeea nu a fost rodul unei planificări anterioare nici din partea comandamentului german și nici din cea a comandamentului român. Motivele au fost, bineînțeles, diferite. Înaltul Comandament german, în conformitate cu concepția strategică și operativă pe care a promovat-o la începutul războiului, nu întrevădea participarea trupelor aliate române decât la operațiile inițiale, Crimeea urmând a fi cucerită deci de trupele Wehrmachtului. De cealaltă parte, deși Ion Antonescu aprecia Crimeea ca făcând parte din „spațiul de securitate militară” a țării, Înaltul Comandament român nu a planificat nici o operație în adâncimea teritoriului sovietic, dincolo de granițele revendicate.

De asemenea, dacă Germania avea proiecte de viitor în privința Crimeii – pe care plănuia să o anexeze „Marelui Reich” – România avea interesul limitat ca această zonă sensibilă să fie neutralizată, asigurându-și astfel „marea liberă” de care vorbea Gheorghe Brătianu. Un asemenea deziderat era însă în afara posibilităților militare românești și era de presupus că el va fi îndeplinit de către Germania.

Chiar dacă începând din vara anului 1941 peninsula a devenit obiectiv prioritar al Wehrmachtului pentru o scurtă perioadă de timp, atunci când trupele germane (Armata 11) au ajuns la porțile Crimeii ele nu aveau forța necesară pentru a îndeplini misiunea cu care fuseseră investite.

Lipsa altor mari unități disponibile a împins OKW să se adreseze Înaltului Comandament român pentru a obține cele câteva divizii considerate absolut necesare pentru străpungerea pozițiilor din istmuri. Mareșalul Ion Antonescu și-a dat asentimentul într-un moment în care campania armatei române în Est se părea că se apropie de sfârșit. Și el și Hitler credeau că Odessa era ultimul sacrificiu cerut României în războiul împotriva bolșevismului. Trupele angajate în octom-

brie 1941 în Crimeea aparțineau Corpului de Munte și Corpului de Cavalerie, mari unități pe care Ion Antonescu acceptase să le angajeze la est de Nistru încă din iulie 1941 și despre care s-a crezut un timp că vor constitui un fel de corp expediționar român de tipul celui italian. Deci, inițial, în Crimeea armata română nu a angajat nimic peste nivelul înțelegerilor anterioare dintre Hitler și Antonescu.

Ulterior, însă, în iarna 1941/1942, când Înaltul Comandament german se găsea în fața unei noi crize de mari unități proaspete – criză datorată contraofensivei sovietice declanșate la Moscova și, apoi, și la flancul sudic – acesta a apelat din nou la români. Acceptul lui Ion Antonescu a fost dat pe fondul general al răspunsului pozitiv la cererea adresată de Hitler de angajare masivă a trupelor române în campania anului 1942. Motivele care au determinat această decizie le-am expus cu un alt prilej și nu le vom mai relua aici.

Dacă în anii 1941–1942 Ion Antonescu a avut o posibilitate de alegere atunci când s-a pus problema angajării trupelor române în Crimeea, în 1943–1944 nu a existat practic soluție pentru români. Cele șapte divizii române care s-au găsit în Crimeea între octombrie 1943 și mai 1944 participaseră la bătălia din Cuban și Caucaz. Evoluția operațiilor le-a împins la o retragere în peninsulă și ulterior le-a adus în situația de a fi blocate în Crimeea.

Aceste mari unități au fost obligate să treacă la apărarea Crimeii dincolo de orice posibilitate de intervenție efectivă a Înaltului Comandament român. E drept că, la un moment dat, în primăvara anului 1944, s-a ivit o alternativă, oferită de sovietici (de a se preda sau de a ataca trupele germane din spate), dar ea a fost respinsă ca inacceptabilă din rațiuni atât militare, cât și politice. Chiar dacă această propunere sovietică ar fi fost acceptată, ea nu ar fi readus diviziile din Crimeea în puterea comandamentului român, deci soarta lor ar fi fost în continuare în mâna altora.

Strădanii Înaltului Comandament român de a scoate trupele române din Crimeea înainte de pronunțarea ofensivei sovietice nu au avut succes la Hitler, ceea ce a determinat noi pierderi înregistrate în cursul ultimei faze a bătăliei, cât și pe timpul evacuării pe mare. Dorința comandamentului român de a salva diviziile din Crimeea era legitimă atât timp cât teatrul de război se mutase pe teritoriul național. Era și astfel evidențiat faptul că România a așezat interesele naționale înaintea celor asumate de Axă.

Nivelul participării românești în Crimeea s-a situat, în medie, la circa 60 000–70 000 de ofițeri, subofițeri și soldați. Eșalonul românesc de comandă cel mai înalt a fost corpul de armată (Corpul de Munte – pe întreaga perioadă, Corpurile 6 și 7 Armată și de Cavalerie – succesiv, astfel încât aceste comandamente nu au fost niciodată mai mult de două). Absența eșalonului armată a fost dictată de faptul că Wehrmachtul nu a dislocat în Crimeea decât un comandament de armată (mai întâi 11 și apoi 17) subordonat grupului de armate care a evoluat la extremitatea sudică a frontului germano-sovietic.

În practică, inexistența unui comandament de armată românesc a facilitat tendința comandamentului german de a fragmenta arbitrar marile unități și unitățile române, metodă al cărei punct de plecare îl constituia teoria „balenelor de corset”. În acest fel, comandamentele de corp de armată și de divizie române au fost de mai multe ori deposedate de marile unități și unitățile care le erau subordonate organic. De asemenea, această practică a determinat subordonări abuzive ale comandamentelor române față de cele germane și le-au lipsit, în anumite momente, de sectoare distincte de front.

Consecințele au fost nefaste pentru trupele române, care au fost supuse de multe ori la eforturi ce le-au depășit posibilitățile. Mai mult, victoriile obținute de ostașii români au fost trecute adeseori în contul marilor unități germane cărora li se subordonau, ceea ce a accentuat ideea preconcepută că trupele române erau de „mâna a doua”, idee care a făcut o vogă nemeritată și în istoriografie.

Performanțele marilor unități românești în Crimeea au fost deosebite, cu atât mai mult cu cât ele au avut ocazia să participe la o gamă foarte variată de acțiuni de luptă specifice războiului de mișcare, celui de poziții și de gherilă.

Asediul Sevastopolului din 1941–1942, apreciat drept cea mai dură bătălie purtată de Wehrmacht până la acea dată, bătălia de la Kerci din mai 1942 și eliminarea capului de pod sovietic de la Eltigen în decembrie 1943 au atestat capacitatea combativă a diviziilor române, infirmând în parte credința larg împărtășită că marile unități române nu erau pregătite – ca instrucție și dotare – pentru operații ofensive. De asemenea, trupele române au luat parte la anihilarea trupelor adverse desantate în capete de pod (Feodosia, Sudak, Eltigen), la curățirea munților Iaila de partizani și, în 1943–1944, la apărarea unor poziții fortificate.

Vânătorii de munte și cavaleriștii au fost cei care s-au evidențiat în primul rând, dar și performanțele unităților de infanterie, în special ale Diviziei 18 Infanterie, au fost notabile. Desigur, nu a fost un simplu marș triumfal, jalonat în exclusivitate cu fapte de glorie. S-au înregistrat și înfrângeri dureroase, așa cum s-a întâmplat în iarna lui 1941/1942 în luptele pentru limitarea debarcării sovietice de la Kerci și Feodosia sau în aprilie 1944, în timpul primei faze a ofensivei sovietice. Putem aprecia că atât performanțele, cât și defecțiunile au fost, în general, de același nivel cu ale trupelor Wehrmachtului. Atunci când, în toamna anului 1943, marșalul Ion Antonescu numea diviziile din Crimeea drept „cele mai bune” și „cele mai războite”, el nu făcea decât să consemneze o realitate cât se poate de evidentă.

Pierderile înregistrate în bătăliile din 1941–1942 și din aprilie–mai 1944 au atins un total de circa 46 000 de morți, răniți și dispăruți (din care peste 60% s-au înregistrat în 1944).

Privit prin prisma rezultatelor celui de-al doilea război mondial, sacrificiul atâtor mii de români pare inutil și ilogic, cu atât mai mult cu cât România nu avea revendicări teritoriale legate de Crimeea. Și atunci, inevitabil, revenim la întrebarea despre care am mai discutat: ce au căutat românii în Crimeea?

Noi ne-am expus opțiunea în această chestiune în paginile anterioare. Nu avem pretenția că astfel am rezolvat definitiv dilema „până la Nistru sau peste Nistru?”, dar avem convingerea că, până a fi judecată, istoria trebuie în primul rând cunoscută.

Oricare ar fi răspunsul la întrebarea pusă mai sus, nutrim speranța că această carte va dezvălui un fragment mai puțin cunoscut al istoriei noastre, relevând numele unor mari comandanți români – Gheorghe Avrămescu, Hugo Schwab, Horia Macellariu, Mihail Lascăr, Ion Dumitrache, Leonard Mociulschi, Gheorghe Manoliu, Radu Korne, Corneliu Teodori – , dar și al altora, cu grade mai mici sau simpli soldați, mai puțin sau deloc cunoscuți, care s-au sacrificat la Alușta sau pe țărmul de la Hersones, în asediul Sevastopolului, în bătăliile de la Feodosia și Kerci, la Eltigen și Sivaș, sau în timpul traversădei din aprilie–mai 1944.

Am fi deci mulțumiți dacă gloria și tragedia acelor zile ar fi și numai într-o proporție infimă percepute prin intermediul acestui volum.

NOTE

- 1 *Bolșaiia Sovetskaia Țntiklopedia*, ed. a II-a, tom 23, Moscova, 1953, p. 554.
- 2 Victor Shklovsky, *Lev Tolstoy*, Moscova, 1978, p. 202.
- 3 Gheorghe I. Brătianu, *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană*, vol. 1, București, 1988, p. 107.
- 4 *Ibidem*, p. 105.
- 5 *Ibidem*, p. 106–107.
- 6 *Ibidem*, p. 108–109.
- 7 *Friedrich Paulus. Stalingrado* (editor Walter Görlitz), Milano, 1973, p. 123–124.
- 8 Paul Carell, *Hitler Moves East. 1941–1943*, Boston, 1964, p.98.
- 9 William L. Schirer, *Le III-e Reich. Des origines á la chute*, Paris, 1970, p. 969.
- 10 Paul Carell, *op. cit.*, p. 99.
- 11 William L. Schirer, *op. cit.*, p. 895.
- 12 G.I. Vaneev, *Cernomorți v Velikoi Otecestvenoi Voine*, Moscova, 1978, p. 20–21.
- 13 Arhiva M.Ap.N., fond 319, dosar nr. 21, f. 41; fond 1377, dosar nr. 130, f. 90.
- 14 René Sedillot, *Istoria petrolului*, București, 1977, p. 244.
- 15 Arh. M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 638, f. 684.
- 16 G.I. Vaneev, *op. cit.*, p. 90.
- 17 Eduard Mezincescu, *Mareșalul Antonescu și catastrofa României*, București, 1993.
- 18 Adrian Pandeia, „Mierla lui Ilie Pintilie“, în „Meridian“, nr. 321, din 17 iunie 1993.
- 19 *Mareșal Ion Antonescu. Epistolarul infernului* (editor Mihai Pelin), București, 1993, p. 159.
- 20 *Ibidem*, p. 194.
- 21 *Ibidem*, p. 195.
- 22 *Ibidem*, p. 195–196.
- 23 *Ibidem*, p. 252.
- 24 *Ibidem*, p. 379.
- 25 *Ibidem*, p. 328.
- 26 *Ibidem*, p. 398.
- 27 Arh. M.Ap. N. fond Microfilme, rola II 2. 581, cd. 309–311.
- 28 Maréchal Erich von Manstein, *Victoires perdues*, Paris, 1958, p. 150.
- 29 G.I. Vaneev, *op. cit.*, p. 76.
- 30 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 207–208.
- 31 *Ibidem*, p. 163.
- 32 G.I. Vaneev, *op. cit.*, p. 82–83.
- 33 *Ibidem*, p. 99.
- 34 *Ibidem*, p. 114–116.
- 35 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 169.

- 36 *Ibidem*, p. 170.
- 37 G. I. Vaneev, *op. cit.*, p. 139.
- 38 Paul Carell, *op. cit.*, p. 300–301; *Der Zweite Weltkrieg*, München, 1988, p. 781.
- 39 Arh. M. Ap. N., fond 948, dosar nr. 670, f. 31–32.
- 40 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 175.
- 41 Adrian Pandeia, Ion Pavelescu, Eftimie Ardeleanu, *România la Stalingrad*, București, 1992, *passim*.
- 42 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 175–176.
- 43 *Ibidem*, p. 181.
- 44 Colonel Vasili Morozov, *Le Siège de Sébastopol*, în „Historia Magazine. Deuxieme Guerre Mondiale“, nr. 38 din august 1968.
- 45 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 181.
- 46 *Ibidem*, p. 187.
- 47 G.I. Vaneev, *op. cit.*, p. 156.
- 48 *Istoria Velikoi Otecestvennoi Voini Sovetskogo Soiuzu*, tom 3, Moscova, 1961, p. 407; colonel V. Morozov, *op. cit.*
- 49 *Der Zweite Weltkrieg*, p. 342–343.
- 50 *Larousse. Dictionnaire de la seconde guerre mondiale*, tome 2^e, Paris, 1979, p. 1328.
- 51 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 187.
- 52 G.I. Vaneev, *op. cit.*, p. 178–181.
- 53 *Ibidem*, p. 184.
- 54 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 354.
- 55 Christopher Andrew, Oleg Gordievski, *KGB. Istoria secretă a operațiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov*, București, 1994, p. 216 și urm.
- 56 General Platon Chirnoagă, *Istoria politică și militară a războiului României contra Rusiei Sovietice. 22 iunie 1941–23 august 1944*, ediția a II-a, Madrid, 1986, p. 212.
- 57 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 375–376.
- 58 Paul Carell, *Scorched Earth. The Russian – German War 1943–1944*, Boston, 1970, p. 170–173.
- 59 *Ibidem*, p. 324–325.
- 60 Earl F. Ziemke, *Stalingrad to Berlin. The German Defeat in the East*, Washington, 1968, p. 176–177.
- 61 Andreas Hillgruber, *Die Räumung der Krim. 1944*, în „Wehrwissenschaftliche Rundschau“, suplimentul nr. 9/1959, p. 57–62; Earl F. Ziemke, *op. cit.*, p. 179.
- 62 Earl F. Ziemke, *op. cit.*, p. 179.
- 63 *Istoria Statului Major General Român. Documente 1859–1947*, București, 1994, doc. 208, p. 235.
- 64 Paul Carell, *Scorched Earth*, p. 456–457.
- 65 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 13.
- 66 Earl F. Ziemke, *op. cit.*, p. 180–181.
- 67 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 14.
- 68 H.-G. Dahms, *La Deuxième Guerre Mondiale*, Paris, 1968, p. 235–236.

- 69 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 16.
70 *Ibidem*, p. 18.
71 Arh. M. Ap. N., fond 948, dosar nr. 811, f. 228.
72 *Ibidem*, fond Microfilme, rola II 1.1611, cd. 524.
73 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 18.
74 Earl F. Ziemke, *op. cit.*, p. 220.
75 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 19.
76 Earl F. Ziemke, *op. cit.*, p. 238–239.
77 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 30.
78 Earl F. Ziemke, *op. cit.*, p. 277.
79 *23 august 1944. Documente*, vol. II, București, 1984, doc. nr. 509.
80 Gheorghe Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, vol. 1, București, 1988, p. 304.
81 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 31.
82 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 428.
83 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 94.
84 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 430.
85 A.N. Chimansky, *Objectif Roumanie*, în „Historia Magazine. 2^a Guerre Mondiale”, nr. 72/aprilie 1969, p. 2008–2009.
86 Erich von Manstein, *op. cit.*, p. 36.
87 *Ibidem*, p. 37.
88 *Ibidem*, p. 40.
89 *Ibidem*, p. 97–98.
90 *Ibidem*, p. 41.
91 *Ibidem*, p. 43.
92 *Ibidem*, p. 50–51.
93 H.-G. Dahms, *op. cit.*, p. 272.
94 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 52.
95 *Ibidem*, p. 53, 101.
96 *Ibidem*, p. 54.
97 Earl F. Ziemke, *op. cit.*, p. 294; Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 102.
98 vezi A.Pandea, I. Pavelescu, E. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 384–396.
99 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 55.
100 *Ibidem*, p. 104.
101 *Ibidem*, p. 65.
102 G.I. Vaneev, *op. cit.*, p. 336–339.
103 Paul Carell, *Scorched Earth*, p. 474.
104 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 75.
105 G.I. Vaneev, *op. cit.*, p. 344; A.N. Chimansky, *op. cit.*
106 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 113.
107 *Ibidem*, p. 75.
108 Earl F. Ziemke, *op. cit.*, p. 295.
109 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 112.
110 *Ibidem*, p. 75.
111 *Ibidem*, p. 65.
112 Ion Gheorghe, *Rumanien Weg Zum Sattelitenstaat*, Heidelberg, 1952, p. 177.
113 *Hitler–Antonescu. Corespondență și întâlniri inedite (1940–1944)*, vol. II, București, 1991, p. 173
114 Andreas Hillgruber, *op. cit.*, p. 73.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Documentele din acest volum provin, în marea lor majoritate, din Arhiva Ministerului Apărării Naționale și aparțin eşaloanelor cele mai înalte implicate în evenimentele relatate (Comandamentul de Căpetenie, Marele Stat Major, comandamentele de armată și corp de armată etc.).

Pentru a conferi lucrării fluiditate și o mai mare accesibilitate, documentele sunt redactate într-o *ordine logică* și, uneori, *fragmentar*. Subtitlurile ne aparțin.

Documentele au fost adaptate la normele ortografice în vigoare, păstrându-se însă anumite particularități ale graficii de epocă (de exemplu, lunile scrise cu majuscule), cât și abrevierile (pentru descifrarea cărora am alcătuit *Lista abrevierilor*). Datorită formulei adoptate, o parte din elementele care determină identitatea documentelor (caracter, tip, emitent, destinatar, loc, dată etc.) au fost eliminate; dar ele pot fi regăsite în *Lista documentelor* unde, de altfel, este indicată și sursa lor. Pentru a evita abundența trimitărilor bibliografice, documentele au fost notate cu cifre romane, la sfârșitul fiecărui fragment de text fiind indicate, în paranteze, cu cifre romane numărul documentului din *listă* și, cu cifre arabe, paginile (filele). Omisiunile sunt marcate cu (...).

Denumirile geografice au fost revizuite și transcrise în conformitate cu normele în vigoare. Menționăm că denumirile germane prezente în documente provin din hărțile operative aflate la dispoziția comandamentelor la acea dată.

Pentru completarea informației, am adăugat la sfârșitul volumului o serie de *Anexe*.

LISTA ABREVIERILOR

A. – armată

a.a – antiaerian

a.c. – anticar (antitanc)

A.c.A. – apărarea contra aeronavelor

AGMN – Amiral German Marea Neagră

art. – artilerie

Art. Gr. (A.G.) – artilerie grea

Art. Căl. – artilerie călăreață

Av. – aviație

B., Batal. (btl.) – batalion

Bf. (Bahnhof) – gară

Bg., Brig. – brigadă

Bl., Bld. – blindat(ă)

B.R.T. (Bruttoregistertonne) – tonă registru brut

C.A. – corp de armată

C. Cv. – Corpul de Cavalerie

Căl. – călărași

Cav., Cv. – cavalerie

Cdt. – comandament

C.f. – cale ferată

C.G. – cartier general

C.L. – care de luptă (tancuri)

C.M., C. Mte. – Corpul de Munte

C.M.R. – Comandamentul Marinei Regale

comp. – companie

col. – colonel

cpt. – căpitan

D., Div. – divizie

D. – dorobanți

Det., Dt. – detașament

Dn., D-on – divizion

D.V.K. (Deutsche Verbindung Kommando) – comandament german de legătură (atașat comandamentelor române)

E.N.I. – elemente neîndivizionate.

esc. – escadron

Fr. – front

G-Boot – șalupă

Gl., g-ral – general

Gr. – grup, grupare

Gr. A., Gr. Arm. – grup de armate

Hf. (Hafen) – port

lt. – locotenent

lt-col. – locotenent-colonel

Luftwaffe – forțele aeriene militare germane

M., M-te – munte vânători de munte.

M.C.G. – Marele Cartier General

M.F.P. – vase de transport (bacuri)

M.D. – mitraliere divizionare

Mm – mile maritime

M.St.M. – Marele Stat Major.

M.U. – mari unități

N.M.S. – Nava Majestății Sale

Ob. – obuziere

OKH (Oberkommando des Heeres) – Înaltul Comandament al Armatei de Uscat (germane)

OKW (Oberkommando der Wehrmacht) – Înaltul Comandament al Armatei Germane

O.T. – Organizația Tomis

P.C. – post de comandă

pl. – pluton

p.r. – punct de reper

P.S. – parte sedentară

P.T.A. – ponton transport armat

R., Reg., Rgt. – regiment

R., Roș. – roșiori (R. 1. R. – Regimentul 1 Roșiori)

R-Boot – vedetă dragoare

rez. – rezervă

slt. – sublocotenent

T. – tunuri

T.L. – tunuri lungi

T.M. – tunuri munte

U.J. (Unterbootjäger) – vânător de submarine

V. Vt., V-tori – vânători.

V. Căl. – vânători călări

LISTA DOCUMENTELOR

- I. *Contribuția militară a României în războiul contra bolșevicilor și momentele decisive ale intervenției armatei române*, lucrare întocmită de maiorul Grigore Drăgulețescu, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2463, f. 1-122.
- II. *Expunere cu privire la participarea armatei române în operațiunile din Est, de la începutul campaniei și până la 1 octombrie 1942, așa cum rezultă din cererile făcute de comandamentele germane și obligațiunile luate de noi*, lucrare elaborată de Marele Stat Major român în octombrie 1942, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 658, f. 249-305.
- III. *Rezultatul campaniei din Crimeea 1941/1942*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2058.
- IV. *Operațiunile din Crimeea (10 octombrie 1941-4 iulie 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2076, f. 2-16.
- V. *Corpul de Munte, Dare de seamă asupra operațiunilor din Crimeea (15 iunie 1942)*, fond 948/4, dosar nr. 2117, f. 54-134.
- VI. *Marele Stat Major român către Misiunea Militară Germană (11 ianuarie 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 187.
- VII. *Raport al locotenent-colonelului Theodor Tăutu, șeful Detașamentului de Legătură pe lângă Armata 11 germană, adresat generalului Nicolae Tătăranu, subșeful Marelui Stat Major (12 ianuarie 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 34.
- VIII. *Raport al comandantului Corpului de Munte, generalul Gheorghe Avrămescu, adresat comandantului Armatei 11 germane, generalul Erich von Manstein (12 ianuarie 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 50-51.

- IX. *Răspunsul generalului Erich von Manstein la raportul generalului Gheorghe Avrămescu (13 ianuarie 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 52-53.
- X. *Generalul Gheorghe Avrămescu către generalul Erich von Manstein (15 ianuarie 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 54.
- XI. *Raport al generalului Gheorghe Avrămescu din 16 ianuarie 1942, adresat șefului Marelui Stat Major*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 47-49, 55-56 (anexele).
- XII. *Raport al Brigăzii 1 Mixte Munte din 25 ianuarie 1942*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 208-209.
- XIII. *Referat al Marelui Stat Major, Secția 3 Operații, din 28 ianuarie 1942*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 57-59.
- XIV. *Ordinul în rezoluție al mareșalului Ion Antonescu din 28 ianuarie 1942*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 638, f. 536-537.
- XV. *Notă a Marelui Stat Major către Misiunea Militară Germană (28 ianuarie 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 184-186.
- XVI. *Ordin strict secret al Armatei 11 germane din 24 ianuarie 1942*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 75-76.
- XVII. *Notă a Marelui Stat Major, Secția 3 Operații, din 6 februarie 1942*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 217-219.
- XVIII. *Notă a Marelui Stat Major către Misiunea Militară Germană (8 februarie 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 127.
- XIX. *Rezumatul ordinului 574 din 13 februarie 1942 al Armatei 11 germane, prin care generalul Gheorghe Avrămescu, comandantul Corpului de Munte, este numit „Comandant suprem al tuturor unităților aflate sub comanda Armatei 11 germane, din punct de vedere disciplinar și administrativ”*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 272-274.
- XX. *Dare de seamă asupra acțiunilor Brigăzii 8 Cavalerie de la 21 ianuarie 1942 până la 10 martie 1942*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2117.

- XXI. *Notă a Comandamentului de Căpetenie către Marele Cartier General (12 octombrie 1941)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 638, f. 32.
- XXII. *Dare de seamă asupra operațiilor Corpului 7 Armată de la 15 aprilie 1942 până la terminarea ofensivei din peninsula Kerci*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2118, f. 77–90.
- XXIII. *Sinteză informativă asupra forțelor sovietice din peninsula Kerci (4 iunie 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2117, f. 176–177.
- XXIV. *Cucerirea peninsulei Kerci, sinteză întocmită în mai 1942 de către Marele Stat Major, Secția 3 Operații*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2118, f. 54–61.
- XXV. Marele Stat Major, Secția 3 Operații, *Studiu asupra bătăliei de la Kerci*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2118, f. 65–73.
- XXVI. *Dare de seamă din 29 iunie 1942 asupra operațiilor Armatei 11 germane în bătălia de la Kerci (elaborată de Detașamentul de Legătură român de pe lângă Armata 11)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2118, f. 104–119.
- XXVII. *Dare de seamă asupra acțiunii Detașamentului Rapid colonel Radu Korne în luptele din peninsula Kerci (8–15 mai 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2276, f. 22–27.
- XXVIII. *Atacul împotriva Sevastopolului*, studiu întocmit de Marele Stat Major, Secția 3 Operații, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 697, f. 2–9.
- XXIX. *Dare de seamă asupra bătăliei de la Sevastopol (7 iunie–4 iulie 1942)*, întocmită de Marele Stat Major, Secția 3 Operații, la 10 septembrie 1942, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2119, f. 3–74.
- XXX. *Jurnalul de operații al Marelui Stat Major*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 1123 (aprilie 1944) și 1124 (mai 1944).
- XXXI. *Jurnalul de operații al Corpului de Cavalerie*, Arhiva M.Ap.N., fond 354, dosar nr. 24, f. 96–98, 183.
- XXXII. *Raport al generalului Ghëorghe Manoliu asupra felului cum Divizia 4 Munte a activat în bătălia din Crimeea*, document aflat în posesia autorilor, în copie.

- XXXIII. *Jurnalul de operații al Forței Navale Maritime (1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 381, dosar nr. 16, f. 1-2, 4-5, 29-30.
- XXXIV. *Notă din 9 februarie 1942 cu rezoluția mareșalului Ion Antonescu la un raport al Detașamentului de Legătură de pe lângă Armata 11 germană*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 670, f. 26-27.
- XXXV. *Operațiunile din Crimeea. Studiu întocmit de Marele Stat Major, Secția a 3-a (1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/52, dosar nr. 879, f. 2-42.
- XXXVI. *Scrisoare a mareșalului Ion Antonescu către feldmareșalul Ewald von Kleist, comandantul Grupului de Armate „A” (20 octombrie 1943)*, Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, caseta II 1 1249, cd. 358-259.
- XXXVII. *Ordinul nr. 100 al Grupării Konrad pentru evacuarea Crimeii (27 octombrie 1943)*, Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, caseta II 3 1076, cd. 54-57.
- XXXVIII. *Telegramă a mareșalului Ion Antonescu către OKW, transmisă de generalul Ilie Șteflea la 27 octombrie 1943*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 3474, f. 203-204.
- XXXIX. *Răspunsul Führerului Adolf Hitler la telegrama mareșalului Ion Antonescu din 27 octombrie 1943 (29 octombrie 1943)*, Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, caseta II 3 536, cd. 419-422.
- XI. *Notă a Comandamentului Marinei Regale cu privire la stadiul lucrărilor de evacuare a Crimeii (3 noiembrie 1943)*, Arhiva M.Ap.N., fond 1400, dosar nr. 26, f. 168.
- XLI. *Raport al Comandamentului Marinei Regale despre rezultatele întrunirii din 1 noiembrie 1943 cu privire la posibilitatea evacuării Crimeii (2 noiembrie 1943)*, Arhiva M.Ap.N., fond 1400, dosar nr. 26, f. 163-165.
- XLII. *Scrisoare a mareșalului Ion Antonescu către Führerul Adolf Hitler (15 noiembrie 1943)*, Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, caseta II 1 1249, cd. 390-397.
- XI.III. *Dare de seamă asupra vizitei generalului Ilie Șteflea, șeful Marelui Stat Major, la OKW și OKH în zilele de 21-22 noiembrie 1943*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 14.

- XI.IV. *Jurnalul de operații al Corpului de Munte (noiembrie 1943)*, Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, caseta II 3 1089, cd. 833-835.
- XI.V. *Armata 17 germană. Orientare asupra situației (26 noiembrie 1943)*, Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, caseta II 3 1076, cd. 137-139.
- XI.VI. *Dare de seamă a Diviziei 6 Cavalerie asupra operațiilor pentru lichidarea capului de debarcare sovietic de la Filtigen (16 decembrie 1943)*, Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, caseta II 3 1080, cd. 230-241.
- XI.VII. *Scrisoare a generalului Ilie Șteflea, șeful Marelui Stat Major, adresată generalului Erik Hansen, șeful Misiunii Militare Germane (11 ianuarie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 2474, f. 216-217.
- XI.VIII. *Scrisoare a generalului Ilie Șteflea adresată generalului Erik Hansen (9 februarie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948/4, dosar nr. 3474, f. 219-220.
- XI.IX. *Dare de seamă asupra operațiunilor executate de Corpul de Munte în acțiunile din Crimeea de la 10 aprilie la 15 mai 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond Corpul de Munte, dosar nr. 1857, f. 3-30.
- I. *Căzul „Alba Iulia”*, Arhiva M.Ap.N., fond 381, dosar nr. 33, f. 13-19.
- II. *Raport telegrafic al Corpului de Munte din 21 aprilie 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 54-60.
- III. *Dare de seamă rezumativă asupra operațiunilor Corpului de Cavalerie de la 7-21 aprilie 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 38-41.
- III. *Raport al Marelui Stat Major, Secția I, din 17 aprilie 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 1527, f. 24.
- IV. *Adresa Marelui Stat Major, Secția a II-a, către generalul E. Hansen (20 aprilie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 1527, f. 22-23.
- V. *Răspunsul generalului E. Hansen la adresa din 20 aprilie 1944 (22 aprilie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 17.
- VI. *Notă a șefului Marelui Stat Major, generalul Ilie Șteflea, pentru mareșalul Ion Antonescu (22 aprilie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 67-69.

- LVII. *Raport special al șefului de stat major al Armatei 3, generalul Dumitru Petrescu (24 aprilie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 950.
- LVIII. *Raport al generalului Hugo Schwab, comandantul Corpului de Munte (26 aprilie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 333, dosar nr. 122, f. 59–64.
- LIX. *Telegramă a Marelui Stat Major din 27 aprilie 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 180.
- LX. *Ordin în rezoluție al mareșalului Ion Antonescu din 29 aprilie 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 333, dosar nr. 122, f. 79.
- LXI. *Raport al Corpului de Munte din 27 aprilie 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 333, dosar nr. 122, f. 50.
- LXII. *Ordin al Armatei 17 germane privind apărarea Sevastopolului (26 aprilie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 333, dosar nr. 122, f. 51–57.
- LXIII. *Raport al ministrului subsecretar de stat pentru Marină, generalul Nicolae Șova din 3 mai 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 333, dosar nr. 122, f. 43–48.
- LXIV. *Raport al Corpului de Cavalerie din 1 mai 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 183–186.
- LXV. *Raport operativ al Corpului de Munte din 28 aprilie 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 103–104.
- LXVI. *Raport al comandantului Corpului de Munte, generalul Hugo Schwab, adresată comandantului Armatei 17 germane, generalul Erwin Jaenecke (29 aprilie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 2733–278.
- LXVII. *Notă-raport a colonelului Paul Leonida, șeful Secției 3 Operații din Marele Stat Major (5 mai 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 830, f. 301–302.
- LXVIII. *Raport al comandantului Corpului de Munte, generalul Hugo Schwab, adresat Marelui Stat Major (21 mai 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 312–314.
- LXIX. *Răspuns al generalului Ferdinand Schörner (7 iunie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 820, f. 320–321.
- LXX. *Ordin în rezoluție al mareșalului Ion Antonescu din 28 iunie 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 830, f. 330.

- LXXI. *Raport al Corpului de Munte din 27 aprilie 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 333, dosar nr. 122, f. 41–42.
- LXXII. *Note ale Marelui Stat Major–Cabinet din 11 mai 1944*, Arhiva M.Ap.N., fond 333, dosar nr. 122, f. 35–39.
- LXXIII. *Note ale subsecretariatului de stat al Marinei adresate ministrului de Război, generalul Constantin Pantazi*, Arhiva M.Ap.N., fond 333, dosar nr. 122, f. 15–24, 68–84.
- LXXIV. *Jurnalul de operații al Comandamentului Forței Navale Maritime (1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 381, dosar nr. 34, f. 1–16.
- LXXV. *Dare de seamă asupra operațiunii de evacuare a Crimeii, întocmită de ministrul subsecretar de stat pentru Marină, generalul Nicolae Șova (15 mai 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 333, dosar nr. 122, f. 6–14.
- LXXVI. *Dare de seamă asupra evacuării Crimeii, întocmită de Comandamentul Forței Navale Maritime (14 mai 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 1400, dosar nr. 26, f. 6–41.
- LXXVII. *Dare de seamă asupra executării operațiunii „60 000”*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 1875, f. 1–21.
- LXXVIII. *Scrisoare a mareșalului Ion Antonescu către Führerul Adolf Hitler (27 martie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, caseta II 1 1249, cd. 413–417.
- LXXIX. *Telegramă a comandamentului Armatei 3, generalul Petre Dumitrescu, către șeful Marelui Stat Major, generalul Ilie Șteflea (3 aprilie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 836, f. 35–38.
- LXXX. *Întrevederea Hitler – Antonescu din 26–27 februarie 1944 de la Klessheim, în Ion Gheorghe, Rămăniien Weg zum Satteliten Staat, citat după Gh. Buzatu, Mareșalul Ion Antonescu în fața istoriei, Iași, 1990, vol. 1, p. 402–403.*
- LXXXI. *Rezoluția mareșalului Ion Antonescu pusă pe raportul generalului Petre Dumitrescu, din 14 decembrie 1943, privitor la inspecția făcută trupelor din Crimeea (20 decembrie 1944)*, Arhiva M.Ap.N., fond 332, dosar nr. 117, f. 3–6.
- LXXXII. *Schimb de mesaje între mareșalul Ion Antonescu și feldmareșalul E. von Manstein (iulie 1942)*, Arhiva M.Ap.N., fond 1247, dosar nr. 1, f. 186.

CRONOLOGIE

1941

- 22 iunie** – Declanșarea ofensivei forțelor Axei contra U.R.S.S.; intrarea României în război.
- 2 iulie** – Trupele Grupului de Armate „general Antonescu” debarcă peste Prut.
- 12 iulie** – Strafford Cripps și V.M. Molotov semnează, la Londra, pactul de asistență mutuală britanico-sovietic.
- 13 iulie** – Raid sovietic de bombardament, pornit din Crimeea, care lovește zona petroliferă Ploiești.
- 17 iulie** – Armata 3 română forțează Nistrul la nord de Moghilev-Podolsk.
- 26 iulie** – Se încheie eliberarea nordului Bucovinei și a Basarabiei.
- 12 august** – OKW emite Directiva operativă nr. 34.
- 14 august** – Într-un mesaj transmis generalului Ion Antonescu, Adolf Hitler îi dezvăluie acestuia intenția de a cucerii Crimeea.
- 19/20 august** – Armata 3 română trece Bugul la Voznesensk–Alexandrovka.
- 21 august** – Respingând contrapropunerile OKH privind reluarea ofensivei spre Moscova, Hitler stabilește ca obiectiv prioritar cucerirea Crimiei, a bazinului Donetului și interceptarea căilor de aprovizionare cu petrol din Caucaz.
- 1 septembrie** – Armata 3 română iese pe Nipru, între Grusevka și Berislav.
- 12 septembrie** – Elementele înaintate ale Brigăzii SS „Leibstandarte Adolf Hitler” ajung la istmul Perekop.
– Generalul Erich von Manstein este numit la comanda Armatei 11 germane, în locul generalului Eugen von Schobert.
- 15–25 septembrie** – Armata 3 română trece Niprul și se îndreaptă spre zona Melitopol–Balki.
- 17 septembrie** – Generalul Erich von Manstein ajunge la Nikolaev și preia comanda Armatei 11 germane.
- 24 septembrie** – Corpul 54 Armată german (general Erik Hansen) începe ofensiva pentru străpungerea istmului Perekop.

- 25-29 septembrie** – Contraofensivă sovietică (Armatele 9 și 18) asupra poziției deținute de Armata 3 română în zona Melitopol-Balki, la nord de Marea de Azov.
- 26 septembrie** – Trupele Corpului 54 Armată cuceresc localitatea Perekop.
– Grupul de Armate „Sud” încheie cu succes bătălia de la Kiev (665 000 de prizonieri ruși!).
- 29 septembrie** – Corpul 54 Armată german ocupă Armeansk; trupele rusești se retrag în istmul Ișun, lăsând 10 000 de prizonieri, 112 tancuri, 136 tunuri.
- 1 octombrie** – Contramanevra Grupului Blindat nr. 1 (general Ewald von Kleist) pune în derută Armatele 9 și 18 sovietice.
- 2 octombrie** – Grupul de Armate „Centru” reia ofensiva în direcția Moscova (operația „Taifun”).
- 2-10 octombrie** – Bătălia de nimicire de la Marca de Azov: Armata 3 română și Corpurile 30 Armată și 49 Munte germane lichidează resturile Armatelor 9 și 18 sovietice încercuite în zona Bol. Tokmak, Mariupol, Berdeansk (capturi: 65 000 prizonieri, 125 tancuri, 500 tunuri).
- 10 octombrie** – La solicitarea comandamentului german, mareșalul Ion Antonescu ordonă angajarea Corpului de Munte român (Brigăzile 1 Munte și 8 Cavalerie, Regimentul 19 Artilerie) în bătălia pentru Crimeea.
– Armata 11 germană ia, cu de la sine putere, 3 divizioane de artilerie grea (52, 57 și 59) de la Armata 3 română, pentru a le folosi în ofensiva din Crimeea.
- 12 octombrie** – Din ordinul Armatei 11 germane, se constituie Detașamentul colonel Radu Korne (regimentele purtate ale Brigăzilor 5 și 6 Cavalerie), care va intra în compunerea Brigăzii Motorizate Ziegler.
- 16 octombrie** – Trupele Armatei 4 române cuceresc Odessa; efectivele evacuate ale Armatei sovietice de Litoral (general I.E. Petrov) vor fi redislocate în poziția de la Ișun.
- 18 octombrie** – Corpul 54 Armată reia ofensiva pentru străpungerea istmului Ișun.
- 18-20 octombrie** – Corpul de Munte român ocupă pozițiile din istmurile Salkovo și Genicesk, înlocuind Corpul 30 Armată german.
- 28 octombrie** – Rezistența sovietică din zona Ișun este înfrântă. Trupele Armatei 11 germane debarșează în Crimeea.
- 29 octombrie** – Corpul de Munte declanșează ofensiva în istmurile Salkovo (Brigada 1 Mixtă Munte) și Genicesk (Brigada 8 Cavalerie).
- 30 octombrie** – Corpul 54 Armată german atinge centura exterioară a Sevastopolului.

- 31 octombrie** – Primele elemente ale Brigăzii 1 Mixte Munte trec peste Sivaş, în Crimeea.
- 1 noiembrie** – Brigada 8 Cavalerie pătrunde în Crimeea tot prin istmul Salkovo.
– Corpul 30 Armată german ocupă Simferopolul.
- 3 noiembrie** – Corpul 42 Armată german intră în Feodosia.
- 4 noiembrie** – Brigada 1 Mixtă Munte iese pe coasta de sud a Crimeii, între Uskut şi Kalsihor.
- 6 noiembrie–18 noiembrie** – Brigada 1 Mixtă Munte întreprinde prima operaţie de curăţire a Munţilor Iaila de partizani.
- 7 noiembrie** – Stavka ordonă apărarea terestră, cu orice preţ, a Sevastopolului.
- 10 noiembrie** – Brigada 8 Cavalerie română (acţionând în cadrul Detaşamentului Lindemann) atinge extremitatea estică a peninsulei Kerçi.
- 12 noiembrie** – Brigada 4 Mixtă Munte română este dirijată în Crimeea, la cererea comandamentului german.
- 15 noiembrie** – Corpul 42 Armată german ocupă Kerçi.
– Armata 51 sovietică se retrage în Peninsula Taman, părăsind Crimeea.
- 19 noiembrie** – Brigada 1 Mixtă Munte română se deplasează în zona Sevastopol, unde va intra în subordinea Corpului 30 Armată german.
- 25 noiembrie** – Brigada 1 Mixtă Munte cucereşte satul Alsu.
- 26 noiembrie** – Cu excepţia Sevastopolului, întreaga peninsulă Crimeea se află în stăpânirea trupelor germane şi române.
- 2–23 decembrie** – Brigada 4 Mixtă Munte acţionează în Munţii Iaila, împotriva partizanilor.
- 5 decembrie** – Debutul contraofensivei sovietice de la Moscova.
- 17 decembrie** – Armata 11 germană declanşează asediul Sevastopolului; participă Brigada 1 Mixtă Munte şi Detaşamentul Korne.
- 19 decembrie** – Brigada 1 Mixtă Munte ocupă satul Karlovka.
- 20–22 decembrie** – Brigada 1 Mixtă Munte cucereşte Nij. Ciorgun şi Dealul Capelei.
- 23 decembrie** – Detaşamentul Korne atinge valea Kacea.
– Brigada 1 Mixtă Munte ocupă Verh. Ciorgun.
- 26 decembrie** – Armata 51 sovietică debarcă la Kerçi.
– Primesc ordin să intervină la Kerçi Brigada 8 Cavalerie, Brigada 4 Munte şi Detaşamentul Radu Korne.
- 28 decembrie** – Brigada 8 Cavalerie şi Detaşamentul Korne ajung până la Keneges, Leninskoe, în mijlocul peninsulei Kerçi.
- 29 decembrie** – Armata 44 sovietică debarcă la Feodosia.
– Într-o scrisoare adresată lui Ion Antonescu, Adolf Hitler afirmă că „sunt hotărât, cu orice preţ, să cuceresc Sevastopolul“.

- 30-31 decembrie** – Sunt dirijate în Crimeea, la cererea comandamentului german, Diviziile 10 și 18 Infanterie.
- 30 decembrie** – Frontul Caucazian ordonă Armatei 44 și 51 din peninsula Kerchi, precum și trupelor din Sevastopol să declanșeze o ofensivă pentru eliberarea Crimeii.

1942

- 5 ianuarie** – Debarcare sovietică la Evpatoria, pe coasta de vest a Crimeii.
- 7 ianuarie** – Gruparea tactică Müller lichidează desantul rusesc de la Evpatoria.
- 15 ianuarie** – Desant sovietic la Sudak.
– Ofensiva Armatei 11 împotriva trupelor sovietice debarcate la Feodosia și Kerchi.
- 17 ianuarie** – Trupele germane și române recuceresc Feodosia.
- 21 ianuarie** – Linia frontului se stabilizează în istmul Parpaci.
- 28 ianuarie** – Detașamentul Rukser (cu forțe majoritar românești) elimină pericolul de la Sudak.
– Frontul Caucazian se transformă în Frontul Crimeii.
- 8 februarie** – Mareșalul Ion Antonescu ordonă trimiterea Diviziei 19 Infanterie pe frontul din Crimeea, în locul Brigăzii 3 Mixte Munte, solicitată expres de comandamentul german, Divizia 19 Infanterie va intra în operații în aprilie 1942.
- 27 februarie-3 martie** – Ofensiva Frontului Crimeii declanșată de pe poziția din istmul Parpaci și de la Sevastopol. Divizia 18 Infanterie română suferă grele pierderi.
- 13 martie** – Nouă ofensivă sovietică cu baza de plecare în istmul Parpaci.
- 20 martie** – Contralovitură eșuată a Diviziei 22 Blindate germane pe frontul Parpaci.
- 26 martie** – Rușii reiau ofensiva la Parpaci.
- 3-6 aprilie** – Vizita mareșalului Ion Antonescu în Crimeea.
- 9 aprilie** – Ultima tentativă sovietică de a ieși din istmul Parpaci.
- 8 mai** – Armata 11 germană declanșează ofensiva pentru recucerirea peninsulei Kerchi (operația „Trappenjagd”). La această operație participă Corpul 7 Armată român (Diviziile 19 Infanterie și 8 Cavalerie, Regimentul 7 Artilerie Greă) și Detașamentul Korne (încadrat în Brigada Motorizată Groddek).
- 10 mai** – După o înaintare extrem de rapidă, Detașamentul Korne ajunge în zona Saraimin, aproape de extremitatea estică a peninsulei Kerchi.
- 11-13 mai** – Brigada Groddek poartă lupte grele cu trupele rusești aflate în retragere.

- 12 mai** – Corpul 7 Armată a cucerit localitățile Djantora și Ak Monai.
- 14 mai** – Detașamentul Korne ocupă Ortaeli și Kamış Burun, pe coasta vestică a peninsulei Kerçi.
- Divizia 8 Cavalerie ajunge la Eltigen.
 - Divizia 19 Infanterie iese la nord-vest de localitatea Kerçi.
- 2–6 iunie** – Bombardament terestru și aerian asupra pozițiilor sovietice de la Sevastopol.
- 6 iunie** – Mareșalul Ion Antonescu inspectează frontul Corpului de Munte de la Sevastopol.
- 7 iunie** – Debutul operației „Störfang”, la care iau parte Corpul de Munte (Diviziile 1 Munte și 18 Infanterie) și Regimentul 7 Artilerie Greă (la Corpul 30 Armată german).
- 10 iunie** – Generalul von Manstein hotărăște introducerea Diviziei 4 Munte în sectorul Corpului 54 Armată german.
- 12 iunie** – Primul bombardament american asupra zonei petrolifere Ploiești.
- 15 iunie** – Divizia 4 Munte preia pozițiile deținute până atunci de Divizia 24 Infanterie germană.
- 17 iunie** – Divizia 1 Munte ocupă înălțimile Nordhuse și Zuckerhut.
- 23 iunie** – Divizia 4 Munte cucerește Waldkreuz și Weischaus.
- 25 iunie** – Divizia 18 Infanterie ocupă poziția Bastion II.
- 27 iunie** – Divizia 4 Munte cucerește înălțimea Kegel (de pe Saliarnaia Golovka)
- 29 iunie** – Divizia 1 Munte înfrânge rezistența sovietică de la Altes Fort.
- 30 iunie** – Divizia 1 Munte și 18 Infanterie sunt deplasate la Balaklava unde participă la anihilarea forțelor sovietice care rezistă în această zonă.
- 1 iulie** – Cucerirea Sevastopolului. Alături de trupele germane, în oraș pătrunde Divizia 4 Munte care ridică drapelul românesc pe monumentul dedicat Războiului din 1853–1856 (ora 10,30).
- Hitler îi acordă lui Erich von Manstein bastonul de mareșal și instituie o medalie specială – „Scutul Crimeii”.
- 4 iulie** – Ultimele rezistențe sovietice din peninsula Herones sunt înfrânte. Crimeea se află complet sub controlul trupelor române și germane.
- 30 iulie–1 septembrie** – Armata 3 română curăță litoralul de est al Mării de Azov și Cubanul, cucerind Eisk, Primorsko-Aktarski, Temriuk și Anapa.
- 1 august** – Vizita în Crimeea a regelui Mihai, însoțit de Mihai Antonescu și generalul Constantin Pantazi.
- 28 august** – Comandamentul Armatei 11 germane părăsește Crimeea, în locul său luând ființă Comandamentul Crimeii (Corpul 42 Armată german).

- 1-10 septembrie** – Trupele române din Cuban (sub comanda Corpului de Cavalerie) participă la cucerirea portului Novorossiisk.
- 3 septembrie** – Corpul 6 Armată română ajunge la Krasnoarmeisk, în imediata apropiere a Sevastopolului.
- 10 septembrie-8 noiembrie** – Trupele Armatei 3 și 4 române ocupă pozițiile din Cotul Donului și, respectiv, Stepa Calmucă.
- 29 octombrie** – Divizia 2 Munte română ocupă Nalcikul, în Caucaz.
- 19 noiembrie** – Declanșarea contraofensivei sovietice de la Stalingrad.

1943

- 31 ianuarie-2 februarie** – Capitulara trupelor germane și române încercuite la Stalingrad.
- 12 februarie-9 octombrie** – Bătălia din capul de pod Cuban.
- 5-7 iunie** – Mareșalul Ion Antonescu inspectează trupele Corpului de Munte aflate în Crimeea.
- 3 iulie** – Mareșalul Erich von Manstein sosește la București pentru a-i remite mareșalului Ion Antonescu insigna „Scutul Crimeii”.
- 5-22 iulie** – Bătălia de la Kursk.
- 1 august** – Bombardament masiv al aviației americane asupra zonei Ploiești.
- 15 septembrie-9 octombrie** – Evacuarea trupelor germane și române din peninsula Taman (operația „Krimhild”). Ajung în Crimeea 227 484 trupă, 28 486 civili, 72 889 cai, 21 230 autocamioane, 1 815 tunuri etc.
- 20 octombrie** – Generalul Hugo Schwab preia comanda Corpului de Munte, înlocuindu-l pe generalul Gheorghe Avrămescu.
- 22 octombrie** – Rușii eliberează Melitopol.
- 24 octombrie** – Trupele sovietice depășesc rezistența Armatei 6 germane, pătrund în Stepa Nogai și înaintează spre gurile Niprului.
- 25 octombrie** – Hitler îi comunică generalului Ilie Șteflea, șeful Mare-lui Stat Major român, aflat în vizită la OKH, decizia sa de a păstra Crimeea.
- 27 octombrie** – Mareșalul Ion Antonescu îi cere lui Adolf Hitler să permită evacuarea celor 7 divizii române din Crimeea.
– Feldmareșalul Ewald von Kleist, comandantul Grupului de Armate „Sud”, îi solicită Führerului, prin intermediul generalului Zeitzler, permisiunea ca Armata 17 germană să părăsească Crimeea prin istmul Perekop (planul „Michael”).
- 28 octombrie** – Hitler interzice Armatei 17 germane aplicarea planului „Michael”.
- 29 octombrie** – În răspunsul adresat lui Ion Antonescu, Hitler susține apărarea Crimeii „cu orice preț”.
- 30 octombrie** – Tancurile rusești ajung în istmul Perekop.

- 1 noiembrie** – Conferință la Comandamentul Marinei Regale române cu participarea reprezentantului marinei de război germane din Marea Neagră în care se discută planul de evacuare pe mare a trupelor din Crimeea.
– Începe debarcarea trupelor sovietice la nord de Kerci și în zona Eltigen.
- 3 noiembrie** – Rușii creează un cap de pod peste „șanțul tătäresc” din istmul Perekop și ocupă peninsula Ciongar.
- 21-22 noiembrie** – Vizită a generalului Ilie Șteflea la OKW și OKH, în cadrul căreia pune din nou problema evacuării trupelor române din Crimeea.
- 4-7 decembrie** – Divizia 6 Cavalerie română (întărită cu 2 batalioane de vânători munte) nimicește trupele sovietice debarcate la Eltigen.
- 11 decembrie** – Trupe române elimină rezistența sovietică de pe Muntele Mitridat.

1944

- 10 ianuarie** – Trupele sovietice atacă din nou capul de pod german de la Nikopol.
- 11 ianuarie** – Generalul Ilie Șteflea solicită, în scris, generalului Erik Hansen, șeful Misiunii Militare Germane, retragerea trupelor române din Crimeea la Sevastopol, în vederea evacuării.
- 30 ianuarie** – Fronturile 3 și 4 Ucrainene declanșează operația „Nikopol – Krivoi Rog”.
- 8 februarie** – Rușii eliberează Nikopol.
- 9 februarie** – Mareșalul Ion Antonescu cere OKH declanșarea imediată a operației de evacuare a Crimeii.
- 26-28 februarie** – Întrevedere Hitler – Ion Antonescu la Klessheim; se discută problema evacuării trupelor române din Crimeea.
- 13 martie** – Trupele sovietice cuceresc Herson.
- 19 martie** – Mareșalul Ion Antonescu îi cere, într-o scrisoare, lui Hitler să „reexamineze” situația trupelor române din Crimeea.
- 22 martie** – Ultimatum adresat de generalul Henry Maitland Wilson mareșalului Ion Antonescu.
- 23-24 martie** – Întrevedere Hitler – Antonescu la Klessheim.
- 27 martie** – Într-o scrisoare adresată lui Hitler, Ion Antonescu îl avertizează că acesta este „ultimul moment favorabil pentru evacuarea Crimeii”.
- 30 martie** – Felmaresalii Ewald von Kleist și Erich von Manstein sunt înlocuiți de Hitler de la comanda Grupurilor de Armate „A” și, respectiv, „Sud”.
- 2 aprilie** – V.M. Molotov prezintă Declarația guvernului sovietic cu privire la trecerea graniței cu România de către Armata roșie.

- 6 aprilie** – Trupele germane și române primesc planul „Adler”.
– Reorganizarea Grupului de Armate „Sud” care devine Grupul de Armate „Ucraina de Sud” (subgrupurile de armate „Dumitrescu” și „Wöhler”, Armata 17).
- 8 aprilie** – Rușii declanșează operația „Crimeea”: Frontul 4 Ucrainean atacă istmurile din nord, iar Armata de Litoral – peninsula Kerçi.
- 9 aprilie** – Divizia 50 Infanterie germană și Divizia 10 Infanterie română se retrag de pe malul sudic al Sivașului și din istmul Perekop.
– Generalul Erwin Jaenecke, comandantul Armatei 17 germane, se adresează în scris generalului Ferdinand Schörner (comandantul Grupului de Armate „Ucraina de Sud”), arătându-i situația gravă a trupelor din Crimeea.
– Din ordinul lui Hitler, generalul Kurt Zeitzler, șeful de stat major al OKH, se deplasează la Galați, la comandamentul Grupului de Armate „Ucraina de Sud”, pentru examinarea situației din Crimeea.
- 10 aprilie** – Rușii intră în Odessa.
– Comandantul Armatei 17 germane transmite ordinul „Adler începe”, semnalul declanșării retragerii în capul de pod Sevastopol.
- 11 aprilie** – Hitler aprobă, la insistențele lui Jaenecke, Schörner și Zeitzler, retragerea din Crimeea.
– Rușii cuceresc Djankoi.
- 12 aprilie** – Hitler revine asupra aprobării date anterior și ordonă ca Sevastopolul să fie apărat pe timp nedefinit, iar pe mare să fie evacuate numai efectivele neluptătoare.
– Guvernul sovietic prezintă condițiile minime de armistițiu cu România.
- 13 aprilie** – Corpul de Cavalerie român ajunge în Cetatea Sevastopol.
– Rușii eliberează Simferopol și Feodosia.
- 15 aprilie** – Tragedia Detașamentului român de la Alușta.
– Rușii ajung la centura de apărare a Sevastopolului.
- 16 aprilie** – Trupele sovietice eliberează Ialta.
– Armata 17 germană raportează că toate trupele germane și române din peninsula s-au retras în zona Sevastopol.
- 21 aprilie** – Generalii Ferdinand Schörner și Karl Allmendinger se deplasează la Berghof pentru a-i cere lui Hitler să aprobe evacuarea pe mare a Armatei 17 germane. Führerul refuză, promițând „întăriri”.
- 25 aprilie** – Hitler ordonă suspendarea totală a evacuărilor pe mare.
- 27 aprilie** – Grosul Corpului de Cavalerie român (Diviziile 10 și 19 Infanterie, 6 și 9 Cavalerie) părăsește Crimeea cu destinația Constanța.
– Evacuările pe mare încetează.

- 28-29 aprilie** – Hitler are trei întrevederi succesive cu generalul Jaenecke.
- 29 aprilie** – Evacuarea comandamentului Corpului de Cavalerie.
– Mareșalul Ion Antonescu îi adresează generalului F. Schörner o scrisoare în care cere imperativ evacuarea trupelor române de la Sevastopol.
- 31 aprilie** – Generalul Jaenecke este demis și înlocuit cu generalul Allmendinger.
- 5 mai** – Începe asediul final al Sevastopolului.
- 7-8 mai** – Hitler aprobă evacuarea ultimelor trupe din Crimeea.
- 9 mai** – Trupele sovietice intră în Sevastopol; trupele germane și române se retrag în capul de pod de la Hersones.
- 10 mai** – Reîncepe evacuarea pe mare.
– Vasele de transport germane „Totila” și „Teja” sunt scufundate.
– Este evacuat comandamentul Corpului de Munte român.
- 12 mai** – Ultimele rezistențe germane și române din peninsula Hersones sunt înfrânte.

I. BĂTĂLIA ISTMURILOR ȘI PĂTRUNDEREA ÎN CRIMEEA (septembrie – decembrie 1941)

De la Nistru în Crimeea. În timpul de la 3 VII–11 VIII 1941, Armata 3 română – operând sub ordinele Armatei 11 germană – cucerește Bucovina și Basarabia de nord și după străpungerea liniei fortificate „Stalin” în zona Moghilev își schimbă direcția de înaintare spre est, sud-est pentru a ajunge, la 11 VIII 1941, pe Bug, unde reușește să cucerească la est de râu un cap de pod în zona Voznesensk. Între 11 VIII–18 VIII 1941, după ce se regrupează pe Bug, Armata 3 trece Bugul și continuă urmărirea inamicului spre est, ajungând către sfârșitul lunii August cu totalitatea forțelor pe Nipru. În același timp:

- Armata 4 continuă operațiunile pentru cucerirea Odesei;
- Grosul forțelor germane de pe aripa de sud a frontului de răsărit, atingând linia Poltava, Dnepropetrovsk, Zaporojic, este în plină înaintare spre Harkov;

- Armata 11 germană (sub ordinele căreia operează Armata 3 română) se afla pe Nipru, de la confluența cu râul Buzuluk până la vărsarea în Marea Neagră.

La această dată (sfârșitul lunii August 1941), comandamentul german intenționa ca, odată cu ofensiva spre Harkov, să atace și spre sud spre a cuceri Crimeea, care constituia un permanent pericol în flancul și spatele grosului forțelor germane ce operau spre Harkov.

Pentru cucerirea Crimeii, comandamentul german a conceput următorul plan:

- să forțeze Niprul, în zona Berislav, apoi, asigurându-se spre est, să pătrundă prin istmul Perekop, în Crimeea, pentru a o cuceri.

În cadrul acestui plan, Armatei 3 română i-a revenit misiunea:

- inițial, să înlocuiască pe Nipru (între Berislav și confluența râului Buzuluk cu Niprul), Grupul Blindat și Corpul 49 Alpin german, asigurând stânga Armatei 11 germane pe timpul cât forțele ei se vor găsi angajate pentru forțarea Niprului și stabilirea capului de pod de la Berislav.

- ulterior, să fie în măsură ca, la ordin, să treacă Niprul și, dirijându-se spre est, să preia de la trupele germane pe care urma să le înlocuiască misiunea de a asigura în această parte operațiunile Armatei 11 germane angajată în Crimeea.

Forțarea Niprului și realizarea capului de pod Berislav (30 VIII-13 IX 1941).

Forțarea Niprului în zona Berislav a început la 30 August 1941 cu C. 30 A. german, reușindu-se - după lupte crâncene - chiar în prima zi să se realizeze 2 mici capete de pod.

Operațiunile au continuat cu aceeași vigoare, reușindu-se ca, treptat, capetele de pod să fie lărgite.

După ce Corpul 49 Alpin german - care se găsea în apărare pe Nipru, la nord de Berislav - a fost înlocuit de o parte din trupele Armatei 3 române, acest corp de armată a fost și el introdus în capul de pod de la Berislav, astfel că începând de la 7 Septembrie operațiunile de pătrundere la est de Nipru se desfășoară cu mai multă vigoare.

Au loc lupte crâncene din cauza disperatelor contraatacuri date de ruși în scop de a reduce capul de pod realizat de C. 30 A. și C.49 A. germane, la est de Nipru. Luptele se desfășoară cu intensitate crescândă până la 13 Septembrie 1941, când inamicul înfrânt începe să se retragă spre est.

În acest timp (1-13 Septembrie 1941): sosind pe Nipru și restul forțelor Armatei 3 române, este făcut disponibil pentru operațiunile ce urmau să se desfășoare la est și sud de la Nipru și Grupul Blindat german; pe frontul Armatei 3 române au loc lupte înverșunate cu trupele ruse care, încercând o contraamănevră, reușesc să treacă Niprul și să realizeze un cap de pod în zona Fisch-Sablukovka.

Acest cap de pod este redus de trupele Bg.4 Mixtă Munte română, după lupte crâncene.

Urmărirea spre est și trecerea Niprului de către Armata 3 română.

(13-24 Septembrie 1941). Începând de la 14 IX 1941, inamicul înfrânt în capul de pod Berislav se retrage spre est, fiind viguros urmărit de trupele C.30 A. și C.49 Alpin germane.

Urmărirea spre tăietura Molocinaia se execută normal până la șanțul anticar - poziție de apărare organizată din timp de ruși între cotul Niprului și Marea de Azov (Balki-Melitopol) - unde rușii opun o înverșunată rezistență ce nu poate fi învinsă de trupele Corpului 30 A. și Corpului 49 Alpin germane.

Toate încercările făcute de trupele germane în scop de a străpunge această rezistență, au eșuat.

Între timp:

– Corpul 54 A. german, care trecuse Niprul la sud de Berislav și se dirija spre istmul Perekop, a fost și el oprit în fața poziției fortificate ruse organizate la Perekop pentru apărarea pătrunderii în Crimeea.

– Armata 3 română, începând de la 15 Septembrie, trece Niprul și se dirijează spre tăietura Molocinaia, în spatele Corpului 30 și Corpului 49 Alpin germane.

În fața acestei situații, Armata 11 germană hotărăște: oprirea pătrunderii spre est pe aliniamentul general al șanțului anticar Balki–Melitopol; înlocuirea C.49 A. german aflat pe linia șanțului anticar în zona sud-vest Balki prin Corpul de Munte român și dirijarea lui spre Perekop; continuarea operațiunilor de pătrundere în Crimeea. (I, 17–20)

Generalul Erich von Manstein încearcă porțile Crimeii.

Gruparea forțelor. Din ordinul dat la 20 Septembrie de Armata 11 pentru atacul Crimeii, rezultă următoarele:

– Armata forțează intrarea în peninsula, cu efortul la istmul Perekop.

Direcții de atac: Perekop-Simferopol și Djankoi-Feodosia.

– Corpul 54 german rupe poziția de rezistență la Perekop.

– Corpul 30 german asigură stânga armatei.

– Corpul 49 Alpin respinge pe inamic la est de C.F. cotul Niprului–Melitopol, asigurând astfel spatele forțelor care acționează la Perekop. Ulterior va fi înlocuit de Armata 3 română, el urmând a participa – începând de la 25 Septembrie – la operațiunile din Crimeea.

Începutul acțiunii. Primele rezultate. La 24 Septembrie începe atacul istmului. Inamicul rezistă cu înverșunare.

– Armata 3 înlocuiește C.A. german (49 Alpin) care asigură manevra către nord și care trebuia să participe la operațiunile din Crimeea. (III, 3)

Rușii trec la contraofensivă... Începând de la 24 Septembrie – când dispozitivul apărării româno-germane pe frontul Balki–Melitopol nici nu era încă încheșat – inamicul a început atacurile sale pe frontul Corpului de Munte român, dispunând inițial de 6 divizii infanterie întărite cu care de luptă, iar ceva mai târziu de 12 divizii infanterie, o brigadă care de luptă, plus mai multe batalioane independente de care de luptă; atacurile inamice asupra pozițiilor trupelor româno-germane au crescut treptat în intensitate, atingând între 27–29 Septembrie maximul.

După lupte crâncene de apărare, inamicul a reușit o pătrundere la legătura dintre Brigăzile 4 și 2 Munte române.

La aripa dreaptă a frontului, încercările inamice de străpungere au ca rezultat dislocarea apărării Diviziei 170 germane și Brigăzii 8 Cavalerie și pătrunderea în spatele poziției până în zona Elisovtovka. Mai la sud, frontul ținut de Diviziile 5 și 6 Cavalerie este de asemenea străpuns.

...Dar suferă o nouă înfrângere. Contraatacul german și oprirea ofensivei rusești (29 IX–3 X 1941). Față de presiunea mereu crescândă și pătrunderile realizate de ruși pe frontul Armatei 3 române și C. 30 A. german și ținând seama că o exploatare în adâncime a pătrunderilor ar periclita operațiunile din istmul Perekop, comandamentul Armatei 11 germană readuce C. 49 Alpin în zona Mincekurnovo, Alexandrovka, pentru a restabili situația.

Acest corp de armată intră în dispozitiv, la stânga A.3 române, în noaptea de 28/29 IX 1941.

Prin acțiuni conjugate și energice, ofensiva rusă este oprită.

Manevra Grupului Blindat Kleist. Urmărirea, încercuirea și distrugerea forțelor ruse (4 X–11 X 1941). Începând de la 3 X 1941, manevra de întoarcere executată de Grupul Blindat Kleist, din regiunea Dnepropetrovsk spre sud, începe să se facă simțită în spatele forțelor ruse ce se găseau strâns angajate cu fața spre vest de forțele A. 3 române, C. 49 A. și C. 30 A. germane.

Din această cauză forțe ruse se retrag spre est sperând să poată scăpa de încercuirea ce începe să fie simțită.

La 4 Octombrie, Armata 3 română, C. 49 Alpin și C. 30 A. germane trec la contraofensivă. Concomitent cu aceasta, un grup blindat (2 divizii blindate și o divizie moto) din Grupul Kleist pătrunde adânc spre sud și reușește între 7–8 Octombrie 1941 să închidă cercul în zonele Mariupol și Berdeansk.

Până la 11 Octombrie, ultimele resturi inamice sunt lichidate.

În urma acestor operațiuni, forțele române și germane au reușit să distrugă majoritatea forțelor A.9 și 18 ruse, capturând 107 000 prizonieri, 242 tancuri și 672 tunuri(...).

Pe timpul desfășurării operațiunilor de la sud și est de Nipru. După realizarea capului de pod Berislav, forțele A.3 române (6 M.U. cu un efectiv de 75 000 oameni) constituiesc singurele rezerve la dispoziția comandamentului Armatei 11 germane ce puteau interveni pe timpul bătăliei în desfășurare, acolo unde nevoia ar fi cerut-o.

Forțele Armatei 3 române au fost întrebuințate în exploatarea spre est a succesului din capul de pod Berislav, garantând prin aceasta stânga A.11 germane, angajată cu grosul forțelor în Crimeea și făcând disponibil acestei operațiuni Corpul 49 Alpin.

Pe frontul dintre Nipru și Feliberta (90 km) trupele A.3 române opun o rezistență eroică, stăvilind înaintarea rusă spre Nipru, înaintare care ar fi periclitat grav operațiunile duse de grosul A.11 germane în Crimeea.

Pe frontul Balki-Melitopol, 4 M.U. române și 1 M.U. germană reușesc prin vitejie și spirit de jertfă să oprească vijelioasa ofensivă a 12 M.U. ruse, plus o brigadă blindată și mai multe batalioane independente de tancuri sprijinite puternic de o bogată artilerie de toate calibrele (A.19 și 18 ruse).

În această bătălie, efortul rus s-a produs pe frontul A.3 române (Brigada 4, 2, 1 M).

Rezistența eroică a trupelor române - care au luptat și încercuite - a dat posibilitatea comandamentului german să realizeze în siguranță manevra Grupului Blindat Kleist.

Deși oboseite și cu efectivele mult reduse, trupele A. 3 române trec la urmărirea viguroasă a inamicului și concură la distrugerea lui.

Dacă A. 3 română nu ar fi fost în toate ocaziunile gata a prelua asupra ei misiunile încredințate de către comandamentul A.11 germane în timpul desfășurării bătăliei de la Marca de Azov, această bătălie nu ar fi avut loc. Chiar dacă ar fi existat în concepția Înaltului Comandament german, ea nu s-ar fi putut desfășura la data, în ritmul și cu rezultatele cu care s-a soldat, căci pentru consumarea și reușita acestei bătălii Înaltul Comandament german ar fi fost nevoit să aducă din altă parte forțe germane care nu erau - la acea dată - disponibile pe aripa de sud a frontului de răsărit.

Aportul forțelor A.3 române în bătălia de la Marca de Azov adaugă încă o pagină de glorie la contribuția românească în cruciada contra bolșevismului. În timpul de la 22 Iunie-10 Octombrie 1941, trupele Armatei 3 române:

- au parcurs 1 700 km, luând parte la 4 mari bătălii și dând 42 lupte încununată de succes, provocând inamicului pierderea a peste 20 000 morți și cel puțin 40 000 răniți;

- au capturat: 15 565 prizonieri, în afară de prizonierii predați unităților germane; 149 care de luptă, 128 tunuri, 277 mitraliere, 367 puști mitraliere;

- au pierdut: ofițeri - 486 (155 morți, 331 răniți); subofițeri - 203 (60 morți, 131 răniți, 12 dispăruți); trupă - 9 852 (2 340 morți, 5 739 răniți, 1 773 dispăruți). (I, 20-24)

Când a aflat mareșalul Antonescu despre intențiile lui Hitler în privința Crimeii. Către sfârșitul lunii August, în timp ce Armata 4 era angajată în operațiuni spre Odessa, iar Armata

11 germană, având sub ordine și Armata 3 română, continua operațiunile de urmărire între Bug și Nipru, conducerea germană întrevăzând noi rezistențe din partea inamicului, a ținut să-și asigure mai departe cooperarea trupelor române, care se afirmaseră ca având o foarte bună capacitate operativă. În acest scop, prin scrisoarea din 14 August 1941, Führerul arată că: „Primul țel în spațiul operativ al Mării Negre, îl văd în împiedicarea inamicului de a constitui un nou front defensiv organizat pe Nipru, cucerind Crimeea...” „În cadrul acestei operațiuni viitoare, propun ca domnul mareșal Antonescu să ia primire – după atingerea Niprului inferior cu grosul forțelor române – siguranța teritoriului dintre Nistru și Nipru.

Ar fi deosebit de prețioasă participarea unităților române repezi – Corpul de Cavalerie, Brigada Mecanizată și Corpul Vânătorilor de Munte, la operațiunile viitoare la est de Nipru”.

Cu această ocazie, se mai cere și colaborarea aviației și marinei.

Prin scrisoarea din 17 August 1941, domnul mareșal Antonescu:

– consimte la afectarea Corpului de Munte și Corpului de Cavalerie pentru operațiunile la est de Nipru, Brigada Blindată rămânând să participe la operațiuni – cu elementele care vor fi reorganizate – după terminarea operațiunilor contra Odesei;

– consimte ca aviația să colaboreze mai departe cu aviația germană, iar forțele maritime să fie puse la dispoziția amiralului Schuster;

– își asumă siguranța teritoriului dintre Nistru și Nipru și administrația română a teritoriului dintre Nistru și Bug. (II, 252-253)

Cum au fost angajate trupele române în bătălia pentru Crimeea. Cererea inițială pentru participarea forțelor române la operațiunile din Crimeea a fost făcută prin scrisoarea Führerului din 14 August 1941.

Ulterior, după bătălia de la Marea Azov și reînceperea operațiunilor de pătrundere în Crimeea, comandamentul german a solicitat ca 1 brigadă munte și 1 brigadă cavalerie de la Armata 3 să participe la operațiunile din Crimeea (adresa nr.1378 din 10 X 1941 a Misiunii Militare Germane). (II, 255)

Ordinul nr. 2/S din 10 octombrie 1941 al Comandamentului de Căpetenie român. Comandamentul german a solicitat participarea unei brigăzi de vânători munte și a

unei brigăzi de cavalerie din Armata 3 la operațiunile din Crimeea.

Pentru a satisface această cerere, Armata 3 va organiza un grup compus din:

a) Comandant: general Avrămescu cu cartierul Corpului Vânătorilor de Munte, completat cu 1-2 ofițeri de cavalerie;

b) Trupe: o brigadă vânători munte și o brigadă cavalerie, din cele ce au avut mai puține pierderi;

c) Mijloace de întărire: Regimul 19 Artilerie, cele 2 divizioane artilerie grea oprite de trupele germane pentru operațiunile din Crimeea, 2-3 companii anticar motorizate, artileria antiaeriană și una escadrilă observație;

d) Unitățile de marș: din eșalonul 2 vor completa în prima urgență lipsurile Grupului general Avrămescu;

e) Servicii: se va afecta partea necesară din serviciile Armatei 3, Corpului Vânători de Munte și Corpului de Cavalerie pentru unitățile aceluși grup;

f) Spitalul de campanie de la Nikolaev va deservi cu prioritate acest grup.

Armata 3, mai puțin acest grup, va primi de la Armata 11 germană o misiune de ocupare a teritoriului din regiunea Mării de Azov și de paza coastei.

Pentru ambele misiuni, Armata 3 va lua legătură cu Armata 11 germană.

Se va comunica prin primul curier organizarea de detaliu a acestui grup.

Prezentul ordin va fi trimis de îndată, cifrat radio Armatei 3, spre știința generalului Iosif Iacobici, precum și Misiunii Germane. Comandantul de Căpetenie, mareșal Ion Antonescu. (II, 292-293)

Von Manstein face legea. La 12 X 1941, Armata 11 a luat regimentele purtate ale Brigăzilor 5 și 6 Cavalerie, constituind Detașamentul Korne pe care l-a dirijat în Crimeea (raportul Nr.33 515 al Armatei 3).

Comandamentul de Căpetenie a aprobat această măsură (ordinul Nr. 5/S din 12 X 1941):

„Armata va executa ordinul nr. 4057 al Armatei 11 germane, interesul nostru fiind ca ocuparea Crimeii să se facă cât mai curând.

Pentru paza zonei se vor menține forțele concentrate în anumite puncte de unde se va interveni masiv la nevoie. În plus, înaintarea corpului blindat german spre Rostov asigură implicit și Armata 3 spre est. Mareșal I. Antonescu“.

Contrar celor stabilite prin ordinul Comandamentului de Capetenie Nr.2/S din 10 X 1941, Armata 11, care avea sub ordine toate forțele Armatei 3, a afectat 3 divizioane artilerie grea moto (nr.52, 54, 57) pentru operațiunile din Crimeea (adresa 1378 din 10 X 1941 a Misiunii Militare Germane).

Aceste unități au fost întrebuințate ulterior aproape numai pentru a executa transporturi de materiale. Intervențiile făcute de Marele Stat Major, pentru retragere acestor unități, au rămas infructuoase. (II, 255)

Corpul de Munte în fața istmurilor Crimeii. Cu bătălia de încercuire de la Marea de Azov, cum a fost denumită prin buletinele oficiale ale M.C.G., care s-a desfășurat în spațiul dintre originile râurilor Molocinaia, Tokacica, Kamenka, Berda, Obito-cinaia (circa 100 Km N.E Melitopol), se termină o serie de bătălii în care Corpul de Munte și-a îndeplinit toate misiunile și a avut satisfacția victoriilor.

Operațiunile duse de către Corpul de Munte până în inima Rusiei au creat o aureolă nepieritoare de încercați și vajnici luptători, ridicând faima unei armate care cu un an mai înainte a fost atât de umilită.

La 3 Iulie 1941, rezistențele armatei bolșevice de pe frontul Bucovinei erau spulberate și, în mai puțin de 24 ore, trupele române soseau la porțile Cernăuților. La 17 Iulie, Corpul de Munte trecea dincolo de fluviul Nistru și rupea zidul fortificațiilor „Stalin”. Apoi Corpul de Munte urmărește și bate succesiv la Coziți, Obodovka, Kodima, Krivoe Ozero, Bug, Nipru, Beloziorca, Kirilovka armatele sovietice, într-o serie de bătălii care au culminat în străluciri, în apropierea Donețului.

Operațiunile duse până la capăt la data de 11 Octombrie se pot caracteriza ca operațiuni de totală mișcare. Acest gen de operațiuni a fost introdus în armata noastră abia în preajma războiului (primit cu multă rezervă atât în statele majore, cât mai ales de micii comandanți). Într-adevăr, războiul de mișcare reclamă: putere, viteză și în special conducere.

Corpul de Munte realizează în mod practic aceste imperative ale doctrinei moderne și parcurge, în operațiuni grele peste obstacole, fluvii, pe drumuri de exploatare și în condițiuni atmosferice specifice stepelor rusești, circa 2 500 km.

Consfințește, prin sângele atâtor mii de eroi, doctrina „războiului de mișcare” și prăbușește din temelii credința doctrinarilor, care făcuseră un cult din „defensivă”, adoptată și aplicată de la intrarea recrutului în cazarmă până în cele mai înalte academii militare.

O fază crucială în operațiunile Corpului de Munte este marcată cu data de 11 Octombrie, deoarece:

a) Până la această dată, Corpul de Munte a dus operațiuni unitare disputând de toate forțele organice avute de la începutul campaniei;

b) Dispunea de cele două divizioane de artilerie grea în propriu – ceea ce a dat valoarea reală puterii și ritmului operațiilor;

c) A operat sub conducerea unei armate românești;

d) Anotimpul, terenul și condițiunile atmosferice se schimbă brusc de la această dată;

e) Iar organica Corpului de Munte devine eterogenă, având în compunere o divizie de cavalerie. În consecință, povara operațiilor va apăsa de la această dată exclusiv asupra comandamentului Corpului de Munte care, cu o organizare improvizată, în condițiunile aspre ale unei toamne timpurii și într-o luptă continuă cu drumurile desfundate, precum și cu o sărăcie de mijloace, trebuie să execute cele mai variate operațiuni și să ducă flacăra biruințelor câștigate până acum, departe, la țărml de miazăzi al Crimeei.

Situația generală după bătălia de încercuire de la Marea de Azov. Bătălia de încercuire din zona Cernigovka, Kirilovka și Mariupol–Berdeansk s-a terminat la data de 10 Octombrie 1941, prin distrugerea Armatelor 9 și 18 ruse.

La aceste operațiuni au participat: Armata Blindată Kleist (în realitate, la acea dată, grup blindat – *n.n.*), acționând dinspre Dnepropetrovsk spre Taganrog, Armata 11 germană, precum și Armata 3 română, care au strâns în clește forțele sovietice între Nipru și Marea de Azov, înaintând de la vest spre est.

Corpul de Munte a participat la distrugerea grupului de nord în zona Cernigovka de est–Novo Poltavka și își termină misiunea la 10 Octombrie 1941.

Operațiunile spre est, către bazinul Donetului au fost preluete de către Armata Blindată Kleist – la care trece și Corpul 49 Munte german cu care vânătorii de munte români au luptat cot la cot timp de 1/2 lună.

Armata 11 germană, din care face parte și Armata 3 română, primește misiunea de a pătrunde și cuceri Crimeea, precum și supravegherea coastei Mării de Azov între Mariupol și lacul Molocinaia.

Situația Corpului de Munte, la 11 Octombrie 1941, este:

a) Divizia 1 Munte* în zona Cernigovka–Mogila Tokmak – Novo Pavlovka.

* În perioada octombrie 1941–martie 1942 diviziile de munte și de cavalerie au fost organizate ca brigăzi.

b) Divizia 2 Munte în regiunea Pastva.

c) Divizia 4 Munte în zona Semenovka, nord Cernigovka.

d) C.G. al Corpului de Munte la Alexanderwohl.

Uzura morală și fizică a trupelor de munte, care au fost atât de greu încercate în luptele de la Malaia Beloziorca, în operațiunile de urmărire și după luptele de la Kirilovka, a dus la istovirea completă a oamenilor.

Vremea, care se înrăutățise, ploile, frigul, înghețul, comunicațiile și sărăcia de cantonamente, unde se găsesec înghesuite și suprapuse trupele germane și române, nu permit nici de data aceasta să se amelioreze viața oamenilor printr-un repaos, atât de bine meritat. Înviorarea moralului trupei prin odihnă nu a fost posibil nici după victorie.

Reconfortarea fizică și morală s-a realizat datorită victoriilor câștigate zi de zi de bravii vânători, care au simțit și crezut orbește în conducerea fermă și pricepută a comandanților lor.

Constituirea Corpului de Munte operativ pentru operațiunile din Crimeea și misiunea lui. La 11 Octombrie 1941, Armata 3 română a primit misiunea de a lua asupra sa supravegherea litoralului Mării de Azov între Mariupol și lacul Molocinaia și de a detașa o parte din forțe pentru operațiunile ofensive din Crimeea în strânsă colaborare cu Armata 11 germană.

În acest scop sunt destinate pentru supravegherea coastei Mării de Azov Corpul de Cavalerie (cu două divizii) și Diviziile 2 și 4 Munte, acționând sub ordinele directe ale Armatei 3 române.

Divizia 1 Munte (întărită cu Regimentul 4 Art. Câmp) și Divizia 8 Cavalerie constituie Corpul de Munte, destinat pentru operațiunile din Crimeea.

Divizioanele 52 și 57 Art. Grea Moto, ale Corpului de Munte, sunt puse la dispoziția Armatei 11 germane, pentru atacul Perekopului.

Misiunea Corpului de Munte, astfel organizat, este: să interzică inițial orice atac inamic spre nord de istmurile Salkovo și Genicesk; ulterior, să pătrundă prin istmul Salkovo și Genicesk spre sud, numai după ce în prealabil aceste istmuri vor fi deschise prin întoarcerea pe la sud cu o parte din forțele de atac, ce aveau misiunea să pătrundă în istmul Perekop-Ișun. În principiu, această manevră de întoarcere era prevăzută să se execute de către Detașamentul colonel Korne Radu (compus din Regimentele 6 și 10 Roșiori Purtate române, întărite cu artilerie moto, un batalion a.c. și una companie motocicliști).

În sfârșit, Corpul de Munte, urmând a lua în subordine și Detașamentul colonel Korne, trebuie să asigure stânga Armatei 11 germane care gravita cu efortul spre Simferopol. Pentru aceasta, Corpul de Munte trebuie să se pună în mișcare în di-

mineața de 12 Octombrie și să ajungă la 17 Octombrie în zona Sokologornoe, Petrovka, Novo Pavlovka, în spatele Diviziei 72 germane care opera cu o parte din forțe în istmurile Salkovo și Genicesk.

Accasta impunea trupelor Diviziei 1 Munte să parcurgă o distanță de 150 km în 5 zile, fără nici un repaos.

În urma insistențelor comandamentului Corpului de Munte, făcute pe lângă Armata 3, cât și pe lângă Armata 11 germană, se obține aprobarea ca Divizia 1 Munte să soscască în zona destinată, la 19 Octombrie – deci s-au câștigat două zile pentru repaosul și igiena trupelor.

Mișcarea și concentrarea Corpului de Munte în zona Sokologornoe, Petrovka, Novo Pavlovka. În zilele de 11 și 12 Octombrie, Divizia 1 Munte rămâne în repaos în zona de staționare inițială: orice mișcare a fost împiedicată datorită aglomerării mari de trupe germane care aveau aceeași misiune – de a se concentra spre Perekop.

Divizia de cavalerie începe mișcarea spre sud în ziua de 12 octombrie și ajunge în seara zilei în regiunea Fiodorovka – Spaskoc-Dubovoe. În dimineața de 13 Octombrie se reia mișcarea spre sud atât de Divizia 1 Munte, cât și de Divizia 8 Cavalerie extrem de greu, datorită comunicațiilor complet desființate, viscolului și gerului.

În zilele de 14–18 Octombrie, Divizia 8 Cavalerie continuă deplasarea și ajunge în zona finală de staționare într-un dispozitiv articulată, pe măsură ce trece la înlocuirea elementelor din Divizia 72 germană care trebuia să fie făcută disponibilă pentru operațiunile din Perekop, cel mai târziu în noaptea de 19 Octombrie. În consecință, în după-amiaza zilei de 18 Octombrie, Divizia 8 Cavalerie era concentrată în regiunea Novo Alekseevka, Mihailovka.

Divizia 1 Munte continuă deplasarea în zilele de la 14–20 Octombrie, concentrându-se în regiunea Partizani, Reimana, Arkadievka, Gerd, Rodjenstovoe, de unde să poată intra în dispozitiv de apărare pe Șivaș la dreapta (vest) Diviziei 8 Cavalerie.

Considerațiuni asupra desfășurării mișcării și concentrării Corpului de Munte. În zilele de 11 și 12 Octombrie, Corpul de Munte își grupează forțele în zona Alexanderwohl, Mariavol, Sparrau, Cernigovka, Waldheim 45, unde unitățile se repauează și reorganizează. În aceste zile sunt orientați de către Corpul de Munte comandanții M.U. asupra noilor operațiuni.

Pentru îndeplinirea misiunii, Corpul de Munte hotărăște:

Într-o primă operație:

a. Concentrarea Corpului de Munte în zona Pavlovka, Hf. Adama, Sokologornoe.

b. Marș de zi pe coloane de aceeași viteză, cu Divizia 8 Cavalerie în cap, folosind toate comunicațiile la nord de linia Sparrau, Mariavol, Lichtfeld 21, Terpenie, Melitopol, Akimovka, Utliuk.

c. Execuția: Divizia 8 Cavalerie în 3 etape; Divizia 1 Munte în 6 etape.

Într-o a doua fază:

a. Înlocuirea elementelor Diviziei 72 germane de pe litoralul Mării Șivaș și închiderea istmurilor Salkovo–Genicesk, asigurând operațiunea de pătrundere în Perekop a Armatei 11 germane.

Inițial, această închidere trebuia să se execute numai cu Divizia 8 Cavalerie; ulterior, după sosirea Diviziei 1 Munte, Corpul de Munte restrânge spre est sectorul Diviziei 8 Cavalerie și introduce în linie și parte din forțele Diviziei 1 Munte. Grosul forțelor, în fața istmului Salkovo.

În a treia fază se prevedea: pătrunderea în Crimeea, în raport cu evoluția luptelor de la Perekop.

Această concepție a comandamentului s-a încadrat integral în ansamblul operațiunilor armatei din Crimeea și a corespuns, tot timpul, realităților tactice.

Execuția marșului. Începerea mișcării cu toate forțele deodată la 12 Octombrie nu a fost posibilă din cauza sărăciei de comunicații pe care se scurgeau cu prioritate elementele Diviziei 72 germane, tot spre Perekop și Divizia 4 Munte care trebuia să se scurgă spre sud-est, întretăind astfel comunicația.

Deci în zona Cernigovka, Divizia 1 Munte a fost nevoită să aștepte 24 de ore scurgerea acestor coloane și descongestionarea zonei. În general, mișcarea s-a executat pe lumină, din lipsa activității aviației inamice.

Pe timpul deplasărilor nu au avut loc incidente, mișcarea decurgând în ordine.

Comunicațiile și vremea. Corpul de Munte s-a mișcat exclusiv pe drumuri nepietruite, care în primele zile erau complet desfundate, în urma ploilor abundente din această regiune.

Autovehiculele și artileria s-au mișcat greoi, folosind și tractoarele șenilate capturate – care au fost de mare folos în toate operațiunile de mișcare.

Lipsa obstacolelor naturale din această stepă nu a pus mari piedici în cursul deplasărilor.

Cantonamentele – foarte precare, constând mai ales din cătune sau colhozuri. Localitățile erau mici, dispersate, cu case din lut format colibe tătărești, caracteristice Stepei Nogaice.

Trupa și animalele au suferit mult, deoarece vremea s-a înrăutățit; ploi abundente care se transformau în lapoviță, iar pe timpul nopții îngheț.

Concentrarea forțelor s-a realizat în condițiuni bune, deoarece zona aleasă de corpul de armată prezenta avantajele maxime atât sub raportul tehnic, cât și tactic.

În primul rând, încăleca un mănunchi de comunicații, care radiază spre țărmul Mării Șivaș, îmbrățișând întreg frontul ce era destinat pentru apărare. Deplasările pentru intrarea în dispozitiv se puteau executa pe grupări tactice constituite. Zona era mai mult eșalonată în lărgime, cantonamentul asigurat și, în sfârșit, distanța până la poziția defensivă de pe malul Șivașului nu depășea o etapă de marș.

Situația generală din istmurile Perekop (Ișun), Salkovo și Genicesk la data de 17 Octombrie 1941.

1. La Perekop, Corpul 54 Armată se găsea în strâns contact cu inamicul, pe care-l respinsese de la gura istmului la sud de Armeansk, încă din a doua jumătate a lunii Septembrie.

Operațiunile au stagnat aici pe timpul bătăliei de la Malaia Beloziorka, care a absorbit majoritatea forțelor Armatei 11 germană, atât în bătălia de la 24 Septembrie–3 Octombrie, cât și în operațiunile de urmărire și încercuire de la 4–10 Octombrie 1941.

Inamicul dispunea – după informații – în acest istm de circa 4 divizii infanterie în linie și 2 divizii cavalerie pe litoralul sud al Șivașului; cu 3–4 divizii în rezervă de armată, dintre care una motorizată.

Istmul, precum și întreaga coastă a mării erau puternic fortificate atât în lărgime, cât și mai ales în adâncime.

2. La Salkovo și Genicesk. Ambele porți de pătrundere erau ținute de unități din Divizia 72 germană.

Valoarea acestor forțe a fost evaluată la: 3 batalioane infanterie, 3 divizioane artilerie ușoară și grea, 1 batalion anticar și 1 batalion motocicliști. În noaptea de 16/17 Octombrie, respectiv înainte cu o zi de ajungerea Diviziei 8 Cavalerie română, Divizia 72 germană a executat un atac demonstrativ în aceste istmuri, după care și-a dus grosul forțelor la Perekop, lăsând în poziție numai slabe elemente și întreaga artilerie.

Inamicul dispunea în peninsula Ciongar–Arabatskaia Strelka, de circa 1 divizie infanterie (276), întărită cu 1–2 divizioane artilerie grea și 1 divizion artilerie de cale ferată cu bătaie lungă (ulterior s-a confirmat că acest divizion făcea parte din sistemul de artilerie de coastă și nu era pe C.F., ci amplasat în cazemate moderne în zona podului Ciongar și peninsula Kolimbet).

În detaliu, dispozitivul forțelor inamice era:

- La Genicesk: 1 batalion cu 3 baterii ușoare și 2 baterii grele.
- La Salkovo: valoarea unui regiment cu batalioane succesive.
- Un alt regiment apăra coasta de nord a peninsulei Ciongar.
- Un regiment, în rezerva diviziei, în zona gării Ciongar:

Din recunoașterile terestre și aeriene, precum și din declarațiile prizonierilor, reieșea în mod evident că inamicul dispunea de lucrări de fortificație extrem de puternice: cazemate în beton și adăposturi puternice în bârne groase, observatoare betonate sau puternic protejate; câmpuri de mine adânci și o serie întreagă de obstacole (șanțuri anticar multiple, rețele de sârmă de la 4 la 10 rânduri de pari, stâlpi de fier îngropați, cisterne de C.F. îngropate, pline cu lichid inflamabil, sute de aruncătoare de flăcări în ambele istmuri, mine de apă în părțile unde adâncimea Mării Sivaș permite trecerea prin vad, mine marine, mine cu explozie pe cale electrică; într-un cuvânt, Corpul de Munte avea în fața sa un sistem extraordinar de fortificații.

Măsuri pregătitoare pentru intrarea M.U. în sector și o mult discutată soluție. În timp ce M.U. ale Corpului de Munte se deplasau spre zona de concentrare, comandamentul Corpului de Munte a executat recunoașterile necesare, atât ale zonei de concentrare, cât și ale sectorului operativ afectat. În acest scop, în zilele de 15 și 16 Octombrie ofițerii din Statul Major al Corpului de Munte (Birourile 2 și 3), iar în ziua de 17 Octombrie generalul comandant al Corpului de Munte (Gheorghe Avrămescu) au luat contact cu eșalonul înaintat al Diviziei 72 germane și comandamentul detașamentului însărcinat cu apărarea istmurilor Salkovo și Genicesk, informându-se atât asupra sectorului, cât și a activității forțelor inamice și asupra fortificațiilor din istmuri.

Toate datele culese de la comandamentul german duceau la concluzia că istmurile Salkovo și Genicesk sunt formidabil fortificate și o pătrundere forțată în Crimeea fără a dispune de mijloacele adecvate (artilerie grea, aviație, unități speciale pentru atacul cazematelor și culegerii câmpurilor de mine etc.) s-ar solda cu pierderi extrem de sângeroase.

Dar mai mult, chiar în ipoteza că rezistențele inamice vor fi nevoite să cedeze prin manevra de întoarcere a Detașamentului Korne, progresiunea Corpului de Munte se presupunea să fie lentă și prudentă datorită distrugerilor masive și curselor întinse de inamic, care s-a dovedit maestru în acest gen de operațiuni.

Acest istm de la Salkovo, cât mai ales cel de la Genicesk prezentau deschideri de cel mult 3 km și adâncimi de 10–15 km care se pretau la distrugeri, lesne de imaginat. În sfârșit, ambele istmuri se legau cu peninsula prin două poduri peste Marea Sivaș, lungi de circa 150 m, pe a căror distrugere sigură se putea conta.

Aceasta era problema, pe care Corpul de Munte nu o putea rezolva sub nici o formă cu mijloacele organice și nici Armata 3 nu se găsea în situația de a ne pune la dispoziție asemenea mijloace.

Construcția unui asemenea pod cerea timp, mijloace specializate de transport, de construcție și supremație aeriană.

Corpul de Munte avea în minte greutățile construcției podului peste Nistru la 17 Iulie 1941, când s-a executat o trecere studiată, organizată și pregătită în cele mai mici detalii și totuși am rămas cu capul de pod „fără pod“, timp de 50 de ore. Numai datorită perseverenței comandamentului și eroismului disperat al trupelor s-a putut salva un dezastru ireparabil.

Sinteza acestor considerente și spiritul de perspicacitate al Comandamentului Corpului de Munte conduc la o soluție care găsește ecou și la domnul general comandant al Armatei 3 (Petre Dumitrescu), căruia i s-a supus pentru apreciere cu ocazia unei vizite făcut la C.G. al corpului, în ziua de 18 Octombrie 1941.

Soluția cuprindea în esență:

- Închiderea istmurilor de unitățile Diviziei 8 Cavalerie.
- Divizia 1 Munte, articulată inițial către limita vestică a sectorului, pentru a fi în măsură să intervină în sprijinul Diviziei 8 Cavalerie, se va ține gata să urmeze îndeaproape progresiunea trupelor din Perekop și îndată ce se va fi produs străpungerea rezistențelor din gâtul Ișun să se dirijeze spre Djankoi, de unde împreună cu Detașamentul Korne să facă siguranța stângii trupelor germane.

Divizia 8 Cavalerie, fiind mai rapidă, ar putea ajunge din urmă Divizia 1 Munte, venind tot prin Perekop când istmurile vor fi deschise pe la sud.

Această soluție avea următoarele avantaje: se evitau pierderi inutile, trecând prin zona obligată a istmurilor atât de puternic fortificată; admitând că apărarea era întoarsă prin manevra armatei care pătrunsese la Perekop, totuși barajele tehnice executate de ruși în urma retragerii și mai ales distrugerea celor două poduri - care era un lucru sigur - ar fi întârziat mult mișcarea; în cazul când nu se va pune la dispoziție întreg materialul de trecere, mișcarea trupelor trebuia să stopeze în peninsula Ciongar până la construcția podului și o aglomerare de trupe aici le expunea la bombardamente de aviație, deci la pierderi dureroase.

Timpul, în orice caz, se câștigă numai prin ducerea M.U. pe la Perekop, deoarece trecerea peste un poduleț a celor două M.U. și a atâtor formațiuni de servicii se prevedea a fi greoaie, critică și riscantă.

Comandamentul Armatei 3 și-a însușit aceste propuneri pe care le-a apreciat foarte judicioase și a promis că le va spune Armatei 11 germane.

Comandamentul german n-a renunțat, însă, la manevra inițială ci, dimpotrivă, prin măsurile ordonate ulterior, ținea să

angajeze Corpul de Munte la un atac propriu-zis, prin istmuri, în scop de a ușura manevra armatei din Perekop-Ișun. (V, 54-64)

Cum a depășit Armata 11 germană diabolicul sistem de apărare sovietic.

Situația la 19 X 1941.

Rușii: 11 divizii și anume: 5 divizii în linie (la Perekop și la Salkovo-Genicesk), 6 divizii în rezervă (din care 2 Cav. + 1 Moto).

Armata 11 germană: 5 divizii germane la Perekop; Corpul de Munte român, pe restul frontului.

Două regimente purtate, 1 companie moto germană, parte din Grupul 22 Cercetare german, tunuri cu bătaie mijlocie și aruncătoare de fum germane.

Diabolicul sistem de apărare sovietic cuprindea: cazemate din cele mai moderne; largi șanțuri anticar succesive, protejate de șine de cale ferată, înfipte în beton din metru în metru; rețele de sârmă ghimpată pe 10 rânduri de pari; vestitul „val tătarăsc“ și, mai ales, mine, nesfârșit de multe mine.

Nu era vorba de un „câmp de mine“ organizat după un plan oarecare, ci de un vast „câmp al morții“, așezat în cutii de lemn, în vase, butoaie, cisterne. Un labirint infernal, în interiorul căruia luptătorul rus se simțea la adăpost sigur, iar atacatorul periclitat la orice pas.

Frontul îngust sprijinit pe două mări, marca densitate de forțe (5 divizii în linie), având o eșalonare în adâncime de circa 30 km, o rezervă compusă din 6 M.U. și cele peste 1 000 avioane și hidroavioane de care dispuneau rușii în primele zile, făceau ca atacarea acestui sector să pară o utopie. Și totuși comandamentul german, bazat pe calitatea trupelor și a materialului său, o întreprinde.

Armata 11 germană a hotărât să rupă apărarea istmului Perekop, larg de 6 km, cu 5 divizii de infanterie, sprijinite de Corpul 4 Aerian și de 95 baterii de artilerie, aproape în totalitate superioară calibrului de 100 mm (un tun pe 16 metri front).

Atacul este dezlănțuit la 19 Octombrie 1941 și progresează în prima zi 2-3 km; rușii reușesc însă – prin introducerea în linie a noi M.U. – să oprească pătrunderea spre sud a germanilor.

Toate încercările germane de a pătrunde la sud rămân infructuoase.

Dar, la 28 Octombrie apărarea este zdrobită și forțele germane pătrund în Crimeea. În tot timpul atacului principal, Corpul de Munte român a dus o defensivă activă, ținând în această parte o bună parte din forțele ruse.

La 29 Octombrie 1941 Armata 11 germană trece la urmărirea inamicului bătut cu: un grup de efort spre Simferopol și un grup secundar spre Kerçi.

La 28 Octombrie, seara, Corpului de Munte primește ordinul Armatei 11 germane ca la 29 să atace pentru a-și deschide drumul prin istmuri. (IV, 2-3).

Corpul de Munte așteaptă o situație favorabilă (19-28 octombrie 1941). Prin ordinele de operații Nr. 226 din 14 octombrie și Nr. 229 din 17 Octombrie ale Armatei 3, misiunea Corpului de Munte este definită astfel: „Corpul de Munte înlocuiește cu Divizia 8 Cavalerie, în ziua de 18 Octombrie, începând de la căderea serii, unitățile din Corpul 30 Armată german aflate în sectorul dintre peninsula S.V.Novo Dimitrievka și Genicesk (ambele inclusiv), împiedicând ieșirea inamicului din cele două istmuri.

Divizia 1 Munte va fi apropiată în spatele Diviziei 8 Cavalerie până în seara zilei de 20 Octombrie“.

După deschiderea istmului Salkovo dinspre sud, Corpul de Munte va străbate acest istm și va ajunge în regiunea Djankoi, de unde va asigura flancul de est al Armatei 11 germane.

Credem necesar să recapitulăm forța combativă a Corpului de Munte înainte de a trece la operațiuni, pentru a se putea aprecia posibilitățile operative, în funcție de misiunile primite.

1. Divizia 1 Munte, cu: 6 batalioane vânători + 1 batalion mitraliere, 1 divizion tunuri munte de 75 mm, 1 escadron vânători călări, Regimentul 4 Art. (3 divizioane câmp), Batalionul 2 Pionieri.

2. Divizia 8 Cavalerie, cu: 2 regimente călări, 1 regiment purtat, 1 divizion artilerie călăreață.

3. E.N.I.: Grupul 58 Cercetare, Batalionul 31 Pioneri.

Întărire: una baterie A.c.A. 37 mm Rheinmetall, Escadrila 21 Observație (5 avioane).

Pentru ducerea la îndeplinire a misiunii, Corpul de Munte ordonă: executarea recunoașterilor de detaliu în zilele de 17 și 18 Octombrie, de către Divizia 8 Cavalerie și Statul Major al Corpului de Munte; stabilirea modalităților de înlocuire a trupelor germane; apropierea Diviziei 8 Cavalerie în noaptea de 17/18 Octombrie în zona Novo Alekseevka–Novo Mihailovka; intrarea în dispozitiv a Diviziei 8 Cavalerie la 18/19 Octombrie; recunoașteri și strângeri de material din zonă. Într-un cuvânt, pregătește atât operațiunea de defensivă, cât și operațiunea ulterioară.

Desfășurarea operațiunii defensive pe Sivaș (18-28 Octombrie). În noaptea de 18/19 Octombrie 1941, Corpul de

Munte înlocuiește elementele din zonă prin unitățile Diviziei 8 Cavalerie și preia răspunderea sectorului cuprins între la vest : peninsula S.E. Serghievka și est Gromovka; la est: Genicesk -Iuskuia.

Misiunea Diviziei 8 Cavalerie: să împiedice orice încercare a inamicului de a ataca la nord de istmurile Genicesk și Salkovo, precum și peninsula vest istmul Salkovo; efort în zona Salkovo.

Această misiune comandamentul Diviziei 8 Cavalerie înțelege să o materializeze prin adoptarea următorului dispozitiv:

a. Un regiment cavalerie purtat, sprijinit de un divizion de artilerie, în istmul Salkovo.

b. Câte un divizion de cavalerie sprijinite de câte o baterie artilerie călărească la Genicesk și în peninsula Novo Dimitrieka.

c. Un regiment cavalerie în rezervă în regiunea gara Novo Alekseevka.

Schimbarea trupelor germane din sectorul afectat a fost executată în condițiuni optime, fără nici un incident, în noaptea de 18/19 Octombrie 1941.

Divizia 1 Munte continuă mișcarea și în ziua de, 19 Octombrie ajunge în zona: Milosserdovo, Moghila Uniroba, Hf.Massaiev, Kurianov, fără incidente.

Evenimente de la 19 la 22 Octombrie 1941

a. *La Divizia 8 Cavalerie.*

Din prima zi a operațiunilor, divizia verifică contactul cu inamicul prin recunoașteri puternice și precizează linia I de partea inamică la 1 500 m sud Genicesk și 60 m sud Salkovo.

Se constată de la început: o reacțiune puternică a apărării, greutatea menținerii contactului, datorită terenului care era complet plan și acoperit cu bălți, greutatea observării într-un teren brăzdat de canale.

În general, în această perioadă (19-22 X) atât inamicul, cât și mai ales Divizia 8 Cavalerie au dus o intensă activitate de recunoaștere și de tatonare a frontului, pentru: a verifica contactul, a determina culoarele în câmpurile de mine, a preciza valoarea rezistențelor inamice, a identifica tăria inamicului prin capturi de prizonieri.

Rezultatul acestor 3 zile de operațiuni se poate concretiza astfel:

În sectorul Genicesk. Toate incursiunile Diviziei 8 Cavalerie s-au izbit mereu de foc continuu și au putut pătrunde mai departe de canalul ce leagă Marea de Azov și Marea Sivaș - larg de circa 150 m - peste care trece numai digul C.F. (circa 2 km sud Genicesk).

În sectorul Salkovo recunoașterile au pătruns numai în sistemul de siguranță, de unde au constatat prezența șanțului

anticar dublat de un obstacol a.c., format din raiuri (șine - n.n.) de C.F. împletite în rețele de sârmă și au descoperit 4 cazemate betonate la 2 km, sud Salkovo.

Recunoașterile s-au făcut cu foarte multă greutate datorită câmpurilor de mine presărate de ruși cu o densitate maximă pe întreg frontul.

Incursiunile încercate de inamic au fost distruse înainte de a ajunge în fața poziției noastre.

Neizbutite au fost și incursiunile executate de inamic pe apă din peninsula Ciongar în peninsula Novo Dimitrievka, care s-au prăbușit în câmpurile de mine instalate de pionieri pe țărmul mării.

Echipele izolate care au reușit să se strecoare prin sistemul de supraveghere propriu, în peninsula Ciongar, au fost capturate.

Prizonierii făcuți cu această ocazie confirmau existența puternicelor organizațiuni defensive inamice și prezența Diviziei 276 în sectorul Corpului de Munte. În sectorul de la est Genicesk, unde supravegherea proprie era foarte diluată, inamicul a executat în câteva nopți debarcări mici, care s-au rezumat la terorizări și luarea de ostateci din rândul populației civile.

Sorginta acestor incursiuni de „du-te-vino” era insula Biriuci.

Evenimentele petrecute până la sfârșitul perioadei defensive

1. Mersul luptelor la Perekop:

Armata 11 germană a organizat forța de ruptură din istmul Perekop-Ișun, care se compunea din Corpurile 30 și 54 Armată (cu Diviziile 50, 46, 132, 72 și 170 Infanterie) cu o masă formidabilă de 95 baterii de artilerie și Corpul 4 Aerian, pe un front de mai puțin de 6 km.

De remarcat că și Corpul de Munte avea aici Divizioanele 54 și 57 Art. Grea (în total 9 baterii 150 mm).

Atacul se dezlănțuie la 19 Octombrie asupra fortificațiilor din gâtul Ișun. În prima zi progresează 2-3 km. În zilele următoare, rușii au putut organiza o rezistență atât de puternic sprijinită pe sistemul de fortificații - prin introducerea unui număr de 4-7 divizii în linie și contraatacând masiv cu 1-3 divizii - încât progresele nu s-a mai putut face decât extrem de greu.

Aviația inamică, evaluată la peste 1 000 avioane și hidroavioane, a deținut la început superioritatea aeriană, a acționat masiv ziua și noaptea.

Numărul diviziilor identificate în Crimeea s-a ridicat la 11, dintre care 2 cavalerie și 1 moto, în afară de unitățile de apărare a coastelor.

Iată un raport de forțe complet răsturnat: 5/11 - 5 divizii atacă, 11 divizii se apără.

Aici se confirmă valoarea calității trupelor, a comandamentelor și în special puterea artileriei.

2. *Introducerea în linie și a Diviziei 1 Munte.*

Din desfășurarea greoaie a operațiunilor la Perekop, comandamentul corpului ajunge la convingerea că: rezistența înverșunată a inamicului va putea încă să se mențină; pătrunderea în Crimeea va cere eforturi considerabile trupelor germane; manevra de întoarcere a istmului Salkovo pe la sud cu Detașamentul Korne apare acum ca foarte grea și insuficient dotată pentru deschiderea istmului.

În consecință, comandamentul Corpului de Munte întrevide eventualitatea de a forța rezistențele din istmuri și pe la nord de către Corpul de Munte, mai mult în scopul de a se ușura manevra Perekopolui.

De aceea, comandamentul Corpului de Munte ia următoarele măsuri prin care se pregătește operațiunea ofensivă (ordinul de operații Nr.120 din 20 X 1941):

– Apropie Divizia 1 Munte în zona Partizanî, Reiman, Arkadievka, Rodjenstveskoe,

– Restrânge frontul Diviziei 8 Cavalerie spre est și introduce în linie și Divizia 1 Munte, grupând grosul acestei M.U. în fața istmului Salkovo.

Accasta în scopul ca unitățile care vor trebui să atace, să fie în măsură a culege toate informațiile necesare asupra organizațiilor și valorii rezistențelor inamice, precum și asupra forțelor apărării.

Schimbarea trupelor și realizarea dispozitivului nu se putea face ziua, din cauza terenului complet plan ținut sub observație perfectă și continuă. Artileria inamică trăgea chiar și asupra oamenilor izolați.

Recunoașterile poziției încep în ziua de 20 Octombrie și se continuă la 21 Octombrie, când divizia se deplasează pe grupări tactice în zona fixată de Corpul de Munte.

În nopțile de 21/22 și 22/23 Octombrie, Divizia 1 Munte a înlocuit toate elementele Diviziei 8 Cavalerie de la vest de istmul Salkovo.

Dispozitivul realizat în urma acestor operațiuni a fost:

a. Divizia 8 Cavalerie apără istmul Genicesk de la satul Crucea spre est cu: un regiment de cavalerie și un divizion de artilerie/Regimentul 4 Artilerie, la Genicesk; un divizion de cavalerie la Iușui; regimentul cavalerie purtat, în rezerva diviziei la Partizanî.

b. Divizia 1 Munte apără istmul Salkovo și peninsula vest Salkovo cu un grup vânători de munte și un divizion artilerie

câmp (Reg.4 Art.) + 1 divizion artilerie călăreață + 1 divizion tunuri munte, la Salkovo; 1 grup vânători de munte cu un divizion artilerie Reg.4 în peninsula vest, având ca rezervă un batalion întreg; 1 grup vânători munte în rezervă de divizie în regiunea Dogmarovka-Utro. Din acest grup, un batalion V.M. este rezervat în mâna Corpului de Munte la Dogmarovka.

În vederea operațiunilor ulterioare din peninsula Ciongar, Corpul de Munte a arătat Armatei 3 în mod evident situația mijloacelor de trecere de care dispunea și greutatea unor operațiuni de trecere în peninsula Crimcii, prevăzând cu certitudine distrugerea tuturor podurilor peste Sivaș.

Armata 3 pune la dispoziția Corpului: Batalionul 1 Pionieri Munte (al Diviziei 2 Munte) și Compania Poduri Moto la 22 Octombrie. În același timp, Armata 11 germană subordonează corpului Batalioanele 741 și 50 Pionieri germane, 1 detașament bărci asalt și 3 coloane poduri (circa 150 m pod). Îndată ce au fost subordonate aceste mijloace, comandamentul Corpului de Munte a convocat pe toți comandanții de M.U. și comandanții unităților de pionieri români și germani, pentru a stabili întrebuințarea genului, atât în perioada defensivă, cât și în operațiunile de străpungerea fortificațiilor din gâtul Salkovo, Genicesk.

În general, s-a hotărât:

- În perioada defensivă pionierii germani nu vor fi întrebuințați decât în misiuni de plantări de mine pe litoral și înapoia liniei I, eventual să concure la apărare - în cazul unui atac inamic - în raport de necesități.

- Detașamentul bărci de asalt poate fi întrebuințat în faza defensivă pentru incursiuni, iar misiunea principală rămâne executarea primelor treceri, în special din peninsula sud Novo Dimitrievka, în peninsula Ciongar (Novo Kolimbet).

- Compania 10 Poduri și coloanele poduri germane, rezervate pentru construcția trecerilor din peninsula Ciongar în Crimea.

Pionierii români și germani vor fi utilizați la deschiderea drumului infanteriei și cavaleriei, rămânând în seama pionierilor germani deschiderea culoarelor în câmpurile de mine germane și colaborarea cu infanteria la acțiunea asupra cazematelor inamice, iar pionierilor români, înlăturarea câmpurilor de mine rusești în adâncime.

- Batalionul pionieri și Coloana Material Geniu, unități nespecializate (acest batalion de pionieri a fost constituit și destinat pentru lucrări de comunicații și sapă) vor recunoaște și aduna din zonă material lemnos pentru poduri și vor conlucra la

amenajări de comunicații și la construcția podului peste Sivaș.
(V, 64-70)

O misiune refuzată: desantul maritim al vânătorilor de munte (22-29 octombrie). În noaptea de 21/22 și în ziua de 22 Octombrie activitatea de recunoaștere a inamicului este foarte vie, în special pe frontul Diviziei 8 Cavalerie.

Artileria ușoară și grea inamică bombardează continuu sectorul diviziei și execută câteva incursiuni cu vedete rapide pe țărmul Mării de Azov în zona Lușui, trăgând cu tunuri și armamentul automat asupra elementelor noastre de supraveghere și chiar debarcând slabe elemente care terorizau populația, luând și ostatici din localitățile Novo Azov-Komissariovka.

Această informație a fost raportată atât la Armata 3 română, cât și la Armata 11 germană și totodată s-a făcut cunoscut că Corpul de Munte a luat măsuri pentru a intensifica paza litoralului la est de Genicesk prin unități din Divizia 8 Cavalerie.

Această informație a fost suficientă pentru ca Armata 11 germană să se gândească la ocuparea insulei Biriuci, cu îndoitul scop: de a distruge originea debarcărilor și incursiunilor pe coastă; a câștiga o bază de unde s-ar putea manevra ulterior, în bune condițiuni, rezistențele inamice din istmul Genicesk printr-o debarcare pe Arabatskaia Strelka.

În acest scop, Armata 3, prin ordinul special nr.235 din 22 Octombrie, ordonă a se executa recunoașteri pentru ocuparea insulei Biriuci, iar în după-amiaza zilei de 25 Octombrie s-a prezentat la cartierul Corpului de Munte (stația motoare „Stalino”- 3 km N.E. Partizani), șeful de stat major al Armatei 11 și s-au dat Corpului de Munte în studiu următoarele operațiuni:

- cucerirea insulei sus-amintite
- o operațiune de debarcare prin surprindere cu forța unui batalion în istmul Arabatskaia Strelka în zona Hf. Mirnova (circa 12 km sud Genicesk).

Operațiunile comportau o mare urgență.

Graba operațiunilor avea un substrat operativ bine justificat, deși nemărturisit, prin faptul că: atacul din Perekop progresa foarte lent, la Genicesk-Salkovo, fortificațiile, minele și lipsa artileriei grele nu dădeau un aspect de atac categoric care să dea o impresie netă inamicului că și aici se va ataca.

Recunoașterile și incursiunile care se executau zilnic de Corpul de Munte nu erau încununete de succes din cauza câmpurilor de mine, care erau de o densitate înfricoșătoare.

Astfel, încercările repetate executate de Divizia 8 Cavalerie, cu subofițeri și soldați voluntari, s-au soldat cu pierderi aproape

totale. Încercările de incursiuni amice erau cu totul distruse de acest câmp al morții.

În concluzie, exista presupunerea că inamicul ar lua forțele din fața sectorului Corpului de Munte și le-ar duce în sectorul Armatei 11 germane.

Prin urmare, era necesar să se întrevadă acțiuni care să fixeze forțele inamice din fața Corpului de Munte pentru a se da impresia unei activități deosebite și să se captureze prizonieri spre a se stabili valoarea ocupării pozițiilor din ambele istmuri.

În ziua de 25 Octombrie, Armata 3 română ordonă ca insula Biriuci să fie ocupată de unități ale Diviziei 2 Munte, rămânând ca să se pregătească și să fie executate de către Corpul de Munte:

a. operațiunea de debarcare în spatele inamicului de la Genicesk și apoi continuarea cu aceste forțe debarcate, spre vest, pentru a tăia forțele inamice din istmul Salkovo.

b. atacul prin istmul Salkovo, folosind declarațiile ofițerului rus capturat de Divizia 1 Munte.

c. atacul peste Marea Sivaș din zona cotei 14,2 (9 km sud Novo Mihailovka) pentru a întoarce rezistențele inamice din istmul Salkovo pe la vest.

În dimineața zilei de 26 Octombrie, au fost convocați în conferință la P.C. al Corpului de Munte (N.E. Partizani), comandanții de divizii, cu șefii de stat major; șeful Detașamentului de Legătură german al Corpului de Munte, maior Stempel, și toți comandanții de batalioane de pionieri germani și români.

Generalul comandant al Corpului de Munte a expus situația și misiunea Corpului de Munte în legătură cu operațiunile de debarcare și modul cum întrevede execuția. Adică, Diviziei 8 Cavalerie îi revine organizarea operațiunii de debarcare în zona Hf. Mirnova cu valoarea unui regiment pentru întoarcerea rezistențelor de la Genicesk, iar Diviziei 1 Munte îi revine atacul istmului Salkovo, executând și manevra peste apa Sivașului din zona cotei 14,2, cu circa o companie întărită.

Executarea manevrelor de debarcare se va face cu mijloacele de trecere ale celor două batalioane de pionieri germane (bărți de asalt) de care să fie remorcate alte bărci luate de la pescarii din zonă.

Cerându-se părerile comandanților de geniu germani și români s-a ajuns la concluzia că, din punct de vedere tehnic, operațiunea de debarcare la Hf. Mirnova nu este posibilă, deoarece: bărcile de asalt nu sunt construite pentru operațiuni maritime; această operațiune nu e posibilă decât dacă marea e complet liniștită; operațiunea comportă foarte mult risc.

Totuși, operațiunea se poate încerca. Rămâne deci ca Divizia 8 Cavalerie să organizeze întreaga operațiune.

Cealaltă operațiune – de a ataca istmul Salkovo – rămâne să se execute de Divizia 1 Munte.

Ca rezultat al conferinței, generalul comandant al Corpului de Munte raportează situația și cele constatate în conferință Armatei 3, arătând că deși s-au explicat greutățile și riscurile catastrofale ale acestei operațiuni de debarcare în Hf. Mirnova, totuși maiorul Stempel – șeful Detașamentului de Legătură – insistă să se execute grabnic operațiunea.

Pentru operațiunea de la Salkovo, lipsind total artileria grea, iar cea de câmp fiind mult prea redusă și cu muniții foarte puține, roagă a se da artilerie și muniții suficiente.

La cererea comandamentului (Corpului de Munte), Armata 3 a răspuns că nu ni se poate da nimic peste mijloacele de care dispunem.

Față de misiunea ordonată și mijloacele la dispoziție, comandamentul Corpului de Munte hotărăște:

a. Executarea operațiunii principale la Genicesk, unde să pună în acțiune toată artileria pentru a se asigura un succes deplin.

b. Un atac de fixare la Salkovo, până în momentul ce s-a realizat manevra grupului debarcat la Hf. Mirnova.

c. Acțiuni demonstrative în peninsula sud Novo Dimitrievka.

d. Ulterior, mutarea efortului la Salkovo, pentru străpungerea poziției fortificate.

e. Executarea operațiunii se va face în zilele de 28 Octombrie sau 29 Octombrie.

În seara de 26 Octombrie, comandamentul Armatei 11, apreciind greutățile și riscurile enorme ale acestei operații, contramandază ordinele anterioare și impune Corpului de Munte să execute și pe mai departe vechea misiune de fixare, însă cere a se da atacuri locale puternice sprijinite cu artilerie în ambele istmuri.

Corpul de Munte ordonă de îndată celor două divizii să se execute acțiuni de fixare și împingerea unor detașamente mixte (infanterie-pionieri) de valoarea 1-2 plutoane, sprijinite de întreg focul artileriilor divizionare.

Astfel în zilele de 27 și 28 Octombrie se trece la executarea acestor operațiuni, care au fost bine organizate și sprijinite de foc, reușind a se da impresia categorică inamicului că se atacă în forță.

Această impresie s-a confirmat prin reacțiunile puternice ale inamicului care a deschis focul cu tot armamentul disponibil și

cu toată artileria, precum și printr-o activitate intensă a aviației inamice care supraveghea și bombarda continuu linia de luptă a unităților.

În general, perioada defensivă care a durat de la 19-28 Octombrie, se caracterizează prin:

- trageri puternice cu artileria, bombardamente de brandt-uri și armamentul greu al infanteriei;
- prin incursiuni numeroase care s-au soldat cu pierderi sângeroase în ambele părți;
- se termină prin acțiuni locale ofensive din partea unităților Corpului de Munte, care au reușit să creeze inamicului impresia netă că și aici se atacă. (V, 71-75)

Brigada 1 Mixtă Munte debușează în Crimeea (29 octombrie 1941).

Situația generală la 28 Octombrie 1941. Armata 11 germană zdrobește apărarea rusă din istmul Ișun și străpungerea frontului fortificat de la nord de valea Ceatarlık.

La 28 Octombrie scara trupele germane au atins linia Novo Ivanovka, sud Ceatarlık, Voronzovka, și inamicul a început retragerea spre Sevastopol și Kerci.

Armata germană trece la urmărire cu două grupuri de forțe: cu un grup de efort spre Simferopol; cu un grup secundar spre Kerci.

Situația specială a Corpului de Munte. În seara zilei de 28 Octombrie se primește ordinul de operații Nr.4187 al Armatei 11 germane și ordinul special Nr. 244 al Armatei 3 române, prin care se ordonă: „Corpul de Munte va ataca la 29 Octombrie pentru a deschide istmurile Salkovo și Genicesk, înaintând spre sud de-a lungul C.F. Djankoi”.

Corpul de Munte dă ordinul de operații Nr. 126, care prevede în esență:

a. Inamicul bătut de Armata 11 germană se retrage spre sud și sud-est.

b. Corpul de Munte are misiunea de a ataca la 29 Octombrie pentru a deschide istmurile Salkovo-Genicesk, exploatând toate posibilitățile de învăluire și a înainta spre sud de-a lungul C.F. spre Djankoi.

c. Manevra Corpului de Munte este de a ataca cu majoritatea mijloacelor, pentru a pătrunde cât mai mult în istmul Salkovo. Acest atac va consta dintr-o acțiune frontală dusă cu grosul în lungul C.F., conjugată cu o acțiune de învăluire a rezistențelor din istm pe la vest, printr-o debarcare pornind dinspre peninsula Novo Dimitrievka. La Genicesk, o acțiune

secundară, pentru a fixa inițial forțele inamice, ulterior, a pătrunde prin istm către peninsula Ciongarski Kut.

Dispozitiv:

Divizia 1 Munte, care atacă în istmul Salkovo pentru a cuceri inițial Mogila Karaoba – apoi va debarca spre centrul peninsulei. Pentru manevra de debarcare va folosi inițial o companie întărită. Divizia se întărește cu un divizion artilerie călărească de la Divizia 8 Cavalerie și un detașament bărci asalt german, 2 plutoane pionieri germani, 3 posturi radio (pentru operațiunea de debarcare) și Batalionul 1 Pionieri de Munte (al Diviziei 2 Munte).

Divizia 8 Cavalerie inițial fixează forțele inamice din față.

Dacă rezistența inamicului este slabă, va înainta pentru a ajunge în peninsula Ciongarski Kut, de unde se va ține gata a interveni în peninsula Ciongar.

Rezerva Corpului de Munte: Batalionul 4 V Munte la Dogmanovka.

Pregătirea operațiunii.

Comandamentul Corpului de Munte și-a dat seama că un atac direct prin istmuri va fi foarte greu și se va desfășura lent, dată fiind valoarea poziției atât de puternic fortificate, și pe de altă parte insuficiența artileriei și lipsa completă a gurilor grele de foc.

Pentru a asigura succesul dorit, cere și obține de la Armata 3, chiar în cursul zilei de 30 Octombrie, o baterie grea de 150 mm „Skoda“ (4 piese), însă cu muniție foarte puțină (300 lovituri).

Această baterie o amplasează în sectorul Diviziei 1 Munte, căreia îi mai creează o masă de 13 baterii ușoare. Întărește Divizia 1 Munte cu încă un batalion pionieri (de la Divizia 2 Munte) și cu una companie pionieri germani + un detașament de bărci de asalt (15).

Pentru a deschide cât mai repede pătrunderea, ordonă executarea unei manevre de flanc cu o companie întărită care trebuie să debarce din peninsula sud Novo Dimitrievka în direcția Mogila Karaoba.

Realizează deci masa de atac și asigură maximum de foc de artilerie, rămânând pe tot restul frontului două baterii de artilerie ușoară.

Se cere intervenția aviației de bombardament germane, de unde avem promisiunea că vom primi 1-2 escadrile „Stuka“.

Toate eforturile sunt concentrate pentru a rupe rezistența istmului Salkovo.

Apropie compania poduri română în spatele Diviziei 1 Munte, în vederea întinderii și construcției podului peste Sivaș –

unde se conta în mod sigur pe distrugerea podului existent de către ruși, lucru confirmat ulterior.

Desfășurarea operațiunilor

Divizia 1 Munte:

Capacitatea operativă a diviziei: 6 batalioane vânători munte, 1 batalion mitraliere, 1 baterie artilerie grea 150 mm „Skoda“, Regimentul 4 Art. (3 divizioane), Divizionul 2 Tunuri Munte, 1 divizion artilerie călăreață, 2 batalioane pionieri români, 1 companie pionieri germani, Detașamentul 902 Bărci Asalt (german), Grupul 58 Cercetare, Escadronul 4 Vânători Călări, 2 companii anticar.

Mersul luptei în ziua de 29 Octombrie 1941. În cursul nopții de 28/29 Octombrie, pionierii germani au executat două culoare (unul de 4 m și altul de 6 m) în câmpurile de mine din fața Batalionului 2 Vânători Munte.

Se execută o pregătire de artilerie puternică de valoarea a 13 baterii ușoare asupra organizațiilor inamice, timp de 30 minute.

La ora 8,45, divizia atacă cu: Batalionul 2 V.M. pe direcția Salkovo, în lungul căii ferate; Batalionul 14 Mitraliere Divizionar pe la est de lacul Solnoe.

Inamicul reacționează slab cu focuri de armă automată și brandt-uri și se părea că atacul va progresa foarte ușor.

La ora 9,15 s-a pătruns până la circa 500 m sud baza de plecare, trecând în unele porțiuni peste șanțul anticar și s-a cucerit o cazemată printr-o acțiune îndrăzneată a pionierilor.

Inamicul începe să reacționeze cu focuri puternice de arme automate și cu artilerie. Înaintarea începe să progreseze foarte încet din cauza obstacolelor succesive, eșalonate foarte strâns în adâncime, a câmpurilor nesfârșite de mine, diferite curse și obstacole de sârmă puse în mod ingenios în fața infanteriei.

La 10,15 pornește la atac și Batalionul 14 M.D., găsim mai multe culoare și trece prin câmpurile de mine.

La această oră inamicul contraatacă, cu una companie, dreapta Batalionul 2 V.M. Contraatacul este respins cu pierderi grele pentru inamic. Înaintarea Batalioanelor 2 V.M. și 14 M.D. continuă, însă este foarte mult stânjenită de focurile puternice ale armelor automate și brandt-urilor.

Totuși, până la ora 11,15 se reușește să se cucerească primul șanț anticar și să se atingă linia 700 m sud baza de plecare, cu ambele batalioane.

La ora 11,13, 13 avioane „Stuka“ bombardează zona bateriilor inamice din regiunea peninsulei sud Salkovo.

La ora 11,50, când compania care avea misiunea să execute manevra pe ambarcațiuni în spatele rezistențelor de la 5 km sud

Salkovo s-a desprins de mal – din pensinsula sud Novo Dimitrievka, inamicul observă și execută un bombardament foarte violent în zona plajei, distrugând 3 bărci cu personal.

S-a renunțat la această manevră riscantă și s-a hotărât să se facă mai în scurt, pentru a nu se expune detașamentul la dezastru.

La ora 12,30, divizia ajunge la circa 1 000 m departe de baza de plecare, unde ambele batalioane sunt primite cu focuri puternice de arme de toate categoriile.

După o nouă pregătire de artilerie executată la orele 13,30 și la care a concurat și o patrulă de avioane „I.A.R. 39“, bombardând zona bateriilor inamice, divizia reia atacul.

Inamicul rezistă dârz și hotărât într-o poziție foarte puternic organizată, prevăzută cu șanț anticar, obstacole de sârmă și dezvoltă un foc ucigător de la 8–10 cazemate care nu se pot asalta, fiind protejate de rețele și câmpuri de mine.

Cu toate forțările făcute, divizia nu mai poate înainta până la căderea serii decât câteva sute de metri, deoarece pierderile ambelor batalioane devin foarte serioase.

Operațiunea de atac a Diviziei 1 Munte este condusă foarte metodic, cucerind o linie de fortificații extrem de bine apărate cu foc de infanterie și artilerie. (V, 79–83)

În istmul Genicesk rușii rezistă.

Divizia 8 Cavalerie. Capacitatea operativă pentru atac: Regimentul 2 Călărași, Regimentul 3 Cavalerie Purtat, Regimentul 4 Roșiori, 2 baterii artilerie câmp, o coloană de poduri și o companie pionieri.

Mersul luptei în ziua de 29 Octombrie 1941. Încă de la 28 Octombrie, divizia atacă cu un detașament puternic constituit dintr-un escadron de cavalerie, întărit cu un pluton brandt-uri, două plutoane mitraliere și un pluton pionieri, sprijinit de 2 baterii artilerie.

Atacul a progresat circa 1 km sud Genicesk și a fost oprit, în fața rețelelor de sârmă, de focul puternic al apărării.

S-au identificat 3 baterii artilerie inamice, din care una grea. S-a verificat pe deplin că inamicul nu s-a retras și este decis să reziste cu toată îndârjirea.

În ziua de 29 Octombrie, orele 5,45, divizia reia atacul de pe linia atinsă în seara zilei.

Constituie un detașament puternic compus dintr-un escadron cavalerie, întărit cu un pluton brandt-uri, 2 plutoane mitraliere și pionieri, sprijinite de 2 baterii artilerie și atacă la ora 5,45 de pe linia unde a ajuns în seara zilei de 28 Octombrie.

Atacul la început progresează destul de ușor și reușește, până către orele 7, să treacă cu valoarea unui pluton la sud de canalul 2 km sud Genicesk (călare pe C.F.), iar cu restul escadronului la nord de canal.

Inamicul ține foarte puternic malul de sud al canalului și reacționează violent cu focuri de armament automat, brandt-uri și 3 baterii de artilerie (din care una grea).

Escadronul de cavalerie suferă pierderi grele și orice încercare de a se mai trece forțe la sud de canal este zadarnică.

Cu toate încercările făcute de divizie de a ataca și cuceri poziția inamică sud canal, nu se ajunge la rezultat și în seara zilei situația rămâne staționară.

În seara zilei, divizia caută să se infiltreze până la rețelele de sârmă și să taie breșe în vederea atacului de a doua zi.

Inamicul este foarte vigilent și zădărnicește orice încercare de infiltrare.

În concluzie: presupunerea comandamentului german că inamicul s-ar fi retras din fața Corpului de Munte în urma pătrunderii peste valea Ceatarlık a Armatei 11 germane nu corespunde realității. Ambele M.U. au fost oprite de un foc sistematic și perfect organizat, cauzând mari pierderi unităților.

Trupele sunt hotărâte să lupte cu dârzenie și au pătruns linia de rezistență inamică sub focul ucigător al cazematelor și prin câmpurile care erau minate metru cu metru.

Comandantul Corpului de Munte a asistat tot timpul la atac și a dat instrucțiuni de modul cum trebuie să fie organizate echipele de deminare și protejarea acestor echipe prin focul infanteriei și artileriei.

Observația a fost mult îngreuiată din cauza ceței groase care avea o aderență la teren și după-masă o ploaie mărunță amestecată cu vânt puternic a stânjenit mult operațiunile.

În seara zilei de 29 Octombrie se ordonă continuarea atacului a doua zi (ordinul de operații nr.127) în aceeași idee operativă.

Din declarațiile prizonierilor făcuți în operațiunile din ziua de 29 Octombrie, se confirmă că în istmul Salkovo se găsesc 3 batalioane inamice dispuse în adâncime și alte batalioane în peninsula de la vest de istm.

S-au identificat 3 baterii grele și 2 baterii ușoare, care băteau în condițiuni bune întreg istmul.

La Genicesk, de asemenea, se găseau 2 batalioane inamice; dispuse succesiv. (V, 83-85)

Corpul de Munte depășește „câmpul morții“ de la Salkovo (30 octombrie 1941). La Divizia 1 Munte. În noaptea

de 29/30 Octombrie, Batalionul 14 M.D. a fost înlocuit cu Batalionul 3 V.M. În cursul nopții, între orele 0-3,30, inamicul a dezlănțuit un bombardament de artilerie ușoară și grea pe tot frontul diviziei.

Tragerile au avut intensitate maximă între orele 1-3, apoi bombardamentul a scăzut în intensitate, treptat, până către orele 6, când a încetat.

Divizia a răspuns acestui bombardament cu toată puterea.

Inamicul a tras în special în partea de vest a sectorului, la plaja unde s-a încercat operațiunea de debarcare și în zona Novo Alekseevka.

Către ora 6,30, inamicul a reluat tragerile cu artileria, brandturile și armamentul automat.

La ora 7,15, divizia a început pregătirea de artilerie, care a durat până la orele 7,30.

La ora 7,30, Divizia 1 Munte atacă metodic poziția extraordinar de fortificată a inamicului și, către orele 8, mai cucerește o cazemată și capturează un mare număr de prizonieri.

După această pătrundere în poziție, s-a constatat că inamicul s-a retras cu grosul forțelor sale, către ora 4, lăsând în contact ariergărzi puternice.

Această retragere a fost determinată de atacul viguros dus de Armata 11 germană spre Djankoi, amenințând direct spatele inamicului din fața Corpului de Munte.

Până la 10, înaintarea se izbește de rezistențele izolate inamice și de focul cazematelor, precum și de obstacole formate din șanțuri anticar, rețele de sârmă, între 6 și 10 rânduri de pari, raiuri (șine - *n.n.*) de C.F. puse pe toată lărgimea istmului pe 4 rânduri eșalonate în adâncime.

Câmpurile de mine, între 40-300 m, eșalonate de asemenea foarte mult în adâncime.

Această poziție este o adevărată linie Maginot, pe care inamicul a organizat-o multe luni de zile.

Divizia înaintează greu, dar sigur și cucerește către orele 11 linia 1 km sud gara Giumbuluk, unde din nou s-a dat de o linie continuă de foc.

După o pregătire puternică de artilerie, divizia atacă viguros și rupe ultima rezistență a ariergărzilor inamice, ajungând la ora 12, pe linia Mogila Karaoba (2 km sud gara Giumbuluk) și trece la urmărirea rapidă a inamicului spre cele două treceri din sudul peninsulei Ciongar.

Inamicul a reușit să-și treacă grosul forțelor la sud Marea Șivaș și distruge ambele poduri, reușind să rupă contactul definitiv cu Divizia 1 Munte. În seara zilei divizia ajunge în următorul dispozitiv:

- Batalionul 2 V.M. la podul de C.F.,
- Batalionul 3 V.M. la podul de pe șosea,
- Batalionul 14 M.D. a curățat o porțiune bună din peninsula

Ciongar.

Restul diviziei a pătruns în peninsulă în zona sud Salkovo.

S-au capturat circa 250 prizonieri, iar numărul lor este mereu în creștere. Materialul nu s-a putut evalua din cauza înaintării rapide.

Este de remarcat că Divizia 1 Munte, cu toate greutatea enorme întâmpinate din cauza distrugerilor și barajelor de mine, a străbătut 15-18 km.

2. *La Divizia 8 Cavalerie.* Noaptea de 29/30 Octombrie trece cu schimburi de focuri de infanterie și artilerie, de o parte și de alta. În dimineața zilei, divizia execută în repetate rânduri atacuri locale, călare pe C.F., bine sprijinite de artilerie, dar inamicul răspunde printr-un foc foarte violent de artilerie, ușoară și grea, precum și cu focul brandt-urilor și armamentului automat.

Artileria inamică, foarte activă între orele 12 și 16, a bombardat satul Genicesk.

În consecință, aspectul frontului în acest sector este neschimbat. Inamicul rezistă cu dârzenie. Înapoia unei linii de fortificații puternice și barează istmul Genicesk spre Arabat.

Considerațiuni generale și învățăminte asupra operațiunilor din istmuri. Succesul operațiunilor din Salkovo se datorește în primul rând: organizării operațiunii atât din punct de vedere tactic, cât și tehnic; conducerii metodice și continui a operațiunii și apoi elanului extraordinar cu care s-au bătut vânătorii.

Pentru prima dată, Corpul de Munte se izbește de un sistem de fortificații atât de complet organizat prin diversitatea lucrărilor, care constau din: cazematele cele mai moderne; șanțuri protejate cu raiuri de C.F. din metru în metru; cu rețele pe 10 rânduri de pari și, în sfârșit, cu un câmp de mine înfricoșător organizat ca densitate și adâncime; dar, mai mult, în zona Ciongar erau 3 baterii grele de coastă care băteau peste 30 km.

Istmul Salkovo prezintă o deschidere de 2 km și are o adâncime de 25 km. Este străbătut de un drum și o C.F. și deschide în ordinea de importanță a II-a poartă a Crimeii.

Organizarea defensivă a acestui istm s-a făcut după un plan ingenios și un atac fără mijloace adecvate era de la început sortit la un eșec sigur.

Procedul de a se deschide drumul infanteriei în câmpurile minate, prin detașamente de pionieri, este elementar și obligator. Dar aici nu mai era vorba de un câmp de mine organizat după un plan, ci pur și simplu un adevărat „câmp al morții”, satu-

rat până la refuz cu cantități enorme de explozibil care era așezat fie în cutii de lemn de dimensiuni variabile, fie în vase, butoaie, cisterne etc. de mărimi înspăimântătoare.

Adâncimea acestor câmpuri de mine nu se putea preciza; ele erau peste tot.

Deschiderea drumului pentru infanteria atacatoare era o problemă extraordinară pe care pionierii noștri au rezolvat-o fără reproș.

Bordura comunicațiilor era îngrămădită de mii de kilograme explozibil și cine pășea un metru din culoar era victimă sigură.

Acest procedeu impresionează trupa prin nesiguranța locurilor minate, prin puterea de distrugere și prin moartea ce sfârteacă și împrășteie într-o secundă carnea celui care atinge o mină.

Totuși, ostașii noștri s-au obișnuit cu recunoașterea și deminările într-un timp foarte scurt.

Atacul cazematelor s-a făcut cu greutate enorme deoarece: focul artileriei nu producea nici o alterare a cazemetei. În zadar se fac pregătiri de artilerie de ore – betonul armat rezistă și luptătorul care e conștient și pătruns de spiritul de sacrificiu o apără cu succes.

Tunurile anticar din apropiere au fost foarte folositoare unităților noastre, dar tot omul este cel care pecetluiește soarta cazematelor.

Pionierii au distrus 6 cazemate prin explozibil. Se impune în mod categoric selecționarea și formarea acestor elemente în condițiuni perfecte, pentru a-i aduce la nivelul pionierilor germani, care constituiesc crema armatei.

Vom întâlni poziții fortificate peste tot și infanteria s-a dovedit neputincioasă cu armamentul său, fără concursul pionierilor.

La noi este o mare lacună în instruirea acestui personal și multe victime am avut și vom avea în cursul luptelor ce le vom purta, din lipsa acestor trupe specializate. Metodismul este impus în atacul pozițiilor fortificate.

Dacă, în câmp deschis, o infanterie manevrieră și mijloacele mecanizate și-au spus cuvântul, într-o poziție fortificată lupta trebuie dusă pas cu pas.

Să nu uităm că trăim în era tehnicii care culminează prin gama nesfârșită a procedeelelor și luptătorul trebuie să fie instruit în acest mediu tehnic.

În sfârșit, trebuie să recunoaștem că dacă rușii nu se retrăgeau cu grosul sub amenințarea ofensivei germane din Perekop, Divizia 1 Munte își sacrifica cel puțin 70 la sută din efectiv în această luptă de iad deoarece mijloacele Corpului de Munte erau cu totul insuficiente pentru a străpunge poziția fortificată.

Din punct de vedere al capacității istmului, care nu permitea o densitate mai mare de 2 batalioane în linie, adâncimea lui a impus o eșalonare totală a forțelor.

În concluzie: Corpul de Munte trece de la un dispozitiv larg de apărare – întins pe 70 km – la un atac metodic, restrâns pe 2 km.

Operațiunea a fost excelent pregătită și înțelept condusă de toate eșaloanele de comandament.

Bravura trupei și a ofițerilor se ține la aceeași înălțime și splendoare, trecând prin acest câmp al morții cu un calm de nedescris.

Acest câmp de bătălie a fost vizitat de comandantul Armatei 3 imediat după străpungerea istmului fortificat, când s-a constatat îmbinarea cea mai diabolică a tehnicii rusești, gândită și perfectată zi de zi, astfel că luptătorul rus se simțea la adăpostul cel mai sigur, doar numai astfel se explică îndârjirea cu care a luptat.

Domnul general comandant al Armatei 3 (Petre Dumitrescu) a apreciat avântul excelent al trupelor și îndrăzneala fără precedent a pionierilor și infanteriei, într-un câmp presărat cu mii de tone de explozibil. La fiecare pas se vedeau oameni, animale, mașini zdrobite de aceste mine.

Un câmp atât de înfiorător este greu de imaginat. (V, 85–90)

În urmărire spre litoralul Mării Negre și Kerci (30 octombrie–10 noiembrie 1941). În ziua de 30 Octombrie, soarta Crimeii este definitiv hotărâtă și o nouă victorie se sărbătorește de trupele germano-române.

Inamicul în plină derută se retrage spre sud și sud-est, căutând scăpare în porturi și munții Crimeii.

Corpul de Munte depune toate eforturile posibile de a grăbi trecerea Sivașului, prin construcția unui pod în zona Ciongarski Brücke.

Ambele poduri din peninsula Ciongar au fost distruse, după cum se și aștepta comandamentul.

Situația în sectorul Genicesk încă nu era clarificată, inamicul se apără cu îndârjire în fața Diviziei 8 Cavalerie, susținut și de pe vase. Încercarea de pătrundere spre Arabatskaia Strelka a unităților române nu a fost posibilă.

Istmul se poate apăra în condițiuni foarte bune și lipsa mijloacelor de întărire la diviziei a dus în mod fatal la nereușita atacurilor în acest sector. Lupta aici încă se continua.

Desfășurarea operațiunilor (31 Octombrie 1941)

a. *La Divizia 1 Munte.* La ora 6 trec primele elemente Marea Sivaș pe bărci și portițe.

Pionierii diviziei au început construcția unui pod mic, care să permită scurgerea infanteriei și trenurilor samarizate și care a fost terminat către ora 11.

Pionierii germani au început la ora 6 construirea unui pod de vase cu capacitatea de 8 tone, lungimea de 80 m.

Până la ora 12, au trecut Marea Șivaș 2 batalioane din Grupul 1 V.M. care a fost împins la circa 7 km sud, pentru a constitui inițial un cap de pod.

Până la căderea serii, trecuseră pe malul de sud: Batalioanele 2 și 3 V.M., Batalionul 14 M.D., Companiile 3 și 51 A.C., Grupul 58 Cercetare și Escadronul 1 Vânători Călări. La ora 17, Grupul 1 V.M. (Batalionul 2 și 3 V.M.) a ajuns la localitatea Eski-Djandevle (14 km sud pod), de unde nu au mai putut continua marșul din cauza trupelor germane îngrămădite aici.

Divizia 22 germană a oprit înaintarea Grupului 1 V.M., spunând că drumurile de sud de Eski-Djandevle sunt ocupate de coloanele germane.

Grupul 58 Cercetare și Escadronul 1 Vânători Călări au continuat mișcarea la sud de Eski-Djandevle spre Djankoi.

În consecință: Divizia 1 Munte staționează în seara zilei cu Grupul 1 V.M. și Batalionul 14 M.D. în zona Eski-Djandevle, iar Grupul (lt.-col. Gheorghe Niculiu) în satele 12 km sud de pod.

Restul diviziei continuă trecerea în cursul nopții.

b. La Divizia 8 Cavalerie. În zorii zilei, Divizia 8 Cavalerie a atacat prin surprindere, reușind să treacă la sud de canal cu valoarea unui escadron, până la rețelele de sârmă ghimpată.

Inamicul a reacționat foarte violent cu armament automat, cu brandt-uri și artilerie ușoară și grea.

A tras și de pe vase ancorate în apropierea orașului Genicesk. Inamicul nu s-a retras din acest sector și se menține în același dispozitiv.

Divizia a suferit pierderi serioase cu ocazia acestui atac.

La orele 6,30, inamicul bombardează orașul Genicesk de pe un vas de război.

Deocamdată nu se poate începe lucrul pentru construcția podului, peste canal, deoarece s-ar expune personalul și materialul.

La ora 7,45, Corpul de Munte văzând situația grea și pierderile serioase ale diviziei, ordonă să nu se mai întreprindă nici o acțiune de atac în acest sector.

Se va fixa însă inamicul, prin foc de artilerie și infanterie, și se proiectează o manevră prin spatele poziției.

Față de situația de ansamblu, care se desfășoară în condițiuni extrem de favorabile trupelor germane, se renunță la o acțiune în forță în sectorul Genicesk și se lasă Regimentul 4 Roșiori

cu 1 baterie artilerie și 1 baterie obuziere dată din Regimentul 19 Artilerie (Armata 3), iar Regimentul 3 Cavalerie Purtat + Regimentul 2 Cavalerie se regrupează până la ora 12 în zona Salkovo–Novo Alekseevka, în măsură a începe trecerea peste pod, cu eșalonul auto, de îndată ce se va termina construcția lui.

Acțiunea importantă se petrecea în această parte a frontului și aici trebuiau împinse toate mijloacele.

În seara zilei, Corpul de Munte dă ordinul de operații Nr. 131, prin care se ordonă: continuarea rapidă a trecerii Diviziei 1 Munte la sud de peninsula Ciongar și înaintarea spre Djankoi; regruparea Diviziei 8 Cavalerie în zona Partizanî–Novo Alekseevka și trecerea ei în Crimeea, tot prin istmul Salkovo.

Desfășurarea operațiunilor în ziua de 1 Noiembrie 1941.

a. La Divizia 1 Munte.

Divizia a continuat trecerea peste Șivaș în cursul nopții de 31 Octombrie/1 Noiembrie, reușind să treacă până către orele 10 toate forțele și elementele diviziei.

Divizia continuă apoi înaintarea și, către orele 23, ajunge în zona: Bhf. Mamut, Djankoi, Nemețki, Bhf. Kangut, Hf. Mirnova.

Mișcarea s-a executat în condițiuni grele din cauza ploii care a desfundat comunicațiile, precum și din cauza dublării coloanelor prin scurgerea înaintea unităților diviziei a elementelor rapide din Divizia 8 Cavalerie.

Pe timpul trecerii podului și în timpul mișcării, nu s-a înregistrat nici un incident.

b. La Divizia 8 Cavalerie.

Divizia de cavalerie a început mișcarea cu eșalonul motorizat la ora 24 din 31 Octombrie și cu eșalonul hipo la ora 0,30 din 1 Noiembrie.

Podul de vase construit de pionierii germani a fost terminat abia la ora 2 din 1 Noiembrie, când a început trecerea Diviziei 8 Cavalerie cu Regimentul 3 Călărași Purtat. În timpul trecerii, către orele 3, podul s-a deteriorat și a fost reparat abia către orele 6, când s-a reluat din nou trecerea diviziei de cavalerie.

Până către orele 9, divizia a terminat trecerea la sud de Marea Sivaș și a ajuns la ora 13 în regiunea Dorte cu Regimentul 3 Cavalerie Purtat, în legătură la stânga cu Divizia 73 germană, iar Grupul de Recunoaștere la Novo Țarițino, pe pârâul Biiuk-Karasu, unde a luat contact cu ariergărzile inamice.

Cu începerea de la ora 14, Divizia 8 Cavalerie a intrat sub ordinele Corpului 42 Armată german. În seara zilei, Divizia 8 Cavalerie cu Regimentul 2 Cavalerie se va găsi în zona Seitler.

Regimentul 3 Cavalerie Purtat a intrat în compunerea Detașamentului Colonel Lindemann și operează pe direcția

Feodosia. În zona Genicesk, Regimentul 4 Roșiori menține poziția și contactul cu inamicul.

În cursul zilei, inamicul a tras cu artileria grea și ușoară asupra satului Genicesk.

Sunt semnalate 5 vapoare la 9 km sud-est Genicesk, care au apărut în dimineața zilei, la ora 9, și la ora 17 s-au retras spre sud-est.

De remarcat că Detașamentul Korne (compus din Reg.6/10 Roșiori Purtat, Divizionul 54 Art. Grea) nu a mai fost dirijat spre Djankoi de comandamentul german și a fost lăsat pe direcția Alma-Bahcisarai.

Acest detașament rapid român a realizat performanțe tactice excelente, pătrunzând până la sud-vest Simferopol, izolat, unde a ajuns încă din seara zilei de 31 Octombrie, tăind posibilitățile de retragere ale inamicului spre Evpatoria și a dus lupte serioase cu grosurile inamice care își deschideau drum spre Sevastopol.

De la data de 1 Noiembrie, Corpul de Munte rămâne numai cu Divizia 1 Munte, deoarece Divizia 8 Cavalerie a fost subordonată Corpului 42 Armată în mod temporar, pentru operațiunile din Kerci.

Urmărirea inamicului, cu Divizia 1 Munte s-a făcut pe direcția Djankoi, Seitler, Karasubazar, de unde străpungerea munților Iaila s-a executat pe direcțiile: Karasubazar-Uskut, Karasubazar-Sali-Sudak și Asmat-Bahci-Eli-Kalsihor.

Important de remarcat este faptul că pătrunderea în zona muntoasă (a fost posibilă numai - *n.n.*) pe comunicațiile întortocheate, distruse și care erau apărate, în punctele obligate, de fracțiuni mici ce nu puteau fi spulberate decât prin manevre foarte îndrăznețe și grele, datorită terenului acoperit și accidentat.

Această operațiune de pătrundere s-a făcut cu trei detașamente:

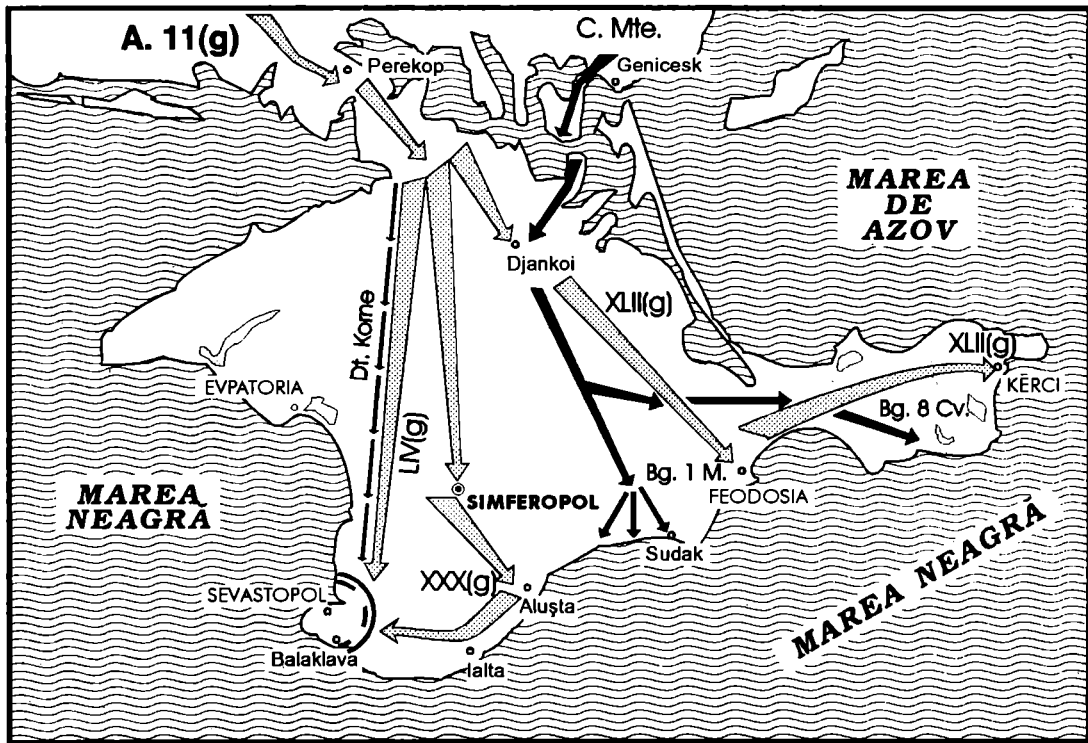
a. Detașamentul colonel (Leonard) Mociulschi (compus din Grupul 58 Cercetare, Grupul 1 - Batalioanele 2 și 3 V.M. -, Batalionul 14 M.D., Comp. 37 A.C., Div. III/R.4 A., 1 Comp. Pi.), pe direcția Karasubazar-Enisala-Uskut;

b. Detașamentul lt. col. (Ionescu C.) Breaza (compus din Esc.1 V-tori Călări + Batalionul 1 V.M. + Div. 2 T.M. (2 baterii) + 2 plutoane pionieri) pe direcția Asmat-Bahci Eli-Kalsihor.

* c. Detașamentul lt. col. (Ioan) Băjenaru (compus din Batalionul 1 V.M. + 1 baterie art. + 1 pluton pionieri) pe direcția Bahci Eli-Sali-Sudak.

d. Grupul lt. col. Niculiu (compus din Batalioanele 23 și 24 V.M. + Compania 51 A.C.), în rezerva diviziei la Karasubazar.

PĂTRUNDEREA ÎN CRIMEEA (octombrie–noiembrie 1941)

În seara de 4 Noiembrie, litoralul Mării Negre este atins cu elemente înaintate (cavalerie) în punctele Uskut și Kalsihor, iar în seara de 5 Noiembrie grosul diviziei se găsește în apropierea litoralului între Sudak și Tuak.

În zilele următoare, divizia continuă să execute operațiunile de curățire spre Feodosia și Alușta, având lupte serioase în masivul păduros N.E. Alușta și Kuruusen.

Un episod

Grupul 58 Cercetare care a eclerat și deschis drumul Detașamentului Mociulski pe axul de efort (Karasubazar-Uskut) a avut o acțiune demnă de toată lauda. În dimineața de 5 Noiembrie, când avangarda grupului se apropie de pădurea B. Iantura este primită cu focuri puternice de arme automate.

Grupul manevrează pe la nord rezistența și capturează 2 ofițeri și 41 trupă; continuând acțiunea spre Tuak, reușește să surprindă un grup de 150 ruși la ieșirea vest a localității, pe care l-a capturat fără lupte, pătrunzând cu un pluton călare în spatele inamicului și somându-l să se predea.

În ziua de 6 Noiembrie, pornind în acțiune de curățire spre Kuruusen, surprinde un regiment de cavalerie încolonat, fără nici o siguranță.

Grupul de cercetare, cu un efectiv de 2 plutoane călări, trece în galopul cailor de o parte și de alta a șoselei și, după o rafală de focuri, reușește să zăpăcească întreaga unitate călare inamică, care aruncă armele și se predă.

Cu această ocazie s-au capturat: 1 210 prizonieri, un imens material de război cu care își completează toate deficiturile în cai (până la această dată grupul nu avea decât 2 plutoane călări și escadronul mitraliere).

După ajungerea la Marea Neagră, divizia primește misiunea de a face paza litoralului între Feodosia și Alușta.

În concluzie:

a. Mișcarea în masivul păduros a fost mult îngreuiată din cauza distrugerilor masive executate de inamic în lungul comunicațiilor, din cauza câmpurilor de mine și a ploii care a desfundat toate drumurile.

Trupa și animalele au fost supuse la eforturi extraordinare.

Dacă socotim că atacul diviziei a reușit să rupă poziția inamică de la Salkovo abia în ziua de 30 Octombrie și apoi în zilele de 31 Octombrie și 1 Noiembrie s-a executat construcția podurilor și trecerilor la sud de Sivaș, iar la 4 Noiembrie elementele înaintate ale diviziei se găseau pe litoralul Mării Negre, trebuie să recunoaștem că urmărirea executată de divizie a realizat cele mai neașteptate performanțe.

În 4 zile de marș – 180 km, stăbătuți pe drumuri distruse, desfundate și traversarea unei zone muntoase care ascundea atâtea cuiburi de partizani și elemente inamice.

Înaintarea rapidă a diviziei în interiorul Crimeii a condus la dezorganizarea forțelor regulate sovietice și la capturarea a peste 2 247 prizonieri, 4 tunuri a.c., 3 tunuri câmp, 40 mașini, 15 bărci cu motor și a unui numeros material și armament.

Se poate afirma că în unele situații de război trebuie să se treacă peste oboseala trupelor – mai ales în operațiunile de urmărire – pentru a nu da răgaz inamicului să se reorganizeze pe noi poziții și astfel să fie cruțate jertfele.

b. Deși Divizia 8 Cavalerie nu a acționat tot timpul sub ordinele Corpului de Munte, totuși ținem să accentuăm asupra operațiunilor duse de divizie pe timpul cât a operat sub ordinele Corpului 42 Armată german.

Cu începere de la 2 Noiembrie, divizia se regrupează în zona Seitler, de unde continuă urmărirea spre Barak. În ziua de 3 Noiembrie, divizia intră cu o parte din forțe în compunerea Detașamentului Lindemann și ia contactul cu inamicul în regiunea Bairçoi.

În zilele de 4 și 5 Noiembrie, unitățile diviziei depășesc elementele înaintate ale Diviziei 170 germane și străpung linia ariergărzilor inamice dintre Petrovka și sud Koiasan, întorcând rezistențele inamice din fața Detașamentului Lindemann care era în luptă mare cu elemente mecanizate inamice pe linia șanțului anticar (sud Arabat).

În noaptea de 5/6 Noiembrie, divizia se regrupează în zona Daln. Kamiși și în dimineața de 6 Noiembrie continuă urmărirea pe direcția Kerlent, Mangit, Keneges, Marfovka.

În zilele de 7 și 8 Noiembrie se atacă rezistențele inamice din Marfovka și până seara se trece cu Regimentul 3 Călărași Purtat la est de Șanțul Tătăresc, luând contactul cu ariergărzile inamice de pe satul Sultanovka.

Numai în această zi, divizia capturează un număr de 300 prizonieri, 1 baterie artilerie și 4 aruncătoare grele, precum și numeros material de război.

În ziua de 9 Noiembrie se continuă urmărirea spre Kerçi, însă Corpul 42 Armată schimbă direcția de urmărire a diviziei spre S.E.

La data de 10 Noiembrie, divizia curăță colțul de S.E. al peninsulei Kerçi de ultimele resturi inamice și primește misiunea să facă siguranța litoralului între lacul Tabecikskoie până la Hafen Durande.

În ziua de 12 Noiembrie, divizia se regrupează în regiunea Marfovka și se subordonează din nou Corpului de Munte.

În concluzie:

Eforturile extraordinare depuse de Divizia 8 Cavalerie sunt similare cu cele ale Diviziei 1 Munte.

Această divizie parcurge prin lupte serioase și într-un teren extrem de steril (lipsa de localități, de comunicații, de furaje și apă) o distanță de peste 240 km.

Divizia 8 Cavalerie a făcut următoarele capturi pe timpul operațiunilor de urmărire: 1 300 prizonieri, 2 baterii artilerie 76,2 mm, 1 secție obuziere, 8 aruncătoare grele, 2 tanchete, 2 tunuri a.c. și numeroase arme și munițiuni.

Performanțele obținute de ambele divizii în timpul acestor operațiuni au fost elogiata de comandamentele germane. (V, 90-97)

Exploatarea succesului din istmuri (recapitulare). La 28 Octombrie frontul inamic este rupt.

- Inamicul din fața C. 54 A. se retrage spre sud. La flancul stâng al armatei, se retrage spre Voinka.

- Armata 11 trece la urmărire, căutând să taie retragerea forțelor inamice din jur de Voinka, și malul Sivaș.

- Corpul 54 A. după ce lichidează grupul de forțe de la vest Ongar-Naima se va rabate cu grosul spre sud-est în direcția Djurgun.

- Corpul 30 A. atacă prin Voinka spre Djankoi și curăță malul sud Sivaș.

- Armata 3 română atacă cu Corpul de Munte, deschizând istmul Salkovo-Genicesk. Operațiunea se execută cu sprijinul aviației în picaj.

- Detașamentul rapid Ziegler, având în componere și Detașamentul Korne, depășește Corpul 54 A., interceptează șoseaua Evpatoria, Simferopol și calea ferată Salkovo, Simferopol la Barlik.

Urmărirea spre Kerçi, Sevastopol și Feodosia.

Dispozitivul de urmărire. Cucerirea porturilor Alușta și Feodosia.

La 1 Noiembrie inamicul este în plină retragere către Feodosia-Sevastopol și Kerçi.

Corpul 54 A. urmărește inamicul spre Duvankoi. I se precizează că întrebuintarea sa ulterioară va fi spre Sevastopol.

Corpul 30 A. curăță zona din jur de Simferopol și atinge Alma. Cu grosul înaintează la est de Simferopol, iar cu forțe mobile spre Ialta și Alușta.

Corpul 42 Armată urmărește inamicul spre Kerçi, iar cu aripa dreaptă spre Feodosia.

Corpul de Munte român, făcând cele mai mare eforturi, revine lângă C.42 A. Continuă apoi înaintarea pe la nord de C.F. spre Ak. Monai.

Corpul 4 Aerian atacă porturile și vasele inamice.

Brigada rapidă (Ziegler) cucerește Kuntungan.

Pentru 2 Noiembrie Armata (11) își propune să distrugă grupul de vest al forțelor inamice, înainte ca acestea să ajungă la Sevastopol.

Concomitent, să continue urmărirea grupului de forțe de est. În acest scop:

– Corpul 54 A. sprijinit de C. 4 Aerian atacă spre Cernaia pentru a împiedica forțele inamice ce se găesc în munți să se retragă spre Sevastopol.

– Corpul 30 A. atacă spre Albarî și Alușta.

– Corpul 42 A. continuă urmărirea prin Feodosia, Ak Monai, spre Kerçi.

La 4 Noiembrie, se continuă urmărirea în munți. Porturile Feodosia și Alușta sunt cucerite și curățate. Frontul inamic din Kerçi este rupt.

Trupele germane și române pătrund în peninsulă. Corpul 42 Armată, Corpul de Munte și Brigada 8 Cavalerie urmăresc inamicul care se retrage spre Kerçi.

Corpul 30 A. cucerește și curăță colțul de sud-est al Crimeei, de la Feodosia la Ialta.

Corpul 54 A. și Detașamentul Korne urmăresc spre Sevastopol.

Cucerirea orașului Kerçi. Investirea Sevastopolului.

La 10 Noiembrie, Armata 11 începe regruparea în vederea investirii Sevastopolului, urmând să angajeze aici Corpurile 30, 54 și Detașamentul Korne.

În peninsula Kerçi Brigada 8 Cavalerie română urmărește inamicul; este depășită de diviziile Corpului 42 Armată, care continuă atacul.

La 14 Noiembrie, o iarnă neobișnuit de grea începe în Crimeea. Totuși, Corpurile 54 și 30 A. reușesc să investească Sevastopolul.

În est, Corpul 42 A. cucerește Kerçiul și Ak Burun.

Spatele și coasta de sud ale Crimeei sunt asigurate de Corpul de Munte român.

Până la 20 Noiembrie, Armata (11) pregătește acțiunea de străpungere a pozițiilor fortificate din jur de Sevastopol, respingând în acest timp numeroase și înverșunate contraatacuri inamice. (III, 14–16)

Prima confruntare cu partizanii din munții Iaila (6-18 noiembrie 1941). Pentru a putea aprecia însemnătatea ce trebuie să se dea acțiunii contra partizanilor, dăm mai jos un scurt istoric asupra organizării și modului de luptă al acestor nuclee fanatice de comuniști.

Organizarea, înarmarea și acționarea detașamentelor de partizani în Crimeea a fost din timp pregătită de sovietici și cu mult înainte de retragerea trupelor rusești.

Acțiunea se caracterizează ca o luptă de guerillă specifică rusească. Este tradițională și se poate spune îndoctrinată în armata rusă. Și Napoleon I a avut de luptat cu partizanii ruși în memorabila campanie din Rusia.

Conducerea superioară sovietică, prin Consiliul (sic !) Central al partidului comunist, conduce în ansamblu acțiunea partizanilor.

Misiunea partizanilor.

- A stânjeni aprovizionările, transporturile și transmisiunile armatelor germano-române.

- A menține o stare de nervozitate și nesiguranță în spatele frontului inamic, prin executarea diferitelor distrugeri, acte de sabotaj etc.

- A produce pierderi de tot felul (oameni, materiale) armatelor inamice, atacând convoaiele, coloanele, etc.

- A forța prin amenințări și forță populația civilă să continue să servească regimul comunist, în speranța că evenimentele se vor întoarce în favoarea lor.

- Să înlesnească acțiunea de spionare a trupelor inamice.

Organizarea.

Unitatea de bază a partizanilor este batalionul de distrugere.

Organizarea batalioanelor este similară cu aceea a batalionului din armata regulată, adică pe companii, plutoane și grupe, în număr variabil. În general, batalionul are 2-3 companii, compania 3 plutoane, iar plutonul 2-3 grupe.

Efectivul unui pluton este de 40-50 oameni, iar acela al grupei de 20-25 oameni.

Organizarea și dislocarea unităților de partizani este făcută de comune, raioane (județe) și circumscripții.

Dotare-aprovizionare.

Banetele de partizani sunt dotate abundent cu armament de război variat rusesc. S-au găsit și arme de proveniență americană, engleză, română și chiar japoneză.

Această abundentă dotare denotă că acțiunea partizanilor s-a pregătit după un plan minuțios și cu bogate mijloace.

Armament.

- Arme individuale simple, cu repetiție, semiautomate, pistoale.

- Pistoale automate, puști-mitraliere, mitraliere, grenade, brandt-uri, sticle incendiare etc.

- Unele grupe dispun de tunuri anticar și chiar de tunuri de 76,2 mm.

Munițiuni de tot felul.

Partizanii dispun de munițiuni abundente care sunt dispersate în mici depozite în munți, în locuri ascunse, bine păzite și cunoscute numai de un număr restrâns de partizani de încredere. Paza și întrebuințarea lor este pe seama politrucilor. În toate lagărele (bazele - *n.n.*) descoperite până în prezent s-au găsit mari cantități de munițiuni.

Cartușele folosite sunt în bună parte explozive și mai ales incendiare, cu ajutorul cărora incendiază camioanele.

Modul de acțiune.

Comandanții și comisarii informează formațiunile de partizani asupra misiunii lor, dându-le noțiuni tactice și instruindu-i militarmente.

Formațiunile de partizani luptă în legătură cu parașutiștii lansați în spatele frontului, lucru constat în ultimele operațiuni.

Acțiunile importante întreprinse de către partizani se pare că au fost în legătură cu trupele rusești care au operat pe frontul Feodosiei, la Sudak etc.

Operează, în general, în grupe mici, a 5-6 oameni, plasându-se bine camuflați în locurile obligate de trecere, așteptând coloanele (convoaiele) mici și vehiculele hipo sau auto izolate de pe drumurile principale, pe care le atacă.

Acționează violent, rapid și după acțiune se retrag imediat, neanganjând lupta. Apoi apar în alte puncte tot așa de bine studiate din vreme.

Pentru serviciul de pândă și alarmare, atât în timpul atacurilor asupra coloanelor noastre, cât mai ales în staționare, partizanii au organizat posturi de pândă (observatoare), pe locuri dominante, pe creste sau linii de pădure, de unde dau alarma și pe care eventual rezistă în caz de atac.

Echipele care execută atacul sunt comandate de un membru din grupa de comandă, iar pentru cazurile când ele sunt urmărite, au în spate alte echipe în poziții de tragere, care deschid focul asupra urmăritorilor și după care se retrag.

În concluzie:

a. Acțiunea partizanilor în Crimeea prezintă un pericol serios, de care comandamentele româno-germane s-au ocupat îndeaproape.

b. Acțiunea din umbră menține starea de nesiguranță mai ales pe comunicațiile din munți, unde zilnic sunt semnalate victime în rândul coloanelor germano-române.

Operațiunile contra partizanilor sunt începute de Divizia 1 Munte la 6 Noiembrie și durează până la 18 Noiembrie 1941.

După lichidarea resturilor armatei sovietice rămase în munți, se continuă lupta contra bandelor de partizani.

Această operațiune s-a executat în mod metodic asupra lagărelor de partizani, printr-o curățire progresivă a zonei muntoase, cuprinsă între șoseaua Simferopol, Alușta și până la Feodosia.

Acțiuni mai importante s-au executat în zona Frenkmesse, Eskiiurt, Kisiltaș, unde au fost uciși peste 100 de partizani, au fost capturați numeroși prizonieri și distrusă o cazarmă și câteva depozite de subzistențe și muniții.

Acțiunea a fost executată concentric cu Batalioanele 1, 2, 3 și 24 V.M. + Esc.4 V.Căl. + Divizionul 2 T. Munte.

Alte acțiuni au avut loc în zona Enisala și Hühle-Buzluk. În general, s-au curățat zonele de creste călare pe comunicațiile Simferopol, Alușta, Karasubazar, Uskut și Salî, Sudak, precum și bastioanele munților din regiunea Feodosia, Koktebel.

Rezultatul total al acestor operațiuni de 10 zile se termină cu: uciderea a peste 1 000 partizani și distrugerea numeroaselor lagăre și depozite cu muniții și alimente.

Este important de remarcat că toate atacurile de partizani s-au produs după trecerea trupelor operative spre litoralul Mării Negre. La început atacurile de partizani erau foarte slabe și timide, ulterior atitudinea lor a devenit agresivă și s-a generalizat pe toate comunicațiile – chiar și pe cele principale, ca Simferopol, Feodosia.

Trupele române au pierdut în aceste atacuri din umbră aproape 800 de oameni în perioada de iarnă.

Apărarea litoralului de unitățile Divizia 1 Munte contra debarcărilor inamice s-a făcut în bune condițiuni. Pe tot timpul perioadei de apărare nu s-au semnalat decât recunoașteri armate, cu vedete rapide sau submarine, care au fost sistematic respinse de pe întreg frontul diviziei.

Divizia 8 Cavalerie, regrupată la Marfovka, reintră sub ordinea Corpului de Munte la data de 13 Noiembrie și se dă ordin de deplasare a ei în zona Novo Țarițino cu regimentele călări și în zona Ialta cu Regimentul 3 Cavalerie Purtat.

După marșuri extrem de anevoioase datorită vremii care a început să îmbrace mantia iernii, pe viscol și drumuri înghețate, divizia parcurge peste 170 km și se grupează cu ambele regimente călări la Novo Țarițino – unde ajunge în ziua de 16 Noiembrie.

Regimentul purtat s-a deplasat abia în cursul zilei de 16 Noiembrie la Ialta, deoarece nu a avut benzină pentru autovehicole.

Misiunea ulterioară a Diviziei 8 Cavalerie este de a face siguranța circulației contra atacurilor de partizani pe șoseaua: Simferopol-Karasubazar-Sali și șoseaua Karasubazar-Uskut. (V, 98-102)

Brigada 4 Mixtă Munte este adusă în Crimeea. Deși de două ori mai tari ca adversarii lor, rușii fuseseră astfel bătuți și izgoniți din peninsulă, dar ei lăsaseră 5-6 divizii în Cetatea Sevastopolului și un mare număr de partizani în Munții Iaila, cu misiunea de a ataca liniile de comunicații.

La această epocă, mai existau în Crimeea trei probleme:

- cucerirea Sevastopolului;
- curățirea regiunii muntoase de partizani și
- paza litoralului contra unor eventuale debarcări inamice.

Pentru rezolvarea lor, Armata 11 germană nu dispunea decât de:

- 5 divizii germane și Detașamentul Korne (2 regimente) în fața Sevastopolului;

- 1 divizie germană în Peninsula Kerçi;

- Elemente germane pe litoralul Peninsulei Crimeea;

- Corpul de Munte român, cu: Divizia 1 Munte în Munții Iaila și Divizia 8 Cavalerie în zona Simferopol.

Ea cere întăriri Înalțului Comandament român, care îi pune la dispoziție Divizia 4 Munte. (IV, 5)

La 30 Octombrie 1941, comandamentul german consimte ca Brigăzile 2 și 4 Munte să fie readuse în țară (adresa Nr. 1298), iar la 5 Noiembrie 1941, aceste 2 mari unități au fost puse în marș către interior.

Totuși, la 12 Noiembrie 1941, ca urmare a cererii comandamentului german, Brigada 4 Munte a fost oprită din drum și dirijată în Crimeea (ord. Nr. 8832 din 12 XI 1941 al M.C.Gl.), cu misiunea de a executa curățirea regiunii de partizani, timp de 4 săptămâni.

Această mare unitate a fost însă oprită definitiv în Crimeea și a luat parte la toate operațiunile din Crimeea. (II, 256)

Noua misiune a Corpului de Munte (18 noiembrie 1941). Corpul de Munte preia siguranța coastei și circulației în sectorul N.E. Sudak, Sali și la V. Alușta, Simferopol (ambele exclusiv).

Pentru această misiune primește în subordine: Divizia 8 Cavalerie (mai puțin Regimentul 3 Călărași Purtat), Divizionul

240 Vânători german și Divizia 4 Munte, care este în curs de deplasare de la Berislav spre Perekop. Această divizie se găsea în curs de plecare spre țară, împreună cu Divizia 2 Munte.

Comandamentul german apreciind greutatea operațiilor de curățire din Munții Iaila și cum Divizia 1 Munte era destinată să participe la operațiunile împotriva Cetății Sevastopolului, întreaga regiune muntoasă, rămânând fără nici o posibilitate de curățire*. Este posibil să se fi avut în vedere și insuficiența efectivelor operative ale Armatei 11 germane, fapt ce s-a confirmat mai târziu.

Activitatea partizanilor începuse să devină foarte intensă și agresivă.

Se poate deduce în mod precis că bandele teroriste operează după un plan bine stabilit și, în general, nucleele principale erau grupate în zona comunicațiilor ce străbăteau Munții Iaila, de unde atacau prin surprindere, cu începere de la căderea serii, coloanele și grupele izolate de oameni sau mașini, folosind în special armament automat portativ și grenade.

De aceea, comandamentul german completează golul lăsat de Divizia 1 Munte prin unitățile Diviziei 4 Munte, care trebuia să se deplaseze în zona Simferopol prin marșuri pe jos.

Mișcarea spre Crimeea începe la 19 Noiembrie și divizia ajunge în zona Simferopol la data de 29 Noiembrie. În legătură cu comandamentul Armatei 11 germane se fixează zona de staționare și viitoarea misiune ce va fi încredințată diviziei.

La data de 26 Noiembrie, Corpul de Munte dă ordinul de operații Nr. 146, prin care se ordonă:

a. Divizia 4 de Munte va staționa în zona cuprinsă: liziera sud Simferopol-Bitak, toate localitățile neocupate din lungul șoselei Simferopol, Alușta, Biiuk Djankoi, Bașui, Alma, Karmen, Bulganak.

b. Misiunea Diviziei 4 Munte este de a curăți de partizani și dezertori zona: șoseaua Simferopol, Alușta (liziera de vest a orașului, până la Ialta), de a face siguranța șoselei Simferopol, Alușta, Ialta, cât și pe toate celelalte comunicații aflate în zona sa de staționare.

c. Curățirea zonelor muntoase se va face sistematic.

d. Curățirea se va face în legătură cu Statul Major pentru combaterea partizanilor.

e. În special, întreaga atenție se va da comunicației Simferopol, Alușta, Ialta, care va trebui să fie curățată pe o fâșie de circa 10 km.

f. Misiunea Diviziei 8 Cavalerie române neschimbată. (V, 103-104)

* Așa în document.

Acțiunea Brigăzii 4 Munte în munții Iaila (3-23 decembrie 1941). Începând de la 29 Noiembrie până la 2 Decembrie 1941, divizia s-a grupat în întregime în regiunea Simferopol. Îndată după instalare, divizia începe operațiuni de recunoaștere a zonelor suspecte și în special cele care nu au mai fost curățate de Divizia 1 Munte și organizează operațiuni masive cu valoarea a 3-5 batalioane, acolo unde erau indicii că existau lagăre de partizani. Corpul de Munte ordonă începerea operațiunilor de curățire cu efortul în zona muntoasă vest șoseaua Simferopol-Alușta. Aceste operațiuni de curățire s-au făcut după informațiuni precise și în legătură cu comandamentul german pentru combaterea partizanilor.

Cele mai importante operațiuni s-au desfășurat în zona:

a. B. Demerși-Ialta, unde au participat 5 batalioane V.M. și artileria de munte în zilele de 5, 6 și 7 Decembrie.

b. La Suat, unde au participat 4 batalioane V.M. și artileria de munte în zilele de 8-9 Decembrie și

c. B. Șarnaia; la această operațiune au participat 4 batalioane V.M. și artileria de munte a diviziei, în zilele de 13, 14 și 15 Decembrie.

Rezultatul total al acestor trei operațiuni de curățire este: 480 partizani uciși, numeroase depozite de muniții și alimente distruse sau capturate; 6 camioane, 2 turisme, 300 arme, 4 aparate radio și divers material de război și transmisiuni, capturat.

Paralel cu aceste operațiuni, Divizia 4 Munte asigura și circulația pe comunicația Simferopol, Alușta și Alușta, Ialta, unde atacurile de partizani deveniseră foarte îndrăznețe.

Aceste operațiuni au fost executate în condițiuni foarte grele, din punct de vedere tehnic cât și al conducerii, deoarece:

- zona de partizani trebuia să fie încercuită complet, aceasta impunea o coordonare și legătură perfectă între unități.

- legătura se făcea prin radio, ceea ce nu asigura secretul operațiunilor, deoarece și partizanii dispuneau de asemenea mijloace.

- terenul accidentat, cu diferențe mari de nivel, vremea rea, viscolul și frigul îngreuiau operațiunile și creau goluri în dispozitiv pe unde se puteau strecura partizanii.

- lagărele de partizani aveau posturi de supraveghere și, odată alarmați, ocupau pozițiile bine organizate - în unele locuri au fost găsite cazemate - de unde deschideau focuri prin surprindere cu întreg armamentul, în special mitraliere și brandt-uri.

Lupta cu partizanii era cu mult mai sângeroasă decât lupta de pe front, deoarece aceste elemente fanatice rezistau până la sacrificiu și se sinucideau atunci când erau amenințați să fie făcuți prizonieri.

Aceste lupte au durat 2 și 3 zile, pe un frig de 25 grade la altitudine de peste 1 500 metri, unde viscolul era permanent, iar oamenii și animalele au fost sub cerul liber câte 1-2 nopți.

Divizia a avut numeroase cazuri de degerături în aceste lupte.

Această staționare în câmp liber era obligatorie, pentru a se menține coeziunea încercuirii și a nu se da posibilitatea bandelor de partizani să fugă din cerc. În sectorul Diviziei 8 Cavalerie, atacurile de partizani se localizau numai în localitățile din imediata apropiere a comunicațiilor mai mult în scopul de a jefui populația de subzistențe. În sectorul de coastă, recunoașterile inamice, cu vedete și submarine, încep să se intensifice. (X, 104 -106)

Trupele române au fost „tracasate și dispersate“. În perioada de la 17 Noiembrie la 23 Decembrie 1941, Corpul de Munte are o misiune întreită:

a. Să facă siguranță circulației pe șoseaua Simferopol, Salî, Simferopol, Alușta, Ialta și în toată zona muntoasă cuprinsă între Alușta, Simferopol până la Sudak, Salî.

b. Să întreprindă acțiuni de curățire masive în zona muntoasă și,

c. Să facă siguranța litoralului între Alușta, Sudak, contra eventualelor debarcări inamice.

Sectorul de pază a litoralului este de circa 100 km.

Mijloacele puse la dispoziție au fost cu totul insuficiente, iar natura terenului, care este atât de accidentat, acoperit și variat, a impus o dispersare totală a unităților.

Aprovizionările cu subzistențe și muniții s-au executat în condițiuni extrem de grele.

Posibilitățile de transmisiuni cu aceste unități împrăștiate în toată Crimeea erau cu totul insuficiente.

Totuși, Corpul de Munte, prin eforturi de neînchipuit, a reușit să-și îndeplinească toate misiunile ordonate de armată în condițiuni laudabile.

Operațiunile de curățire ale Diviziei 4 Munte au fost încununate de succes, fapt confirmat și recunoscut de comandamentul Armatei 11 germane.

Este cazul să reamintim că aceste operațiuni în spatele frontului au o importanță cu mult mai mare decât s-ar bănuși, deoarece:

- În spatele unei armate operative, care trăiește prin arterele de comunicații, prima condiție de viață este siguranța și liniștea.

- Această siguranță a fost asigurată în condițiuni optime și mai cu seamă în timpul zilei nu s-au semnalat deloc accidente.

- Terenul impropriu pentru supraveghere și curățiri radicale a favorizat atacurile teroriste ale bandelor de partizani.

- Vremea de iarnă, zăpada, viscolul și ceața permanentă au îngreuiat operațiunile în munți, în proporții nebănuite.

Nu rareori au fost cazurile când armamentul greu și tunurile au trebuit să fie purtate pe brațe kilometri întregi, iar caii sacrificați în mijlocul munților.

- Sacrificiile în oameni au fost importante.

În concluzie:

Economisirea de forțe germane pentru operațiunile de atac s-a putut face numai datorită trupelor Corpului de Munte care au fost tracasate, dispersate și dislocate în plină iarnă, pe toată întinderea muntoasă a Crimeii.

Exercitarea comandamentului s-a făcut în condiții extrem de grele.

Greutățile întâmpinate, atât sub aspectul operativ, cât și cel administrativ al acestor trupe împrăștiate și dezorganizate până la grupe și echipe, au pus probleme din cele mai grele.

Totuși, disciplina și moralul oamenilor s-au menținut la înălțime datorită ofițerilor, care s-au înfrățit în mizerie cu trupa de sub comandă. (V, 106-108)

II. PRIMA BĂTĂLIE PENTRU SEVASTOPOL (noiembrie – decembrie 1941)

Sevastopol: cea mai puternică fortăreață maritimă din lume. Sevastopolul a fost un port de război, puternic fortificat, servind drept bază flotei ruse din Marea Neagră.

Puternicele fortificații, întărite prin configurația terenului, îi permiteau să fie considerat drept cea mai puternică fortăreață maritimă din lume, aproape inexpugnabilă.

Bateriile de coastă erau instalate de la Balaklava, de-a lungul capului Hersones până la Kacea (20 km N. Sevastopol).

Regiunea nord Severnaia Buhta era mai vulnerabilă decât celelalte regiuni; pentru aceasta a fost întărită cu un puternic sistem de fortificații.

În general, sistemul de fortificații al Sevastopolului se prezenta astfel:

- un cerc fortificat, interior, în jurul Sevastopolului;
- întărituri puternice în regiunea Balaklava;
- întărituri puternice la nord de Severnaia Buhta până la Alma Tamak, inclusiv.

Spre interiorul peninsulei, lucrările de apărare se prezentau astfel:

- valea Belbek cu lucrări mai puternice spre nord, însă mai slabe spre est;

- valea Inkerman-Cernaia, cu lucrări de fortificații mai puține, se sprijinea însă pe puternicul masiv păduros din regiunea est Gaitani-Mekenzia și caponiera Fediukinî Höhen, care constituie punctul de legătură între pozițiile de la Balaklava și din regiunea nord Severnaia Buhta cu înălțimile Gaitani-Mekenzia.

Acest grup de înălțimi prezenta bune posibilități de flancări puternice, dând posibilitatea a rupe orice atac dat asupra cetății.

Sistemele de fortificații din jurul Sevastopolului au fost continuu amenajate și întărite prin lucrări executate într-un tempo rapid.

Atenție deosebită au avut regiunea Fediukinî Höhen și pădurea din zona Gaitani, Bastion II, Mekenzia, Kamîșli. Înălți-

mea Bastion II (cota 256,2) constituie nodul orografic al regiunii, care stăpânește întreaga depresiune a văii Cernaia.

Lucrările de fortificații executate erau construite din cazemate de beton, legate cu cazemate făcute din piatră și pământ, amplasamente de artilerie, aruncătoare, câmpuri de mine, mine speciale pentru poduri, mine marine, șanțuri anticar; toate erau foarte bine camuflate și adaptate la teren.

Au avut depozite mari de munițiuni și materiale, pentru lupta de lungă durată.

Poziția de apărare ale Sevastopolului, în amănunt, era formată din:

- Centura exterioară pe aliniamentul: înălțimile Belbek, Kamișli, Mekenzia, Verh Ciorgun, Kamari, Balaklava.

- Centura intermediară pe aliniamentul: înălțimile Mekenzia Gorî, Bastion II, Fediukini, Balaklava.

- Centura interioară pe aliniamentul: înălțimile sud Severnaia Buhta, continuate cu înălțimile Sapun Gora până la Mramornaia Balka.

- 2 centuri interioare de cazemate în semicerc, la sud și est de Sevastopol.

- 3 poziții succesive, pentru apărarea peninsulei Hersones.

Între toate aceste poziții se găseau o pânză de cazemate, șanțuri anticar, câmpuri de mine etc., încât regiunea Sevastopolului prezenta o masă de fortificații ce se opunea atacatorului în orice direcție. De oriunde s-ar fi atacat, se întâlnea aceeași rezistență, puternică și eșalonată mult în adâncime.

În concluzie: regiunea Sevastopolului prezenta flancuri inabordabile (unul sprijinit pe mare, altul pe regiunea muntoasă), în plus o complexitate de lucrări de fortificație, ce-i da posibilitatea să reziste atacurilor inamice, din orice direcție, cu aceeași putere. (XXIX, 5)

Brigada 1 Mixtă Munte în fața Sevastopolului. La prima bătălie a Sevastopolului, Corpul de Munte a participat cu Divizia 1 Munte (la acea dată purta încă denumirea de Brigada 1 Mixtă Munte - *n.n.*) și cu întreaga artilerie a Corpului de Munte.

Deși conducerea comandamentului Corpului de Munte nu s-a manifestat în mod efectiv - deoarece această divizie a fost subordonată temporar Corpului 30 Armată germană - totuși operațiunile celor mai bravi vânători de munte ținem să le descriem în prezenta dare de seamă, ele fiind controlate și impulsionate de comandamentul Corpului de Munte în momentele cele mai grele.

La 17 Noiembrie, Corpul de Munte, cu ordinul Nr. 33.047/R, face cunoscut Diviziei 1 Munte:

a. Operațiunile de curățire a zonei muntoase încetează în toată zona diviziei.

b. Trupele vor fi grupate în cantonamente în măsură a se deplasa spre vest pentru o nouă misiune.

c. Divizia va lua legătură cu comandamentul Corpului 30 Armată german, căruia i se subordonează.

În dimineața zilei de 18 Noiembrie, comandamentul Diviziei 1 Munte, luând legătura cu comandamentul Corpului 30 Armată german, află că, întrucât Corpul 30 Armată german nu dispune decât de Divizia 72 germană, care are pierderi foarte mari, Divizia 1 Munte va fi introdusă în front la dreapta (nord) Diviziei 72 germane, pentru a participa la bătălia de încercuire a Cetății Sevastopolului.

Pentru executarea acestei noi misiuni, Divizia 1 Munte începe mișcarea în ziua de 19 Noiembrie 1941.

Deplasarea se execută pe itinerariile: Feodosia – Sudak – Alușta – Ialta și Karasubazar – Simferopol – Alușta – Ialta.

La 22 Noiembrie, Divizia 1 Munte primește ordin ca Grupul 1 V.M., care a ajuns în zona : Biiuk Muskomia–Urkusta–Șella, să treacă imediat la dispoziția Diviziei 72 germană.

Restul diviziei române în staționare în zona Alușta, Ialta, Mișor, Alupka, pentru apărarea coastei și să continue operațiunile de curățire contra partizanilor.

După două zile, se primește ordin că se va mai pune la dispoziția Diviziei 72 germane și Batalionul 14 M.D + Divizionul T.M., de asemenea și Regimentul 4 Art. cu Divizioanele II și III.

Prin aceste măsuri, la 23 Noiembrie 1941, Divizia 1 Munte se găsește:

– cu Grupul 1 V.M. (Batalioanele 2 și 3 V.M.) + Batalionul 2 Pi.Munte și Compania 37 A.C. + Regimentul 4 Art. (2 divizioane) la dispoziția Diviziei 72 germane, forțe care înlocuiesc Regimentul 124 german.

Această operațiune se execută în noaptea de 24/25 Noiembrie și Grupul 1 V. M. ocupă sector în regiunea Alsu.

Mai târziu, Corpul 30 Armată subordonează Diviziei 1 Munte Regimentul 3 Cavalerie Purtat, în schimb îi mai ia și Grupul lt.col. (Gheorghe) Dinculescu (Batalioanele 23 și 24 V.M.) pe care îl deplasează în zona Baidari.

Restul diviziei continuă operațiunile de curățire de partizani a zonei Urkusta.

După cum rezultă din cele arătate mai sus, divizia a fost întrebuințată pe fracțiuni în mod succesiv.

La 25 Noiembrie 1941, Grupul 1 V.M. a executat un atac pentru rectificarea frontului și a cucerit satul Alsu.

În dimineața zilei de 27 Noiembrie, Grupul 1 V.M. atacă înălțimea Denkmal Höhe, sprijinit de 8 baterii de artilerie și cucește pintenul de est al acestei înălțimi. Din cauza focului puternic executat de flanc, din cazematele de la Karlovka, atacul nu a putut progresa prea mult. Înaintarea a fost extrem de grea din cauza terenului complet minat.

În cursul nopții de 27/28 Noiembrie, artileria grea inamică de pe vasele de război a bombardat Divizionul 2 Tunuri Munte, cauzându-i următoarele pierderi: 8 soldați morți, 7 soldați răniți, 54 cai morți și răniți, 1 tun scos din serviciu.

În ziua de 28 Noiembrie, Grupul 1 V. M. nu a putut continua atacul din cauza timpului nefavorabil.

În ziua de 1 Decembrie 1941, Corpul 30 Armată ordonă că în vederea atacului general, ce va începe către 6 Decembrie, se va pune la dispoziția Diviziei 72 Germane și Grupul lt. col. Dinculescu.

Pe baza acestui ordin, divizia numește comandant al Grupului de atac (Grupul 1 V.M. și Grupul lt. col. Dinculescu) pe colonelul Mociulschi Leonard și organizează un stat major înaintat.

Restul diviziei (Grupul 2 V.M. + Regimentul 3 Cav. Purtat + Esc. 1 V.Căl.) rămâne în zona Ialta-Alupka, cu misiunea de a face siguranța coastei.

Până în ziua de 6 Decembrie, se execută recunoașterile necesare pentru indentificarea rezistențelor și cazematelor inamice.

Atacul este amânat pentru o altă dată și divizia schimbă Grupul 1 V.M. cu Grupul lt. col. Dinculescu, în noaptea 6/7 Decembrie 1941.

Între 8-13 Decembrie 1941, Grupul lt. col. Dinculescu apără sectorul dintre Kamarî-Karlovka (ambele inclusiv), respingând mai multe atacuri inamice.

La 13 Decembrie, Corpul 30 Armată anunță că atacul se va dezlănțui la data de 15 Decembrie. Ca urmare, Divizia 1 Munte își deplasează P.C. înaintat la Varnutka (14 Decembrie) și dă ordinul de operații Nr. 3, din care rezultă că: „Divizia 1 Munte, luând în subordine unitățile puse la dispoziția Diviziei 72 germane (mai puțin Grupul 2 V. M.), are misiunea de a cuceri Dealul Capelei, de unde va continua înaintarea spre vest pentru a cuceri frontul de la cota 1849 (Fortkuppe)“.

Atacul se amână și de data aceasta și va începe necondiționat la 17 Decembrie, ora 6,55.

Pentru acest atac se pune la dispoziție și Grupul 2 V.M., care făcea paza litoralului între Ialta și Alupka.

Pentru a cunoaște ansamblul operațiunilor, reamintim situația generală și dispozitivul forțelor.

Comandamentul este organizat pe 2 C.A. astfel:

– La nord (grupul de efort) Corpul 54 Armată, cu Diviziile (de la sud la nord) 50, 24, 123, 22 și cu Detașamentul Korne, între Nij Ciorgun și Kacea.

Efortul de direcție: Duvankoi – Severnaia Buhta.

– La sud: Corpul 30 Armată cu Diviziile 72 și Divizia 1 Munte română între Balaklava și Nij Ciorgun, cu misiunea de fixare și atacuri locale cu obiective limitate.

Inamicul dispunea de circa 5 divizii de infanterie, care de luptă și se organizase în puternice lucrări de fortificații.

Atitudinea lui dărză dădea de bănuț că va opune o rezistență înverșunată. (V, 108–111)

Vânătorii de munte comandați de generalul Mihail Lascăr atacă Dealul Capelei. Potrivit planului de atac, divizia urma să atace cu două grupuri în linie și fiecare trebuia să înceapă operațiunea cu câte un batalion.

Din cauza unor greșeli în transmiterea ordinelor, Batalionul 3 V.M. nu s-a prezentat pe baza de plecare la ora 6,55 (17 Decembrie).

Atacul începe numai cu Batalionul 23 V.M. din Grupul Dinculescu, iar Grupul 1 V.M. nu acționează.

Înaintarea Batalionului 23 V.M. se face metodic. La ora 7,40 ajunge cu 2 companii pe pârâul Karlovka.

Inamicul opune o rezistență dărză și reacționează puternic cu artileria și brandt-uri, în special de pe Dealul Capelei.

La ora 9,10 se prezintă pe baza de plecare Batalionul 2 V.M., însă pentru coordonarea acțiunii este subordonat Grupului Dinculescu.

Atacul se reia la ora 11,45 cu Batalioanele 2 și 23 V.M., însă înaintarea nu poate progresa decât foarte puțin din cauza focurilor puternice de flanc, trase din Karlovka.

În seara zilei, situația diviziei este următoarea:

- În linie: Batalioanele 2 și 23 V.M., la firul văii Karlovka,
- Batalionul 24 V.M. la stânga dispozitivului,
- Batalioanele 3 și 1 V.M. la Alsu,
- Batalionul 4 V.M. la Șelia,
- Batalionul 14 M.D. în sectorul Diviziei 72 germane.

Tot în seara zilei de 17 Decembrie, Corpul 30 Armată ordonă că atacul se va relua în dimineața de 19 Decembrie și Grupul Dinculescu (Batalioanele 23 și 24 V.M.) se pune la dispoziția Regimentului 105 Infanterie german.

Comandantul Corpului de Munte a urmărit acțiunea din ziua de 17 Decembrie și a cercetat cauzele pentru care atacul nu a dat rezultatele dorite.

Din expunerea comandantului diviziei, generalul Mihail Lascăr, și a comandanților de grupuri s-au putut stabili următoarele: atacul din ziua de 17 Decembrie nu s-a putut da cu ambele grupuri. Dintr-o greșală a executanților nu au sosit pe baza de plecare unitățile destinate atacului. Venind mai târziu, au luat parte la al doilea atac, cel de la ora 11,30. Această întârziere, pentru care comandantul diviziei era hotărât să aplice sancțiuni, a fost apreciată de comandantul Corpului de Munte ca o mare șansă și a dispus ca să se treacă peste ele.

- Acțiunea de atac cu grupurile acolate pe un spațiu restrâns, cu satele Kamari și Karlovka neocupate de unități germane, expunea trupele române la flancări cu foc atât de puternic încât atacul nu putea reuși și trebuia să se soldeze cu pierderi extreme.

- Comandantul Corpului de Munte, care era la Alsu la postul înaintat al Diviziei 1 Munte, a ordonat ca divizia să ia asupra sa atacul satului Karlovka de la dreapta sa, să lărgească sectorul peste cel afectat, să facă o manevră mai largă și astfel succesul se putea asigura.

Măsură a fost comunicată de divizie corpului de armată german, care a primit-o cu mare bucurie, mai ales că Divizia 50, vecina din dreapta, trebuia să cucerească ea acest sat.

Intervenția Corpului de Munte în acest moment a fost salvatoare și a asigurat succesul.

În ziua de la 18 Decembrie 1941, se continuă cu executarea pregătirilor necesare în vederea atacului din ziua de 19 Decembrie 1941.

Pentru această zi, divizia, la ordinul Corpului de Munte, hotărăște să execute o manevră a satului Karlovka pe la sud și pe la nord (pe această direcție cu Batalionul 3 V.M.).

În cursul acestei zile, reacțiunile sovietelor ating proporții nebănuite. Brandt-urile trag cu o furie de infern. Batalioanele 23 și 2 V.M. sunt contraatacate de mai multe ori, centrul de greutate al reacțiunilor inamice se află în fața Batalionul 2 V.M.

Toate contraatacurile inamice sunt oprite și respinse. În această zi cade eroic la postul său de comandă maiorul Stancu Gheorghe, comandantul Batalionului 2 V.M., lovit de o bombă de brandt.

În tot cursul zilei, divizia a apărat cu îndârjire poziția pe care ajunsese în seara de 17 Decembrie, cu toată furia contraatacurilor sovietice. (V, 111-113)

Cucerirea Karlovkăi și a Dealului Capelei. În ziua de 19 Decembrie 1941, divizia reia atacul pentru a cuceri satul Karlovka și înălțimile imediat nord de această localitate, însoțind în același timp atacul Diviziei 72 Infanterie germană.

Atacul a început la ora 7. După o oră, partea de nord a satului Karlovka este cucerită de Batalionul 3 V.M. Batalionul 2 V.M. continuă manevra pe la sud de Karlovka, însă este oprit de focul cazematelor de pe liziera satului. Batalionul 1 V.M. continuă înaintarea pe Dealul Capelei. Avioanele „Stuka“ bombardează cu mare eficacitate pozițiile inamice.

La ora 12, 20, după lupte îndârjite la baionetă și grenadă, satul Karlovka este complet curățit și ocupat.

Grupul 3 V.M., sub comanda lt. col. Dinculescu, acționează sub ordinele Regimentului 105 Infanterie german.

În după-amiaza zilei, o lovitură de brandt nimerește în plin P.C. al Grupului 3 V.M. și lt. col. Dinculescu este ucis.

Atacul executat în ziua de 19 Decembrie 1941 conduce la cucerirea crucei 200 m est monumentul Dealul Capelei și la ocuparea și curățirea satului Karlovka.

În zilele de 20–22 Decembrie 1941, divizia continuă atacul pentru a cuceri cu dreapta înălțimea nord-vest Karlovka.

Atacul este executat de Batalionul 3 V.M. în strânsă legătură cu stânga Diviziei 50 Infanterie germană.

Până în seara zilei de 20 Decembrie 1941, se continuă atacul pentru cucerirea înălțimilor est și vest Ciorgun.

Atacul începe la ora 7. Inamicul reacționează cu trageri puternice de artilerie grea. După lupte grele și pierderi importante, se cucerește satul Ciorgun și înălțimile de la est.

Atacul înălțimilor de la vest Ciorgun, cu tot sprijinul artileriei, nu poate progresa. Cazematele inamice trebuiesc distruse prin trageri directe.

Tunurile sunt împinse cu mare greutate la creasta est Ciorgun.

În ziua de 23 Decembrie 1941, în colaborare cu Divizia 170 Infanterie germană, se cuceresc înălțimile vest Ciorgun și cu aceasta ofensiva diviziei ia sfârșit, iar divizia primește misiunea de a înlocui Divizia 50 Infanterie germană de la nord.

Pe toată durata operațiunilor, generalul comandant al Corpului de Munte (generalul Gheorghe Avrămescu – *n.n.*) a asistat la luptele grele duse de divizie, urmărind acțiunea unităților de la postul de observație înaintat și a intervenit în momentele grele.

Pierderile diviziei

Atacul executat de divizie între 17–23 Decembrie 1941, pentru cucerirea fortificațiilor din fața Sevastopolului, a condus la următoarele pierderi:

Morți: 25 ofițeri, 5 subofițeri, 301 trupă;
Răniți: 26 ofițeri, 14 subofițeri, 761 trupă;
Dispăruți: 129 trupă.
Total pierderi: 1 266.

Acestea sunt cele mai grele jertfe din toate operațiunile pe care le-a executat divizia de la începutul războiului.

Totuși jertfa grea de sânge românesc a fost încununată de succes, deoarece Dealul Capelei, satele Karlovka și Ciorgun și înălțimile vest de acest sat au fost cucerite prin eroismul legendar al ostașilor noștri, care s-au acoperit de glorie și de admirația nemărginită a aliaților noștri germani.

Concluziuni

Din operațiunile ofensive întreprinse de divizie în fața fortificațiilor rusești din fața Sevastopolului se pot desprinde câteva observațiuni foarte importante și anume:

1. Atacul fortificațiilor pretinde un consum de muniții enorm și jertfe grele.

2. Zdrobirea cazematelor și neutralizarea lor nu se poate executa decât prin trageri directe executate cu materialul anticar sau antiaerian.

Din acest punct de vedere divizia a întâmpinat greutăți enorme. Terenul accidentat nu a permis apropierea materialului anticar decât purtat pe brațe și într-un număr foarte redus de piese.

3. Fără o superioritate categorică de foc de artilerie și de brandt-uri nu se poate pătrunde într-un front fortificat, decât foarte puțin și cu jertfe enorme.

Rușii au dispus pe tot timpul atacului de câteva companii de brandt-uri grele, cu a căror intervenții masive ne-au cauzat pierderi dureroase.

De asemenea, reacțiunea avioanelor sovietice a fost foarte puternică.

Cu toate greutățile unei cantități limitate de munițiuni și a unor trupe istovite de frigul iernii, divizia a luptat cu hotărâre și îndrăzneală, reușind ca prin jertfa sângelui românesc vărsat din plin să asigure o victorie care a acoperit divizia de glorie și de toată admirația aliaților germani. (V,113-115)

Înaintarea impetuoasă a Detașamentului Korne (17-23 decembrie 1941). Se află, în ziua de 17 Decembrie, la aripa dreaptă a C. 54. A, cu grosul în zona Kacea și cu elementele de supraveghere pe litoral, spre nord, până la Beregovoe.

Atacul detașamentului, dat paralel cu litoralul, spre sud, a făcut progrese repezi, înfrângând rezistențele înverșunate inimi-

ce. În ziua de 23 Decembrie a atins valea Kacea, progresând deci de la linia inițială 5 km.

În zilele de 23-25 Decembrie a curățit valea Kacea și a înaintat la sud de această vale circa 5 km, atingând coasta Mării Negre.

În ziua de 26 Decembrie, se găsea în întregime pe litoral, când a primit ordin să se deplaseze imediat spre Kerçi, unde se produsese debarcări inamice.

Operațiunile Detașamentului Korne au importanță din două puncte de vedere:

1. Deși cu forțe reduse și pe un front apreciabil, acest detașament, înaintând viguros spre sud și reducând rezistențele inamice de la nord de valea Kacea, a ușurat și a asigurat tot timpul progresiunea Diviziei 22 germane, care ducea acțiunea principală în cadrul C. 54 A.

2. Acoperirea litoralului pe o întindere de 25-30 km spre nord a asigurat manevra Armatei 11 germane contra unor eventuale debarcări inamice. Aceasta a permis Armatei 11 să concentreze toate mijloacele disponibile în acțiunea principală: atacul Sevastopolului. (IV, 9-10)

III. KERCI – FEODOSIA: SURPRINDERE ȘI STUPOARE (decembrie 1941 – aprilie 1942)

Și totuși debarcărilor sovietice nu erau o surpriză. Comandamentul sovietic văzând situația grea a frontului Sevastopol – care era amenințat să cadă cu toate întăririle trimise și cu tot sistemul de fortificații construit metodic și în condițiile cele mai perfecte, cu o densitate de cazemate și forturi moderne care a ridicat valoarea acestei cetăți la nivelul unui Singapore sau Gibraltar – încearcă să slăbească presiunea germano-română printr-o serie de diversiuni executate prin debarcări fără mare importanță pe coasta occidentală a Crimeii, sud Evpatoria, încă din faza preparativelor atacului.

Toate încercările rusești de a debarca au fost respinse cu succes și comandamentul superior german probabil că a depreciat posibilitățile sovietelor pentru a debarca în stil mare.

Recunoașterile intense maritime cu vedete și submarine, pe toată coasta sudică și estică a peninsulei, precum și activitatea aviației de recunoaștere în peninsula Kerci dădeau de bănuț.

La 20 Decembrie 1941, comandamentul german capturează o echipă de parașutiști lansați în peninsula Kerci din al căror interogator a rezultat că, în zilele de sărbători ale Crăciunului, rușii vor debarca cu forțe importante la Kerci și Feodosia.

Comandamentul german comunică această informație M.U. în subordine și cere a se intensifica paza – fără a se lua vreo măsură excepțională pentru peninsula Kerci. (V,106–117)

Rușii debarcă la Kerci. Trupele române sunt trimise în ajutor (26 decembrie 1941). Informațiunea nu întârzie să se confirme și în noaptea de 25/26 Decembrie rușii debarcă în mai multe puncte din zona imediată sud și nord de Kerci.

Aceste debarcări prind capete de pod și garnizoana trupelor germane din aceste regiuni nu a reușit decât în parte să distrugă trupele debarcate.

Atât în cursul dimineții, cât și în cursul zilei de 26 Decembrie debarcărilor continuă să se producă tot în partea estică a

peninsulei, însă (trupele sovietice debarcate - *n.n.*) își prelungesc pozițiile de debarcare către vest pe litoralul Mării Azov, cât și pe cel al Mării Negre.

Divizia 46 germană și-a angajat repede puținele efective de care dispunea, însă distrugerea capetelor de pod dura și timpul curgea în avantajul rușilor.

Corpul de Munte primește la ora 8,30 (din 26 Decembrie) ordinul telefonic al Armatei 11 germane, prin care se făcea cunoscut:

- a. În peninsula Kerçi s-au efectuat debarcări de trupe și
- b. Se ordonă alarmarea imediată a Diviziei 8 Cavalerie și Diviziei 4 Munte.
- c. Punctele de debarcare și valoarea forțelor nu se cunosc precis până la această oră.

Pe baza acestui ordin, Corpul de Munte alarmează de îndată diviziile și dă ordin să se pregătească pentru deplasare.

La ora 14 (26 Decembrie) se primește un alt ordin de la Armata 11 germană, prin care se prevede că: „Divizia 8 Cavalerie (mai puțin Regimentul 3 Moto) să fie gata de mișcare, până la căderea întinericului, spre est“.

Acest ordin se transmite diviziei la ora 14,10.

La ora 15,45 se primește un alt ordin telefonic de la Armata 11 germană, prin care se insistă ca Divizia 8 Cavalerie să înceapă imediat mișcarea spre est, astfel ca în ziua de 27 Decembrie să se găsească cu elemente înaintate la Vladislavovka.

Regimentul 3 Roșiori Purtat va fi deplasat la Feodosia, prin grija Corpului 30 Armată, unde va reintra sub ordinele Diviziei 8 Cavalerie.

La ora 16,20, Corpul de Munte dă ordinul de operații Nr. 150, prin care se ordonă începerea mișcării Diviziei 8 Cavalerie.

Totodată se face cunoscut că la ajungerea în zona Vladislavovka va fi subordonată Corpului 42 Armată. În noaptea de 26/27 Decembrie, la orele 00,00, se primește un alt ordin de la Armata 11 germană prin care se ordonă ca și Divizia 4 Munte să se pună imediat în mișcare, astfel ca să ajungă în seara zilei de 28 Decembrie în zona Koktebel-Starîi Krim-Bahci Elli-Kutlak.

Două batalioane V.M. vor rămâne pentru siguranța circulației pe șoseaua Simferopol-Alușta.

La 27 Decembrie, orele 1,30, Corpul de Munte dă ordinul de operații Nr. 151, prin care se ordonă regruparea imediată a unităților - împrăștiate pentru pază de comunicații și începerea mișcării spre est pe două itinerarii:

- a. Sud: Alușta-Uskut-Sudak;
- b. Nord: Simferopol-Feodosia.

Prima etapă este fixată de a ajunge cu capetele coloanelor la Star Buratski-Kutlak și a doua etapă, pe linia Koktebel - Starii Krim.

Situația cunoscută în dimineața de 27 Decembrie este rezumată astfel: „Debarcările inamice continuă, dar Corpul 42 Armată a reușit în cursul zilei de 26 Decembrie să distrugă inamicul debarcat în zona Inițiativa și Eltigen. În Kamiș-Burun și pescăria de la est, inamicul se menține primind întăriri. La nord Adșim Uskoi (6 km nord-est Kerçi) inamicul a fost azvârlit până la litoral și din zona Celocin inamicul înaintează spre est și sud-est de lacul Ciokrak.

În concluzie, din cele expuse mai sus, se cristalizează o situație din care rezultă că forțele sovietice debarcate au prins teren și că vor putea să aducă noi întăriri.

Desfășurarea operațiunilor.

Zilele de 26 și 27 Decembrie 1941.

Divizia 8 Cavalerie, care era dispersată pe comunicații până la Simferopol și de la Karasubazar până la Uskut, având caii împărăștiați până la Novo Țarițino, nu poate să se pună în mișcare decât pe fracțiuni, cu începere de la ora 16. În dimineața de 27 Decembrie, divizia ajunge cu primele elemente în zona Tulumceak - Koiasan, iar către orele 16 ajunge cu toată divizia în regiunea: Koiasan - Novo Mihailovka - Tambovka - Bișbaibuga - Karagoz.

Etapa a fost de 100 km.

Vremea mizerabilă - comunicația asfaltată Karasubazar, Feodosia era poleită de ninsoare înghețată și marșul s-a executat în condițiuni de neînchipuit de grele. Caii sunt istoviți, în zonă lipsă totală de furaje și cantonamente.

Corpul 42 Armată german ordonă regruparea diviziei în zona (20 km N.E. Feodosia) - Kiet - Kașai - Cealtemir - Korokel, unde să rămână în rezervă de C.A.

Divizia 4 Munte (cu 4 batalioane V.M. + Batalionul 7 M.D. + III/53 Art.) se pune în marș la ora 6 din 27 Decembrie cu două coloane: coloana nord (colonel E. Albustin) cu Batalioanele 13 și 14 V.M. + 1 companie din Batalionul 7 M.D. + Esc 4 V.Căl. + III/R. 53 Art. + 1 baterie/Divizionul 6 Tunuri Munte; coloana sud (colonel Al. Petrescu) cu Batalionul 17 și 1 pl. V.M. + 1 companie/ Batalionul 7 M.D. + 1 baterie din Divizionul 6 T.M.

Restul diviziei, 2 batalioane (18 și 29 V.M.), Regimentul 53 Art. cu 2 divizioane, a rămas în zona Alușta - Simferopol, pentru paza coastei și siguranța circulației.

În seara zilei, după un marș de 50 km pe o vreme mizerabilă, cele două coloane ajung în zonă: coloana nord la Star Buratski -

Rosental – Suia; coloana sud la Kutlak – Kalsihor – Uskut, unde cantonează.

Ziua de 28 Decembrie 1941.

Debarcările inamice în peninsula Kerçi continuă. Până în prezent au fost debarcate circa 7–8 batalioane cu fracțiuni de artilerie și care de luptă.

Corpul 42 Armată german și-a angajat întreaga Divizie 46 în lupte.

Detașamentul Korne Radu (Regimentul 6/10 Roșiori Purtate și Regimentul 3 Călărași Purtat) a fost dus în zona Keneges la dispoziția Corpului 42 Armată german.

Divizia 8 Cavalerie a fost pusă în mișcare și angajată în peninsula până în zona est Keneges.

Divizia 4 Munte a început mișcarea în zorii zilei și până la căderea serii a ajuns cu capetele coloanelor pe linia: Toplí – Salí – Sudak – Koktebel, executând un marș de 45 – 50 km în aceleași grele condițiuni. (V, 117–121)

Situația se agravează: sovieticii debarcă la Feodosia (29 decembrie 1941). În noaptea de 29–30 decembrie, către orele 02,30, inamicul, după o pregătire puternică de artilerie de pe vase, executată în sectorul Feodosia, debarcă cu forțe apreciabile în portul Feodosia, Blij Kamîși și capul Ivan-Baba.

După lupte înverșunate care au durat toată ziua în oraș, unde se găseau numai elemente de servicii ale Corpului 42 Armată și 1–2 baterii artilerie, inamicul cucerește spre seară în întregime Feodosia.

Situația se agravează cu atât mai mult cu cât:

– Corpul 42 Armată era angajat cu totalitatea forțelor în peninsula Kerçi.

– Divizia 8 Cavalerie + Detașamentul Korne erau de asemenea angajate până către jumătatea peninsulei; iar Corpul de Munte cu Divizia 4 Munte se găsea la o etapă de marș de Feodosia (20–22 km).

Comandamentul Armatei 11 germane nici nu apreciază gravitatea situației și continuă operațiunile de atac pe frontul Sevastopol.

Corpul de Munte primește ordinul Armatei 11 germane prin care i se subordonează: Divizia 4 Munte, Regimentul 3 Cav. Purtat, Divizionul 420 Vânători Care și una baterie grea germană și are ordin ca să atace și distrugă inamicul debarcat în Feodosia, împreună cu Divizia 8 Cavalerie, care atacă de la nord spre sud.

În cursul zilei de 29 Decembrie, Divizia 4 Munte se deplasează spre Feodosia și la căderea serii ajunge: cu Grupul colo-

nel (Ernest) Albustin în zona Daln Baibuga și cu Grupul colonel (Alexandru) Petrescu, în zona circa 6 km sud-vest Feodosia.

Divizia staționează în cursul nopții pe poziție cu majoritatea forțelor, pe un ger de -20 de grade. Trupa extenuată și nedormită, fără cojoace, numai în mantăi.

Divizia 8 Cavalerie și Detașamentul Korne, abia ajunse în regiunea est Keneges, au fost întoarse din drum și regrupate în seara zilei în zona Vladislavovka, de unde urmau să execute un atac în legătură cu Divizia 4 Munte, pe direcția Așigol-Feodosia (de la nord spre sud).

De remarcat că siguranța coastei între Alușta și Sudak era tot în sarcina Corpului de Munte, care a luat următoarele măsuri: Grupul 58 Cercetare, aflat la Suia, l-a împins în regiunea Uskut; câte o companie pușcași întărită cu mitraliere în punctele Sudak și Koktebel, luate tot din Divizia 4 Munte.

Acțiunea partizanilor devenise foarte agresivă în special în regiunea Topli, Salî și Sudak, unde Corpul de Munte deplasează și Batalionul 21 Pionieri, pentru a face paza circulației.

În concluzie: atacul trebuia să se execute în dimineața zilei de 30 Decembrie, simultan de ambele divizii, cu obiectiv - cucerirea orașului Feodosia.

Demn de reținut este faptul că domnul ministru al Apărării Naționale (la acea dată era încă susecretar de stat - *n.n.*), general de divizie Constantin Pantazi, însoțit de comandantul Corpului de Munte (general Gheorghe Avrămescu), a inspectat o parte din unitățile Diviziei 8 Cavalerie în dimineața zilei, în peninsula Kerçi. (V, 121-122)

O zi tragică: 30 decembrie 1941. În dimineața zilei, la ora 9, când trebuia să se producă atacul concentric al ambelor divizii, inamicul anticipează atacul și atacă cu forțe a 2-3 batalioane, însoțite cu câteva care de luptă, la stânga Diviziei 4 Munte, unde a dat de câteva fracțiuni de servicii germane și un escadron din Regimentul 3 Cav. Purtat și le aruncă spre vest în dezordine.

Divizia 8 Cavalerie nu se prezintă pe baza de plecare la această oră.

Stânga Grupului Albustin, care începuse înaintarea spre Feodosia din direcția Daln Baibuga, cu grosul la sud de șosea, a rămas descoperită. Inamicul depășește stânga Batalionul 13 V.M., care se retrage sub amenințarea manevrei inamicului și antrenează o dată cu el și Batalionul 14 V.M. de la dreapta lui.

Retragerea este dezordonată și, până la ora 14, Grupul colonel Albustin ajunge în regiunea sud Karagoz (la înălțimea răscru-

cii de drumuri) unde a fost regrupat, sub protecția unui escadron purtat, instalat la circa 4 km est răscruce – călare pe șoseaua Starii Krîm-Feodosia.

După retragere, se ordonă ocuparea unei poziții pe satul Karagoz și călare pe răscrucea de drumuri.

Gruparea sud (colonel Petrescu), având stînga descoperită complet, prin retragerea coloanei de nord, începe să se retragă, rupînd contactul cu inamicul și în seara zilei se regrupează în satul Iziumovka.

Despre Divizia 8 Cavalerie încă nu se știe nimic.

Față cu această situație confuză, Corpul de Munte – care se găsea cu P.C. înaintat la Starii Krîm – hotărăște:

a. Divizia 4 Munte să se instaleze în defensivă pe înălțimile 1 km est și S.E. Starii Krîm, viile de la cota 212,5, în scop de a bara înaintarea inamicului pe cele 2 comunicații spre vest.

b. Instalează un detașament (tare de una companie + 1 escadron) la răscrucea de drumuri sud Karagoz.

c. Ordonă că pe această poziție se va rezista fără gând de retragere.

d. Grosul forțelor diviziei, la nord de șosea.

e. Să se ia măsuri pentru siguranța flancurilor.

Această hotărâre fiind comunicată comandamentului german, este aprobată.

În concluzie, operațiunea de atac pentru cucerirea Feodosiei nu a reușit pentru următoarele motive:

a. Forțele debarcate în punctele Feodosia și golful de la N.E. până la Daln Kamiși au fost superioare.

b. Trupele Diviziei 4 Munte au fost pur și simplu sleite de puteri, pentru că în 3 zile consecutive a executat un marș de circa 150 km, în condițiuni atmosferice extrem de grele; trupa nu a avut nici o posibilitate de odihnă în urma acestor marșuri extenuante, trebuind să stea în ajunul atacului în ger de -20 grade, cu un echipament sumar de iarnă și un viscol polar.

c. Divizia 8 Cavalerie nu a putut executa atacul simultan, lăsând descoperită stînga Diviziei 4 Munte, care a fost surprinsă și pusă în situație grea.

d. În dimineața zilei s-a abătut asupra regiunii un viscol de proporții uraganice și un ger de -28 grade, care a avut drept consecință: degerarea mortală a 180 oameni și înghețarea completă a uleiului din mitraliere, care nu au putut funcționa.

e. Apariția tancurilor în flancul Diviziei 4 Munte a impresionat unitățile.

f. Coloanele germane pe camioane și căruțe, cuprinse de groază, se retrăgeau în dezordine pe șoseaua Feodosia-Starii Krîm, contribuind și acestea la retragerea Grupului Albustin.

g. Sprijinul de foc al artileriei, inexistent. Dintr-un divizion artilerie (obuziere 100 mm), una secție nu a mai putut fi tractată și a fost părăsită în zona Iziumovka.

h. Divizia a avut o capacitate operativă redusă – prin luarea celor 2 batalioane de către comandamentul german pentru paza coastei la Alușta și instalarea a încă 2 companii în regiunea Sudak-Koktebel.

Postul de comandă al Corpului de Munte este la Starii Krîm; comandantul corpului este pe teren și intervine energic cu ofițerii de stat major. Reușește să organizeze apărarea chiar pe marginea satului. Prin această măsură trupele sunt reluate în mână. Cantonate în sate, sunt puse apoi în stare de luptă. Criza trece prin energia depusă de comandantul Corpului de Munte și al Diviziei 1 Munte.

Cu acest episod tragic se încheie o zi rea pentru trupele româno-germane din Crimeea și se decide pierderea bătăliei Sevastopolului.

Acțiunea de asediere a Cetății va fi oprită. Comandamentul sovietic a reușit să salveze deocamdată soarta Sevastopolului.

Operațiunea de debarcare a reușit, deoarece:

a. S-a făcut prin surprindere, masiv și la adăpostul întunericului și cetii. Aviația germană nu a putut controla marea, timp de săptămâni întregi.

b. Prin debarcări demonstrative executate cu perseverență de comandamentul sovietic, în diferite puncte din zona estică a peninsulei Kerçi, s-au angajat toate forțele Corpului 42 Armată.

c. Comandamentul german nu a voit să renunțe la portul Kerçi, împingând în peninsulă și Divizia 8 Cavalerie cu Detașamentul Korne.

Apreciem că a fost o lacună de neiertat a conducerii, atunci când nu a prevăzut posibilitățile de debarcare rusești la Feodosia, unde în realitate s-a făcut efortul.

d. Dacă Divizia 8 Cavalerie rămânea în gâtul peninsulei, până în momentul aducerii Diviziei 4 Munte în zona Feodosia, credem că situația nu putea fi atât de grea.

e. Comandamentul german a cerut trupelor românești eforturi care le-au dus la extenuare și le-au pus în imposibilitatea de a mai lupta.

f. Comandamentul rus a fost tot timpul perfect informat asupra forțelor de apărare din peninsula Kerçi, precum și asupra mișcărilor de trupe ce se făceau în interiorul peninsulei, aplicând fără greșală, în momentul oportun, efortul de la Feodosia.

g. Se mai pune întrebarea de ce comandamentul german nu a pus nici un preț pe informațiunile obținute cu o săptămână mai înainte de la parașutiștii capturați.

Din acest moment, inițiativa operațiunilor în Crimeea, devine discutabilă. (V, 122–126)

Despre tactica sovietică la Feodosia (24 ianuarie 1942). Din cele cuprinse într-un ordin capturat, rezultă că inamicul a pregătit debarcarea de la Feodosia în modul următor:

1. Comandantul Grupului de debarcare: comandantul Regimentului 633 Trăgători.

a. Misiunea: cucerirea portului și formarea unui mic cap de pod, după care va înainta spre Karagoz – Iziunovka. La nord legătura cu Divizia 236 .

b. Forțe: Regimentul 633 Trăgători + Regimentul 251 Vânători Munte + II/R. 256 Artilerie.

c. Execuția: La ora 5,30 debarcă în portul de la Feodosia un grup de marinari în 10 bărci cu pânze. În același timp, debarcă un al doilea grup de marinari la Koktebel cu misiune de a înainta de-a lungul șoselei Feodosia–Starii Krîm.

Debarcă de pe distrugătorul „Jelezniak”: Compania IV/R. 251 Trăgători + 1 pluton mitraliere + 1 grupa pionieri.

Misiune: Pătrunderea până la liziera de nord a orașului.

La ora 6,40 debarcă de pe crucișătorul „Krasnii Kavkaz”: III/R. 256 A. + 3 Bt. aruncătoare + compania pionieri independentă. Misiunea: înaintarea deocamdată la linia Nasipnoi – cota 251,1, după aceea, până la înălțimile vest Iziunovka.

De la ora 6,00 debarcă Regimentul 251 Vânători Munte (fără 1 companie) de pe distrugătoarele „Șaumian” și „Nezamojnik” și vasele căutătoare de mine Nr.1 și 2.

Misiune: înaintarea spre înălțimea 288,9 și Dvoiakornii, de aici înaintarea spre vest asupra înălțimilor, asigurând acoperirea flancurilor dinspre sud și bararea șoselei Feodosia–Sudak.

Rezervele: II/R. 633 Trăgători + compania armament însoțire + Compania 2 Aruncătoare, debarcă la ora 6,40 de pe crucișătorul „Krasnii Krîm” și ajung, după curățirea localității, la cărămidărie.

Batalionul 5/Reg. 252 Vânători Munte debarcă la ora 6,50 de pe crucișătorul „Komintern” și ajunge la cota 288,9, ca rezerva comandamentului R. 252 Trăgători.

Compania Pionieri de Marină, rezervă pentru luptele de stradă, se adună la clădirea portului.

Din acest ordin, precum și din ordinul pentru imbarcarea Diviziei 236 la Novorossiisk, care s-a făcut pe 7 vase de război, respectiv de transport, în timp de 8 ore, se poate avea un aspect clar asupra modului cum execută inamicul debarcări în stil mai mare. (...) General de infanterie von Manstein. (XVI, 75–76)

Comandamentul german cere și mareșalul Antonescu aprobă: încă două divizii române în Crimeea. La 1 Decembrie 1941, din cauza greutăților întâmpinate în regiunea Rostov, Grupul de Armate „Sud” a luat un regiment cavalerie și 3 baterii de la Brigada 5 Cv., punându-le la dispoziția Grupului Kleist.

Ulterior, la 7 Decembrie 1941, întreg Corpul de Cavalerie a fost pus la dispoziția Armatei 1 Blindate. În același timp, grupul de armată a cerut ca (rap. Nr. 9621 din 7.XII 1941, al M.St.M.):

– Divizia 18 Infanterie (mai puțin 1 regiment infanterie și toată artileria) să fie dirijată în zona Corpului de Cavalerie,

– Artileria Diviziilor 1 și 18 să fie făcută disponibilă pentru întrebuințare la aripa de sud a grupului de armate;

– În locul Diviziei 18, să se împingă o altă divizie la est de Bug.

Comandamentul român a dat urmare intervenției comandamentului german, deși ea constituia o nouă cerere de forțe, atât pentru spațiul de la est de Nipru, cât și în teritoriul Bug, Nipru.

Din cauza schimbării situației operative, Corpul de Cavalerie a rămas pe loc, iar Divizia 18, cu artileria sa, a fost dirijată în Crimeea, fiind cerută de comandamentul german (ord.Nr. 10242 din 30 XII 1941 și Nr. 10 400 din 5 I 1942 al M.St.M.).

Divizia 1 nu și-a mai putut însă recupera artileria decât după aproape 2 luni, ducând greul operațiilor fără artilerie(...).

La 31 Decembrie 1941, comandamentul german, apreciind importanța istmurilor de la Perekop și Genicesk (nordul Crimeii), a cerut ca Divizia 10 să fie dirijată în această regiune (ord.Nr. 10 269 din 31 XII 1941 al M.St.M.). În același timp, Divizia 1 a fost cerută pentru a fi pusă la dispoziția Armatei 1 Blindată în zona Dnepropetrovsk, unde situația era critică din cauza atacului rus de la Iziurm, peste Doneț (ord.nr. 10400 din 5 I 1942).

Aceste divizii au fost cerute și date în plus peste forțele afectate inițial pentru operațiunile de la est de Nipru. (II, 256–257)

La cererea comandamentului german, domnul mareșal Ion Antonescu a aprobat următoarele: Divizia 18 (mai puțin Regimentul 90 Infanterie întărit) nu se mai pune la dispoziția Armatei 1 Blindate germane, ci se va deplasa în Crimeea imediat, intrând în subordinea Armatei 11 germane.

Un eșalon înaintat de la comandamentul Diviziei 18 se va prezenta imediat la postul de comandă al Armatei 11, la Sarabuz.

Divizia 18 va fi întrebuințată pentru siguranța spatelui forțelor germane care atacă la Sevastopol.

Regimentul 90 Infanterie, întărit cu 1 divizion artilerie de la Divizia 18, rămâne sub ordinele Corpului Cavalerie (...). Șeful

Înaintarea sovietică este oprită. Din ziua de 30 Decembrie, Corpul 42 Armată se grăbește să se retragă cât mai repede cu toate forțele din peninsula Kerchi.

Inamicul debarcat la Feodosia caută să taie ieșirea din peninsula a trupelor germane, acționând cu efortul pe direcția Daln Kamîși–Novo Mihailovka.

Divizia 46 germană trebuie să ducă o luptă disperată cu o avangardă puternică, față de inamicul care o urmărea, și în același timp să-și deschidă drumul spre vest, ieșind cât mai repede din gâtul peninsulei.

Distanța de la Kerchi la gât este de circa 90 km.

În dimineața de 31 Decembrie, la ora 6, Divizia 4 Munte realizează următorul dispozitiv:

a. Grupul Albustin ocupă sector între Krinicika (212,5) și 1 km N.E. Starii Krîm; siguranța flancului stâng în zona Esenellî, prin Escadronul 4 Vânători Călări;

b. Grupul Petrescu de la marginea est Starii Krîm, până la creasta 4 km S.E. Starii Krim.

Siguranța flancului drept, prin detașamente împinse până în zona muntoasă Armutiuk, vest Koktebel;

c. Detașamentul de siguranță compus din: 2 companii pionieri (din Batalionul 4 Pionieri) + 1 companie cercetare + 1 escadron purtat, pe aliniamentul Karagoz–Iziiumovka.

Evenimente.

Către ora 10, inamicul atacă cu circa 1 companie regiunea sud Karagoz – unde dă peste elemente înaintate de siguranță, pe care le respinge.

La ora 10,30, inamicul atacă cu sprijin de brandt-uri poziția detașamentului înaintat, cu efort călare pe șosea, însă nu reușește să pătrundă.

Către orele 11, inamicul manevrează pe la sud Iziiumovka, iar la orele 12,30 presiunea asupra detașamentului înaintat devine foarte pronunțată. Detașamentul se retrage în ordine spre Starii Krîm și vilele 212,5.

Către orele 14,30, inamicul reia atacul și ajunge în contact cu poziția de rezistență (Grupul Petrescu). Atacul este bine susținut de aruncătoare.

Către ora 16, este oprit peste tot de focul armamentului greu al infanteriei și apare o escadrilă de bombardament germană (12 „Stuka” și 5 „Heinkel”).

Aviația germană bombardează cu multă eficacitate trupele rusești și apoi continuă să le mitralieze de la mică înălțime.

Inamicul este aproape complet nimicit și începe retragerea dezordonată spre vechea bază de plecare.

Detășamentul de siguranță urmărește îndeaproape și până la căderea serii se ocupă, pe întreg frontul, vechea poziție.

Divizia 8 Cavalerie operează sub ordinele Corpului 42 Armată german și este instalată în apărare pe aliniamentul Basalak, Krasnii, Kocik, Islam Terek, cu o siguranță împinsă pe linia Novo Pokrovka, Kokei.

Aici atacul s-a comportat liniștit.

În zilele de 31 Decembrie și 1 Ianuarie, frontul ținut de trupele germane și române se încheagă pe aliniamentul general: Arabat–Novo Pokrovka–Seit Asan–Bairoci –Esenelli–Starii Krim.

Comandamentul german începe să aducă noi forțe: Regimentul 213 și câteva unități de A.c.A., anticar și 3 baterii de artilerie.

Inamicul începe să se organizeze la teren, căutând să păstreze capul de pod realizat.

În noaptea de 4/5 Ianuarie, inamicul debarcă la Evpatoria forțe de 2–3 batalioane și, fiind bine susținute de grupuri compacte de partizani, se menține 2 zile în oraș.

După lupte de stradă sângeroase, inamicul este nimicit la data de 7 Ianuarie 1942.

În perioada de la 5–14 Ianuarie 1942, comandamentul german aduce următoarele forțe la Feodosia: Corpul 30 Armată (Div. 170 și 132), luat de pe frontul Sevastopolului, și Divizia 18 Infanterie română.

Această perioadă de timp se caracterizează:

a. Pentru amic:

- Prin consolidarea și organizarea pozițiilor ocupate;
- Prin echiparea ofensivă a frontului;
- Prin acțiuni de recunoașteri zilnice;
- Prin combaterea concentrărilor de forțe inamice, precum

și a artileriei sale și

– Prin atitudinea dârză și hotărâtă a trupelor noastre, care au respins timp de 15 zile numeroase atacuri inamice, date cu forțe puternice și care de luptă.

b. Pentru inamic:

– Succesul pe care l-a obținut inamicul caută să-l desăvârșească prin: transporturi masive de materiale (artilerie, care de luptă, muniție, aruncătoare etc.); zilnic mișună în porturile Kerchi și Feodosia numeroase vase de război și comerț; aduceri de întăriri puternice și organizarea metodică a terenului pentru a garanta capul de pod până la echiparea completă a frontului în vederea ofensivei.

Acțiunile de recunoaștere inamice sunt foarte viguroase. Atacurile locale date în această perioadă au făcut de mai multe ori impresia că au un caracter de străpungere, fiind susținute de artilerie multă și însoțite cu care de luptă.

Cea mai intensă activitate s-a desfășurat în sectorul Diviziei 4 Munte, unde aproape zilnic a atacat cu valoarea unei companii până la 1 batalion.

În sfârșit, inamicul încearcă o debarcare la Sudak, în noaptea de 12-13 Ianuarie, însă Compania căpitan Tomescu (Divizia 4 Munte) distruge o barcă și capturează o grupă inamică. (V, 126-129)

Recucerirea Feodosiei (15-18 ianuarie).

Situația generală la 14 Ianuarie 1942.

a. Inamicul a reușit să debarce până la această dată forțe în valoare de 5-8 divizii infanterie + 1 brigadă care de luptă.

Aceste forțe erau articulate în 2 armate: Armata 44 cu C.G. la Feodosia; Armata 51 cu C.G. Kerçi.

b. Trupele amice țineau aliniamentul general Kiet, Seitasan, Novo Basalik, Seiheli, Esenelli, Starii Krim.

Dispozitivul forțelor:

Corpul 42 Armată cu Divizia 8 Cavalerie + Divizia 18 Infanterie + Divizia 46 Infanterie + Detașamentul Hitzfeld (1 regiment întărit);

Corpul 30 Armată cu Diviziile 132, 170 și Divizia 4 Munte.

Concepția operațiunii. Atacul general cu efort la Corpul 30 Armată (sud) pentru a cuceri inițial linia de observatoare de pe creasta sud-vest Vladislavovka, Petrovka, vest Daln Baibuga, Barakol. Ulterior, a cuceri Feodosia și a împinge frontul până în gâtul Arabat, Daln Kamiși. Cu un detașament româno-german să distrugă inamicul de la Otusi, Koktebel.

Desfășurarea operațiunilor.

Atacul se dezlănțuie la ora 5 cu un bombardament puternic al aviației.

La Divizia 4 Munte. Misiunea diviziei este de a asigura flancul drept al Corpului 30 Armată, atacând pe direcția: Karaoba, Saikaia, creasta Hrebet Uzum Sart.

În acest scop, divizia constituie 2 grupuri de atac: Grupul colonel Petrescu (Batalioanele 17 și 19 V.M. + Batalionul 7 M.D. + 2 baterii T.M.) care va ataca pe direcția Barakol, Sultanovka; Detașamentul Cazacu (2 escadroane + 1 companie întărită + 1 baterie T.M.), pe direcția Otusi, Koktebel. În rezervă, Batalioanele 13 și 14 V.M.

Atacul pornește la ora 6, cucerindu-se repede până la ora 8,15 prin manevre îndrăznețe: Batalionul 17 V.M. - înălțimea

Saikaia; Batalionul 19 V.M. – înălțimea cu cota 236, care a fost manevrată pe la nord.

Luptele au fost foarte violente, inamicul rezistând la lupta cu baioneta.

În fața Corpului 30 Armată, inamicul opune o rezistență dâră și, către orele 8,30, un nou contraatac inamic, dat din zona Koska Ciokrak asupra dreptei Diviziei 170 germane, respinge unitățile germane către baza de plecare.

Divizia 4 Munte constituie de îndată un detașament tare de 2 companii (din Batalioanele 17 și 14 V.M.) și îi dă ordin să atace în direcția Popova, de unde să acționeze în flancul și spatele inamicului care era în plin contraatac asupra dreptei Diviziei 170 germane.

Către orele 11, înălțimea Popova este cucerită, de unde ambele companii deschid un foc violent asupra inamicului ce înainta la vest de Koska Ciokrak. Focul de surprindere dezlănțuit în spatele inamicului îl pune în derută și începe să se retragă în dezordine.

Datorită acestei manevre Divizia 170 germană reia înaintarea și ajunge repede la înălțimea Batalionului 17 V.M.

Detașamentul maior Cazacu (2 escadroane din Regimentul 3 Cav. Purtat), atacând din direcția Otusi spre Koktebel, a fost oprit la 2 km est de această localitate.

La căderea serii atacul diviziei a atins linia de creștătură Popova – P.T. 345,02 și cota 126,05.

Ziua de 16 Ianuarie 1942. Atacul a fost reluat la ora 8. Batalionul 17 V.M., atacând în direcția Sultanovka, cucerește creasta Uzum Sart după lupte violente. Inamicul contraatacă în 3 rânduri fără a reuși să recucerească poziția pierdută.

Batalionul 19 V.M., atacând pe direcția Goncearova, a ajuns până la căderea serii la șoseaua 1 km nord Koktebel.

Batalionul 14 V.M. a fost introdus la dreapta Diviziei 170 germană, atacând pe direcția sud Daln Baibuga. Până la căderea serii cucerește creasta 2 km vest Nasipnoi.

Detașamentul Cazaçu nu a putut progresa din cauza insuficienței de artilerie.

Batalionul 13 V.M. a fost deplasat la Sudak, unde inamicul a reușit să debarce forțe importante în noaptea de 15–16 Ianuarie 1942. De remarcat este misiunea Batalioanelor 14 și 17 V.M., care prin manevra lor au ușurat mult progresiunea Diviziei 170 germană, întorcând toate rezistențele inamice de la dreapta Diviziei 170.

Ziua de 17 Ianuarie 1942. În dimineața zilei, la ora 9, divizia a reluat atacul asupra rezistențelor inamice din zona Koktebel și est de șoseaua Daln Baibuga–Goncearova.

Detașamentul Otusî nu a putut pătrunde în Koktebel, decât numai în urma intervenției Batalionului 19 V.M., care a atacat din direcția lungă, manevrând rezistențele inamice pe la nord.

Către ora 13 Koktebel este cucerit.

Batalionul 19 V.M. a urmărit îndeaproape inamicul în direcția lungă și până la căderea serii atinge litoralul la nord de cap Toprah Kaia.

Batalionul 14 V.M., întărit cu Batalionul 7 M.D., a depășit Batalionul 17 V.M., care a suferit pierderi grele, și a înaintat în direcția Sultanovka, ajungând seara pe litoral în punctul Pavlovka.

Ziua de 18 Ianuarie 1942. Feodosia este cucerită, prin lupte sângeroase de stradă, de către Corpul 30 Armată.

Divizia 4 Munte continuă să curățe peninsula Ivan Baba de ultimele resturi inamice.

Către ora 12, peninsula este curățită în întregime și divizia primește misiunea să facă siguranța litoralului între Koktebel și Pavlovka.

La operațiunile ofensive participă și Divizia 8 Cavalerie, Detașamentul Korne și Divizia 18 Infanterie. Aceste trupe românești au acționat la flancul stâng al Corpului 42 Armată, în sectorul cuprins între Seit Asan și Mare.

Misiunea încredințată acestor M.U. române a fost îndeplinită în condițiuni excelente, cucerind obiectivul prevăzut în prima zi de atac.

În zadar inamicul a dat numeroase contraatacuri cu forțe importante și care de luptă; trupele române au dat dovadă de multă bravură și eroism.

Numai în fața Diviziei 18 Infanterie au fost distruse 16 care de luptă inamice și numărați 600 de morți. (V, 129 – 132)

Divizia 18 a putut lua parte la această bătălie numai datorită eforturilor depuse de trupe, care au parcurs pe jos distanța de la Nipru până la front (aproximativ 300 km în 12 zile), plus distanțele parcurse anterior de către unități de la punctele de dislocare din teritoriul de ocupație de la nord de Nipru până la punctul de trecere – Berislav –, ceea ce însumează încă circa 150 km, pentru majoritatea unităților. În total, 450 km parcurși pe jos în circa 20 de zile pe un ger și un viscol neobișnuite și pe drumuri extraordinar de grele. (XXXV, 22)

Un episod sângeros: Sudak, 15–28 ianuarie 1942. Odată reușite operațiunile de debarcare în peninsula Kerçi și Feodosia, inamicul tinde cu orice preț la dispersarea forțelor româno-germane și intenționează să-și asigure reușita unei ofensive puternice pentru recucerirea Crimeii.

Disponând de flotă puternică în Marea Neagră, are libertatea de acțiune de a executa debarcări în orice punct al peninsulei Crimeea, care are o circumferință de peste 400 km.

Pentru a salva Sevastopolul, a debarcat la Kerçi și Feodosia. Pentru a-și asigura păstrarea Feodosiei, debarcă la Sudak.

Aceste operațiuni se integrează în operațiunile de iarnă, în care rușii și-au pus atâtea speranțe.

În noaptea de 15-16 Ianuarie 1942, după un bombardament puternic cu artileria de pe vase asupra satelor Sudak și Sali, inamicul debarcă în forță la Sudak, silind Compania căpitan Tomescu (din Divizia 4 Munte) să se retragă pe înălțimile imediat sud Taraktaș. În cursul zilei, inamicul începe să acționeze pe 2 direcții: cu un grup tare de un regiment munte spre Taraktaș și cu un grup de valoarea tot a unui regiment munte, spre Otusî.

Către orele 13, inamicul ia contact cu elementele Companiei căpitan Tomescu și, după o pregătire de artilerie și brandt-uri, atacă și cucerește localitatea Taraktaș.

Compania căpitan Tomescu își organizează o nouă rezistență pe înălțimile imediat nord de sat, unde reușește să oprească pe inamic.

Către seara de 16 Ianuarie, sosesc următoarele forțe româno-germane: Batalionul 13 V.M. (autotransportat de la Starîi Krîm), un batalion german, una baterie germană și una companie a.a. germană. În cursul nopții sosește și Divizionul III/R. 4 Artilerie. Comanda tuturor forțelor de aici intră sub ordinele colonelului german Rukser.

Pentru a se asigura flancul drept al trupelor de atac, Cîrful de Munte dă ordin Batalionului 18 V.M. (aflat la Uskut) să trimită o companie întărită cu 1 pluton mitraliere și 1 pluton brandt-uri grele în zona est Kurtlak, pentru a interzice inamicului lărgirea capului de pod spre vest.

Ziua de 17 Ianuarie 1942. Grupul Rukser atacă în dimineața zilei cu toate forțele și reușește să cucerească partea de est a satului Taraktaș, însă dreapta este puternic flancată și rămâne pe loc. Compania căpitan Gh. Gertner (din Batalionul 18 V.M.) întâlnește elemente slabe inamice în regiunea 4 km nord-vest Sudak, le respinge și se instalează călare pe marginea pădurii 3 km nord-vest Sudak, interzicând înaintarea inamicului spre vest.

Pe ziua de 18 Ianuarie 1942, atacul se reia și după ce inamicul este respins până la marginea nord a satului (vest), (acesta) trece la contraatac și respinge Batalionul 13 V.M. pe vechea poziție.

În această zi se constituie Detașamentul Otusî compus din Batalionul 4 Pionieri Munte + 1 escadron din Regimentul 3 Cav.

Purtat + 1 pluton mitraliere, cu misiunea de a bara șoseaua Sudak-Otusî în zona 2 km vest Otusî.

Ulterior, acest detașament a mai fost întărit cu 2 companii germane și 1 companie tunuri A.c.A.

În ziua de *19 Ianuarie 1942*, nici o acțiune.

În ziua de *20 Ianuarie 1942*, se reia atacul pentru cucerirea satului Taraktaș, dar nu se reușește să se pătrundă în localitate din cauza focului extraordinar de violent din case.

Detașamentul Otusî atacă inamicul din Otusî și îl respinge până la defileul Persihor, de unde nu mai poate înainta.

Inamicul colabora în condițiuni minunate cu grupurile de partizani care acționează intens în spatele trupelor atacatoare.

Astfel, în zilele de *21, 22 și 23 Ianuarie 1942* operațiunile au fost întrerupte și a fost necesar să se execute cu o parte din forțele grupului de atac curățirea regiunilor Kisiltaș și Adjibeî, unde au fost distruși peste 200 de partizani.

În dimineața de *24 Ianuarie 1942*, atacul se reia cu sprijinul de aviație și artilerie și, până către orele 13, se cucerește satul Taraktaș.

Detașamentul Otusî atacă și respinge inamicul până la 2 km est Taraktaș.

În zilele de *25 și 26 Ianuarie 1942*, nu se atacă deoarece s-a constatat superioritatea netă a inamicului.

Se mai aduce Batalionul 17 V.M. din regiunea Sultanovka, la Kosî, pentru a întări grupul de atac.

În dimineața zilei de *27 și în cursul zilei de 28 Ianuarie*, atacul se reia pe ambele direcții cu tot sprijinul de artilerie și aviație.

Inamicul este bătut din Taraktaș și se retrage pe înălțimile imediat nord Sudak.

Compania căpitan Gertner, printr-o acțiune îndrăzneată, atacă în spate inamicul, cucerește Sudakul și îi taie retragerea spre Mare.

Inamicul debarcat este complet distrus sau capturat. Astfel s-au făcut 880 prizonieri; 770 morți lăsați pe tren; 12 tunuri a.a. și munte; numeroase arme și munițiuni. (V, 132-135)

Prețul gloriei. Luptele de la Feodosia și Sudak au fost cele mai grele lupte ale Diviziei 4 Munte.

Dacă Feodosia a fost recucerită și situația din Crimeea nu a fost compromisă total, se datorește în mare parte trupelor române.

Această afirmațiune este întemeiată pe faptul că în ziua de 31 Decembrie 1941 se prezintă la P.C. înaintat al Corpului de Munte maiorul de stat major Strempeî, șeful Biroului Operații al

Corpului 42 Armată, care a mărturisit generalului comandant al Corpului de Munte că „Toată situația Armatei 11 germane depinde de puterea de rezistență a Corpului de Munte, pe baza căruia se mai poate face o manevră de C.42 A. și Armata 11 germană. Rog pe domnul comandant al Corpului de Munte să facă tot posibilul și să țină poziția“. Această mărturisire a făcut-o în numele Armatei 11 germane.

Generalul comandant l-a asigurat că trupele române își fac datoria și de data aceasta și nu se pot dezonora. Într-adevăr, trupele române și-au făcut datoria.

După debarcăările masive executate de inamic în toată peninsula Kerci, C. 42 A. nu a fost în măsură, cu propriile sale forțe, să oprească sau să zadărnicească aceste debarcări.

Divizia 4 Munte a ținut un front de peste 20 km numai cu jumătate din forțele sale și cu un divizion de artilerie timp de 16 zile, respingând peste 8 atacuri inamice. Această divizie a barat direcția principală de atac a inamicului, deoarece singura comunicație bună era Feodosia, Simferopol.

A apărât cel mai greu sector, având toată zona muntoasă și peste 60 km litoral de păzit.

După o rezistență dărză executată în condițiuni neînchipuit de grele (ger, viscol, terenul era-atât de înghețat că nu se puteau executa lucrările necesare, armamentul îngheța și înceta să mai funcționeze etc) divizia trece la atac cu un elan ce a impresionat.

Incontestabil că bătălia de la Feodosia este cel mai răsunător succes al Diviziei 4 Munte.

Acțiunea de flanc executată de divizie în beneficiul C. 30 A. a fost salvatoare în zilele de 15 și 16 Ianuarie 1942.

Se poate afirma, fără nici o rezervă, că soarta bătăliei de la Feodosia a fost hotărâtă de manevra Diviziei 4 Munte. Însuși comandamentul superior german a recunoscut aportul mare al diviziei în această bătălie.

Abia a început acțiunea la Feodosia cu aproape jumătate din forțe și a doua zi se mai creează un front diviziei – prin debarcarea inamicului la Sudak.

Luptele de la Sudak s-au desfășurat în condițiuni extrem de grele.

Din cauza gerului și viscolului, nu s-au putut duce decât operațiuni scurte, de 2-3 ore pe zi.

Regiunea muntoasă și prăpăstioasă a cerut eforturi supraomenești vânătorilor noștri – care și-au atras admirația comandantului grupului de atac, colonelul Rukser.

Această luptă care a durat 13 zile este câștigată de trupe românești, deoarece din prima până în ultima zi a luptelor superioritatea numerică a forțelor a fost a noastră.

Să se știe în istorie că aici s-au bătut: Batalioanele 13,17,18 (1 companie întărită), 14 V.M. (Compania căpitan Tomescu), susținute de Divizionul II /R. 4 Art.

La luptă au mai concurat, inițial, și Batalionul 4 Pioneri + 2 escadroane cavalerie.

Trupele germane este adevărat că au acționat cu circa 2 batalioane, însă efectivul acestor unități era sub efectivul companiilor românești.

Prima oară, în ziua de 5 Noiembrie 1941, Sudakul este cucerit de unitățile române (Divizia 1 Munte), iar la 28 Ianuarie 1942 este recucerit tot de trupe de munte românești.

„Desfășurarea acestor lupte specifice de munte și acțiunile îndrăznețe ale vânătorilor au stârnit admirația batalioanelor din Divizia 170 germană care operau «timid și impresionate de ecoul amplificat al bombardamentelor» (mărturisiri făcute de colonel Rukser în jurnalul său de operații)“.

Vremea cumplită și condițiunile atmosferice înfricoșătoare au martirizat viața eroilor noștri de la Sudak și Feodosia.

Au fost episoade de un dramatism sfâșietor, când soldați cu arma în mână au înghețat complet pe poziție, iar alții erau găsiți sub aripile unui avion doborât, lângă o mașină distrusă sau lângă un stâlp de telegraf, boschete etc. legându-se de orice obiect alături de care își așteptau sfârșitul.

Sacrificiile acestei lupte sunt dureroase:

Morți: 9 ofițeri, 7 subofițeri, 190 trupă;

Răniți: 27 ofițeri, 14 subofițeri, 582 trupă;

Dispăruți: 65 trupă.

Total : 36 ofițeri, 21 subofițeri, 837 trupă.

Acesta este prețul celor două victorii de la Feodosia și Sudak. (V, 135-137)

Aportul Brigăzii 4 Mixte Munte a fost hotărâtor (raportul generalului Gheorghe Manoliu). Instalată pe coasta de sud a Crimeii, Divizia 4 Munte este chemată să ia parte urgent la operațiunile de la Feodosia unde inamicul debarcase.

Executând în doua zile și o noapte 165 km pe gerul cel mai năpraznic, unitățile acestei divizii au fost puse inițial în situația de a opri cu forțe extrem de puține atacul fulgerător al trupelor inamice care debarcaseră.

Timp de 20 de zile, cu pierderi mari, s-a stavilit înaintarea inamicului și s-a respins prin atacuri de zi și noapte orice încercare de pătrundere.

Activitatea în această dureroasă situație se poate concretiza astfel: s-a prezentat la Starii Krim reprezentantul armatei ger-

mane, maiorul Strempel, și a spus că soarta Crimeei și a frontului de sud este în mâna trupelor române.

Lupta era liziera de est a satului Starii Krim.

Asigurările ce am dat atunci au fost un angajament greu, care a trebuit să fie onorat cu multe jertfe, dar și cu acte de inițiativă și competență.

La 20 Ianuarie, când s-a pregătit și declanșat contraofensiva germano-română, am fost singurul general român care după expunerea planului de atac am avut curajul să spun în fața a cinci generali germani că manevra ordonată diviziei mele nu este cea mai bună, pentru ca pe baza argumentărilor făcute pe teren să se admită întocmai manevra de executat propusă de mine.

Rezultatul acestei bătălii, când însuși comandantul Corpului de Munte, tl-general de corp de armată Avrămescu Gheorghe, a venit pe câmpul de luptă și – în timpul bătăliei – la postul meu de comandă înaintat, numai la câteva sute de metri de linia 1, a făcut ca bătălia de la Feodosia să fie recunoscută ca o mare victorie a armatei române.

Manevra Diviziei 4 Munte a fost hotărâtoare. Ordinul de zi al comandamentului german recunoaște în întregime aceste fapte.

Aceleași fapte de arme strălucite se obțin de către manevrele îndrăznețe ale detașamentelor diviziei care, culminând prin victoria de la Sudak, au dat victoria definitivă în bătălia din Crimeea. (XXXII, 1-2)

Marele Stat Major solicită un răgaz pentru ostașii români (11 ianuarie 1942). Am onoare a vă aduce la cunoștință (Misiunii Militare Germane – *n.n.*) că Marele Stat Major General al armatei a fost sesizat că unitățile Corpului de Munte ce operează în Crimeea sunt extrem de obosite, iar starea sanitară lasă foarte mult de dorit.

Trupa este angajată de mult timp în operațiuni, din care cauză oamenii sunt lipsiți de condițiunile de igienă necesare, semnalându-se numeroase cazuri de scabie și paraziți.

Situația este mai grea la Brigada 1 Mixtă Munte.

Marele Stat Major General al armatei roagă a se ține seama de această situație și comandamentele superioare să treacă unitățile Brigăzilor 1 și 4 Mixtă Munte în linia a 2-a, de îndată ce va fi posibil, așa fel ca să dispună de repausul necesar cerut de nevoile de igienă. Șeful Marelui Stat Major al Armatei, general de corp de armată adjutant Iosif Iacobici. (VI, 187)

Cuceritorii Dealului Capelei sunt la capătul puterilor (25 ianuarie 1942). Încă de la 22 Decembrie 1941, în urma

luptelor de la Dealul Capelei, Karlovka și Ciorgun, brigada a luat urgente măsuri de recuperare tuturor ofițerilor, subofițerilor și trupei, reducând efectivele trenurilor de luptă și regimentare la maximum posibil, pentru a putea mări numărul luptătorilor în front.

Pe oamenii recuperați la trenuri nu pot conta, dat fiind că 80% din efectivul trenurilor de luptă și regimentare sunt din arma cavaleriei, bătrâni și neinstruiți, vărsați de M.St.M. în luna Februarie 1941, pentru completarea deficitelor create la organele de mobilizare prin cedarea Basarabiei și Ardealului în vara și în toamna anului 1940.

Brigada a luat toate măsurile de organizare a unităților și creării de disponibilități pentru a avea întotdeauna o putere combativă cât mai bună, aplicând întocmai prescripțiunile M.C.G. Nr. 1 900/A din 22 iulie 1941.

Astăzi am ajuns la maximum de reducere și comprimări ale efectivelor de la trenuri încât, de aici înainte, nu se mai poate realiza nimic.

Raportez că am companii comandate de ofițeri subalterni de rezervă și plutoane comandate de subofițeri și sergenți.

Situația pierderilor și lipsa prea mare în ofițeri, subofițeri și cadre atingând deficitul de 40 %, conform prevederilor ordinului M.C.G. Nr. 1 900 / A. III, punctul 3 din 22 iulie 1941, am onoarea a vă ruga să binevoiti a interveni locului în drept pentru ca brigada să fie înlocuită de pe front și să treacă în refacere.

Aceasta, cu atât mai mult cu cât nu se ține seama de aceste deficite și se continuă a se încredința brigăzii misiuni pe fronturi normale, ca și cum ar avea efectivele normale și armamentul complet.

Totodată, raportez: brigada cu toate unitățile sale este dislocată din garnizoanele de pace de la 16 Martie 1939, fără întreprupere, stând numai la frontieră în dispozitiv operativ, în cabane.

Că, de la trecerea Niprului, brigada nu a avut nici un repaus, trupa este foarte obosită, cu moralul scăzut și fără posibilități și igienă, din care cauză oamenii au paraziți. Înapoia frontului, nefiind localități și cum situația tactică nu permite o retragere de efective mari din front, trupa nu se poate îngriji.

De aceea cred că se impune înlocuirea cât mai grabnic și trecerea într-o zonă cu posibilități de cazare, pentru ca oamenii să se odihnească și deparaziteze, iar după completarea efectivelor brigada să fie capabilă pentru noi acțiuni.

Comandantul Brigăzii 1 Mixtă Munte, general Mihail Lascăr. (XII, 208-209)

Mareșalul Antonescu este dezamăgit (25 ianuarie 1942). Moralul trupei este ceea ce este moralul ofițerilor. Ofițerii sunt deci cei adevărați vinovați dacă această situație este reală. Ofițerii, de la comandantul Corpului Vânători Munte, la comandantul de divizie și până la comandantul de batalioane.

Este evident că situația în care împrejurările războiului au dus trupele de munte și cavaleria este foarte gravă.

Sunt evenimente care nu au fost prevăzute, dar cărora a trebuit să le facem față.

Nimeni nu a socotit că în timpul iernii rușii vor fi capabili de atâtea reacțiuni și atâtea acte de inițiativă.

Ș-a crezut și contat pe o stagnare.

În fața situației create ce era de făcut? Cu tot pericolul, trebuia să retragem trupele? Se poate concepe o astfel de mentalitate?

Trupele germane luptă de 3 ani, aleargă de pe un front pe altul fără răgaz, suferă de aceleași privațiuni și trăiesc și se zbat cu aceleași greutate și totuși se bat. O fac pentru țara lor. O fac pentru victorie.

Iar noi ne-am oboșit în câteva luni.

În războiul trecut luptătorii noștri au îndurat în Moldova greutate, lipsuri și mai mari și totuși nu au dat nici un semn de slăbire.

Să se arate generalului Avrămescu și generalilor comandanți de brigăzi surprinderea mea pentru lipsa lor de înțelegeră.

Pentru mine, care mă zbat pentru tot neamul, greutatele sunt mult mai mari și totuși nici o clipă nu m-am gândit să mă las copleșit de oboseală, de luptă.

Nu mă las fiindcă ar fi o crimă.

Să se lucreze neconținut asupra moralului ofițerilor care au moralul pe care-l au și l-au transmis trupelor din cauză că nu sunt destul de căliți. Vor fi schimbați și retrași în rezervă de îndată ce va fi posibil.

Până atunci, Marele Stat Major să facă totul pentru a constata golurile și lipsurile și să roage comandamentul german a-i trage în rezervă de îndată ce vor putea. Mareșal I. Antonescu. (XIV, 536-537)

Corpul de Munte cere Armatei 11 germane un tratament corect. Generalul Gheorghe Avrămescu către generalul Erich von Manstein (12 ianuarie 1942).

Aș onoarea a raporta următoarele:

1. În ordinul dumneavoastră Nr. 114 din 8 Ianuarie 1942, care nu a fost adresat și Corpului de Munte, se prevede la

punctul 3, litera b, subordonarea Corpului de Munte cu începere de la 9 Ianuarie, ora 18, C. 30 A. german.

2. La această măsură raportăm:

a) Corpul de Munte are în subordine 4 brigăzi de munte, dintre care două sunt în Crimeea, iar două sunt în țară.

b) Pentru operațiunile din Crimeea, Corpul de Munte a fost constituit cu Brigada 1 Munte și Brigada 8 Cavalerie. În această compunere a fost pus sub ordinele directe ale Armatei 11 germane. Ulterior venind în Crimeea și Brigada 4 Mixtă Munte, a intrat și aceasta de drept în compunerea Corpului de Munte.

Rezultă că, în prezent, Corpul de Munte are sub comandă 3 M.U. române și anume: Brigada 1 Mixtă Munte, Brigada 4 Mixtă Munte, Brigada 8 Cavalerie cu Detașamentul Korne, trei divizioane de artilerie grea.

c) Pentru necesități operative, s-au luat pe rând M.U. române de sub ordinele Corpului de Munte și s-au pus ordinele corpurilor de armată germane. În urma ordinului D-vs. Nr. 114 din 8 Ianuarie 1942, s-a prevăzut ca și comandamentul Corpului de Munte, adică generalul statului său major, să treacă sub ordinele C. 30 A. german. În acest sens am și început să primim ordine de la C. 30 A. german.

3. Corpul de Munte român este echivalent unui corp de armată și credem că nu poate fi pus sub ordinele unui corp de armată, decât dacă generalul comandant al corpului de armată german este general de armată sau general de divizie, mult mai vechi și mai în vârstă decât generalul comandant al Corpului de Munte, ceea ce nu este cazul cu domnul general comandant al C. 30 A. german.

4. Pentru a se evita situațiuni care ar micșora prestigiul și autoritatea comandamentului român, cu onoare vă rugăm să binevoiți a dispune ca să se revină asupra formulei de subordonare a Corpului de Munte către Corpul 30 Armată, rămânând în această situațiune numai Brigada 4 Mixtă Munte, care poate opera sub ordinele Corpului 30 Armată german.

Corpul de Munte urmează a fi ținut direct sub ordinele Armatei 11 germane, care îi va fixa misiuni în raport de mijloacele pe care i le va pune la dispoziție și compatibile cu situația sa de comandament de corp de armată.

5. Credem că este necesar ca, treptat, pe măsură ce situația operativă va permite, toate M.U. române și divizioanele de artilerie grea să fie regrupate și puse sub comanda Corpului de Munte, care să opereze sub ordinele directe ale Armatei 11 germană, care îi va da misiune precisă, limite și zone de acțiune distincte, așa după cum a operat Armata 3 română în luptele duse până în Crimeea. (VIII, 50-51)

Erich von Manstein are cele mai bune bune intenții (13 ianuarie 1942). La raportul din 11 Ianuarie 1942, referitor la reintrarea în subordine a unităților Corpului de Munte, vă răspund că regret foarte mult că nu pot da temporar comandamentului Corpului de Munte o misiune operativă corespunzătoare.

Desfășurarea evenimentelor a făcut ca M.U. ale Corpului de Munte să fie întrebuințate în luptă, despărțite una de alta.

Introducerea în front la Sevastopol (a Brigăzii 1 Mixte Munte - *n.n.*) a fost neapărat necesară pentru executarea atacului. A o scoate din front, acum, nu este posibil. Că ea trebuie să fie sub ordinele unui corp de armată care operează la Sevastopol cred că este natural.

Totuși, îmi permit să afirm că această subordonare nu ridică dreptul (Corpului de Munte - *n.n.*) de a comanda sufletește această brigadă.

Cât timp situația a permis, am lăsat celelalte M.U. (Brigada 4 Munte și Brigada 8 Cavalerie) sub ordinele Corpului de Munte, destinându-i un sector și o misiune independentă. Când situația la Kerçi a cerut aducerea cât mai repede a forțelor mobile în peninsulă, și a Brigăzii 4 Munte la Feodosia, intrarea acestor formațiuni mobile sub ordinele C.42 A. a fost gândită numai trecător.

Instrucțiunea a fost de a întruni în jurul Feodosiei și aceste formațiuni și a le pune din nou sub ordinele Corpului de Munte.

Desfășurarea situației la Feodosia, retragerea Brigăzii 8 Cavalerie și a regimentului motorizat spre nord, respectiv N.V., a Brigăzii 4 spre vest nu au făcut posibilă formarea unei grupări românești.

Sunt de acord cu părerea Excelenței Voastre că, pentru un moment, intrarea Brigăzii 4 Munte direct sub ordinele C. 30 A. este justă.

Voi ridica deci ordinul prin care Corpul de Munte a fost pus sub ordinele C. 30 A., urmând ca Brigada 4 Munte să intre direct sub ordinele C. 30 A. Îndată ce va fi posibil, intenționez să regroupez Corpul de Munte cu unitățile sale și a-i încredința o misiune operativă cu trupe românești și germane după situație.

Până atunci rog pe Excelența Voastră să exercitați supravegherea din punct de vedere moral și material a unităților ce aparțin organic Dumneavoastră.

Sunt sigur că aceste unități vor simți influența personală a Excelenței Dumneavoastră.

M-aș bucura să aud că această soluție corespunde și dorințelor Dumneavoastră.

Profit de această ocazie să vă comunic că sunt foarte recunoscător Brigăzii 1 Munte pentru felul cum a luptat în fața Sevastopolului. General de infanterie, comandantul Armatei 11, von Manstein. (X, 52-53)

Generalul Avrămescu către generalul von Manstein (15 ianuarie 1942). Am primit ordinul Excelenței Voastre din 13 Ianuarie 1942, ca rezultat al raportului nostru din 11 Ianuarie 1942.

Profund mișcat de frumoasele sentimente și grija ce o aveți pentru comanda și trupele române din Crimeea mă grăbesc a raporta Excelenței Voastre.

Corpul de Munte a înțeles situația operativă care a dus la dispersarea forțelor române, situație care mai există încă.

Hotărârea Excelenței Voastre ca, de îndată ce situația operativă va îngădui, să dispuneți regruparea forțelor Corpului de Munte am primit-o cu o vie satisfacție, întrucât această soluție realizează posibilitatea ca trupele să-și continue îndeplinirea misiunilor în cele mai bune condițiuni.

Asigur pe Excelența Voastră că atât comandamentul român, cât și trupele în subordine vor continua să-și îndeplinească misiunea încredințată în cadrul posibilităților lor operative, pentru reușita deplină a operațiunilor hotărâte de Excelența Voastră.

Primiți vă rog, Excelență, asigurarea înaltei mele considerațiuni ce vă păstrez. Comandantul Corpului de Munte, general de divizie Gheorghe Avrămescu. (X, 54)

Corpul de Munte cere ajutorul Marelui Stat Major (16 ianuarie 1942). Am onoarea a raporta:

1. Pentru necesități operative, s-au luat pe rând M.U. române de sub ordinele Corpului de Munte și au fost puse sub ordinele corpurilor de armată germane, de la trecerea Corpului de Munte în Crimeea.

Astfel:

a) La intrarea în Crimeea, Brigada 8 Cavalerie a fost pusă sub ordinele C. 42 A. german, cu care a operat până la Kerçi.

Corpul de Munte a rămas numai cu Brigada 1 Mx. Munte, activitatea sa suprapunându-se peste aceea a brigăzii.

b) Ulterior, Brigada 4 Mixtă Munte intrând în Crimeea, a acționat contra partizanilor, fiind pusă direct sub ordinele Armatei 11 germane.

Brigada 1 Mixtă Munte a fost dusă la Sevastopol și pusă sub ordinele C. 30 A. german.

Regimentul 3 Cavalerie Purtat a fost dus de asemenea la Ialta și pus sub ordinele C. 30 A. german.

Brigada 8 Cavalerie (2 regimente călări) a fost regrupată și utilizată pentru combaterea partizanilor, sub ordinele Corpului de Munte.

c) În prezent, Brigada 4 Munte, cu 4 batalioane și Regimentul 3 Cav. Purtat, la Feodosia, este sub ordinele C. 30 A. german.

Un batalion este la Alușta, sub ordinele Grupării de Apărare a Coastei „Schröder“; un batalion la Uskut, pentru apărarea coastei:

Regimentul 53 Artilerie cu Divizioanele I și II, la Evpatoria, pentru paza coastei.

Brigada 1 Mixtă Munte, fără Regimentul 4 Art., Batalionul 14 Mitraliere Divizionar și Escadronul 1 Vânători Călări, la Sevastopol, sub ordinele C. 54 A. german.

Regimentul 4 Artilerie (cu Divizioanele I și II), Batalionul 14 Mitraliere Divizionar și Escadronul 1 Vânători Călări, la Sevastopol, sub ordinele Diviziei 72 germane.

Divizia 18 Infanterie, Brigada 8 Cavalerie și Detașamentul Korne, sub ordinele C. 42 A. german.

Divizioanele 52, 54 și 57 Art. Grea au acționat în permanență sub ordinele corpurilor de armată germane.

2. Corpul de Munte, fiind lipsit de M.U. ce-i fuseseră puse la dispoziție, a rămas adeseori fără utilizare precisă operativă, iar când a avut în subordine o singură M.U., a trebuit să-și suprapună activitatea peste aceea a M.U. respective.

3. Prin luarea în mod treptat a M.U. și unităților de sub ordinele Corpului de Munte, subordonându-le comandamentelor germane, s-a pus acest comandament în situația de a nu-și putea exercita atribuțiunile ce-i revin și de a nu putea comanda nici o operațiune.

Prin acest procedeu, unitățile au rămas cu sentimentul de izolare, care slăbește moralul, disciplina și micșorează prestigiul și autoritatea comandamentului român.

Ca o consecință a acestei situații, disciplina suferă, iar intervențiile comandamentelor române nu sunt destul de eficace, din cauză că trupele sunt împrăștiate la distanțe mari, în toată Crimeea și nu se poate exercita un control permanent și la timp (Brigada 4 Mixtă Munte la Starî Krîm și Regimentul 53 Artilerie la Evpatoria).

Prin faptul că M.U. și unitățile în subordine sunt la distanțe mari, nu putem realiza legături și nu putem avea cunoștință de activitatea lor decât cu mari întârzieri și incomplet.

4. Pentru a se îmbunătăți situația comandamentului Corpului de Munte, am înaintat Armatei 11 germane raportul Nr. 33.710/R din 11 Ianuarie 1942 la care am primit răspunsul anexat în copie.

La această scrisoare, am raportat Armatei 11 germane cu raportul Nr. 33.795 din 15 Ianuarie 1942.

5. Comandamentele române și ofițerii români au păstrat și păstrează raporturi cordiale cu comandamentele și ofițerii germani, existând o bună camaraderie, atât pe câmpul de luptă, cât și în relațiunile curente.

Pentru ca aceste raporturi să fie păstrate și sporite apreciem ca necesar să se facă o reglementare a relațiunilor între comandamentele române și germane.

Comandamentul Corpului de Munte crede ca necesare următoarele chestiuni de avut în vedere:

a) Respectarea comandamentelor române, fără a se recurge la subordonarea lor către comandamentele germane de aceeași treaptă.

De exemplu:

– comandamentul corpului de armată român să nu fie subordonat unui C. de A. german, ci să colaboreze în cadrul misiunilor date de armata germană. El să rămână subordonat numai armatei germane.

– comandamentul de brigadă român să nu fie subordonat unui comandament de divizie german*. Poate fi subordonat unui comandament de C.A. german.

– comandamentele române au dat dovadă de capacitate, îndeplinindu-și misiunea cu laude, așa după cum se arată în scrisorile de mulțumire anexate în copie.

b) M.U. să nu fie fărâmițate prin detașări de elemente (unități de infanterie, artilerie, servicii) pentru misiuni speciale sau dislocate, astfel ca să nu poată fi comandate, administrate și controlate de șefii direcți și ierarhici.

Materialul de tot felul (camioane, tractoare etc.) să nu fie luat de la unități și să fie întrebuințat în alte servicii decât acelea pentru care este destinat.

c) Pe lângă M.U. și chiar pe lângă unități să se aprobe să funcționeze elemente de legătură germane și consilieri tehnici, care să nu-și depășească această însărcinare, transformându-se în organe de comandă și control.

d) Să fie organizat un comandament român al tuturor trupelor române ce se află în Crimeea, care să fie pus sub

* Se referă la brigăzile de munte și de cavalerie române a căror organizare era, practic, echivalentă cu cea a diviziilor.

ordinele armatei germane și prin care să se exercite comanda tuturor trupelor române din toate punctele de vedere.

e) Sancțiunile de orice natură, pentru orice fel de greșeli sau infrațiuni, să se facă numai de comandamentele române; comandamentele germane să aducă la cunoștința comandamentelor române respective orice abatere.

f) Să se organizeze spatele cu organe și elemente române, care să satisfacă nevoile de reaprovizionare și evacuare ale trupelor, precum și legătura cu comandamentele germane și cu țara, fără a se lăsa această importantă chestiune numai în sarcina comandamentelor germane.

6. Raportând cele de mai sus, cu onoare rugăm să binevoști a aprecia dacă nu este cazul ca M.St.M. să intervină pentru a se realiza cu un minut mai devreme promisiunea făcută de Armata 11 germană, de a se regrupa unitățile Corpului de Munte, imediat ce situația operativă o va permite. Comandantul Corpului de Munte, general de divizie Gheorghe Avrănescu. (XI, 47-49)

Marele Stat Major caută soluțiile (28 ianuarie 1942).

1. Cu raportul Nr. 33.760, Corpul de Munte semnalează că unitățile pe care le are în subordine sunt întrebuințate izolat și sub comandă germană, așa că acest comandament a rămas fără întrebuințare.

Domnul general șef ordonând să i se prezinte situația semnalată mai sus, față de convențiunile care ar exista în această privință, Secția a 3-a raportează:

1. La 30 VIII 1941, s-a stabilit o „Înțelegere scrisă“ între M.St.M. (domnul general Nicolae Tătăranu) și domnul general Arthur Hauffe, potrivit căreia armata noastră a dat:

- În Transnistria, ca trupe de ocupație, apărarea litoralului și concurs la administrația regiunii: 1 comandament C.A., 2 divizii inf., 2 bg. fortificații, 2 bg. cav.

- Între Nipru-Bug, ca trupe de ocupație: 1 comandament C.A., 3 divizii inf.

Pentru teritoriul dintre Bug și Nipru se stipulasese în convențiunea amintită mai sus, în mod expres, că trupele române vor fi întrebuințate sub ordinele corpului de armată român.

2. În același timp, la est de Nipru rămâneau: C. de Cav. (Bg. 5, 6, și 8 Cav.) și Corpul de Munte (Bg. 1, 2, 4 Mx. Munte), pe baza scrisorilor din 14 VIII și 17 VIII 1941, schimbate între domnul mareșal Antonescu și Führerul Germaniei și în care se face mențiune despre Corpul de Cavalerie și Corpul de Munte, ceea ce lăsa să se înțeleagă, în mod evident, că întrebuințarea unităților române urma să se facă constituite în cele două comandamente amintite.

3. Între timp, ca urmare a evoluției situației operative, Misiunea Militară Germană a intervenit în numele comandamentelor superioare germane, cerând ca o parte din forțele destinate ca trupe de ocupație să fie angajate în operațiuni și anume:

a) Corpul de Munte cu Bg. 1 Mx. Munte și Bg. 8 Cavalerie pentru operațiunile din Crimeea.

Deși comandamentul german ceruse numai cele 2 brigăzi (adresa Misiunii Militare Germane Nr. 0486 din 11 X 1941), totuși Comandamentul de Căpetenie român, în grija ce o avea ca aceste M.U. să opereze sub conducere românească, a destinat și cartierul Corpului de Munte care să le ia sub comandă, afectându-i și mijloacele suplimentare necesare, corespunzătoare acestui eșalon (artilerie grea, aviație etc.).

b) Corpul 6 Armată, cu Diviziile 10 și 18, tot pentru operațiunile din Crimeea. Și de data aceasta comandamentul german a cerut numai diviziile amintite, fără comandament de C.A., pe care totuși Marele Stat Major l-a pus la dispoziție prin Ord. Nr. 10 400 din 5 Ianuarie 1942, în interesul ce urmărea ca Diviziile 10 și 18 să opereze sub comandament român (C. 6 A.), ceea ce s-a comunicat Misiunii Militare Germane cu Nr. 10 415 din 6 Ianuarie 1942.

c) În fine, Diviziile 1 și 2 au fost puse la dispoziția Grupului de Armate „Sud”, în zona Dnepropetrovsk.

4. În raportul nr. 33.760 al Corpului de Munte amintit mai sus, acest comandament arăta că a intervenit direct pe lângă Armata 11 germană pentru reconstituirea Corpului de Munte, obținând și asigurări în acest sens, dar roagă ca și Marele Stat Major să facă demersuri în același scop.

Asupra acestei cereri a Corpului de Munte, Secția 3 raportează:

a) Marele Stat Major a intervenit pe lângă Misiunea Germană pentru ca, de îndată ce va fi posibil, Corpul de Munte să fie reconstituit și să primească o misiune operativă (adresa Nr. 11225 din 28 Ianuarie 1942).

b) mijloacele auto române să nu fie întrebuințate de către comandamentele germane, decât pentru destinația lor firească.

S-a intervenit în acest sens, la 26 Noiembrie 1941, cu Nr. 9278 și la 7 Ianuarie 1942, cu Nr. 10350.

c) elementele de legătură germane să se limiteze la această funcțiune și să nu se transforme în organe de comandă și control.

Credem că e cazul a se interveni verbal pe lângă Misiunea Germană, în acest sens.

d) Să se constituie un comandament superior român al tuturor forțelor din Crimeea.

Credem că nu e cazul, deoarece forțele române din Crimeea nu pot opera întrunit.

e) comandamentele germane să nu aplice sancțiuni elementelor române, când ar fi în vină.

Opinăm că este necesar să se ceară Corpului de Munte precizii și cazuri concrete, urmând a se aviza.

f) Să se instituie elemente române pentru reprovizionări și evacuări.

Raportăm că prin constituirea Comandamentului Etapelor Armatei 3 trupele din Crimeea vor putea fi simțitor ajutate. Șeful Secției Operațiilor, colonel Al. Gavrilescu. (XIII, 57-59)

Generalul Șteflea intervine la Misiunea Militară Germană (28 ianuarie 1942). Am onoare a vă comunica următoarele:

1. În operațiunile care s-au desfășurat în Crimeea, o parte din unitățile române au fost angajate în luptă fără a se fi menținut întotdeauna legăturile organice normale de comandament.

Ca urmare, două comandamente de corp de armată (C. Mtc. și C. 6 A.) au rămas temporar fără o întrebuințare operativă.

Suntem de acord că adeseori nevoi operative imperioase pot duce la asemenea situațiuni.

Rugăm, totuși, ca, pe măsură ce împrejurările vor permite, marile unități române să fie utilizate păstrându-se legăturile de comandament.

Credem că aceasta ar spori și mai mult valoarea combativă a trupelor noastre, ceea ce este în interesul operațiunilor comune.

Comandamentele noastre ar putea urmări cu eficacitate și îndeaproape reorganizarea unităților, completarea lipsurilor, ridicarea moralului trupelor etc.

Altfel, se poate interpreta ca o lipsă de încredere – și deci o pierdere de prestigiu în fața trupelor proprii – pe deplin nemeritată, deoarece în toate cazurile când au activat au fost la înălțime.

2. Marele Stat Major român, de asemenea, a luat în considerare că o parte din marile unități, în special Corpul de Munte și Corpul de Cavalerie, sunt în operațiuni de la 22 Iunie 1941 neîntrerupt, iar o parte din ele, cum este cazul Bg. 1 Mx. M-te, se află în linia I de la 23 Decembrie 1941.

Cu toate eforturile făcute de Marele Stat Major pentru a completa lipsurile de tot felul la aceste mari unități, totuși valoarea lor combativă nu ar putea fi menținută mult timp la nivel ridicat, din cauză că trupa este extenuată din lipsă de repaus și mai ales din cauza stării sanitare precare (cazuri de scabie, paraziți, degerături grave etc.).

Suntem convinși de toată solitudinea pe care comandamentul german o are față de trupele române angajate în luptă și sperăm că, de îndată ce împrejurările operative vor permite, se va da trupelor repausul de care au nevoie pentru a se reface.

3. În același scop – menținerea valorii combative a unităților – Marele Stat Major roagă ca:

a. Să ni se facă înlesniri pe căile ferate de la est de Nistru, pentru a putea transporta cu mai multă ușurință diverse materiale ca: echipamente de iarnă, piese de schimb, material de artilerie, material sanitar etc., mai ales în perioada când starea comunicațiilor nu permite circulația ușoară a vehiculelor auto.

Insistăm, în special, pentru transportul cu calea ferată prin Dnepropetrovsk.

b. Evacuarea răniților să se facă, pe cât posibil, în aceeași măsură ca și pentru răniții germani.

c. Muniția pentru trupele române să fie transportată, la timp, cu mijloace germane.

4. Lipsa de furaje în Crimeea face ca hrănirea cailor să se efectueze în condițiuni extrem de grele.

Din această cauză, în special unitățile călări, cum este cazul Bg. 8 Cav., sunt pe cale de a-și pierde toți caii, fără posibilitate de înlocuire.

Rugăm ca, în limita posibilităților, să se asigure și pentru caii unităților române rațiile de hrană minime.

5. Vă mai rugăm să interveniți insistent să ni se pună la dispoziție 2-3 escadrile de transport, pentru a putea face față la nevoi urgente: muniție, benzină, evacuări de răniți grav, poștă, legătură etc. Șeful Marelui Stat Major, general I. Șteflea. (XV, 184-186)

Altă sursă, aceeași imagine (12 ianuarie 1942). Pentru executarea punctelor 1 și 2 din misiunea încredințată comandamentului acestui Detașament de Legătură pe lângă Armata 11 germană, conform ordinului D-Voastre Nr. 2903/ C din 22 Iulie 1941, am onoarea a raporta următoarele :

I. Din activitatea subsemnatului (locotenent-colonel Theodor Tăutu – *n.n.*), în cursul ultimelor două luni, am putut constata că toate M.U. române și chiar micile unități aflate în Crimeea sunt întrebuințate, din punct de vedere operativ, de către comandamentul Armatei 11 germane în mod cu totul fragmentar, fiind repartizate și subordonate la toate M.U. germane.

1. Corpul Vânători de Munte a avut și încă continuă să aibă toate unitățile sale organice astfel subordonate:

- Brigada 1 Munte, inițial la C. 30 A., în prezent la C. 54 A.;
- Brigada 4 Munte, inițial la dispoziția Armatei 11 germane, în prezent la C. 30 A.;
- Brigada 8 Cavalerie, inițial la dispoziția Corpului Vânătorilor de Munte, ulterior la dispoziția C. 42 A., apoi sub ordinele colonelului Hitzfeld, iar în urmă pusă la dispoziția C.30 A.
- Divizioanele 52, 54 și 57 Art. Grea, repartizate la C. 54 și 42 A.

În acest mod, Corpul Vânătorilor de Munte de mai mult de 2 luni nu a avut direct sub comanda sa, în același timp, cel puțin 2 din marile sale unități, iar în tot acest timp a rămas fără nici o comandă operativă.

2. Același fapt se întâmplă în prezent cu Corpul 6 Armată și anume:

- Divizia 18 Inf. este pusă direct sub ordinele Corpului 42 Armată.
- Divizia 10 Inf. + comandamentul C. 6 A., la dispoziția Armatei 11 germane.

Deci și comandamentul C. 6 A. rămâne de asemeni fără nici o comandă operativă chiar de la început.

II. Mai mult, M.U. române chiar în interiorul lor sunt fragmentate și subordonate diferitelor mari și mici unități germane, de un timp destul de îndelungat.

1. Brigada 1 Munte, mult înainte de operațiunile de la Sevastopol, a avut parte din unități sub ordinele directe ale Diviziei 72 germane și chiar sub ordinul unui comandament de regiment din această divizie, iar pe timpul operațiunilor de la Sevastopol a avut unitățile sale repartizate astfel: 2 batalioane la dispoziția Diviziei 170 germană; 1 batalion mitralieră la dispoziția Diviziei 72 Infanterie; Regimentul 4 Art. la dispoziția Diviziei 72 Inf.

Actualmente a rămas cu: Batalionul Mitraliere Divizionar; Regimentul 4 Art. cu 2 divizioane; 1 divizion la Brigada 4 Munte, toate la dispoziția Diviziei 72 Inf.

- 2. Brigada 4 Munte de mai mult de o lună are:
 - Regimentul 53 Art. cu 3 baterii subordonate Detașamentului lt. colonel Heigl (Evpatoria), iar restul de 3 baterii la dispoziția comandamentelor de garnizoane de pe coasta de nord;
 - Batalionul 2 Vânători Munte de la 26 XII sub ordinele „Grupării Schröder”(zona Ialta-Alușta).

- 3. Brigada 8 Cavalerie.
 - Inițial, mult înainte de atacul Sevastopolului:
 - Detașamentul Korne (Regt.6/10 Cavalerie Purtat), sub ordinele Corpului 54 Armată;
 - Regimentul 3 Cav. Purtat, sub ordinele C. 30 A.

Actualmente:

- Comandamentul Brigăzii 8 Cavalerie cu Regimentul Roșiori + Regimentul 2 Călărași + Detașamentul Korne, sub ordinele colonelului Hitzfeld (djm C. 42 A.).

- Regimentul 3 Roșiori Purat la Brigada 4 Munte.

4. În fine, 2 escadroane + 1 baterie din Brigada 6 Cavalerie, sub ordinele Comandamentului Istmurilor Perekop.

5. Divizia 18 Infanterie cu Regimentul 90 Inf. + 1 divizion artilerie la dispoziția Comandamentului Istmurilor Perekop.

6. Divizioanele moto de art. grea:

- Divizionul 52 A.G., la dispoziția C. 54 A.

- Divizionul 54 A.G., cu 2 baterii la dispoziția armatei și cu 1 baterie la dispoziția C. 42 A.

- Divizionul 57 A. G., cu 2 baterii la dispoziția C. 54 A. și cu 1 baterie la dispoziția „Grupării Heigl”.

Această multiplă și variată fragmentare a marilor și micilor unități române din Crimeea – care durează de la intrarea lor în această peninsulă – desigur că are multe și grave consecințe din punct de vedere al coeziunii morale și materiale, atât de necesară pe câmpul de luptă și mai ales în situația specială în care ne găsim pe acest teatru de operații, dacă se ține seama de mentalitatea și educația ostașului român.

III. Această situație care durează de mai mult de două luni, și a cărei îmbunătățire nu se vede posibilă prea curând, a dat naștere la următoarele consecințe:

A. *Din punct de vedere militar.*

1. Comandament:

a) Comandanții de M.U. române, fără comandă operativă efectivă de timp foarte îndelungat (cazul domnului general comandant al Corpului Vânătorilor de Munte).

b) Comandanții de M.U. române puși în situația de a comanda unități inferioare celor ce au dreptul (cazul domnului comandant al Corpului Vânători Munte care, de când se găsește în Crimeea, nu a comandat, în același timp, cel puțin 2 din marile sale unități, iar în momentul de față este pus să comande Brigada 4 Munte și Regimentul 3 Roșiori Purat; sau cazul domnului comandant al C. 6 A., care în prezent are în subordine numai Divizia 10 Infanterie).

c) Comandanții de M.U. puși sub ordinea diferiților comandanți germani mai mici în grad sau în funcțiuni (cazul domnului general Avrămescu, care actualmente este pus sub ordinele comandantului C. 30 A. pe care-l comandă domnul general-maior (general de brigadă) (Maximilian) Fretter-Pico, sau cazul domnului colonel (Corneliu) Teodorini, comandantul Brigăzii

8 Cavalerie, care este pus sub ordinele domnului colonel Hitzfeld, comandantul Regimentului 213 Inf. german).

Aceste cazuri sunt foarte frecvente și numeroase în cadrul micilor unități – batalioane, divizioane sau baterii – când comandanții respectivi sunt puși adeseori sub ordinele ofițerilor germani mai mici în grad.

d) În schimb, tot de atâta timp nici o M.U. germană nu se găsește sub ordinele directe ale vreunui comandament român.

e) Din cauza acestei situații, care durează de la începerea operațiunilor din Crimeea, este de natură a lovi direct în prestigiul comandanților de unități mari și mici, a cărei primă consecință va fi lipsa de încredere a ostașului român în șefii săi direcți, care în mod fatal va avea urmări asupra autorității șefilor, disciplinei ostașului, prestigiului întregului nostru corp ofițeresc atât în fața trupei, cât și în fața poporului român.

2. Trupe:

a) Micile unități, din cauza acestei fragmentări, se simt izolate, lipsite de grijă și ocrotirea șefilor ierarhici, așa încât orice eforturi sau privațiuni impuse de împrejurări le consideră că se datorează numai acestei situații care durează.

b) Faptul că se văd izolate, departe de ochii șefilor lor ierarhici, moralul este scăzut și ușor influențabil, întrucât sunt privați de acea coeziune morală și materială pe care o asigură înregimentarea într-o mare unitate.

c) Sunt ostași din micile unități, puși sub ordinele comandamentelor germane, care mor pe la ambulantele respective, iar ultima îngrijire duhovnicească le este dată de preoți catolici sau protestanți.

Starea sufletească a celor care rămân și văd aceasta este ușor de înțeles.

d) Felul cum sunt privite anumite lipsuri ale țaranului român, inerente educației și standardului său de viață, atunci când se găsește în unități izolate, între trupele germane, îl pun într-o situație de inferioritate, de natură a se simți umilit.

e) De asemeni, diferite mici unități puși sub comanda unităților germane și asistate de ofițeri germani au fost supuse la eforturi supraomenești sau împinse la atac până aproape de epuizarea lor (în special cazul Detașamentului Korne).

Desigur, dacă ele s-ar fi găsit sub ordinele directe ale unui comandament român, ar fi căutat să le menajeze pe cât mai mult posibil, cu acea grijă de părinte pe care orice comandant mai în vârstă și cu experiență o are față de trupa sa.

f) Întrebuințarea diferitelor noastre materiale foarte prețioase, mai ales în timpurile actuale (în special materialul auto și

de artilerie), în diferite servicii, în afară de uzul lor normal, nu s-a putut împiedica. Ele fiind scoase de sub ordinele directe ale comandanților români, au fost întrebuințate fără nici un menajament de către comandamentul german, care nu are grija și răspunderea păstrării lor în bună stare.

Micile reparațiuni, făcute de comandamentul german, în pripă și în mod cu totul rudimentar, în scopul de a face față momentului, nu vor avea ca rezultat decât deteriorarea definitivă a materialului într-un viitor foarte apropiat.

g) În fine, prin scoaterea unităților de sub comanda celui mai mare șef ierarhic (C.A.), ele au fost private de posibilitatea acestuia ca în momentul oportun să poată interveni ca o personalitate direct și imediat interesată, a cărei opinie să aibă mai multă autoritate, să se bucure de un deosebit prestigiu pe care-l oferă situația ce ocupă și experiența ce o are și a cărei intervenție să nu poată fi atât de ușor nesocotită.

B. Din punctul de vedere național și politic.

1. Din cauza acestei fragmentări de M.U. nu se dă posibilitatea comandamentului român din Crimeea de a lua o operațiune pe cont propriu cu toate riscurile sale, din care toți ostașii să-și facă obligațiune morală ca, prin puterea lor sufletească și prin oricât de grele sacrificii li s-ar cere, să o ducă la un sfârșit glorios, de care să fie legat numele armatei române.

Acest sentiment național, ajutat de spiritul de corp ce-l dă încadrarea într-un comandament național, poate face ca cele mai grele sacrificii să fie mai ușor acceptate și suportate. Exemplul cel mai concludent ni-l oferă operațiunile Armatei 4 române în decursul acestei campanii și ale Armatei 3 române de la Prut și până la Marea de Azov.

2. Tot din cauza acestei actuale fragmentări a M.U. succesele obținute de trupele române apar foarte diluate.

Astfel, în diferitele documente ale comandamentului german cu privire la atacul de la Sevastopol, acțiunea plină de succes a Brigăzii 1 Munte (care a atras ordinul de zi al Armatei 11 germane din 23 XII 1941) a apărut astfel: „Divizia 72 Infanterie germană, cu Reg. 105 Inf. și părți din Brigada 1 Munte, a cucerit Verh Ciorgun“.

De asemenea, deși salvarea situației, în urma debarcării inamice din 26 XII 1941 de la Feodosia, se datorește exclusiv eforturilor supraomenești și promptitudinii intervenției trupelor române de sub ordinul Corpului Vânători Munte (Brigada 4 Munte și Brigada 8 Cavalerie), totuși operațiunea intră în inventarul C. 42 A. german, care a fost suprapus comandamentului Corpului Vânătorilor de Munte, deși acel corp de armată nu avea

în perioada de criză decât o singură divizie (D.46), angajată spre Kerci cu inamicul care debarcase în această parte.

Totuși, rămâne o realitate: stăvilirea succesului inamic, de la Feodosia, care putea să aibă repercusiuni adânci pentru operațiunile din Crimeea, se datorește exclusiv trupelor Corpului Vânătorilor de Munte, Brigada 4 Munte și Brigada 8 Cavalerie, întrucât Divizia 46 germană a intervenit foarte târziu și în condițiuni excepțional de grele, iar Regimentul 213 Inf. a sosit cu batalioanele sale succesiv, în mai multe zile.

Mai sunt și alte asemenea cazuri în ultimul timp.

Atunci când se va scrie istoricul operațiunilor din Crimeea, eforturile și grelele sacrificii de sânge făcute de trupele române de aici vor apărea foarte palide în ansamblul operațiunilor, întrucât românii n-au avut posibilitatea să-și lege numele de nici o acțiune importantă concepută și dusă la bun sfârșit de comandamentul și trupele române.

Din această cauză Istoria va fi poate nedreaptă cu noi și cu sacrificiile noastre, fără ca să avem vreo altă vină decât că am fost obligați a consimți la această fragmentare a comandamentelor noastre.

În concluzie:

Față de cele arătate mai sus, pe care mi-am luat permisiunea a vi le aduce la cunoștința personală a D-Voastre, în cea mai adevărată lumină și cu sinceritatea unui soldat care are deosebita favoare de a se găsi în mijlocul acestor unități de aproape 8 luni, putând urmări și constata starea de spirit a tuturor ostașilor, de la general până la ultimul soldat;

Am onoarea a vă ruga să binevoiți a interveni locului în drept pentru a cere comandamentului german ca:

- să se renunțe la această fragmentare a trupelor române;
- să fie puse cât mai curând posibil sub un comandament român;
- să li se încredințeze un sector și o misiune; adică așa cum știu din informații că se petrece cu Corpurile Expediționare italian, ungar etc.

Dacă apreciați că este necesar pentru o mai amplă documentare a D-Voastre, vă rog să binevoiți a trimite o personalitate militară care să se convingă de sinceritatea și adevărata lumină a celor arătate mai sus. Comandantul Detașamentului de Legătură, lt. colonel Th. Tăutu. (VII, 34-40)

Rezoluția mareșalului Antonescu la raportul Tăutu (8 februarie 1942). Generalul Șteflea să intervină energic pe lângă Hauffe să înceteze această situație.

Colonelul (Radu) Davidescu va lua sub formă de note această chestiune pentru convorbirea cu Führerul, pentru a cere încetarea sistemului și reorganizarea forțelor sub comandament român, în sector operator.

Mareșal Antonescu. (XXXIV, 26-27)

Situația vânătorilor de munte din Crimeea (6 februarie 1942). Situația actuală a acestor două brigăzi, este următoarea:

a. Pierderi:

- Brigada 1 Mixtă Munte. Morți: 40 ofițeri, 14 subofițeri, 848 trupă. Răniți: 102 ofițeri, 55 subofițeri, 2 125 trupă. Dispăruți: 1 ofițer, 1 subofițer, 208 trupă.

Total: 143 ofițeri, 70 subofițeri, 3 181 trupă.

- Brigada 4 Mixtă Munte. Morți: 45 ofițeri, 22 subofițeri, 752 trupă. Răniți: 68 ofițeri, 22 subofițeri, 1 445 trupă. Dispăruți: 2 ofițeri, 1 subofițer, 463 trupă.

Total: 115 ofițeri, 45 subofițeri, 2 660 trupă.

b. Starea sanitară a ofițerilor și trupei este foarte precară.

Din cauză că Brigada 1 Mixtă Munte este continuu în linia I de 50 zile (fără rezerve) și Brigada 4 Mixtă Munte de 40 zile, majoritatea ofițerilor și trupei au paraziți și foarte mulți sunt bolnavi de scabie.

c. O mare parte a materialului cu care sunt dotate aceste 2 M.U., în special materialul de artilerie, automat și ațto, trebuie completat, reparat și pus la punct.

d. Moralul scăzut, nu atât din cauza pierderilor, eforturilor continui și privațiunilor, cât mai ales din cauza situației inechitabile în care se găesc față de alte mari unități din interior.

Astfel, Brigada 1 Mixtă Munte a fost concentrată în martie 1939, fără întrerupere, însumând până în prezent: 770 zile de concentrare, 230 zile de campanie, 136 zile de lupte în linia I.

Brigada 4 Mixtă Munte a fost concentrată în iulie 1939, fără întrerupere, însumând: 740 zile de concentrare, 230 zile de campanie, 100 zile în linia I. (XVII, 217-218)

O soluție de circumstanță. Am onoarea a înainta, în rezumat, ordinul Armatei 11 germane Nr. 574 din 13. II.1942, prin care domnul general Avrămescu, comandantul Corpului de Munte, este numit „Comandant Suprem al tuturor unităților române, aflate sub comanda Armatei 11 germane, din punct de vedere disciplinar și administrativ“. Șeful Marelui Stat Major, General I. Ștefla.

„I. Generalul comandant al Corpului de Munte se numește comandant al tuturor unităților române de sub comanda Armatei 11 germane, din punct de vedere disciplinar și administrativ.

II. Afară de această mai are următoarele misiuni:

1. Supraveghează pregătirea trupelor pentru a intra în acțiune, fiind responsabil de menținerea și dezvoltarea puterii de luptă. În acest scop se va ocupa de:

a. Menținerea puterii combative a trupei.

Pentru aceasta se va convinge în permanență de starea trupei și va asigura la timp îmborspătarea în oameni, armament, material, cai, vehicule și muniție, de la comandamentele respective din țară.

b. Instrucția de luptă și cu armamentul respectiv.

c. Menținerea și dezvoltarea disciplinei.

d. Aproxionarea și întreținerea.

Este important a asigura o aproxionare și întreținere uniformă la toate unitățile române. Îngrijirea trupei și în special a răniților se va face în strânsă colaborare cu serviciile germane.

2. Poate da sugestii de ordin tactic, cu privire la întrebuințarea trupelor române, pe care le va trimite mai întâi, sub formă de propuneri, comandamentului german respectiv.

III. În exercitarea misiunii sale, generalul comandant al Corpului de Munte are dreptul de a vizita și inspecta oricând toate unitățile românești, indiferent dacă sunt subordonate comandamentelor germane sau nu.

Comandamentele germane respective vor fi însă încunoștințate în prealabil de aceasta.

IV. În același timp, comandantul Corpului de Munte are sub ordine, din punct de vedere operativ, Bg. 4 Munte română și Gruparea Schröder, care apără coasta de sud a Crimeii între Sudak și Ialta, ambele inclusiv". (XIX, 272-274)

O nouă divizie română este îndreptată spre Crimeea (8 februarie 1942). Am onoarea a vă comunica:

Cererea Comandamentului Suprem al armatei germane, comunicată M.St.M. român în ziua de 7 II, ora 19, de a se pune la dispoziție o brigadă mixtă română care să intre imediat în acțiune în Crimeea, având în vedere situația critică de acolo, a fost de îndată adusă la cunoștința domnului mareșal Antonescu.

Domnia sa a hotărât ca în loc de o brigadă mixtă de munte să fie dată o divizie și anume Divizia 19, care a și început operațiunile de mobilizare și se va găsi în zona Tighina, prin transporturi cu calea ferată, la 10 Martie a.c.

Această divizie va putea fi utilizată în operațiuni, în orice caz mult mai curând decât Brigada 3 Mixtă Munte, care a fost descompletată prin plecarea Detașamentului de Skiori și care nu va putea începe operațiunile de mobilizare decât de acum înainte.

Brigada 2 Mixtă Munte deocamdată nu poate fi mobilizată, fiind cu totul descompletată în urma pierderilor suferite pe front.

De asemenea, domnul mareșal roagă ca Divizia 19 să fie transportată de la Tighina către front, cu calea ferată pentru a se scurta timpul de deplasare și menaja trupa. Subșeful Marelui Stat Major General, general N. Tătăranu. (XVIII, 127)

Rușii reiau contraofensiva (februarie-martie 1942).

Organizarea poziției defensive:

La 25 Ianuarie armata (11) se hotărăște să treacă în apărare pe liniile atinse.

Traseul liniei principale de rezistență: est Daln Kamîși-Harsis Șiban-Djantora.

Dispozitiv: C. 30 A. apără sectorul sud și nord Daln Kamîși și asigură coasta de la Kilse Burun;

C. 42 A. la stânga Corpului 30 Armată (în linie numai Divizia 46 Inf.); C. 6 A. român (Divizia 18 și Brigada 8 Cav.) în sectorul est Korpeci-Djantora. Își asigură flancul spre Sivaș.

Corpul de Munte în sectorul de coastă de la Oreanda la Sudak. Curăță munții din sector de partizani.

La dispoziție, Brigada 4 Munte și Gruparea Schröder.

Inamicul continuă să-și aducă întăriri.

La 2 II Armata 11 germană ordonă organizarea unei a doua poziții în spatele frontului de est, pentru a da acestuia adâncimea necesară în cazul unei pătrunderi inamice.

Atacul rusesc de la Djantora și Tulumceak.

La 26 Februarie inamicul își reîncepe atacurile la Sevastopol fără a obține nici un rezultat.

Pe frontul de est atacă cu 7 divizii infanterie întărite cu C.L.

Efort la Divizia 18 română.

Din cauza traseului dificil al poziției și datorită superiorității inamice, frontul Diviziei 18 este rupt. Unitățile sale părăsesc Djantora.

Inamicul cucerește Tulumceak. În fața poziției I este însă oprit.

Contraatacurile date ulterior de forțele noastre pentru recucerirea terenului pierdut nu dau nici un rezultat.

La Sevastopol frontul este păstrat fără a se ceda nimic. În cursul lunilor martie și aprilie continuă războiul de poziție cu toate neajunsurile lui.

Gâtul peninsulei este organizat de inamic ca o formidabilă poziție defensivă, cu lucrări în beton și baraje tehnice pe o adâncime de 12 km.

Către primăvară, forțe din ce în ce mai numeroase sunt aduse aici de comandamentul sovietic. (III, 21-23)

Brigada 8 Cavalerie rezistă (februarie–martie 1942).

8–26 Februarie 1942. În acest timp inamicul a întreprins o serie de acțiuni de recunoaștere pe tot frontul peninsulei Kerçi și pe coasta Mării Sivașului, în special în regiunea Cernii Koș – Belii Koș. În sectorul Regimentului 2 Călărași au fost descoperite 3 echipe de agenți informatori care aveau misiunea să informeze comandamentul Armatei 51 sovietice cu P.C. la Kiet asupra: dispozitivului de pe coasta Sivașului; mișcărilor de trupe în zona Seitler–Jeliabovka–Itski.

Una din aceste echipe a fost dotată cu un post radio emisiune tip englezesc cu o bătaie de 100 km.

Se anexează în copie scrisoarea de mulțumire a domnului general (Franz) Mattenklott, comandantul Corpului 42 Armată german, adresată Regimentului 2 Călărași pentru descoperirea și prinderea echipelor de agenți informatori sovietici, de la care s-au obținut importante informațiuni, precum și un bogat material de transmisiuni și cifru.

Activitatea inamicului din ultimul timp (tregeri peste șanțul A.C., breșe în rețelele de sârmă, concentrări de noi trupe aduse din Caucaz) denotă că inamicul va întreprinde un atac masiv pentru a străpunge frontul germano-român de la gâtul peninsulei Kerçi.

Conform ordinului Corpului 42 Armată german din 18 Februarie 1942, Brigăzii 8 Cavalerie îi revine misiunea de siguranță pe coasta Sivașului și de intervenție spre est cu 1 regiment.

În noaptea de 22–23 Februarie 1942 unitățile au intrat complet în dispozitiv de apărare pe coasta Sivașului, pentru a împiedica o eventuală încercare de debarcare a inamicului.

La 23 Februarie 1942, Escadronul I/R.4.R., cu mijloacele de întărire de la Genicesk, a sosit la Șubino Baigodja, intrând sub ordinele brigăzii.

27 Februarie 1942. În dimineața zilei, după o puternică pregătire de artilerie, forțele sovietice (valoarea a 2 divizii) atacă Divizia 18 Infanterie română și reușesc să ocupe centrul de rezistență Djanford, apoi însăși poziția de rezistență (cota 19,8 până la mare).

La ora 12, ca măsură de prevedere brigada deplasează Esc. I/R. 4 R. întărit cu 1 grupă mitraliere + 1 grupă Brandt și 1 baterie din Reg. 3 Art. Căl. la Ernî, pentru a ocupa frontul Ernî inclusiv, împingând stânga până la mare.

Până la seara zilei rușii reușesc să rupă stânga Diviziei 18 Infanterie română pe un front de 4 km și pe o adâncime de 8 km.

Conform ordinului Corpului 42 Armată german, în cursul nopții de 27/28 Februarie 1942 caii la mână ai Regimentului 4. Roșiori au fost deplasați în zona Șubino Baigodja–Sofievka.

28 Februarie 1942. În dimineața zilei unitățile germano-române (Regimentul 213 Inf. german și Regimentul 18 Inf. român)

au pronunțat un contraatac asupra forțelor inamice care rupseră poziția de rezistență la nord de Tulumceak.

Până la ora 14 contraatacul a progresat pe tot frontul cu cca 3 km, dar nu a putut recuceri satul Tulumceak și observatorul de la cota 19,8 (vechea poziție).

La ora 15, rușii reiau ofensiva și până în seara zilei orele 20 reușesc să ocupe înălțimea cu cota 25,3 și satul Kiet.

La ora 19, conform ordinului telefonic al Corpului 42 Armată german, se dă ordin Regimentului 2 Călărași să se deplaseze imediat pentru ca cel mai târziu până la 1 Martie 1942, ora 6, să ajungă cu cele 3 escadroane (1, 4 și 2) + 1 plut. mitr. și 1 pluton A.C. la Șubino Baigodja.

Pentru siguranța dreptei sectorului Ernî (R. 4 R.) brigada scoate de pe litoral Esc. 2/R. 4 R. care în cursul nopții ocupă satul Arabat, prelungind dreapta Esc.1/R.4 R.

Se face legătura cu batalionul german din Regimentul 213 Inf. german, care către orele 21,30 reușește să reocupe satul Kiet.

Conform ordinului Corpului 42 Armată german, din cauza terenului desfundat și complet impracticabil pentru orice fel de vehicol, brigada pune la dispoziția trupelor germane în regiunea Apak-Djankoi caii la mână a 2 escadroane din Reg.4 Roș. pentru împropătările cu munițiuni și mine A.C.

La ora 20,30, Divizionul II/R. 3 A.C. (cpt. Mircea Macarie), care a fost dat ca întărire Diviziei 18 Inf. română, reușește să salveze în întregime materialul și să se regrupeze în zona Ernî-Arabat, intrând sub ordinele brigăzii.

1 Martie 1942. În dimineața zilei puternice bombardamente de ambele părți în zona Kiet și Tulumceak.

Brigada menține sectorul Arabat – Ernî până la mare și face siguranța Mării Sivaș până la râul Biiuk Karasu.

Către orele 10 sosește în marș forțat R. 2 Călărași la Șubino Baigodja unde rămâne în rezervă, gata a interveni la ordinul Corpului 42 Armată german spre est.

Regimentul 3 Art. Căl. (Gruparea cpt. Macarie, 3 baterii) ține toată ziua sub foc flancul trupelor sovietice din regiunea cotei 25,3 și mai la nord.

Se dă ordin Regimentului 4 Roșiori să mineze limba de pământ care desparte zona mlăștinoasă de la nord de Kiet de Marea Sivaș.

2 Martie 1942. La ora 6 sosește ca întărire o companie germană din Detașamentul Bodin.

Satele Arabat și Kiet au fost puternic bombardate de aviația inamică.

Către orele 9, inamicul atacă cota 25,3 și Korpeci. Atacul este oprit și respins pretutindeni.

Conform ordinului de operații Nr. 244 al Corpului 42 Armată german, în după-amiaza zilei urmează să se execute atacul cotei 25,3 (3 km est Kiet).

Regimentul 4 Roșiori (Sectorul maior Anastasiu) va executa o acțiune de fixare cu foc asupra flancului trupelor sovietice de la nord de cota 25,3.

Gruparea căpitan Macarie/Regimentul 3 Art. Căl. va trage cu maximum de intensitate la cota 25,3 de la ora 16-16,03.

La ora 17 unitățile germane reușesc să cucerească cota 25,3. (XX, 6-7)

Corpul 7 Armată și Divizia 19 Infanterie intră în front (aprilie - mai 1942)

a. Comandamentul Corpului 7 Armată este subordonat Armatei 11 germane (ordinul Nr. 37 324 din 27 martie 1942 al Armatei 3).

b. Corpul 7 Armată are în subordine: E.N.I. și formațiunile de servicii; Divizia 19 Infanterie.

c. Unitățile introduse pe front, infanteria (succesiv) pentru aclimatizare, artileria Diviziei 19 Infanterie și Regimentul 7 Art. Grea au fost subordonate astfel: infanteria - Diviziei 46 germană; artileria - Diviziei 19 Infanterie, Diviziei 170 germană; Regimentul 7 Art. Grea - Corpului 42 Armată german.

Aclimatizarea infanteriei.

Pentru acțiunea de aclimatizare a infanteriei au fost introduse pe front în sectorul Diviziei 46 germane și subordonele acesteia câte două batalioane, timp de 3 zile la început, apoi câte 6 zile. Aceste batalioane au fost introduse astfel: I și II/Regimentul 94 Infanterie în nopțile de 15/16 și 16/17 IV; I și II/Regimentul 95 Infanterie în nopțile de 19/20 și 20/21 IV; I și II/Regimentul 96 Infanterie în nopțile de 26/27 și 27/28 IV. Aceste batalioane au rămas în poziție în zona Koi Assan până la 4/5 și 5/6 V 1942 când au fost scoase și introduse pe front în sectorul afectat Diviziei 19 Infanterie.

Aceste operațiuni au fost conduse de Corpul 42 Armată german, Divizia 46 germană și Divizia 19 Infanterie.

Introducerea pe front a artileriei Diviziei 19 Infanterie și a Regimentului 7 Art. Grea.

a. Artileria Diviziei 19 Infanterie, conform ordinului Armatei 11 germane, a intrat în poziție pe măsura sosirii în zona de concentrare, între 16 - 21 IV 1942, astfel: Regimentul 37 Artilerie în zona 2 km est Barak; Regimentul 42 Artilerie în zona Apak-Djankoi.

Ambele regimente au acționat în sprijinul și după ordinele Diviziei 170 germane, prin comandantul Brigăzii 19 Artilerie.

b. Regimentul 7 Artilerie Grea a intrat în poziție în zona 2 km nord-vest Vladislavovka între 19–23 IV 1942.

De la intrarea în poziție și până la luarea comenzii de către Corpul 7 Armată a acționat sub ordinele Corpului 42 Armată.

Pregătirea intrării în acțiune a Corpului 7 Armată. În această fază comandamentul Corpului 7 Armată a pregătit operațiunea pe care va trebui să o ducă ulterior, fiind orientat din timp asupra misiunii de către Armata 11 germană.

Corpul de armată a orientat la rândul său M.U. ce urmau să-i fie subordonate (Divizia 19 Infanterie și Divizia 8 Cavalerie) asupra operațiunilor viitoare, dând o instrucțiune personală și secretă (28 IV 1942).

La 30 IV 1942 se primește ordinul 1833 al Armatei 11 germană referitor la operațiunile pentru cucerirea peninsulei Kerci.

Pentru Corpul 7 Armată ordinul armatei germane prevede:

Misiunea: să păstreze poziția actuală contra oricărui atac inamic; să acopere adânc flancul și spatele atacului german, făcând cu putință desfășurarea lui.

Pentru aceasta inamicul va fi fixat de front prin foc și activitatea unităților de asalt spre a-i da impresia unui atac care este gata să izbucnească.

Sectorul afectat: pârâul Biiuk-Karasu, cota 26,7 inclusiv.

Corpul 7 Armată va lua comanda sectorului în ziua Y ora 12 și va avea sub ordine: Divizia 19 Infanterie, Divizia 8 Cavalerie, Regimentul 7 Artilerie Grea.

Pe baza ordinului Armatei 11 germane, Corpul 7 Armată a dat ordinul de operații Nr. 38 din 3 mai 1942 ora 16,10 în care s-a prevăzut;

Corpul de armată va acoperi adânc flancul de nord și spatele atacului forțelor germane, păstrând frontul actual în care scop va interzice în special direcțiile: Tulumceak, cantonul km 96 de la calea ferată (3 km sud-est Seitassan); cota 19,8, cota 25,3, Kiet, cota 19,3 (8 km nord-vest Kiet).

Va fixa inamicul prin atacuri locale în scopul de a-i da impresia că urmează un atac al grosului.

Va fi în măsură a trece la atac la ordinul Armatei 11 germane pe direcția generală Tulumceak.

Dispozitiv. În linia I, Divizia 19 Infanterie apără frontul actual (al Diviziei 170 germană) între cota 26,7 inclusiv și 300 m, nord Kiet.

Divizia 8 Cavalerie (aflată pe front în sectorul pârâului Biiuk Karasu, Kiet exclusiv): va opri străpungerea frontului actual de către inamic de la limita de nord a Diviziei 19 Infanterie și colțul

sud-est Sivaş; va supraveghea litoralul de sud-vest al lacului Sivaş până la linia Kerçi, Tuzli – Şeih – Eli (ambele inclusiv); Grupul 57 Cercetare va supraveghea litoralul de sud-vest Sivaş între limita de nord-vest a Diviziei 8 Cavalerie până la pârâul Biiuk Karasu.

Rezerva Corpului 7 Armată, sub comanda colonelului Crăciunescu Ion, compusă din: Batalionul 19 Infanterie Uşoară; un escadron din Regimentul 4 Roşiori; una baterie din Regimentul 2 Art. Călăreaţă; escadronul mecanizat al Diviziei 8 Cavalerie.

Amplasată în zona: Ungut, Islam Terek, Cioplek, va interveni, în total, în ordinea de urgenţă: pentru restabilirea frontului, contraatacând pe direcţia Apak–Djankoi, 2 km nord cota 26,7, Tulumceak; pentru oprirea inamicului, pe aliniamentul Krasnii Iertski, pantele de est cota 24,3, Apak, Apak–Djankoi.

Intrucât în perioada cât corpul de armată va rămâne în defensivă, inamicul putând trece la atac, mai ales că îşi avea grosul forţelor la nord de linia Koi Assan, Parpaci, Corpul 7 Armată a dispus executarea unor serii de lucrări defensive pe aliniamentele: cota 5.4, Sigotskat, Krasnii Iertski, cota 24,3 – Vakni – Baigodja, cota 19,8 Barak.

Lucrările s-au executat între 26 IV – 2 V de către Divizia 8 Cavalerie, Grupul 57 Cercetare şi Batalionul 19 Infanterie Uşoară.

Introducerea unităţilor pe front

a. Grupul 57 Cercetare a intrat în sector în zilele de 3/4, 4/5 V 1942, schimbând Regimentul 4 Roşiori (Divizia 8 Cavalerie).

Intrarea pe front a Grupului 57 Cercetare s-a făcut după ordinul Corpului 7 Armată.

b. Divizia 19 Infanterie. A fost introdusă pe front după ordinele Corpului 42 Armată german, în nopţile de 4/5, 5/6, 6/7, 7/8, 8/9 V 1942, schimbând Divizia 170 germană.

c. Divizia 8 Cavalerie şi-a remaniat dispozitivul în urma înlocuirii Regimentului 4 Roşiori cu Grupul 57 Cercetare, în zilele de 6 şi 7 V 1942.

d. Rezerva Corpului 7 Armată a realizat dispozitivul între 5 – 7 V 1942.

Luarea comenzii de Corpul 7 Armată.

Corpul 7 Armată a luat comanda sectorului cota 26,7 inclusiv, pârâul Biiuk Karasu în ziua de 8 V ora 18.

La această dată dispozitivul ordonat de Corpul 7 Armată prin ordinul de operaţii Nr. 38 din 3 Mai 1942 era realizat. (XXII, 77–81)

IV. VICTORIE FULGERĂTOARE LA KERCI (mai 1942)

Risipă de forțe rusești în peninsula Kerci.

I. *Forțe disponibile.* În istmul Kerci, inamicul dispunea, la 8 Mai, de următoarele forțe: 17 divizii infanterie, 3 brigăzi infanterie, 4 brigăzi care de luptă și 1 divizie cavalerie. În total 25 de mari unități, organizate în 3 armate (44, 47 și 51), toate sub comanda unui grup de armate, denumit „Comandamentul Frontului din Crimeea”, având reședința la Leninskoc.

Dintre aceste mari unități se găseau: în linia I – 7 divizii infanterie și 4 brigăzi care de luptă; în linia a II-a (rezerve de armate) – 4 divizii infanterie și 3 brigăzi infanterie; în linia a III-a (rezervă de grup de armate) – 6 divizii de infanterie și 1 divizie de cavalerie.

Ca forțe aeronautice comandamentul sovietic dispunea în peninsula de 16 aerodromuri cu 300 aparate. În plus se mai găseau, în Caucazul de nord, încă 10 aerodromuri/cu 208 aparate, în măsură să acționeze pe frontul din estul Crimeii. În total, comandamentul sovietic dispunea deci de o importantă forță aeriană, având circa 508 aparate.

În urma pierderilor suferite – îndeosebi în material de artilerie și cadre – forța combativă a acestor mari unități era redusă la circa 1/2 din valoare față de diviziile din 1941.

Se poate socoti, deci, că valoarea reală a acestor forțe reprezenta aproximativ 12–15 mari unități normale (cu efective și materiale complete).

II. *Organizațiuni defensive.* Poziția principală de rezistență consta din lucrări de fortificație pasageră, cu profil normal, acoperite, pe direcțiunile mai importante de pătrundere, cu rețele de sârmă și cu șanț anticar.

III. *Starea morală a trupelor.* Deși starea morală a trupelor din Crimeea era oarecum precară din cauza unei alimentații insuficiente și de calitate inferioară (grâu fiert și foarte rar carne de cal), totuși datorită propagandei intense, precum și teroarei inspirată de comisarii politici soldații sovietici erau hotărâți la luptă, considerând că victoria va fi numai de partea lor.

Încrederea în victorie era bazată și pe numărul destul de mare al M.U. ce se găseau pe acest front precum și pe puterea armamentelor blindate de care dispuneau.

IV. *Intențiunile comandamentului sovietic.* Din declarațiile prizonierilor capturați în bătălia de la Kerçi reiese că comandamentul sovietic pregătea o acțiune ofensivă pe acest front.

Operațiunea trebuia să se dezlănțuiască concomitent cu ofensiva de la Harkov (10 V a.c.).

Aceasta pare, de altfel, să explice și marea cantitate de trupe sovietice aflate pe frontul de est al Crimei. (XXIII, 176-177)

De ce forțe dispunea generalul Erich von Manstein la 8 mai 1942.

I. Corpul 30 Armată: Diviziile 132, 28 și 170 Infanterie.

II. Corpul 42 Armată: Diviziile 50 și 46 Infanterie.

III. Corpul 7 Armată român: Diviziile 19 Infanterie și 8 Cavalerie.

IV. Rezerva armatei: Divizia 22 Blindată, Brigada Moto Groddek (Detășamentul Korne întărit), Regimentele 399, 391 și 140 Infanterie.

Total: în linia I: 5 divizii infanterie, 1 divizie cavalerie; în linia a II-a: 1 divizie infanterie, 1 divizion blindat, 1 brigadă moto, 3 regimente infanterie.

Total general: 6 divizii infanterie, 1 divizie blindată, 1 divizie cavalerie, 1 brigadă moto, 3 regimente infanterie. (XXIV, 61)

Erich von Manstein: concepția bătăliei de la Kerçi.

După înfrângerea atacurilor inamice, prin grelele lupte de apărare din lunile Februarie, Martie și Aprilie, Armata 11 germană a reușit ca prin demonstrațiuni metodice să facă pe inamic să-și păstreze și după încetarea ofensivei sale aceeași dispunere de forțe și anume: grosul forțelor a rămas la nord, respectiv eșalonat înainte pe această aripă, iar la sud o aripă mai slabă. Astfel s-a reușit a se păstra o bază de pe care armata și-a pornit operațiunea de încercuire a inamicului spre Marea de Azov.

I. *Concepția de ansamblu a operațiunilor.* La 30 Aprilie 1942, Armata 11 germană dă ordinul de operație „Trappenjagd“ (denumirea camuflată a operațiunilor de cucerire a peninsulei Kerçi), care în rezumat prevede:

1. Se pare că inamicul s-a decis a trece definitiv la defensivă, eșalonându-se în acest scop în adâncime spre est, menținând însă grosul forțelor în sectorul de nord.

2. Armata 11 trece în ziua X, ora Y la atac, pentru a cuceri peninsula Kerçi.

Primul obiectiv: străpungerea poziției Parpaci în sectorul Marea Neagră–Parpaci, încercuirea puternicelor forțe din față C. 42 A. prin învăluire de la sud, iar mai târziu spre est. Operațiunea de încercuire va fi acoperită în același timp ofensiv cu o parte din forțe contra rezervelor inamice dinspre est, pregătindu-se prin aceasta atacul obiectivului final „Kerci”.

3. *Misiuni. C. 30 A.* Execută atacul decisiv de la sud. Zdrobește mai târziu aripa de sud inamică, între Marea Neagră și Parpaci.

Pentru această străpungere, în prima zi a atacului se va ajunge peste șanțul anticar. Este important ca grupele de cazemate care domină șanțul anticar să fie distruse, pentru nevoia de a crea condițiunile necesare angajării Diviziei 22 Blindate, în noaptea de X spre X+1 a atacului, care va trebui să pătrundă până în pozițiile artileriei inamice. După aceasta C. 30 A. cu grosul forțelor (în plus Divizia 22 Blindată) învăluie spre nord-est și mai târziu spre nord, flancul și spatele forțelor inamice din față C. 7 A. și C. 42 A., în scopul de a-l încercui și distruge.

Flancul de est al grupului de izbire va fi acoperit cu fracțiuni. Misiunea lor constă în lichidarea resturilor inamice și de a ataca și bate rezervele inamice în deplasarea de la Kerci sau dinspre sud.

C. 42 A. Păstrează mai întâi pozițiile sale în contra probabilelor atacuri de degajare, acoperind prin aceasta flancul C. 30 A.

Sprijină puternic cu foc atacul aripii stângi a C. 30 A. și are ca misiune principală neutralizarea artileriei inamice aflată la nord-vest de Parpaci. Împiedică ca atacul de pe creasta spinării est Koi Assan să fie flancat de inamic.

Până la începerea atacului, inamicul cu începere din ziua X-2 va fi înșelat că un atac este în curs între calea ferată spre gara Ak Monai (exclusiv) și Sivaș.

Odată cu începerea atacului, va demonstra începerea unui atac (scop: fixarea inamicului).

Va constata la timp eventualitatea unei retrageri din față frontului.

Va fi în măsură a trece pe tot frontul la atac pentru a păstra strâns contact sau pentru a micșora încercuirea.

Va fi în măsură a prelua în cel mai scurt timp comanda asupra Div. 50 Inf.

C. 7 A. Preia comanda în ziua de X ora 12,00 asupra sectorului cota 26,7 (inclusiv) – Sivaș, subordonându-i-se Divizia 19 Inf., Divizia 8 Cavalerie și Regimentul 7 Art. Grea. Ține poziția în contra oricărui atac inamic.

Execută acțiunile de înșelare ordonate.

Constată imediat, prin energice recunoașteri, eventualitatea unei retrageri inamice.

Asigură cu fracțiuni coasta Sivașului până la revărsarea râului Biiuk Karasu.

Va fi în măsură a trece în decursul operațiunilor la atac în direcția generală Tulumceak și mai la nord, pentru a împiedica o retragere fără luptă a inamicului și pentru a coopera la distrugerea lui.

Este important și decisiv să pună stăpânire cât mai repede pe înălțimea 25,3.

C. 8 Aerian. În ziua X-1, ora 14, 00, va ataca pozițiile – bateriile și cuiburile de rezistență aflate în regiunea nord calca ferată Vladislavovka–Ak Monai – în scopul de a demonstra intențiuni de atac în sectorul Korpeci.

II. Situația inamicului la 5 Mai 1942. Din atitudinea inamicului din ultimele zile, armata presupune că inamicul a trecut definitiv în defensivă.

Se pare că a scos din front, în scopul realizării eșalonării în adâncime, 1 divizie de la aripa de sud și 3 divizii de la aripa de nord. În prezent în fața întregului front de est, în linia I, se găsesc probabil 5 divizii infanterie și 2 divizii de munte. Poziția Parpaci trebuie considerată în întregime ocupată cu divizii din linia a 2-a.

Nu se poate cunoaște precis cât și-a eșalonat adversarul forțele la est de poziția Parpaci. (XXVI, 104–106)

Nimic nu a fost uitat ! Operațiunea a fost pregătită în cele mai mici amănunțe, astfel:

– s-au adus din vreme marile unități care trebuiau să ia parte la ofensivă, în scopul de a le introduce, pe rând, în perioada de pregătire materială, câte 2–3 zile în front, pentru a le familiariza cu războiul și a le pregăti astfel pentru momentul când se va trece la ofensivă;

– s-au făcut din timp toate aducerile de mijloace de întărire și toate aprovizionările necesare în munițiuni, subzistențe, combustibil;

– s-au executat numeroase recunoașteri aeriene, pentru a se stabili locul, natura și adâncimea fortificațiilor inamice, amplasarea și numărul bateriilor de artilerie inamice, amplasarea și mișcările rezervelor, locul aerodromurilor, locul posturilor de comandă, circulația de pe comunicațiile din spatele poziției și de pe mare, pentru a se urmări mișcările de aprovizionare ale inamicului; s-au întocmit hărți speciale cu puncte de reper camuflate (Bezugspunkte) și s-au distribuit din timp la trupe – harta permite asigurarea secretului și ușurează indicarea diferitelor obiective și linii atinse; manevra proiectată a fost adusă din timp

la cunoștința comandamentelor marilor unități* (30 IV 1942), ceea ce le-a dat posibilitatea să facă toate studiile și să ia toate măsurile necesare pentru reușita operațiunii (execuții de recunoaștere, întocmirea de planuri de manevră și redactarea din timp a ordinilor de operații pentru trupe).

În concluzie, ofensiva nu a fost dezlănțuită decât în momentul când: echiparea spatelui a fost complet realizată, depozitându-se și ultimul cartuș, ultimul kg de benzină și hrana necesară pentru 4 zile; fiecare unitate ce trebuia să ia parte la operațiuni a stat cel puțin 48 ore în contact cu inamicul; batalioanele de asalt care au executat ruptura frontului și-au făcut toate recunoașterile și pregătirile necesare pentru distrugerea cazematelor inamice din sectoarele lor.

Păstrarea secretului.

Deși operațiunea a început să fie montată de la 15 Aprilie a.c., și deși comandamentul rusesc dispunea pe tot teritoriul Crimeei de o vastă rețea de agenți, recrutați fie din populația locală, fie din cei lansați cu parașuta în spatele frontului, totuși ofensiva germană i-a surprins total.

Cauzele trebuie căutate în următoarele măsuri:

1. Manevra adoptată pentru distrugerea inamicului a fost adusă la cunoștința M.U. la 30 IV a.c. și de ea au luat cunoștință numai comandantul și șeful de stat major.

Atacul s-a dezlănțuit la 8 V a.c.

2. Inamicul aștepându-se la această ofensivă, comandamentul german a folosit tot felul de mijloace și procedee pentru a induce în eroare comandamentul rus asupra zilei de atac și asupra zonei de efort.

a. Ziua atacului a fost mascată prin luarea următoarelor măsuri: dispozitivul ofensiv a fost realizat în ultimul moment; trupele destinate pentru acțiune au fost dislocate mult în spatele frontului și cât mai dispersate, pentru a nu da impresia unei acțiuni ofensive. Intrarea lor în dispozitiv s-a făcut în ultimele două nopți premergătoare atacului. În acest timp s-a echipat frontul numai noaptea cu armamentul, muniția și materialele necesare.

Aviația germană, în același timp, a acționat foarte slab, din care cauză rușii au avut stăpânirea completă a aerului.

b. Zona de efort a fost ascunsă, făcându-se uz de diferite înșelăciuni, astfel: comandamentul german a lansat știrile, cu mult timp înainte, că efortul atacului se va produce de-a lungul C.F. spre Semisotka, apoi spre nord-est către Ak Monai.

* Numai comandantului și șefului de stat major pentru a păstra secretul.

Aceasta a avut ca rezultat că rușii și-au deplasat cea mai mare parte a rezervelor pe această direcțiune, iar organizarea terenului a fost mult intensificată în aceste zone.

Faptul a fost verificat de aviația germană și confirmat de prizonierii făcuți în ultimele zile premergătoare atacului.

S-au săpat adăposturi false pentru tancuri în zona vest Kiet (5 km sud Marea Sivaș) și creat urme de șenile în nopțile X-3 și X-2, spre aceste adăposturi. În zorii zilei X-2 s-a executat o metodică reglare de tragere cu toate bateriile asupra bateriilor inamice și cuiburilor de rezistență din sectorul de nord; Divizia 19 Infanterie, în ultimele două nopți care precedau atacul, a organizat o circulație intensă cu mașinile cu farurile aprinse de-a lungul C.F. între Islam Tereș și Seit Assan, pentru a da impresia unei echipări a frontului. În noaptea spre ziua X-1 s-au produs zgomote de motoare la Divizia 170, pentru a face să se creadă că se aduc mijloace blindate în acest sector. În ziua X-1 s-au făcut deplasări de mici grupuri în zona Kiet și sud, în scopul de a face să se creadă că s-au făcut înlocuiri de trupe pe front. În cursul zilei de X-1, Regimentul 4 Cav. al Diviziei 8 Cavalerie a fost luat de pe litoralul de est și al Mării Sivaș și împins spre front, în zona Șubino Baigodja, pentru a face impresia că va intra pe front în zona nord C.F. și va acționa spre est. În zorii zilei de X-1, în scopul de a atrage atențiunea inamicului în sectorul de nord, vase de asalt germane au executat recunoașterea spre litoralul de sud-est al Mării Sivaș. În ziua X-1, orele 14, tot pentru a induce în eroare asupra direcției de atac s-a declanșat o ofensivă a forțelor aviației germane, atacând masiv cu majoritatea aviației, pozițiile și bateriile inamice din sectorul de nord C.F. Vladislavovka-Ak Monai.

Pentru a masca apropierea carelor de luptă ale Diviziei 22 Blindate, artileria a executat trageri metodice cu totalitatea materialului asupra bateriilor și cuiburilor de rezistență inamice în momentul când acest material a fost apropiat.

În concluzie, comandamentul german a luat toate măsurile necesare să asigure realizarea surprinderii, pentru că: a atacat în sectorul unde inamicul se aștepta mai puțin; a luat cele mai riguroase măsuri pentru păstrarea secretului, folosind tot felul de procedee pentru inducerea în eroare a inamicului. (XXV, 65-68)

Armata 11 germană pornește la atac (8 mai 1942). Atacul C. 30 A. asupra poziției Parpaci a început conform planului la ora 3,15, surpriza tactică fiind realizată.

Evenimentele până la ora 18,00 :

C. 30 A. pornit la atac la ora 3,15. După un puternic ciocan de foc la aripa dreaptă, Divizia 132 Inf., eficace sprijinită de aviația C. 8 Aerian, a străpuns într-un singur salt poziția Parpaci.

Divizia 28 Ușoară a străpuns de asemeni poziția, însă abia după lupte grele corp la corp.

La ora 16,00, ambele divizii continuă înaintarea.

Divizia 50 Infanterie (stânga C. 30 A.), după sfârșimarea puternicelor rezistențe de la vest șanțul anticar și cota 69,4, după-amiază se găsea în luptă pentru cucerirea poziției anticar de la sud de localitatea Parpaci și în jur de Harsis Skiban.

C. 42 și 7 A., demonstrând începerea unui atac, au reușit pătrunderi locale.

După ora 18,00 :

După respingerea contraatacurilor inamice, executate în parte cu care de luptă, C. 30 A. a reușit să mărească pătrunderea în poziția Parpaci.

C. 8 Aerian, sprijinind cu foarte mare eficacitate atacul, a doborât 80 avioane.

La Sevastopol liniște.

În seara zilei s-au atins liniile:

Divizia 132 Inf.: Regimentul 438 Inf., 1 km nord-vest Scitjent; Regimentul 437 Inf., 4 km sud Armaeli.

Divizia 28 Ușoară: Regimentul 49 Vânători, 3 km sud-vest Armaeli

Divizia 50 Inf.: Regimentul 121 Inf. cota 63,8 (3 km sud Parpaci); Regimentul 123 Inf., 1 km sud Harsis Skiban; Regimentul 122 Inf., imediat vest Harsis Skiban

Modificări în dispozitiv:

Corpul 7 Armată a luat sub comandă operativ Divizia 19 Infanterie și 8 Cavalerie, în fostul sector al Diviziei 170 Infanterie.

Divizia 170 Infanterie, subordonată Corpului 30 Armată. A fost constituită Brigada Motorizată Groddek compusă din:

- Grupul de Recunoaștere 22 întărit
- Detașamentul colonel Korne (Regimentele 6 și 10 Purtate)
- Compania 6 din Regimentul Brandenburg
- Compania Mixtă 560 Vânători de Care.

În ziua de 8 V, ora 18,20, Armata 11 germană dă următorul ordin de operație pentru ziua de 9 V 1942:

1. Pare probabil că mâine dimineață inamicul va căuta să redreseze situația de pe aripa stânga sud, contraatacând cu forțe puternice dinspre nord și cu forțe mai slabe dispre est, pentru a-și crea posibilități de retragerea aripii de nord.

2. Intențiunea armatei rămâne, după baterea aripii de sud inamice, de a învălui dinspre est și de a-l arunca în Marea de Azov. (XXVI, 107-108)

Detașamentul Radu Korne este vârful de lance (8 -15 mai). 1) Detașamentul Rapid român se găsea la începutul lui mai

în zona Genicesk, unde după grelele lupte de la Feodosia (Ianuarie 1942) fusese adus în cursul lunii Februarie pentru a prelua paza coastei.

2) Detașamentul a plecat la 5 Mai din Genicesk și a fost îndrumat prin Djankoi și de-a lungul Sivașului în zona Feodosia, unde a intrat sub ordinele Brigăzii von Groddek.

Această brigadă era compusă din câteva elemente de pionieri și de infanterie motorizată germană, parte din Grupul de Recunoaștere von Boddien, din tunuri cu bătaie mijlocie și din aruncătoare de ceață, la care se adăugau unitățile rapide ale Detașamentului colonel Korne.

3) Misiunea acestei brigăzi:

Imediat după străpungerea pozițiilor inamice de la Parpaci, să înainteze cât mai repede de-a lungul coastei Mării Negre și întorcând succesiv rezistențele inamice să ajungă pe înălțimile S.V. Kerci, de unde să fie în măsură a ține în bătaia tunului portul Kerci spre a îngreuna imbarcările inamice.

În dimineața de 9 Mai brigada și-a început acțiunea, înaintând pe direcțiunea Daln Kamîși - de-a lungul coastei până la Kipceak, unde a sosit la căderea nopții.

4) Încă din această primă zi elementele românești (un escadron din Regimentul 6 Purtat) au mers cot la cot cu primele elemente de recunoaștere germane.

La sfârșitul acestei prime zile, detașamentul era deja mult în spatele aripii stângi inamice care se retrăgea căutând să-și facă drum spre Kerci.

Comandantul brigăzii, colonel von Groddek, se găsea la prima grupă de marș a brigăzii, în zona Kol. Keneges câțiva km spre nord-est de Kipceak, în timp ce tot restul brigăzii, inclusiv grosul Detașamentului Rapid român, rămăseseră la Kipceak pentru a asigura spatele și flancurile.

Începând din seara zilei de 9, vremea se strică, iar drumurile se desfundă, îngreunând mult transportul benzinei dinapoi.

5) În ziua de 10 Mai, brigada a rămas în general în zonele atinse, elementele sale de contact fiind întărite cu încă un escadron român motorizat din Regimentul 6 Purtat. S-au constituit astfel către sfârșitul după-amiezii de 10 Mai două grupări înaintate:

- una germano-română la Bikeci, pe direcția principală care duce către Saraimin (nod important de comunicație);

- una românească (un escadron din Regimentul 6 Purtat) la Uzunlar, pe drumul care, de-a lungul lacului cu același nume, duce la Cenkișel și, apoi, la Saraimin.

Comandantul detașamentului român a primit misiunea în seara zilei de 10 Mai, să facă sub ordine aceste grupări înaintate și

să asigure brigada dinspre nord-est față de orice încercare a inamicului pe timpul nopții; a doua zi – la ordin – să-și constituie o grupă operativă dintr-o unitate motorizată germană și majoritatea Detașamentului Rapid român, urmând a înainta pe direcția Cenkișel – Saraimin (prim obiectiv).

Această misiune a fost primită seara târziu, pe întuneric. Cu multă greutate s-a putut lua legătura cu elementele înaintate, într-un ținut complet necunoscut și înțesat cu soldați inamici în retragere și cu partizani. Totuși, legătura a fost stabilită atât cu aceste elemente înaintate germano-române, cât și de la noul P.C. din Uzunlar cu P.C. al Brigăzii von Groddek (prin radio).

Ordinul brigăzii era de a fi gata în zorii zilei să se reia mișcarea, la început pe jos, cu slabele elemente pe care le avea la îndemână. Trebuia profitat neapărat de dezorganizarea inamicului și a nu-i da răgaz să se refacă și să-și retragă grosul în liniște.

Totuși, situația fiind încă foarte nesigură, iar brigada germano-română găsindu-se ca o pană împinsă mult înaintea dispozitivului inamic, fără nici o legătură concretă cu vreuna din unitățile amice, comandantul brigăzii a hotărât să nu se pornească mai departe decât la ordinul său.

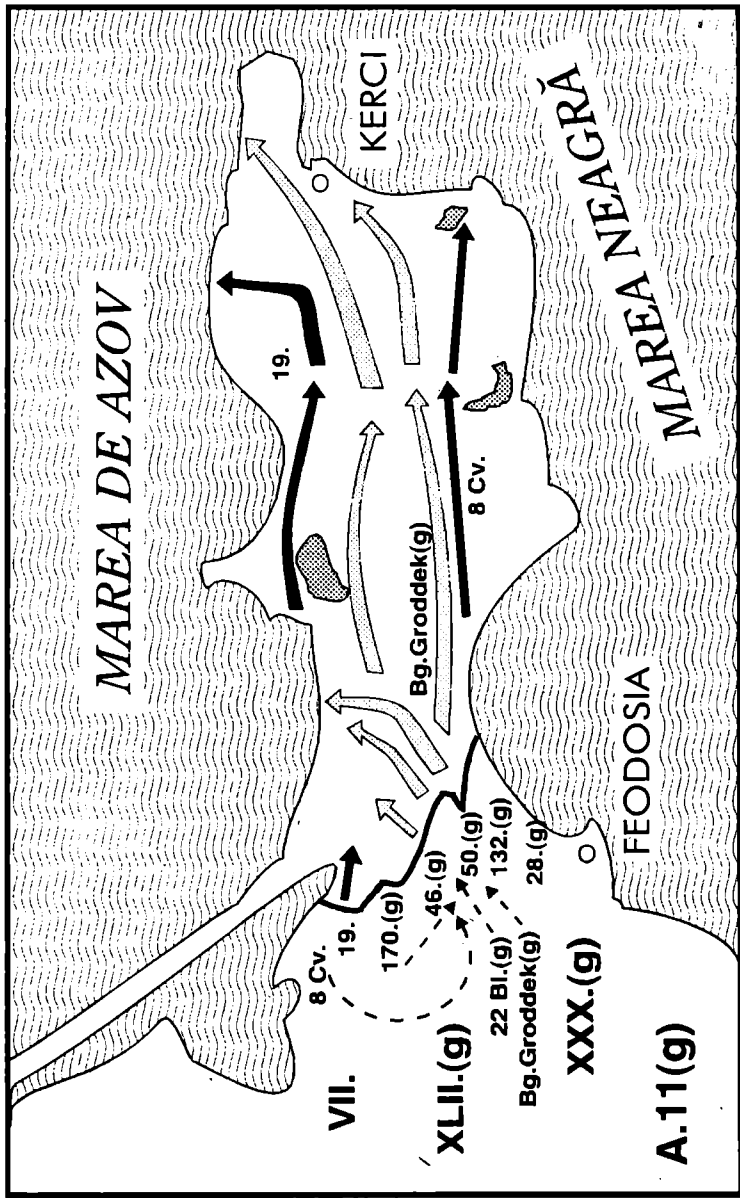
Între timp, detașamentul împinsese din propria inițiativă unitatea de la Uzunlar până la Cenkișel, linia elementelor noastre înaintate fiind astfel mai încheată și mai aprăzătoare pe primul obiectiv al zilei, care era Saraiminul.

6) În zorii zilei de 11 Mai, grupul germano-român de la Bikeci a fost puternic atacat de coloanele inamice care, venind dinspre Marfovka (N.E. Bikeci), vroiau să se scurgă spre Saraimin. Intervenția instantanee a planului de foc al apărării a împrăștiat însă aceste coloane care s-au retras în dezordine, lăsând pe teren mulți morți și mulți prizonieri.

Între timp, coloanele rusești căutau să scape mereu de strânsoarea Brigăzii von Groddek, iar comandantul Detașamentului Rapid român, în deplasarea sa de la Bikeci la Cenkișel, a putut să constate personal, aproape pe tot timpul drumului, pe flancul stâng la distanță uneori nu mai mare de 1 km, numeroși soldați ruși care, furișându-se în teren, unii se îndreptau spre Saraimin, alții spre Cenkișel, alții la vest de acest sat.

La Cenkișel mai venise între timp o companie germană care se găsea acum la un loc cu escadronul român din Regimentul 6 Roșiori, care fusese împins de la Uzunlar la Cenkișel în zorii zilei. Comandantul detașamentului constituie și aici o grupare pe care o pune sub ordinul comandantului companiei germane.

Între timp au început să înainteze unități constituite inamice spre Cenkișel:

- unele dinspre Marfovka (nord-vest)

- altele dinspre Saraimin, unde prizonierii pretindeau că ar fi fost circa o divizie rusă (lucru care ulterior s-a adeverit).

Țimpul s-a îndreptat, dar drumurile erau încă desfundate. Comandantul brigăzii, sosit la Cenkișel, a dat ordin:

- Grupul mixt româno-german să se pună în mișcare pe jos pe direcția Cenkișel-Saraimin;

- Comandantul Detașamentului Rapid român să se transporte la Bikeci, iar de acolo să ia inițial comanda grupului aflat până atunci la Bikeci. Acestuia trebuia ulterior să se adauge restul Detașamentului Rapid român care venea greu din urmă, cu mașinile.

Grupul din Bikeci fusese între timp pus în marș spre Saraimin sub comanda căpitanului Schöning de la comandamentul Brigăzii von Groddek.

Comandantul detașamentului sosind la Bikeci, a luat legătura cu grupul german aflat acolo, cât și cu primele elemente ale Detașamentului Rapid român care sosiseră între timp la Bikeci și cărora le-a dat ordin să comunice grosului ca să împingă cât mai repede în direcția Saraimin.

Apoi, atât comandantul brigăzii româno-germane, cât și comandantul Detașamentului Rapid român se duc la avangardă. Înaintând cu hotărâre, toate rezistențele inamicului până în imediată apropiere de Saraimin au fost zdrobite.

Accasta s-a realizat cu toate că atât dinspre Cenkișel, cât și dinspre înălțimile nord-vest Saraimin inamicul presa mereu flancurile dispozitivului nostru.

Aproape de Saraimin, a fost oprit pentru moment dispozitivul și s-a hotărât ca Saraiminul să fie atacat concomitent cu învăluire pe la est și pe la vest.

În momentul acela, artileria germană amplasată în zona Bikeci a raportat că trebuie să-și întrerupă tragerile din cauza acțiunii în spatele și pe flancul ei a unor elemente inamice cărora trebuia să le facă față.

Comandantul brigăzii a plecat înapoi la fața locului să vadă ce este.

Înainte de a pleca, a dat ordin comandantului detașamentului român ca în orice caz să păstreze platoul pe care se află și anume platoul sud-vest Saraimin.

Comandantul detașamentului român, apreciind că situația este deocamdată foarte confuză și fiind necesar un oarecare timp pentru ca artileria să-și poată culege toate elementele în scop de a susține atacul, a ordonat ca acest atac să fie amânat cu jumătate de oră.

Între timp situația s-a limpezit în spate.

Comandantul detașamentului român a regrupat forțele grupului german, urmând ca la înapoierca comandantului brigăzii atacul să pornească.

Acest atac nu a putut fi zădărnicit cu toate tragerile de artilerie pe care le-au executat rușii asupra platoului sud-vest Saraimin și asupra pantelor coborânde spre Saraimin. Bine sprijiniți de aviație, ostașii români și germani au început înaintarea spre Saraimin, dar – în vale – au fost oprți de tragerile de infanterie și aruncătoare ale unui inamic mult superior.

Comandantul Detașamentului Rapid român a fost rănit și a plecat să se panseze, după ce dăduse instrucțiuni pentru organizarea apărării platoului de către elementele române care mai rămăseseră disponibile (destul de puține, mai ales în urma trimiterii unui escadron la Bikeci, pentru a asigura spatele).

Comanda Detașamentului Rapid a fost luată provizoriu de comandantul R. 10 Roșiori Purtaț, lt.col. (Dumitru) Dămăceanu.

Unitățile germane și române din cadrul Brigăzii von Groddek au rămas pe pozițiile atinse și s-au dispus în „arici” pentru a face față oricărui atac inamic.

În dimineața de 12 Mai, comandantul Detașamentului Rapid român, nefiind grav rănit, s-a înapoiat și a reluat comanda detașamentului.

În tot cursul zilei de 12 Mai și în dimineața de 13, inamicul a dat atacuri disperate în special în contra grupărilor germano-române ajunse mai aproape de Saraimin și din care, aceea de la dreapta dispozitivului s-a găsit într-o situație aproape disperată în seara de 12 Mai, fiind aproape încercuită și lipsită de munițiuni.

Situația extrem de critică, dar ea a fost salvată în ultimul moment prin intervenția aruncătoarelor de ceață care au obligat pe inamic să se retragă.

În cursul acestor două zile de 12 și 13 Mai, rezistența trupelor române și germane, cot la cot, a constituit o pagină de epopee cu rezultate covârșitoare pentru desfășurarea ansamblului operațiilor. Într-adevăr, inamicul mult superior numericște a căutat prin contraatacuri disperate să capete aer și să elibereze drumul Saraimin-Kerci care era ținut sub focul nu numai al artileriei, dar chiar al armamentului greu germano-român. Dacă reușea, o mare parte din captură scăpa trupelor victorioase. Nereușind, succesul a fost deplin.

În după-amiaza de 13 Mai, Brigada von Groddek, lăsând în contact grupele germano-române din fața Saraiminului, s-a deplasat cu restul forțelor prin Cenkișel până la lacul Tabecikoe, în scopul de a forța ulterior trecerea lacului la Ortaeli și de a înainta

mai departe spre Kamış Burun. Se realiza astfel întoarcerea rezistenței inamice din zona Saraimin și se obținea surpriza totală. Obiectivul final trebuia să fie orașul Kamış Burun care se găsește imediat la sud de Kerçi.

Noaptea împiedică ducerea brigăzii dincolo de lacul Tabe-kioe, iar atacul zonei Ortaeli se hotărăște pentru a doua zi.

În dimineața de 14 Mai, comandantul brigăzii, colonelul von Groddek, a fost rănit și a trebuit să se evacueze, lăsând comanda brigăzii comandantului detașamentului român.

Acesta, în deplină înțelegere cu șeful de stat major al brigăzii, lt. col. Sitschlag, rănit și el (ceva mai ușor), dar refuzând să se evacueze, a luat toate măsurile pentru ducerea la bun sfârșit a intențiunii colonelului von Groddek.

Localitatea Ortaeli a fost atacată de front de către o unitate de infanterie și pioneri germani.

Pierderile au fost minime grație tirului minunat al artileriei brigăzii, care înlocuia în cea mai mare parte aviația sosită ceva mai târziu, și mișcării de învăluire ordonate unui escadron din R. 10 Roșiori Purtat, mișcare care s-a executat în mod magistral, fiind apreciată de înșiși camarazii germani.

Cu această ocazie și-a găsit moartea eroică în fruntea unității sale sublocotenentul Alexiu, care a antrenat tot timpul prin exemplul său neîntrecut acest atac învăluitoare, mergând tot timpul cu arma automată în spinare.

După ocuparea localității Ortaeli, s-a trecut la o urmărire fulgerătoare care a dus în cel mai scurt timp motocicliștii germani în portul și orașul Kamış Burun, unde comandantul Detașamentului Rapid român (ca locțiitor al colonelului von Groddek) a luat contact cu comandantul Diviziei 132 germane (general Lindemann) care intrase simultan în oraș. (XXVII)

Acțiunea Corpului 7 Armată (11-15 mai 1942).

Atacul (11-12 V 1942). Pregătirea atacului de către Corpul 7 Armată. Încă prin Ordinul de Operații Nr. 38 din 3 Mai 1942 (pentru defensivă) s-a prevăzut ca să se poată trece la atac pe direcția generală Tulumceak, în scopul de a zădărnici retragera fără luptă a inamicului sau a coopera la distrugerea lui.

În ziua de 8 Mai corpul de armată, văzând că atacul german se desfășoară favorabil și prevăzând eventualitatea retragerii inamicului din față, a ordonat M.U. să pregătească un eventual atac general pentru dimineața de 9 V (...).

În noaptea de 9/10 V urma să se treacă de la dispozitivul defensiv la dispozitivul de atac.

Remanierea dispozitivului s-a realizat numai pentru infanterie, artileria neputând fi deplasată din cauza terenului desfundat (a plouat continuu toată noaptea de 9/10 V).

Dispozitivul de atac nu a putut fi realizat nici de Divizia 46 germană (Corpul 42 Armată).

Față de această situație, Armata 11 germană a amânat atacul Corpului 42 Armată german și al Corpului 7 Armată român proiectat pentru dimineața de 10 V, până când mișcarea infanteriei și sprijinul artileriei sunt posibile.

Execuția atacului. Atacul dat de Corpul 7 Armată în zilele de 11 și 12 V, pe direcția cantonul de pe calea ferată (3 km sud-est Seit-Asan), cotul drumului de aprovizionare, Djantora, 1 km nord-vest Ak. Monai, a fost combinat cu acțiunea germană de învăluire din zona Armaeli, spre Ogustobe, urmărindu-se distrugerea inamicului din această regiune.

Desfășurarea operațiunilor.

a) *În ziua de 11 V 1942.* În noaptea de 10/11 s-au executat incursiuni care au fost respinse de inamic cu focuri de infanterie.

La ora 4,15 atacul a pornit pe tot frontul după o pregătire de artilerie de 30 minute executată în grele condițiuni din cauza ceții.

S-au cucerit succesiv :

– până la ora 6,30, obiectivul cotul de sud-vest Sivaș, cota 25,3, pantele nord-vest Tulumceak:

– către ora 10 obiectivul cota 19,8, cota 28,2, pe care s-au primit numeroase focuri de infanterie, brandt-uri și artilerie din direcția Djantora.

În seara zilei prima linie se găsea în contact cu puternice elemente inamice care apărau localitatea Djantora și șanțul anticar.

Atacul dinspre vest spre est nu mai poate fi continuat întrucât localitatea Djantora este înconjurată cu bălți, și la vest și la est.

În cursul nopții pe 11/12 V Divizia 8 Cavalerie a fost scoasă din subordinea C. 7 A. și deplasată în zona vest Koi Assan.

A fost înlocuită pe Sivaș (între Tulzli – Seilih Eli și mlaștinile nord Kiet) cu Batalionul 19 Infanterie Ușoară, din rezerva Corpului 7 Armată.

b) *În ziua de 12 V* Armata 11 germană a schimbat limita de sud a Corpului 7 Armată astfel: cota 28,2, Ak Monai (ambele exclusiv).

Prin această schimbare, s-a micșorat zona de acțiune a Diviziei 19 Infanterie la 3 km, și a fost pusă cu fața la Mare.

Divizia 19 Infanterie a reluat atacul și după ce a înfrânt rezistența înverșunată a inamicului a ocupat Djantora la ora 5,30 și la ora 8 obiectivul zilei: Arabat, malul Mării de Azov până la Ak Monai (exclusiv).

După cucerirea obiectivului zilei, Divizia 19 Infanterie a avut următoarele acțiuni:

- cu un batalion din Regimentul 94 Infanterie și una companie pioneri a început curățirea istmului Arabatskaia Strelka;

- la ora 11 a intervenit cu una companie întărită din Regimentul 96 Infanterie și sprijinită de un divizion de artilerie în sprijinul trupelor germane, atacând pe direcția Arabat, Ak Monai.

La ora 13 Ak Monai a fost cucerit.

În după-amiaza zilei de 12 V Divizia 19 Infanterie își regrupează forțele în zona Arabat, Djantora, în măsură ca în ziua următoare să continue atacul sau să treacă la urmărire în lungul coastei Mării de Azov, operațiune foarte grea, având în vedere zona foarte restrânsă, terenul desfundat, minat și fără comunicații, totuși dusă la bun sfârșit prin eforturi foarte mari.

Corpul 7 Armată, în vederea urmăririi, s-a retras după Sivaș, grupând până în seara zilei:

- Grupul 57 Cercetare în zona Șubino Baigodja, Kop, Otue.

- Batalionul 19 Infanterie Ușoară la Barak.

- Regimentul 7 Artilerie Grea a schimbat de poziție în zona Korpeci, cota 26.7 în măsură a acționa în folosul Diviziei 19 Infanterie și Corpului 42 Armată german.

Concluziuni asupra atacului. Atacul dat în zilele de 11 - 12 V a reușit în cea ce privește cucerirea terenului, nu a reușit însă să fixeze și să distrugă forțele inamice cuprinse în satul Tulumceak, Parpaci, Ogus Tobe deoarece conversiunea germană spre Ogus Tobe nu a reușit să taie complet retragerea inamicului, iar atacul Corpului 42 și Corpului 7 Armată s-a dezlănțuit cu o zi mai târziu din cauza terenului complet desfundat, în care și infanteria se mișca cu foarte mare greutate.

Totuși, această acțiune a silit inamicul să execute o retragere grăbită pe drumuri desfundat care i-a produs pierderi enorme și l-a dezorganizat, făcându-l incapabil să mai opună vreo rezistență încheată până la est de Kerçi.

Urmărirea (13-15 V).

În ziua de 13 V

a) Divizia 19 Infanterie întărită cu un divizion mixt artilerie grea (una baterie tunuri și una baterie obuziere din Regimentul 7 Art. Grea) a trecut la urmărirea inamicului, care a rupt lupta în zorii zilei, în lungul coastei Mării de Azov la nord de linia Korpeci (exclusiv), B. Ogus Tobe (inclusiv), B. Kontiski, marginea

de nord Sem Kolodezei, calea ferată până la Bhf. Oisul, Tîşliiar cota 138,9 (7 km sud Adjibai) toate exclusiv.

Deşi zona de acţiune afectată Corpului 7 Armată a fost foarte restrânsă (4 km), nu se găsea decât un singur drum de care, complet desfundat, pe care s-a eşalonat întreaga divizie.

Deşi această zonă de acţiune era barată de mlaştinile de la Nasîr (8 km est Ak Monai), totuşi cu eforturi supraomeneşti, depuse de comandamentul Diviziei 19 şi unităţile în subordine, până în seara zilei divizia pune stăpânire cu grosul pe linia: Astaban, Kurpe, iar cu elementele înaintate pe linia Kiten Ruskii, Babîk.

b) Pentru a întări acţiunea de urmărire a Diviziei 19 Infanterie, corpul de armată a deplasat în această zi:

– Grupul 57 Cercetare de la Şubino-Baigodja la Sem Kolodezei.

– Batalionul 19 Infanterie Uşoară de la Barak pe înălţimile 4 km, vest Sem Kolodezei.

c) În seara zilei P.C. al Diviziei 19 a fost la Astaban, iar P.C. al C. 7 A., la Ak. Monai.

2) În ziua de 14 V Divizia 19 Infanterie, întărită cu Grupul 57 Cercetare şi Batalionul 19 Infanterie Uşoară, reia urmărirea în zorii zilei şi până în seara zilei pune stăpânire cu grosul pe linia Paşasalîn, Sovh. Tarassov şi cu avangărzile pe linia Djeilav, Sovh. Kovser, Votrest.

Grupul 57 Cercetare şi Grupul 19 Cercetare, respingând elementele de ariergardă din zona Tîşliiar şi şanţul tătäresc, reuşesc să atingă în seara zilei frontul Mîsîr, Karama, Sovh. Bagerovo.

Tot în această zi se curăţă peninsula Kazantip.

În ziua de 15 V

În dimineaţa de 15 V, Divizia 19 Infanterie, potrivit Ordinului de Operaţii Nr. 2033 al Armatei 11 germane primit în seara zilei de 14 V, continuă urmărirea între Marea de Azov şi linia Sovh. Bagerovo, margine de nord Katerles, pe direcţia generală Serdînkovo (Paşasalîn), Bol Babcik.

Însă, după ce unităţile s-au pus în mişcare, Armata 11 germană schimbă limita de nord a Diviziei 19 Infanterie spre nord-est astfel: 1,5 km vest Sovh. Bagerovo, Karama (inclusiv), cotele 184 şi 134, ambele exclusiv.

Prin schimbarea limitei de sud Divizia 19 Infanterie este din nou pusă cu faţa la Mare fiind lipsită de posibilitatea de manevră şi exploatarea succesului obţinut anterior.

În noua zonă afectată Divizia 19 Infanterie continuă acţiunea, atacând inamicul cu care luase contactul în seara de 14 V.

Pentru atac divizia și-a axat grosul pe direcția Sovh Tarasov, Karama, Kesî.

Atacul Diviziei 19 Infanterie a fost combinat cu atacul Diviziei 46 germane de la sud-vest spre nord-est și al Diviziei 28 germane de la sud-est spre nord-vest.

Rezultatul acestui atac a fost distrugerea forțelor inamice.

În seara zilei Divizia 19 Infanterie se găsea cu grosul pe linia Kap Siuk, Mama-Tartaskaia, Bol. Babcik cota 100.

În timpul acestor acțiuni, Grupul 19 Cercetare și 2 plutoane din Regimentul 94 Infanterie, după lupte grele de stradă, au cucerit portul Mama Ruskaia, unde a capturat aproape 3 000 prizonieri.

În seara de 15 V s-a terminat acțiunea de urmărire a inamicului. (XXII, 82–86)

Acțiunea Diviziei 8 Cavalerie. 1) Divizia 8 Cavalerie se găsea la 8 Mai în dispozitiv defensiv la aripa stângă a C. 7. A.

2) *Ordine primite și condițiuni de intervenție.*

– În zilele de 8–10 Mai, Divizia 8 Cavalerie a luat parte la incursiunile executate în cadrul C. 7 A. în scopul de a fixa forțele inamice și a verifica prezența lor.

– În ziua de 11 Mai, a luat parte la atacul C. 7. A care a progresat până la localitatea Djantora, care era puternic apărată de inamic.

– În cursul nopții de 11/12 Mai, Divizia 8 Cavalerie a fost scoasă de sub ordinele C.7.A. și adusă în zona vest Koi Assan, la dispoziția C. 30 Armată.

– În ziua de 12 Mai, Divizia 8 Cavalerie a fost dirijată către zona Djenkizeli, unde a ajuns în seara zilei de 13 Mai.

În cursul zilei de 14 Mai a contribuit la înlăturarea ultimelor rezistențe inamice și a atins până în seara zilei coasta Mării la Eltigen și Kizanlizi, în timp ce Brigada Groddek atinge coasta la Kamîş Burun.

În ziua de 16 Mai, i se pune la dispoziție și Detașamentul Korne, în urma desființării Brigăzii Groddek, și primește misiunea de a apăra coasta de est a peninsulei, la sud de Kerçi.

Rezultate obținute. Deși Divizia 8 Cavalerie, prin misiunile primite, nu a fost pusă în situația de a lua parte la operațiuni mai importante, totuși contribuția ei la această bătălie poate fi apreciată din următoarele puncte de vedere:

– În prima fază, Divizia 8 Cavalerie a contribuit la fixarea inamicului pe frontul C. 7 A., acoperind în același timp și flancul armatei pe coasta Sivaș, contra oricărei surprize. Prin aceasta Armata 11 a putut să-și rezerve toate disponibilitățile pentru acțiunea principală.

- În faza 2-a, Divizia 8 Cav., după ce a executat un mărș în condițiuni extrem de grele, pe drumuri desfundate, de la coasta Sivaș până în zona Djenkizeli, se găsea în seara de 13 Mai în imediata apropiere a Brigăzii Groddek, tocmai în momentul când aceasta era pe cale să rezolve situația critică în care se găsea la sud-vest de Saraimin. Era deci în măsură să intervină imediat pentru salvarea acestei brigăzi, dacă situația s-ar fi agravat.

- În faza finală, Divizia 8 Cav. a contribuit la înfrângerea ultimelor rezistențe inamice și apoi, ajunsă pe coastă în același timp cu Brigada Groddek, a asigurat operațiunile principale duse de grosul armatei în extremitatea de est a peninsulei, permițând prin aceasta ca totalitatea forțelor Armatei 11 să continue acțiunea de distrugere a inamicului în zona Kerçi. (XXXX, 33-34)

Bătălia de la Kerçi, privire de ansamblu. În zorii zilei de 8 Mai, Corpul 30 Armată german, după o puternică pregătire de artilerie, atacă poziția inamică pe direcția Koi Assan, Parpaci, sprijinit cu multă eficacitate de Corpul 8 Aerian și, cu divizia din dreapta, străpunge dintr-un singur salt poziția inamică, în vreme ce diviziile de la centru și stânga luptă din greu cu inamicul, corp la corp.

Până în seara zilei, corpul de armată ajunge pe linia: nord-vest Scidjeut-4 km, sud-est Armacli, 1 km sud Harsis Șiban.

Sau capturat: 4 000 prizonieri, 42 tunuri, 22 care luptă și s-au doborât 80 avioane.

Pe restul frontului, inamicul se apără cu îndârjire și contraatacă sprijinit de care de luptă, dar este pretutindeni respins.

În cursul zilei de 9 Mai, trupele noastre reiau înaintarea, lărgind pătrunderea în liniile inamicului, care se retrage spre est, nord-vest și nord și se împinge Brigada Motorizată Groddek (Detășamentul român Korne) pe dreapta dispozitivului, către Tarilar.

Armata intenționează să distrugă inamicul, formidabil întărit în cazemate blindate din regiunea fortificată Parpaci-Ak Monai, printr-o învăluire pe la est și în acest scop angajează Divizia (22) Blindată și împinge Brigada Motorizată Groddek mai spre est, către Sultanovka.

Până în seara zilei, se ajunge pe linia generală Uzum Aiak, 3 km sud-est Kosai, 3 km nord Armacli, 2 km est Parpaci.

În cursul zilei de 10 Mai, cu toată ploaia care a împiedicat mișcările trupelor și acțiunea aviației, trupele noastre au continuat înaintarea, aruncând inamicul spre nord și nord-vest, iar aripa învăluitoare a ajuns la Ogus Tobe.

În partea de nord a frontului, inamicul se menține cu îndârjire și se duc lupte grele pentru cucerirea înălțimilor cota 25,3 est Kiet și cota 69,4 nord-est Parpaci.

Până în seara zilei, trupele noastre ajung pe linia generală Uzunlar, Bikeci (Brigada Groddek), Uzum Aiak, Adik, nord Korac, Ogus Tobe, Semisotka, est lacul Parpaci.

Până la această dată s-au capturat peste 7 000 prizonieri și s-au distrus 27 care de luptă și foarte multe tunuri și piese antice.

Comandamentul german intenționează să închidă încercuirea spre nord, iar cu aripa dreaptă să înainteze către Sultanovka, pentru a sili inamicul să lupte în retragere spre est.

Trupele româno-germane din partea de nord-vest a frontului primesc ordinul să înceapă atacul pentru distrugerea inamicului încercuit.

În ziua de 11 Mai, trupele noastre au desăvârșit încercuirea între Parpaci și Mare, respingând în toate părțile numeroasele atacuri disperate ale inamicului și capturând, până în seara zilei, 27 000 prizonieri, 223 tunuri, 14 tunuri a.a., 88 tunuri a.c., 157 aruncătoare, 173 care de luptă, 66 avioane, precum și o mare cantitate de material.

Trupele noastre, continuând urmărirea, au ajuns cu dreapta (Brigada Moto Groddek), după străpungerea poziției de pe valul tălăresc, pe linia: sud-vest Saraimin (8 km nord-est Marfovka), 2 km nord-est Adik, 2 km nord-est Karaci, 3 km nord Kosai.

În cursul zilei de 12 Mai s-a continuat urmărirea inamicului, sfărâmându-se toate îndârjitele sale rezistențe și s-a terminat încercuirea inamicului dintre Parpaci și Mare, procedându-se la curățirea terenului.

S-au capturat, până în dimineața zilei de 13 Mai, 40 000 prizonieri, 156 tunuri antice, 210 aruncătoare, 2 tunuri Salve (noi introduse de sovietici pe front), 66 avioane, 850 automobile, 2 000 vehicule de tot felul și mari cantități de materiale diferite.

Comandamentul german intenționează să continue urmărirea, până la completa distrugere a inamicului, făcând efortul cu dreapta.

În zilele următoare, operațiunile au continuat cu aceeași intensitate, cu tot timpul defavorabil și noroiul care a îngreuiat înaintarea elementelor rapide, ajungându-se pe înălțimile din jurul orașului Kerçi, în luptă cu ultimele rezistențe inamice.

Trupele noastre, după terminarea curățirii inamicului încercuit între Parpaci și Mare, au reluat înaintarea pe urmele inamicului în retragerea către capul Kazantip, sfărâmându-i ultimele rezistențe din partea de nord a peninsulei Kerçi.

În după-amiaza zilei de 15 Mai, orașul și portul Kerci au fost cucerite și forțele noastre au continuat luptele de curățire a restului peninsulei până la litoral, lupte care astăzi pot fi considerate terminate, cu toată rezistența unor cuiburi de fanatici, ajutate de partizani, în colțul peninsulei la est de Kerci.

Astfel, numai după 10 zile de operațiuni, vitezele trupe germano-române, magistral conduse de domnul general oberst von Manstein, au izbutit să cucerească în întregime peninsula Kerci, distrugând sau capturând aproape totalitatea forțelor sovietice în care comandamentul bolșevic pusese atâtea speranțe.

Până acum, numărul prizonierilor a trecut de 100 000, iar numărul capturilor de armament și materiale, mereu în creștere, nu poate fi încă determinat.

Este de remarcant îndrăzneța concepție a manevrei comandamentului german și vijelioasa acțiune a trupelor germano-române, pe de o parte pătrunzându-se adânc cu dreapta pe comunicațiile inamicului, iar pe de alta, procedând la încercuirea grupului principal de forțe sovietice din partea cea mai puternic întărită a frontului (regiunea fortificată dintre Parpaci și Mare), anihilând astfel de la început orice posibilități de manevră ale inamicului.

Cooperarea dintre trupele române și cele germane s-a manifestat și de data aceasta în mod strălucit. Atât regimentele purtate române din Detașamentul Korne (Brigada Moto Groddek), care s-au acoperit de glorie în acțiunea de pătrundere pe comunicațiile inamicului către Kerci, cât și acțiunea Brigăzii 8 Cavalerie, pornită în goană pe urma Detașamentului Groddek, precum și luptele trupelor noastre de pe stânga dispozitivului de urmărire au dovedit încă o dată, dacă acest lucru mai era necesar, că ostașii români au știut să lupte cu cinste și cu același spirit de sacrificiu, arătat pe atâtea câmpuri de bătălie, pentru izbânda totală a armatelor noastre. (XXIV, 56-59)

V. CUCERIREA SEVASTOPOLULUI (iunie – iulie 1942)

Prologul operației „Störfang”. Încă înainte de sfârșitul ofensivei germano-române din peninsula Kerci, comandamentul german a luat hotărârea să lichideze și frontul Sevastopol, care durează de mai bine de 6 luni și care, prin importanța bazelor sale navale și aeriene, constituie o amenințare a flancului extrem drept al Grupului de Armate „Sud”.

În acest scop comandamentul german începe, încă de la data de 17 V, deplasarea spre vest a unora dintre M.U. care luaseră parte la bătălia din Kerci și care urmau să participe la atacul împotriva Sevastopolului („Störfang”) împreună cu trupele ce îl țineau încercuit, lăsând pentru siguranța peninsulei Kerci și a întregului litoral al Crimeei numai strictul necesar de forțe.

– În tot cursul perioadei de acalmie (10 I–2 VI 1942) trupele sovietice aflate la Sevastopol au executat lucrări de organizarea terenului, transformând întreaga zonă din spatele frontului într-un câmp fortificat.

– Totalul forțelor care apără acest front se cifrează la 8 M.U. dintre care 7 în linia de luptă și 1 în rezervă.

– Măsurile luate de comandamentul sovietic (lucrări intense de organizare a terenului, câmpuri de mine și continuile aduceri de întăriri) duc la concluzia că rușii sunt hotărâți să depună toate eforturile pentru menținerea acestui important punct strategic. (XXVIII, 2–3)

Beligeranții: forțe și capacitate combativă.

1. Trupele ruse

a) Pe întregul front al Sevastopolului, în total valoarea a 10–11 divizii de infanterie, astfel:

- 8 divizii infanterie, din care 2–3 divizii în rezervă;
- 6 brigăzi (regimente) infanterie marină, din care 2 în rezervă;
- una divizie de cavalerie (părți);
- diferite unități neîndivizionate.

Toate aceste forțe inamice, erau repartizate în 4 sectoare.

În fața Corpului de Munte român se găseau:

- 15 batalioane în linia 1
- 5-7 batalioane în rezervă.

b) Capacitatea combativă.

Din informațiunile căpătate s-au putut stabili următoarele:

- Unitățile ce fac parte din Diviziile 25 și 386 Infanterie au companiile cu efective ce variază între 40-100 oameni, contându-se pe reînnoșări aduse în ultimele zile.

Compunerea unităților, din punct de vedere etnic, era neomogenă. Intrau:

- 80% caucazieni;
- 20% ruși și ucraineni ce erau întrebuințați la mitraliere, aruncătoare, cadre etc.

Moralul caucazienilor, scăzut.

Brigăzile (regimentele) de infanterie marină aveau efectivele aproape complete. În componerea lor aveau 50% ruși, oameni de încredere ai regimului.

Moralul bun.

La toți s-a ordonat economie în consumul de muniții la toate categoriile de armament, trăgând în ultimul moment pentru a nu se deșvălui dispozitivul de foc.

Hrana trupelor de proastă calitate, excepție trupele de marină care aveau hrană bună.

c) În general, inamicul:

- are superioritate numerică;
- are fortificații puternice, eșalonate în adâncime, care-i măresc superioritatea numerică;
- a aflat de la prizonieri data aproximativă a atacului;
- trupele sunt hotărâte să reziste cu orice preț pentru a apăra Cetatea Sevastopolului.

2. *Trupele germano-române*

Dispuse în 3 sectoare după cum urmează:

a) *Forțele române* (sectorul centru);

- Divizia 1 Munte;
- Divizia 18 Infanterie;
- Divizioanele: 52, 54 și 57 A.G. Moto;
- Ulterior, Divizia 4 Munte;
- Regimentul 7 A.G., subordonat de la început C. XXX A. german.

b) *Forțele germane*

Corpul LIV german (sectorul nord). Compunere:

- Diviziile 22, 24, 50 și 132 Infanterie;
- Divizia 4 M. română, ulterior dată Corpului de Munte român;

- Ulterior, regimentele de infanterie ale Diviziei 46 Infanterie germane, care au înlocuit treptat regimentele ce suferiseră pierderi mari;

Corpul XXX Armată german (sectorul sud). Compunere:

- Diviziile 28 Ușoară, 72 și 170 Infanterie;

- Regimentul 7 A.G. român;

- Alte unități germane ce n-au fost cunoscute.

Corpul VIII Aerian

Unități navale rapide italiene.

Artilerie grea, ultragrea, divizionare „Nebelwerfer“.

c) Capacitatea combativă

Trupele române. Divizia 1 Munte. Pierduse spiritul ofensiv, în urma unei perioade de 7 luni de apărare (Dec. 1941 – Mai 1942).

Această divizie, inițial, nu a avut posibilitatea ca unitățile sale să fie retrase de pe front pentru reorganizare, instrucție, disciplină, igienă. După ce i s-a pus la dispoziție Batalionul 13 V.M., s-au putut scoate batalioane din linia I prin rotare, pe timp foarte scurt, pentru deparazitarea, curățirea și odihna oamenilor.

Recompletarea efectivelor nu s-a putut face pe timpul luptelor de la Sevastopol, pentru că n-a avut batalioanele de marș.

Spiritul ofensiv a revenit acestei M.U. în urma câtorva acțiuni ofensive repetate în cursul aceleiași zile, reușind ca ulterior să obțină rezultate hotărâtoare.

Divizia 18 Infanterie

- Această divizie a înlocuit pe frontul Sevastopol Divizia 50 Infanterie germană.

- Spiritul combativ – foarte bun, divizia fiind animată de dorința de a avea cât mai multe victorii, pe care a reușit să și le adjucece.

- Pe timpul luptelor de la Sevastopol a primit batalioanele de marș, deci a avut posibilitatea să și mențină forța combativă.

Divizia 4 Munte

- Inițial a avut un sector pentru apărarea coastei între Alușta și Sudak.

- Această divizie a putut fi instruită, iar comandantii să și aibă unitățile în mână.

A intrat în acțiune cu un spirit ofensiv bun.

- Pe timpul luptelor de la Sevastopol a primit batalioanele de marș și a avut posibilitatea să și mențină forța combativă.

Trupele germane

- Toate unitățile C. XXX și LIV A. au luat parte la luptele pe timpul iernii, de la Sevastopol, Feodosia și Kerçi.

- Divizia 28 Ușoară a luat parte numai la bătălia de primăvară de la Kerçi.

- Pentru bătălia de la Kerçi, toate unitățile și-au reconstituit efectivele.

- Forța combativă pentru bătălia de la Sevastopol a fost bună întrucât unitățile n-au avut pierderi mari la Kerçi, în plus au avut multe mijloace noi care le-au mărit și mai mult puterea de pătrundere. (XXIX, 5-7)

Planul de operații al generalului Erich von Manstein.
Pentru distrugerea forțelor inamice și cucerirea Cetății Sevastopol, Armata 11 germană a întocmit următorul plan de operații:

1. *În faza 1*

- Cucerirea regiunii înfărite exterioare, atacând mai întâi pe frontul de nord, apoi pe frontul de sud; la centru, fixare. Efortul, inițial la aripa dreaptă.

- Obiectivul atacului de la nord este jalonat de linia: malul de nord al golfului Severnaia Buhta și înălțimile din zona Gaitani.

- Atacul de la sud are ca obiectiv linia: bifurcația drumurilor 1 500 nord-est Sapun Gora - Sapun Gora - încrucișarea de drumuri 2,5 km nord-vest Karan-Karan.

2. *În faza a 2-a*

- Atacul asupra centurii interioare de fortificații și asupra Sevastopolului.

- Aceste operațiuni se vor ordona în raport de felul cum se vor dezvolta acțiunile din prima fază.

3. Misiuni încredințate M.U. în subordine.

a) *C. LIV A.*

- În prima fază, va cuceri malul de nord al golfului Severnaia cu înălțimea de la Gaitani, atacând pe direcția: regiunea de est a înălțimilor de la nord golful Severnaia.

- Grosul diviziilor sale va fi concentrat de la început pe direcția de atac.

- Va avea o eșalonare adâncă a diviziilor de la aripă, pentru a se putea ataca în caz de nevoie pe direcția cea mai favorabilă, cu unități dinapoi.

- Corpul de armată va cuceri cu aripa stângă înălțimile de la Gaitani, punând stăpânire cu o parte din forțe pe cota 256,2 (14,5 km est, sud-est Gaitani) în scopul de a ușura angajarea aripii drepte a Corpului de Munte și pentru a nu permite flancarea, dinspre această înălțime, a atacului de la sud.

b) *Corpul de Munte*

În prima fază a atacului:

- Sprijină atacul aripii stângi a C.LIV A. german.

- Fixează pe inamic în sectorul Mekenzia - cota 154,7 (nord Verh Ciorgun).

- Va cuceri din timp înălțimile Fediukinî (cota 135,7-înălțimea 1 km sud vest de cota 135,7-cota 125,7) pentru a împiedica posibilitățile de flancare ale inamicului asupra aripii drepte a C.XXX A. german.

- Sprijinirea C.LIV A german va fi făcută de către Divizia 18 Infanterie, care va fi angajată pentru aceasta la aripa dreaptă a Corpului de Munte.

c) *Corpul XXX Armată*

În prima fază:

- Va cuceri înălțimile: Sapun Gora - încrucișarea de drumuri nord est cota 244,1- înălțimea de pe linia încrucișarea de drumuri - bifurcația de drumuri nord vest Karan și înălțimile de lângă Karan.

În vederea obținerii de posibilități, pentru atacul principal al C. Armată:

- Cu divizia din dreapta, va cuceri cota 164, 9, iar cu o parte din forțe, printr-un atac învăluitoare dinspre dealul Capelei, va cuceri versantul de nord-vest al dealului Capelei și localitatea Kamarî.

- Cu divizia din stânga va cuceri mai întâi: creasta dealului 2 km est-212,1 (Zinnober), folosind pentru aceasta flancarea dinspre Balaklava; ulterior va pune stăpânire pe versantul de nord al dealului fortificat în legătură cu un atac dinspre front pe direcția Kadîkovka.

d) *Corpul VIII Aerian*

- Va sprijini cu totalitatea forțelor atacul armatei asupra Sevastopolului. Efortul mai întâi la C. LIV A.

- În timpul regrupării și concentrării forțelor armatei, va împiedica intervenția aviației inamice și va combate transporturile pe mare spre Sevastopol.

La data de 16 Mai, Armata 11 germană a dat ordinul pentru regruparea forțelor în vederea executării atacului asupra Sevastopolului.

C. VII A. român (Divizia 10 Infanterie, Divizia 19 Infanterie, Divizia 8 Cav. și Detașamentul Moto Korne) a fost pus la dispoziția Grupării Mattenklott, la Kerci.

Diviziile 50 Infanterie, 132 Infanterie, 28 Ușoară și 170 Infanterie germane au fost deplasate în marș pe jos și C.F. de la Kerci la Sevastopol.

Divizia 18 Infanterie și 1 Munte române și-au ocupat între timp sectoarele pentru atac, după ordinul C. LIV A. german. (XXIX, 7-9)

Cinci zile de foc (2-7 iunie 1942). Pregătirea de artilerie a început cu 5 zile înainte de ziua dezlănțuirii atacului:

- În ziua de 2 VI, Corpul VIII Aerian al generalului (Wolfram) von Richthofen, care luase parte la ofensiva de la Kerchi, începe atacul cu puternice forțe aeriene asupra tuturor obiectivelor din zona Sevastopol.

Numeroase avioane inamice sunt doborâte.

În aceeași zi la ora 6 dimineța, grosul artileriei, în colaborare cu forțele Corpului 8 Aerian, a deschis focul, prin surprindere, asupra bateriilor, cazematelor, lucrărilor, cantonamentelor și depozitelor inamicului.

- La 3 VI, tragerile de distrugere și bombardamentele aeriene au fost continuate cu efect-bun. Au fost atacate bazele navale inamice, orașul și portul Sevastopol. S-au observat lovituri în cazărmi și depozite de benzină.

- În cursul zilelor de 2 și 3 VI, artileria inamică a reacționat în general slab. Noaptea însă a răspuns prin puternice trageri de hărțuială.

- Aviația inamică a ripostat noaptea prin bombardamente puternice în spatele frontului și pe aerodromul Sasky.

- La 2 și 3 VI au fost doborâte 10 avioane inamice.

- Acțiunea artileriei și a totalității aviației continuă și în zilele următoare asupra organizațiilor inamice.

- Inamicul ripostează prin trageri de artilerie și atacuri de aviație.

- Cu începere de la 5 VI, ia parte la acțiunea de bombardament și artileria de cel mai mare calibru.

- În zorii zilei de 6 VI, Corpul Aerian a atacat cu totalitatea forțelor pozițiile și organizațiile inamicului, mai ales sectorul de nord, iar artileria a continuat tragerile de distrugere asupra organizațiilor inamice. (XXXVIII, 4-5)

Asaltul final. Ziua de 7 Iunie (ziua A). Armata 11 germană a început atacul conform planului, în zorii zilei, la orele 2, 30, pe întreg frontul.

Inamicul a executat, de la miezul nopții, puternice trageri de artilerie asupra bazelor de plecare și pozițiilor de artilerie amice.

Din declarațiile prizonierilor, obținute mai târziu, a reieșit că inamicul cunoștea foarte bine data începerii atacului Armatei 11 germane.

Inamicul s-a apărut cu îndârjire în tot cursul zilei, în toate sectoarele. Dispunea de o puternică artilerie de toate calibrele, circa 80 baterii.

Atacul s-a desfășurat astfel:

- *Corpul LIV A.* german atacă pe tot frontul, sprijinit de întregul Corp VIII Aerian. Până la căderea serii pătrunde în poziția fortificată, în mai multe puncte.

- *Corpul XXX A.* german atacă în regiunea Balaklava pentru a-și crea; prin atacuri parțiale, baze favorabile de plecare la atac. A reușit să pătrundă în unele puncte, însă unitățile germane fiind puternic contaatacate, sunt nevoite a se replia pe vechile poziții.

- *Corpul de Munte* atacă cu Divizia 1 Munte (Grupul Băjenaru) pentru cucerirea dealului Nordnase și Zuckerhut, iar cu Divizia 18 Infanterie fixează pe inamic și execută acțiuni de șoc și pătrundere în sectorul Mekenzia.

- Divizia 1 Munte din cauza focului puternic al apărării n-a putut să ajungă obiectivul ordonat. (...)

Ziua de 8 Iunie 1942

Corpul LIV Armată german continuă atacul în direcția Belbek-Inkerman.

- Inamicul a opus o dârză rezistență pe întregul front; către după-amiază, rezistența inamică a devenit mai slabă.

- Au fost respinse câteva contraatacuri inamice, sprijinite de care de luptă.

- Corpul de Armată a reușit până la căderea serii să câștige teren pe întreg frontul.

Corpul de Munte

- Incursiunile executate au dat de o puternică rezistență inamică.

- Inamicul a executat contraatacuri puternice, sprijinite de aviație, reușind să recucerească Rumänenhöhe și Zuckerhut, respingând unitățile până pe poziția lor inițială.

Versantul de est al înălțimii Nordnase a rămas în stăpânirea Diviziei 1 Munte.

Corpul XXX A.

- S-au executat recunoașteri care au constatat neschimbată ocuparea pozițiilor inamice.

Corpul VIII Aerian

- A sprijinit atacul C. LIV A. cu totalitatea forțelor disponibile. (...)

Ziua de 9 Iunie 1942

Corpul LIV A. german

- A continuat atacul spre sud sprijinit de întreg C. VIII Aerian și sprijinit puternic de artilerie cu un consum foarte mare de muniții. Efortul atacului a urmărit pătrunderea în direcția generală: Bahnhof Mekenzia Gori-Severnaia Buhta.

- Inamicul a executat numeroase contraatacuri în special asupra aripei drepte. Toate contraatacurile au fost respinse, cu pierderi serioase de ambele părți.

Corpul de Munte și C. XXX A.

- Inamicul s-a menținut liniștit din punct de vedere infanteristic. Lucrează intens la întărirea organizațiilor sale.

Ambele corpuri de armată au continuat tragerile metodice de artilerie, dirijate asupra organizațiilor defensive inamice.

Corpul VIII Aerian

- A sprijinit atacul C.LIV german și a oprit aviația inamică să intervină în luptele terestre. (...)

- Divizia 4 Munte, conform ordinului Armatei 11 germane, s-a dispus să fie scoasă din zona actuală și să fie îndreptată spre Sevastopol. În prezent se găsește în marș spre Siuren - Teberti - Bahcisarai, la dispoziția armatei.

Ziua de 10 Iunie 1942.

Corpul LIV A. german continuă atacul care progresează foarte lent, din cauza terenului fortificat, a reacțiilor repetate și desperate ale inamicului. (...)

Pentru continuarea operațiilor din ziua de 11 Iunie, Armata 11 germană a dat un ordin de operații care în rezumat prevedea:

- Corpul XXX A. și Corpul de Munte, cu sprijinul totalității Corpului VIII Aerian, pornesc atacul ordonat de la aripa de sud a armatei, în dimineața zilei de 11 Iunie.

- Corpul LIV A., căruia i se va aduce de către acest atac o ușurare simțitoare, pentru a-i face posibilă o înaintare rapidă, va lua sub foc artileria inamică din zona Sevastopol, Sapun Gora, Inkerman și va continua atacul chiar în dimineața zilei de 11 Iunie, cu toată intensitatea.

În noaptea de 10/11 Iunie, inamicul a contraatacat în sectorul C.LIV A., sprijinit în parte de care de luptă.

Ziua de 11 Iunie 1942

Corpul LIV A. a reușit să cucerească, după lupte grele, punctul de reper Nr. 694. Atacul executat de C. XXX A. a adus o ușurare C.LIV A. întrucât inamicul a fost nevoit să scoată unități de pe frontul de nord și să le dirijeze în sectorul C.XXX A.

Toate contraatacurile inamice au fost respinse.

Corpul de Munte. Aripa stângă a corpului, după 2 atacuri, a reușit să pună stăpânire pe înălțimea Nordnase, numai până în dreptul punctului de reper Nr. 14. Al 3-lea atac, pornit la ora 18, 50, în colaborare cu C. XXX A., a reușit să împingă prima linie numai cu câțiva metri, spre nord vest și vest.

Corpul XXX Armată. Cu tot sprijinul puternic al artileriei, al aruncătoarelor și al întregii aviații, atacul a câștigat puțin teren deoarece inamicul se apără în poziții puternic fortificate.

- S-a cucerit regiunea Ruine.

Corpul VIII Aerian

- A sprijinit cu efect bun atacul C.XXX A. O parte din forțele sale a atacat portul Sevastopol și bateriile de coastă inamice. (...)

- Divizia 4 Munte a sosit în zona Bahcisarai.

Ziua de 12 Iunie 1942

Corpul LIV Armată. A continuat luptele cu aceeași intensitate, reușind a cuceri până la amiază, la nord de Belbek, pîntecul de sud al dealului „Felsnase“, înainte de a ajunge la versantul de est al văii Russenschlucht.

În după-amiază zilei s-a atacat șanțul anticar, de ambele părți ale punctului de reper 608, reușind să se ocupe mamelonul de pe Neuhaus Höhe și regiunea nord Altes Fort.

Contraatacurile inamice date în restul sectorului au fost respinse.

În sectorul C. Munte și C. XXX A. În general situația ne-schimbată, afară de stînga C. XXX A. care a cucerit Zinnober III.

Corpul VIII Aerian. A sprijinit cu grosul forțelor atacul C. XXX A., iar cu o parte din forțe a acționat, cu bun efect, asupra bateriilor de coastă și portului. (...)

– Divizia 4 Munte a fost subordonată Corpului LIV Armată.

Ziua de 13 Iunie 1942

Corpul LIV A. Continuă să lărgească pătrunderea spre Bartenievka și Weisse Haus.

Cu toate contraatacurile inamice, corpul de armată a reușit să ocupe fortul Stalin.

Corpul de Munte. A stabilit legătura cu dreapta C. XXX A.

Corpul XXX A.

– A cucerit localitatea Kamarî–mamelonul de pe Sprung-hügel, partea de est a înălțimii Fortkuppe și Riegelhöhe.

Toate contraatacurile inamice au fost respinse cu pierderi grele pentru inamic.

Corpul VIII Aerian.

– A sprijinit cu grosul forțelor atacul C. XXX A., iar cu o parte din forțe, aripa stîngă a Corpului de Munte;

– A acționat asupra bateriilor de coastă inamice și asupra portului scufundând un vas de comerț și un distrugător inamic. (...)

– Divizia 4 Munte schimbă, în cursul nopții de 13/14 primele elemente ale Diviziei 24 Infanterie germană.

– Divizia 170 infanterie în marș în zona Ruine – satul Kamarî – versantul de vest al înălțimii Nordausläufer – Türmchen Sattel.

La orele 22, Armata 11 germană a dat un ordin de operații, care în rezumat prevede:

– Amânarea atacului înălțimilor Zuckerhut și Nordnase.

– Corpul de Munte să ia măsuri pentru siguranța flancului de nord al Corpului XXX A.

– Alte forțe vor fi pregătite pentru a face siguranța flancului Diviziei 72 Infanterie până la Gabelhöhe.

Ziua de 14 Iunie 1942

Corpul LIV A. A executat îmbunătățirea pozițiilor cucerite, pentru continuarea atacului.

– Un contraatac inamic, executat în direcția Neuhaus Höhe, a fost respins.

– În cursul după-amiezii Divizia 132 Infanterie a cucerit întregul sistem de organizații inamice de pe Neuhaus Höhe.

– Divizia 50 Infanterie a respins elementele inamice din zona Waldkreuz.

Corpul XXX A.

– A cucerit dealul Gabel, după care a atacat din nou cu Divizia 72 Infanterie, înaintând cu aripa dreaptă până la punctul reper 46, iar cu primele elemente ale aripii stângi, până la C. F. de la sud de punctul reper 43.

– Divizia 28 Ușoară a avut rezultate neînsemnate.

– Activitatea artileriei inamice, slabă în cursul dimineții, mai intensă după-amiază.

Corpul VIII Aerian.

– A sprijinit cu grosul forțelor atacul Corpului XXX A. iar cu o parte din forțe Corpul LIV Armată.

– Aviația inamică a intervenit în repetate rânduri în luptele terestre. (...)

– *Divizia 4 Munte* va prelua la 15 VI, ora 12, comanda asupra sectorului care a fost ocupat de Divizia 24 Infanterie (germană).

Ziua de 15 Iunie 1942

Corpul LIV Armată. A continuat atacul, reușind să înainteze cu forțe reduse până la versantul de nord al văii Kissekschlucht și până în fața rețelelor de la Flakstand.

– Divizia 123 Infanterie a respins un puternic contraatac inamic cu circa 2 batalioane, executat pe direcția Neuhaus Höhe. După aceasta a reluat atacul, reușind să înainteze până la șanțul anticar, de ambele părți ale punctului reper 608, și versantul de nord Neuhaus Höhe.

– Divizia 22 Infanterie a curățit pozițiile inamice din regiunea vest punctul reper 641.

– La aripa stângă a Diviziei 50 Infanterie și aripa dreaptă a Diviziei 4 Munte au fost respinse slabe contraatacuri inamice, sprijinite cu care de luptă.

La orele 16 aripile interioare ale Diviziilor 50 Infanterie și 4 Munte au pornit la atac reușind să ocupe, în parte prin lupte grele, corp la corp, resturile poziției inamice de la vest de Waldkreuz.

Corpul XXX Armată. A executat câteva recunoașteri asupra pozițiilor inamice de la vest de linia punctul reper 46–56 și a

constatat că sunt încă puternic ocupate de inamic, atât în fața Diviziei 170 Infanterie, cât și a Diviziei 28 Ușoară.

Toate incursiunile executate de inamic au fost respinse.

Corpul VIII Aerian. A sprijinit atât atacul Corpurilor LIV și XXX A., cât și respingerea contraatacurilor inamice. O parte a acționat asupra bateriilor, rezervelor și aprovizionărilor inamice. Aviația inamică a acționat numai către seară cu câteva avioane. (...)

Intențiuni

Corpul LIV Armată va ocupa la 16.06, dimineața, cazemata de la sud de punctul reper 639, iar în după-amiaza zilei fortul Wolga. Pentru ziua de 17.06 atacul în direcția Bartenievka.

Corpul XXX Armată va continua atacul cu Divizia 170 Infanterie asupra înălțimii Adler Höhe și mai la sud.

Ziua de 16 Iunie 1942

Cu toate că rezistența inamică pare că slăbește, totuși el continuă să apere cu îndârjire fiecare bucată de teren.

Corpul LIV Armată. A continuat atacul, reușind a ocupa grupul de case sud fortul Stalin, curățind în unele locuri cuiburile inamice din spatele primei linii.

Corpul de Munte. Divizia I Munte cu o parte din forțe a ocupat Hof. Marindaki, cucerind prin asaltare un grup de cazemate situat la 200 m nord punctul reper 13.

Divizia 18 Infanterie a executat incursiuni.

Corpul XXX Armată. A continuat atacul cu Divizia 72 Infanterie și cu Divizia 170 Infanterie. Atacul a progresat până la amiază, în special cu aripa dreaptă. Inamicul a fost respins de pe înălțimile puternic fortificate de la vest punctul reper 46 – 56 și de pe Adler Höhe.

– Câteva contraatacuri inamice, executate în după-amiaza zilei asupra înălțimii Adler, au fost respinse.

– Divizia 170 Infanterie a ocupat către seară poziția inamică din zona Weingut, iar parte din această divizie a reușit să pătrundă în sistemul de operațiuni inamice, imediat est punctul reper 54.

Corpul VIII Aerian. A sprijinit cu grosul forțelor sale atacul Corpului XXX Armată, iar cu o parte, atacul Corpului LIV Armată. (...)

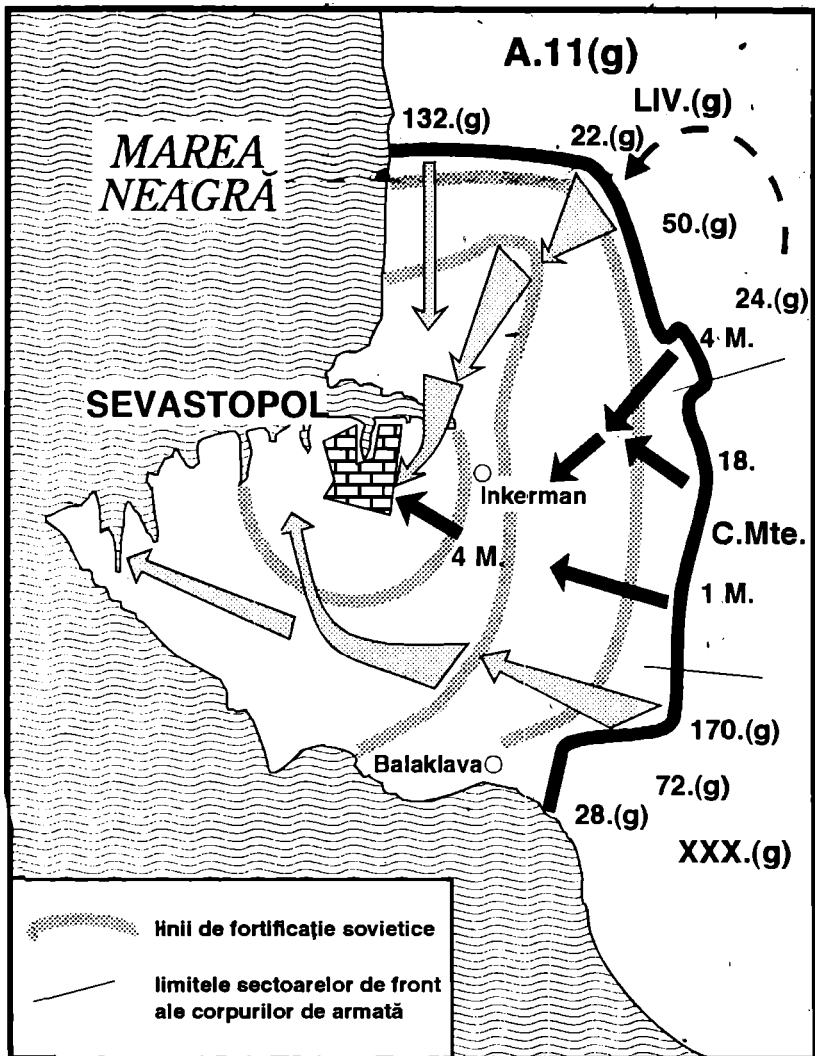
Intențiuni

În vederea operațiunilor din ziua de 17 Iunie, Armata 11 dă ordinul de operații Nr. 2605/942, care în rezumat prevede:

Corpul de Munte va neutraliza cât mai repede prin trageri puternice de artilerie inamicul de pe Fussteighöhe, pentru a exclude flancarea aripii de nord a Corpului XXX Armată.

La 17 Iunie, corpul va trece la atac cu aripa stângă din zona Gabelhöhe, pe direcția If. Ribekovo, pentru a ocupa înălțimea

ASEDIUL FINAL AL SEVASTOPOLULUI
(iunie - iulie 1942)

Fussteig. Atacul se va da în legătură cu dreapta Corpului XXX Armată.

Ziua de 17 Iunie 1942

Atacul C. LIV A. a fost hotărâtor pentru luptele de la golful Severnaia.

La orele 2.45, după o puternică pregătire de artilerie și aviație, corpul de armată a atacat sistemul de fortificații de la nord de golful Severnaia. Rezistența îndârjită a inamicului a slăbit către amiază. Au fost ocupate forturile: Bastion, Maxim Gorki, Molotov, Tschëka, G.P.U., Sibirien și Wolga.

Rezistența puternică de la capul de pod Liubimovka, de la aripa de est a C.LIV A., cât și cea de la aripa de nord a Corpului de Munte se mențin.

Înălțimile din fața aripii stângi a Diviziei 50 Inf. și a aripii de nord a Diviziei 4 Munte sunt încă puternic ocupate de inamic, probabil pentru a putea opri prin flancări puternice atacul Corpului de Munte asupra sistemului de organizațiuni din fața corpului.

Înainte de amiază artileria inamică și-a intensificat simțitor tragerile.

Corpul de Munte. Atacul Diviziei 1 Munte a progresat mult față de îndârjita rezistență inamică. Înălțimile Zuckerhut și Nordnase au fost ocupate.

Inamicul ocupă foarte puternic înălțimea Fussteig Höhe, oprind progresiunea diviziei.

Pentru dezvoltarea acestor operațiuni, Armata 11 germană a dat un ordin de operații pentru Corpul de Munte, privitor la atacul pentru cucerirea înălțimii Fussteig și masivul de înălțimi până la Denkmalsbrücke și înălțimile de la punctele de reper 49-61.

Corpul XXX Armată. A ocupat numeroase cazemate inamice și a curățat zona din jurul înălțimii Adler de resturile inamice.

Atacul asupra înălțimilor Sapun n-a putut fi continuat.

Rezistența din fața corpului de armată nu este încă înfrântă.

S-au observat aduceri de întăriri din direcția nord de înălțimile Sapun, transportate în camioane.

Corpul VIII Aerian. A sprijinit cu grosul forțelor atacul Corpului LIV A., iar cu o parte din forțe a acționat în folosul C. XXX A. și asupra artileriei și aprovizionărilor inamice. (...)

Ziua de 18 Iunie 1942

Corpul LIV Armată

- Rezistența inamică din capul de pod de la Liubimovka a fost înfrântă prin lupte grele.

- Divizia 132 Infanterie a pătruns înainte de amiază până la bateriile inamice de la Siskova, ocupând partea de nord, iar stânga diviziei a înaintat până la punctul reper 622.

- Divizia 24 Infanterie: după ce a trecut prin Bartenievka, a străpuns sistemul de fortificații inamice, iar în cursul după-amiezei a cucerit Kurwenberg.

- Divizia 22 Infanterie a ocupat fortificațiile Doneț și Ural, precum și Latrinenberg, înaintând până la golful Severnaia, între punctul reper 675-677.

- Divizia 50 Infanterie a respins la aripa stângă două contraatacuri inamice, în forță de câte un batalion.

Inamicul din fața Diviziei 50 Infanterie și 4 Munte ocupă puternic bateriile de deal de la Judennase la sud Waldkreuz, iar de aici vechea sa poziție.

Corpul de Munte

Atacul Diviziei 1 Munte a câștigat puțin teren din cauza îndârjitei rezistențe inamice.

În cursul după-amiezei inamicul a contraatacat de 3 ori, cu valoarea a câte un batalion în sectorul de atac al acestei divizii.

Toate contraatacurile au fost respinse.

Corpul XXX Armată

Atacul îndreptat în direcția Sapun Höhen și înălțimilor nord de cota 212, 1 a progresat puțin din cauza rezistenței inamicului și a întinselor câmpuri de mine.

Corpul VIII Aerian

A sprijinit atacul Corpului XXX Armată, iar cu o parte din forțe a acționat în sectorul în Corpului LIV Armată și Corpului de Munte. De asemenea, a executat bombardamente cu rezultate bune asupra amplasamentelor de artilerie și aruncătoare, precum și asupra aprovizionărilor inamice.(...)

Intențiuni

Pentru continuarea operațiunilor după ajungerea pe malul de nord al golfului Severnaia, Armata 11 a dat ordinul care în rezumat prevede: armata, după regruparea forțelor, continuă atacul, ocupă înălțimile Gaitanî, Fediukinî și Sapun Höhen, creând astfel posibilități pentru îndreptarea atacului asupra centurii interioare de fortificații.

Ziua de 19 Iunie 1942

Corpul LIV Armată a continuat cu distrugerea elementelor inamice, încercuite în spatele zonei de luptă.

Cu toată rezistența îndârjită a inamicului, bateria Șișkova a fost ocupată, iar fracțiunile inamice din regiunea punctelor de reper 621, 622, 633 au fost aruncate.

Primele elemente ale Diviziei 132 Infanterie au pătruns în fortul Lenin. Atât aici, cât și la Nordfort, luptele au fost în curs.

Divizia 24 Infanterie a pătruns în cartierul mărginaș, respingând inamicul care s-a apărat îndârjit. Cheiurile de ambele părți

de Trockendok (punctul reper 673) au fost luate, atingându-se coasta.

Din zorii zilei, inamicul contraatacă în forță de 1 batalion la legătura dintre Divizia 50 Infanterie și Divizia 4 Munte. Toate contraatacurile au fost respinse.

Corpul de Munte: încercările Divizia 1 Munte de a pune stăpânire pe înălțimea cu punctul reper 25 au rămas fără succes din cauza focului de arme automate și aruncătoare.

Corpul XXX Armată: inamicul a încercat prin repetate contraatacuri, sprijinit de artilerie și aruncătoare, să recucerească înălțimea cu cota 29,4, însă fără succes.

Corpul VIII Aerian a sprijinit cu unități „Stuka” atacul Corpului LIV Armată, acționând totodată și asupra bateriilor inamice de la sud-vest și vest de Sevastopol.

Aviația de luptă a atacat neîntrerupt, cu bombe grele și din cele mai grele (2 500 kg), atât orașul Sevastopol, cât și depozitele de aprovizionare inamice din văile de la est și sud-est de oraș. (...)

Activitatea din timpul nopții de 19/20 Iunie

În sectorul Corpului LIV Armată, slabe trageri de hărțuială inamice cu artilerie.

Divizia 1 Munte, după ce a respins 3 contraatacuri inamice îndreptate asupra înălțimii Zuckerhut și punctele reper 34 și 35, a ocupat înălțimea cu punctul reper 25.

Divizia 28 Ușoară a pătruns în poziția de la imediat nord de cota 25, 6.

Aviația inamică a atacat cu avioane izolate linia principală de luptă.

Ziua de 20 Iunie 1942.

Corpul LIV Armată: inamicul de pe Batterie-Zunge continuă să reziste dârz.

În fața aripii stângi a acestui corp de armată (Diviziile 50 Inf. și 4 Munte) inamicul ocupa pozițiile sale cu aceleași forțe puternice. Se pare că inamicul și-a retras o parte din forțe din fața Corpului de Munte.

Divizia 132 Inf. : a luat în după-amiaza zilei, prin lupte grele, fortul Lenin, reușind să pătrundă și în partea de nord a bateriei inamice de la punctul reper 652, cât și în partea de nord a Nordfortului.

Îndârjitele lupte ale Diviziei 24 Inf. de la Nordfort și cartierul mărginaș al orașului au continuat tot timpul zilei cu aceeași intensitate. Elemente din această divizie au pătruns în cartierul mărginaș, înaintând până la coastă în jurul punctului de reper 673. Frațiunile inamice de la Kurwenberg au fost încercuite și distruse.

Corpul de Munte: după respingerea mai multor contraatacuri inamice, îndreptate asupra înălțimilor Zuckerhut, Nordnase și asupra înălțimii cu punctul reper 25, Divizia 1 Munte a atacat, ajungând cu primele elemente până în apropiere de Denkmalbrücke.

Aripa stângă a Diviziei 18 Inf. s-a legat de atacul Diviziei 1 Munte, înaintând până la sistemul de organizațiuni inamice de la 800 m vest de cota 154, 7 (punctul reper 7). La căderea seriei se găsea în luptă la imediat est de Altes Fort.

Corpul XXX Armată: numai redusă activitatea infanteristică.

Corpul VIII Aerian: a acționat neîntrerupt și eficace asupra bateriilor inamice și a atacat cu succes adunările de trupe de la golfurile est de K. Hersones, cât și asupra depozitelor de aprovizionare. (...)

Modificări în dispozitiv. Din cauza grelelor pierderi suferite de Corpul LIV Armată german în luptele duse până la această dată, s-a hotărât și chiar a început aducerea de unități de infanterie de la Divizia 46 Inf. (Kerci) și Divizia 213 Siguranță (din interior), pentru înlocuirea unităților de infanterie greu încercate.

Intențiuni. Corpul LIV Armată va continua atacul pe peninsula Batterie Zunge, cât și asupra cartierului marginaș al orașului. Regruparea forțelor acestui corp de armată, pentru atacul înălțimilor de la Gaitani. Atacul va începe, contrar celor raportate anterior, numai în ziua de 22 sau 23 Iunie.

Corpul de Munte va executa cu Divizia 18 Infanterie incurșiuni puternice pe întregul front. Cu aripa stângă (Divizia 1 Munte) va ataca în colaborare cu Divizia 170 Inf. (Corpul XXX Armată) înălțimile Fediukini.

Corpul XXX Armată va ataca de la sud la nord, cu Divizia 170 Inf., pentru ocuparea înălțimilor Fediukini, la vest de valea Artilerie Schlucht. În est va continua tragerile de distrugere.

În legătură cu operațiunile viitoare ale armatei, cât și pentru atacul centurii interioare a fortificațiilor Armata 11 dă ordinul de operații care în rezumat prevede:

Armata va continua neîntârziat atacul, după cucerirea înălțimilor de la est Gaitani și a înălțimilor Fediukini.

Primul obiectiv al atacului este cucerirea unui cap de pod dincolo de golful Severnaia-Cernaia, de către Corpul LIV Armată.

Ziua („U“) și ora („W“) de atac, precum și conducerea atacului în detaliu se va ordona la timp, după felul cum se va dezvolta situația până în ajunul atacului.

Corpul XXX Armată va ataca simultan cu Corpul LIV Armată pentru a cuceri înălțimile Sapun.

Misiunea Corpului de Munte depinde de dezvoltarea situației ce se va ordona la timp. Va fi gata de atac în ziua U-1.

Ziua de 21 Iunie 1942

Corpul LIV Armată: în cursul zilei, rezistența inamică de pe peninsula sud-vest Bartenievka a fost înfrântă. Cuiburile de rezistență inamice ce se mențin în această regiune sunt în curs de lichidare.

Fracțiuni din Divizia 24 Inf. au pătruns în cartierul mărginaș al orașului, unde sunt în curs lupte grele de stradă cu resturile inamice, care sunt sprijinite de numeroși civili înarmați.

Corpul de Munte: atacul Diviziei 1 Munte în direcția Bastion II, ce a început în dimineața zilei, nu a mai putut progresa în cursul după-amiezii. Stânga diviziei a fost împinsă până în regiunea de sud a punctului reper 50, pentru a interzice cu foc podul de peste râul Cernaia, de la vest de punctul reper 701.

Divizia 18 Infanterie a executat în cursul zilei incursiuni, respingând inamicul care ocupa în general numai cazematele și organizațiunile puternice. În după-amiaza zilei, divizia a împins puternice recunoașteri, ce până la căderea serii au pătruns în dispozitivul inamic, până în apropiere de Bastion II, unde au fost oprite de foc puternic din direcția Hügel și Bastion II.

Corpul XXX Armată, cu Divizia 170 Inf. și Divizia 1 Munte, a continuat atacul asupra înălțimilor Fediukinî, ajungând, până la ora 16, cu toată rezistența îndârjită a infanteriei inamice și cu toată flancarea puternică de pe înălțimile Sapun și Kegel (punctul reper 703), cu primele elemente până la circa 500 m sud de Nov. Șuli. În după-amiaza zilei au fost respinse repetate contraatacuri inamice, executate din direcția Nov. Șuli și înălțimile Sapun. Atacul corpului de armată nu a mai putut progresa, atât din cauza acestor contraatacuri, cât și din cauza intenselor flancări de pe înălțimile Sapun.

Divizia 28 Ușoară a ocupat în zorii zilei sistemul de fortificații inamice din jurul punctului reper 53 (careu 4830).

Recunoașterile împinse pe direcțiile Sapun Höhen, nord-vest și vest Nov. Șuli au constatat că aceste zone sunt încă puternic ocupate de inamic.

Corpul VIII Aerian a sprijinit cu grosul forțelor, neîntrerupt, atacul Corpului XXX Armată, precum și Corpul de Munte, acționând în același timp și asupra bateriilor și depozitelor de aprovizionare. (...)

Ziua de 22 Iunie 1942

Corpul LIV Armată a atacat la ora 2,30 înălțimile Gaitani sprijinit de focul masiv al artileriei și de grosul forțelor Corpului VIII Aerian.

Divizia 24 Inf., de la dreapta corpului, a înfrânt ultima rezistență inamică din cartierul mărginaș al orașului și a atins cota între punctul reper 670 și 672.

Divizia 22 Inf.: a reușit să ocupe Fullstation (punctul reper 679).

Divizia 50 Inf., prin lupte grele, a înfrânt rezistența inamicului din cazematele și pozițiile puternice de pe Judennase și înălțimile de la est de aici. Luptele au fost peste măsură îngreuiate și din cauza căldurii excesive (chiar din primele ore ale dimineții, temperatura a fost + 50 grade).

Aripa dreaptă a Diviziei 4 Munte, până la ora 14, a reușit să pătrundă la vest de punctul reper 708, circa 250 m, sud Rollbahn, unde a fost oprită de rezistența inamică foarte îndârjită.

Inamicul a contraatacat de patru ori. Forța acestor contraatacuri a fost de circa 2 companii fiecare, toate însă au fost respinse.

În după-amiaza zilei, atacul Diviziei 4 Munte a progresat numai puțin.

Corpul de Munte. În cursul dimineții, Divizia 18 Inf. a executat recunoașteri în forță pe întregul sector; toate au fost însă primite de focuri puternice.

Până la ora 15, atacul executat pentru cucerirea crestei Lilliennhöhe a reușit să pătrundă în șanțurile inamice de la vest de cazemata din partea de sud a careului 544. La ora 15, 30 inamicul a contraatacat și a fost respins.

Recunoașterile Diviziei 1 Munte, împinse pentru a verifica prezența inamicului, au fost primite cu focuri puternice de arme automate și aruncătoare. În cursul dimineții, toate încercările diviziei de a progresa către nord și de a pune stăpânire pe podul vest de punctul reper 701 au fost primite cu focuri foarte intense de armament automat și aruncătoare.

Corpul XXX Armată. Inamicul s-a menținut liniștit din punct de vedere infanteristic. Recunoașterile împinse au constatat ocuparea puternică a pozițiilor inamice din Nov. Șuli și de pe înălțimile Sapun.

Divizia 72 Infanterie a luat în zorii zilei, prin surprindere, versantul de nord al înălțimii Adler.

Divizia 28 Ușoară a pătruns în pozițiile inamice de la nord de cota 25, 6, stabilind astfel legătura cu aripa stângă a Diviziei 72 Inf. pe linia ferată imediat est punctul reper 55.

Corpul de armată a continuat tragerile asupra artileriei și cazematei inamice de pe înălțimile Sapun.

Corpul VIII Aerian: a sprijinit cu grosul forțelor atacul Corpului LIV Armată. O parte din forțe a acționat neîntrerupt

asupra bateriilor inamice și a atacat rezervele și depozitele de aprovizionare inamice din port, cât și din văile de la est de Sevastopol. (...)

Modificări în dispozitiv

Divizia 132 Inf.: a fost scoasă din front și adusă în rezervă în regiunea Kamișli și mai la vest.

Au început să sosească unități (valoarea unui regiment) și din Divizia 444 Siguranță, care au fost subordonate Corpului XXX Armată.

Ziua de 23 Iunie 1942

Corpul LIV Armată a continuat atacul în zorii zilei și a reușit să distrugă resturile inamice din subteranele de la punctul reper 645.

Divizia 22 Infanterie a ocupat Neisse Klippe ajungând până la coastă. Câteva grupuri inamice mai opun încă rezistență în grupurile de case, cât și în peșterile văii Hollen.

Divizia 50 Inf. a înaintat înainte de amiază spre sud, în terenul accidentat și împădurit, atingând până la amiaza zilei p.r. 685 și farul de la p.r. 690. Inamicul continuă să se apere îndărjit în cazemate izolate și în punctele sale de rezistență.

În după-amiaza zilei divizia a continuat atacul asupra înălțimii Gaitani. Către seară, aripa dreaptă a pătruns în partea de vest a staului Mekensievî Gorî. Aripa stângă a diviziei se găsea la farul 500 m est de aici.

Atacul Diviziei 4 Munte după înfrângerea unei slabe rezistențe inamice, dintre Weisses Haus și Höhe 60, a progresat bine în tot cursul zilei. A atins regiunea 250 m nord p.r. 705, făcând aici legătura cu aripa stângă a Diviziei 50 Inf.

Corpul de Munte. Divizia 18 Infanterie: recunoașterile trimise în zorii zilei au fost respinse cu foc puternic de arme automate și aruncătoare, pe întregul front. Către orele 9,45, trecându-se la atac din direcția Mekensievî spre Waldhöhe, aripa dreaptă a ajuns la ora 19 la șoseaua 1 km nord Bastion II.

Atacul aripii stângi, executat în direcția Hügel, a fost oprit de focuri puternice din zona Bastion II și Hügel.

Divizia 1 Munte a reușit să cucerească în cursul nopții de 22/23 Iunie podul de peste Cernaia (300 m vest p.r. 701), cu toate că are flancul descoperit prin faptul că Divizia 170 Inf. nu a ajuns încă la obiectivul fixat.

Divizia reluând atacul către ora 10 în direcția Haeken Schlucht, aripa sa stângă nu a putut trece peste Cernaia din cauza focurilor puternice de arme automate și aruncătoarelor. Dreapta a reușit să treacă Cernaia în regiunea șanțului anticar (colțul de sud-vest al careului 5136) și a continuat înaintarea,

fiind stânjenită tot timpul de focurile foarte puternice trase din cazemate, cât și din cauza barajelor de aruncătoare.

În tot cursul zilei inamicul a reacționat prin bombardamente cu aruncătoare și artilerie, în special asupra primei linii.

Corpul XXX Armată. Recunoașterile împinse au constatat ocuparea puternică a pozițiilor inamice de la Nov. Șuli.

Incursiunile Diviziei 170 Inf. au ocupat botul de deal 750 m. nord-vest p.r. 61, iar printr-o acțiune prin surprindere a curățit pozițiile inamice de la est de c.f. sud Jablobnițkovo.

Divizia 72 Inf. a respins înainte de amiază două contraatacuri inamice, îndreptate asupra înălțimii Adler Höhe.

Artileria a continuat tragerile asupra cazematelor și organizațiilor inamice de pe Sapun-Höhen.

Corpul VIII Aerian a sprijinit atacul Corpului LIV Armată și Corpului de Munte și a acționat asupra bateriilor și depozitelor de aprovizionare inamice. (...)

Ziua de 24 Iunie 1942

Corpul LIV Armată: în zorii zilei aripa stângă a corpului a continuat atacul înălțimilor de la Gaitani, angajând și Divizia 132 Inf. între Divizia 50 Inf. și Divizia 4 Munte. Prin lupte grele, fiecare rezistență a trebuit ruptă din sistemul de organizațiuni inamice.

În detaliu:

Divizia 50 Inf. după lupte grele a ocupat spre seară satul Mekensievî Gori.

Atacul Diviziei 132 Inf. pentru cucerirea văii Daumenschlucht a progresat foarte puțin.

Divizia 4 Munte, în colaborare cu părți din Divizia 18 Inf., a pornit la atac asupra înălțimii Bastion II; la căderea serii, luptele erau în curs.

Divizia 22 Inf.: a distrus cuiburile izolate de rezistență inamică care se mai apărau îndârjit.

Corpul de Munte. Divizia 18 Inf.: a reluat atacul la ora 14,40 din direcția Wald Höhe, asupra înălțimii Bastion II. Până seara a reușit să cucerească forma de teren Sattel, unde inamicul rezistă cu înverșunare.

Divizia 1 Munte a atacat către ora 11 în direcția nord-est Nov. Șuli, reușind să cucerească patru cazemate din partea de nord-est a localității.

Inamicul, sprijinit de focul intens al artileriei și de aruncătoare, a contraatacat puternic dinspre Nov. Șuli forțând unitățile din acel sector să se replieze pe vechea poziție.

Unitățile Corpului de Munte au suferit pierderi serioase în decursul luptelor pentru cucerirea regiunii fortificate de la

Sevastopol, rămânând numai câte 40-60 luptători în front de companie.

Atacul Corpului de Munte va continua în cursul zilei de mâine pentru cucerirea înălțimii Bastion II.

Corpul XXX Armată a executat câteva recunoașteri care au constatat ocuparea neschimbată a pozițiilor inamice.

Artileria a continuat tragerile asupra pozițiilor, cazematelor și bateriilor inamice de pe înălțimile Sapun.

Corpul VIII Aerian a sprijinit cu grosul forțelor atacul asupra înălțimilor Gaitani, acționând totodată și asupra bateriilor și aprovizionărilor inamice (...)

Ziua de 25 Iunie 1942

Corpul LIV Armată: inamicul a continuat să reziste pe versanții abrupti între punctele de reper 677-679.

Cu toată îndârjita rezistență inamică, care se apără până la ultimul om, atacul a progresat destul de bine.

Divizia 50 Inf., în cursul după-amiezii, a ocupat, după lupte grele, înălțimea Speth Höhe.

Divizia 132 Inf.: a pus stăpânire pe dealul Sachsenberg și a înaintat cu primele elemente până la grupul de cazemate de la 750 m est de dealul Sachsenberg.

Divizia 4 Munte: a reluat atacul de pe înălțimea cu cota 113,7 spre sud. Până la căderea serii a ajuns cu primele elemente în regiunea Pass (careu 5140).

Corpul de Munte: din declarațiile prizonierilor și din îndârjita rezistență a inamicului rezultă că în fața acestui corp de armată forțele inamice s-au menținut aceleași (valoarea: circa 5 batalioane) și că aceste forțe au primit misiunea de a rezista și la încercuire, până la sacrificiu.

Divizia 18 Infanterie: la ora 3 a reluat atacul cu aripa de nord pe direcția Sattel-Bastion II.

După lupte violente în zona Sattel, s-a reușit să se rupă rezistența inamicului și să se deschidă o spărtură în dispozitivul de apărare inamic. Un batalion ușor, constituit din cele 3 companii de cercetare ale Regimentelor 18, 90 și 92 Inf., a pătruns viguros prin spărtura realizată, cucerind către ora 12,30 Bastion II, respingând în același timp și un puternic contraatac inamic.

În zona Sattel, resturile inamice încercuite continuă să reziste. Operațiunea de curățire este în curs.

Divizia 1 Munte a executat în dimineața zilei un atac cu aripa stângă, în direcția Denkmalsbrücke-Bastion II, în colaborare cu stânga Divizia 18 Inf., ajungând la colțul de nord-est al șanțului anticar (careu 5136).

Intențiunile Corpului de Munte pentru ziua de 26 VI sunt: a relua atacul de la nord la sud pentru cucerirea înălțimilor Hügel

și a organizațiilor de la sud-vest de Bastion II, după care se va continua înaintarea spre sud către Saharnaia Golovka, închizând astfel valea Cernaia.

Divizia 1 Munte, la 26 VI seara, își va regrupa forțele la dreapta Corpului XXX Armată.

Corpul XXX Armată: Nici un eveniment important. Trageri de hărțuială de ambele părți.

Corpul VIII Aerian a sprijinit atacul Corpului LIV Armată asupra înălțimilor de la Gaitani. Au continuat de asemeni acțiunile obișnuite asupra pozițiilor, bateriilor și depozitelor de aprovizionare inamice de pe înălțimile Sapun Höhen și din văile de la est de oraș. (...)

Ziua de 26 Iunie 1942

Corpul LIV Armată a continuat curățirea organizațiilor subterane de pe versanții abrupti între p.r. 697 – 679, care au fost apărute până la ultimul om.

Inamicul din fața centrului și aripii drepte a corpului de armată continuă să reziste peste tot cu înverșunare.

Atacul Diviziei 50 Inf. nu a putut progresa; primele elemente ale atacului au fost retrase până la poziția lor inițială din cauza flancurilor din regiunea Langer Berg și de pe înălțimile de la punctul de reper 1653.

Divizia 132 Inf. a înaintat numai puțin; la ora 14,30 a reluat din nou atacul în direcția înălțimii Langer.

Divizia 4 Munte, cu toată dârza rezistență inamică, a ocupat în după-amiaza zilei grupul de cazemate de la 1 km vest de Bastion II.

Corpul de Munte: situația din față Diviziei 18 Inf. a rămas neschimbată față de dârza rezistență a inamicului, care rezistă la încercuire. S-a continuat curățirea regiunii Sattel și a versantului de est al înălțimii Bastion II.

Centrul diviziei, cu tot focul intens inamic, a reușit să cucerească către ora 11 înălțimea Lillien.

Divizia 1 Munte, prin recunoașterile trimise, a stabilit că inamicul continuă să ocupe puternic lucrările sale.

Intențiunile Corpului de Munte pentru ziua de 27 Iunie: cucerirea bastionului fortificat Hügel și a organizațiilor de la sud-vest de Bastion II, apoi închiderea văii Cernaia între Saharnaia Golovka și p.r. 701.

Corpul XXX Armată: Nici un eveniment important.

Incursiunile Diviziei 72 Inf. au câștigat câteva sute de metri de teren la vest p.r. 72.

Corpul VIII Aerian a sprijinit atacul Corpului LIV Armată și Corpului de Munte și a acționat asupra bateriilor și depozitelor inamice.

Pe frontul peninsulei Kerci: în noaptea trecută inamicul a încercat să debarce la portul Durande (16 km sud Marfovka) cu 4 vase. Înainte de a ajunge la coastă, vasele au fost silite prin foc să se înapoieze. (...)

Ziua de 27 Iunie 1942

Corpul LIV Armată a continuat atacul cu aripa stângă, în legătură cu Corpul de Munte, pentru închiderea văii Cernaia, și lînd pe inamic să cedeze între Gaitani și Hûgel. Până în după-amiaza zilei, prin lupte foarte grele, s-a ocupat Langer-Berg (Divizia 132 I.), p.r. 703 (Divizia 4 Munte) și Hûgel (Divizia 18 Inf.).

Divizia 50 Inf., cu o parte din forțe, a continuat distrugerea elementelor inamice dintre p.r. 688 și 689.

Către seară, aripile interne ale Diviziei 50 și Diviziei 132 Inf. au reluat atacul asupra pozițiilor inamice din jurul localității Gaitani.

Divizia 4 Munte a cucerit către ora 8,30 regiunea fortificată Saharnaia Golovka și a terminat curățirea văii Tunnelschlucht.

Corpul de Munte: în a doua jumătate a nopții, unitățile Diviziei 18 Infanterie au asaltat lucrările fortificate din regiunea Hûgel, din zona cotei 256,2 și au atacat pozițiile fortificate de la sud și sud-vest Hûgel și Bastion II.

În zorii zilei, inamicul a fost complet nimicit și batalioanele diviziei au atins valea Cernaia între Kegel (Saharnaia Golovka) și sud p.r. 701.

Inamicul a fost complet surprins de atacul spre Cernaia.

Divizia 1 Munte, prin recunoașterile trimise, a constatat ocuparea puternică a regiunii Nov. Șuli de către inamic.

S-a realizat legătura cu stînga Diviziei 18 Inf. în regiunea sud p.r. 701.

Corpul XXX Armată: nici un eveniment important.

Corpul VIII Aerian a sprijinit cu succes atacul asupra înălțimii Gaitani și a acționat asupra bateriilor și instalațiilor de aprovizionare inamice.

Către seară au fost atacate cu forțe masive (150 avioane) pozițiile inamice din fața Corpului XXX Armată. (...)

Modificări în dispozitiv

– Divizia 1 Munte a fost subordonată Corpului XXX Armată. Se află în curs de regrupare în zona sud-vest valea Cernaia și nord-vest Nijn. Ciogun.

Intențiuni

Terminarea curățirii în zona Gaitani. Pregătirea atacului centurii interioare de fortificații.

Ziua de 28 Iunie 1942

Corpul LIV Armată. Divizia 50 Inf. a înfrînt ultima rezistență inamică de la Gaitani și regiunea 350 m est p.r. 691.

Aripa stângă a înaintat de-a lungul c.f. cucerind podul de c.f. neavariat și a ajuns până la partea de nord a localității Inkerman.

Corpul de Munte. Divizia 18 Inf. a împins recunoașteri spre valea Cernaia, care au fost primite cu focuri puternice din regiunea Nov. Șuli și pantele de vest Cernaia.

Divizia 1 Munte: situația în general neschimbată. Grupul 2 V.M. s-a regrupat în zona de sud-est înălțimile Fediukinî în vederea atacului asupra înălțimilor Sapun.

Corpului XXX Armată. Divizia 72 Infanterie, în zorii zilei, a atacat prin surprindere elementele inamice din via sud, sud-vest p.r. 84 și a ocupat această regiune.

Recunoașterile au constatat că inamicul se menține puternic la Nov Șuli.

Artileria a continuat tragerile de distrugere asupra pozițiilor inamice de pe înălțimile Sapun.

Corpul VIII Aerian a sprijinit pătrunderea Diviziei 50 Inf. prin valea Cernaia și a acționat asupra bateriilor și depozitelor de aprovizionare inamice.

Către seară, forțe puternice (150–200 avioane) au atacat pozițiile inamice de pe înălțimile Sapun. (...) (XXXIX, 11–49)

Ultimele zile ale Sevastopolului

Ziua de 29 Iunie 1942

În dimineața zilei, Armata 11 germană, după o formidabilă pregătire de artilerie de o oră, urmată de un intens bombardament aerian, a reluat la ora 2, 30 atacul asupra ultimelor fortificații din jurul Sevastopolului în condițiunile prevăzute în ordinul pregătitor.

Acest nou atac al armatei constituie faza a 2-a a operațiunilor întreprinse contra Sevastopolului.

Corpul LIV Armată: cu toată rezistența inamică îndârjită, sprijinită puternic de aruncătoare, atacul corpului de armată a reușit să pătrundă în pozițiile inamice de la vest de Cernaia, ocupând înălțimile de la sud de golful Severnaia.

Până în seara zilei, Divizia 22 Inf., prin lupte grele, a înaintat până în valea cu p.r. 1632 – 1656.

Divizia 50 Inf., cu aripa dreaptă în luptă în partea de nord a localității Inkerman (p.r. 1633), iar cu centrul și stânga în curs de atac asupra regiunii, (p.r. 1660–1661), cucerind fortificația Altes Fort de la sud de p.r. 1661.

Divizia 1 Munte, după curățirea satului Nov. Șuli, a continuat atacul, reușind să cucerească fortificația Altes Fort și zona p.r. 1680. Se găsește în curs de regrupare în zona p.r. 1673–1685–1687, urmând a fi subordonată Corpului de Munte.

Divizia 72 Infanterie, în legătură cu Corpul de Munte, a pus stăpânire pe grupul de cazemate de la p.r. 73, cazematele nord și vest de p.r. 84, precum și cazematele de pe versantul sud Adlerhöhe și pozițiile de la p.r. 71.

În după-amiaza zilei rezistența inamicului a slăbit și unitățile proaspete au putut exploata succesul zilei.

Diviziile 170 și 28 au reluat atacul în după-amiaza zilei asupra Cimitirului englez, după aducerea Divizia 28 Ușoară, pentru a întoarce spre sud-vest frontul inamic de pe înălțimile Sapun.

Corpul VIII Aerian a sprijinit cu succes, prin acțiuni neîntrerupte, atacul armatei. (...)

Rezerve. Divizia 18 Inf.: în zona Sonnerin, nord Verh Cior-gun, vest Șuli.

Intențiuni. Contiunarea atacului cu Corpul LIV Armată, având ca obiectiv înălțimile din zona p.r. 1666-1674-1680, iar Corpul XXX Armată a continuat atacul în scopul de a întoarce pozițiile inamice de pe înălțimile Sapun.

Corpul de Munte, cu Divizia 18 Inf., va schimba Divizia 72 Inf. în sectorul Adler Höhe (inclusiv mai la sud).

Ziua de 30 Iunie 1942

Armata a reușit să lărgească pătrunderea realizată în cursul zilei de ieri, întorcând astfel poziția inamică către înălțimile Sapun.

În după-amiaza zilei s-a continuat atacul cu toate mijloacele în direcția peninsulei Hersones, împiedicând astfel ca adversarul să se instaleze pe un front. În acest mod s-a forțat pătrunderea în centura exterioară și interioară a fortificațiilor orașului Sevastopol.

Până în prezent nu s-a putut constata dacă inamicul intenționează să apere orașul.

Corpul LIV Armată a străpuns încă înainte de amiază centura interioară de fortificații și a atins în unele locuri organizațiunile de la liziera orașului.

Divizia 24 Inf. către ora 9 a pătruns în fortul Malakov, pe care l-a ocupat printr-o acțiune rapidă.

Divizia 22 Inf. a atins înainte de amiază șanțul anticar de la p.r. 1668, prin respingerea unei slabe rezistențe inamice.

Divizia 50 Inf. a distrus inamicul din zona p.r. 1659, 1658, 1677 prin lupte în parte corp la corp și se găsea în primele ore ale după-amiezii în atac asupra liniei 1645-1667.

Divizia 132 Inf. a înfrânt rezistența inamică de la șanțul anticar, între p.r. 1669-1683, ajungând către ora 15 pe linia p.r. 1680-117.

Divizia 4 Munte a fost regrupată în dimineața zilei la vest de Cernaia și a primit misiunea să acționeze pe direcția Saharnaia Golovka – sud Sevastopol, între Divizia 132 și Divizia 50 Inf., operând sub ordinele Corpului LIV A.

Corpul XXX Armată. Divizia 28 Ușoară, după ocuparea Cimitirului englez, a continuat înaintarea până la linia: cota 51, 9 (careu 4143), grupul de case nord-vest p.r. 126 – 145 – 124.

Divizia 170 Inf. a cucerit Sattelberg (p.r. 111) – Bügelberg și Windmühlen Höhe (p.r. 108), și se găsea în primele ore ale după-amiezei, după ce a fost înlocuită prin Divizia 1 Munte, în atac asupra Hof. Monastirski (p.r. 119).

Divizia 1 Munte, în atac cu Grupul 2 V.M. de la p.r. 107 spre p.r. 123. Grupul 1 V.M., în curs de înaintare spre sud-vest, a atins până la ora 16 p.r. 101. Această divizie a primit misiunea să acționeze pe direcția Serpentina–Strassensattel–Mramornaia Balka, în scop de a tăia retragerea adversarului spre vest și a încercuit forțele inamice dintre Balaklava, Kadikovka, Satteldorf, în legătură cu dreapta Divizia 18 Inf.

Corpul de Munte. Divizia 18 Inf. a înlocuit Divizia 72 Inf. cu Regimentul 92 Inf. și 18 Dorobanți între p.r. 71–70–55–53–52.

Restul diviziei în deplasare.

Regimentul 92 Inf. la căderea seriei, în colaborare cu Regimentul 266 Inf. german, a cucerit linia ferată de la p.r.70, Villendorf, Satteldorf.

Regimentul 90 Inf. va intra în front în noaptea de 30 VI/1 VII la dreapta diviziei, până la Satteldorf (p.r. 100).

Intențiunile Corpului de Munte sunt: de a menține cu stânga Diviziei 18 Infanterie linia actuală și a ataca cu dreapta Diviziei 18 Inf. și cu Diviziei 1 Munte în direcția generală Monastirski, Karan, Balaklava, pentru a distruge forțele inamice încercuite.

Corpul VIII Aerian a sprijinit cu toate forțele atacul și a acționat neîntrerupt asupra fortificațiilor imediat înaintea primelor linii ale atacului, precum și asupra bateriilor și mișcărilor din spatele inamicului. (...)

Modificări în dispozitiv. Grosul Diviziei 72 Inf. a fost înlocuit de Divizia 18 Inf. și Divizia 1 Munte: Strassensattel, colțul sud vest al careului 4531 – p.r. 89 – p.r. 68, toate la Divizia 1 Munte.

Intențiunile armatei. Continuarea pătrunderii spre peninsula Hersones, executând totodată și încercuirea orașului Sevastopol. Curățirea masivului de înălțimi de la vest de Balaklava și în jur de Karan.

Căderea Sevastopolului. Ziua de 1 Iulie 1942

Rezultatul luptelor din ziua de 30 Iunie, precum și atacurile executate în ziua de 1 Iulie au împiedicat resturile inamice să mai

opună o nouă rezistență serioasă, aducând căderea Sevastopolului. Cu acest prilej, Armata 11 a dat un ordin de zi pe armată.

Pe frontul Hersones s-a reușit să se pătrundă vechile fortificații între golful Strelețkaia și p.r. 163, îngrămădindu-se astfel forțele inamice pe pantele de vest ale peninsulei.

Inamicul de pe linia golful Kamîșevaia – p.r. 163 a apărut, în după-amiaza zilei, sistemul vechi de fortificații până la ultimul om, probabil cu intenția de a putea salva în cursul nopții, prin îmbarcări, resturile înfrânate de la Sevastopol.

Corpul LIV Armată: în urma unei puternice pregătiri de artilerie și aviație, a înfrânt ultima rezistență inamică de la liziera orașului, înaintând cu primele elemente până la golful Severnaia.

În după-amiaza zilei s-a continuat curățirea metodică a ascunzișurilor subterane și pivnițelor din Sevastopol.

Divizia 24 Infanterie după o luptă scurtă a capturat două trenuri blindate în tunelul de la p.r. 1629.

Corpul XXX Armată a împrăștiat prin lupte grele resturile inamice, ocupând fortificațiile sud-vest și vest Sevastopol, până la golfurile Karantina și Strelețkaia, pătrunzând de asemenea pe întregul front șanțul anticar de la golful Strelețkaia până la p.r. 163.

Divizia 28 Ușoară în după-amiaza zilei, după înfrângerea unei rezistențe înverșunate la început, a împins din zona Hofe Nikolaevka spre nord, până la Mare, curățind regiunea de la vest de oraș până la golful Strelețkaia și a închis astfel încercuirea orașului dinspre vest.

Divizia 72 Infanterie, după respingerea unui disperat contra-atac în regiunea p.r. 170, a forțat trecerea peste șanțul anticar între p.r. 148 și 16 și a ocupat localitatea Balosovo și Hf. Markușova.

Divizia 170 Infanterie a înfrânt, după lupte grele, rezistența inamică de pe linia 145–144–Hf. Bermana și a trecut șanțul anticar la p.r. 170. Aripa stângă a diviziei a pus stăpânire printr-o intervenție energetică pe Berch Koba și Kl. Georgievski.

Corpul de Munte a curățit înălțimile din jur de Balaklava și Karan de elemente inamice.

Corpul VIII Aerian a sprijinit cu toate forțele neîntrerupt atacul de pe peninsula Hersones și a acționat asupra bateriilor și mișcărilor inamice.

Mai multe baterii, numeroase vehicule și vase mai mici din jurul peninsulei Hersones au fost distruse. (...)

Ziua de 2 Iulie 1942

Corpul LIV Armată a continuat în tot cursul zilei curățirea ascunzișurilor și pivnițelor din orașul Sevastopol.

Corpul XXX Armată. Înainte de amiază a respins inamicul de pe pantele de est ale peninsulei Hersones, unde a opus o rezistență dârză, fiind îngrămădit pe un spațiu foarte mic.

Aripa dreaptă a înfrânt ultima rezistență inamică de la Balosovo și mai la nord, precum și elementele inamice de la Kurort Omega. Aripa stângă a cucerit puternicele organizațiuni de la p.r. 163-167-168.

În cursul după-amiezii a atacat, cu sprijin puternic de artilerie și aviație, elementele inamice de la nord la Balosovo, marginea de est a golfului Kamîșevaia, cât și cele de pe peninsula sud p.r. 174, reușind să le distrugă.

Curățirea regiunii 145-144-Hof Bermiana s-a terminat.

Inamicul de pe istmul Grecikina și mai la sud-vest continua să reziste cu înverșunare.

Corpul de Munte își mută la 3 Iulie postul de comandă la Simferopol, primind misiunea de a continua distrugerea definitivă a partizanilor din munții Iaila. Pentru aceasta i se vor subordona, probabil, Diviziile 1 și 4 Munte.

De la 3 Iulie, unitățile Diviziei 1 Munte și Diviziei 18 Infanterie, ce se găsesc pe coastă în zona Balaklava, vor fi subordonate Corpului XXX Armată.

Divizia 18 Infanterie, afară de elementele subordonate C.XXX A., se va pune în marș spre zona Bogurtski - Simferopol, unde va ajunge la 5 Iulie.

La sosirea în această zonă, va fi subordonată Grupului Mattenklott în vederea înlocuirii Diviziei 19 Infanterie, care va fi gata de transport în zona Islam Terek.

Corpul VIII Aerian a sprijinit atacul de pe peninsula Hersones. Înainte de amiază a atacat prin surprindere porturile din Caucaz, scufundând 6 vase și avariind două. (...)

Ziua de 3 Iulie 1942

Corpul LIV Armată a continuat curățirea orașului și împrejurimilor de la Sevastopol.

Corpul XXX Armată, prin lupte grele, a străpuns rezistența inamică din istmul de la Grecikina și mai la sud-vest, înaintând până la liziera de vest a localității Mihaili. Atacul pentru înfrângerea acestei ultime rezistențe inamice de pe peninsula a progresat în bune condițiuni.

Elementele inamice de coastă, în spațiul fortul vest 173, grupul de cazemate 500 m sud-vest p.r. 175, sunt încercuite și se procedează la distrugerea lor.

În după-amiaza zilei, corpul de armată a împrăștiat forțele inamice, care au rezistat îndârjit pe aerodromul Sevastopol VI, respingându-le până la p.r. 177 și Kap Hersones. Unități din

Divizia 170 Inf. au pătruns prin lupte corp la corp în partea de sud a fortului de la vest p.r. 173.

Luptele sunt în curs atât aici, cât și la cazemata izolată la sud-vest la p.r. 175.

Corpul de Munte: Divizia de Munte se găsește grupată în zona Balaklava-Satteldorf, având 1 batalion la vest de Balaklava.

Grupul 1 V.M. (3 batalioane) din această divizie a fost pus la dispoziția Corpul XXX Armată și se găsește în operațiuni de curățire a coastei, între p.r. 163 - 141.

Divizia 4 Munte se regrupează la vest de Cernaia inferioară.

Corpul VIII Aerian a sprijinit atacul de pe peninsula Hersones și a scufundat la sud de Crimeea 3 vase inamice de patrulare.

Sfârșitul bătăliei

Ziua de 4 Iulie 1942

Inamicul refugiat în organizațiunile defensive din peninsula Hersones, care a format ultimul refugiu, s-a apărat în cursul zilei de astăzi cu cea mai mare îndârjire.

Principalul punct de sprijin al acestor numeroase organizațiuni îl forma fortul „Maxim Gorki II” (sud-vest p.r. 175) care avea o mărime și dispunea de instalațiuni mai puternice ca fortul „Maxim Gorki I”. În acest punct de sprijin s-au refugiat resturile Armatei de Coastă (de Litoral - *n.n.*), ca printr-o ultimă sfortare să câștige timp în vederea unei așteptate îmbarcări.

Până în dimineața zilei au fost respinse, cu pierderi mari pentru inamic, numeroase contraatacuri disperate, la care au luat parte și femei înarmate.

După respingerea încercărilor disperate ale inamicului executate în timpul nopții pentru a rupe încercuirea, unitățile de asalt ale Diviziei 170 Infanterie, sprijinite puternic de artilerie și tunuri de asalt, au cucerit bateria de la p.r. 177 și farul de la Kap Hersones. Elementele inamice, care s-au ascuns în peșterile greu accesibile, au fost lichidate.

Luptele s-au terminat în cursul după-amiezii.

Prin aceasta, bătălia de la Sevastopol este considerată ca definitiv terminată. (XXIX, 49-61)

Câteva aprecieri asupra adversarului

1) *Dispozitivul inamic* cunoscut anterior bătăliei s-a confirmat, prin prizonieri și documente capturate, ca fiind corespunzător cu realitatea.

În fortăreață au luptat 7 divizii trăgători (Diviziile 25, 95, 109, 172, 345, 386, 388), 6 brigăzi (Brigăzile 7, 8, A și 79 Inf. Marină și Brigăzile 138 și 142 Trăgători).

Primele linii au fost ocupate de la început cu maximum de densitate. Efectivul total inamic la Sevastopol se apreciază la circa 150 000 oameni.

2) *Atitudinea inamicului*

Inamicul a cunoscut foarte bine data și chiar ora începerii atacului asupra Sevastopolului; aceasta a reieșit din declarațiile prizonierilor.

În acest mod se explică intensul bombardament inamic executat cu câteva ore înainte de începerea atacului Armatei 11 germane.

Inamicul, în tot timpul bătăliei, s-a apărat cu cea mai mare îndârjire. Infanteria rusă a luptat cu un fanatism puțin cunoscut până în prezent.

Această îndârjită rezistență nu trebuie atribuită numai puternicei influențe a comisariilor și politrucilor, ci și unei anumite mentalități a soldatului bolșevic, creată prin influența și ideologia comunistă.

Comisarilor și politrucii urmăresc în mod hotărât menținerea trează a spiritului de disciplină, repartizând comuniști verificați în mijlocul fiecărei grupe de luptă, iar în spatele frontului posturi de barare și capturare a fugarilor.

În felul acesta, oamenii sunt forțați a lupta până la ultimul om.

3) *Reacțiunea inamicului*

a) Infanteria.

- contraatacurile executate de inamic au fost foarte numeroase, însă n-au avut rezultatele scontate, pentru că erau executate cu forțe insuficiente (niciodată n-au trecut de batalioane).

- n-au avut rezerve suficiente pentru reacțiuni ofensive.

- infanteria a dispus tot timpul de suficient armament de toate categoriile și de o mare cantitate de muniții.

- compunerea unităților din punct de vedere etnic a fost neomogenă.

- unitățile au fost foarte bine echipate.

b) Artileria.

- cantitatea de artilerie la Sevastopol a fost evaluată la circa 70 baterii.

- Valoarea acestei artilerii a fost foarte bună, de o mare mobilitate a focului, trageri foarte precise și oportune, făcând o mare risipă de munițiuni.

- datorită, însă, superiorității numerice a artileriei Armatei 11 germane, cât și intenselor bombardamente aeriene ale aviației germane, aportul artileriei ruse în această bătălie a fost foarte redus.

- lipsa focului de artilerie a fost suplinită cu succes de către aruncătoarele de mine până la calibrul 120 mm.

c) **Aviația sovietică**

- în tot timpul bătăliei a avut o activitate foarte redusă, din cauza superiorității calitative și cantitative a aviației germane.

- în cursul zilei aviația rusă s-a mărginit numai la incursiuni răzlețe cu avioane de bombardament și recunoașteri executate prin surprindere și cu rezultate slabe.

- pe timpul nopții, însă, activitatea aviației sovietice a fost mult mai intensă, manifestându-se în special prin bombardamente asupra primei linii și asupra spatelui. În ultimele zile ale bătăliei, activitatea aeriană inamică a fost aproape inexistentă.

d) **Carele de luptă**

- au întrebuințat carele de luptă pentru sprijinul contra-atacurilor, însă fără nici un efect, întrucât erau întrebuințate pe mici fracțiuni.

- în total au dispus de circa 30-40 care de luptă, de tonaj mijlociu.

c) **Puterea defensivă a Sevastopolului s-a sprijinit în cea mai mare parte pe îndârjita rezistență a infanteriei sovietice.**

Cazematele, prin felul cum au fost construite, au rezistat în cea mai mare parte intenselor bombardamente ale artileriei și aviației germane.

Cucerirea acestora nu s-a putut face decât cu lovituri directe în crenele și prin acțiunea energetică a trupelor de pionieri.

Amplasarea cazematei constituia sisteme foarte închegate de foc, care puteau face față chiar în cazul când o parte din ele erau distruse sau ocupate.

Toate lucrările de apărare erau cu profil foarte redus și camuflate cu o adevărată artă.

f) **Comandamentul sovietic de toate categoriile a fost foarte slab, cu o instrucție extrem de redusă, lipsit de inițiativă și spirit manevrier.**

Întreaga sa manifestare s-a redus la teroare și consum nelimitat de vieți omenești.

A impus sacrificii inutile, fără a urmări exploatarea printr-o manevră sau reacțiune ofensivă oportună. (XXIX, 62-64)

Aportul trupelor române în bătălia pentru Sevastopol

1) După cum reiese din ordinul de operații al Armatei 11 germane, Corpul de Munte a avut inițial misiunea:

- a face legătura între cele 2 atacuri germane de la aripile dispozitivului din fața Sevastopolului;

- a fixa inamicul în fața sa, prin atacuri cu obiectiv limitat;

- frontul de acțiune al Corpului de Munte cu cele 2 divizii ale sale era de 15 km;

- Corpul LIV Armată german, cu 4 divizii, avea un front de 17 km;

- Corpul XXX Armată, cu 3 divizii, avea un front de 11 km.

De aici rezultă că din întreaga întindere de 43 km a frontului Armatei 11 germane trupele germane cu 7 divizii aveau un front de 20 km, iar trupele române cu 2 divizii aveau un front de 15 km, ceea ce înseamnă că frontul mediu pentru o divizie germană este de minimum 4 km, iar frontul pentru o divizie română de circa 8 km.

Desigur că această repartitie ar fi fost normală dacă acțiunea diviziilor române s-ar fi limitat numai la misiunea fixată prin ordinul de operații mai sus menționat.

Desfășurarea însă a operațiilor, chiar din primele zile, a impus ca și aceste M.U. române să execute atacuri în forță, în aceleași grele condițiuni, ca și cea mai mare parte din M.U. germane.

2) Ulterior, în ziua de 10 Iunie, în urma îndârjitei rezistențe a inamicului, la care comandamentul german nu se aștepta într-o așa de mare măsură, cât și datorită grelelor pierderi suferite de Corpul LIV Armată, s-a hotărât scoaterea Diviziei 4 Munte din dispozitivul de apărare a coastei de sud și introducerea ei imediată pe frontul și sub ordinele Corpului LIV Armată, în locul Diviziei 24 Inf.

Prin introducerea acestei M.U. române, frontul ocupat de trupele germane ale Corpului LIV Armată s-a redus cu 5 km, ajungând astfel ca acest corp de armată să aibă la 14 Iunie, pentru cele 4 divizii germane ale sale, un front numai de 12, 5 km.

Scoaterea Diviziei 4 Munte din sectorul ei de pază de pe coasta mării, lăsând în locul ei numai elemente foarte slabe și mici unități constituite ad-hoc, cât și urgența cu care această divizie a fost transportată și introdusă pe frontul Sevastopolului evidențiază, în mod foarte concludent, necesitatea care a determinat această măsură, cât și aportul ei în aceste operațiuni.

3) Până la 15 Iunie, fronturile corpurilor de armată erau următoarele:

Corpul LIV A, cu cele 4 divizii germane, acționa pe un front de 12, 5 km, iar cu Divizia 4 Munte română pe un front de 5 km, în total un front de 17, 5 km. Corpul XXX Armată, cu 3 divizii, acționa pe un front de 8,5 km. Corpul de Munte, cu 2 divizii, acționa pe un front de 17 km.

Din totalul de 43 km front de acțiune al Armatei 11 germane, trupele române (numai 3 divizii) dețineau un front de 22 km, iar restul de 21 km era ocupat de 7 divizii germane (subl. ns.).

Unităților române li s-a cerut să execute acțiuni în forță și pe mari adâncimi, la fel ca oricare unitate germană, întrucât misiunea inițială (de fixare și legătură) dată Corpului de Munte nu mai corespundea situației.

Valoarea organizațiilor inamice din fața Corpului de Munte era cel puțin tot atât de importantă ca și la Corpul XXX Armată.

4) *Desfășurarea operațiunilor*

a) *Faza I*

În operațiunile executate între 7-28 Iunie, adică pe teren, pornind de la baza de plecare și până la înălțimile Sapun, M.U. române au primit misiuni foarte grele și importante care au influențat în mod evident la desfășurarea operațiunilor și menținerea lor în cadrul general al intențiilor Armatei 11 germane.

Acțiunile mai importante ale M.U. române în această fază sunt următoarele:

Divizia 1 Munte

- Cucereste înălțimile puternic fortificate Nordnase și Zuckerhut, din zona D.Capelei, ajutând prin aceasta acțiunea dreptei Corpului XXX Armată, care nu putea să deașeze din regiunea Kamarî din cauza focului puternic de pe acele înălțimi.

- Cucereste complexul de înălțimi Fediukinî, operațiune care a avut o deosebită importanță, atât pentru acțiunea stângii Corpului LIV A., cât și în special pentru acțiunea întregului Corp XXX Armată.

Aceste înălțimi constituiau un puternic bastion inamic în fața înălțimilor Sapun. Acest bastion face sistem cu regiunea puternică de la Gaitanî, cât și cu terenul de la nord de Balaklava.

Cucerindu-se înălțimile Fediukinî, se creează posibilități de manevră asupra regiunii Balaklava, constituind în același timp o bună bază de plecare pentru atacul înălțimilor Sapun.

Divizia 18 Infanterie

- Cucereste înălțimile Hügel, Altes Fort și în special Bastionul II.

Cucerirea Bastionului II a fost o problemă ce a terorizat tot timpul comandamentul armatei. Cucerirea lui a fost considerată ca un eveniment de o deosebită importanță în desfășurarea operațiunilor.

Corpul LIV Armată, în cursul lunii Decembrie 1941, nu mai putea să continue operațiunile sale spre golful Severnaia și nici să rămână pe linia atinsă, din cauză că Bastionul II nu a putut fi luat în stăpânire.

Cucerirea Bastionului II și a înălțimilor anexe va constitui întotdeauna o pagină de glorie pentru trupele române, cu atât

mai înălțătoare cu cât se are în vedere frontul pe care au acționat, cât și mijloacele reduse de care dispuneau aceste trupe.

Divizia 4 Munte

– Cucereste înălțimile Waldkreuz și Weisses Haus, trece valea Tunnelschlucht.

Aceste operațiuni au contribuit într-o foarte mare măsură și în mod direct atât asupra acțiunii de ansamblu a Corpului LIV Armată, cât și la siguranța flancului stâng a acestui corp de armată.

– A ajutat foarte mult acțiunea Diviziei 18 Infanterie asupra înălțimii Bastion II.

– A cucerit înălțimile Saharnaia Golovka, închizând valea inferioară a (râului) Cernaia, punând astfel stăpânire complet pe masivul Gaitani. S-a creat prin aceasta o nouă bază de plecare pentru operațiunile viitoare ale Corpului LIV Armată asupra înălțimilor imediat sud golful Severnaia.

b) *Faza a II-a*

La începutul acestei faze (29 Iunie) *Divizia 1-Munte* și *Divizia 18 Infanterie* au primit misiunea de a lichida cu inamicul din regiunea înălțimilor nord Balaklava.

Acțiunea acestor M.U. spre Balaklava a îngăduit Corpului XXX Armată ca să se dirijeze cu totalitatea forțelor imediat spre Hersones, fapt ce a determinat scurtarea timpului bătăliei de la Sevastopol.

Divizia 4 Munte, după acțiunea de la Saharnaia Golovka, a fost trecută în linia a 2-a, ca rezervă a Corpului LIV Armată.

Datorită intervenției comandamentului diviziei și a comandantului Corpului de Munte, cât și a înaltului spirit de camaraderie al comandantului Corpului LIV Armată, *Divizia 4 Munte* în noaptea de 30 Iunie și 1 Iulie este reintrodusă pe front, între *Diviziile 22 și 50 Infanterie*, în ultimul moment și în condițiuni deosebit de grele din punct de vedere al execuției.

În acest mod a putut participa și o mare unitate română la cucerirea și ocuparea orașului Sevastopol.

În concluzie, dacă se are în vedere:

– fronturile pe care au fost puse să opereze M.U. române în comparație cu M.U. germane;

– terenul și acoperirile de străbătut;

– numeroasele și puternicele organizațiuni inamice întâmpinate;

– întinsele câmpuri de mine;

– mijloacele reduse de care au dispus tot timpul aceste M.U.

– mai ales în ce privește artileria și pionierii – se poate ușor vedea eforturile nebănuite ale trupelor române, cât și importantul

lor aport, în special în operațiunile din prima fază a bătăliei (7-28 Iunie 1942).

Această perioadă a fost cea mai grea pentru comandamentul german care inițial prevăzuse cucerirea cetății Sevastopol în 7-8 zile. (XXIX, 65-69)

Divizia 4 Munte, cuceritoarea Sevastopolului (Raportul generalului Gheorghe Manoliu). Intrarea în luptă a Diviziei 4 Munte s-a făcut în situația foarte critică a grupului de atac german comandat de generalul (Erik) Hansen, când divizia generalului-locotenent von Tettan (Divizia 24 Infanterie germană - *n.n.*), care luptase cu mari sacrificii în zona masivului Gaitani, fusese dată peste cap cu pierderi extrem de grele.

Am intrat tocmai în acest sector plin de cadavre și armament. Divizia 4 Munte își ia asupra sa această operație cu avânt și perfectă încredere în victorie, cu toate că, după însăși mărturisirea celor ce luptaseră, intrase tocmai în sectorul centrului frontului de la Sevastopol și acolo unde victoria era mai îndoielnică.

Prin manevre îndrăznețe în clește se smulge de la inamic cele mai tari puncte: Waldkreuz, Waldhöhe etc.

Atacul trebuie condus din primele linii, unde viața îmi este primejduită de mai multe ori în aceeași zi, scap cu viață, dar onorez cuvântul dat.

La data de 25 Iunie, ora 14, au venit la postul de comandă al diviziei de la Koi Bașiu, succesiv:

- d-l general de cavalerie Hansen, comandantul Corpului 54 A. german, care mi-a comunicat și ordonat cele mai jos: „Nu am cuvinte de recunoștință pentru felul excepțional cum au lucrat trupele diviziei dvs.“.

Mă roagă în mod insistent să fac ultima forțare pentru a pune stăpânire pe cheia poziției Sevastopol, înălțimea Kegel.

„Aștept de la dvs. o mare faptă de arme“.

I-am răspuns că cu orice sacrificiu și de data aceasta armata română își va îndeplini datoria.

- câteva ore mai târziu, a venit domnul general-colonel (Erich von) Manstein, comandantul Armatei 11 germană, care, orientat probabil de d-l general comandant al Corpului 54 A. german, după ce i-am expus planul meu de atac pentru înălțimea Kegel, mi-a răspuns următoarele:

„Sunt foarte mulțumit de felul cum a atacat și de succesele Diviziei 4 Munte“.

Aprobă în întregime planul meu de atac. Este foarte nemulțumit de inactivitatea pe câmpul de luptă a Diviziei 1

Munte și Diviziei 18 Infanterie și cere ca cu trupele Diviziei 4 Munte „să salvez onoarea armatei române“.

I-am răspuns aproape textual:

„Oricare ar fi sacrificiile, domnul general comandant al armatei să fie sigur că Divizia 4 Munte va pune stăpânire pe Kegel“.

Toate aceste convorbiri și cele ce au urmat s-au făcut prin interpretii sublt. rez. Schuschnig sau lt. rez. Botezatu.

După luarea înălțimii Kegel, ambii comandanți venind să-mi mulțumească, am constatat următoarele:

– Din partea domnului general de cavalerie von Hansen: Divizia 4 Munte și-a îndeplinit misiunea și trece în rezervă în linia a 2-a, la care i-am replicat că nu cred ca Divizia 4 Munte, care a cerut singură să ia parte la bătălia Sevastopolului și care a dat un tribut de sânge de 2 600 pierderi, morți și răniți, va fi lăsată în linia a 2-a.

Doresc, chiar dacă ar fi să rămân un singur om din Divizia 4 Munte, să luăm parte la bătălie până la sfârșitul ei, mai precis să intrăm în Sevastopol.

Mi s-a dat un răspuns delicat, dar evaziv.

– Din partea domnului general-colonel Manstein, după ce mi-a arătat recunoștința sa, i-am expus aceeași dorință, la care domnia sa mi-a răspuns textual:

„Se va vedea“ – adică răspuns diplomatic și evaziv.

În ziua de 30 Iunie a.c., la orele 12, observând din partea D.V.K. 189 al Diviziei 4 Munte o oarecare tendință de a evita discuția cu mine asupra misiunii viitoare a Diviziei 4 Munte, am întrebat pe lt. col. Hellman, șeful D.V.K., ce ordin este pentru 1 Iulie a.c.?

Mi-a răspuns, cu un glas înjumătățit, „că nu are legătură“ cu C. 54 A. german, la care i-am replicat:

„Cum de dvs. ați avut legătură pe tot timpul operațiunilor, când obuzele cădeau pe P.C. și v-am dat cei 2 600 morți și răniți, iar acum nu aveți legătură?“.

În mod politicos ne-am despărțit.

Ofițerul german a înțeles însă supărarea mea, cu atât mai mult cu cât întregul meu stat major a stat tot timpul la masă indispus.

Fără astâmpăr, m-am dus imediat la Divizia 170 germană care era la 700 m de mine și întrebând pe generalul Lindemann, comandantul acestei divizii*, ce ordin era pentru a doua zi, mi-a răspuns textual:

* În realitate, generalul Lindemann comanda Divizia 132 Infanterie germană. Divizia 170 Infanterie era comandată de generalul Sander.

„Ordinul de operații pentru mine este ca armata noastră să atace și să intre glorioasă în Sevastopol“.

La întrebarea mea „dar Divizia 4 Munte?“, mi-a răspuns:

„Avem trupe germane de ajuns, cred că diviziei dvs. i se va da o altă misiune, probabil rămâne în rezervă“.

Generalul Lindemann, observând probabil indispoziția mea, mi-a oferit un pahar de șampanie, la care eu i-a răspuns:

„Iubite domnule general, eu care, din ordinul domnului mareșal conducător, v-am pus pe piept ordinul «Mihai Viteazul», n-am venit în fața Cetății Sevastopol să beau șampanie, iar divizia mea să fie trecută în linia a 2-a“, după care am plecat, despărțindu-ne însă foarte cordial.

La ora 19, când aveam raportul operativ și lt. col. Hellman îmi repeta că pentru Divizia 4 Munte nu este nici un ordin pentru operațiunea de a doua zi, atacul Sevastopolului, i-am spus așa:

„Apreciez că se face o mare greșală de tact dacă Divizia 4 Munte, care a deschis poarta Sevastopolului, va fi lăsată în linia a 2-a. Nu uitați că acest lucru va fi știut de la soldat până la mareșal“.

Motivând că sunt obosit și că nu pot sta la masă cu statul meu major, m-am retras în adăpost.

Lt.col. Hellman, după masă, a plecat cu mașina nu știu unde; știu că la ora 23,15 a venit în adăpostul meu și mi-a spus:

„Armata 11 germană ordonă ca Divizia 4 Munte să ia parte la atac, sub următoarele servituți:

1. Să se axeze până în zorii zilei, deci în 4 ore, pe direcția șoselei principale Balaklava-Sevastopol.

2. Atacul va fi început inițial, între orele 8,30 – 9,30, de către Diviziile germane 50 și 132 inf., iar Divizia 4 Munte va ataca tocmai la ora 12, 30“.

Dându-mi seama de situația în care mă găseam, i-am spus că peste o oră va avea ordinul de operații.

Rămas numai cu șeful de stat major și șeful biroului de operații, am chemat în grabă comandanții de unități cei mai apropiați și, arătându-le că este în joc onoarea armatei române, le-am cerut ca de la ofițer și până la soldat să facă cele mai mari eforturi pentru ca până în zorii zilei să schimbe unitățile care erau pe șoseaua principală, iar întregul dispozitiv de artilerie să fie adus în spate.

La ora 6, spre uimirea ofițerilor germani de legătură, am fost gata de atac cu divizia, toți fiind siguri că nu voi putea realiza acest dispozitiv.

După recunoașterea pe care personal am făcut-o pe teren și rămânând convins că prin orele de atac date diviziilor germane

față de a mea (diferența de 3-4 ore) se intenționa ca diviziile germane să intre în Sevastopol, iar eu să rămân în linia 2-a, subsemnatul înțelegând în acel ceas că oricare îmi va fi sancțiunea trebuie să salvez onoarea țării și a armatei române, am ordonat comandanților de batalioane:

„La ora 7 să se înceapă de către unitățile din linia 1 trimiterea de patrulare puternice spre inamic“.

La ora 8, Divizia 4 Munte trece la atac, așa fel ca batalioanele de la aripi să se dirijeze către nord-vest și nord-est în scopul de a lărgi sectorul de atac“.

În același timp, am introdus în linia 1 încă un batalion, iar restul diviziei l-am apropiat.

La ora 8,30, atrăgându-mi-se atenția de către ofițerii germani de legătură că Divizia 4 Munte urmează să atace abia la ora 12, le-am răspuns că prin acest act al meu de inițiativă cred că ușurez atacul diviziilor germane vecine.

Am trecut cu toți ofițerii de stat major în linia 1, unde am găsit pe lt. col. Ionescu de la Serviciul Secret al M.St.M. și am ordonat atacul viguros, neținând seama de mersul diviziilor vecine.

Spre surprinderea cam jenată a germanilor, la ora 10,45 am pus stăpânire pe obiectivul ordonat de Corpul 54 A. german care trebuia să-l atingă după ordinele primite abia către orele 14-16.

La ora 11 am dat prin radio raportul operativ la C. 54 german, prin care spuneam că Divizia 4 Munte a pus stăpânire pe obiectivul ordonat.

La ora 12,30, după convorbirile ce au avut loc între Armata 11 germană și ofițerii de legătură, mi se comunică ordinul următor:

„Domnul general Hansen ordonă generalului Manoliu ca să arboreze drapelul național român pe cea mai înaltă clădire din Sevastopol și să raporteze ora când s-a executat“.

La acest ordin am răspuns:

„Ordinul dumneavoastră s-a executat încă de la ora 10,30, ora la care drapelul național fâlfâie pe vârful monumentului comemorativ al războiului din 1854-1855“.

Peste câteva ore mi s-au comunicat telefonic felicitări din partea domnului general colonel von Manstein și domnului general Hansen.

În ziua de 2 Iulie domnul general Manstein, invitându-mă la postul de comandă al Armatei 11 germane, de față fiind și colonelul Busse, șeful secției operații, mi-a spus:

„Din partea mea, toată recunoștința. Am satisfăcut, drept răsplată, dorința dumneavoastră expresă ca Divizia 4 Munte să ia

parte la bătălia de la Sevastopol, să atace și să intre odată cu trupele germane în Cetate, unde ați arborat, alături de drapelul german, drapelul național român“.

A doua zi, 3 Iulie, fiind vizitat de domnul general de cavalerie Hansen, la P.C. din Sevastopol, mi s-a dat ca sector jumătatea de est a orașului.

În ziua de 4 Iulie am invitat pe domnul general comandant al Corpului de Munte să vină în Sevastopol și aici, în văzul tuturor, să treacă în revistă trupele Diviziei 4 Munte, după care a primit defilarea întregii divizii în Piața Lenin, de față fiind ofițeri germani, italieni și populație civilă. Comandantul Diviziei 4 Munte, general de divizie Gheorghe Manoliu. (XXXII, 2-8)

Bilanțul bătăliei. 1) Din raportul Comandamentului Armatei 11 germane către Grupul de Armate "Sud" din 4 Iulie 1942 asupra rezultatului final al bătăliei de la Sevastopol rezultă:

a) *Pierderile suferite de forțele germano-române* dovedesc efortul și sacrificiile ce a trebuit să le facă armata în această bătălie, în care valoarea și cantitatea organizațiilor, cât și îndârjita rezistență inamică încă nu au fost atinse de adversar pe alte teatre de operațiuni.

Trupele germane au avut până la data de 3 Iulie:

- Morți: 190 ofițeri, 4 147 subofițeri și trupă
- Răniți: 671 ofițeri, 20 506 subofițeri și trupă
- Dispăruți: 11 ofițeri, 1 580 subofițeri și trupă
- Total:* 872 ofițeri 26 233 subofițeri și trupă.

Trupele române, până la aceeași dată:

- Morți: 59 ofițeri, 1 538 subofițeri și trupă
- Răniți: 201 ofițeri, 6 370 subofițeri și trupă
- Dispăruți: 277 subofițeri și trupă
- Total:* 260 ofițeri, 8 194 subofițeri și trupă.

Ceea ce rezultă pentru ambele armate:

- Morți: 249 ofițeri, 5 685 subofițeri și trupă
- Răniți: 872 ofițeri 26 885 subofițeri și trupă
- Dispăruți: 11 ofițeri, 1 857 subofițeri și trupă
- Total general:* 1 132 ofițeri 34 427 subofițeri și trupă.

În decursul acestei bătălii, Armata 11 germană a mai consumat:

- un total de 46 573 tone munițiuni, dintre care 1 359 731 lovituri de artilerie de toate calibrele, și
- 20 529 tone bombe aruncate.

2) *Pierderile inamicului și capturile făcute*

După declarațiile verificate ale prizonierilor rezultă că forța trupelor sovietice din regiunea întărită Sevastopol ar fi depășit 100 000 oameni.

La acest efectiv trebuie să se mai adauge încă 30 000–50 000 oameni proveniți din formațiunile de marină și aviație, cât și lucrătorii.

Inamicul, în afară de grele și sângeroase pierderi, care se cifrează la 50 – 60 000 morți și răniți, a mai pierdut până la 3 Iulie a.c.: 95 000 prizonieri, 467 guri de foc, 26 tancuri, 824 mitraliere, 758 aruncătoare de grenade, 86 tunuri antitanc, 69 tunuri antiaeriene.

Aceste cifre sunt depășite în urma acțiunilor ulterioare de curățire.

La 4 Iulie, în peninsula Hersones, a fost înfrântă ultima rezistență inamică (sud-vest p.r. 175) unde se afla o baterie modernă parțial organizată, care avea două turele cu câte două piese de câte 305 mm, observatori și telemetru, blindaj de 250 – 300 mm, culoare subteranc. Înainte de ocupare au fost aruncate în aer atât turelele pieselor, cât și turelele observatoarelor.

Au scăpat, cum reiese din declarațiile prizonierilor, numai câțiva ofițeri și comisari, precum și câteva transporturi cu răniți, în timpul primelor zile de luptă. Tot utilajul în armament și material al armatei a fost capturat sau nimicit. Au fost ocupate 3 597 cazemate de tot felul, printre care cele 2 cazemate ultramoderne „Maxim Gorki“ I și II, fiecare cu câte 4 tunuri de 305 mm. Au fost demontate 137 000 mine. Orașul Sevastopol este o gramadă de ruine.

Aviația germană, în decursul timpului de la 2 Iunie la 2 Iulie inclusiv, a executat 23 751 misiuni de luptă. Au fost doborâte 123 avioane inamice și alte 18 avioane distruse pe teren; de asemenea, a scufundat sau avariat numeroase vase de război sau comerț.

În tot timpul campaniei din Crimeea, de la începutul atacului de la Perekop (21 IX 1941) și până la sfârșitul bătăliei de la Sevastopol (4 VII 1942); inamicul a avut următoarele pierderi importante: prizonieri – 430 000, tancuri – 1 189, guri de foc – 2 102. (XXIX, 70–72)

Ecourile victoriei. Dl. mareșal Ion Antonescu, Conducătorul Statului Român, a adresat următoarea telegramă dlui general Gh. Avrănescu, comandantul Corpului de Munte, cu ocazia cuceririi Sevastopolului:

„Domnului general Avrănescu Gheorghe,

Lupta pentru cucerirea Crimeei luând sfârșit, după glorioase bătălii și grele sacrificii, Patria, prin mine, vă exprimă gratitudinea și recunoștința ei.

Poporul se înclină cu recunoștință în fața nenumăratelor și sfintelor morminte pe care se vor rezema de-a pururi dreptul și dreptatea noastră.

Arătați generalilor, ofițerilor și soldaților care au luptat la Feodosia, Evpatoria, Kerçi și Sevastopol toată admirația și toată recunoștința mea.

Ei au înscris în Crimeea una din cele mai glorioase pagini din istoria neamului nostru și prin aceasta au binemeritat de la Patrie.

Mareșal Ion Antonescu“.

Domnul feldmareșal von Manstein a trimis d-lui mareșal Ion Antonescu următoarea telegramă:

„Domnului mareșal Antonescu,

Vă raportez căderea cetății Sevastopol.

Diviziile românești, pe care am avut onoarea să le conduc aici, și-au îndeplinit întreaga datorie și prin cucerirea Balaklavei au adăugat noi frunze de lauri la cununa lor de glorie. Au contribuit în mod esențial la succes: cucerirea înălțimilor principale din jurul Bastionului II, atacat într-un extrem de greu teren păduros, precum și asaltul asupra înălțimii Sapun, efectuat de divizia românești. O altă divizie română a pătruns împreună cu marile unități germane în Sevastopol. Mă gândesc cu profundă recunoștință la jertfele diviziilor din Corpul de Munte român aduse pentru victoria comună din Crimeea.

Feldmareșal von Manstein“.

La această telegramă, domnul mareșal Antonescu a răspuns în felul următor:

„Excelenței Sale, feldmareșal von Manstein,

Vă mulțumesc pentru comunicarea făcută și în numele poporului român vă felicit din toată inima pentru meritata înaintare a Excelenței Voastre la rangul de feldmareșal.

După fulgerătoarea victorie de la Kerçi ați înscris prin cucerirea Sevastopolului o nouă și nepieritoare pagină de glorie în istoria actualului război.

Înfrățiți cu soldații germani în luptă și sub cruci, soldații români sunt mândri de a fi luptat sub ordinele Excelenței Voastre la Feodosia, Evpatoria, Kerçi și Sevastopol.

În numele lor, vă mulțumesc călduros că i-ați făcut să urce pe culmi atât de glorioase.

Mareșal Ion Antonescu“. (LXXXII)

VII. PRINȘI ÎN CAPCANĂ (octombrie 1943 – mai 1944)

Din Cuban în Crimeea (septembrie–octombrie 1943).

După epuizarea eforturilor făcute în timpul celei de a 5-a faze ofensive fără a obține nici un rezultat din cele urmărite de către comandamentul rus, pe frontul capului de pod Cuban – în urma grelelor pierderi suferite de ruși – începe o nouă perioadă de liniște relativă (12 VIII – 15 IX).

În această perioadă:

– Comandamentul rus reface unitățile încercate, aduce pe front noi M.U. și își organizează spatele în vederea unor noi acțiuni ofensive.

– Comandamentul german – din cauza evenimentelor de la nord de Marea de Azov – începe evacuarea spatelui forțelor din Cuban.

În cadrul planului general de scurtare a frontului și crearea de disponibilități adoptat de către Înaltul Comandament german, evacuarea Cubanului constituia o operațiune foarte grea a cărei execuție era în funcție de modul cum evoluau operațiunile pe frontul de la nord de Marea de Azov.

Execuția acestei operațiuni de evacuare – pentru a reuși – cerea: mijloace, prevedere, organizarea în cele mai mici detalii, păstrarea secretului asupra datei începerii replierii trupelor, trupe pe a căror valoare și spirit de sacrificiu să se poată conta în orice împrejurare.

La data la care Înaltul Comandament german a găsit necesar că menținerea capului de pod Cuban nu mai constituie o operațiune care să se încadreze – fără riscuri – în planul general de scurtare a frontului, s-a trecut la evacuarea Cubanului.

Operațiunea, pregătită magistral în toate detaliile, a fost ținută în cele mai strict secret, iar momentul în care s-a trecut la evacuare a constituit o totală surpriză, atât pentru Înaltul Comandament rus, cât și pentru comandamentul forțelor ruse din Caucaz.

De aceea, în tot cursul zilei de 15 Septembrie 1943 – zi în care s-a început evacuarea capului de pod – Comandamentul rus

al forțelor din Caucaz nu și-a dat seama de ceea ce s-a petrecut pe frontul din Cuban și nu a urmărit mișcarea de desprindere executată de forțele germano-române. Abia începând din ziua a doua, dezmeticindu-se, a încercat să urmărească mișcarea trupelor germano-române cu care de luptă și aviație.

În timpul de la 15 Septembrie – 9 Octombrie 1943, evacuarea Cubanului s-a făcut pe următoarele poziții succesive:

- Siegfried – Gernot, între 16–18 IX 1943
- Wolker – Siegfried – Harz, între 18–20 IX 1943;
- Hagen – Rhön, între 21–23 IX 1943;
- Rüdiger – Rhön, între 24–25 IX 1943;
- Kleine Gotenstellung, începând de la 26 Septembrie 1943.

Pe ultima poziție era prevăzută a se rezista până când toate materialele adunate în porturile de evacuare vor putea fi transportate peste strâmtoarea Kerçi în Crimeea.

Prin modul cum a fost concepută, organizată și executată retragerea forțelor germano-române din Cuban, această operațiune va rămâne în istoria războaielor un izvor nesecat de învățăminte pentru acei ce vor cerceta mai târziu istoria militară.

Secretul acestei strălucite operațiuni se datorește celor doi factori: superioritatea comandamentului și valoarea trupelor germano-române din Cuban.

Ceea ce anumite posturi de radio inamice au difuzat în legătură cu lupta și retragerea forțelor germano-române din Cuban nu au fost decât subiecte de propagandă, adevărul istoric fiind acesta: lupta și retragerea trupelor germano-române din Cuban constituie o strălucită victorie defensivă câștigată prin valoarea comandamentului, puterea de rezistență și eroismul trupelor germano-române; nicicând, în Cuban, înaintarea forțelor ruse nu s-a făcut decât în ritmul hotărât de către comandamentul german.

Evacuarea completă a Cubanului s-a terminat în dimineața zilei de 9 Octombrie 1943, când odată cu retragerea ultimelor elemente s-au distrus și pilonii funicularului construit peste strâmtoarea Kerçi, prin munca și aptitudinea trupelor de pionieri germane.

Ultima divizie românească care a părăsit Cubanul a fost Divizia 19 Infanterie, acea divizie de olteni care, din Octombrie 1942, a dus lupte grele defensive pe înălțimile din Caucaz, de la sud de Abinskaia, pentru ca începând de la 20 Februarie și până la 15 Iulie 1943 – în zona de efort a inamicului –, luptând alături de unitățile Diviziilor 97 și 101 Vânători germane, la Abinskaia, Krimskaia, capul de pod Sadovoi și Moldovanskoe, prin vitejia, dârzenia și curajul ostașilor săi, să înscrie în cartea de aur a

contribuției românești din Cuban pagini de nepieritoare fapte de arme în cursul primelor patru ofensive rusești, rămânând – în toate situațiile – neclintită pe pozițiile ce îi erau încredințate pentru apărare.

Chiar în această fază de apărare a capului de pod Cuban, inamicul a suferit pierderi simțitoare: 5 251 morți numărați, 1 626 prizonieri, 20 tunuri, 53 aruncătoare, 231 arme automate, 209 care de luptă distruse, 46 care de luptă scoase din uz, 109 avioane doborâte.

Pierderile unităților germano-române au fost: a) *Pierderile unităților germane*: 951 morți, 3 729 răniți, 250 dispăruți; b) *Pierderile unităților române*: 109 morți, 470 răniți, 32 dispăruți.

În timpul operațiilor de evacuare a capului de pod Cuban, au fost trecuți prin strâmtoarea Kerçi, în Crimeea: 177 355 germani, 50 139 români, 23 486 voluntari și coloane de lucru, 27 457 civili, în afară de cei 60 000 evacuați în lunile august și septembrie, 72 899 cai, 27 741 căruțe, 21 230 trăsuri, 1 815 tunuri, 115 477 tone bunuri de aprovizionare, 74 tunuri de asalt și care de luptă.

Pe calea aerului s-au evacuat: 15 661 soldați, 1 153 tone materiale.

În timpul luptelor din capul de pod Cuban (12 februarie – 9 octombrie 1943) pierderile inamice identificate până în prezent sunt: 41 271 morți, 14 373 prizonieri, 1 044 care de luptă, 2 254 avioane din care 338 au fost doborâte de A.c.A. și 53 de către infanterie.

Tunurile, armamentul greu și ușor al infanteriei și materialele distruse nu pot fi redată numeric.

S-au capturat: 83 tunuri, 243 aruncătoare, 1 066 arme automate, precum și un număr însemnat de armament ușor de infanterie, materiale diferite și muniție.

Au fost scufundate: 3 distrugătoare, 3 vase mari de transport, fiecare a 800 tone, 8 vase mici, 20 vase de debarcare, 4 vedete rapide, 6 canoniere, un vas tanc, 2 bărci cu motor, 48 bărci cu pânze, 10 pontoane, 107 bărci mici.

În perioada 1 II – 9 X 1943, formațiunile maritime și pionierii germani au trecut peste strâmtoarea Kerçi: 1 147 820 oameni, 192 463 cai, 72 483 trăsuri, 60 179 vehicule înhămate, 706 738 tone bunuri de tot felul.

Pierderile trupelor germano-române pe timpul de la 1 II – 9 X 1943 au fost: 1) *Trupele germane*: 10 008 morți, 36 225 răniți, 5 562 dispăruți. 2) *Trupele române*: 1 598 morți, 7 264 răniți, 806 dispăruți. (I, 101-105)

Schimbări la comanda marilor unități române din Crimeea (20 octombrie 1944). Mult stimat domnule feldmareșal (Ewald von Kleist - *n.n.*), scrisoarea ce mi-ați trimis prin lt.col. Hassel, privitor la schimbările de comandanți la marile unități române subordonate Domniei Voastre, găsește răspunsul dorit.

M.St.M. îmi propusese și am aprobat, într-o perioadă relativ liniștită, schimbările ce vi s-au adus la cunoștință.

Ele priveau comandanții ce stau de mai mult de doi ani în luptă și aveau ca scop nu atât aducerea lor în țară, cât intenția de a folosi cunoștințele lor la opera de instruire și reorganizare a unităților din țară.

Noile numiri cuprindeau generalii cei mai buni ai armatei noastre, ce nu ar fi putut beneficia de înaintări fără o cunoaștere din partea lor a greutăților frontului. Noii comandanți de divizii veneau toți în Crimeea, deci aveau timp, dacă împrejurările se mențin neschimbate, să-și cunoască trupa, comandanții cărora le erau subordonate și situația locală.

Sunt însă în totul de acord cu Domnia Voastră pentru a amâna aceste schimbări până la trecerea stării de încordare actuală. Chiar atunci ea se va face succesiv și prin dublări ale comenzilor cu o durată de circa o lună.

Îmbolnăvirea gravă a doi generali obligă însă a se face imediata înlocuire la comanda Corpului Vânătorilor de Munte* și a Diviziei 10 (Infanterie).

Vă este probabil cunoscut grava stare a generalului (Gheorghe) Avrămescu (comandantul Corpului de Munte - *n.n.*) și internarea pentru o lungă durată a generalului Caracaș, comandantul Diviziei 10.

În speranța unei îmbunătățiri a situației și a unei apropiate vizite ce doresc a vă face, când actuala stare de încordare va fi trecut, vă rog domnule feldmareșal să primiți expresia cordialelor mele simțăminte de statornică și credincioasă camaraderie, Mareșal Ion Antonescu. (XXXVI)

Germanii pregătesc evacuarea Crimeii (27 octombrie 1943).

Crimeea va fi evacuată.

Evacuarea Crimeii primește indicativul „Întreprinderea LYA” și ea se va executa în două faze:

* La 20 octombrie 1943, generalul Hugo Schwab a preluat comanda Corpului de Munte Român, înlocuindu-l pe generalul Gheorghe Avrămescu. Acesta din urmă a fost transportat de urgență la București pentru o intervenție chirurgicală.

a) Faza Lya I: evacuarea materială

b) Faza Lya II: evacuarea tactică.

Evacuarea materială (Lya I) începe imediat.

Evacuarea tactică (Lya II) va fi încă ordonată, ea începe cu evacuarea peninsulei Kerçi, până la poziția Parpaci și apoi în continuarea vestului Crimeii.

Începutul evacuării grupării (Gruparea Konrad - *n.n.*) în ziua B; ziua B trebuie întrevăzută începând cu 31.X. Executarea trebuie astfel pregătită ca mișcările să poată începe în decurs de 10 ore de la primirea ordinului respectiv.

Comandamentul Armatei 17 așteaptă ca evacuarea Crimeii să se execute cu aceeași exactitate și atitudine deosebite a trupei ca și cea de la capul de pod din Cușan.

Hotărâtor este ca ochii trupei și întreaga ei putere să rămână îndreptată pe timpul pregătirilor și executării tot înainte, spre inamic. Este o chestiune de onoare ca nici o armă să nu cadă în mâna inamicului. (...)

Este de o importanță hotărâtoare ca intenția evacuării Crimeii și, în special, data începerii ei să rămână cât se poate de lung timp necunoscute inamicului.

Deoarece pentru evacuarea materială timpul ce ne stă la dispoziție este foarte scurt, se cere să se decidă cu mare grijă ordinea de urgență a bunurilor ce trebuiesc evacuate. Armamentul, muniția și materialul de valoare au precădere.

Tot ce rămâne înapoi trebuie să fie distrus.

Incendierea caselor, clăilor de paie etc. este interzisă (...).

Evacuarea tactică (faza Lya II) se va executa atât timp cât inamicul n-a debarcat încă cu puteri mari, în etape mari de marș, sub protecția ariergărzilor mobile.

Oprirea în zonele intermediare (Bruno, Casar) nu va fi mai lungă decât va fi necesară pentru dezvoltarea situației (sic!), situația drumurilor, atitudinea de marș a trupei și scurgerea prin strămoarea de la Perekop. În cazul cel mai favorabil va începe, de exemplu, mișcarea „Casar“ în ziua B+3/B+4 (...) (General Rudolf) Konrad. (XXXVII)

Dar mareșalul se teme pentru soarta trupelor române (27 octombrie 1943). Am onoarea a confirma în scris, comunicarea verbală făcută Domniei Voastre (generalul Erik Hansen - *n.n.*) ieri (26 X 1943), între orele 20-21, cu rugămintea domnului mareșal Antonescu de a transmite urgent, la OKW, următoarea telegramă: „Sunt informat de către generalul Petre Dumitrescu, comandantul Armatei 3 române, că se intenționează să se lase pentru apărarea Crimeii cele șapte divizii române aflate

acolo și două divizii germane, dintre care una scoasă de pe frontul Melitopol, cu mari pierderi.

Rog insistent să se renunțe la această idee pentru următoarele motive:

– după mersul operațiilor pe frontul Armatei 6 germane, rezultă că trupele din Crimeea sunt expuse încercuirii;

– numai aceste nouă divizii, cu efectivele reduse și cu armamentul lipsă, în special cel anticar greu și mobil, nu vor putea opri debarcarea inamicului și nu vor putea apăra Crimeea;

– lipsește în Crimeea o puternică rezervă mobilă cu care să se poată interveni rapid în punctele amenințate;

– din studiul făcut de Marele Stat Major român rezultă că trupele încercuite în Crimeea nu vor putea fi aprovizionate pe mare decât în condiții foarte grele și insuficient;

– opinia publică românească n-a uitat condițiunile în care au fost încercuite și distruse 17 divizii române în iarna trecută (e vorba de bătălia de la Stalingrad –*n.n.*) și nu se poate împăca cu ideea că alte mari unități române vor avea aceeași soartă;

– în Crimeea se găsesc cele mai glorioase divizii române (vânătorii de munte și cavaleria) care au luptat continuu de la începutul războiului;

– nu cerem ca diviziile române să nu ia parte la lupte, credința noastră însă este că aceste divizii, puse să lupte în afara Crimeii, alături de trupele germane, bine dotate cu tunuri de asalt și tunuri anticar mobile grele, vor putea aduce un serviciu mai mare cauzei comune, pe când astfel se pot pierde zadarnic.

Vă rog, Excelență, să fiți încredințat de deosebita considerație ce vă păstrez. General Ilie Șteflea, șeful de Stat Major al Armatei Române“. (XXXVII, 203–204)

Hitler vrea să apere Crimeea cu orice preț (29 octombrie 1943). Domnule mareșal, și pe mine mă mișcă grija dumneavoastră asupra soartei Crimeii și a unităților române care se găsesc acolo, grijă comunicată și de către șeful Marelui Stat Major. În Crimeea se găsesc și trupe, baterii și alte materiale germane. De aceea am examinat cu multă grijă, în amănunțime, această problemă, împreună cu colaboratorii mei.

Rezultatul acestei examinări este următorul:

1) Importanța Crimeii, ca cea mai importantă bază de aviație împotriva regiunii petrolifere române și ca bază de operații a sovieticilor împotriva coastelor ocupate de noi ale României și Bulgariei, este deosebit de importantă, lucru de altfel subliniat de D^omnia Voastră.

Acest fapt justifică hotărârea de a se apăra această importantă poziție cheie la Marea Neagră cu orice preț, atât de mult timp cât aceasta este posibil.

2) Mijloacele de invazie ale sovietelor pe mare sunt, față de o curajoasă apărare a coastelor, relativ reduse. Ele nu permit decât debarcări cu forțe limitate. Mijloacele de apărare marină pot sprijini apărarea la fel ca și unitățile aviației. Pe lângă aceasta, alături de trupele române și germane în sectoarele mai importante s-au făcut lucrări de fortificație care, din punct de vedere artileristic, pot rezista în orice caz mijloacelor de atac rusești cu condiția ca servanții tunurilor să-și îndeplinească datoria și să nu se lase surprinși de debarcări.

3) Aprovizionarea Crimeii este pentru câtva timp asigurată prin proviziile care se găsesc acolo. Ea necesită pentru moment numai o redușă completare, care poate avea loc în orice împrejurări pe mare.

4) De altfel, problema unei evacuări a Crimeii trebuie considerată, prin desfășurarea evenimentelor în sectorul Armatei 6*, ca depășită, căci:

a) O evaeuare pe uscat are, chiar prin părăsirea masei materialului, o durată de cel puțin 3-4 săptămâni. În acest timp, fie că rușii au închis deja strâmtoarele din nordul peninsulei, fie că contramăsurile noastre au fost încununute cu succes.

b) O evacuare pe mare este oricând posibilă, lăsându-se acolo materialul greu, astfel că poate fi oricând ordonată dacă nu mai există alte posibilități.

Luând în considerare această dilemă, am luat următoarea hotărâre:

1) Având în vedere imposibilitatea unei evacuări a Crimeii pe uscat, în condițiile unei închideri a strâmtoarelor pe la nord, Crimeea va fi în orice împrejurări și cu orice mijloace apărată.

2) Armata,6 va fi întărită cu forțe care lasă să pară că situația se va restabili în sectorul**.

* În document – probabil, din cauza unei transcrieri eronate – este trecută „Armata 4“. Dar, Armata 4 Blindată germană se găsea, în octombrie 1943, în zona Kiev. Din context, rezultă cu precizie că Hitler face referire la Armata 6 germană, cea care, până la mijlocul lunii octombrie 1943, ocupase un aliniament defensiv în Stepa Nogai – aproximativ între Zaporojie și Lacul Molocinoe – și care asigura legătura cu Armata 17 germană din Crimeea. Ofensiva Frontului 4 Ucrainean, declanșată la 20 octombrie 1943, dusese însă la cucerirea orașului Melitopol (23 octombrie) și la replierea Armatei 6 către Nipru. Din acest motiv, ne-am permis să înlocuim în text „Armata 4“ cu „Armata 6“.

** Lipsă în document.

3) În cursul unei revizuii în mare a situației la Dnepropetrovsk și Zaporojie se va încerca, pe lângă aceasta, să se îmbunătățească în chip decisiv și situația Armatei 6. Forțele care sunt pe cale de a sosi în acest scop sunt puternice și cu totul proaspete.

4) Armata 6 are instrucțiuni ca, în orice împrejurare, să forțeze forțele inamice să-și schimbe direcția și să închidă accesul către Crimeea, chiar în cazul că ea însăși ar trebui să se retragă spre Herson.

5) În Crimeea se vor trimite pe uscat, prin aer și pe mare nouă batalioane pentru întărirea apărării de coastă.

6) Aviația a primit de asemenea instrucțiuni să pregătească neîntârziat și să trimită un număr de unități pentru apărarea specială a Crimeii.

7) Marina are ordine ca, în cazul unor debarcări, să intervină fără a se ține seama de oameni și material pentru a distruge încă pe mare, cu toate mijloacele, forțele ce s-ar apropia.

8) În sensul celor de mai sus se va trimite în Crimeea, îndată după restabilirea situației Armatei 1 Blindate, o grupă de forțe mobile cu tancuri sau tunuri de asalt.

9) În caz că aceste măsuri nu ar duce la rezultatul dorit, s-a ordonat, în orice caz, pregătirea evacuării pe mare și anume astfel încât cel puțin oamenii să poată fi salvați. Căci nu numai dumneavoastră, domnule mareșal, duceți grija pentru pierderea soldaților Domniei Voastre care ar avea loc altfel, ci aceasta mă apasă și pe mine, la fel. În această situație, lucrul hotărâtor este, domnule mareșal, ca unitățile ce se găsesc în Crimeea să-și îndeplinească în cea mai mare măsură datoria; ca, pentru aceasta, noi doi să le influențăm astfel să le facem clară importanța misiunii lor și să le cerem să reziste, să-și păstreze încrederea în sine și să înțeleagă ce important este locul în care soarta i-a așezat pentru apărarea patriei lor.

De aceea, domnule mareșal, aș saluta cu deosebită recunoștință dacă Domnia Voastră v-ați mai exercita încă o dată influența asupra unităților dumneavoastră din Crimeea.

Misiunea incredințată apărării Crimeii poate fi îndeplinită dacă toate trupele își vor îndeplini datoria până la urmă.

Încredințat de succes vă trimit, domnule mareșal, salutările mele camaraderesti. Al Domniei Voastre, Adolf Hitler. (XXXIX)

Marina română pregătește, totuși, evacuarea pe mare. Am onoarea a vă raporta următoarele cu privire la studiul și stadiul lucrărilor de evacuare a Crimeii, în ordine cronologică:

1) Comandamentul Marinei Regale a întocmit un studiu de evacuare a Crimeii, care a fost expus domnului ministru sub-

secretar de stat la Departamentul Marinei (generalul Nicolae Șova – *n.n.*) de către domnul contraamiral comandant al marinei.

Acest studiu a fost cerut de Marele Stat Major și supus domnului mareșal.

2) Din informațiile luate de la Marele Stat Major, domnul mareșal a intervenit pe lângă Führerul Adolf Hitler ca să ordone măsurile necesare pentru evacuarea Crimeii.

La această intervenție s-a răspuns că nu se intenționează evacuarea Crimeii și că se vor trimite întăriri în Crimeea ca să reziste și că numai în ultimă instanță se va face evacuarea trupelor fără materiale.

3) În acest interval de timp, Comandamentul Marinei Regale a intervenit la Marele Stat Major cu nr. 2029, prin care se cerea ca să intervină pentru amenajarea băilor (golfurilor – *n.n.*) și porturilor din nord-vestul Crimeii.

Marele Stat Major în urma acestui raport intervine la șeful Misiunii Germane în România, domnul general Hansen, ca să dea dispoziții pentru:

– a se lua măsuri pregătitoare de amenajare a porturilor pentru evacuare;

– a se da ordin Amiralului German Marea Neagră* ca, în colaborare cu Comandamentul Marinei Regale, să facă planul de evacuare.

Această intervenție s-a trimis în copie și Armatei 3.

4) Cum studiul evacuării nu era făcut de acord cu marina și armata germană, s-a convocat luni, 1 Noiembrie, o conferință la Comandamentul Marinei Regale. (XL)

Forțele germane și române din Crimeea pot fi salvate (1 noiembrie 1943). Am onoarea a vă raporta că în urma întrunirii care a avut loc astăzi, 1 Noiembrie 1943, la C.M.R. (Comandamentul Marinei Regale), unde s-au discutat posibilitățile unei eventuale evacuări a Crimeii pe mare și la care au luat parte delegațiile: Amiralului German Marea Neagră, Misiunii Militare Germane în România, Marelui Stat Major, Comandamentului Marinei Regale, s-au stabilit următoarele:

1. Sunt de transportat din Crimeea în porturile naționale: 180 000 oameni, 60 000 cai, 15 000 auto, 620 000 tone materiale.

* *Amiralul German Marea Neagră* era denumirea comandamentului marinei germane din Marea Neagră, în fruntea căruia se găsea la acea dată contramiralul Gustav Kieseritsky. Acesta a murit în noiembrie 1943 pe frontul de la Kerçi, comanda preluând-o contraamiralul (ulterior, viceamiral) Helmuth Brinkmann.

Aceste cifre totalizează mijlocele române și germane și au fost comunicate de Amiralul German Marea Neagră.

Separat, unitățile române totalizează (date comunicate de M.St.M.) : 75 000 oameni, 28 000 animale, 250 tunuri, 8 300 trăsură, 1 850 auto, 50 care.

2. Mijloace la dispoziție.

a) Porturi de ambarcare: *Sevastopol*, care dispune de 4 cheuri pentru vasele mari, 30 dane de acostare pentru pontoane și șlepuri suficiente pentru ancorarea și manevrarea vaselor; *Evpatoria*: în prezent pot acosta deodată 3 pontoane și un șlep; cu începere de la 4 noiembrie vor putea acosta 11 pontoane și un șlep; *Ak. Mecet*: pot acosta 3 pontoane (MFP).

În aceste trei porturi ambarcările se pot executa și prin transbordare în vasele mari care nu ar putea acosta și ar rămâne în ancoră.

Porturile *Balaklava* și *Ialta* nu pot fi utilizate.

S-a cerut delegatului Amiralului German al Mării Negre să intervină pentru a se determina amenajările și posibilitățile de utilizare ale băilor *Iarilgaci* și *Karadja* din colțul de nord-vest al Crimeii.

3. Mijlocele de transport pe mare. Cele arătate în tabelul anexat. Față de mijloacele pe care s-a contat inițial, rezultă o diferență deoarece vasele bulgărești nu iau parte la transporturi, iar din cele ungurești unul singur este disponibil. De asemenea, sunt disponibile numai 30 pontoane în loc de 100.

Germanii contează că pot lua parte la transporturi și navele de transport al trupelor care ar putea să ambarce un efectiv egal cu echipajul bordului.

De asemenea, au ridicat chestiunea ducerii motonavelor „*Transilvania*“ și „*Basarabia*“ pentru a lua parte la operațiuni.

În concluzie, cu mijloacele de care se dispune, Amiralul German al Mării Negre apreciază că pentru transportul trupelor fără materiale și animale sunt necesare 7 transporturi, care se pot executa în timp de o lună, contându-se că se pot ambarca de fiecare dată aproximativ 30 000 oameni.

Programul de transport în detaliu urmează a se stabili de comun acord de către Armata 17 și Amiralul German al Mării Negre, în funcțiune de manevra ce se va executa la uscat.

S-a căzut de acord că dirijarea vaselor în porturile de ambarcare se poate face în funcție de situație în cazul când nu poate fi prevăzută cu anticipație sau ar suferi modificări în cursul desfășurării operațiunilor, pe baza comunicărilor relative la modul cum se va face dirijarea și afluirea trupelor în porturi.

4. Porturi de destinație.

Urmează a se stabili de M.St.M. în funcție de necesitățile operative, de posibilitățile de primire, de siguranța transporturilor.

Indicăm, în ordine: Odessa, Bugaz, Constanța și Sulina.

Din ordin, șef de stat major, căpitan comandor Niculescu Constantin.

Mijloacele de transport pe care se poate conta în eventualitatea evacuării Crimeii

1) Vase de transport

Numele vasului	Tonaj	Oameni	Observații
<i>a) Vase de care dispunem</i>			
„Dacia“ (pasager)	600	700	
„Alba Iulia“	6 500	1 000	
„Durostor“	1 200	300	
13 remorchere	8 000	6 500	500 oameni pe fiecare șlep
TOTAL	8 300	8 500	sau
	16 300	2 000	

b) Vase închiriate germanilor

„Ardeal“	6 500	1 000	
„Oituz“	3 400	700	
„Danubius“	1 850	500	
„România“ (pasager)	600	700	
TOTAL	12 350	2 900	
TOTAL vase române	28 650	4 900	sau
	20 650	11 400	

c) Vase de care dispun germanii

„Lola“	2 400	500	
PLM. 16	6 500	1 000	
„Kassa“	1 000	200	
„Volga Don“	1 000	250	
„Prodomos“		350	(tanc)
„Voivoda“	350	120	(pot remorca în același
„Theben“	350	120	timp un șlep a 450 tone +
„Yunak“	350	120	100 oameni fiecare)
3 K.T.	1 350	300	

50 pontoane cu motor	4 300	7 500	
16 remorche cu șlepurî	9 600	8 000	
TOTAL	27 200	2 940	sau
	13 300	18 460	

II) Vase de război

4 distrugătoare		800	
3 canoniere		180	
N.M.S. „Murgescu“		200	
11 R.B.		220	
10 K.F.K.		200	
TOTAL		1 600	

Recapitulație

Vase române	28 650	4 900	sau
	20 650	11 400	
Vase de care dispun germanii	27 200	2 940	sau
	13 300	18 460	
Vase de război		1 600	
TOTAL GENERAL	58 850	9 440	sau
	33 950	31 460	

În cazul când cu șlepurile se transportă numai oameni nu și materiale, rezultă că efectivul ce poate transporta deodată cu totalitatea vaselor este de aproximativ 30 000. (XLI)

Mareșalul îi cere lui Hitler să-și respecte promisiunile privind evacuarea Crimeii (noiembrie 1943). Vă mulțumesc pentru informațiile ce mi-ați dat în legătură cu situația frontului și amenințarea rusă*.

Nu v-am răspuns imediat pentru că sunt în curs operațiuni militare a căror evoluție este și pentru România de o mare însemnătate și, pe de altă parte, fiindcă așteptam reîntoarcerea domnului ministru (Karl) Clodius pentru a vedea soluțiile ce s-au găsit pentru înlesnirea schimburilor germano-române și mai ales pentru cererile noastre de armament.

* La 25 octombrie 1943, Adolf Hitler i-a trimis o scrisoare mareșalului Ion Antonescu. Vezi textul acesteia în *Antonescu - Hitler. Convorbiri și întâlniri inedite (1940-1944)*, vol. 2, București, 1991, p. 120-121.

Deși situația în Răsărit, în special în sectorul sudic, este încă nelămurită, poziția trupelor noastre din Crimeea este din ce în ce mai gravă, iar domnul ministru Clodius nu a venit, răspund totuși Excelenței Voastre pentru ca întârzierea răspunsului meu să nu poată fi altfel interpretată.

1. Excelență, v-am vorbit întotdeauna deschis și o voi face și de data aceasta, pentru a vă răspunde la întrebarea ce-mi puneți: dacă față de agravarea primejdiei nu s-ar cuveni să dăm îndată o nouă contribuție militară.

Este de prisos să vă explic pentru ce răspunsul la această problemă nici nu comportă propriu-zis o judecată, aceasta fiind înainte de toate o problemă de instinct de conservare.

Desigur că este interesul nostru ca frontul să nu ajungă să atingă sau să amenințe grav teritoriul românesc.

Am însă cunoștință că românii au făcut până azi toate dovezile voinței lor, nu numai de a-și apăra pământul, dar și de a sluji civilizația europeană.

În 1942, România a venit alături de armata germană cu cea mai însemnată contribuție europeană în lupta contra armatei bolșevice: 26 divizii, cu cele mai bune cadre, cel mai bun armament și aproape totalitatea artileriei grele.

Am pierdut 18 divizii la Don și Stalingrad prin încercuirile sovieticilor, împotriva cărora nu ne-am putut apăra din lipsa unui armament modern, blindat și anticar. Celelalte 8 divizii române au măcinat în luptele din Cuban, de atunci și până acum, în răstimp de un an, valoarea a două divizii, socotind numai armamentul trimis de noi din țară; 7 din ele sunt astăzi închise în Crimeea, iar a 8-a (1 Munte) și cu a 24-a, formată din resturile celor de la Don, au fost reduse la o treime în recentele lupte din Stepa Nogailor.

Am pierdut peste un sfert de milion de luptători până în prezent și am consumat armamentul a circa 24 divizii; alte 7 divizii, de a căror soartă și eu, și cu mine întreaga țară suntem foarte îngrijorați, sunt închise în prezent în Crimeea.

Facem și în prezent sacrificii, consumând toată producția și importul nostru de ordin militar cu întreținerea și alimentarea unităților noastre operative, de ocupație și de pază a coastelor. Este suficient să semnalez Excelenței Voastre că efectivele noastre mobilizate de la est de Bug, din Transnistria, de pe litoralul Mării Negre, din marină, aeronautică și apărarea antiarcriană a teritoriului consumă toată producția noastră anuală de echipament și de încălțăminte.

Pentru trupele din interior, în special pentru recruți, am recurs la efecte improvizate, de vară. Venirea timpului rău ne-a

obligat a trimite recruții la vatră și a economisi astfel echipament în favoarea trupelor mobilizate.

În prezent completăm și dotăm, cu ce putem lua din interior, trupele de ocupație din Transnistria, în curs de transformare din divizii de pază în divizii operative, luând de la regimentele din interior, până la epuizare, ofițeri activi, artilerie, armament anticar, ca și echipament. Nu vom obține totuși divizii capabile de operațiuni din cauza numărului redus și a calității subofițerilor, insuficienței și slabei calități a artileriei și a materialului anticar și a lipsurilor grele de materiale de geniu, de transmisiuni și automobile, fără a mai vorbi de lipsa carelor de luptă, tunurilor de asalt și anticar moderne.

Valoarea diviziilor din Transnistria este următoarea: nici una din cele 4 divizii nu are armament modern anticar, nici suficient material radio, auto și de geniu; artileria lor este de calibru mic, de model vechi sau de captură; una din ele (a 5-a) nu are însă nici artilerie, nici servicii; trei din ele (5, 14 și 15) provin din foste divizii de pază și vor reprezenta divizii pierdute la Don după ce-și vor termina completarea cu infanterie și cadre, operațiune în curs de execuție.

În situația lor de inferioritate, am sentimentul, pe care vi-l mărturisesc leal, Excelență, că a le trimite în luptă înseamnă mai curând să îngroșăm nefolositor valorile pierdute decât să contribuim efectiv la îmbunătățirea situației frontului.

Conștient de această situație și de amenințarea rusească, am făcut din reconstituirea forțelor noastre militare principala mea preocupare după catastrofa suferită la Don, Stalingrad și în Stepa Calmucă. Nu s-a pierdut nici o clipă, s-au folosit toate mijloacele și toate categoriile pentru a fabrica armament nou, a transforma sau pune în funcțiune tot armamentul vechi sau capturat. Posibilitățile noastre sunt reduse și de aceea am cerut continuu și pe toate căile să fim ajutați în special cu materialul blindat, radio, auto și anticar din Germania.

Dacă am fi fost ajutați la timp, altele ar fi fost posibilitățile noastre astăzi.

Dacă vă arăt situația, o fac, Excelență, nu pentru a acuza pe cineva, ci pentru a vă da puțința, ca ostaș, să cunoașteți realitatea. Deși România și-a respectat absolut toate obligațiile, veți putea constata că în afară de materialele trimise direct unităților din Cuban și Crimeea, tot restul trimis armatei noastre este cu totul insuficient și de minimă calitate.

Înțelegeți, desigur, Excelență, de ce împins nu numai de răspunderea ce o am în fața Armatei și Națiunii, sau de datoria de apărare a statului român, dar ținând mai ales seama de

încercările grele ce vor avea de întâmpinat pe frontul de răsărit, vă rog a face totul pentru a se respecta asigurările ce mi s-au dat că Crimeea va fi degajată.

Sunt acolo cele mai bune divizii de vânători de munte și cavalerie.

Sunt diviziile noastre cele mai brave care stau din prima zi a războiului în prima linie și care au luptat din Munții Bucovinei până la Caspica și poalele Caucazului.

Sunt unitățile cele mai bine încadrate, cele mai bine comandate și înarmate, astfel că pierderea lor ar atinge nu numai interesele comune ale războiului, dar și toată răspunderea mea.

Ca cel dintâi luptător german sunt sigur că veți înțelege grija ce o port ca soldat în fața istoriei Neamului, după cum Excelența Voastră o poartă în fața Germaniei și a lumii.

România și-a respectat și își respectă obligațiile, își consacră toată truda și tot ce poate da războiului din Răsărit, deși are în spate un adversar cu forțele intacte provocatoare.

Nu răspundem nici la incidente de frontieră ce nu mai conțin, nici la zborurile aproape zilnice ale avioanelor ungurești peste frontieră, nici la provocările din Ardeal sau din Budapesta, și nici nu deplasăm forțe în fața numeroaselor forțe ungurești organizate în ținutul secuiesc.

Primim orice anchetă imparțială, orice recrutare pentru a ni se constata buna credință, cuminența și înțelepciunea noastră.

Nu v-am ascuns niciodată care este credința și dorința poporului român în această privință, dar nu pot lăsa să treacă și acest moment pentru ca să nu vă amintesc regretul că România nu a fost pusă în situația de a-și elibera răspunderile sale politice și militare pe frontiera sa de apus, pentru ca toate forțele morale și toată puterea de luptă a ei, fără orice altă preocupare sufletească, să se consacre numai luptei din Răsărit.

Ne înfrângem totuși durerea și facem și vom face față grelelor zile de azi și de mâine din Răsărit.

2. În ce privește regimul Transnistriei, suntem de acord cu Excelența Voastră că nu este nici timpul, nici cazul ca să cântărim cu un spirit de bancher problemele considerării acestui teritoriu ca zonă de război, de aprovizionare etc.

Aș vrea, de la început, să explic fondul preocupărilor mele.

Nu știu dacă Excelenței Voastre i se spune întotdeauna adevărul despre eforturile României de la 1941 și până astăzi:

– că războiul acesta costă România peste 300 miliarde de lei;

– că, în această vreme, am dat Germaniei peste 8 milioane tone de petrol, amenințând rezervele naționale și însăși zăcămintele;

- că avem de suportat grele cheltuieli cu întreținerea familiilor celor peste 250 000 luptători pierduți;

- că, cu toate aceste sacrificii, România reprezintă o țară cu o ordine sănătoasă pentru care ne-am trudit trei ani și pe care păstrând-o, avem sentimentul că nu împlinim un simplu interes egoist, ci că slujim deopotrivă liniștea, ordinea și interesul Europei.

Aceleași principii ne-au condus și în regimul Transnistriei, unde administrația noastră a făcut investiții de miliarde, lipsind astfel economia națională de aceste mijloace, când producția țării era ea însăși în scădere datorită războiului.

Discutând problema serviciilor și trupelor care intră în Transnistria, noi n-am făcut numai o socoteală de contabilitate - oricât era de normal, în definitiv, ca acest teritoriu să dea și venituri după investițiile făcute - dar pentru noi era, în primul rând, o problemă de ordine și de măsuri ordonate ca să știm din vreme ce rămâne de făcut și ce reprezintă acest teritoriu, economic, pentru România.

Desigur, venirea unor trupe pe teritoriul Transnistriei reprezintă, așa cum o spuneți, o pavază în poarta României.

Noi nu dorim decât ca aceasta să se facă în ordine pentru ca să fie cu atât mai folositoare.

3. În ce privește trecerea căilor ferate din Transnistria în exploatare germană spre a obține o sporire a traficului, rog pe Excelența Voastră să reexamineze această chestiune.

După noi, trecerea nu este necesară.

Căile ferate din Transnistria au funcționat de la 1941 și până azi foarte mulțumitor sub conducerea României, au satisfăcut întotdeauna cererile germane și conducerea lor a primit mereu aprecieri elogioase.

Dacă însă capacitatea de transport a căilor ferate din Transnistria nu a putut fi mărită conform programului în comun stabilit, nu purtăm nici o vină. Și aici ne-am îndeplinit obligațiile. O cercetare va putea stabili că noi am trimis în Transnistria până la ultimul metru de șină și cablu telefonic din țară, am adus unitățile de lucrători la timp, însă nu am primit, cum se făcuse angajamentul, materialele de cale ferată și de legătură promise din partea autorităților germane. Abia acum sosesc și sunt imediat instalate, după programul comun stabilit și în curs de execuție.

Stăruim în menținerea acestui regim.

Administrarea provinciei, organizarea producției și a vieții economice, ca și a unităților românești de acolo este strâns legată de exploatarea liniilor; altfel, întreaga administrație

română ar ajunge să fie paralizată prin pierderea lor, ceea ce ar lipsi de sens și de prerogative administrația românească.

Sunt sigur că cele mai bune angajamente pot fi făcute în administrațiile căilor noastre ferate pentru sporirea traficului și perfecționarea regimului de azi.

Cum personal m-am ocupat de organizarea administrativă și economică a regiunilor, ar fi pentru mine o mare mâhnire dacă s-ar stăruie în această privință fiindcă s-ar putea spune, cu drept cuvânt, că lipsa noastră de capacitate în această privință a determinat această măsură.

4. Am luat act cu satisfacție că Excelența Voastră socotește că teritoriul României nu trebuie să suporte sarcina unor trupe sau etape germane.

Vă mulțumesc pentru aceasta, fiindcă evitați României noi pierderi și servituți nefolositoare.

N-am insistat niciodată, dar trebuie să știți că trecerea trupelor germane pe teritoriul român în 1940-1941 a însemnat o gravă răsturnare a ordinii economice și a avut consecințe generale de care noi ne-am resimțit mult timp.

Făgăduindu-vă să examinez toate problemele și așteptând sprijinul Excelenței Voastre în sensul celor de mai sus, vă rog să primiți încă o dată, Excelență, încredințarea simțămintelor mele de profundă considerare. Mareșal Ion Antonescu. (XLII)

Hitler și generalul Zeitzler îl asigură pe șeful Marelui Stat Major român că situația din Crimeea nu este critică (21-22 noiembrie 1943).

I. Din ordinul-domnului mareșal Ion Antonescu, Conducător al Statului român, am făcut în zilele de 21-22 Noiembrie 1943 o vizită la OKW și OKH, fiind însoțit de generalul de cavalerie (Erik) Hansen, șeful Misiunii Militare Germane în România, de colonelul Assmann, șeful Secției Servicii M.M.G., de colonelul (Ioan) Lovinescu, șeful Secției 6 Transporturi din M.St.M. și de locotenent-colonel (Carol) Crevato, adjutant.

II. Scopul vizitei la OKW și OKH a fost:

- de a preda Führerului o scrisoare personală din partea domnului mareșal Antonescu;

- de a mă informa în mod amănunțit asupra situației fronturilor de luptă și asupra intențiilor operative germane;

- de a prezenta celor în drept următoarele probleme în legătură cu ducerea comună a războiului:

1) „Situația militară și atitudinea politică a Ungariei”, arătând organelor superioare de conducere germană următoarele:

- atențiunea României nu poate fi îndreptată numai spre pericolul de la Est, când are în spate un inamic care o pândește, o lovește aproape zilnic, o insultă și o amenință;

- pentru forțele române în continuă diminuare prin grelele lupte la care participă în Est, armata ungară, în forma prezentă și cu posibilitățile ei de întărire viitoare, fără uzură pe front, constituie un mare pericol; este nu numai în interesul României, dar și al Germaniei, ca să se înlăture definitiv pericolul ungar, care nu poate fi contestat, spre a da posibilitate armatei române să meargă la Est nu numai cu totalitatea forțelor sale materiale, dar și cu moralul cerut de grelele lupte din Est.

Toate aceste considerațiuni au fost dezvoltate într-un memoriu din care câte un exemplar a fost predat Führerului, feldmaresalului Keitel și generalului Zeitzler și care se anexează în copie prezentei dări de seamă.

2) „Situția Armatei Române“ în scopul de a se scoate în evidență:

- marile lipsuri în ofițeri și subofițeri la M.U. din interior datorită pierderilor din iarna trecută, completărilor M.U. aflate pe front, organizării M.U. aflate în Transnistria și pe litoralul Mării Negre, în fine încadrării numeroaselor școli și centre, care funcționează în prezent cu 23 000 elevi viitori ofițeri și subofițeri;

- imposibilității în care ne găsim de a mai deplasa din interior ofițeri și subofițeri pentru încadrarea de război a altor M.U., fără a compromite total instruirea elevilor din școli și instruirea recruților, deci completarea pierderilor de pe front;

- nevoia absolută de a fi ajutați cu o cantitate mai mare de armament și material decât ni s-a promis, pentru a putea înlocui pierderile de pe front și a dota succesiv M.U. din interior;

- nevoia absolută de a ne ajuta cu armament și material special (care de luptă, tunuri de asalt, tunuri a.c., mijloace radio portative și autovehicule) care să pună armata în situația de a putea lupta cu succes în contra armatei bolșevice, puternic dotată în care de luptă.

3) „Încercarea făcută de industria română de a construi un car de luptă, care să poată fi folosit ca tun de însoțire (obuzierul rus de 122 mm) și tun a.c. (tunul de 75 mm a.c.)“.

Domnul Mareșal examinând, pe de o parte, cerințele câmpului de luptă, iar pe de altă parte, greutatea pe care a întâmpinat-o până acum Înaltul Comandament german de a ceda armatei române care de luptă și tunuri a.c. grele cu tracțiune rapidă pe șenilă a ordonat specialiștilor români să studieze fabricarea în țară a unui car de luptă care să îndeplinească funcțiunile de: însoțire a infanteriei și vânător de care.

Prototipul, cu caracteristicile arătate în notă, va fi gata în două-trei săptămâni.

Domnul mareșal Antonescu roagă să ni se răspundă dacă ni s-ar putea de ajutorul indicat în notă; în caz afirmativ ar dori să invite un specialist german, care să vadă cele două prototipuri îndată ce sunt gata.

4) „Problema sporirii capacității de transport pe C.F. transnistrene“.

III. După terminarea discuțiilor cu caracter pur militar, privitor la problemele de la punctele 2, 3 și 4, ce am avut cu domnii feldmareșal (Wilhelm) Keitel, general (Kurt) Zeitzler, general (Walther) Buhle (șeful Serviciilor OKW) și general (Rudolf) Gercke (șeful Transporturilor OKW), mi s-a comunicat de către generalul Zeitzler că voi fi primit de Führer, care dorește a-mi comunica personal anumite chestiuni.

În ceea ce privește punctul 1 – „Situția militară și atitudinea politică a Ungariei“ – este de observat că atât feldmareșalul Keitel, cât și generalul Zeitzler, care ambii au primit câte o copie a memoriului respectiv, s-au mulțumit să declare că, fiind o chestiune mai mult politică, nu sunt competenți să dea vreun răspuns, totuși fac rezerve asupra datelor din lucrarea prezentată, mai ales în ceea ce privește numărul de M.U. ungare care, față de informațiile germane, pare a fi exagerat.

IV. *Expunerea Führerului (rezumat)*

Prezenți: feldmareșal Keitel, general (Alfred) Jodl, general Zeitzler, general Hansen, general Șteflea, locotenent-colonel Crevato.

1) Mulțumește domnului mareșal pentru scrisoare. Fiind prea aglomerat cu lucrări, roagă pe domnul mareșal să-l scuze că nu poate trimite imediat un răspuns scris. Va răspunde cât mai urgent posibil.

2) Führerul observă că atât din scrisoarea domnului mareșal, cât și din harta prezentată separat rezultă o pronunțată îngrijorare din cauza atitudinii Ungariei. Această îngrijorare pare a nu fi tocmai justificată, iar datele prezentate de noi cu privire la forțele armate ungare sunt exagerate și nu corespund cu informațiile ce deține OKW-ul. Astfel: nu există două, ci numai una divizie blindată și aceasta necompletă și cu material învechit, iar diviziile de infanterie sunt slab și necomplet dotate.

„Chiar dacă s-ar întâmpla – ceea ce eu cred că este exclus – ca Ungaria să atace România pe la spate, Germania ar interveni imediat în modul cel mai drastic. Cred că atâtea forțe vom avea întotdeauna în Europa Centrală! Spuneți, vă rog, aceasta dom-

nului mareșal; și spuneți-i totodată că eu sunt fidel față de aliații mei. Viața mea o dovedește.

De altfel, și eu sunt în aceeași situație: amenințat la spate prin eventualitatea unei debarcări aliate la Vest, sunt totuși silit să întrebuițez majoritatea forțelor mele la Est și o fac cu adâncă convingere!"

3) „Războiul din Est nu este un război între două țări sau între două popoare. Este un război între două convingeri, un război care nu admite vreun compromis, situat între câștig total sau pierdere totală. Căci la spatele comunismului stă capitalismul iudaic, care exclude orice înțelegere.

Este ceea ce nu a înțeles nici unul dintre aliații mei. Trebuie rupt radical cu trecutul, iar absolut toate mijloacele, toate resursele și toate eforturile trebuie îndreptate spre scopul urmărit. Totul trebuie dat pentru război!"

4) „Mi s-a reproșat că nu dau României armament suficient în raport cu producția noastră. Dacă aș ține armamentul în depozite, sau l-aș vinde altora, acest reproș ar fi meritat. Dar tot, absolut tot armamentul care iese din uzine este întrebuițat în primul rând pentru înzestrarea noilor M.U. germane. Și vreau să fac multe, foarte multe unități noi. În mod indirect îmi dovedesc și prin această loialitate față de dumnevoastră, căci dacă aș fi englez, v-aș înzestra diviziile dumnevoastră pentru a lupta pentru mine, ținându-le pe ale mele la adăpost.

Am dat totuși ordin să se examineze din nou toate modalitățile sub raportul livrărilor pentru dumnevoastră. Tot ce va fi posibil vom face!"

5) „Eu știu ce înseamnă a cere; dar tot ce cer este destinat absolut numai pentru cerințele războiului. Interesul de a ține războiul departe de granițele țărilor europene nu este numai al meu. Noile divizii blindate – care au nevoie de acel carburant, pentru care domnul Mihai Antonescu îmi cere aur și mereu aur – sunt destinate a menține frontul de luptă în primul rând departe de granițele României. De unde să dau aur? Și ce folos aduce acest aur, chiar dacă ar fi evacuat în altă parte, în cazul când bolșevicii ar năvăli peste România?"

Tot așa: ce folos ar avea surplusul de cereale, rezultat din recolta bogată a României, dacă ar rămâne depozitat în cine știe ce depozite? Eu dacă cer hrană pentru populația mea, o cer numai și numai în vederea sporirii producției, prin sporirea puterii fizice a muncitorului. Am desființat orice lux, am desființat tot ce este numai comod, iar nu util; am desființat, cu un cuvânt, tot ceea ce nu este direct folositor pentru război. Poporul german cunoaște o singură lozincă: câștigarea acestui

război, egală cu existența Germaniei. Pentru aceasta, producția trebuie menținută și chiar sporită, căci numai așa războiul poate fi câștigat. Aceasta este convingerea și crezul poporului german, de la copilul care deservește tunul antiaerian, de la femeia care lucrează în industria de război și până la ostașul de pe front“.

6) „Am fost informat că în România ar exista unele persoane care cred că anglo-americanii ar avea grijă de țara dumneavoastră, dacă am pierde războiul contra bolșevicilor. Cine ar fi în stare să oprească pe bolșevici în năvălirea lor spre inima Europei? Englezii? Americanii? S-a văzut și se vede câte parale fac soldații lor! Aș dori să văd cum s-ar bate englezii sau americanii cu rușii !!“

7) „Noi trebuie să câștigăm războiul din Est și-l vom câștiga în ciuda tuturor crizelor și cedărilor momentane. Cine a mai crezut că ofensiva lui Brusilov din războiul trecut va mai putea fi oprită, mai ales față de situația pe frontul de vest? ”

Nimeni, nici noi, nu este în stare să ducă o ofensivă un an de zile. Tot așa și actuala ofensivă bolșevică va înceta; și atunci se va vedea forța ce le rămâne (rușilor), după pierderile extrem de grele ce suferă“.

8) „Înțeleg îngrijorările dumneavoastră... Eu să nu știu ce înseamnă îngrijorare! Căci trebuie să fac față peste tot, trebuie să am la Vest o forță cât mai mare, căci prăbușirea lui (a frontului de vest - *n.n.*) ar avea, ca urmare și prăbușirea frontului de Est. De aceea am făcut «Atlantic-Valul» și am prevăzut 60 divizii pentru apărarea lui. Nu e ușor să faci față peste tot, mai ales după trădarea Italiei, care mi-a legat 25 divizii din cele mai bune. Dar cel puțin am satisfacția să constat că trădătorii își primesc pe rând răsplata: Roatta, Ambrosio, Regele... Va veni rândul și lui Badoglio...“

9) „*Îngrijorarea domnului mareșal pentru Crimeea este explicabilă. Dar nu apreciez situația de acolo ca critică. Apărarea are forțe destule și le întărim mereu. Pentru orice eventualitate s-a pregătit și evacuarea. Dar nu este bine să știe trupa, căci mai bine va lupta fără gând de retragere* (subl.ns.).

Eu am văzut în domnul mareșal Antonescu, de la prima noastră întâlnire, omul providenței, chemat să cârmuiască România în aceste zile grele. Am absolută încredere în domnia sa și sunt sigur că va stăpâni situația“.

10) La sfârșitul audienței, Führerul s-a interesat de tunul de asalt ce urmează a fi fabricat în țară, promițând tot sprijinul. Atribue invenției românești o importanță foarte mare. I-au cam mirat caracteristicile de ușurință și putere.

V. La plecare, feldmareșalul Keitel mi-a predat o scrisoare adresată domnului mareșal Antonescu, referitor la sporirea cotelor de armament și echipament, precum și la fabricarea tunului de asalt românesc. (...)

Expunerea domnului general (Kurt) Zeitzler – 21 XI 1943

(...)

Crimeea

a) Efectivele aflate în Crimeea se cifrează la 212 000 oameni, din care: 85 000 români, 26 000 auxiliari ruși, 101 000 germani (3 divizii + „Heerestruppen“).

b) Pierderile se cifrează la 5 500 oameni, față de aproximativ 10 000 oameni aduși (624 români evacuați).

c) Au fost aduse în intervalul de la 1.09 la 20.11:

– 8 batalioane infanterie 3 598 oameni

– 1 batalion marș 948 oameni

– 3 companii marș din vindecați 685 oameni

– permisionari 4 842 oameni

Total 10 073 oameni

d) A fost adus în același interval de timp următorul material:

– 2 companii distrugători care cu 144 puști a.c. („Ofenrohr“)

– puști anticar – 108 puști a.c. („Ofenrohr“)

– 1 batalion tunuri asalt cu 20 tunuri

– tunuri asalt – 15

– mitraliere – 105

– tunuri a.c. grele – 15

– aruncătoare grenade a.c. – 2 000 („Faustpatrone“ = arma nou inventată pentru distrugerea carelor).

e) Cu privire la evacuări este de observat că răniții români sunt transportați cu avionul, iar cei germani, în majoritate pe mare.

Din punct de vedere psihologic ar fi de dorit ca și permisionarii români să fie aduși la unitățile lor, așa cum sunt aduși cei germani*.

f) Situația Crimeii este alta decât cea discutată acum trei săptămâni. Refacerea situației la Kiev trecând pe primul plan, Crimeea va trebui să reziste mai mult timp, căci o acțiune de

* În memoriul său din martie 1945, generalul Ilie Șteflea a descris strădaniile pe care le-a depus ca șef al Marelui Stat Major pentru a-i convinge pe germani să evacueze Crimeea, adăugând: „Văzând că nu se pot scoate marile unități și materialul din Crimeea, din cauză că toate mijloacele de transport erau în mâna germanilor, am redus efectivele trupelor române din Crimeea de la 110 000 la 64 000 de oameni, cu toate protestele comandamentelor germane interesate, cruțând astfel 46 000 de ostași români “.

despresurare nu poate avea loc decât după lichidarea problemelor Kiev și Krivoirog. Totuși această acțiune rămâne prevăzută de către comandamentul german. În concluzie: Crimeea trebuie să reziste cu orice preț; facem și vom face deci tot posibilul, pentru a întări apărarea cu efective și materiale. Sub raportul hranei, situația este bună.

Până în prezent rușii s-au mărginit la cele două acțiuni de la Kerchi și Perekop, care nu le-au adus rezultate hotărâtoare, datorită mai ales acțiunilor marinei și aviației. Însă tocmai pentru acest motiv este mai mult ca sigur că rușii vor căuta să facă debarcări pe coasta de sud. Nu cred însă în debarcarea în stil mare, deoarece nu dispun de vase suficiente. Părerea mea (generalul Kurt Zeitzler - *n.n.*) este că situația în Crimeea nu inspiră nici o îngrijorare, mai ales dacă moralul trupelor rămâne ridicat și dacă sunt conștiente de importanța misiunii lor. Totuși, vă pot comunica în mod strict secret și destinat numai pentru dumneavoastră că am socotit și eu posibilitatea unei evacuări. Am luat în acest scop contact cu amiralul Dönitz, asigurând din punct de vedere tehnic această eventuală evacuare prin pregătirea ambarcațiunilor. (...) Șeful Marelui Stat Major, general Ilie Șteflea. (XLIII, 1-10)

Încurajări pentru ostașii români din cercul de foc al Crimeii. Domnul mareșal Ion Antonescu, Conducătorul Statului Român a adresat domnului general Hugo Schwab, comandantul Corpului de Munte, următoarea scrisoare (18 Noiembrie 1943):

Iubite domnule general,

Împrejurările v-au adus în fruntea gloriosului Corp de Vânători de Munte în momente de grea încercare.

Sunt convins că prin meritele dv. cunoscute veți domina toate greutățile și veți duce operațiunile ce vă sunt încredințate la un bun sfârșit.

Situația este încordată, dar Crimeea trebuie păstrată cu orice preț. Am buna speranță că ea va fi apărată de invazie și, în scurtă vreme, legăturile pe uscat vor fi restabilite cu restul frontului și cu țara prin operațiunile ce întrevește comandamentul german.

Sunt continuu cu gândul la bravele trupe din Crimeea și fac ce-mi stă în putință pentru a le veni în ajutor. Cred în restabilirea situației, și, în orice caz, sunt convins că prevederile pentru orice altă desfășurare a evenimentelor sunt bine chibzuite și vor putea fi aduse la îndeplinire cu succes.

Mă bizui pe energia și priceperea dumneavoastră în toate preocupările mele și știu că grija trupelor române din Crimeea și

colaborarea cu trupele germane sunt încredințate unui valoros general și desăvârșit soldat.

Vă rog, domnule general, să împărtășiți și ofițerilor din comandamentul dumneavoastră aceste gânduri ale mele și să le arătați credința în izbândă și dorința de a vă vedea cât de curând eliberați și biruitori.

Cu salutările mele amicale și călduroase,
Mareșal Antonescu"

La această scrisoare, domnul general Hugo Schwab a răspuns următoarele:

„Domnule mareșal,

Vă rog să primiți cele mai respectuoase mulțumiri pentru încrederea ce mi-ați acordat de a-mi încredința comanda glorioșului Corp de Munte și pentru cuvintele înălțătoare ce mi-ați adresat mie, ofițerilor și trupei Corpului de Munte, prin scrisoarea Domniei Voastre din 18 noiembrie 1943.

Rog să fiți încredințat, domnule mareșal, că atât eu, cât și ofițerii și ostașii Corpului de Munte își vor îndeplini cu sfîntenie orice misiune ce ne este încredințată aici, în cercul de foc al Crimeii, și vom merge înainte pe calea izbândeii, cu încrederea și devotamentul nemărginit în viitorul glorioș și fericit al țării noastre, care a avut marele noroc să aibă ca conducător al ei pe Domnia Voastră, tocmai în timpurile cele mai grele dar și cele mai glorioase.

Suntem ferm hotărâți să apărăm Crimeea cu orice preț, alături de puternica armată germană de care ne leagă o frăție de arme indestructibilă și cu care colaborăm într-o perfectă armonie și camaraderie.

Crezul nostru este: Victoria sau moartea, luptând până la ultima picătură de sânge, pentru mărirea și gloria scumpei noastre Patrii, Regelui și Conducătorului Statului.

Cu voința nezdruccinată, vom ști să învingem cu orice preț și vă suntem profund recunoscători pentru ajutorul pe care suntem siguri că veți binevoi a ni-l da pentru menținerea aceluiași moral ridicat și pentru întărirea capacității de luptă a unităților române din Crimeea. Să trăiți, domnule mareșal ! Comandantul Corpului de Munte, general de divizie Hugo Schwab". (XLIV).

Generalul Erwin Jaenecke: „Vom rezolva misiuni ce par de nerezolvat“ (26 noiembrie 1943). Pe baza asigurărilor date mie din partea conducerii superioare am sperat ca de la mijlocul până la sfârșitul lunii Noiembrie să încep operațiunile pentru restabilirea legăturii cu peninsula Crimeea.

Evenimentele de la Kiev și amenințarea din Cotul Niprului, care se remarcă într-o măsură mai accentuată, au dus la amânarea, din nou, a măsurilor proiectate.

Dacă și când se poate conta pe eliberarea forțelor necesare pentru un contraatac la sud de Nipru, aceasta atârnă de desfășurarea viitoare a situației. Pentru aceasta nu se poate fixa un termen. De aceea, până la noi ordine, Armata 17 este avizată (sic!) la ea însăși. Deoarece orice retragere în zona liberă a Crimeii ar avea ca urmare pierderea unei mari părți a armatei și a întregului material, trebuie să luptăm până la extrem în pozițiile actuale, ca prin aceasta să obținem legătura la destinderea situației generale. Mai mult ca oricând trebuie să se dea importanță acțiunii fiecărui om și a fiecărui mijloc de luptă.

Prin observarea cea mai precisă a inamicului, prin gruparea din timp a forțelor și întrebuințarea bună a rezervelor, inamicul trebuie să ne găsească în stare de a acționa la timp și în orice loc, atunci când dânsul va începe proxima acțiune.

Toți soldații, indiferent căror arme aparțin ei, fie că fac parte din diviziile sau trupele armatei care se află în sau în afara Crimeii, rămân pentru a lupta în Crimeea.

Prin înăsprirea dispozițiilor date, îmi rezerv mie singur dreptul de a semna autorizații de părăsire a Crimeii pe calea aerului sau a mării. Serviciile de patrulare ale armatei din aeroporturi și porturi au primit instrucțiuni corespunzătoare. Și comandanții aeroporturilor și porturilor sunt însă obligați să contribuie la respectarea acestui ordin. În caz de nerespectare, sunt silit să dau astfel de ofițeri pe mâna Curtii Marțiale. Nu este admis ca, pe de o parte, soldații să părăsească pe ascuns Crimeea, fie în interes de serviciu sau personal, pe când alții sunt cu greutate aduși pe calea aerului.

Și acei bărbați germani care nu sunt deprinși cu acțiunile mari vor fi întrebuințați pentru formarea de unități de siguranță a căilor de circulație, a instalațiilor de aprovizionare etc. Aceeași măsură severă trebuie să se aplice și la evacuarea de materiale.

Situația noastră grea nu trebuie să producă, la ofițer și soldat, sentimentul că ea ar fi fără scăpare. Așa precum întregul nostru popor se străduiește cu voință de fier de a obține o schimbare a situației, tot așa va face și Armata 17 în Crimeea. Pentru o comparație cu Stalingradul nu este nici un motiv. Cauzele sunt cunoscute. Este de ajuns să constat că, până acum, ne-au venit în mod curent muniție și carburanți în măsura suficientă și nici nu se întrezărește măcar o situație rea în alimentare. Afară de aceasta s-au adus până acum pe calea aerului sau a mării 8 batalioane, 1 divizion de tunuri de asalt și

3 000 oameni de rezervă. Principalul pentru situația noastră este voința pentru fapta și credința că o armată bine înarmată poate săvârși în apărare lucruri extraordinare.

În ce privește aducerea de forțe combative, arme și rezerve, ceea ce stă în puterile mele și este posibil din punct de vedere a situației generale, se face și se va face.

Nimeni să nu creadă că lipsurile și părțile slabe ale situației noastre nu le aduc pe față la cunoștința forurilor superioare, până chiar la Führer, în modul cel mai concis și urgent. Aceasta trebuie să o știe fiecare soldat.

Bazați și pe încredere vom ști să rezolvăm misiunile ce par câteodată de nerezolvat. (General Erwin) Jaenecke. (XLV)

Pericol: rușii au debarcat la Eltigen (noiembrie 1943).

I. Scurt istoric asupra creării capului de pod „Eltigen“.

1. Forțe inamice din mai multe M.U. au reușit să debarce în noaptea de 31 Octombrie/1 Noiembrie 1943 în regiunea sud Kerci, în sectorul de apărare al Diviziei 98 Infanterie germană.

Chiar în cursul acelei nopți, inamicul a reușit să cucerească localitatea Eltigen, instalându-se pe înălțimile imediat vest de această localitate.

În zilele următoare au reușit să lărgească capul de debarcare creat, pe un front de circa 4, 5 km și cu o adâncime de 1,5–2 km.

Contratacurile unităților germane, întărite cu un detașament din Divizia 6 Cavalerie sub comanda maiorului Andrei Horia, compus din: 3 escadroane cavalerie, 1 pluton mitraliere, 1 baterie, 1 pluton A.C., au limitat până în seara zilei de 5.11.1943 pătrunderea inamicului pe linia 2 km sud lacul Ciurabaci, est Kupergrupe, nord cota 56,7.

2. Corpul 5 Armată german a pus la dispoziția Diviziei 98 infanterie germană, pentru operațiunile de lichidare a capului de debarcare „Eltigen“, Regimentul 10 Roșiori Purtat, aflat în dispozitiv pe litoral, la nord-est de Feodosia.

Regimentul a fost regrupat în după-amiaza zilei de 5.11.1943 în regiunea * de unde a fost deplasat la * la dispoziția Diviziei 98.

3. Atacul dat de Divizia 98 Infanterie germană întărită cu Regimentul 10 Roșiori Purtat și Detașamentul maior Horia, în ziua de 7 Noiembrie 1943, pentru reducerea capului de debarcare „Eltigen“ nu a dus la nici un rezultat, inamicul păstrând terenul câștigat în jurul localității Eltigen.

* Lipsă în document.

II. *Preluarea sectorului de apărare Eltigen de către Divizia 6 Cavalerie.*

1. În primele zile ale lunii Noiembrie 1943, inamicul reușind o nouă debarcare la nord-est de Kerçi, cu forțe mult superioare, s-a impus împingerea către acest front a tuturor disponibilităților Corpului 5 Armată german și, în special, a elementelor Diviziei 98 Infanterie germană în sectorul căreia se produsese această nouă debarcare.

2. Conform ordinului Corpului 5 Armată german nr.18 din 12 Nov. 1943, Divizia 6 Cavalerie a preluat, în urma unei noi regrupări, sectorul „Eltigen“ până la kilometrul de coastă 52 (harta 1/100 000 – est Kerçi).

3. Cu începere de la 14 Noiembrie 1943, realizându-se ordi-
nul de mai sus al Corpului 5 Armată german, apărarea sectorului Eltigen a revenit în întregime Diviziei 6 Cavalerie.

III. *Operațiuni preliminare până la lichidarea capului de debarcare „Eltigen“:*

1. Inițial, misiunea diviziei a fost pur defensivă, în scopul de a împiedica orice încercare de lărgire a capului de debarcare „Eltigen“.

2. Corpul 5 Armată german, intenționând a-și crea noi disponibilități de forțe, a hotărât lichidarea capului de debarcare „Eltigen“, ordonând în acest scop o serie de reacțiuni ofensive locale, în scopul de a verifica forța inamicului și tăria organizațiilor sale.

3. În urma acestei recunoașteri și a diferitelor informațiuni căpătate de la prizonieri, s-a ajuns la concluzia că valoarea inamicului se cifrează la aproximativ 2 500 oameni, făcând parte din Divizia * Infanterie și Brigada 117 Marină, completate cu diferite unități de pedepsți.

4. Între 20 și 27 Noiembrie 1943 s-a continuat cu executarea incursiunilor și reacțiunilor ofensive locale, în scopul de a sili pe inamic la un consum apreciabil de muniții, a cărei lipsă începuse să se facă simțită din cauza greutăților de aprovizionare.

5. Atacul pentru lichidarea capului de debarcare fusese fixat pentru 28 noiembrie 1943, însă datorită faptului că s-a anunțat înapoierea din concediu a domnului general (Corneliu) Teodorini, comandantul diviziei, această dată a fost contramandată, conducerea operațiunilor de lichidare a capului de debarcare revenind acestuia.

6. În urma recunoașterilor făcute și grupării mijloacelor puse la dispoziția diviziei pentru această operațiune, data atacului a fost fixată pentru 4 Decembrie 1943.

* Lipsă în document.

Pentru atac, în afară de unitățile diviziei aflate în dispozitiv în sectorul „Eltigen“ s-au mai pus la dispoziție: 2 batalioane vânători de munte, 1 divizion tunuri de asalt. Pregătirea atacului urmând a se face (în afară de artileria noastră) cu încă 12 baterii germane și avioane de bombardament „Stuka“.

Hotărârea: lichidarea părții de sud și închiderea inamicului din partea de nord a capului de debarcare

Idee de manevră: atac principal de la sud la nord, urmat de alte trei atacuri concentrice.

Ziua atacului a fost fixată pentru 4 Decembrie 1943, ora 5.

4 Decembrie 1943

Desfășurarea operațiunilor. În ziua atacului, după o pregătire masivă de artilerie, care a ținut de la ora 4,55–5,00 și sprijinul de aviație, debușarea la atac s-a făcut simultan cu toate unitățile.

– Atacul de la vest (Escadronul 4/R. 9 R. + 1 baterie tunuri asalt) a reușit să se apropie de colhoz, unde au fost oprți de foc puternic.

– Escadronul 3/R.9 R., destinat pentru cucerirea cazematei nord cota 56,7 a ajuns la cazemată, însă din cauza focului năpraznic și contraatacat de forțe superioare a fost nevoit să părăsească cazemata.

– Compania 3/Batalionul 14 Mitraliere Divizionar a fost oprită de rezistența dârză a inamicului.

– Atacul principal a înaintat cu dreapta, stânga fiind oprită de rezistențele inamice, adversarul fiind solid organizat la teren.

Întunecându-se, atacul a fost încetat. Domnul general a ordonat păstrarea terenului cucerit.(...)

Hotărârea pentru ziua de 5 Decembrie 1943:

– Atac principal de la vest la est, pe direcția colhozului – farul de la sud Eltigen, concomitent cu două atacuri secundare de la est la vest și de la sud la nord, pentru a cuceri linia colhozul–farul Eltigen– șanțul a.c. sud școala Eltigen și a curăți inamicul din jumătatea de sud a capului de debarcare.

Se constituie următoarele grupări de atac:

1) *Gruparea maior Andrei Horia*

– Escadroanele 3 și 4/ Regimentul 9 Roșiori

– Escadronul 4/ Regimentul 5 Călărași

– 2 baterii tunuri asalt

Atacă pe direcția colhozului către est, pentru a face legătura cu Gruparea locotenent-colonel Borislavski

2) *Gruparea locotenent-colonel Portășescu*

– Escadronul 2/Regimentul 10 Roșiori Purat atacă pe direcția cazemate nord cota 56,7 pentru a cuceri inamicul închis de atacul principal și cel secundar de la est și vest.

3) Gruparea locotenent-colonel Borislavski

- 1 companie va ataca de la est la vest pentru a face legătura cu maior Horia

5 Decembrie 1943

Desfășurarea operațiunilor. Atacurile au fost pregătite și susținute de artilerie, aruncătoare și aviație.

Cazemata nord cota 56,7 fiind cucerită, domnul general ordonă să se înainteze viguros către nord. Inamicul fiind zdruncinat puternic prin pierderea cazematei, se ordonă atac general, constituindu-se următoarele grupări de atac:

1) Gruparea colonel Pașa:

- Regimentul 9 Roșiori, Escadronul 4/Regimentul 5 Călărași, Escadroanele 1 și 3/Regimentul 10 Roșiori Purtat, Batalionul 14 Mitraliere Divizionar, 1 baterie tunuri asalt germană. Va ataca pe direcția Farul-înălțimile nord Far

2) Gruparea locotenent-colonel Portășescu:

- Regimentul 10 Roșiori (fără Escadroanele 1 și 3), Batalionul 5 Vânători Munte român, Batalionul 10 Vânători Munte român, 2 baterii tunuri asalt germane. Atacă de la sud la nord cu efort de-a lungul crestei nord-est cota 56,7 pentru a ajunge pe linia colhozului - farul și a face legătura cu Gruparea colonel Pașa. Rezistență puternică la far. Colonelul Pașa raportează că a fost cucerit colhozul.

- Se ordonă să împingă viguros către înălțimile nord far, pentru a ușura atacul locotenent-colonelului Portășescu.

- La ora 15.30, operațiunile încetează din cauza întunericii. Pentru noapte se ordonă păstrarea liniei atinse și reorganizarea unităților în vederea atacului din ziua de 6 Decembrie 1943.

Hotărârea pentru ziua de 6 Decembrie 1943:

- Atac de la sud spre nord, cu efort pe direcția farul-sud Eltigen, înălțimile est cota 37,4.

Se organizează:

1) Gruparea locotenent-colonel Borislavski:

- Batalionul 5 Vânători Munte, Batalionul 10 Vânători Munte. Atacă de-a lungul litoralului pentru cucerirea satului Eltigen, în legătură la vest cu Gruparea locotenent-colonel Portășescu.

2) Gruparea locotenent-colonel Portășescu:

- Regimentul 10 Roșiori (Purtat), 1 baterie tunuri asalt germană. Atacă pe direcția Farul-sud Eltigen, înălțimile de la est cota 37,4.

3) Gruparea colonel Pașa:

- Regimentul 9 Roșiori, Escadronul 4/Regimentul 5 Călărași, 1 baterie tunuri asalt germană atacă pe direcția

colhozului, cota 37,4 în legătură la est cu Regimentul 10 Roșiori Purtat

– Batalionul 14 M.D., atac de fixare pe întreg frontul. În sprijinul direct al fiecărei grupări, valoarea unui divizion de artilerie.

6 Decembrie 1943

Desfășurarea operațiunilor:

– Lt.-col. Borislavski trece digul către Școala din Eltigen. Atacul înaintează cu greutate din cauza rezistenței disperate opuse de inamic, care, greu lovit, face utimele eforturi de apărare. Aviația inamică foarte activă.

– La ora 14,00 locotenent-colonel Portășescu raportează că Farul a fost cucerit. Se asaltează înălțimile nord Far.

Pentru ziua de 7 Decembrie 1943, domnul general ordonă atac general cu cele trei grupări, pentru lichidarea completă a capului de debarcare.

La ora 23,00, locotenent-colonelul Gârleanu, comandantul Batalionului 14 Mitraliere Divizionar raportează că un grup de bolșevici au reușit să străpungă liniile proprii și s-au îndreptat spre nord. Din spusele unor fugari prinși, după pierderile avute, grupul este aproximativ de 150–200 oameni.

S-a dat ordin grupărilor să trimită patrulile de contact. În urma rapoartelor primite, domnul general ordonă să se reia înaintarea pe întreg frontul la ora 5,30, înapoia patrulilor de contact.

Se primesc rapoarte că inamicul se predă în masă; sunt cucerite, rând pe rând, cuiburile izolate de unde inamicul mai caută să opună o ultimă rezistență.

– Locotenent-colonelul Gârleanu raportează cucerirea cotei 37,4 și capturarea a numeroși prizonieri.

– Locotenent-colonelul Portășescu raportează că a depășit farul cu circa 500 m. Atacul progresează.

– Colonelul Pașa raportează că gruparea sa a ajuns pe înălțimile nord Eltigen. Până la ora 7,00 (*7 Decembrie 1943*) obiectivele au fost atinse.

La ora 7,15, domnul general raportează Corpului 5 Armată german: „Divizia 6 Cavalerie, sprijinită de tunurile de asalt germane, aviația de bombardament și luptă germană și română și-a îndeplinit misiunea. Capul de debarcare Eltigen nu mai există”.

După trei zile de lupte grele cu un inamic superior ca număr și foarte bine organizat la teren, susținut de o aviație foarte activă, după oboseală și eforturi supraomenești, Divizia 6 Cavalerie, îndeplinindu-și greaua misiune încredințată, a obținut următoarele rezultate:

1) Reducerea unui front de o deosebită importanță pentru întreaga Crimee;

2) Capturarea a peste 2 000 prizonieri și a unui bogat material de război. Inamicul a lăsat pe teren numeroși morți.

Pierderi proprii:

– de la Divizia 6 Cavalerie: 10 ofițeri răniți, 3 morți, 12 subofițeri răniți, 3 morți, 291 trupă răniți, 62 morți;

– de la Batalioanele 5 și 10 Vânători Munte: 16 ofițeri răniți și morți; 468 trupă răniți și morți. (XLVI)

Eltigen: o strălucită victorie românească (noiembrie-decembrie 1943).

La data de 1 Noiembrie 1943 încercuirea forțelor germano-române din Crimeea a fost realizată de ruși în timp ce:

– forțele germano-române ce luptaseră pe poziția Zaporojie, Melitopol, Lacul Molocinoe se găseau în curs de cristalizare a apărării în capetele de pod Nikopol și Herson păstrate la sud de Nipru;

– forțele ruse, presând pe direcții divergente (Nikopol, Herson, Perekop), reușesc să surprindă intrarea în Crimeea, la Perekop, și să pătrundă în istm cucerind Armeansk.

Prin intervenția forțelor române și germane aduse în grabă, situația se restabilește în istmul Perekop care este puternic închis.

Încercările rușilor de a pătrunde în Crimeea peste Marea Sivaș sunt zădărnice prin intervenția trupelor române.

În aceeași zi de 1 XI 1943 rușii debarcă pe coastă de est a Crimeii – pe frontul apărat de Divizia 98 Infanterie germană – în zona nord-est Kerci și la Eltigen, unde în cursul zilelor următoare reușesc să stabilească prin noi debarcări de forțe, două puternice capete de pod.

După lupte îndârjite duse de Divizia 98 Infanterie germană și trupe din Divizia 3 Munte și Divizia 6 Cavalerie române, aduse ca întăriri, dezvoltarea capetelor de pod realizate de ruși de la nord-est Kerci și Eltigen este oprită cu toate rezervele mereu aduse de ruși în aceste capete de pod.

Până la data de 4 Decembrie 1943, rușii duc mereu întăriri în capetele de pod Kerci și Eltigen.

La data de 4.12.1943, Divizia 6 Cavalerie română, întărită cu două batalioane vânători de munte și alte unități române, trece la atac pentru reducerea capului de pod Eltigen și după trei zile de lupte crâncene reușește să zdrobească rezistența rușilor printr-o exemplară cooperare a forțelor terestre române, a aviației germano-române și a forțelor navale germane care au

împiedicat în tot timpul aducerea de noi întăriri ruse peste strâmtoarea Kerci.

Generalul rus comandant al capului de pod Eltigen împreună cu câteva sute de soldați reușesc să scape din încercuire și retrăgându-se spre nord, în scopul de a se uni cu forțele ruse eliberate la Kerci, se opresc și se organizează ocupând puternic D.Mitridat (imediat sud Kerci).

După alte patru zile de lupte înverșunate, trupele române reușesc să lichideze și rezistența de pe D. Mitridat, obținând până la data de 11 Decembrie 1943 un strălucit succes, cu care ocazie s-au capturat:

1. La Eltigen: 2 294 prizonieri, 35 tunuri de câmp și a.c., 21 mitraliere, 35 aruncătoare, 39 puști-mitraliere;

2. Pe D. Mitridat: 820 prizonieri, 1 tun a.c., 60 mitraliere, 17 arme a.c., 720 pistoale automate, numărându-se pe teren 1 100 morți.

În afară de aceste pierderi, forțele marinei germane între 1-7 Decembrie:

- au scufundat: 10 canoniere, 2 vedete rapide, 44 vase de debarcare, 2 șlepuri, 7 vase diferite;

- au avariat: 11 canoniere, 2 vedete rapide, 6 vase de debarcare.

În plus au fost distruse și 76 care de luptă și 251 avioane ruse.

Strălucita victorie românească a fost anunțată de posturile de radio germane, iar comunicatul Înaltului Comandament german din 8.12.1943 are următorul cuprins: „În Crimeea, unități ale Diviziei 6 Cavalerie române, de sub comanda generalului Teodorini – decorat cu Crucea de Cavaler a Crucii de Fier – au lichidat capul de debarcare inamic de la sud de Kerci, cu sprijinul artileriei germane, al tunurilor de asalt și formațiunilor aeriene germane, române și croate. În trei zile de lupte grele, formațiunile de debarcare sovietice au fost nimicite și au fost făcuți aproximativ 2 000 prizonieri“.

În restul Crimeii, apărată de 10 mari unități – dintre care 7 române și 3 germane –, forțele ruse nu au reușit nici o nouă înaintare cu toate eforturile făcute atât la nord-est Kerci, cât și în nordul Crimeii. (I, 119-121)

Pentru moralul trupelor (20 decembrie 1943). La nr. 584 220 din 14.XII.1943 referitor la rezultatul inspecției pe care domnul general (Petre) Dumitrescu a făcut-o trupelor din Crimeea am onoarea a vă transmite mai jos rezoluția domnului mareșal: „Generalul Șteflea să vadă adnotările mele și să ia

măsuri de satisfacere la maximum a doleanțelor. Trebuie să ne ocupăm continuu de aceste trupe pentru a le ține moralul prin legătura permanentă cu țara.

Pe rând trebuie să mergem cu toții acolo și totdeauna să li se ducă țigări, săpun, bomboane etc. Grija mare la rufe, sobe și dușuri. Să fie satisfăcuți fără întârziere“.

Totodată se face cunoscut că domnul mareșal a subliniat următoarele părți din raportul Armatei 3:

Capitolul II, punctul 1, alineatele:

c) forțele din Crimeea sunt prea slabe pentru a garanta integritatea teritoriului în cazul unor atacuri puternice;

d) Comandamentul A. 17 intenționează să nu permită evacuarea din Crimeea a tuturor celor schimbați pentru vechimea de doi ani pe front, decât după completarea, cel puțin în parte, a pierderilor. Această situație este însă în contradicție cu dispozițiunile M.St.M. și, pentru înlăturarea ei, se va interveni la Grupul de Armate „A“.

Cum sporirea unităților de aici nu se mai poate face fără a pune în pericol siguranța litoralului este necesar ca forța combativă a unităților din Crimeea, în special a celor din nord, să fie, dacă nu sporită, cel puțin bine întreținută. Cum aproape totalitatea forțelor din Crimeea sunt române și cum orice eșec va avea urmări grave mai ales pentru noi, cred că este bine ca toate diviziile, dar mai ales Diviziile 9 Cavalerie și 10 Infanterie, să fie menținute la un nivel combativ cât mai ridicat.

Punctul 2 – *Situația materială:*

La unitățile de infanterie și artilerie: deficitele în combatanți variază...

Efectivele cele mai reduse le au Diviziile 19 Infanterie, 3 Munte și 9 Cavalerie.

b) Armament

O cauză importantă de îngrijorare este lipsa de piese de schimb.

Aprovizionarea cu piese de schimb trebuie să fie organizată cât mai urgent pentru întreg materialul.

c) Echipamentul

Micul echipament se uzează prea repede și este nevoie de o mai deasă înprospătare a lui.

Punctul 3 – *Situația morală:*

Se impune însă ca reîntoarcerea pe front a tuturor permisionarilor și, în special, a ofițerilor, reținuți în interior, sau mutați la unități, să se execute cu strictețe, fără excepții.

Trebuie să se oprească cu desăvârșire mutarea din Crimeea în țară, a oricărui ofițer care nu are doi ani pe front (afară de

cazuri de forță majoră). Asemenea mutări au un efect foarte rău asupra stării de spirit a tuturor

Capitolul III – *Constatări de detaliu:*

1(...) c) Foarte mare lipsă de materiale de construit adăposturi, din care cauză trupa și ofițerii stau în condițiuni rele, având în vedere timpul frigos și regiunea complet neadăpostită.

d) Nevoia, de asemenea foarte simțită de sobe pentru adăposturi.

e) În acest sector, materialul anticar este imperios necesar (tunuri, mine, vânători care); unitățile din linia 1 au însă prea puțin și riscă să rămână descoperite.

f) Un surplus de săpun pentru curățenia oamenilor și efectelor, care din cauza condițiilor de viață se umplu de paraziți. Ar fi de asemenea, foarte necesar, să se reintroducă dușurile de campanie.

2. La Divizia 19 Infanterie: (...)

b) Divizia are lipsă de ofițeri de stat major și cere să i se dea ordin locotenent-colonelului Plesnilă, numit în acest post, să se prezinte la divizie.

Cei doi ofițeri (maior Popescu N. și căpitan Georgescu Ștefan) pe care M.St.M. ordonă să fie întrebuințați în statul major sunt lipsă de la unități.

c) Artileria acestei divizii are lipsă: 2 baterii puse la dispoziția Diviziei 336 germană și 3 baterii la Divizia 6 Cavalerie.

3. La Divizia 3 Munte:

a) Această divizie are lipsurile cele mai mari în efective, mai ales în încadrare.

b) Divizia este într-o situație operativă destul de grea, având să țină întregul său front numai cu 2 batalioane, restul forțelor sale fiind date.(...)

c) Trupa a avut timp să-și organizeze adăposturi de iarnă. Are însă nevoie de sobe pe care nu le poate obține de la germani.

4. La Divizia 6 Cavalerie: (...)

Personalul medical fusese întărit cu doi chirurghi de la Corpul de Munte. Am ordonat trimiterea a încă doi chirurghi de la Spitalul nr.9, deoarece aflusul de răniți era foarte rapid.

Capitolul IV – *Concluziuni*

Din cele constatate cu ocazia inspecției unităților din Crimeea, am rămas cu convingerea că, în general, starea trupelor este bună și moralul sănătos.

Toți își vor face complet datoria.

Este însă nevoie de o continuă grijă pentru satisfacerea nevoilor lor materiale, care sunt destul de reduse. Pretențiile lor sunt modeste, mai ales dacă le raportăm la mijloacele de care

dispun unitățile germane și, mai ales, la greaua sarcină care apasă pe umerii lor.

Am convingerea că sollicitudinea față de nevoile lor este nu numai un act de dreptate, dar și o obligație imperioasă, dat fiind că aceste unități mențin prestigiul armatei române (...). (LXXXI)

Marele Stat Major român cere încă o dată salvarea diviziilor românești cele mai războite (11 ianuarie 1944).

Excelență (generalul Erik Hansen - *n.n.*), mersul operațiilor ofensive inamice de la vest și sud-vest Kiev poate impune retragerea forțelor din ieșindul german, din Cotul Niprului*.

În eventualitatea acestei retrageri – și deci a părăsirii capului de pod Nikopol – va rezulta pentru apărarea Crimeii o agravare sensibilă a situației față de cea actuală. Inamicul, eliberat de pericolul unei acțiuni asupra spatelui frontului sovietic de la Perekop și Marea Sivaș, va concentra toate forțele ce vor deveni astfel disponibile, pentru un atac peste Marea Sivaș (ușor de executat când temperatura scăzând la -20° – -25° sub zero, lacurile vor îngheța) sau prin gâtul Perekopolui.

Această nouă situație este foarte probabil că va duce la obligația de a se renunța la apărarea întregii Crimee și deci la retragerea într-un mare cap de pod în regiunea Sevastopol.

Marele Stat Major român, considerând ca o datorie de onoare, de a se interesa de diviziile române cele mai războite, are deplina încredere că Armata 17 a luat toate măsurile de prevedere pentru ca această operație să se poată executa în bune condițiuni.

Cred, totuși, că mai este de a sa datorie să arate că, după părerea sa, trebuiesc îndeplinite două condițiuni indispensabile pentru asigurarea unei bune execuții:

– Retragera în capul de pod Sevastopol să nu se facă sub presiunea puternică a inamicului, adică să fie executată la mic interval de timp după eventuala cedare a capului de pod Nikopol, înainte de înghețarea Mării Sivaș și când condițiunile atmosferice nu vor fi prielnice pentru transporturi în strămtoarea Kerci;

– Păstrarea capului de pod Sevastopol trebuind să fie de o durată îndelungată (evacuarea trupelor din Crimeea pe mare și prin aer cerând timp) este imperios necesar ca să se facă depozite cât mai importante de tot felul (muniții, carburanți, hrană, material sanitar) chiar de pe acum.

* La 10 ianuarie trupele Fronturilor 3 și 4 Ucrainene au declanșat ofensiva împotriva Armatei 6 germane care apăra capul de pod de la Nikopol de pe malul estic al Niprului.

Dacă se va aștepta ca retragerea în capul de pod Sevastopol să se facă sub presiunea inamicului vom avea de înregistrat pierderi foarte mari în oameni și material, retragerea de la Sivaș-Kerci fiind foarte greu de executat, deoarece nu se dispune de unități blindate care să acopere retragerea sub presiunea unui inamic care va dispune de blindate numeroase.

De asemenea lipsa de aprovizionare făcută din timp, în capul de pod Sevastopol, ar face imposibilă o rezistență îndelungată, indispensabilă pentru evacuarea forțelor germane și române aflate în Crimeea.

Aș fi foarte fericit, domnule general să știu că prevederile pe care le fac mai sus, pentru cazul cel mai defavorabil, au găsit deja o realizare practică, dorind să rămână fără aplicare și să justifice optimismul nedezmințit al Înaltului Comandament German, cât și al tuturor unităților din Crimeea asupra mersului operațiilor în peninsulă.

Rog pe Excelența Voastră să primească asigurarea sentimentelor mele de înaltă camaraderie. Șeful Marelui Stat Major, general I. Șteflea. (XLVII)

Mareșalul Antonescu transmite la OKH: „Evacuarea Crimeii trebuie să înceapă imediat“ (9 februarie 1944). Excelență (general Erik Hansen - *n.n.*), ca urmare a situației strategice rezultată din ultimile operațiuni pe frontul Grupurilor de Armate „A“ și „Sud“* domnul mareșal roagă să fie aduse la cunoștința OKH-ului următoarele chestiuni, eventual să fie primit în audiență, pentru a le expune personal și a obține un răspuns:

1. Astfel, cum v-am arătat încă de la 11 Ianuarie 1944, în scrisoarea ce v-am adresat, domnul mareșal este absolut convins că evacuarea Crimeii nu se poate face sub presiunea inamicului și că, deci, această operațiune trebuie să înceapă înainte de a se pronunța atacul decisiv al inamicului, cu forțe mult superioare.

2. Domnia sa crede că momentul începerii evacuării nu trebuie să mai întârzie, pentru următoarele motive:

a) s-a pierdut capul de pod Nikopol care:

– constituia o puternică amenințare în spatele forțelor inamice ce s-ar fi angajat peste Perekop-Sivaș, în Crimeea;

– ținea fixate foarte multe forțe inamice din Frontul 4 Ucrainean bolșevic, care acum devin disponibile pentru atac în contra trupelor din Crimeea.

* La 8 februarie 1944, Armata 3 Gardă sovietică a neutralizat capul de pod deținut pe Nipru de trupele germane, ocupând orașul Nikopol.

b) Pregătirile de atac pe care bolșevicii le fac continuu la Kerci și în special la Perekop și Sivaș sunt foarte înaintate.

c) Chiar cu forțele pe care inamicul le-a folosit până acum, în atacurile executate asupra trupelor germano-române din Crimeea (Kerci, Perekop, Sivaș) acesta a reușit să ne producă foarte multe pierderi, care n-au putut fi completate la timp, iar terenul cedat, cu excepția capului de pod Eltigen, n-a mai putut fi recucerit.

d) Lipsa unei mari unități blindate, puternic dotată cu care de luptă și tunuri de asalt, face imposibilă menținerea Crimeii, în contra unui atac bolșevic cu forțe mult superioare, și mai ales face imposibilă o manevră în retragere, în vederea evacuării după ruperea frontului la Perekop și Sivaș.

3) Marile unități române, aflate în Crimeea, sunt cele mai glorioase și mai războite pe care le avem, deci pierderea lor, în condițiunile arătate, ar produce o slăbire nejustificată a armatei române și o situație internă extrem de critică.

4. Domnul mareșal Antonescu a ajuns la aceste concluzii, examinând datele pe care le cunoaștem, asupra:

- situației și forțelor inamice
- situației și forțelor germano-române
- teatrului de operațiuni, aprovizionat, în condițiile cunoscute, numai prin aer și pe mare
- moralului trupelor din Crimeea.

Dacă datele pe care s-a bazat domnul mareșal ca să ajungă la aceste concluzii nu sunt juste, roagă să fie pus la curent cu adevărata situație.

Rog pe Excelența Voastră să primească asigurarea sentimentelor mele de înaltă camaraderie. Șeful Marelui Stat Major, general Ilie Șteflea. (XLVIII)

Führerul refuză încă o dată cererea mareșalului Ion Antonescu de evacuare a Crimeii (Klessheim, 26-27 februarie 1944). Abia sosit la Berlin (generalul Ion Gheorghe - *n.n.*) am fost informat de secretarul de stat von Steengracht că se prevede o nouă întâlnire între Hitler și mareșalul Antonescu. Convorbirea solicitată de însuși mareșalul a avut loc la începutul lui martie 1944* la Castelul Klessheim, lângă Salzburg. Motivul vizitei era următorul:

Rapoarte amănunțite din Crimeea dezvăluiau că situația de aici se agrava tot mai mult. Trupele germano-române luptau în cele mai nefavorabile condiții deoarece legătura rutieră prin

* În realitate, 26-27 februarie 1944.

Perekop fusese de mult întreruptă și aprovizionarea peste mare devenise mai dificilă. Mareșalul Antonescu primise de la comandamentul român din Crimeea știrea că însuși comandamentul trupelor germano-române se pronunțase împotriva unei rămâneri în Crimeea, deoarece izolarea totală a grupului alcătuit din șapte divizii române și trei divizii germane face ca situația să fie lipsită de perspectivă. Generalul-colonel Jaenecke considera că venise momentul potrivit pentru evacuare. Cât timp rușii nu atacau încă masiv, se putea întreprinde retragerea peste mare fără pierderi considerabile în oameni și materiale. Acest lucru nu va mai fi posibil când rușii vor trece la atac. În acest caz s-ar produce mari pierderi.

Aceste știri alarmante îl determinaseră pe mareșal să solicite întâlnirea cu Hitler. Voia să-i prezinte concepțiile sale în această problemă și să-l determine să ordone evacuarea Crimeii, cât timp împrejurările mai erau favorabile.

Hitler se găsea în vremea aceea cu statul său major la Berchtesgaden. Am plecat la Salzburg însoțit de ministrul de stat Meissner și de șeful protocolului, von Dörnberg. Se prevăzuse ca mareșalul să fie încartiruit împreună cu suita sa și cu toți ce urmau să participe la discuții în vechea reședință episcopală din castelul Klessheim. Castelul fusese modernizat pentru astfel de ocazii.

Pentru a înțelege mai bine rezultatul convorbirilor dintre Hitler și mareșal, aș vrea să descriu mai întâi atmosfera ce domnea în jurul lui Hitler. În această atmosferă, cădeau sub o influență înșelătoare și cei mai bine informați asupra situației. Chiar și spiritul cel mai critic era influențat de liniștea totală ce i se oferea în acest mediu. Domnea cea mai profundă seriozitate, dar această seriozitate era luminată de permanentul zâmbet optimist al oamenilor din jurul lui Hitler. Toți veneau plini de griji și de prevestiri din cele mai sumbre, deoarece situația generală nu putea provoca alte sentimente la o analiză rațională, pentru a se simți deodată în cartierul general al Führerului calmați, deoarece atmosfera din jurul lui Hitler emana această liniște și încredere ca pe un fluid.

Atitudinea lui Hitler în asemenea ocazii era prietenoasă, simplă, degajată, calmă, niciodată legată de gesturi mari. Ea contrasta puternic cu solemnitatea rigidă și grea cu care primea cercul care îl înconjura apariția Führerului. Un străin credea fie că situația nu este atât de gravă, fie că autostăpânirea acestui om era cu totul ieșită din comun. Fluidul magnetic al lui Hitler domina întregul mediu și întreaga atmosferă înconjurătoare. Aveai sentimentul unei forme care domina toate dificultățile și

chiar și cel mai profund pesimist descoperă că este gata să dea la o parte necazurile.

Mareșalul Antonescu și-a expus părerile și a subliniat că sunt necesare măsuri imperioase pentru a evacua Crimeea, din timp și în liniște. Trupele române aflate în Crimeea sunt cele mai bune pe care le are România. Experiența lor de luptă și mai ales echiparea lor sunt, de asemenea, prea valoroase pentru a le pierde.

Acest lucru s-ar întâmpla în cazul unei retrageri silite, pripite.

Hitler era exact de părerea contrară. Crimeea este cheia Mării Negre și cedarea ei ar însemna cedarea legăturilor maritime. O retragere a trupelor ar acorda sovieticilor libertatea de acțiune în Marea Neagră și ei s-ar putea folosi de aceasta pentru operațiuni foarte periculoase de acostare, fie pe coasta română, fie pe cea bulgară. Fără Crimeea, este periclitat întregul flanc sudic al frontului răsăritean. Din aceste considerente rezultă necesitatea absolută de a menține Crimeea. Dificultățile trecătoare din sudul frontului răsăritean nu trebuie în nici un caz să ne facă să pierdem din vedere importanța strategică uriașă a Crimeii. Odată cedată, ea n-ar putea fi recucerită decât cu considerabile eforturi și jertfe. Acest lucru trebuie evitat.

Mareșalul a răspuns că este la fel de convins ca și Hitler de importanța strategică a Crimeii, dar că, având în vedere situația generală a frontului din sudul Rusiei, este greu să se mai țină multă vreme Crimeea. Rușii fac deja pregătiri pentru a ataca peninsula.

Hitler l-a asigurat pe mareșal că va face totul pentru a menține Crimeea. El dăduse deja ordine să se transporte acolo însemnate întăriri și material greu de luptă. Pregătirile organizatorice sunt deja în curs de desfășurare în regiunea Nikolaev. El, Hitler, va trimite în Crimeea toate forțele necesare, pentru ca aceasta să poată fi menținută. De aceea, îl roagă pe conducătorul României să-l ajute, ușurându-le din punct de vedere moral trupelor din Crimeea lupta de apărare.

Mareșalul s-a lăsat convins, Hitler i-a dat încă o dată asigurarea oficială că întăririle germane vor ajunge fără amânare în Crimeea. (LXXX, 401-403)

Antonescu către Hitler: „Acesta este ultimul moment favorabil pentru evacuarea Crimeii“ (27 martie 1944). Excelență, Prutul superior ca și Nistrul superior au fost depășite de inamic. Acest fapt, precum și lipsa totală de mijloace anticar în această țară mă pun în imposibilitatea de a realiza dezideratul

Excelenței Voastre în cea ce privește apărarea cursului superior al Prutului și folosirea lui ca obstacol anticar.

Același lucru se poate spune și pentru Nistrul superior, de asemenea depășit de inamic, mai cu seamă că nu cred în capacitatea de luptă a armatei ungare și mai ales în dorința ei de a se bate serios.

Am motive să bănuiesc că această armată este capabilă să treacă de partea inamicului și să lupte împreună cu el, în contra trupelor germano-române.

Idealul ar fi ca Armata (1) Blindată germană, aflată în retragere peste Nistru spre Prut, să apere Prutul superior. Nu-i cunosc însă capacitatea operativă și în consecință nu pot aprecia dacă ar putea îndeplini această misiune.

Armata română se găsește în curs de mobilizare și va începe transporturile la 29.03.1944 cu o parte din mari unități pentru a se concentra între Carpați și Prut, către Moldova centrală.

Acoperirea acestei concentrări se va executa de trei mari unități, pe o linie de tărie naturală în parte fortificată permanent, al cărei aliniament va trece prin Tg. Neamț, masivul păduros Dealul Mare (sud Pașcani-Iași).

Aceste mari unități au ordin să bareze, cu orice preț, înaintarea inamicului pe direcțiile: Iași, Vaslui; Tg.Frumos, Roman și Cernăuți, Pașcani, Roman.

Oprirea inamicului în fața acestei linii are îndoitul avantaj că asigură replierea Armatei 1 Blindată și concentrarea altor trei divizii române, care vor fi trimise câte una pe fiecare din cele trei direcții arătate mai sus.

Totuși, nici cu forțele aflate în prezent pe linia Tg.Neamț, Dealul Mare și nici prin întărirea lor cu celelalte trei divizii ce urmează să sosească nu vom putea menține acest front, fără ajutorul unor detașamente speciale anticar germane.

Repeziciunea cu care se desfășoară operațiunile pe acest front mă face să cred că va fi greu să pot ajunge la timp cu cele trei divizii de întărire, pentru apărarea fermă a poziției Tg.Neamț, Dealul Mare.

Timpul necesar pentru aducerea acestor trei divizii, nu poate fi obținut decât dacă Armata 1 Blindată germană, în retragerea ei spre Prut, va reuși să întârzie cât mai mult pe inamic.

Mențin punctul meu de vedere, arătat în scrisoarea trimisă Excelenței Voastre în ziua de 26.03.1944, și anume necesitatea de a bara înaintarea inamicului spre sudul Basarabiei, prin stăpânirea masivului păduros Cornești, între Ungheni și Orhei.

Dacă nu reușim să menținem acest masiv, aproape impenetrabil carelor de luptă, inamicul va putea să întoarcă prin Ba-

sarabia de sud atât rezistența Armatelor 6 și 8 germane și 3 română din Transnistria, cât și a Armatei 4 române din Moldova.

Păstrarea sigură a masivului Cornești necesită forțe destul de multe, care nu pot fi aduse rapid decât de la Grupul de Armate „A”, de unde rezultă necesitatea de a retrage acest grup cât mai grabnic pe Nistru.

Prin această retragere se vor realiza disponibilități de forțe, atât din scurtarea frontului, cât și din faptul că Nistrul inferior constituie un obstacol foarte greu (în caz) de inundare.

În concluzie, cred că în situația actuală a frontului este necesar să oprim înaintarea inamicului spre aliniamentul indicat (Tg. Neamț-Dealul Mare-Cornești-Nistru) făcând o concentrare spre înapoi și nu spre înainte.

În ce privește forțele române aflate în curs de mobilizare, concentrarea lor spre înainte – atâta timp cât frontul este într-o rapidă mișcare – m-ar pune în situația să le cobor pe pachete în apropierea liniilor inamice și, cum sunt lipsite și de material anticar, să le expun unei rapide distrugerii, ceea ce după părerea mea ar fi o mare greșeală.

Sunt dar hotărât ca restul forțelor române, în valoare de 11 divizii, să-l concentrez mai înapoi, în raport de situația operativă.

Cum toate trebuie să se înlănțuiască în cadrul mare strategic, cred că acum – cât mai păstrăm încă Odessa – este ultimul moment favorabil pentru a proceda la evacuarea Crimeii, indiferent de intențiile ofensivei viitoare.

Afirm că este ultimul moment favorabil, fiindcă după cedarea Odesei, evacuarea trupelor din Crimeea se va face cu dificultăți foarte greu de învins.

Evacuarea Crimeii ne-ar da posibilitatea să recuperăm un mare număr de trupe războite, cu care ne-am spori forțele de rezistență în sudul frontului de Est.

În privința reorganizării comandamentului, propusă de Excelența Voastră, dat fiind că este în joc chiar apărarea țării mele, cred că am datoria față de armată și istorie să încerc regrouparea forțelor române într-un singur bloc, iar comanda lor „în cadrul strategic general al Frontului de Est” să revină total comandamentului român.

Aceasta nu înseamnă însă că nu sunt dornic, ci, dimpotrivă, găsesc chiar că este o necesitate ca trupele române să fie întărite cu unități germane, dotate cu mijloace ce ne lipsesc, cum sunt unitățile blindate și unitățile speciale anticar.

În această privință este necesar să ni se dea fără întârziere materialul necesar anticar ce ne lipsește și unități de tunuri

anticar, fiindcă fără aceste mijloace riscăm să pierdem, fără glorie, unitățile noastre.

Profit, Excelență, de această ocazie pentru a vă ruga, în scopul ușurării situației în care mă găsesc și pentru ducerea în mai bune condiții a operațiunilor comune, să se lichideze cât mai rapid problema culoarului secuiesc și să mi se dea posibilitatea a duce pe refugiații Transilvaniei, goniți de barbaria ungară, la locurile lor, descongestionând țara mamă, unde trebuie să fac loc sutelor de mii de refugiați, ce vin din est și nord.

Mentținerea barajelor politice și militare, care întrerup astăzi legăturile directe între Moldova și ținuturile noastre de la nord de Carpații Meridionali, impune refugiaților și transporturilor de evacuare, pe care le fac din Moldova, ocoluri foarte mari, care sunt în detrimentul operațiilor militare.

De aceea, rog insistent pe Excelența Voastră să ridice, cu un moment mai devreme, greua povară la care mă refer mai sus.

Rămân al Excelenței Voastre devotat camarad, mareșal Ion Antonescu. (LXXVIII)

Feldmareșalul Ewald von Kleist crede că Turcia se apără mai bine... pe Nistru decât în Crimeea (1 aprilie 1944). În ziua de 01.04.1944, orele 16,30 a venit la comandamentul Armatei 3 domnul general feldmareșal von Kleist pentru a-mi face vizita de adio*.

Cu această ocazie, domnia sa și-a exprimat păreri pe care găsesc necesar a le aduce la cunoștința Înaltului Comandament român.

Domnul general feldmareșal von Kleist și-a exprimat marele regret că trebuie să se despartă de armata română, de comandanții români și bravele trupe române, cu care de la începutul campaniei contra Rusiei a luptat și în parte le-a comandat; afirma că întotdeauna s-a înțeles de minune, nu numai de la creier la creier, dar mai ales de la inimă la inimă cu camarazii români, de la ostașii de rând până la generalul comandant.

Mărturisește că în toată cariera sa nu s-a înțeles niciodată, nici chiar cu camarazii germani, așa de bine ca cu cei români.

Afirmă că toată viața sa va păstra o vie amintire a acestei colaborări cu armata și poporul român, că, de altfel, de la început chiar a îndrăgit pe români care au rămas și vor rămâne adânc în inima și sufletul său.

* La 30 martie 1944, feldmareșalii Ewald von Kleist și Erich von Manstein au fost înlocuiți de Hitler de la comanda Grupurilor de Armate „A” și, respectiv, „Sud”.

Asupra motivelor care au dus la schimbarea ce privește persoana sa, fără a spunc totul, a afirmat că ele rezidă în faptul că a susținut repetat și cu toată convingerea soluțiile cunoscute – în parte acum puse în aplicare.

Domnia sa crede că ar putea fi și altele, pe care numai le bănuiește, fără a putea afirma ca ceva pozitiv – cum ar fi, spre exemplu, probabil, intenția de a avea în posturi de comandă înalte oameni mai apropiați de conducerea politică.

Domnia sa afirmă că, încă de la audiența de acum opt zile la Führer, reușise după două ore de expunere să-l convingă de necesitatea retragerii, însă este evident că (este vorba de) replierea pe Nistru–Masivul Cornești–Iași–Tg.Neamț. Domnia sa ar fi putut-o mai cu ușurință îndeplini decât succesorul său care, cunoscând motivele pentru care domnia sa a fost înlocuit, va încerca cel puțin să reziste pe linia capului de pod est Odessa, pierzându-se prin aceasta zile prețioase, care altfel s-ar fi soldat cu transporturi de forțe în Basarabia și Moldova.

Domnia sa afirmă că ar fi rezistat pe linia est Odessa numai atât timp cât ar fi necesitat ca să se evacueze cele câteva mii de răniți din Odessa.

Cu ocazia penultimei audiențe de la Führer, când a trebuit să-l convingă de necesitatea imperioasă a retragerii pe Nistru și pe linia menționată mai sus, în decursul celor două ore de expunere, Führerul a cerut părerea marelui amiral Dönitz, telefonic, în prezența domnului general feldmareșal von Kleist, asupra oportunității părăsirii Odessei.

Marele amiral s-a opus categoric, afirmând că Odessa este absolut necesară pentru asigurarea aprovizionărilor în Crimeea.

La aceasta, domnul general feldmareșal von Kleist a remarcat că această pretenție sau punct de vedere, în actuala situație militară și raport de forțe, constituie o utopic*.

Că aceasta reprezintă față de domnia sa o pretențiune care ar fi egală cu aceea pe care domnia sa ar prezenta-o marelui amiral și care ar consta în a-i cere să-i aducă două cuirasate peste trecătorile Munților Carpați în Marea Neagră (subl.ns.).

A mai adăugat că Constanța se pretează foarte bine ca bază de aprovizionare pentru Crimeea, ceea ce marele amiral a trebuit să admită.

Din cele arătate, rezultă duritatea discuțiilor pe care domnia sa le-a avut cu Führerul în legătură cu retragerea pe

* Odessa avea să fie părăsită de trupele germane și române la 10 aprilie 1944, practic fără luptă.

Nistru, precum și stăruința și dârzenia cu care domnia sa a trebuit să lupte.

Un alt punct important discutat atunci cu Führerul a fost și problema evacuării Crimeii, pe care domnia sa încă de mai multe luni o susține repetat.

Domnia sa afirmă că, dacă se aproba această evacuare acum patru săptămâni, atunci când se stăpânea încă coasta de sud a Transnistriei, ar fi putut evacua toți oamenii și tot materialul mobil, în special anticar și tunurile de asalt.

Dacă i se pun la dispoziție 2-300 avioane „Junkers“ de transport și 50-60 avioane „Gigant“, domnia sa afirmă că avea studiat planul acestei operațiuni, în care în primul rând se scoteau diviziile române, la adăposul diviziilor germane, care acopereau operațiunea într-un cap de pod de la Sevastopol.

La aceasta Führerul i-a răspuns foarte viu că dacă ar evacua Crimeea, Turcia, a doua zi, ar intra în război de partea Aliatilor.

Domnul general-feldmareșal von Kleist a ripostat că nu crede că Turcia ar face acest pas, căci cei aproape un sfert de milion de oameni din Crimeea apără mai bine Turcia în Moldova și pe Nistru, împiedicând armatele ruse să treacă în Balcani peste Dunăre, decât dacă s-ar menține în Crimeea și ulterior chiar pierde acolo (subl.ns.).

În legătură cu această idee, domnia sa roagă să se transmită domnului mareșal Antonescu rugămîntea de a se sonda guvernul turc asupra acestei chestiuni, căci domnia sa este ferm convins că guvernul turc ar răspunde în sensul ideilor sale, și mai roagă ca acest răspuns al guvernului turc să fie transmis pe cale diplomatică cât mai urgent posibil Führerului, pentru a-l hotări la evacuarea Crimeii.

Chiar în actuala situație s-ar putea încă salva aproape toți oamenii (ostașii) de acolo, nu însă și materialul, afară de cel individual.

În legătură cu evenimentele militare actuale, domnia sa crede, după cum de altfel crede și domnul feldmareșal von Manstein, că cu ajutorul câtorva divizii ce vin din Germania și care se adună în jur de Lemberg (Lvov) să se poată constitui un front pe la est de Lemberg, înglobând liniile apărării regiunii de nord a Moldovei până la Gura Humorului, Câmpulung (Bucovina), de unde frontul să continue pe la poalele de est ale Munților Carpați (Moldovei) până în regiunea Tg. Neamț, de unde să urmeze prin Pașcani, Tg. Frumos, Iași, Masivul Cornești, Nistru.

Domnia sa mai afirmă, în legătură cu ideea expusă mai sus, că Führerul crede că odată ajuns pe acest front, situația pe

întregul front oriental se va cristaliza, se va stabili și dura, rămânând în această fază, un timp mai îndelungat.

Privitor la evenimentele ce se așteaptă în Apus, domnia sa relevă că pe frontul oriental se găsesc 52% din totalul forțelor germane, iar pe frontul occidental 48%, adică aproape jumătate din forțele germane, cu arma la picior, în așteptarea unei debarcări anglo-americane – pe care domnia sa personal nu o vede producându-se –, ceea ce este nelogic ca raport de forțe între un front activ și altul care se speră a fi activ.

În chestiunea socotelilor cu Anglia, domnia sa afirmă că intenția Führerului a fost ca, din motive de ordin psihologic, să nu dezlănțuie armele realizate pentru acest scop – guri de foc cu bătăi foarte mari și proiectile cu efecte cu totul extraordinare – decât în momentul când anglo-americanii ar fi început debarcarea lor în Apus.

În cazul însă când debarcarea anglo-americană nu s-ar produce, Führerul ar fi hotărât să dezlănțuie aceste arme în mai, cel mai târziu în iunie, asupra Angliei.

În legătură cu problema războiului submarin, domnia sa afirmă că vechile submarine, din care Germania posedă circa 600, nu mai pot fi întrebuințate, nu atât din cauza identificării lor de către navele anglo-americane, cât mai ales din cauză că viteza lor nu poate să atingă niciodată viteza convoaielor maritime actualmente.

Industria germană a reușit să realizeze submarine care se construiesc în serie, în trei categorii: mici, mijlocii și mari și care au o viteză sub apă superioară vitezei convoaielor maritime, astfel că în maximum patru luni de zile, când se vor construi suficiente, războiul submarin va lua cu totul altă dezvoltare. Marele amiral Dönitz a promis că atunci va trimite pentru Marea Neagră – demontate – câteva submarine din clasa celor mici.

În general, domnia sa a spus că, cu toate greutatea actualei situații, există încă posibilitatea ca războiul să fie câștigat cu condiția să nu se mai facă mari greșeli.

În legătură cu plecarea domniei sale de la comanda Grupului de Armate „A” a declarat că s-a despărțit în termeni foarte amicali de Führer care, exprimându-și dorința de a avea o schimbare la comanda grupului de armate, fără a motiva pentru care cauză, domnia sa, spontan, a consimțit la această dorință a Führerului.

Domnia sa a declarat că îl doare foarte mult în sufletul de vechi ostaș că trebuie chiar acum, când patria sa se află într-un greu război, să părăsească rândurile armatei. Că, de altfel, această schimbare – chiar dacă necesită de orice ordin ar fi fost, ca

de pildă o acoperire a persoanei Führerului, față de opinia publică germană, pentru insuccesele armatei germane – domnia sa crede că s-ar fi putut efectua peste circa 14 zile, când s-ar fi putut învinge de domnia sa toate crizele și realiza un front stabil care ar fi putut trece atunci și în mâini mai puțin experimentate, când nu ar fi fost nevoie decât de a menține o realizare obținută.

În încheiere, domnia sa și-a exprimat adâncă sa recunoștință și profundele sale sentimente de prietenie sinceră și de nezdruccinat față de poporul și armata română cu care soarta l-a legat atât de strâns în acest război și pe care nu le va uita niciodată oriunde ar fi și orice ar deveni domnia sa.

Prin acordarea înaltei distincțiuni Ordinul „Mihai Viteazul“, clasa I, cât și a scrisorilor de sinceră prietenie și afecțiune primite de la domnul mareșal Antonescu și domnul general Pantazi, precum și a caldelor cuvinte omagiale pe care i le-am exprimat în numele meu personal și al ostașilor pe care i-a avut sub comandă, domnia sa, adânc mișcat și cu fierbinți lacrimi în ochi, a mulțumit recunoscător pentru toate aceste atențiuni de adevărată prietenie frățească și înaltă curtoazie, pe care poporul și armata română i le-au dovedit și în aceste ultime și grele clipe din cariera sa militară.

Mărturisind din nou, cu toată sinceritatea că niciodată în viața sa nu s-a simțit tratat atât de prietenos și atât de omenos ca din partea românilor, scena despărțirii a fost cu totul emoționantă, toți cei de față, împreună cu domnul general feldmareșal von Kleist, având ochii umeziți de lacrimi. Comandantul Armatei 3, general de armată Petre Dumitrescu. (LXXIX)

VII. CONSTANȚA - PORTUL SPERANȚEI (aprilie-mai 1944)

Intră în vigoare planul „Adler“ (6 aprilie 1944). S-a primit de la Gruparea Konrad, în cursul după-amiezii de 6 crt. (aprilie), proiectul privitor la evacuarea Crimeii sub denumirea camuflată „Adler“.

Asemenea proiecte de evacuare a Crimeii s-au mai primit de comandamentul Corpului de Cavalerie și au fost pregătite astfel:

- *Proiectul „Ruderboot“*, trimis spre studiu încă din jumătatea lunii decembrie 1943. S-a păstrat sub această denumire până la data de 5 aprilie 1944, când a fost schimbat în „Adler“.

- *Proiectul „Gleitboot“**, cu o variantă, se află în studiu din luna februarie 1944. (XXXI, 96)

Reorganizări de comandament (6 aprilie 1944). Grupul de armate „Ucraina de Sud“:

a) *Organizarea comandamentului.* Cu începere de azi, 6 aprilie, Grupul de Armate „A“ va purta denumirea de Grupul de Armate „Ucraina de Sud“.

Acest grup de armate a ordonat următoarea organizare de comandament:

* Cele două proiecte de evacuare aflate în studiu la trupele germane și române - pe lângă cel aplicat, „Adler“, detaliat ceva mai încolo - atestă faptul că, în pofida ordinelor stricte venite de la Hitler, apărătorii Crimeii erau convingeți că în cazul declanșării ofensivei sovietice rezistența fără gând de retragere era o utopie. Cele două proiecte amintite în document vizau evacuarea, pe mare, din capul de pod de la Sevastopol („Ruderboot“ - evacuarea sub presiunea inamicului; „Gleitboot“ - evacuarea ordonată) și conțineau, în esență, planurile de retragere pe aliniamente succesive din pozițiile defensive de la Perekop, Sivaș și Kerci. De aici încolo, responsabilitatea revenea marinei și aviației germane și române. Aceste proiecte de evacuare se adăugau celor elaborate în toamna anului 1943 („Lya“, „Michael“ etc.), care conțineau și ipoteza ieșirii din Crimeea pe uscat, prin istmul Perekop, variantă devenită inoperabilă prin evoluția situației militare a Armatelor 6 și 1 Blindată germane.

- Armata 17 germană (în Crimeea);
- Gruparea de Armate „Dumitrescu“, având sub ordine Armata 3 română și Armata 6 germană;
- Gruparea de Armate „Wöhler“, având sub ordine Armata 8 germană și Armata 4 română;
- Comandamentul Auleb și C. LXXVII A. cu întrebuințare specială. (...)

Armata 17 germană. După atacurile nereușite date de ruși la Kerçi, atât pe frontul de la Kerçi, cât și pe cel de la Marea Sivaș este iarăși acalmie.

Comandamentele germane apreciază că aceste atacuri periodice ruse asupra Armatei 17 se datoresc faptului că rușii, având în vedere situația generală pe frontul de sud-est, cred că apărătorii Crimeii, la un moment dat, n-ar mai opune rezistența de până acum și că ar putea forța data lichidării Crimeii. După fiecare încercare nereușită, reintră în liniște pentru o anumită durată de timp. (XXX, 145)

Inevitabilul s-a produs: vin rușii! (8 aprilie 1944). În dimineața zilei de azi, inamicul a dezlănțuit atacul așteptat pe întreg frontul oapului de debarcare Sivaș (D. 10 Infanterie română și 336 germană), reușind să depășească cu blindate și infanterie linia principală de rezistență a Regimentului 33 Infanterie român la nord Karanki. A fost oprit la 1 km sud de un batalion din Divizia 111 germană.

În sectorul Regimentul 23 Infanterie român un atac frontal și o încercare de debarcare au fost respinse. Câteva pătrunderi au fost curățite prin contraatacuri. În sectorul Diviziei 10 Infanterie a atacat cu două divizii în sectorul Karanki și o divizie însoțită de o brigadă aruncătoare și o brigadă C.L. în sectorul Ciuceak.

La Perekop (D. 50 I.) inamicul a atacat, după o puternică pregătire de artilerie și aruncătoare, reușind să ocupe Armeansk.

Contraatacul dat de R. 117 Grenadierii germani a reușit să ajungă până la liziera sud Armeansk.

Au fost doborâte 25 avioane inamice.

Armata 17 aduce în grabă divizia sa de rezervă (D. 111) din regiunea nord Feodosia, pentru a interveni în sectorul D. 10 române și D. 336 germane; ea nu va putea fi întrebuințată într-un atac de ansamblu în întregime, ci pe măsură ce va sosi aici pe pachete ce vor fi aruncate în fața inamicului ce înaintează la sud de Armeansk și la sud de Sivaș. (XXX, 154)

Situația se agravează. Domnul general Kurt Zeitzler vine la Galați (9 aprilie 1944). Bătălia pentru stăpânirea Crimeii a intrat într-o fază foarte activă, prin atacurile înverșunate

date de ruși la Perekop și Novo Sivaș. Începând de la ora 9, în urma unei formidabile pregătiri de artilerie și tunuri de salvă, inamicul a deбуșat la atac cu forțe foarte puternice sprijinite de peste 100 care de luptă, pe un front de 40 km, de la Peninsula Martinii până la Perekop inclusiv.

Operațiunile s-au desfășurat – în general – astfel:

– în regiunea sud Perekop, rușii au reușit să rupă dispozitivul german de la Armeansk, iar Divizia 50 germană, fărâmițată pe grupări de luptă izolate, s-a retras spre sud.

Inamicul s-a infiltrat printre grupările arătate mai sus și a ajuns în seara zilei pe linia Siedl nr.5-3 km sud-est Karl Kazak 3.

– Divizia 10 Infanterie, atacată pe tot frontul, după ce reușise în cursul dimineții să se mențină, a fost din nou atacată în după-amiaza zilei și silită să se retragă cu mari pierderi.

Regimentul 33 Infanterie, aflat în sectorul Karanki, a fost călcat de carele de luptă inamice, iar artileria a distrus 17 din cele 100 care de luptă cu care a acționat.

Resturile acestei divizii se retrag – cele de la aripa dreaptă pe poziția de închidere de la Paziurman nr.1, iar cele din sectorul Karanki, spre Tomașevka.

Divizia 336 Infanterie și-a menținut poziția.

Rușii au atacat cu 15 divizii infanterie, plus un corp blindat și 1-2 brigăzi blindate independente.

La Kerci, inamicul dispune de 11 divizii infanterie, 1 brigadă marină, 1 brigadă și 2 regimente blindate al căror atac este așteptat să se producă în orice moment.

În urma situației din Crimeea, care a devenit gravă prin ruperea dispozitivului german de la intrările de nord ale Crimeii și mai ales faptul că nu se mai dispune de rezerve, OKH-ul a trimis astăzi pe generalul de armată (Kurt) Zeitzler (șeful Marelu Stat Major German al Armatei de Uscat) la Galați pentru a se informa direct la Grupul de Armate („Ucraina de Sud”) asupra situației.

Încă în astă seară trebuie să se ia hotărârea cu soarta Crimeii. (XXX, 160)

Armata 17 germană ordonă: „Adler“ începe! (10 aprilie 1944).

1. *Armata 17 germană*

După lupte crâncene de apărare, duse în tot cursul zilei de 9 aprilie – lupte în care eroismul trupelor române și germane au fost copleșite de nenumărate valuri de atac ale inamicului –, în dimineața zilei de 10 Aprilie, atât Divizia 10 Infanterie română, cât și Diviziile 50, 336 germane au fost silit să cedeze teren.

În dimineața acestei zile, sub puternica presiune a inamicului, Armata 17 germană, ajungând la concluzia că frontul din nordul Crimei nu mai poate fi menținut din lipsă de rezerve, dă ordin de retragere în Cetatea Sevastopol.

Concepția și punerea în aplicare a planului de evacuare a Crimei

Evacuarea Crimei urma să se facă pe baza planului semnat de generalul Allmendinger – comandantul C. 5 A. german –, plan cunoscut sub denumirea „Acțiunea Adler“.

Data începerii operațiunilor de evacuare nu era hotărâtă, evacuarea urmând să înceapă la ordinul „Adler începe“, ordin care era în funcție de atacul așteptat și rezultatele obținute de inamic.

Deci, operațiunea „Adler“ urma să se execute sub presiunea inamicului.

Domnul mareșal Antonescu personal și Marele Stat Major român – încă de la evacuarea capului de pod Nikopol (7 II 1944) – au cerut Înaltului Comandament German evacuarea Crimei, acesta fiind – în cadrul situației strategice de la acea dată – singurul moment favorabil când evacuarea s-ar fi putut face în ordine și cu pierderi puține.

Această părere nu a fost împărtășită de Înaltul Comandament german.

În planul „Adler“ erau prevăzute două ipoteze:

Ipoteza „A“: Străpungerea inamicului prin frontul de la est în zona liberă a peninsulei Kerci.

În acest caz, dacă se ordona acțiunea „Adler“, C. 5 A. german, lăsând trupe puternice în contact în fața inamicului, se va retrage mai întâi în poziția de la Parpaci.

Gruparea Konrad va menține în acest timp poziția de pe frontul de nord.

În raport cu forțele, se poate ajunge și la hotărârea de a apăra poziția Parpaci pe timp limitat.

Ipoteza „B“: Străpungerea inamicului prin frontul de nord, în zona liberă a peninsulei Crimeea.

În acest caz se va ordona de către armată Grupării Konrad de a câștiga atât timp în pozițiile sale din spate, până când se va putea executa retragerea C. 5 A. conform planului, în poziția de la Parpaci.

Execuția operațiunii „Adler“ comporta trei faze și se executa pe linii succesive.

Faza 1: Alarmarea. Durata: după situație, de la câteva ore, până la câteva zile, de la darea ordinului „Avertisment Adler“, până la începerea mișcării de retragere.

Pe timpul acestei faze urma să se execute punerea în marș a tunurilor prevăzute pentru amplasarea pe linia „Gneisenau” și transportarea imediată a răniților și bolnavilor.

Faza a 2-a: Retragerea prin marșuri forțate din pozițiile de pe litoral, spre Cetatea Sevastopol.

Începerea transportării grupelor de evacuare.

Faza a 3-a: Apărarea Cetății Sevastopol, până la executarea transportului peste Marea Neagră.

Durata fazelor 2 și 3, în funcție de situațiile operative.

Începând de la executarea fazei a 2-a a operațiunii „Adler”, C. 5 și 49 A. germane urmau să se retragă prin salturi mari spre Cetatea Sevastopol. (...)

În plus, planul „Adler” mai prevedea:

– distrugerea materialelor și vehiculelor, precum și a întregului armament, cu excepția celui portativ;

– rezistență succesivă pe liniile „Bertha” (maximum 36 ore) și „Gneisenau” (36 ore);

– motorizarea integrală a ariergărzilor;

– acoperirea retragerii Grupării Konrad în lungul șoselei Djankoi–Simferopol;

– conducerea apărării pe linia „Gneisenau” încredințată Diviziei 10 Infanterie.

Desfășurarea generală a operațiunilor la 10 IV 1944

Inamicul a continuat – fără întreruperi – atacurile sale puternice asupra frontului de nord.

Ordinul pentru începerea „Acțiunii Adler” s-a transmis Diviziilor 10 și 19 Infanterie – către ora 10 – prin Gruparea Konrad.

La această oră, forțele Diviziei 10 Infanterie română, Diviziilor 50 și 336 germane nu mai erau în măsură să opună o rezistență încheagată, fiind depășite de forțele blindate inamice spre Djankoi.

Până la ora 12, inamicul atinsese linia: nord Paziarman nr.1 (8 km est Karanki) – sud Tomașevka – nord Malibem (18 km vest Karanki) – sud Karl Kazak nr.3 (13 km sud Armeansk).

Un grup de forțe blindate inamice a pătruns până la Baidari.

Din zona Baidari, inamicul s-a îndreptat cu un grup de 130 care de luptă spre sud și sud-est, ocupând Djedra Kiat, iar mai spre vest Cirik, de unde a împins vârfuri blindate până la nord Djudink și în fața Djankoi.

Acțiunile de pătrundere inamice sunt susținute puternic de aviația de luptă, dispunând în orice moment de 60–70 avioane, care acționează în fața coloanelor moto blindate.

Pentru oprirea cel puțin temporară a pătrunderii ruse de la sud de Sivaș, s-au dirijat din sud-estul Crimeii 32 tunuri de asalt germane.

La Divizia 19 Infanterie au fost respinse mai multe atacuri inamice. Din cauza pătrunderii inamicului spre Djankoi – în flanc și spate – situația operativă a acestei M.U. a devenit foarte grea. Din cauza acestei situații, divizia nu a putut începe retragerea grosurilor decât o dată cu căderea serii.

Inamicul simțind această repliere, atacă puternic în tot cursul nopții, la gâturile de la Salkovo și Genicesk, fără a putea să pătrundă în dispozitivul unităților Diviziei 19.

Pe frontul de la Kerçi

Conform ipotezei „Adler“, C. 5 A. german (în componerea căruia intrau D. 3 Munte și D. 6 Cavalerie române) trebuia să se retragă pe poziția de la Parpaci.

Dispozitivul forțelor române la data de 10 Aprilie – în acest sector – se arată în schița anexă, de unde rezultă că D. 3 Munte era împărțită: la D. 98 germană, pe frontul Kerçi; la Gruparea Krieger; pe litoralul Mării de Azov și Mării Negre.

În această situație, la 10 Aprilie, ora 7,15, Divizia 3 Munte este înștiințată că operațiunea „Adler“ începe în seara zilei, de la ora 19.

Divizia 3 Munte trebuia să se regrupeze în zona Starii Krîm. Sem. Kolodezei Feodosia, de unde unitățile sale urmau să se deplaseze la Sevastopol, pe jos, cu C.F. sau pe Marea Neagră.

Unitățile ce se găseau la dispoziția Diviziei 98 Infanterie germană (Batalionul 21 Vânători de Munte, Escadronul 3 Vânători Călări, Bateriile 39 și 139 A.C.) și cele aflate la dispoziția Diviziei 6 Cavalerie române (Batalionul 11 Vânători de Munte) rămăneau până la Parpaci în planul de retragere ale M.U. respective. Aici sub ordinele Diviziei 3 Munte, pentru a fi îndrumate la Sevastopol.

Unitățile aflate la Gruparea Krieger (Grupul 6 Vânători de Munte cu Batalioanele 5 și 22 Munte, Companiile Cercetare ale Batalioanelor 12 și 22 Munte plus Compania 120 mm a Grupului 3 Munte) rămăneau la dispoziția acestei grupări, până la linia „Gneisenau“, de unde, în marș forțat, urmau să se dirijeze la Sevastopol.

Pe frontul de la Marea Neagră

Între Evpatoria-Sevastopol (ambele exclusiv) și Starii Krîm-Otusî (ambele inclusiv) se găseau la data de 10 Aprilie, instalate în apărare, Diviziile 1 și 2 Munte sub comanda Corpului de Munte român.

Prin ipoteza „Adler“ s-a fixat Corpului de Munte următoarea misiune:

– să împiedice o acțiune de străpungere inamică de-a lungul soselei de coastă și încercările de încercuire dinspre mare;

- să se disloce imediat câte trei batalioane de munte și totalitatea artileriei, de la fiecare divizie, în cetatea Sevastopol, unde aceste unități se vor pune la dispoziția colonelului Betz pentru apărarea poziției înaintate, până la sosirea unităților Corpurilor 5 și 49 Armată (germane).

Pentru executarea primei părți a misiunii, Diviziile 1 și 2 Munte nu dispuneau fiecare decât de câte două batalioane vânători de munte plus artileria de captură.

Ținând seama de fronturile de supravegheat pe litoral, cât și de faptul că în zona ambelor divizii partizanii acționau zi și noapte și cu fiecare zi deveneau mai agresivi, se constată că ambele divizii se găseau într-o situație foarte grea. (XXX, 164-166)

Corpul de Cavalerie este în dificultate. I. Corpul de Cavalerie operativ, subordonat Grupării Konrad, apără sectorul de la lacul Aigulskoe (est Așkadan) până la Marea de Azov (istmul Arabat inclusiv) cu ambele divizii în linia I: Divizia 10 Infanterie la vest, Divizia 19 Infanterie la est.

II. În după-amiaza zilei de 7 Aprilie a.c., inamicul atacă puternic și pătrunde în centrul sectorului Regimentului 33 Dorobanți (Infanterie - *n.n.*) în regiunea nord Karanki.

Prin contraatacuri care au durat în tot cursul nopții, Regimentul 33 Dorobanți a restabilit aproape complet situația.

În dimineața zilei de 8 aprilie a.c. inamicul atacă puternic, atât pe frontul Diviziei 50 Infanterie germane (Perekop) și 336 Infanterie germană (Așkandan-Urșin), cât și pe întreg sectorul Diviziei 10 Infanterie, făcând efortul în sectorul Karanki cu o puternică pregătire de artilerie, aviație de asalt și care de luptă.

În același timp atacă peste lacul Aigulskoe din direcția Așkadan și din direcția Biiuk Kiet, reușind să rupă poziția.

Atacul asupra Diviziei 10 Infanterie a fost dat de inamic cu: 2 divizii în sectorul Karanki; 1 divizie în sectorul Ciuceak, sprijinit de o brigadă de aruncătoare și o brigadă de C.L.

Corpul de Cavalerie a intervenit în sectorul Karanki cu micile rezerve proprii și cu forțe mai puternice (circa două batalioane) aduse în grabă de la Divizia 19 Infanterie.

În același timp au fost aduse de la Grupul Konrad circa trei batalioane germane. Cu toate intervențiile acestor forțe, inamicul atacând cu forțe mult superioare, situația nu a putut fi restabilită.

În ziua de 9 Aprilie, inamicul continuă presiunea puternică asupra sectorului Diviziei 10 Infanterie cu efortul tot în zona Karanki.

Atacul a fost însoțit de care de luptă și sprijinit de o covârșitoare aviație de asalt cu efecte zdrobitoare asupra trupelor, având completă libertate de acțiune, deoarece aviația noastră a lipsit total.

În cursul aceleiași zile, după o puternică pregătire de artilerie, inamicul atacă și pe întreg frontul Diviziei 19 Infanterie pe direcțiile: Genicesk, Salkovo; iar cu ambarcațiuni peste Sivaș, asupra peninsulei Ciongar și de la insula Biriuci, peste Marea de Azov, asupra istmului Arabat.

Toate aceste atacuri au fost oprite de către Divizia 19 Infanterie.

Față de puternica presiune a inamicului asupra sectorului Diviziei 10 Infanterie și față de înaintarea sa către Tomașevka și în peninsula Ciuceak, Corpul de Cavalerie a arătat Grupului Konrad situația periculoasă a Diviziei 19 Infanterie pe poziția ei inițială.

La aceasta, Grupul Konrad ne-a făcut cunoscut că noi forțe germane vor interveni în sectorul Diviziei 10 Infanterie, iar Divizia 19 Infanterie, conform ordinului armatei, va trebui să păstreze actualele ei poziții; aceasta desigur în ideea de a nu ceda prematur istmul Arabat, pe unde inamicul, împingând rapid către sud, ar fi putut ajunge în poziția Parpaci, periclitând astfel situația Corpului 5 Armată din peninsula Kerçi.

În cursul zilei de 9 Aprilie, Grupul Konrad a adus în sectorul Diviziei 10 Infanterie Regimentul Vânători „Krim” și comanda Diviziei 111 Infanterie germană împreună cu alte forțe (circa două batalioane).

Intervenția acestor forțe, în după-amiaza zilei de 9 crt. și în cursul zilei de 10 crt., a adus o ușoară îmbunătățire la aripa stângă a Diviziei 10 Infanterie.

Tot în cursul zilei de 10 Aprilie am primit ordinul Grupului Konrad că se începe mișcarea de repliere generală către sud – operațiune denumită „Adler” – în vederea căreia am retras Divizia 19 Infanterie pe linia: nord Taganaș – Top Djankoi – Ciokrak (pe istmul Arabat).

Desfășurarea operațiunilor a arătat că deși comandamentul german se aștepta ca efortul principal inamic să se producă fie la Perekop, fie în sectorul Diviziei 336 germană, totuși atacul inamic s-a produs cu efortul principal în sectorul Corpului de Cavalerie și anume la stânga Diviziei 10 Infanterie. (LII, 38–39)

Corpul de Munte pregătește retragerea (10 aprilie 1944). Retragera s-a executat în timpul de la 10 Aprilie – 16 Aprilie 1944.

- În acțiunea de retragere au avut loc următoarele operațiuni:
- Retragerea Diviziei 2 Munte de pe coastă, din sectorul Otusî-Alușta;
 - Acțiunea din zona Alușta;
 - Retragerea Diviziei 1 Munte;
 - Retragerea Diviziei 3 Munte.

I. Situația inițială a Corpului de Munte:

La 10 Aprilie 1944 Corpul de Munte are în subordine Diviziile 1 și 2 Munte care se găseau la acea dată în dispozitiv de apărare pe litoral astfel:

- Divizia 2 Munte în sectorul Otusî-Alușta (exclusiv) pe front de circa 80 km;
- Divizia 1 Munte în sectorul Alușta (inclusiv) – Nikolaevka (inclusiv) pe front de circa 140 km (exclusiv Cetatea Sevastopol);
- Cetatea Sevastopol din sectorul Balaklava – 3 km sud Valea Kacea (circa 65 km) intră în subordinea directă ale Corpului de Munte.

La acea dată, majoritatea forțelor Diviziilor 1 și 2 Munte (rezervele plus unități luate de pe litoral) se găseau într-o acțiune în stil marc contra partizanilor în zona Brigăzii Cernaia (12 km nord-vest Alușta).

Concluzii:

- Corpul de Munte (cu Diviziile 1 și 2 Munte) avea misiunea de apărare a litoralului contra oricărei debarcări inamice și distrugere a partizanilor din Munții Iaila, plus paza comunicațiilor din spatele frontului.

- Sectorul Corpului de Munte român însumează peste 280 km, care, raportat la forțele puse la dispoziție, duce la concluzia că frontul era mult prea mare față de misiunea încredințată.

- Pentru îndeplinirea misiunii principale de apărare a litoralului, Corpul de Munte a concentrat grupări de forțe în zonele probabile de debarcare, supraveghind restul sectorului.

- Acțiunea partizanilor din Munții Iaila prezenta un pericol tot așa de mare ca și o eventuală debarcare pe coastă, din care cauză forțele la dispoziție nu erau suficiente nici pentru aceste acțiuni, impunând dislocarea a importante unități și pentru paza comunicațiilor.

- Divizia 3 Munte era în subordinea directă ale Corpului 5 Armată german în peninsula Kerci.

Și această divizie avea o situație cu totul specială, având forțele împărțite în trei părți (sub ordinele diviziilor germane și sub ordinele Diviziei 3 Munte).

II. Ordinele de bază pentru retragerea în Cetatea Sevastopol:

1. Operațiunile pentru evacuarea Crimeii au avut la bază studiul pentru evacuarea Crimeii, „Acțiunea Adler“, dat de Cor-

pul 5 Armată german cu nr. 230 din 30 martie 1944, anexa nr. 3, care prevedea:

„O evacuare a Crimeii pe calea aeriană și maritimă pentru cazul când inamicul va reuși cu forțe superioare să străpungă pozițiile proprii de la strâmtorile din nordul Crimeii și din Peninsula Kerci.

O evacuare materială a Crimeii nu se va face. Totuși, se impune un principiu superior, care trebuie urmat în orice împrejurare, adică trupa, atât timp cât se află în luptă și încă nu a primit ordin definitiv de retragere în porturi sau aeroporturi, să ducă cu sine tot armamentul ce l-ar putea transporta.

Executarea acțiunii «Adler» se va face în trei faze:

Faza I: Timpul de alarmare. Durata: după desfășurarea operațiilor, de la câteva ore până la câteva zile

Faza a II-a: Retragera prin marșuri forțate din pozițiile actuale spre Cetatea Sevastopol.

Faza a III-a: Apărarea Cetății Sevastopol până la executarea transportului trupelor peste mare.

Misiunea Corpului de Munte român este ca, printr-o concentrare severă a forțelor din subordine, să împiedice o străpungere inamică de-a lungul șoselei de coastă și încercările de încercuire inamice dinspre mare. Pentru aceasta este necesar de a nimici pe apă toate încercările de debarcare inamică, înainte de a ajunge la coastă.

Folosind condițiile favorabile ale terenului, Corpul de Munte român va împinge continuu în linia «Gneisenau», respectiv în zona Cetății Sevastopol, forțe puternice din toate formațiunile în subordine, folosind complet capacitatea de transport motorizată, iar restul prin mari etape zilnice de marș. Totodată, se va tinde ca unități din Divizia 6 Cavalerie și din Gruparea Krieger, care nu mai sunt necesare pentru operațiuni după retragerea din poziția de la Parpaci, să fie duse înapoi în Cetate, pe cât se poate compact și deodată.

Pe lângă aceasta trebuie asigurată ocuparea punctelor principale ale apărării coastei, precum și excluderea intervenției grupelor mai puternice de bandiți asupra șoselei de coastă.

Odată cu retragerea din poziția Parpaci, Corpului de Munte român i se subordonează Divizia 6 Cavalerie română, fără Regimentul 10 Moto român, precum și Gruparea Krieger“.

2. Ocuparea liniei „Gneisenau“, prevăzută în studiul „Adler“, s-a executat conform capitolului IV din studiul „Gleitboot“.

3. În ziua de 10 Aprilie 1944, ora 11,00, când Corpul de Munte se găsea cu majoritatea trupelor Diviziilor 1 și 2 Munte în plină acțiune contra partizanilor din zona Brigăzii Cernaia (12 km

nord-vest Alușta), având post comandă la Alușta, s-a primit de la Armata 17 germană telegrama nr. 1 851 din 10.IV.1944, care prevedea: „Adler“ începe: ziua X – 10.IV.1944

4. Pe baza studiului „Adler“ Corpul de Munte a dat ordinul nr. 30 204 din 10.IV.1944, care prevede în rezumat:

a) Acțiunea „Adler“ începe la 10 Aprilie 1944 (ziua X) (...)

– Misiunea Corpului de Munte (Diviziile 1, 2 Munte și E.N.I.) este ca printr-o concentrare severă a forțelor din subordine să împiedice o străpungere inamică de-a lungul șoselei de coastă și încercările inamice de încercuire dinspre mare.

Să disloce imediat câte trei batalioane vânători munte și toată artileria (afară de artileria care trebuie să ocupe poziția „Gneisenau“) de la fiecare divizie, în Cetatea Sevastopol, unde aceste unități se vor pune la dispoziția comandantului Cetății Sevastopol (colonelul Betz);

– Diviziile 1 și 2 Munte vor deplasa imediat cu mijloace auto și pe jos fiecare câte 3 batalioane vânători de munte și toată artileria în Cetatea Sevastopol unde să sosească în seara zilei de 11 Aprilie 1944.

b) Măsuri luate de divizii:

Ambele divizii (1 și 2 Munte) au luat măsuri de trimiterea unităților luptătoare ordonate în Cetatea Sevastopol și pe linia „Gneisenau“. Cu unitățile rămase au luat măsuri pentru executarea noilor misiuni de paza coastei.

Totodată, s-au constituit grupările de degajare a spatelui, evacuându-le în zonele de adunare fixate în Cetatea Sevastopol.

De aici au rezultat următoarele:

– Diviziile au rămas pentru apărarea coastei – fiecare, numai cu câte două batalioane vânători de munte și plus artileria de captură – pe fronturi foarte mari, apărându-se numai următoarele zone: Sudak și Uskut (pentru Divizia 3 Munte), Alușta și Ialta (pentru Divizia 1 Munte).

– Nici un fel de trupe disponibile pentru apărarea contra partizanilor din spate.

– Majoritatea forțelor (7 batalioane și toată artileria) trimisă în Cetatea Sevastopol pentru asigurarea replierii și intrarea trupelor româno-germane de la Perekop și Kerchi în Cetatea Sevastopol.

– O parte din artilerie și armamentul A.C. al Diviziilor 1 și 2 Munte au fost trimise de Armata 17 Germană pentru ocuparea liniei „Gneisenau“ care avea ca rol o primă întârziere a inamicului spre Cetatea Sevastopol.

– Retragera Corpului de Munte se va executa pe șoseaua de coastă (la sud de Munții Ialta) simultan cu unitățile Corpului 5

Armată german care se vor retrage pe axul Feodosia, Karasubazar, Simferopol (pe la nord de munții Iaila). (XLIX)

Djankoi este pierdut (11 aprilie 1944).

Armata 17 germană. Pe frontul Kerci.

Pe frontul de la Kerci sunt în curs de executare mișcările de repliere spre gâtul de la nord-est Feodosia (Parpaci – n.n.).

Inamicul urmărește de aproape, cu circa 80 care de luptă.

Pe frontul de nord al Crimeii.

În cursul nopții de 10/11 inamicul a executat puternice bombardamente de artilerie grea și aviație, în sectorul Diviziei 10 Infanterie.

Către orele 4,30 rușii atacă prin surprindere cu circa două brigăzi de tancuri, între Kirk și Kirk Ișun.

Rezistențele din regiunea sud-vest Kirk (Regimentul maiorului Kopp și elementele colonelului Adam), lipsite de armament anticar, sunt sfărâmate, iar inamicul începe exploatarea.

Către orele 10, orașul Djankoi este ocupat de inamic și continuând înaintarea spre Simferopol, atinge în seara zilei linia: Kurman Kemelci, Tșali Kipceak, Tubei, Kular Kirceak.

Prin progresiunea inamicului spre Simferopol, retragerea atât a Diviziei 10, cât mai ales a Diviziei 19 Infanterie devine foarte grea. Ultima M.U. are comunicațiile complet tăiate.

Corpul de Cavalerie român a ordonat generalului (Ernst) Weber (Divizia 19 Infanterie) să apere nodul de comunicație Djankoi, având la dispoziție următoarele forțe:

- formațiunile de servicii din Djankoi;
- Batalionul II/Regimentul 95 Infanterie, aflat la Toganaș;
- Batalionul 19 Infanterie ușoară care abia terminase trecerea cu bărcile de asalt de la Ciokrak la Aleșka.

Divizia 19 infanterie, nedispunând de mijloace auto suficiente pentru transportul trupelor, nu poate organiza în timp apărarea orașului, din cauza apariției blindatelor inamice, care ocupă puternic Djankoi.

Divizia 19 Infanterie reușește cu mari eforturi să străbată prin mlaștinile de la est Djankoi cu tot materialul și să străpungă barajul inamic de la Djankoi – Barin Nemețki.

Pe litoral:

Corpul de Munte a continuat transportul trupelor în Cetaea Sevastopol și organizarea apărării pe litoral. (XXX, 179)

Rușii amenință Simferopolul (12 aprilie 1944).

Armata 17 germană.

În peninsula Kerci, trupele noastre au început retragerea de pe poziția Parpaci, spre sud-vest.

Trupele române (Divizia 3 Munte și Divizia 6 Cavalerie) se retrag pe șoseaua din lungul litoralului, iar trupele germane pe șoseaua Karasubazar, pe care se prevede să se ia legătura cu Divizia 19.

În nordul Crimeii, inamicul înaintează pe direcția Djankoi-Simferopol cu 150 care de luptă.

La ora 10, un grup de care de luptă inamice se găseau la Borangar, de unde o parte din ele se dirijau spre vest, iar un alt grup de 40-50 tancuri ajunsese la Biiuk Ohlaț. În spatele acestor tancuri urmează infanterie purtată.

În după-amiaza zilei, elemente blindate inamice au ocupat Ehibaș, îndreptându-se spre Kalambat. (...)

P.C. al Corpului de Munte s-a deplasat de la Simferopol la Ialta.

În nordul Crimeii

Divizia 19 Infanterie, în cursul nopții de 11/12, se scurge cu grosul spre linia „Bertha“, ajungând în zorii zilei pe această linie.

S-au făcut eforturi supraomenești în acest scop, parcurgându-se în două nopți circa 120 km în lupte grele cu un inamic mult superior.

Către ora 7,30 a trimis recunoașteri de stat major la legătura cu Divizia 10 Infanterie (cota 61,2). Negăsind nimic a împins până la gara Toșcil-Dair. La ora 8, blindate și infanterie purtată au ocupat această gară.

La această oră vârful blindatelor inamice se găseau la 2 km în spatele liniei „Bertha“, în luptă cu un tren blindat german.

Unitățile de pe linia „Bertha“ au primit ordin să se pună imediat în mișcare spre linia „Gneisenau“.

Către orele 12,30, divizia ajunge cu primele elemente pe linia Biiuk Onlar, Kosteli. Această linie era ocupată puternic de inamic, încă din dimineața zilei, astfel că la orele 12,30, când capul grosului coloanei încearcă să depășească această linie, este primită cu focuri puternice de către carele de luptă și infanterie purtată. Primele elemente au fost nimicite sau capturate.

Divizia atacă și reușește cu grele eforturi să străpungă această linie, deschizându-și drum spre sud.

Divizia 10 Infanterie.

În dimineața zilei primește de la C.Cv. ordinul de a organiza rezistența pe linia „Gneisenau“ în zona gara Kitai, având sub ordine Regimentul 10 R. Motorizat, locotenent-colonel Eugen Niculescu, 2 baterii A.A. 88 mm, 1 baterie tunuri asalt, 1 baterie tunuri lungi 105 mm, 1 baterie obuziere 150 mm, 2 baterii A.C. 75 mm, 1 baterie A.C. 75 mm, motorizată, 1 secție tunuri lungi 172.

Către ora 9 se semnaleză circa 2 brigăzi blindate inamice în înaintare spre sud, opunând primele elemente pe linia Bulatschi, Boi Kogendî și se îndreptau spre Maulerci, amenințând cu învăluirea trupele diviziei, care barau comunicația Djankoi, Simferopol (la Bf. Kitai).

Divizia ia măsuri pentru asigurarea stângii, aducând o baterie tunuri de asalt din zona Biiuk Onlar, în zona Kilidjar.

Batalionul 46 Pionieri german este subordonat Diviziei 10 Infanterie pentru a fi întrebuințat la asigurarea stângii și la organizarea apărării localității Kilidjar.

La orele 14, apărarea liniei „Gneisenau” trece, din ordinul Grupului Konrad, asupra generalului Sixt. Comandamentul Corpului de Cavalerie și al Diviziei 10 se deplasează spre Simferopol, iar la ora 2 noaptea ajunge la Sevastopol.

Cu Divizia 19 Infanterie nu există legătură nici prin radio.

De asemenea nu sunt știri nici despre Divizia 9 Cavalerie. (XXX, 175-176)

Corpul de Munte începe retragerea (12 aprilie 1944).

Față de desfășurarea operațiunilor de la Perekop și Marea Sivaș, unde inamicul înainta într-un ritm mai accelerat decât se prevăzuse prin acțiunea „Adler”, Corpul de Munte român a dat o serie de ordine succesive, în raport de informațiile primite, care modifică ordinul de bază Nr. 36 204/R. din 10 IV 1944.

1) În ziua de 12 IV 1944:

a. Corpul de Munte a dat ordinul de operații nr. 48 care prevedea:

– Diviziile 1 Munte și 2 Munte rămân tot cu misiunea de apărare a coastei;

– Divizia 2 Munte va începe retragerea pe măsură ce primele elemente ale Corpului 5 Armată german (probabil, Divizia 6 Cavalerie română) vor ajunge dinspre Feodosia, succesiv la Otusî, Sudak și Uskut.

– Divizia 1 Munte va trimite Batalionul 23 Vânători Munte (de la Alușta), întărit cu armament A.C. și cu o baterie din Regimentul 4 Artilerie, la trecătoarea Perival ca să interzică orice înaintare a inamicului de la Simferopol spre Alușta peste Munții Iaila, dând astfel posibilitatea Corpului 5 Armată german ca să se retragă spre Sevastopol pe șoseaua de coastă pe la Ialta.

b. Măsuri luate de divizii:

Divizia 1 Munte:

– Deplasează P.C. de la Bahçisarai la Ialta.

– Detașamentele Alușta și Ialta sunt gata de luptă;

- Divizia a trimis Batalionul 23 Vânători Munte întărit la Perival pentru a interzice defileul din Munții Iaila în această regiune;

- Divizia a evacuat de la Bahcisarai 52 tone material, iar restul de 254 tone material au fost distruse pentru a nu cădea în mâna inamicului, deoarece șoseaua Simferopol-Sevastopol, pe care se retrăgeau unitățile germane, era blocată.

Divizia 2 Munte:

- a deplasat P.C. de la Karasubazar la Uskut;

- a continuat deplasarea ultimului batalion din cele destinate pentru apărarea Cetății Sevastopol;

- Divizionul 2 Obuziere Munte (2 baterii) se deplasează către Sevastopol pe itinerarul Salî-Karasubazar (pe la nord de munți), dar a fost silit să schimbe itinerarul prin Enisala, Uskut, Alușta (pe la sud de munți) din cauză că inamicul ajunsese în zona Suia.

- Divizionul 4 Tunuri Munte, pus la dispoziția comandantului liniei „Gneisenau“ și aflat în deplasare pentru a-și ocupa zona fixată pe linia „Gneisenau“, a ajuns către orele 16,00 între localitățile Suia-Star Buḡratski; este atacat pe șosea de circa 10 tancuri sovietice; divizionul se retrage către sud, unde este primit de focul armelor automate ale partizanilor și trupelor regulate ruse.

În cursul nopții de 12/13 Aprilie 1944, divizionul este înconjurat și capturat de ruși cu personalul și tot materialul.

Divizia 3 Munte:

- P.C. al Diviziei la Starii Krîm, unde a sosit în ziua de 11 Aprilie 1944, ora 2,30;

- Unitățile diviziei retrase din peninsula Kerci în curs de regrupare în zona Starii Krîm;

- În noaptea de 11/12 Aprilie, la ora 2,30, s-a primit ordin de la Corpul 5 Armată germană că localitatea Djankoi a fost ocupată de inamic și toate unitățile și formațiunile de servicii ale Diviziei 3 Munte să se deplaseze în marș forțat, într-o singură etapă, spre Cetatea Sevastopol, astfel ca până la 13 IV 1944, orele 4,00, să treacă de linia „Gneisenau“;

- pe baza acestui ordin, divizia s-a și deplasat cu unitățile sale înainte de zorii zilei spre zona ordonată, executând marș forțat.

P.C. al Corpului de Munte s-a deplasat de la Simferopol la Ialta. (XLIX, 7-8)

Simferopolul a căzut ! (13 aprilie 1944). Parte din forțele amice, în retragere, au atins în cursul nopții de 12/13 IV

linia „Gneisenau“ pe aliniamentul: Alușta, Eși Taș, Masanka, Tuataj, Ehibaș, Alaci, Biuk Aktațkî, Kara Tobe.

Inamicul depășise această linie, încă din după-amiaza zilei de 12, când elemente blindate au ocupat Ehibaș, îndreptându-se spre Kalambet.

Șapte batalioane române (3 din Divizia 1 Munte, 3 din Divizia 2 Munte și 1 din Divizia 3 Munte) se găsesc instalate pe linia Mamasai, 3 km vest Duvankoi, Kamișli, 4 km vest Toherhes Kormen, Kamari, 3 km vest Kuciuk-Muskomia.

Grupul de armate a primit ordin de la Führer, prin care se prescrie ca linia capului de pod restrâns din jurul Sevastopolului să fie păstrată până la noi ordine, numai pe timpul cât va fi necesar pentru efectuarea evacuărilor.

În nordul Crimeii, inamicul a continuat presiunea puternică pe întregul front, reușind să ajungă cu grosurile – către ora 10 – pe linia: Djavgora (24 km sud Djankoi), Starii Kudniak, Starii Baragan, iar cu forțele motoblindate a ocupat în după-amiaza zilei Simferopolul, de unde s-a dirijat cu un grup de forțe către Bah-cisarai, atingând Cistenkaia, iar cu un alt grup pe șoseaua către Alușta, atingând Kilbuvin.

Cu toate că linia „Gneisenau“ a fost depășită de blindate inamice, se speră totuși că operațiunea nu va fi compromisă dacă trupele proprii vor putea ajunge și opune rezistență la intrările în munți, înainte de a le ocupa inamicul.

Prin ocuparea Simferopolului s-a interceptat comunicația de retragere a C. 5 A. german pe la nord de Munții Iaila, forțând astfel ca toate grupele Grupării Allmendinger să traverseze Munții Iaila și să folosească obligatoriu ca linie de retragere singura șosea de coastă: Feodosia-Alușta-Ialta-Sevastopol (pe la sud de munți).

În plus, inamicul a împins până în seara zilei elemente motomecanizate spre trecătorile din Munții Iaila, care au luat contact cu unitățile de siguranță române împinse spre aceste trecători, la Perival și Enisala.

În partea de est a Crimeii, inamicul presează puternic de la est la vest din direcția Starii Krim, iar de la nord la sud, în direcția Salî.

Situația forțelor proprii:

– Diviziile 111 și 336 Infanterie germane, în urma luptelor duse astăzi cu forțele motoblindate inamice pe linia „Gneisenau“, s-au dispus în arici în zona Tiși-Avet, de unde speră să iasă în cursul nopții de 13/14 IV.

– Divizia 50 Infanterie se găsește la vest de această localitate pe linia „Gneisenau“, până în regiunea vest Starii Karagut.

- De aici înainte spre vest, până la mare, se află Divizia 9 Cavalerie română. Atât Divizia 50 germană, cât și Divizia 9 Cavalerie română au spattele liber.

- Gruparea Sixt (Regimentul 10 Roșiori Purtat + 1 batalion pionieri + 1 batalion infanterie din Divizia 73 Infanterie) în apărare în zona aeroportului Sarabuz.

- Divizia 10 Infanterie în curs de retragere, către sud-vest, pe la vest de șoseaua Djankoi-Simferopol.

- Divizia 19 Infanterie + coloana de est a Diviziei 10 Infanterie continuă marșul, făcând eforturi neînchipuit de mari pentru a ajunge în portul Sevastopol.

Regimentul 96 Infanterie, după grele eforturi în luptă continuă cu inamicul și după ce schimbă direcția de repliere spre Karasubazar, ajunge la Novo Kerleut, unde este interceptat de inamic.

Batalionul I/Regimentul 96 Infanterie este încercuit și nimicit în lupte extrem de grele.

Restul Regimentului 96 Infanterie + Batalionul 994 Independent continuă mișcarea spre Sevastopol.

La Karasubazar este din nou interceptat de care de luptă inamice. Regimentul 96 se dirijează către Alușta.

- Corpul 5 Armată german, în retragere spre sud-vest, a atins către ora 14 linia Sudak și Suuk-Su.

- Divizia 6 Cavalerie română în curs de scurgere spre sud vest la vest de Sudak, prin Kartlak-Varon.

- Divizia 2 Munte, P.C. Divizia la Alușta. Unitățile continuă - fără încetare - mișcarea spre vest, spre Alușta.

Parte din trupe care au fost îmbarcate pe bacuri (Batalionul 16 și 8 Vânători de Munte), însă au suferit grele pierderi din cauza bombardamentelor aeriene. B. 7 V. Munte primește ordin să rămână la Alușta cu misiunea de a apăra localitatea spre nord și nord-vest. (XXX, 180-181)

Corpul de Munte ia contact cu rușii în Munții Iaila (13 aprilie 1944). a) Corpul de Munte (P.C. Ialta) a dat ordinul de operații nr 30 149, ordinul de operații nr. 30 150, ordinul de operații nr. 30 155 și ordinul de operații nr. 49 care în rezumat prevedeau:

- Toate unitățile Diviziei 2 Munte de pe coastă nu vor începe retragerea decât la ordinul Corpului de Munte.

- Măsuri de siguranță pe care să le ia Divizia 2 Munte pe șoseaua Uskut, Karasubazar.

- Măsura de îmbarcare a trupelor Diviziei 2 Munte la Sudak și Alușta.

- Deplasarea Batalionului 7 Vânători de Munte de la Uskut la Alușta pentru a întări siguranța la nord de Alușta în spatele Batalionului 23 Vânători de Munte aflat la Perival, din cauză că inamicul din fața Batalionului 23 Vânători de Munte era superior în forțe.

b) Măsuri luate de divizii:

Divizia 2 Munte (P.C. Alușta)

- Batalionul 8 Vânători Munte, sosit de la Kerçi prin marș forțat la Sudak, a fost îmbarcat pe bacuri și transportat pe apă la Balaklava în Cetatea Sevastopol.

- Batalionul 16 Vânători Munte a îmbarcat una companie la Sudak, iar restul batalionului, neputându-se îmbarca pe vase din cauza bombardamentului aviației inamice, s-a salvat în noaptea de 13/14 Aprilie 1944 prin marșuri forțate, retrăgându-se spre Alușta.

- Batalionul 7 Vânători Munte a început deplasarea de la Uskut spre Alușta.

Divizia 1 Munte (P.C. Ialta)

- A executat distrugerile pe comunicațiile Kokosi-Ialta și Ialta-Bg. Avinda.

- A constituit din proprie inițiativă Detașamentul maior Lehonard în zona Baidari pentru siguranța comunicațiilor spre Sevastopol.

În după-amiaza zilei de 13 Aprilie 1944, inamicul apare cu primele elemente motomecanizate la sud de Angara în fața Detașamentului Alușta (colonel Ionescu), iar în seara zilei valoarea inamicului sosit pe această direcție se ridică la circa 1 batalion întărit cu care de luptă.

Orașul Simferopol fusese ocupat de inamic în dimineața zilei de 13 Aprilie 1944.

Divizia 3 Munte a ajuns în zona de adunare a Cetății Sevastopol. Comandantul diviziei a primit ordin de la Armata 17 germană să ocupe cu unități din Divizia 3 Munte frontul Corpului 5 Armată german în capul de pod Sevastopol pentru a asigura retragerea trupelor Corpului 5 Armată german care se retrag sub presiunea inamicului.

În concluzie, din operațiunile zilei de 13 Aprilie 1944 rezultă următoarele:

- Inamicul a ocupat orașul Simferopol și a interceptat șoseaua de retragere a Corpului 5 Armată german pe la nord de Munții Iaila, forțând astfel ca toate trupele Grupării Allmendinger să traverseze Munții Iaila și să folosească obligatoriu ca linie de retragere singura șosea de coastă Feodosia, Alușta, Ialta, Sevastopol (pe la sud de Munții Iaila).

În plus, inamicul a împins până în seara zilei elemente motomecanizate spre trecătorile din Munții Iaila, care au luat contactul cu unitățile de siguranță române împinse spre aceste trecători la Perival și Enisala.

– Trupele Corpului 5 Armată german continuă retragerea spre vest pe șoseaua de coastă prin dispozitivul de apărare al Corpului de Munte.

Majoritatea trupelor Diviziei 2 Munte se găsesc în drum spre Cetatea Sevastopol.

Măsurile de întărire a trupelor de siguranță aflate la Perival sunt în curs de executare, față de apariția inamicului la Perival.

În concluzie, Corpul de Munte se găsește în această zi cu:

– Divizia 3 Munte sosită în Cetatea Sevastopol;

– Divizia 1 Munte, care are 2 batalioane vânători de munte și un divizion artilerie pe litoralul Mării Negre în zonele Alușta și Ialta, iar grosul Diviziei 1 Munte cu restul trupelor sale pe poziția de rezistență a Cetății Sevastopol.

– Divizia 2 Munte cu majoritatea forțelor sale pe poziția de rezistență a Cetății Sevastopol, iar cu o parte din trupe în curs de executare a retragerii spre Cetatea Sevastopol.

– P.C. al Corpului de Munte la Ialta. (XLIX, 9–10)

Corpul de Cavalerie intră în Cetatea Sevastopol (13 aprilie 1944). În această situație Corpul de Cavalerie a luat măsura, conform ordinului Grupului Konrad, de a apăra Djankoi, dirijând două batalioane de la Divizia 19 Infanterie la Djankoi pentru ca împreună cu forțele din această localitate, puse sub comanda generalului (Ernst) Weber de la Divizia 19 Infanterie, să apere Djankoi. Totodată, a ordonat Diviziei 19 Infanterie să continue mișcarea de repliere către sud pentru a ocupa linia „Bertha“.

Aceste dispozițiuni au fost contracarate de inamic care, înaintând cu alte forțe (care de luptă și motorizate) direct către est, a ajuns către amiaza zilei în zona Djurmen–Djankoi, interceptând astfel direcțiile de repliere ale dreptei Diviziei 10 Infanterie și ale Diviziei 19 Infanterie. În această situație am dat ordin Diviziei 19 Infanterie să-și deschidă drum pe la est de Djankoi către poziția „Bertha“ (Borangar–Karasan).

În seara zilei de 11 crt. Corpul de Cavalerie, cu primele elemente regrupate de la Diviziile 10 și 19 Infanterie, a organizat o apărare intermediară în regiunea Kurman–Kemelci.

În cursul nopții de 11/12 Aprilie s-a continuat replierea către sud, în executarea operațiunii „Adler“, iar în dimineața zilei de 12

crt. Corpul de Cavalerie a organizat cu părți din Divizia 19 Infanterie o nouă rezistență călare pe șoseaua Djankoi, Simferopol pentru a proteja replierea tuturor forțelor pe poziția „Gneisenau” (linia Kiabak, Cele, Adjikeci), unde se găsea deja instalat Regimentul 10 Roșiori Motorizat adus de Armata 17 din Kerçi.

La ora 9 am primit ordinul Armatei 17 de a lua comanda tuturor forțelor de pe poziția „Gneisenau” călare pe șosea cu P.C. la Kilidjar, unde era organizat un puternic centru de rezistență cu mijloace germane anticar (tunuri de asalt, tunuri A.C. și artilerie), în plus două trenuri blindate.

Inamicul înainta cu o puternică coloană de care de luptă și motorizate în lungul șoselei și C.F. și cu altă coloană mai puternică pe la vest, căutând a cădea în zona Sarabuz.

Între timp rezistența de pe linia „Gneisenau” a fost întărită cu circa 2 batalioane germane.

La ora 14,30 am primit ordinul comandamentului german de a preda comanda generalului Sixt și a intra în Cetatea Sevastopol cu toate forțele Corpului de Cavalerie.

Astfel, în concluzie, în recentele operațiuni din Crimeea, Corpul de Cavalerie s-a aflat în greua situație de a suporta cu stânga sa (Divizia 10 Infanterie) efortul atacurilor Armatei 51 roșii și de a-și sacrifica dreapta (Divizia 19 Infanterie) pentru a face posibilă manevra de repliere a Corpului 5 Armată german din peninsula Kerçi.

Diviziile 6 și 9 Cavalerie, care nu au fost operativ sub ordinele Corpului de Cavalerie, au urmat operațiunile de repliere în Cetatea Sevastopol după ordinele comandamentelor germane sub care se aflau.

Cu începere de la 13 crt. Corpul de Cavalerie și-a regrupat în Cetate toate M.U. (Diviziile 10 și 19 Infanterie, 6 și 9 Cavalerie), organizându-le în unități luptătoare cu tot armamentul automat și greu existent, care iau parte la apărarea Cetății, și unități de alarmă, pentru eventuala întărire a unităților luptătoare, apărarea coastei și intervenția contra parașutiștilor și a partizanilor.

După încheierea apărării Cetății, s-au început operațiile de evacuare, în funcție de mijloacele de transport, a elementelor care nu sunt indispensabile pentru apărarea Cetății.

Din această situație se vede că numărul oamenilor evacuați în decurs de 8 zile este foarte mic, din cauza lipsei mijloacelor de transport. Pentru comandantul Corpului de Cavalerie, general Constantin Trestioreanu*. (LII, 39-41)

* Generalul Constantin Trestioreanu s-a găsit la comanda Corpului de Cavalerie până la 27 aprilie 1944, când titularul acestui post, generalul Gheorghe Cialăc, s-a întors din concediu.

Pierderile dureroase ale Corpului de Cavalerie (13 aprilie 1944). Cu raportul cifrat nr. 30 171/1944, Corpul de Cavalerie aduce la cunoștința Ministerului de Război și M.St.M. următoarele:

„Am onoarea a raporta:

După lupte grele, începând de la Marea Sivaș, Corpul de Cavalerie a intrat în Cetatea Sevastopol, cu începere din ziua de 13 IV crt., ora 6, cu Diviziile 10, 19 Infanterie, 9 și 6 Cavalerie de la Kerçi.

Pierderi în comandanți de regimente: locotenent-colonel Negulescu Alexandru, comandantul Regimentului 23 Infanterie, locotenent-colonel Novac Ion, comandantul Regimentului 3 Artilerie, locotenent-colonel Niculescu Eugen, comandantul Regimentului 10 Roșiori, locotenent-colonel Paulian, comandantul Regimentului 9 Roșiori.

În Cetatea Sevastopol s-a procedat imediat la reorganizarea diviziilor pentru a lua parte cu unitățile luptătoare la apărarea liniei exterioare de rezistență a Cetății, iar cu trupele de alarmă la apărarea coastei. Pentru comandantul Corpului de Cavalerie, general Constantin Trestioreanu". (XXXI, 183)

Trupele germane și române au ajuns în capul de pod Sevastopol (14 aprilie 1944). Centrul de greutate al luptelor a fost pe șoseaua Simferopol-Sevastopol, unde forțele noastre au făcut să eșueze pătrunderea inamicului spre Sevastopol.

În zona vest Fcodosia, inamicul urmărește numai cu forțe de infanterie mișcarea pe șoseaua de coastă spre vest, care în general decurge conform planului. Capetele trupelor noastre au ajuns în Cetatea Sevastopol.

În general, operațiunile s-au desfășurat astfel:

– Gruparea Konrad a intrat în interiorul capului de pod de la Sevastopol cu Diviziile 336 + 3 batalioane române; Divizia 50 Infanterie + * batalioane române + resturi din Divizia 111 Infanterie. P.C. la Liubimovka (6 km nord Sevastopol).

– Gruparea Sixt, în drum spre Eski-Eh (14 km sud-vest Simferopol) și Aranski; P.C. Liubimovka.

– Gruparea Allmendinger a intrat în capul de pod Sevastopol cu părți din Divizia 98, 2 batalioane române, părți din Divizia 73 cu un batalion român și Divizia 3 Munte.

– P.C. Corpul de Munte la Sevastopol

– Din Divizia 19 Infanterie au intrat în capul de pod elemente răzlețe. Divizia se regrupează în valea Inkerman. (XXX, 185)

* Lipsă în document.

Situație încordată la Alușta (14 aprilie 1944). Corpul de Munte (P.C. Ialta), cu nr. 30179, a raportat Grupării Allmendinger că inamicul cu forța de circa 2 regimente întărite cu elemente motomecanizate se regrupează în fața stângii Batalionului 23 Vânători de Munte, care era instalat la Perival și că Batalionul 7 Vânători de Munte sosind la Alușta a fost dirijat în seara zilei cu grosul la Șumî (8 km nord Alușta) cu misiunea să apere Alușta dinspre nord, iar cu o companie să se acopere pe stânga barând direcția Asport-Alușta.

Totodată, Batalionul 7 Vânători de Munte să asigure eventual replierea Batalionului 23 Vânători de Munte de la Perival spre sud.

Aceste măsuri fuseseră luate pentru a bara înaintarea inamicului care intenționa să taie retragerea trupelor germane în zona Alușta care veneau dinspre Kerçi.

Măsuri luate de Divizia 2 Munte:

- P.C. al Diviziei până la ora 5,00 la Alușta, apoi în deplasare spre Cetatea Sevastopol.

- A lăsat inițial pe comandantul secund al diviziei (colonel Grigore Bălan) cu însărcinarea de a aștepta sosirea Batalionului 7 Vânători de Munte și a orienta pe comandantul Grupului 4 Vânători de Munte (colonel Nicolae Pandelescu) asupra misiunii de a apăra Alușta spre nord în zona Șumî.

Divizia 1 Munte (P.C. Ialta):

- Inamicul, continuând înaintarea spre vest, ocupă Bahci-sarai și ajunge cu primele elemente în contact cu poziția înaintată a Cetății Sevastopol.

Cu o parte din forțe, inamicul, făcând efortul să ajungă în zona Alușta pentru a tăia retragerea trupelor germane de la Kerçi, a luat strâns contact cu Batalionul 23 Vânători de Munte (Detașamentul Alușta) la Perival.

Un atac inamic la Perival pare iminent în noaptea de 14/15 Aprilie 1944 sau cel mai târziu în dimineața de 15 Aprilie 1944.

Această situație a fost raportată domnului general (Karl) Allmendinger (comandantul Corpului 5 Armată german) printr-un ofițer de stat major al Diviziei 1 Munte, căruia i-a ordonat:

„Detașamentul Alușta să păstreze poziția de la Perival fără gând de retragere până în ziua de 15 Aprilie 1944 ora 19,15, când descleștându-se de inamic se va retrage la Alușta, unde se va îmbarca în bacurile ce vor sosi în acel port prin grija comandamentului german. Cine nu păstrează poziția până la această oră nu are dreptul la îmbarcare.

Grupul Allmendinger a luat toate măsurile spre a împiedica înaintarea inamicului pe flancurile detașamentului și va ocupa înălțimile din jurul orașului Alușta cu unități germane.

Detașamentul își va satisface nevoile în foc de artilerie cu cele 2 baterii tunuri de 75 pe care le are la dispoziție.

Bateria de obuziere germană promisă nu se va mai da Detașamentului Alușta, fiind trimisă la Sevastopol“.

Colonelul Hartung, comandantul geniului Corpului 5 Armată german, a comunicat că distrugerile pregătite pe șoseaua Alușta-Ialta nu se vor mai executa; în consecință dispozitivele de aprindere vor fi ridicate.

Divizia 3 Munte:

– Unitățile sosite în zona de adunare în Cetatea Sevastopol erau în curs de ocupare a poziției din Capul de pod Sevastopol destinată Corpului 5 Armată german care era încă în curs de retragere pe șoseaua de coastă spre Cetate.

Concluzii asupra operațiunilor din 14/15 Aprilie 1944:

– Inamicul a ocupat în întregime șoseaua la nord de Munții Iaila, tăind orice posibilitate de retragere a trupelor germane pe această direcție. Cu un detașament puternic întărit cu partizani a luat strâns contact cu Detașamentul Alușta la Perival, unde un atac în direcția Alușta este iminent.

– Detașamentul Alușta a fost întărit cu Batalionul 7 Vânători de Munte și a primit ordinul de la Gruparea Allmendinger să reziste pe poziția de la Perival, fără gând de retragere, până la 15 Aprilie 1944, ora 19,15.

– Detașamentul Alușta ca artilerie avea 2 baterii tunuri câmp 75 mm, improprii luptei în munți, iar o baterie de obuziere germană promisă nu s-a mai dat.

– Distrugerile pe comunicația Perival–Alușta, executate de pionieri, au adus un aport apreciabil în întârzierea inamicului.

– Siguranța retragerii trupelor germane de la Kerçi începând de la Feodosia s-a făcut numai de trupele române. (XLIX, 11–12)

Apărarea Sevastopolului este asigurată de români (15 aprilie 1944). În Crimeea, trupele noastre au ajuns cu grosul în Cetatea Sevastopol. Ultimele elemente, în marș, pe șoseaua de sud a coastei, au ajuns la vest de Alupka.

Puternice atacuri sprijinite de care de luptă executate asupra frontului de nord al Cetății, în lungul șoselei de coastă, au fost respinse, distrugându-se 16 tancuri inamice.

O încercare de pătrundere spre Sevastopol, în zona Duvankoi, a eșuat. Aici au fost distruse 12 blindate inamice.

Grupuri blindate inamice acționează în zona Belbek (15 tancuri) și Mamasai (30 tancuri), iar cu altul, în zona Kokos.

În capul de pod Sevastopol s-a realizat următorul dispozitiv:

- Divizia 2 Munte la aripa stângă;
- Divizia 1 Munte la centru (ambele în sectorul C. 49 A. german);
- Divizia 3 Munte la aripa dreaptă (în sectorul C. 5 A. german).

De aici rezultă că întreg sectorul capului de pod Sevastopol a fost ocupat inițial numai de trupele române, care au asigurat retragerea și reorganizarea trupelor germane (C. 49 și C. 5 A.) în cetatea Sevastopol.

Conducerea superioară a trupelor române a avut-o Armata 17 germană.

Peste acest dispozitiv al trupelor române s-au suprapus ulterior unitățile Corpurilor 5 și 49 armată germane, cu începere de la 15 aprilie 1944.

De la această dată, comanda operativă a întregului cap de pod de la Sevastopol a trecut asupra trupelor germane, pe măsura sosirii comandamentelor M.U. germane:

- C. 49 A. cu Divizia 50 în sectorul Diviziei 2 Munte, Divizia 336 în sectorul Diviziei 1 Munte;
- C. 5 A., în sectorul Diviziei 3 Munte.

Între 12-14 Aprilie, trupele române împinse în Cetatea Sevastopol au ocupat poziția de rezistență, au întocmit planul de foc și realizat toate transmisiunile după ordinele Comandamentului Cetății Sevastopol.

În acest timp, comandamentele M.U. române conduceau operațiunea de apărare a coastei și de retragere a trupelor în Cetatea Sevastopol. Totodată, a început (la 14 IV) evacuarea primelor elemente ale formațiunilor de rezervă care nu mai erau necesare luptei.

Unitățile germane sosite în Cetate au început să se suprapună peste unitățile române, care deja aveau un dispozitiv de apărare încheiat pe poziția de rezistență, în vederea schimbării unităților române care urmau să fie retrase și evacuate pe calea aerului și pe apă.

În realitate, din cauza atacurilor inamice, unitățile române și germane au luptat împreună până la sfârșit, majoritatea trupelor fiind cele române.

În cursul zilei de 15, inamicul a executat două atacuri cu două divizii de infanterie întărite cu care de luptă, în sectorul Diviziei 2 Munte. Ambele atacuri au fost respinse cu pierderi mari pentru inamic; au fost distruse 12 care de luptă.

În sectorul Diviziei 1 Munte a executat două atacuri, ambele fiind de asemenea respinse, iar 11 care de luptă distruse.

În concluzie, se remarcă aportul adus (sic!) de trupele române pentru apărarea Cetății Sevastopol, dând posibilitatea trupelor germane de a intra și a se regrupa în Cetatea Sevastopol.

Inamicul a atacat în prima zi cu două divizii și care de luptă în sectorul a două batalioane din Divizia 2 și 1 Munte, pentru a surprinde apărarea, odată cu intrarea trupelor germane în cetate.

Divizia 19 Infanterie a continuat regruparea în zona Valea Inkerman-Sevastopol. (XXX, 190-191)

Tragedia Detașamentului Alușta (15 aprilie 1944). Comandamentul Corpului de Munte s-a deplasat de la Ialta în Cetatea Sevastopol cu începere de la ora 15,30 o dată cu Comandamentul Grupării Allmendinger.

Divizia 2 Munte sosită în Cetatea Sevastopol.

De la această divizie a rămas Batalionul 7 Vânători de Munte în compunerea Detașamentului Alușta, în subordinea Diviziei 1 Munte.

Divizia 1 Munte (P.C. Ialta), rămasă în sector pe coastă, a luat măsurile arătate în darea de seamă a acesteia la pagina 31-37, din care reiese:

Situația Detașamentului Alușta (colonel Ionescu) era următoarea:

Batalionul 23 Vânători Munte + 1 baterie/Regimentul 4 Artilerie (locotenent-colonel Aurel Vulcănescu) se află pe poziție în linia I, în contact cu inamicul la Perival.

Batalionul 7 Vânători de Munte + 1 baterie/Regimentul 1 Artilerie (locotenent-colonel Vasile Teofănescu) se află pe poziție în linia a II-a, pe înălțimile nord Șumî.

Evenimente petrecute la Detașamentul Alușta:

Inamicul, întărit în cursul nopții de 14/15 Aprilie 1944, a atacat Detașamentul Alușta la Perival cu începere de la ora 2,30 pentru a pătrunde spre Alușta.

După mai multe asalturi inamicul a rupt centrul Batalionului 23 Vânători de Munte și l-a silit să se retragă pe linia companiei de rezervă (2 km sud Perival) către orele 8,00, unde batalionul a încheat o nouă rezistență.

Favorizat de teren, inamicul a continuat atacul de front combinat cu acțiuni de flanc și dat fiindcă Batalionul 23 Vânători de Munte se găsea fără rezerve, Divizia 1 Munte a dat ordin la ora 9,45 ca întregul batalion din linia I să se retragă la Șumî în spatele Batalionului 7 Vânători de Munte, trecând în rezerva Detașamentului Alușta (...).

În seara zilei de 15 Aprilie 1944, ora 19,30, comandamentul Diviziei 1 Munte s-a deplasat auto de la Ialta în Cetatea Se-

vastopol. Ariergarda constituită de divizie la Ialta s-a retras și ea tot auto, în zona de adunare a Diviziei 1 Munte în Cetatea Sevastopol cu începere de la aceeași oră; pe timpul deplasării a primit focuri de la partizani din două puncte, fără ca marșul să fie stingherit.

Concluzii asupra acțiunii de la Alușta:

- S-a încredințat unităților române pe jos ale Detașamentului Alușta misiunea de flancgardă și apoi de ariergardă în folosul unităților motorizate ale C. 5 A. german contrar principiilor de tactică, pretinzându-se de la acestea eforturi supraomenești.

- S-a prevăzut îmbarcarea Detașamentului Alușta în bacuri pe plaja Alușta, fără a se asigura însă operațiunea de îmbarcare, deoarece ariergarda motorizată a C. 5 A. german a părăsit Alușta fără a asigura îmbarcarea și fără a înștiința Detașamentul Alușta.

- Misiunea de rezistență a acestui detașament în după-amiaza zilei de 15 Aprilie până la orele 19,15 nu pare justificată, deoarece începând de la orele 11,30 nici un element german nu s-a mai scurs prin Alușta, dinspre Uskut spre Ialta.

- Totuși retragerea și îmbarcarea pe vase a acestui detașament ar fi fost posibilă dacă Gruparea Allmendinger ar fi adus la îndeplinire măsurile promise de a asigura menținerea orașului Alușta și a bara pătrunderea inamicului spre Alușta din direcția Uskut.

- Din ordinul C. 5 A nu s-a executat nici o distrugere pe șoseaua Alușta, Ialta, iar distrugerile pe șoselele: Simferopol, Perival, Alușta și Simferopol, Asport, Alușta au fost prea neînsemnate, căci dacă aceste distrugereri s-ar fi executat de organele germane cărora le reveneau, atunci n-ar mai fi fost posibil un atac inamic cu carele de luptă și se câștiga astfel cel puțin o zi, cât era dat prin misiune.

- Partizanii din zonă au dat un aport (sic!) apreciabil trupelor regulate ruse prin călăuzirea lor, în rândurile cărora au luptat.

- Detașamentul Alușta, conform ordinelor primite de la Gruparea Allmendinger, a rezistat pe loc sacrificându-se și și-a îndeplinit complet misiunea de a asigura retragerea trupelor germane de la Kerci.

Acest glorios fapt de arme de rezistență până la sacrificiu revine colonelului Ionescu, comandantul Detașamentului Alușta, locotenent-colonelului (Aurel) Vulcănescu, comandantul Batalionului 23 Vânători de Munte, locotenent-colonelului (Vasile) Teofănescu, comandantul Batalionul 7 Vânători de Munte, precum și tuturor ofițerilor, subofițerilor și trupei întregului detașament. (XLIX, 13-14)

Lupta în Cetatea Sevastopol. Această parte cuprinde următoarele faze:

- Faza I: Ocuparea poziției de rezistență a Cetății Sevastopol și primirea în retragere a trupelor germano-române (12-16 Aprilie 1944);

- Faza a II-a: Lupta pe poziția de rezistență și evacuarea pe aer și mare (17-30 Aprilie 1944);

- Faza a III-a: Continuarea luptei pe poziția de rezistență, retragerea pe poziția Hersones și continuarea evacuării trupelor (1-9 Mai 1944).

Faza I. Ocuparea poziției de rezistență a Cetății Sevastopol și primirea în retragere a trupelor germano-române (12-16 Aprilie 1944).

1) În această fază trupele Diviziilor 1 și 2 Munte, hotărâte prin ordinul de operație nr. 36 204 din 10 IV 1944 al Corpului de Munte, au ocupat poziția de rezistență a capului de pod Sevastopol cu începere de la 12 Aprilie 1944.

Trupele Diviziei 3 Munte, care erau destinate să se regrupeze în zona de adunare fixată în spatele poziției de rezistență a capului de pod Sevastopol în vederea evacuării, au primit ordin ca în ziua de 13 Aprilie 1944 să ocupe sectorul afectat Corpului 5 Armată german pentru a asigura scurgerea trupelor acestui corp de armată care se retrăgea sub presiunea inamicului.

2) Dispozitivul realizat până la 15 Aprilie 1944 este cel arătat în schița anexă nr.10 din care rezultă:

- Divizia 2 Munte la aripa stângă, Divizia 1 Munte la centru (ambele în sectorul Corpului 49 Armată german), Divizia 3 Munte la aripa dreaptă (în sectorul Corpului 5 Armată german).

De aici rezultă că întregul sector al capului de pod Sevastopol a fost ocupat inițial numai de trupele române, care au asigurat retragerea și reorganizarea trupelor germane (Corpul 49 german + Corpul 5 Armată german) în Cetatea Sevastopol.

Conducerea superioară a trupelor române a avut-o Armata 17 germană.

Peste acest dispozitiv defensiv al trupelor române s-au suprapus ulterior unitățile Corpurilor 5 și 49 Armată germane cu începere de la 15 Aprilie 1944.

De la această dată comanda operativă a întregului cap de pod de la Sevastopol a trecut asupra trupelor germane pe măsura sosirii comandamentelor M.U. germane:

- Corpul 49 Armată german cu: Divizia 50 germană în sectorul Diviziei 2 Munte și Divizia 336 germană în sectorul Diviziei 1 Munte.

- Corpul 5 Armată german în sectorul Diviziei 3 Munte.

Din punct de vedere operativ în această fază s-au succedat următoarele operațiuni:

- Ocuparea poziției de rezistență (de la 12-14 Aprilie);
- Respingerea atacurilor inamice (de la 15-16 Aprilie).

3) *De la 12-14 Aprilie 1944:*

Trupele române împinse din timp în Cetate au ocupat poziția de rezistență, au completat lucrările de organizare a terenului, au întocmit planul de foc și realizat toate transmisiunile, după ordinele comandamentului Cetății Sevastopol.

În acest timp, comandamentele de M.U. române conduceau operațiunea de apărare a coastei și de retragere a trupelor în Cetatea Sevastopol.

Tot în această zi a început evacuarea primelor elemente ale formațiunilor de servicii care nu mai erau necesare luptei.

4) *De la 15-16 Aprilie 1944:*

a. Unitățile germane sosite în Cetate au început să se suprapună peste unitățile române, care deja aveau un dispozitiv de apărare încheiat pe poziția de rezistență, în vederea schimbării unităților române care urmau să fie retrase și evacuate pe calea aerului și pe mare.

În realitate, din cauza atacurilor inamice, unitățile române și germane au luptat împreună până la sfârșit, majoritatea trupelor fiind cele române.

b. *În ziua de 15 Aprilie 1944:*

- În sectorul Diviziei 2 Munte inamicul a executat două atacuri cu două divizii infanterie întărite cu care de luptă, primul atac la orele 11,00 și al doilea la orele 14,30.

Ambele atacuri au fost respinse cu pierderi mari pentru inamic în oameni și 12 care de luptă.

- În sectorul Diviziei 1 Munte inamicul a executat două atacuri la orele 12,30 și la orele 17,00-18,00.

Ambele atacuri au fost respinse de trupele noastre cu mari pierderi pentru inamic în oameni și 11 care de luptă.

- În sectorul Diviziei 3 Munte inamicul a acționat numai cu aviația de bombardament și recunoaștere.

c. *În ziua de 16 Aprilie 1944:*

- În sectorul Diviziei 2 Munte inamicul a executat 4 atacuri, la orele 7,45, orele 13,45, orele 18,30 și orele 20,30.

Toate aceste atacuri au fost respinse.

- În sectorul Diviziei 1 Munte inamicul a atacat în această zi cu ajutorul carelor de luptă la orele 7-9,30 și la orele 15,00-16,00.

Ambele atacuri au fost respinse.

- În sectorul Diviziei 3 Munte: Nici un atac inamic.

Concluzii:

- Se remarcă aportul adus (sic !) de trupele române pentru apărarea Cetății Sevastopol, dând posibilitatea unităților germane de a intra și a se regrupa în Cetatea Sevastopol.

- Vigilența inamicului care a atacat în forță din prima zi, cu două divizii de infanterie întărite cu care de luptă, în sectorul celor două batalioane ale Diviziei 2 Munte și Diviziei 1 Munte pentru a surprinde apărarea Cetății și a intra în Cetate o dată cu trupele germane aflate în retragere.

Cu toate atacurile inamice repetate în cele două zile consecutive, dârzenia trupelor române a împiedicat pătrunderea inamicului în Cetate și a ridicat moralul trupelor germane.

- Sarcina trupelor române a fost îngreuiată din cauză că, pe lângă că trebuiau să facă față atacurilor impetuoase inamice, erau nevoite să completeze și lucrările de sapă a poziției care nu era suficient organizată. (XLIX, 15-17)

Comandamentele germane îi defavorizează pe români (17 aprilie 1944). Am onoarea a vă face cunoscut că din informațiile primite de la personalul evacuat din Crimeea reiese că autoritățile germane însărcinate cu operațiunile de evacuare nu ar respecta un procent echitabil între români și germani.

Au fost evacuați chiar prizonieri sovietici în detrimentul unor răniți români rămași a fi evacuați cu transporturi ulterioare.

Rugăm să binevoiți a interveni pe lângă autoritățile germane pentru ca în evacuarea personalului aflat în Crimeea și în special a răniților, să se urmărească o normă de echitabilă proporționalitate între români și germani, compatibilă cu sacrificiile comune făcute de ambele națiuni. Șeful Secției I din Marele Stat Major, lt.-col. Valeriu Șelescu. (LIII)

Tragedia navei „Alba Iulia“ (18 aprilie 1944). La 17 Aprilie 1944, orele 23,10, se formează convoiul compus din vasul „Alba Iulia“, ce transporta circa 5 000 soldați germani și români, și „Danubius“ la 2-3 mile nord capul Hersones. Escorta o formează distrugătorul N.M.S. „Mărăști“, N.M.S. „Sublocotenent Ghiculescu“, vânătorul de submarine 104 și R. Boot 216. Escorta antisubmarină întărită printr-un hidroavion B.V. de la 18 Aprilie, ora 6,40.

La 18 Aprilie, ora 10,04, un avion de recunoaștere inamic este semnalat la mare altitudine.

La ora 11,30 hidroavionul de însoțire al convoiului semnalează prezența unui submarin care este combătut de U.J. 104 și N.M.S. „Sublocotenent Ghiculescu“ cu efect. S-a observat fosforescența apei, bule de aer și pete de ulei.

La ora 12,20 o formație de patru bombardiere inamice la altitudinea de 1 000 m lansează bombe și mitraliază convoiul „Alba Iulia”. Bombele cad lângă „Alba Iulia”. Atacul, fără efect.

La ora 12,30 un al doilea atac aerian executat de bombardiere în picaj lovește pe „Alba Iulia” cu o bombă în plin prova, unde omoară parte din prizonierii ruși. O altă bombă cade răzând bordajul babord și făcând explozie în dreptul magaziei 2 și 3 în apă, producând o gaură în bordajul babord de 6/10 m. Vasul se canarisește la babord.

La bord se produce panică și oamenii încep să sară în apă. Vasele din escortă încep să culeagă pe naufragiați din apă. Atacul a avut loc la circa 120 km est Tuzla.

Între 13,20 și 13,50 se mai produc două atacuri aeriene inamice cu 7 și 5 bombardiere. Bombele cad în apă provocând victime printre naufragiați.

Comandamentul Forțelor Navale Maritime, fiind anunțat că „Alba Iulia” se scufundă, dă ordin convoiului „Ossag”, aflat în drum spre Sevastopol și în apropierea lui „Alba Iulia”, să se îndrepte într-acolo pentru a lua la bord evacuării și naufragiații. De la Constanța se trimit distrugătoarele N.M.S. „Regina Maria”, N.M.S. „Regele Ferdinand”. În același timp, Divizia X Siguranță germană trimite 7 hidroavioane de transport pentru a concura la salvarea naufragiaților grav răniți.

U.J. 104 încearcă să ia vasul la remorcă, dar din cauza blocării cârmei nu poate fi remorcat și remorcile date s-au rupt.

Până la ora 15,00 naufragiații din apă sunt culeși de navele din escortă și de hidroavioanele trimise.

La ora 15,40 sosește la locul naufragiului convoiul „Ossag”, escortat de 3 K.T. și 1 R.Boot, care ia la bord toți pasagerii ce se mai aflau pe „Alba Iulia”, vasele K.T. și „Ossag”. Această operație s-a terminat până la ora 17,00, primindu-se informația că vasul pluteste, se trimit remorcherele „Günther”, „Uskok” de la Varna și „Theben”, „Dresden” de la Constanța ca să-l remorcheze în portul Constanța.

La ora 18,30 „Alba Iulia” se înclină brusc la 30° la babord și se aprobează cu 30 picioare. Echipajul vasului se evacuează pe K.T. 26.

Către ora 19,00 sosesc la fața locului distrugătoarele tip „R” care, nemaiavând ce lua la bord, fac siguranța.

Pe timpul nopții se încearcă remorcarea și deblocarea cârmei de către K.T. 25, fără a reuși.

La 19 Aprilie, către ora 5,00, ajung la vasul „Alba Iulia” cele două remorchere care iau la remorcă, însă guvernarea în drumul voit nu se mai poate face din cauza cârmei blocate.

Se trimite la bord o echipă de la N.M.S. „Regele Ferdinand“; echipa reușește a debloca cârma și a o aduce la zero.

Către ora 11,00 sosește lângă „Alba Iulia“ și N.M.S. „Mă-rășești“ cu comandantul Escadrilei de Distrugătoare, care ia conducerea. Se ordonă remorcarea vasului de pupa și se trimite o altă echipă la „Alba Iulia“ pentru verificarea mașinilor și încercarea de punere în marș. S-a reușit să se pună mașinile în marș. În cursul zilei, după-amiază, vasul este remorcat cu circa 5-6 mile.

La 20 Aprilie, către ora 10,30, vasul „Alba Iulia“ intră în port și este ancorat pentru reparații.

Se constată în dreptul magaziei nr.2 o îndoire a tablelor în interior cu crăpături provocate de explozia bombeii în apă.

În magazia nr.2 s-au găsit cadavrele mai multor sute de soldați ucraineni voluntari și prizonieri. (L, 13-19)

Generalul Hugo Schwab raportează situația trupelor române de la Sevastopol (21 aprilie 1944). Am onoarea a raporta următoarele:

1. Situația efectivelor M.U. române din Crimeea, după retragerea efectuată de la nord și est, intrate în cetatea Sevastopol este cea anexată. Din ea rezultă că anumite M.U., în special Divizia 10 Infanterie, Divizia 19 Infanterie și Divizia 6 Cavalerie, au avut pierderile cele mai mari în timpul retragerii efectuate.

2. Față de dispozițiunile Comandamentului Armatei 17 germane, marile unități române se găsesc în situația următoare:

A) Divizia 1 Munte și Divizia 2 Munte pe poziția principală de rezistență a Cetății Sevastopol la nord de golful Severnaia în sectorul Corpului 49 german.

Unitățile noastre sunt intercalate în dispozitivul de luptă cu unitățile germane.

Comanda acestor unități o au comandanții germani de la companie în sus. Hotărârea a fost luată pentru considerentul că trupele române să poată fi scoase treptat din front și ambarcate pentru evacuare.

Operațiunile care au avut loc începând de la 14 Aprilie 1944 în sectorul unităților vânătorilor de munte au avut ca rezultat respingerea completă a tuturor atacurilor masive inamice executate cu forțe puternice de infanterie, artilerie, aviație și care de luptă.

Comandantul german a relevat atitudinea dărză a vânătorilor de munte și moralul lor ridicat.

Divizia 10 Infanterie ocupa cu trei batalioane de artilerie și aruncătoare grele o poziție în bretelă pe Valea Belbek.

B) În sectorul de sud se găsesc în poziție de rezistență batalioane din Divizia 3 Munte, Divizia 19 Infanterie și fracțiuni din Diviziile 6 și 9 Cavalerie. Aceste unități sunt intercalate cu unități germane din C. 5 A. german.

În acest sector, de la valea Inkerman și până la Balaklava, contactul nu a fost luat decât în partea de nord, pentru că distrugerile executate de Corpul Vânătorilor de Munte cu Diviziile 1 și 2 Munte au fost atât de masive de la Otusi și până la Baidari, că au micșorat foarte mult ritmul înaintării inamicului

C) Menționăm totodată că din cauza rapidității înaintării inamicului dinspre nord, spre Simferopol și Karasubazar, C. 5 A. german, care se retrăgea din peninsula Kerci, n-a mai putut să urmeze direcția ordonată de retragere pe șoseaua: Feodosia, Karasubazar, Simferopol, Sevastopol și aproape în totalitatea lui a fost nevoit să se retragă pe șoseaua de coastă Feodosia, Alușta, Ialta, Baidari, Sevastopol.

Această operațiune a C. 5 A. german cu Diviziile 73 și 98 și Divizia 6 Cavalerie română s-a făcut, începând de la Otusi și până la Cetate, sub protecția unităților Diviziei 2 Munte până la Alușta, la Alușta cu unități din Diviziile 1 și 2 Munte, iar de la Ialta și până în Cetate sub protecția unităților Diviziei 1 Munte.

Grație protecției continue ce s-a dat de către trupele Corpului Vânătorilor de Munte, C. 5 A. german a putut să se scurgă fără pierderi, începând de la Otusi.

Această operațiune de asigurare a retragerii C. 5 german a cauzat pierderi foarte grele la Batalionul 7 Vânători de Munte din Divizia 2 Munte, precum și la Batalionul 23 Vânători de Munte și Divizionul II/Regimentul 4 Artilerie din Divizia 1 Munte, pentru că aceste forțe au rezistat de la 13.04 și până la 15.04 după amiaza pe înălțimea 10 km nord Alușta în fața unor forțe covârșitoare inamice sprijinite cu care de luptă ce înaintau pe direcția Simferopol, Alușta.

D) Comandantul Corpului Vânători de Munte, precum și comandantii Diviziilor 1 și 2 Munte au condus operațiunea de retragere și protecție a C. 5 A germană pe șoseaua de coastă.

E) Pentru ca grosul Armatei 17 germană să se poată regrupa și intra în dispozitivul de apărare al Cetății Sevastopol, Diviziile 1 și 2 Munte cu 4, respectiv 3 batalioane și totalitatea artileriei, mai puțin cu câte un divizion, precum și trei batalioane din Divizia 3 Munte au fost dirijate auto și au ocupat încă din seara de 11 IV poziția principală de rezistență a Sevastopolului, pentru a primi forțele germano-române ce se retrăgeau.

3. Unitățile neluptătoare și formații de servicii sunt grupate în spatele poziției de rezistență la sud și sud-vest Sevastopol.

Din acestea s-au constituit unități de alarmă la dispoziția Armatei 17 germană.

4. Am stăruit personal pe lângă domnul general comandant al Armatei 17 germane (Erwin Jaenecke) ca evacuarea trupelor române din Crimeea să înceapă cât mai repede și cât mai masiv, așa cum s-a prevăzut în toate studiile anterioare de evacuare a Crimeii, că în primul rând vor fi evacuate forțele române și apoi cele germane.

Domnul general comandant al Armatei 17 germane mi-a comunicat că este absolut nevoie ca să se expedieze din Crimeea toate unitățile indigene care au fost în serviciul armatei germane, toți prizonierii, personalul german al organizației Todt, Wiko, C.F. etc., care au însumat un total de circa 30 000 oameni, după care va urma imediat evacuarea treptată a trupelor române.

Aceasta depinde de mijloacele de transport, aero și maritime.

Conform ordinului Armatei 17 germane vor fi evacuate în primul rând trupele și formațiile neluptătoare, după care va urma evacuarea unităților angajate în luptă.

Până în seara zilei de 18 IV 1944 s-a evacuat un total de 4 030 ostași.

Credem că de acum înainte aceste evacuări se vor face într-un ritm mult mai mare și masiv, pentru care Corpul de Munte depune toată stăruința, pe lângă Armata 17 germană. Ca cel mai vechi ofițer român din Crimeea am luat asupra mea organizarea și execuția evacuărilor pentru toate unitățile române de aici.

5. Comandantul Corpului Vânători de Munte și cel al Corpului Cavaleriei, conform ordinului Armatei 17 germane, sunt direct subordonați acesteia cu misiunea de a executa controlul asupra unităților române, precum și asupra sporirii energiei forțelor de luptă. Comandantul Corpului Vânătorilor de Munte în sectorul C. 49 german, iar comandantul Corpului Cavaleriei în sectorul C. 5 A. german.

Comandanții de divizii au însărcinarea să supravegheze întreaga activitate a unităților lor angajate, precum și a celor din zonele dinapoi, găsimdu-se în permanență în mijlocul trupelor pentru a le îmbărbăta și menținând legături strânse cu comandanții operativi germani.

6. În ceea ce privește armamentul, Armata 17 germană a dat ordin că nu se poate evacua din Crimeea decât arma portativă, iar tot celălalt armament automat și greu al infanteriei și gurile de foc să se predea lor.

De asemenea, toate mijloacele auto vor rămâne pe loc, predate Armatei 17 germane din cauza posibilităților de transport reduse.

Măsura de predare a armamentului a fost luată pe considerentul că în retragere unitățile germane au pierdut un important număr de armament automat, guri de foc și au nevoie de ele pentru se putea da luptătorilor germani pentru a-și mări capacitatea de foc în vederea evacuării lor după evacuarea forțelor române.

Operațiunea de predare se face cu forme legale.

7. Moralul se menține încă bine. Nici o defecțiune.

8. Atacul general al inamicului pentru cucerirea Cetății Sevastopol nu s-a dezlănțuit, însă este de așteptat ca acesta să se producă în foarte scurt timp.

Din situația anexată rezultă efectivele ce se găsesc astăzi în Cetatea Sevastopol.

Evacuarea lor necesită mijloace de transport aero și maritime masive și în scurt timp.

În acest scop, rugăm stăruitor a face toate demersurile ca evacuarea tuturor ostașilor români să se poată executa în întregime și cât mai urgent. Comandantul Corpului de Munte, general de corp de armată Hugo Schwab. (LD)

Situație
cu efectivele trupelor române din Crimeea intrate
în Cetatea Sevastopol cu începere de la 12 IV 1944
și cele evacuate până la 18 Aprilie, ora 20

Efective intrate în cetate

Corpul de Munte, E.N.I. și formațiunile de servicii

Ofițeri 172

Subofițeri 162

Trupă 3 068

Total 3 402

Divizia 1 Munte

Ofițeri 281

Subofițeri 296

Trupă 7 949

Total 8 526

Divizia 2 Munte

Ofițeri 285

Subofițeri 288

Trupă 8 340

Total 8 913

Divizia 3 Munte	
Ofițeri	220
Subofițeri	200
Trupă	5 231
Total	5 651

Corpul de Cavalerie, E.N.I. și formațiunile de servicii

Ofițeri	70
Subofițeri	66
Trupă	926
Total	1 062

Divizia 6 Cavalerie

Ofițeri	141
Subofițeri	180
Trupă	3 453
Total	3 774

Divizia 9 Cavalerie

Ofițeri	176
Subofițeri	176
Trupă	3 991
Total	4 343

Divizia 10 Infanterie

Ofițeri	250
Subofițeri	223
Trupă	5 413
Total	5 886

Divizia 19 Infanterie

Ofițeri	255
Subofițeri	288
Trupă	4 632
Total	5 165

Total general 46 672

Corpul de Munte

Efective evacuate: E.N.I. și formațiuni de servicii - 797; Divizia 1 Munte - 250; Divizia 2 Munte - 267.

Corpul de Cavalerie

Efective evacuate: E.N.I. și formațiuni de servicii - 346; Divizia 6 Cavalerie - 268; Divizia 9 Cavalerie - 20; Divizia 10 Infanterie - 1 082; Divizia 19 Infanterie - 1 000.

Corpul de Munte

Efective rămase: E.N.I. și formațiuni de servicii - 2 605; Divizia 1 Munte - 8 276; Divizia 2 Munte - 8 646; Divizia 3 Munte - 5 651.

Corpul de Cavalerie

Efective rămase: E.N.I. și formațiuni de serviciu – 716;
Divizia 6 Cavalerie – 3 506; Divizia 9 Cavalerie – 4 323; Divizia
10 Infanterie – 4 804; Divizia 19 Infanterie – 4 115.

Total efective evacuate: 4 030 și

Total efective rămase: 42 642.

Șef de Stat Major, lt.-col. V. Călinescu. (LI)

Marele Stat Major cere echitate pentru ostașii români (20 aprilie 1944). Am onoarea a aduce la cunoștință Excelenței Voastre (general Erik Hansen – *n.n.*) că, potrivit datelor ce posedă Marele Stat Major, au sosit până astăzi din Crimeea, cu transporturi maritime, în total 24 179 de oameni, dintre care majoritatea – aproximativ 15 000 – sunt militari germani. Numărul ostașilor români transportați este numai de 2 077, iar restul sunt voluntari ruși (cazaci, tătari, calmuci, turcomani) în uniformă germană, prizonieri și populație civilă refugiată – chiar și femei.

Acest mod de repatriere a diferitelor elemente imbarcate în primele transporturi ce au sosit din Crimeea este de natură să producă o stare de spirit nefavorabilă și serioase nemulțumiri ostașilor români, dacă se va menține și pentru eșaloanele următoare.

Față de această situație, Marele Stat Major roagă pe Excelența Voastră să binevoiască a face demersurile necesare:

– ca, în transporturile ce vor urma, să se păstreze o proporție justă între ostașii germani și cei români;

– de a nu se mai ocupa tonajul disponibil și risca prețioasele și puținele vase de transport ce ne-au rămas cu evacuarea unor elemente ce nu prezintă urgență sau importanță, cum sunt: voluntarii, prizonierii și populația civilă.

Încredințați că se va da acestei intervențiuni urmarea cuvenită și că se vor comunica Marelui Stat Major măsurile luate, rugăm pe Excelența Voastră să primească asigurarea celor mai deosebite sentimente. Pentru șeful Marelui Stat Major, general Socrate Mardari. (LIV)

Generalul Hansen dă asigurări... (22 aprilie 1944). Am onoarea a vă confirma primirea adresei nr. 970 151 din 20.04.1944 a Secției 7 din Marele Stat Major.

Am transmis fără întârziere adresa Domniei Voastre Grupului de Armate „Ucraina de Sud” care comandă și trupele ce operează în Crimeea.

Îmi permit a vă mai comunica în această chestiune că, acum câțva timp, comandantul Grupului de Armată „Ucraina de Sud”,

domnul general de armată (Ferdinand) Schörner, mi-a comunicat personal că a dat ordin ca trupele române să fie favorizate special la transportul din Crimeea.

Cu expresia sentimentelor mele camaraderești, rămân al Excelenței Voastre, (general Erik) Hansen. (LV)

...Dar Marele Stat Major consideră că există riscul ca o mare parte din trupele române să nu poată fi aduse în țară (22 aprilie 1944). 1. În momentul începerii marelui atac sovietic (9 IV 1944) pentru recucerirea Crimeii se găseau în peninsula următoarele efective românești: ofițeri – 2 433, subofițeri – 2 423, trupă – 60 227, cai – 27 472, autovehicule (și motociclete) – 1 811, trăsurile hipo – 7 650, tunuri – 206, tunuri anticar – 293, care de luptă – 19.

Toate acestea grupate în 7 M.U. (D. 1, 2, 3 Munte, 10 și 19 Infanterie, 6 și 9 Cavalerie) și 2 comandamente de corp de armată (Munte și Cavalerie)

2. În urma luptelor ce au avut loc la sud de Marea Sivaș, în peninsula Kerçi și în jur de Sarabuz, Simferopol, Ialta și Alușta, au reușit să se retragă în capul de pod Sevastopol următoarele efective: ofițeri – 1 850, subofițeri – 1 820, trupă – 43 000. Total: 46 670.

Numărul cailor, trăsurilor hipo și auto, precum și al tunurilor intrate în capul de pod nu a fost încă stabilit. După primele evaluări se pare însă că acest număr este destul de redus.

Pierderile cele mai mari în efective și în special în material, au fost suferite de Diviziile 10 și 19 Infanterie și 6 Cavalerie, pe timpul retragerii acestora spre Sevastopol.

3. Din cei 46 670 oameni intrați în capul de pod Sevastopol au fost transportați în țară – până la 21 IV 1944 – numai 7 109 oameni, rămânând să mai fie evacuați încă 46 579 (corect: 39 561 – *n.n.*).

Până la aceeași dată, Comandamentul german a mai evacuat un număr de 30 000 oameni, însumând toate unitățile indigene, care au fost în serviciul armatei germane, toți prizonierii și tot personalul german al organizațiilor Todt, Wiko și Căi Ferate.

Domnul comandant al Armatei 17 (generalul Erwin Jaenecke – *n.n.*) a arătat Corpului de Munte absoluta nevoie în care s-a găsit de a expedia în primul rând acești 30 000 oameni.

A promis însă că imediat vor urma trupele române, începând cu formațiile și trupele neluptătoare, după care vor veni unitățile angajate în prezent în luptă.

Aceste unități sunt:

- Divizia 1 și 2 Munte la nord de golful Severnaia și

- Divizia 3 Munte, 19 Infanterie, cu părți din Divizia 6 și 9 Cavalerie, pe frontul de sud-est al capului de pod.

4. Cu toate asigurările date de domnul comandant al Armatei 17 germană, având în vedere că operațiunea depinde foarte mult de mijloacele de transport aero și maritime, comandantul Corpului Munte a intervenit în trei rânduri, cerând aducerea, cât mai grabnică și cât mai masivă, la Sevastopol a mijloacelor de transport (aero și maritime) pentru a se asigura evacuarea trupelor române din capul de pod Sevastopol, într-un timp cât mai scurt.

5. Comandamentul Corpului de Munte apreciază și M.St.M. sunt de acord că dacă ritmul evacuării din Crimeea se va menține tot așa de încet ca și până acum este foarte probabil ca o mare parte din forțele române să nu mai poată fi transportată în țară.

De aceea M.St.M. a intervenit pe lângă Înaltul Comandament german și pe lângă Grupul de Armate „Ucraina de Sud” spre a se lua toate măsurile posibile care să asigure evacuarea, la timp, a forțelor române din Crimeea.

6. În urma intervențiilor făcute la comandamentele germane, transportul trupelor române s-a făcut - în ultimul timp - într-un ritm mai viu.

După informațiile pe care le avem, ieri au fost transportate majoritatea forțelor Diviziei 6 Cavalerie și 19 Infanterie, care însumau un număr de 8 890 oameni (raportul Corpului de Munte).

7. Atacul general asupra Sevastopolului nu s-a dezlănțuit, este așteptat să se producă însă în foarte scurt timp.

Se pare că moralul apărătorilor este încă bun. Șeful M.St.M., general I. Ștefla. (LVI)

O informație neliniștitoare... (24 aprilie 1944). Din cele ce s-au putut afla, după înapoierea domnului general (Ferdinand) Schörner de la cartierul General al Führerului (la 22 Aprilie), rezultă că se menține hotărârea de a se păstra mai departe capul de pod restrâns Sevastopol.

Accastă hotărâre atrage după sine:

1. Nevoia de întărire a capului de pod cu forțe, armament și aprovizionări de tot felul, care, neputându-se lua de la Grupul de Armate „Ucraina de Sud”, trebuie date din altă parte.

2. Aprovizionările și evacuările pe calea maritimă, care este unul din factorii importanți, vor fi foarte greu de asigurat, din cauza acțiunii aeriene a inamicului, care stăpânește toate aerodromurile din Crimeea. (LVII)

... care se confirmă: Führerul a ordonat sistarea evacuării (24 aprilie 1944). Soldați ai Armatei 17, Führerul a ordonat de a apăra Cetatea Sevastopol și ne-a impus prin aceasta o mare și serioasă misiune. Ea este de o importanță hotărâtoare.

Inamicul a comis marea greșeală de a scoate forțe puternice și un număr colosal de care de luptă din punctele de efort ale ofensivei de la frontul de est și de a le angaja în contra Crimeii. Forțele superioare i-a succes de a străpunge în lupte foarte grele frontul nostru prea întins de la Sivaș. Prin concentrarea rapidă a armatei la Sevastopol s-a reușit însă ca inamicul să asalteze aici din nou împotriva apărării noastre dârze, suferind pierderi din cele mai grele, pierzând în luptele acestea de la 8 până la 23 IV 602 care de luptă. Tot ce a jertfit el aici a pierdut pentru ofensiva din vest și în contra inimii României.

Ceea ce săvârșiți voi, viteji ostași germani și români, aici în Crimeea, prin îndeplinirea credincioasă a datoriei și prin eroism, își are sensul său adânc.

Cu cât inamicul se va opinti mai mult pentru cucerirea Sevastopolului, cu atât mai sigură va fi Patria noastră, al cărei scut îl ținem noi aici.

Noi suntem conștienți de lupta grea pe care trebuie să o ducem. Führerul ne va ajuta la aceasta cu arme și oameni. Forța cea mai mare a noastră, însă, este puterea noastră internă, hotărârea noastră calmă și unirea noastră de fier, pe care am dovedit-o în sute de bătălii și lupte în Caucaz, Cuban, în Crimeea, noi toți, germani și români, soldați ai armatei de uscat, ai aviației și marinei, fiecare până la ultima suflare.

Lozinca noastră este: „Aici nu mai există un pas înapoi“. Înaintea noastră este victoria, în urma noastră, moartea. Noi vom sta aici atât timp cât ne ordonă Führerul, aici la locul cel mai decisiv al luptei gigantice. Cine vrea să se sustragă de la această misiune, cine părăsește postul care i s-a încredințat, cine se face vinovat de forța combativă (redușă) a armatei se face pasibil de pedeapsa cu moartea.

Lăsați sovieticii să vină, ei vor fi distruși. Lăsați carele de luptă să înainteze, lăsați-le, dacă voi grenadierilor nu le puteți opri, să intre în adâncimea zonei de rezistență, căci acolo vor fi distruse cu atât mai sigur.

Fiecare, care este apt de a purta arma, pe front!

Toate rezervele să activeze, zi și noapte, neobosit de a fortifica în modul cel mai puternic Cetatea în toată adâncimea ei.

Armata 17 stă aici pe un câmp de luptă care este înconjurat de exemplul a miilor de camarazi viteji. Precum și-au îndeplinit ei datoria, așa o vom îndeplini-o și noi pentru Patria noastră!

Trăiască Führerul ! Trăiască Majestatea Sa Regele Mihai I!
Trăiască Mareșalul Antonescu !

(General Erwin) Jaenecke. (LXII, 63–64)

Generalul Hugo Schwab este categoric: Sevastopolul nu se poate apăra (26 aprilie 1944). Am onoare a raporta următoarele:

Fiind chemat ieri, 25 Aprilie, la Armata 17, mi s-a comunicat că Führerul a ordonat de a apăra Cetatea Sevastopol fără gând de retragere. Armata 17 mi-a mai comunicat că domnul general de armată Schörner, comandantul Grupului de Armate „A” („Ucraina de Sud” – *n.n.*) german a avut o întrevedere cu domnul mareșal I. Antonescu și că domnul mareșal ar fi dat aprobare să se suspende evacuările unităților române.

De asemenea, armata mi-a comunicat că sunt pe cale a sosi noi forțe și materiale germane pentru întărirea apărării Cetății și pe măsură ce acestea vor veni se vor scoate din linia I în mod treptat unitățile române în rezervă în spatele frontului, precum și pentru siguranța coastei contra debarcărilor de pe mare.

Față de acest ordin al Armatei 17, evacuările unităților noastre s-au suspendat complet.

Această bruscă schimbare de hotărâri, de a apăra Cetatea Sevastopol fără a continua evacuările, a avut repercusiuni grave asupra moralului ofițerilor și a trupei, moral care până în prezent a fost foarte bun pentru că evacuările, grație eforturilor excepționale ce Corpul de Munte a făcut, au decurs în deplină ordine și în număr important – 50%, conform situației anexă nr. 1.

Unitățile rămase în Cetate, din care, în marea majoritate, unități luptătoare, așteptând ca și ele, imediat după plecarea celor neluptătoare, să fie retrase de pe front și apoi evacuate, sunt puse în noua situație de a fi contrariate de ordinul Armatei 17, cu atât mai mult cu cât se luaseră toate măsurile, după ordinele comandamentelor germane, pentru retragerea lor de pe front și evacuarea lor.

Raportăm totodată că aceste unități luptătoare, de două săptămâni aflate în linia I în poziția principală a Cetății Sevastopol, au luptat și luptă cu o bravură și îndârjire excepționale, contra unui inamic de multe ori superior numeric și ca material, și au rezistat fără a părăsi poziția sub bombardamente continue de aviație, artilerie, aruncătoare și contra tuturor atacurilor masive ale infanteriei ruse însoțite de tancuri grele, provocând pierderi enorme inamicului în personal și material. Dar și pierderile unităților noastre au fost grele.

Pentru aducerea la îndeplinire a hotărârii M.C.G. german de a apăra Cetatea Sevastopol fără gând de retragere și pe timp nelimitat, acest comandament supune cunoștinței dv. adevărata situație a apărării Cetății Sevastopol.

1) Toate studiile Armatei 17, care s-au întocmit și au avut în vedere operațiunile de evacuare din Crimeea, au avut ca bază retragerea metodică pe poziții succesive de la Kerçi și Perekop în Cetatea Sevastopol, iar aici – rezistența limitată și strict necesară pentru a da timp evacuărilor pe calea aerului și pe mare.

Retragerea trupelor germane și române de la Sivaș și de la Kerçi nu s-a putut executa după planul german conceput, pentru că această retragere s-a făcut silită de inamic, tocmai în momentul când acesta a declanșat o mare ofensivă la Sivaș cu mijloacele cele mai puternice, cu forțe motomecanizate, aviație și artilerie.

Presiunea inamicului devenind din ce în ce mai mare pe măsură ce unitățile noastre se retrăgeau, a avut ca rezultat pierderi foarte mari în personal și material ale tuturor unităților care se retrăgeau din peninsula Kerçi și dinspre nord.

Astfel marea majoritate a artileriei, a armamentului greu al infanteriei de la acele unități n-a putut intra în Cetatea Sevastopol.

Ca exemplificare raportez că comandantul Diviziei 336 germane, generalul Hagemann, mi-a comunicat personal că toată divizia sa nu dispune de materialul greu și automat de care dispune un singur batalion de vânători de munte român.

Totodată, raportăm că unitățile Corpurilor 49 și 5 germane n-ar fi avut posibilitatea să intre în Cetate dacă unitățile Corpului de Munte, cu Diviziile 1, 2 și 3 Munte, n-ar fi ocupat și apărat poziția principală a Cetății până la replierea completă a celor două corpuri de armată germane.

Afară de aceasta mai raportăm că Cetatea Sevastopol era prevăzută a fi organizată pe patru poziții succesive corespunzătoare operațiunilor succesive de evacuare.

Aceste poziții au fost organizate în cursul iernii, însă, din cauza intemperiilor și timpului scurt, nici pe departe nu corespund misiunii de rezistență și de apărare a Cetății.

Menționăm că poziția principală de rezistență nu conține decât organizațiuni destul de sumare.

2) Forțele germane și române aflate în dispozitivul de apărare al Cetății sunt în disproporție cu frontul de apărare și față de concentrarea masivă a trupelor rusești.

Rezerve locale sunt foarte puține, iar rezerva de M.U. aproape deloc.

Din punct de vedere material însă, artilerie, armament greu de infanterie, mijloace anticar, aviație etc., unitățile germane se găesc într-o inferioritate îngrijorătoare față de mijloacele prezente și în continuă creștere ale inamicului.

Rezistența de până acum în poziția principală a Cetății și menținerea acestei poziții timp de două săptămâni, cu toate pierderile grele suferite, a dat totuși posibilitatea să putem evacua circa 50% din totalul efectivelor noastre, pe lângă circa 50 000 oameni, elemente din spate ale instituțiilor administrative din Crimeea, formațiuni Schuma, prizonieri etc.

În cazul că evacuările ar continua în ritmul de până acum și conformându-se planului inițial de evacuare a Cetății, mai întâi a trupelor române și apoi a trupelor germane, chiar în situația destul de grea operativă, trupele noastre și-ar putea îndeplini misiunea și prevedem că marea majoritate a trupelor române ar putea fi trecute în țară, justificând pierderile avute și ce vor mai fi. Chiar și trupele germane, care conform planului ne acoperă evacuarea, ar putea fi salvate în marea majoritate.

A se cere însă trupelor noastre, greu încercate până în prezent, să rămână mai departe, fără a se ști până când să apere Cetatea Sevastopol, și în situația descrisă mai sus, înseamnă să aștepte și să suporte atacul general masiv al rușilor în curs de pregătire și care prevedem că ar avea consecințele cele mai fatale pentru forțele germano-române.

Corpul de Munte este de părere, așa cum cunoaște situația apărării, că, cu forțele actuale – o apărare chiar de puțină durată – Cetatea Sevastopolului nu se poate apăra.

Față de situația arătată mai sus, acest comandament apreciază că este absolut necesar a se relua imediat și masiv evacuările care au fost întrerupte, pentru că numai astfel credem că se vor mai putea evacua marea majoritate a unităților române rămase în Crimeea.

În consecință, am onoarea a vă ruga să binevoiți a face toate demersurile pentru ca unitățile române rămase în Cetatea Sevastopolului să fie imediat înlocuite cu unitățile germane și apoi evacuate în țară, unde reorganizate și reînarmate să reintre din nou și cât mai curând în luptă pentru recucerirea teritoriului național.

Se anexează ordinul de zi dat de comandantul suprem al Armatei 17 din 24 IV 1944, precum și o schiță cu situația trupelor noastre pe front. Comandantul Corpului de Munte, general de corp de armată, Ilugo Schwab. (LVIII)

Comandamentul Corpului de Cavalerie dorește ieșirea din Crimeea (27 aprilie 1944)... Gorun* a propus ca evacuarea comandamentelor M.U. din Crimeea să se facă în momentul când s-au evacuat 2/3 din efectivul M.U. respective, pentru următoarele motive:

– comandanții de M.U. nu au comandă operativă în Cetatea Sevastopol și nu conduc nici operațiunile de evacuare;

– prezența comandamentelor este absolut necesară în zonele de regrupare, când s-au evacuat 2/3 din efective, pentru reorganizarea, reîncadrarea și reînchegarea unităților.

Pentru continuarea evacuării restului oamenilor, fiecare comandament va lăsa o permanență, compusă dintr-un ofițer superior (colonel sau locotenent-colonel) și doi ofițeri, din care unul de stat major, spre a supraveghea și îndruma oamenii.

Domnul ministru de război (generalul Constantin Pantazi) a aprobat, principial, această propunere; dorește însă ca măsura să fie luată de acord cu generalul Jaenecke.

Rugăm interveniți în acest sens pe lângă H.Gr.S.U. (Grupul de Armate „Ucraina de Sud” – *n.n.*) și comunicați urgent rezultatul. Pentru șeful Marelui Stat Major, general Ion Arhip. (LIX)

... dar mareșalul Antonescu lasă decizia pe seama generalului Jaenecke (29 aprilie 1944). Referitor la evacuările din Crimeea. Am onoarea a vă face cunoscut rezoluția domnului mareșal: „Se va face cum va decide comandantul Armatei 17”. (LX)

Corpul de Cavalerie a sosit la Constanța (28 aprilie 1944). Am onoarea a raporta situația Corpului de Cavalerie la 30 Aprilie 1944:

1. *Dislocare:*

În dimineața de 28 a.c., comandamentele Corpului de Cavalerie, Diviziilor 10, 19 Infanterie, 6 și 9 Cavalerie au sosit pe calea aerului din Cetatea Sevastopol în noua zonă de regrupare, vest și sud-vest Constanța cu P.C. astfel dislocate:

Corpul Cavalerie – Amzacea

Divizia 10 Infanterie – Mircea Vodă

Divizia 19 Infanterie – Saligny

Divizia 6 Cavalerie – Ciocârlia de Sus și

Divizia 9 Cavalerie – Straja.

2. *Situația efectivelor la 30 Aprilie 1944:*

a) Sosite din Cetate în actuala zonă, în ordinea: ofițeri, subofițeri și trupă:

* Denumirea codificată a Corpului de Cavalerie.

Corpul de Cavalerie: 68, 63, 935
Divizia 10 Infanterie: 121, 150, 3 140
Divizia 19 Infanterie: 176, 182, 3 497
Divizia 6 Cavalerie: 96, 123, 2 002
Divizia 9 Cavalerie: 107, 113, 2 247

b) Rămase în Cetatea Sevastopol din ordinul comandantului Armatei 17 germane:

Trupe luptătoare (din) M.U. subordonate Corpului de Cavalerie au fost obligate să organizeze unități luptătoare pentru a participa în colaborare cu trupele germane la apărarea Cetății astfel:

Divizia 10 Infanterie a organizat un detașament compus din trei batalioane și una baterie de 150 mm. Luptă sub ordinele Diviziei 2 Munte, la Gruparea Konrad, în sectorul de nord al Cetății. Până la 28 curent a suferit circa 880 pierderi și care continuă a fi foarte mari.

Divizia 19 Infanterie a organizat un detașament compus din două batalioane sub ordinele Diviziei 3 Munte; urmează a fi întrebuințat în sectorul de sud al Cetății, la Gruparea Allmendinger.

Diviziile 6 și 9 Cavalerie au constituit un regiment de cavalerie pe jos, compus din 7 escadroane, una companie din Batalionul 7 Mitraliere Divizionar și două plutoane marș și un pluton armament greu.

Regimentul este subordonat Comandamentului Cetății Sevastopol, ca rezervă.

Efectivele acestor unități luptătoare la data de 28 crt. în ordinea: ofițeri, subofițeri și trupă:

Divizia 10 Infanterie: 71, 59, 1 286

Divizia 19 Infanterie: 35, 26, 837

Divizia 6 Cavalerie: 17, 17, 537

Divizia 9 Cavalerie: 39, 30, 925

Toate aceste unități luptătoare sunt înarmate numai cu arme și puști-mitraliere, fără armament greu și artilerie deoarece a trebuit să fie vărsat din ordinul Armatei 17 trupelor germane.

În afară de trupele luptătoare a mai rămas de la Diviziile 6 și 9 Cavalerie un efectiv de circa 800 de oameni, constituiți într-o unitate de alarmă, înarmate numai cu arme individuale, din care o parte a fost programată să fie evacuată în țară, restul urmând a rămâne în Cetate, pentru a completa pierderile suferite de trupele luptătoare.

3. *Pierderile* suferite în ofițeri, subofițeri și trupă pe timpul luptelor în Cetate sunt:

Corpul de Cavalerie plus E.N.I. – 63

Divizia 10 Infanterie – circa 800

Divizia 19 Infanterie – 7

Divizia 6 Cavalerie – 69

Divizia 9 Cavalerie – 52

4. *Informații asupra situației trupelor Corpului de Munte:*

a) În Cetate:

Comandamentul Corpului de Munte împreună cu cele trei divizii ale sale, ale căror efective au fost subțiate prin evacuări până la 1/3, au rămas în Cetate și se așteaptă să li se încredințeze misiuni operative în raport cu desfășurarea situației, care era destul de grea în sectorul lor și la sud, în regiunea Balaklava.

b) În zona de regrupare, P.C. ale M.U. de Munte sosite în zona de regrupare:

Corpul de Munte – Chirnogeni

Divizia 1 Munte – Peștera

Divizia 2 Munte – Movila Verde

Divizia 3 Munte – General Scărișoreanu

Efectivele sosite până la 30 Aprilie în ordinea: ofițeri, subofițeri și trupă:

Corpul de Munte: 51, 75, 1 460

Divizia 1 Munte: 60, 84, 2 363

Divizia 2 Munte: 53, 54, 2 241

Divizia 3 Munte: 84, 85, 2 826

5. *Starea morală* a trupelor Corpului de Cavalerie rămase în Cetatea Sevastopol a fost bună, trupa fiind cu speranța că în curând va fi transportată în țară.

6. *Situația trupelor din zona de regrupare:*

S-au programat trimerile trupelor sosite în țară la P.S. respective cu începere de la 3 crt. în ordinea:

Divizia 10 Infanterie a plecat la 29 aprilie,

Divizia 19 Infanterie și 9 Cavalerie pe calea fluvială,

Comandamentul Corpului de Cavalerie și Divizia 6 Cavalerie,

Divizia 2 Munte cu E.N.I.,

Corpul de Munte,

Divizia 3 Munte.

S-a oprit deocamdată transportul unităților Diviziei 1 Munte deoarece s-a constatat un caz de tifos exantematic la una din unitățile sale.

7. *Propuneri:*

Pentru ca regimentele Diviziei 6 Cavalerie și 9 Cavalerie să se poată reorganiza în interior, se impune ca să se transporte cât mai neîntârziat în țară și regimentul de cavalerie lăsat în Sevastopol.

Forțele lăsate pentru constituirea acestui regiment reprezintă mai mult ca jumătate din valoarea combativă a regimentelor aduse în țară.

În Divizia 6 Cavalerie, situația Regimentului 9 Roșiori este din cele mai rele față de pierderile de 80 la sută ce a avut, trebuind să lase la Sevastopol ultimii combatanți ce i-au mai rămas.

Pentru aceste motive, în interesul reorganizării regimentelor Diviziilor 6 și 9 Cavalerie, rugăm a se interveni ca să se aducă cât mai neîntârziat în țară și regimentul de cavalerie întărit, rămas în Sevastopol. Numai astfel Corpul de Cavalerie va putea fi gata cât mai repede pentru noi misiuni operative. Comandantul Corpului de Cavalerie, general de corp de armată Gh. Cialák. (LXIV, 183-186)

Corpul de Munte continuă lupta (17-30 aprilie 1944). *Lupta pe poziția de rezistență și evacuarea pe aer și mare (de la 17-30 Aprilie 1944).*

Pentru studiu, această fază se împarte în următoarele subperioade:

- De la 17-26 Aprilie: lupte aprige pe poziția de rezistență a capului de pod Sevastopol.

- De la 27-30 Aprilie: ordinul pentru rezistență cu orice preț, sistându-se evacuările.

În tot timpul acestor două subperioade, atacurile inamice au continuat cu vigoare după cum se arată mai jos.

1. *De la 17-26 Aprilie 1944*

a) *Divizia 2 Munte (arișa stângă):*

- În această perioadă trupele Diviziei 2 Munte duc greul luptelor pe poziția de rezistență a capului de pod Sevastopol, deoarece era linia cea mai scurtă spre Sevastopol.

- Inamicul a căutat să rupă frontul, executând mai multe atacuri zilnice în sectorul fiecărui batalion.

- În această perioadă s-a remarcat bravura cu care au rezistat trupele Diviziei 2 Munte, care zi și noapte au primit și respins prin contraatacuri toate pătrunderile făcute de inamic în poziția de rezistență.

Ca exemplu, se arată că unitățile Diviziei 2 Munte au respins circa 24 atacuri inamice, toate pregătite cu foc puternic de artilerie, iar unele sprijinite de numeroase avioane de asalt și care de luptă.

- S-a constatat că inamicul a atacat cu care de luptă, pe fracțiuni mici, repartizate la unități, fără a le întrebuița în masă.

Au fost atacuri la care inamicul a folosit de la 1 până la 3 care de luptă, neîntrebuințând mai mult de 25 care de luptă la alte atacuri.

- Inamicul a bătut toată adâncimea poziției de rezistență cu artileria, cu armamentul greu, cât și cu aviația; spatele poziției a fost bombardat de asemenea zi și noapte cu artileria grea și aviație.

- Divizia a predat la unitățile germane materialul de artilerie de la Diviziunile 5 Tunuri Munte și 2 Obuziere Munte și a terminat opera de ucidere a cailor, oprind numai pe aceia strict necesari unităților operative pe baza ordinelor date de comandamentul Armatei 17 germane.

- Divizia a băgat toate forțele în linie și a constituit grupurile de vânători de munte astfel: Grupul 4 Vânători de Munte rămâne cu Batalioanele 8, 15 și 16 Vânători de Munte, iar Grupul 5 Vânători de Munte rămâne cu Batalioanele 9, 10 Vânători de Munte și Grupul 58 Cercetare al Corpului de Munte.

b) Divizia 1 Munte (centru):

- Acțiunea de rezistență a trupelor Diviziei 1 Munte a fost destul de grea în această perioadă, pentru că a fost nevoită să respingă un număr de circa 10 atacuri inamice.

- Inamicul a executat atacurile sale sprijinite tot cu care de luptă.

Și la această divizie s-a remarcat bravura cu care au luptat batalioanele de vânători de munte care au atras laude și recompense, chiar pe câmpul de luptă, de la comandamentele germane sub ordinele cărora se găseau operativ.

- Atât poziția de rezistență cât și spatele poziției au fost continuu bombardate de artileria și aviația inamică.

- Divizia a predat aproape toți caii disponibili pentru ucidere și a distrus căruțele ce nu mai erau necesare.

c) Divizia 3 Munte (arișa dreaptă):

- Inamicul a luat contact cu poziția de rezistență ocupată de Divizia 3 Munte cu începere de la 19 Aprilie 1944, când Diviziunile 1 și 2 Munte se găseau în pline lupte cu inamicul.

- Divizia 3 Munte, care ocupase sectorul Corpului 5 Armată german până la sosirea acestuia, a primit trupele Corpului 5 Armată în retragere și le-a dat posibilitatea să intre pe poziție.

- De la 20-24 Aprilie 1944 generalul Mociulschi Leonard a ținut loc la comanda Corpului 5 Armată german pe timpul cât domnul general Allmendinger, comandantul titular, a fost chemat la M.C.G. al Führerului.

- În această perioadă, atacurile inamice s-au limitat în general la acțiuni de luare a contactului.

- În ziua de 23 Aprilie 1944 inamicul a atacat însă pe tot frontul Corpului 5 Armată german unde, după o puternică pregătire de artilerie, pornește la atac pe tot frontul, întrebuintând circa 100 care de luptă.

Atacul a fost respins, iar 38 care de luptă au fost distruse în sectorul Diviziei 73 Infanterie germană.

4) Subsemnatul (general Hugo Schwab - *n.n.*) am inspectat pe front, în linia I, toate unitățile Diviziilor 1 și 2 Munte și am constatat că trupele au un moral excelent, toți înțelegând scopul pentru care luptă.

2. De la 27-30 Aprilie 1944

a) Divizia 2 Munte:

- Se continuă atacurile inamice cu aceeași intensitate cu pregătirea artileriei și sprijinul aviației.

- Efortul atacurilor inamice se manifestă tot în sectorul Diviziei 2 Munte, care duce greul luptei.

- Se primește ordinul nr. 2150 de la Armata 17 germană care în esență cuprinde:

- Sau identificat la inamic 15 divizii de pușcași și 8 formațiuni C.L.; în plus trebuie să se mai conteze pe încă 13 divizii pușcași + întregul Corp 19 Blindat precum și o divizie de artilerie.

- Armata 17 apără cu toate forțele poziția actuală, făcând noi regrupări de forțe.

- Unitățile Diviziei 10 (Detașamentul colonel Ardeleanu) intră sub ordinele Diviziei 2 Munte.

b) Divizia 1 Munte:

- Bombardamente de artilerie și aviație mai intense în zilele de 27, 28, 29 și 30 aprilie 1944.

- Inamicul însă nu mai întreprinde nici un fel de atac de zi.

- Incursiuni de noapte de ambele părți, pentru verificarea situației pe front.

- Inamicul pe timpul nopții dezvoltă o activitate foarte intensă și anume: se fac regrupări de forțe, aduceri de materiale și instalarea dispozitivului de artilerie.

c) Divizia 3 Munte:

- Se subordonează Diviziei 3 Munte două batalioane din Divizia 19 Infanterie (Detașamentul locotenent-colonel Petrișor).

- Pe măsura sosirii Corpului 5 Armată german, unitățile Diviziei 3 Munte sunt scoase de pe front, rămânând la data de 30 Aprilie 1944 în poziția de rezistență, cu două batalioane și Escadronul Vânători Călări al diviziei, restul unităților Diviziei 3 Munte sunt date pentru organizarea terenului și comunicații în spatele poziției de rezistență.

- Activitatea artileriei inamice și a aviației de asalt și bombardament se continuă zilnic atât asupra trupelor din linie, cât și asupra spatelui.

d) Am inspectat pe front, în linia I, unități din: Divizia 2 Munte, Grupul 58 Cercetare și Detașamentul colonel.Ardeleanu. Am rămas foarte mulțumit de cele constatate și am luat măsuri în vederea aprovizionărilor cu muniții și a evacuărilor.

3. Fapte de arme săvârșite de la 17-30 IV 1944

a) Divizia 2 Munte:

- Căpitanul Oprișor Lazăr din Batalionul 7 Vânători Munte (Divizia 2 Munte), după căderea batalionului la inamic, se detașează de acesta însoțit de doi ostași curajoși și după patru zile de marș, în spatele frontului inamic, trece în ziua de 20 IV 1944 liniile rusești și se prezintă la P.C. al diviziei, în Cetatea Sevastopol.

Această faptă caracterizează pe căpitanul Oprișor ca un om de război curajos, tenace și brav în situațiuni de luptă excepțional de grele.

- Locotenent Văideanu și sublocotenent Spulber Ambrozie din Batalionul 10 Vânători de Munte (Divizia 2 Munte), care au contraatacat la baionetă și cu grenada, fiind decorați chiar pe câmpul de luptă, împreună cu alte 4 grade inferioare, cu „Crucea de Fier“.

- Sublocotenentul Căpăstraru din Batalionul 10 Vânători Munte (Divizia 2 Munte), care, deși atacat de front și cu flancul descoperit, a rămas pe poziție și rezistând a limitat prin aceasta spărtura rămasă și închegarea frontului pe o poziție mai înapoi.

- Căpitanul (Dumitru) Beu, comandantul Escadronului 2 Vânători Călări (Divizia 2 Vânători de Munte), care în fruntea unității sale a contraatacat în noaptea de 25/26 Aprilie, dând astfel înapoi inamicul din sectorul Batalionului 16 Vânători Munte, care amenința învăluirea stângii Batalionului 16 Vânători Munte.

Se remarcă pentru a doua oară în ziua de 26 IV 1944, când cade rănit grav.

- Locotenent (rez.) Toader Ioan (Divizia 2 Munte), când, în fruntea companiei sale luptând la baionetă și grenade, respinge în cursul zilei de 27 IV 1944 inamicul pătruns în sector.

- Comandantul Regimentului 121 german s-a prezentat la P.C. Batalionului 16 Vânători Munte (Divizia 2 Munte), căruia, în numele Diviziei 50 Germane, i-a adresat felicitări pentru acțiunea hotărâtă și energică din 27 IV 1944, când batalionul a respins două atacuri inamice asupra înălțimii Bunker Berg, restabilind situația frontului.

- Locotenent-colonel Vlădescu Mircea, comandantul Grupului 4 Vânători de Munte (Divizia 2 Munte), surprins în adăpost

de circa 40 de ruși ce se infiltraseră până acolo, a ieșit din adăpost în ploaie de gloanțe, în fruntea a două grupe ce le avea în rezervă, a contraatacat și distrus întregul grup inamic, capturând 4 P.M. (puști-mitralieră) și 5 pistoale-mitralieră.

b) *Divizia 1 Munte:*

- Comandanții Diviziei 336 și Corpului 49 Munte german au confirmat că trupele Diviziei 1 Munte sunt mai presus de orice laudă.

- Batalionul 2 Vânători de Munte (Divizia 1 Munte), sprijinit de Compania Aruncătoare Grele, a fost elogiât de către Divizia 336 germană, în raportul operativ din ziua de 21 Aprilie 1944, pentru modul cum s-a comportat în acțiunea de respingere a inamicului în acea zi.

- Divizia 336 germană decorează cu „Crucea de Fier“ pe comandanții Batalioanelor 1, 2, 3 Vânători de Munte (Divizia 1 Munte) pentru meritele obținute pe câmpul de luptă.

- Căpitanul Roșu Alfons (Divizia 1 Munte) a murit ca un erou, în ziua de 25 Aprilie, lovit în plin de un obuz în timpul îndeplinirii unor misiuni din linia I. (XLIX, 17-21)

O nouă configurație a frontului și noi misiuni. Urmare la raportul nostru nr. 30 314 din 26 Aprilie 1944.

Am onoare a înainta în copie ordinul de operații nr. 5 al Armatei 17 germană pentru apărarea Cetății Sevastopol.

Prin acest ordin se arată forțele covârșitoare rusești, identificate până acum pe frontul Cetății.

Totodată, am onoare a înainta o situație despre evacuările unităților române efectuate până în ziua de astăzi, 27 Aprilie 1944, ca o completare la situația evacuărilor raportate dv. cu numărul de mai sus, astfel că în total s-au evacuat 26 140 din trupele române.

Corpul de Munte va stărui și mai departe pe lângă Armata 17 germană pentru ca evacuările să nu se întrerupă.

Conform ordinul Armatei 17 germane se evacuează în seara zilei de 27 IV 1944 comandamentele: Corpul de Cavalerie, Divizia 6 și 9 Cavalerie, Divizia 10 și 19 Infanterie; fiecare comandament cu câte 20 persoane. Comandantul Corpului de Munte, general de corp de armată. Hugo Schwab.

Ordinul nr.5 al Armatei 17 pentru Cetatea Sevastopol (26 Aprilie 1944)

1. După strângerea forțelor sale și după o scurtă pregătire, inamicul a pornit la atac pe întreg frontul de la Sevastopol. Concentrând sever forțele sale, inamicul a format un punct de

efort de care de luptă de ambele părți la Kadikovka-Senke cu scopul de a străbate până la golful Kruglaia Bucht și astfel de a face să cadă repede Cetatea și un punct de efort de infanterie între B. Stellenberg și coasta Mării Negre cu intenția ca, prin atacuri de distrugere, să cucerească puncte importante ale sectorului de nord și astfel de a rupe frontul de nord.

Ambele grupe de atac au fost sprijinite de forțe puternice și bine dotate de artilerie (cu câte o divizie de artilerie).

Printr-o colaborare excelentă a tuturor armelor, atacurile au putut fi respinse, iar pătrunderile locale au putut fi curățate prin lupte crâncene. Inamicul a suferit pierderi grele în care de luptă și avioane.

Inamicul va continua atacurile sale pentru cucerirea Cetății cu forțe înemicșorate.

Formațiunile inamice presupuse a fi în Crimeea s-au identificat până acum pe front: 15 divizii de pușcași și 8 formațiuni de care de luptă. Afară de acestea trebuie să contăm pe încă cam 13 divizii pușcași, întregul Corp XIX Blindat, precum și cu o divizie de artilerie.

Zona probabilă de acțiune a Corpului XIX Blindat, care cu cele trei brigăzi blindate formează cea mai puternică forță a atacatorului, nu se poate preciza. Mai multe indicii lasă să se întrevadă că atacurile sale probabile se vor produce la punctele de efort ale carelor de luptă de până acum, adică de ambele părți la Kadikovka-Senke. Este de asemenea posibil ca acest corp să acționeze în valea Inkerman sau între șoseaua Husarilor și Höhe-Strasse, pentru a despărți sectorul de nord de cel sudic.

2. Führerul a ordonat apărarea Sevastopolului.

În urma acestora, Armata 17 apără cu toată forța ei poziția actuală. Nici o palmă de pământ din această poziție nu trebuie pierdută.

3. Organizarea armatei:

Corpul 5 Armată cu: Divizia 73 Infanterie, Divizia 98 Infanterie, Divizia 111 Infanterie, Divizia 3 Munte română cu unitățile din Divizia 19 Infanterie română în subordine.

Corpul 49 Armată cu: Divizia 50 Infanterie, Divizia 336 Infanterie, Divizia 1 Munte română, Divizia 2 Munte română cu unitățile în subordine ale Diviziei 10 Infanterie română

Comandantul Cetății Sevastopol cu Regimentul de Cavalerie din Diviziile 6 și 9 Cavalerie române, Batalionul 755 Cicliști Siguranță.

Corpul de Munte român (...)

c. *Corpul de Munte Român*. Atribuțiuni din punct de vedere disciplinar și ridicarea forței combative a tuturor unităților române aflătoare în Cetatea Sevastopol.

Transportul soldaților germani, cu excepția răniților, se suspendă imediat. Aprobări pentru plecarea din Sevastopol a persoanelor izolate (în interes de serviciu, concedii excepționale conform ordinului Armatei nr.1) le dă numai comandantul suprem și șeful Statului Major al Armatei. (...)

Transportul unităților armatei române care nu mai sunt necesare pentru continuarea operațiilor și reorganizarea unităților care rămân, vezi anexa 3 (...)

Anexa 3. Regruparea forțelor române care rămân în Cetatea Sevastopolului și transportarea unităților armatei române care sunt disponibile.

1. În Cetatea Sevastopol rămân următoarele trupe combative, care după directivele generalului comandant al Corpului de Munte vor fi regrupate după cum urmează:

- Divizia 1 Munte română

- Divizia 2 Munte română, cu trupele combative ale Diviziei 10 Infanterie română

- Divizia 3 Munte română cu trupele combative ale Diviziei 19 Infanterie română

- un regiment de cavalerie din Diviziile 6 și 9 Cavalerie române.

2. Raportul tactic de subordonare a diviziilor române este reglementat la cifra 3 din ordinul Armatei 11 nr.5.

Din punct de vedere disciplinar și în chestiuni de organizare, diviziile române rămân subordonate Corpului de Munte român.

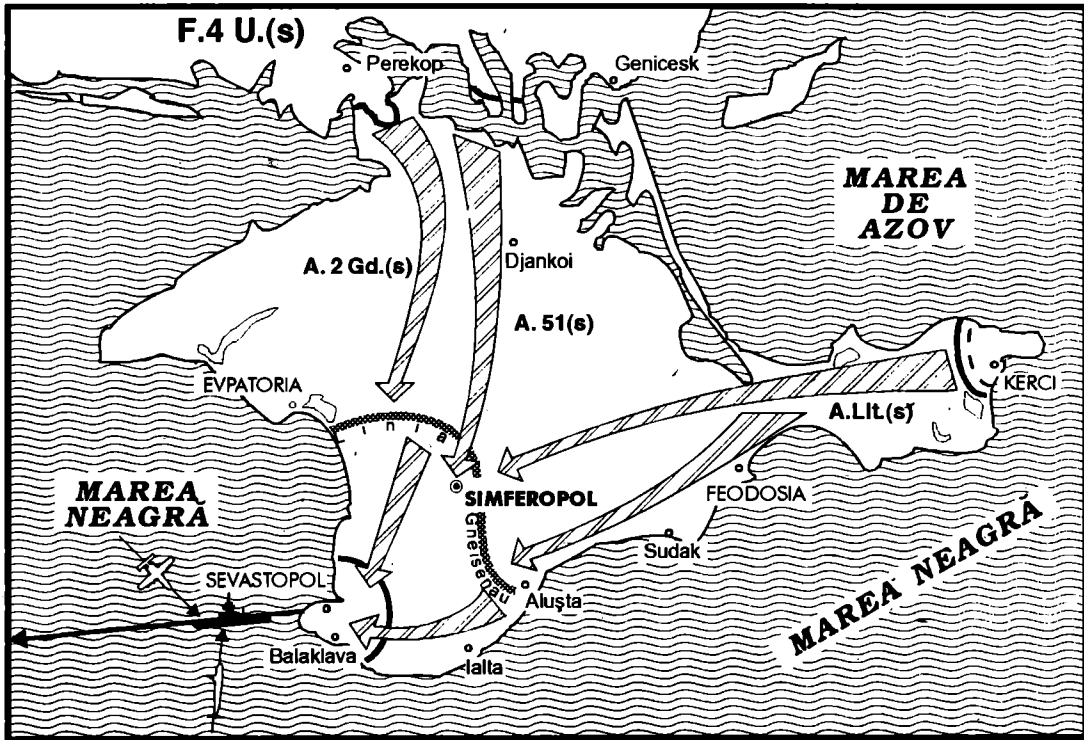
3. a) Trupele combative existente ale Diviziei 10 Infanterie română (infanteriști, artileriști, pionieri, vânători de care, trupe de transmisiuni) vor fi subordonate Diviziei 2 Munte română. Organizarea unităților din Divizia 10 Infanterie română o ordonă Corpul de Munte român.

b) Trupele combative existente ale Diviziei 19 Infanterie române (infanteriști, artileriști, pionieri, vânători care, trupe de transmisiuni) vor fi subordonate Diviziei 3 Munte română. Organizarea unităților Diviziei 19 Infanterie română o ordonă Corpul de Munte.

c) Din trupele combative existente ale Diviziei 6 și 9 Cavalerie române se va forma, după ordine mai amănunțite ale Corpului de Munte, un regiment de cavalerie, constând din două divizioane, astfel încât fiecare divizie română va înființa un divizion de cavalerie. După indicațiile Corpului de Munte ambele divizioane vor fi concentrate sub o comandă de regiment

4. Comandamentul Corpului de Cavalerie cu E.N.I.-urile și trupele de aprovizionare, comandamentele Diviziilor 10 și 19

OFENSIVA SOVIETICĂ ÎN CRIMEEA (aprilie - mai 1944)

Infanterie române, ale Diviziilor 6 și 9 Cavaleric, cu trupele de aprovizionare se va pregăti de către Corpul de Munte român pentru transport.

Caii și autovehiculele existente în afară de autovehiculele de valoare și a cailor de călărie deosebit de valoroși și armamentul (aruncătoare, puști-mitraliere, pistoale automate) vor fi date trupelor combative române care rămân, după instrucțiunile Corpului de Munte român.

Cererea de transport se va înainta imediat armatei de către unitățile ce urmează a fi transportate, prin Corpul de Munte. În cererea de transport, unitățile care urmează a fi transportate, trebuie să fie trecute cu efectivul exact. Transportul lor va fi apoi ordonat de către armată. -General Erwin Jaenecke. (LXI)

Bilanțul primei faze a evacuării pe mare (27 aprilie 1944). De la 14 Aprilie până la 27 Aprilie 1944 s-au evacuat din Crimeea pe calea mării:

A. Ofițeri, subofițeri, soldați români valizi	18 483
Ofițeri, subofițeri, soldați români răniți	2 296
<i>Total</i>	<i>20 779</i>
B. Ofițeri, subofițeri, soldați germani valizi	24 499
Ofițeri, subofițeri, soldați germani răniți	4 995
<i>Total</i>	<i>28 394</i>
C. Ofițeri, subofițeri, soldați slovaci valizi	723
D. Voluntari ruși	15 055
Prizonieri	2 559
Civili evacuați	3 748
<i>Total</i>	<i>21 362</i>
TOTAL GENERAL*	73 058

Personalul a fost adus din Crimeea ambarcat pe navele Marinei române și germane organizate în 25 convoaie escortate.

Pe tot timpul cât a durat această operațiune reacțiunea inamică aeriană și submarină a fost deosebit de violentă.

Convoaiele noastre au fost atacate în intervalul de timp de la 14 - 27 aprilie de:

* Așa cum este lesne de observat totalul de la punctul B și totalul general sunt greșite. Corect ar trebui să fie 29 494 și, respectiv, 72 358.

- 14 atacuri de aviație inamică,
- 12 atacuri de submarine inamice,
- 1 atac de motocanioniere inamice,
- 1 atac de vedete torpiloare inamice.

Pierderile suferite de inamic, în timpul acestei faze se cifrează la:

- 12 avioane doborâte de navele escortoare și navele de transport și aviația de însoțire,
- 2 submarine sigur scufundate,
- 3 submarine avariate,
- 1 vedetă torpiloare scufundată.

Pierderile proprii suferite pe timpul transportului pe calea apei, sunt următoarele:

1. *Personal*

- Circa 500 ofițeri, subofițeri și soldați români și germani pierduți pe timpul atacurilor aeriene, din cauza avariei vasului „Alba Iulia” și a scufundării șleului „Leo”.

- Circa 500 prizonieri și voluntari ruși uciși de bombe de avion cu ocazia repetatelor atacuri asupra vasului „Alba Iulia”.

2. *Material*

a. *Scufundate de aviația inamică:*

- Tancul „Ossag” de 2 790 B.R.T. sub pavilion german, cu 200 tone păcură trimisă la Sevastopol pentru re aprovizionarea distrugătoarelor tip „M”.

- Șleul „Leo”, pavilion german, aducea din Crimeea 800 soldați români și germani și 200 prizonieri. Lovit de bombe de avion în plin și scufundat.

b. *Nave avariate:*

- Vasul „Ardeal”, avariat în portul Sevastopol la 17 Aprilie prin incendiu la bord.

- Vasul „Alba Iulia”, avariat grav la 18 Aprilie în urma a cinci atacuri de aviație de bombardament inamică.

- Vasul „Oituz”, avariat ușor de aviația de bombardament inamică la data de 17 Aprilie 1944.

- Vasul „Danubius” avariat ușor la pupa în urma a patru atacuri de aviație de bombardament inamică.

Toate aceste vase au fost aduse în apele românești și puse în reparație.

c. *Dintre navele escortoare* au fost avariate:

- N.M.S. „Regele Ferdinand I”, avariat la intrarea (în portul) Sevastopol la 23 Aprilie în urma a cinci atacuri de aviație de bombardament inamică. Avariile la tancurile de păcură și ulei au fost ușoare și nu au pus nava în indisponibilitate.

- P.T.A. 404, avariat la 26 Aprilie din cauza vremii rele; înapoiat la Constanța și intrat în reparație.

- P.T.A. 406, avariat la 26 Aprilie în urma a repetate atacuri de aviație inamică; părăsit de echipaj, a fost găsit în zorii zilei de 27 Aprilie și remorcat la Sevastopol de două R.Boot-uri germane în aceeași zi. Adus la Constanța la 7 mai și început repararea.

- K.T.U.J. 103 german, avariat la 23 Aprilie în urma a 8 atacuri de aviație inamică. Nava adusă la Constanța și intrată în reparație.

- K.T.U.J. 104 german, torpilotat la 27 Aprilie la ieșirea (din portul) Sevastopol de vedete torpiloare inamice. Nava a evitat trei torpile și a fost lovită de a patra, care i-a cauzat avarii grave, dar nu i-a compromis flotabilitatea. A fost remorcat la Sevastopol în aceeași noapte. La Sevastopol reparat provizoriu spre a putea fi adus la Constanța. Scufundat la plecarea din Sevastopol prin bombardament de artilerie la 9 mai 1944.

Din totalul personalului evacuat s-a pierdut pe timpul traversării 0,15%.

Din tonajul total angajat în operațiunea de evacuare a Crimeii s-a pierdut circa 3 000 B.R.T., ceea ce echivalează cu o porție de 8%.

Din tonajul sub pavilion român nu s-a pierdut niți un vas. Vasele avariate sunt în reparație. (LXXV, 7-9)

Noua misiune a forțelor maritime române și germane din Marea Neagră (27 aprilie 1944) Am onoare a vă raporta că în ziua de 27 IV a.c. a avut loc la Constanța o convorbire între Amiral German Marea Neagră - viceamiralul (Helmuth) Brinkmann și comandantul Forțelor Navale Maritime - contraamiral Horia Macellariu - după ce primul s-a înapoiat de la raportul Führerului.

Principalele chestiuni care s-au discutat în această convorbire au fost:

1. Din ordinul Führerului, misiunea de evacuare a capului de pod Sevastopol a încetat, mai sunt 3 500 oameni în curs de sosire pe convoaiele plecate, în majoritate români. Noua misiune a marinelor aliate în Marea Neagră este: aprovizionarea cu orice preț a capului de pod cu munițiuni, armament, hrană, combustibil și trupe. Armamentul, atât pentru trupele germane, cât și române este în curs de afluire spre Constanța, primele transporturi au fost împinse în noaptea de 27/28 Aprilie spre Crimeea. Nu se vor aduce de acolo decât răniții și materialul inutilizabil în operațiuni.

Față de această hotărâre militară și politică de a se menține cu orice preț Cetatea Sevastopol, viceamiralul Brinkmann s-a obligat față de Führer de a o executa atâta vreme cât îi va mai rămâne o navă în stare să plutescă. A raportat bunele relații tactice și camaraderesti ce există între Marina de Război germană și Marina Regală română în Marea Neagră.

Misiunea este foarte grea pentru marină dat fiind reacțiunea inamicului de până acum și cea din viitor; de aceea trebuie explicate comandanților, ofițerilor și echipajelor navelor situația nouă și efortul pe care trebuie să-l depună. În privința posibilităților materiale, avem suficient tonaj de transport încât s-a hotărât a se face aprovizionarea cu convoaie întocmite la intervale, compuse din nave mici, ținând în rezervă navele mari de mare și șlepurile de Dunăre, însă având echipajele și combustibilul la bord, gata a fi întrebuințate la ordin și nevoie.

2. Întrucât domnul mareșal Antonescu și subsemnatul am arătat nevoia degajării portului Constanța și întrucât acesta este capul operațiunilor noastre, viceamiral Brinkmann a luat măsuri de evacuare a navelor sale la Varna; în legătură cu aceasta, propun Domniei Voastre ca vasele noastre să rămână în apele românești; cele germane să fie dispersate în apele bulgare (la Varna). În felul acesta s-ar descongesciona portul Constanța.

3. Cu privire la materialul inutil operațiunilor, aflat la Sevastopol, este ordin a fi evacuat în țară. Viceamiral Brinkmann a cerut să intervin la Marele Stat Major pentru a i se da o situație, cât mai curând, a materialului românesc, spre a se putea pregăti tonajul necesar acestor transporturi. Am intervenit la Marele Stat Major care ne-a comunicat că ne va trimite această situație imediat ce o va fi primit de la unitățile respective.

4. Portul Constanța este baza de război a Marinei de Război germane și a Marinei Regale române din Marea Neagră. Efortul care le este impus în împrejurările militare actuale cere ca să lucreze și noaptea fie la încărcări, descărcări sau reparațiuni.

Viceamiralul Brinkmann a cerut să se dea ordine urgente pentru ca activitatea portului să nu fie oprită pe timpul nopții, ci să se continue cu ajutorul unor lumini mici și camuflate de sus, asigurând că prin mijloacele electrice de ascultare ce posedă poate stabili în timp util un atac asupra coastei de vest a Mării Negre, așa încât să se poată stingă luminile înaintea producerii atacului.

În acest sens am dat ordine ca să se lucreze și noaptea, așa cum cere viceamiral Brinkmann.

5. Pericolul submarin pe mare în urma măsurilor și contra-atacurilor noastre a scăzut. În prezent sunt numai două subma-

rine inamice în operațiuni între Crimeea și coasta românească. Alte trei submarine sunt în drum de înapoiere în baze și alte trei vin spre zona de operațiuni. Cu toată această situație favorabilă noi nu trebuie să neglijăm și să ne luăm toate măsurile de apărare antisubmarină a convoaielor și de contraatac al acestui mijloc inamic.

6. Pericolul aerian este foarte mare mai ales în zona Sevastopol pentru că nu ne-au rămas acolo decât două aeroporturi (Sevastopol și Herșones) cu capacitate limitată. Din această cauză convoaiele nu vor fi sub o protecție aeriană convenabilă, iar unele chiar deloc. Această situație va impune echipajelor un nou efort. Va trebui să supleem (suplinim) această lipsă printr-o educație a nervilor și eficiență a armamentului a.a. la nave.

7. Marina de Război germană și Marina Regală română din Marea Neagră formează o unitate indisolubilă în acest război. Că una din ele face la un moment dat mai mult decât alta, aceasta nu importă și nu trebuie să impresioneze. Numai victoria finală contează. De ambele părți trebuie să reîncepem reeducarea (echipajelor) navelor slabe sau slăbite.

8. Marina de Război germană are șase submarine în Marea Neagră; din acestea, trei sunt în reparații și trei în operații. Unul s-a întors în ziua convorbirii la bază din lipsă de combustibil. Al doilea a consumat toate torpilele și a raportat că se înapoiază în bază. Viceamiralul Brinkmann a respins hotărârea comandantului de submarin și i-a ordonat înapoierea în zona de supraveghere până la epuizarea combustibilului pentru că misiunea principală a submarinelor este de a supraveghea flota sovietică în bazele sale Batumi, Poti și Tuapse. Aviația amică nu ne poate da toate informațiile necesare asupra mișcărilor flotei de suprafață inamice. Situația prezentă este următoarea: un submarin în operații, al doilea în drum de înapoiere în zonă, al treilea n-ar putea ocupa postul decât la 1 Mai. Față de acesta viceamiralul Brinkmann a cerut a se împinge „Rechinul” (din misiunea sa de pe coasta turcească) în fața Batumiului pentru a completa rețeaua de observare a flotei inamice. Dată fiind necesitatea știrilor despre flota inamică pentru a putea desfășura legătura noastră pe mare cu Sevastopolul, s-a ordonat submarinului „Rechinul” să ia postul imediat în fața bazei Batumi, netrecând la nord de paralelul 42° până la înlocuirea cu un submarin german, nedepășind astfel termenul hotărât pentru operația inițială.

9. Viceamiralul Brinkmann a expus apoi în linii mari situația frontului din sud-est arătând că evoluția ei este în funcție de inva-

zia inamică în vest și care după datele ce le are se va produce în mijlocul lunii mai.

Atât Führerul, cât și marele amiral Dönitz au arătat toată înțelegerea pentru situația din Marea Neagră și au fost satisfăcuți de contactul strâns și cordial ce există între Marina de Război germană și Marina Regală română și numai prin această înțelegere reciprocă se va putea duce misiunea la bun sfârșit.

În ce privește uscatul, amiralul german a arătat că există un deplin acord între Führer și domnul mareșal Antonescu.

10. Asupra situației Turciei, Führerul nu i-a vorbit nimic, însă această țară se găsește amenințată de ruși, care vor să iasă în Marea Mediterană, de englezi, care doresc închiderea Dardanelor sub controlul lor și de americani, care au interese comerciale și nevoie de aeroporturi în Turcia.

Ordinul de menținere a capului de pod de la Sevastopol are și un sens politic privitor la Turcia. Această grea sarcină apasă asupra celor două marine aliate și numai efortul comun ne va duce la bun sfârșit. Ministru subsecretar de stat pentru Marină, general Nicolae Șova. (LXIII, 44-47)

Corpul de Munte rămâne pe poziții (28 aprilie 1944).

I. Corpul de Munte

După evacuarea în țară a comandamentelor Corpului de Cavalerie, Diviziilor 6 și 9 Cavalerie, Diviziilor 10 și 19 Infanterie, conform ordinului de operațiuni nr.5 al Armatei 17 germane s-a făcut o nouă reorganizare de comandament, astfel:

a) Divizia 1 Munte cu unitățile sale organice.

b) Divizia 2 Munte cu unitățile Diviziei 10 Infanterie (Detașamentul colonel Ardeleanu).

Ambele intră operativ sub ordinele Corpului 49 Armată german.

c) Divizia 3 Munte cu unitățile Diviziei 19 Infanterie (locotenent-colonel Petrișor) intră operativ sub ordinele Corpului 5 Armată german.

d) Detașamentul locotenent-colonel (Mihail) Brăcăcescu format din Diviziile 6 și 9 Cavalerie intră operativ sub ordinele Cetății Sevastopol.

Locotenent-colonel Brăcăcescu s-a prezentat comandantului Cetății Sevastopol, colonel Betz, care i-a ordonat că va intra sub ordinele comandantului Apărării Hersonesului (colonel Hammer), cu misiunea de a apăra litoralul între Bucht Strelitkaia și Stein Bruch, înlocuind trupele germane din această zonă.

e) Corpul de Munte are atribuțiuni din punct de vedere disciplinar și ridicarea forței combative a tuturor unităților

române aflătoare în Cetatea Sevastopol, precum și evacuarea tuturor materialelor și unităților române din Crimeea.

8. În sectoarele unde sunt instalate batalioanele din Divizia 1 și 2 Munte a fost în general liniște, afară de bombardamente obișnuite de artilerie și aviație.

Astăzi am inspectat pe front în linia I: Batalionul 8 Vânători de Munte, Grupul 58 Cercetare și Detașamentul colonel Ardeleanu. Am rămas foarte mulțumit de cele constatate.

II. Divizia 1 Munte

Bombardamente de artilerie și aruncătoare, fără prea mare intensitate.

Recunoașteri și bombardament de aviație. .

Pierderi proprii:

– Morți: 5 trupă și 5 cai

– Răniți: 6 trupă

III. Divizia 2 Munte

Pe front activitate obișnuită de artilerie, brandt-uri și aviație.

Pierderi proprii:

– Morți: 4 trupă

– Răniți: 1 subofițer și 15 trupă (din care 3 de la Detașamentul Ardeleanu și 2 de la Grupul 58 Cercetare)

– Bolnavi: 4 trupă

Material distrus: 1 aruncător 60 mm și 2 pistoale-mitralieră.

IV. Moralul ofițerilor trupei este bun. Comandantul Corpului de Munte, general de corp de armată Hugo Schwab. (LXV)

Generalul Hugo Schwab acuză comandamentul german ! (29 aprilie 1944). Am onoare a vă raporta (generalului E. Jaenecke – *n.n.*) că în ziua de 27 Aprilie a.c. Corpul de Munte a primit următorul ordin radio-cifrat de la domnul general de armată Dumitrescu Petre, comandantul Armatei 3 române: „Din raportul operativ al Grupului de Armate «Ucraina de Sud», dat în seara zilei de 25 Aprilie a.c., rezultă că unitățile române introduse în front la capul de pod Sevastopol în majoritatea lor nu au mai suportat puternicul foc inamic și voința lor de luptă continuă a scădea. Se semnalează că o baterie din Divizia 2 Munte a părăsit fără ordin poziția și s-a deplasat spre port“.

Acest comunicat al Grupului de Armate „Ucraina de Sud“ aruncă o pată de rușine asupra vitejilor și bravilor luptători români care, alături de camarazii lor germani, au luptat și continuă să lupte în Cetatea Sevastopol cu îndârjire și un eroism legendar. Dovada cea mai elocventă este că toate atacurile inamicului au fost respinse cu pierderi enorme pentru inamic, dar și cu pierderi grele în morți și răniți pentru luptătorii români.

Cu atât mai surprinzător este acel comunicat al Grupului de Armate (Ucraina de) „Sud“ care ne acuză că unitățile române introduse în capul de pod Sevastopol în majoritatea lor nu au mai suportat puternicul foc inamic și voința lor de luptă continuă a scade.

Ca unul care am avut dese ocaziuni să constat până în linia I activitatea și acțiunile unităților de luptă române m-am convins că cu toții au un moral foarte ridicat, cu voința fermă de a lupta și de a rezista, de a-și îndeplini până la capăt misiunile lor, iar toți comandanții germani, sub ordinele cărora unitățile noastre române luptă, mi-au afirmat că sunt foarte mulțumiți de modul cum își îndeplinesc datoria ostașii noștri români alături de cei germani și au accentuat cu o deosebită mulțumire sufletească că camaraderia și frăția de arme româno-germană, și în aceste lupte extrem de grele și dârze, este perfectă.

Faptele de arme săvârșite de glorioșii noștri soldați români alături de vitejii camarazi germani pentru apărarea Cetății Sevastopol contra unui inamic infinit superior ca număr și material vor fi înscrise pentru veșnicie cu litere de aur în istoria ambelor popoare.

Față de această situație adevărată, care nu poate fi dezmințită, ne punem întrebarea îndreptățită: Cum era posibil să apară în raportul operativ al Grupului de Armate „Ucraina de Sud“ acea incriminațiune nedreaptă la adresa glorioasei armate române?

Că au fost, în cursul luptelor crâncene ce de peste două săptămâni se duc zi cu zi în apărare pentru Cetatea Sevastopol, unele mici defecțiuni, aceasta nu poate fi un motiv pentru a arunca vina asupra majorității unităților române că nu și-ar fi făcut datoria. Aceste mici defecțiuni nu s-au produs numai la unele subunități române, dar și, deopotrivă, la unele subunități germane, așa cum mi-au fost aduse la cunoștință de diferiții comandanți germani, de însuși domnul general Sixt, comandantul Diviziei 50 și de domnul general (Rudolf) Konrad, comandantul Corpului 49 Armată, în cadrul căruia luptă aproape totalitatea ostașilor români.

Pentru îndreptarea cât mai grabnică a nedreptății ce s-a făcut prin comunicatul Grupului de Armate „Ucraina de Sud“, pentru prestigiul și onoarea ostașilor români, care sub ordinele Armatei 17 au luptat cot la cot cu glorioșii ostași germani într-o frăție de arme neîntrecută – în Cuban, în Crimeea și acum în Cetatea Sevastopolului – cu o bravură și cu o vitejie fără preget pentru cauza comună și victoria finală a ambelor noastre popoare, ca cel mai vechi ofițer al armatei române din Cetatea Sevastopol, am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune:

- Pentru anularea imediată din raportul operativ al Grupului de Armate „Ucraina de Sud“ a acelei părți prin care unitățile noastre române sunt acuzate că nu-și îndeplinesc datoria în apărarea pentru Cetatea Sevastopol.

- Armata 17 este rugată a da un ordin de zi prin care să se glorifice faptele de arme săvârșite de unitățile române în apărarea Cetății Sevastopol și contribuția lor în reușita acestei apărări.

- Armata 17 este rugată a interveni ca în comunicatele zilnice ale M.C.G german, în apărarea pentru Cetatea Sevastopolului să se citeze și contribuția unităților noastre române în această apărare.

Totodată, am onoare a raporta următoarele:

Grație unităților Corpului de Munte, cu Diviziile 1,2 și 3 Munte, care au ocupat din timp, conform ordinului dv., poziția principală de rezistență a Cetății Sevastopolului, inamicul n-a putut intra în Cetatea Sevastopol o dată cu trupele germano-române în retragere dinspre Sivaș și Kerçi.

Trupele Corpului de Munte au fost deci aceleași care au primit și au oprit primele atacuri inamice asupra poziției principale de rezistență a Cetății Sevastopolului, înlesnind astfel intrarea trupelor germano-române în Cetatea Sevastopolului și organizarea apărării ei.

Acest fapt de o importanță covârșitoare pentru apărarea Cetății credem că ar trebui să fie și el relevat în mod deosebit.

Mai avem onoare a raporta că părți din Corpul de Munte, de la Diviziile 1 și 2 Munte, lăsate în apărarea coastei, între Otusî și Baidari, au acoperit pe toată lungimea șoselei de la Otusî și până la Sevastopol, în zilele de 13, 14 și 15 Aprilie, retragerea Corpului 5 Armată pe șoseaua de coastă Feodosia-Sevastopol. Grație siguranței și acoperirii retragerii Corpului 5 Armată pe șoseaua de coastă Feodosia-Sevastopol făcută de unitățile din Diviziile 1 și 2 Munte, Corpul 5 Armată german a putut nestingherit să-și urmeze retragerea pe această șosea și să intre fără pierderi în Cetate. Dar aceasta nu s-a putut face decât cu sacrificiu și pierderi enorme ale unităților Diviziilor 1 și 2 Munte, în special în zilele de 13-15 Aprilie a.c. la nord de Alușta, unde timp de două zile Batalioanele 7 și 23 Vânători de Munte, precum și Divizionul 3 din Regimentul 4 Artilerie au rezistat și s-au sacrificat în întregime, contra unui inamic covârșitor în număr, pentru a acoperi retragerea și a ultimului element din Corpul 5 Armată german la vest de Alușta.

Cu toate că Corpul 5 Armată german a dat asigurări că cele două batalioane și divizionul de artilerie, după îndeplinirea

misiunilor, vor fi imbarcate în șase M.F.P.-uri aflate la Alușta și că această operațiune se va face prin grija și pe răspunderea colonelului Hartung, comandantul pionierilor Corpului 5 Armată și care ar fi avut ordin să plece cu ultimul M.F.P., colonelul Hartung nu a așteptat și nu a luat măsuri convenite ca Batalioanele 7 și 23 Vânători de Munte și divizionul de artilerie, imediat după retragerea lor spre Alușta, să fie imbarcate și îndreptate spre Balaklava; ba mai mult, n-a acceptat propunerea colonelului Pandelescu să tragă toate șase M.F.P.-urile la mal pentru a înlesni imbarcarea cât mai rapidă a unităților noastre în curs de retragere la Alușta. Colonelul Hartung a plecat de la Alușta fără a imbarca unitățile noastre, în retragere spre Alușta, lăsându-le în voia soartei cu toate că știa foarte bine că numai prin imbarcarea acestora pe vase puteau fi transportate la Balaklava.

Afară de aceasta ariergarda Corpului 5 Armată n-a rămas în zona Alușta pentru a acoperi retragerea unităților noastre spre Alușta și imbarcarea lor în M.F.P.-uri.

În cazul că măsurile aceste erau luate, unitățile noastre române care acopereau cum nu se poate mai bine retragerea Corpului 5 Armată puteau fi retrase la timp spre Alușta sub protecția ariergărzii Corpului 5 Armată, lăsat la Alușta până la imbarcarea unităților noastre române în M.F.P.-uri, după care și ariergarda Corpului 5 Armată – fiind motorizată, iar distrugerile pe șoseaua Alușta–Ialta complet pregătite și încărcate de pionierii noștri – putea să se retragă pe șoseaua Alușta–Ialta complet nestingerit, pentru că se putea odată cu retragerea și distruge toate podurile și construcțiile de artă pe toată lungimea șoselei fără nici o pierdere de timp. Din motive necunoscute; s-a ordonat ca distrugerile să nu se mai facă, iar amorsarea să fie scoasă din încărcături.

Am onoare a vă ruga să binevoiți a ordona o cercetare pentru a stabili vinovățiile care au provocat pierderea în întregime a două batalioane de vânători de munte și a unui divizion de artilerie.

În concluzie:

Raportul de față are scopul de a pune în adevărata lumină faptele de arme glorioase și pline de sacrificii ale unităților române, care, alături de vitejii camarazi germani, le-au săvârșit în tot timpul cât unitățile noastre române au luptat sub ordinele Armatei 17 germane și în special de când s-a început retragerea de la Sivaș și de la Kerçi.

Meritul unităților române în apărarea Crimeii în ultimele 6 luni și în ultimul timp în apărarea Cetății Sevastopol este după

părerea noastră indiscutabil și suntem încredințați că va fi recunoscut și de comandamentul german; cerem, chiar aceasta în amintirea miilor și miilor de români căzuți pentru cauza comună și cerem aceasta pentru glorificarea faptelor de arme pline de eroism săvârșite de bravii ostași români alături de vitejii camarazi germani.

Am onoare a vă ruga să binevoiți a lua toate măsurile pentru satisfacerea în întregime a cererilor noastre juste de mai sus, iar toți ostașii români care luptă sub conducerea dumneavoastră înțeleaptă și eroică vă exprimă prin mine întregul lor devotament făcându-ne datoria ca și până acum cu aceeași bravură, cu aceeași vitejie și spirit de sacrificiu.(...) General de corp de armată Hugo Schwab. (LXVI)

Marele Stat Major îl susține pe generalul Hugo Schwab (5 mai 1944). Secția a 3-a apreciază că cererile făcute de domnul comandant al Corpului de Munte sunt foarte juste și că trebuiesc susținute și de Marele Stat Major.

Să se insiste, în special, pentru facerea anchetei arătată la punctul „b” (stabilirea vinovaților pentru pierderea Detașamentului Alușta - *n.n.*) și să ceară rezultatul.

Nu trebuie să ne mulțumim numai cu promisiuni, care rămân fără rezultat. Cităm cazul podului de la Moghilev, pentru care nu s-a primit răspuns nici până în prezent și cazul batalioanelor de lucrători care au fost puse la dispoziția Grupului de Armate „Sud” de care nu se știe încă nimic, cu toate intervențiile făcute. Șeful Secției Operațiilor din Marele Stat Major, colonel (Paul) Leonița. (LXVII, 302)

Generalul Ferdinand Schörner respinge acuzațiile românești (7 mai 1944). Referitor la raportul operativ al Grupului de Armate „Ucraina de Sud” din 24 IV 1944, grupul de armate comunică următoarele:

Grelele lupte din Crimeea au dus natural la o scădere a valorii combative atât la unitățile germane, cât și la cele române. Armata 17 era obligată să raporteze aceste chestiuni. Extrasul din raportul operativ din ziua de 24 IV 1944 a prezentat o imagine falsă prin aceea că fiind scos (extras) din ansamblul tuturor rapoartelor primite și transmise mai departe a putut da naștere la impresia că asemenea constatări au fost făcute numai la unitățile române.

Comandantul Armatei 17 a raportat însă că pe lângă simptomele de slăbiciune stabilite există, pe de altă parte, și fapte

de o vitejie exemplară comise de trupele române, care se întreceau cu cele ale camarazilor germani în apărarea pozițiilor lor față de asalturile extraordinar de puternice ale inamicului. Armata 17 a exprimat acest lucru și în numeroasele ei rapoarte, între altele în rapoartele operative din zilele de 19 IV, 22 IV, 24 IV, 5 V și 6 V 1944.

Pe baza acestor rapoarte au avut loc citări referitoare la vitejeasca conduită a trupelor române în comunicatul Comandamentului de Căpetenie al armatei germane.

Grupul de Armate propune ca, după încheierea luptelor din Crimeea, acum, în interesul camarazilor germani și români care continuă a sta în fața inamicului, precum și avându-se în vedere marile misiuni care ne mai stau încă în față să se renunțe de a se urmări mai departe această chestiune.

De asemenea, se propune a se încheia (închide) cercetările referitoare la stabilirea vinovăției în ceea ce privește pierderea Batalioanelor 7 și 23 Vânători de Munte, precum și a Divizionului III din Regimentul 4 Artilerie român, mai ales că rapoartele aflate la grupul de armate, referitoare la această chestiune, prezintă cu totul altă desfășurare a evenimentelor de atunci, decât aceea redată de generalul de corp de armată Schwab în raportul său.

Pentru aceste motive, grupul de armate crede că continuarea urmăririi acestor chestiuni ar duce numai la discuțiuni de prisos și care ar putea să stingherească foarte buna înțelegere reciprocă. General (Ferdinand) Schörner. (LXIX)

Generalul Schwab nu este mulțumit (21 mai 1944).

Am onoare a vă raporta că la raportul nostru nr. 30 337 din 29 aprilie 1944 pe care l-am înaintat domnului general comandant al Armatei 17 germane, precum și într-un exemplar și dv., am primit în ziua de 8 V 1944 cu ordinul nr. 2303 următorul răspuns de la Armata 17 germană:

„Convorbirea avută cu privire la scăderea forței de luptă și a voinței de luptă a trupei a dat rezultat că armata a fost silită să raporteze că în urma luptelor grele de retragere a urmat scăderea voinței de luptă atât a formațiunilor de luptă germane, cât și române.

Prin aceasta nu s-a subestimat în nici un fel aliatul român, pe care armata a știut să-l prețuiască în mod deosebit în timpul îndelungat de luptă comună.

Recunoștința faptelor de arme deosebite ale trupelor române a fost raportată totdeauna de armată forurilor ei superioare“.

Răspunsul acesta dat de Armata 17 germană nu ne poate mulțumi pe deplin pentru următoarele motive:

- În raportul operativ al Grupului de Armate „Ucraina de Sud”, dat în seara zilei de 25 IV 1944, am fost acuzat că unitățile române, introduse în front la capul de pod Sevastopol în majoritatea lor, nu au mai suportat puternicul foc inamic și voința lor de luptă continuă a scădea.

Prin urmare, reieșea din acel raport operativ că numai unitățile române și anume în majoritatea lor au fost acelea ce ar fi arătat slăbiciune în luptă; că și unitățile germane ar fi arătat aceleași defecțiuni nu s-a pomenit în acel raport.

Adevărul este același pe care l-am arătat în raportul nr. 30 337 către Armata 17 germană și că învinuirile aduse bravelor noastre trupe, care în situațiuni excepțional de grele au rezistat și au oprit toate atacurile inamice, sunt cu totul nedrepte; pentru aceea am și cerut anularea imediată a aceluia raport operativ al grupului de armate.

Această anulare nu ne-a fost încă adusă la cunoștință.

Am onoare a vă ruga să binevoiți a interveni la Grupul de Armate („Ucraina de) Sud” pentru a ne satisface imediat această cerere pentru că nici un moment nu mai putem să rămânem încărcăți cu această acuzație atât de gravă și în același timp în totul nedreaptă.

Tot în același raport am cerut Armatei 17 germane să ordone o cercetare pentru a stabili vinovățiile care au provocat pierderea Batalioanelor 7 și 23 Vânători Munte și a două baterii din Regimentul 4 Artilerie la nord de Alușta în ziua de 15 IV 1944.

În ziua de 5 V 1944 am fost chemat la domnul general Allmendinger, fostul comandant al Corpului 5 Armată și care în ziua de 3 V 1944 a luat comanda Armatei 17 germane.

Cu această ocazie, domnul general Allmendinger a discutat cu mine și chestiunea raportată în raportul de mai sus, cu privire la pierderea celor două baterii și două batalioane vânători munte la nord de Alușta.

Eu am susținut cele ce am arătat în acel raport și anume că principalul vinovat este colonelul Hartung, comandantul pionierilor Corpului 5 Armată, care nu a așteptat și nu a luat măsurile convenite ca Batalioanele 7 și 23 Vânători Munte și cele două baterii, imediat după retragerea lor spre Alușta, să fie imbarcate și îndreptate spre Balaklava.

De asemenea, și ariergarda Corpului 5 Armată german n-a dat concursul retragerii celor două batalioane la Alușta, ci a plecat încă la ora 11 de la Alușta spre Ialta, lăsând în voia soartei cele două batalioane.

Domnul general Allmendinger mi-a citit un raport al colonelului Hartung, prin care acesta arăta că a așteptat sosirea batalioanelor din Alușta până pe la ora 14,00, dar la această oră făcându-și apariția în orașul Alușta primele elemente bolșevice și fiind primit cu focuri, a crezut că batalioanele s-au retras în altă parte și nu vor mai sosi la Alușta și a fost nevoit să plece.

Domnul general Allmendinger a acuzat pe colonelul Pandelescu, comandantul Grupului 5 Vânători Munte, care a stat la Alușta în loc să se intereseze de situația Batalionului 7 Vânători Munte și că acesta ar fi avut marea vină că nu a condus lupta în retragerea batalionului.

Este adevărat că colonelul Pandelescu are vina că față de situația inamică care devenea amenințătoare atât pentru Batalionul 23 Vânători de Munte, cât și pentru Batalionul 7 Vânători de Munte nu a luat măsurile convenite să conducă lupta în retragerea Batalionului 7 Vânători Munte spre Alușta după care să-l îmbarce, însă cel puțin aceeași vină se impută colonelului Hartung, care a avut ordin precis de la domnul general Allmendinger să aștepte retragerea Batalioanelor 7 și 23 Vânători Munte în Alușta să le îmbarce, după care el ultimul să plece.

Din raportul căpitanului Oprișor din Batalionul 7 Vânători Munte, care cu două grade inferioare a scăpat, rezultă că grosul batalionului, către orele 12,00, s-a retras dinspre Șumî spre Alușta și trecând șoseaua la circa doi kilometri vest Alușta s-a îndreptat spre sud-vest, ajungând la ora 15,30 pe șoseaua Alușta, Ialta, la circa 8 km sud-vest Alușta.

Prin urmare, nici colonelul Hartung și nici colonelul Pandelescu n-au luat vreo măsură pentru că batalioanele în retragere spre Alușta să fie imediat dirijate la locurile de îmbarcare.

De asemenea, nici ariergarda Corpului 5 Armată nu a rămas în zona Alușta pentru a proteja retragerea celor două batalioane până la îmbarcare, ci a plecat încă de la orele 11,00 de la Alușta spre Ialta.

În consecință, vinovați pentru pierderea celor două batalioane și celor două baterii sunt colonel Hartung, comandantul ariergărzii Corpului 5 Armată, precum și colonel Pandelescu.

Am onoare a vă ruga să binevoiți a interveni la Grupul de Armate („Ucraina de) Sud“ pentru a fi trași la răspundere atât colonelul Hartung, cât și comandantul ariergărzii Corpului 5 Armată.

În ceea ce privește pe colonelul Pandelescu, acest comandament va dispune completarea cercetărilor și în consecință luarea măsurilor contra ofițerului. Comandantul Corpului de Munte, general de corp de armată Hugo Schwab. (LXVIII)

Mareșalul consideră incidentul închis (28 iunie 1944). La nr. 674 360 din 21 VI 1944, referitor la defectiunile produse la unele unități române din Crimeea;

Am onoarea a transmite mai jos rezoluția domnului Mareșal:

„Să se închidă incidentul. Numai timpul și cercetătorii de mâine vor putea scoate în relief cu imparțialitate și greșelile și calitățile fiecăruia din noi și a tuturor“. (LXX)

Ultimele lupte la Sevastopol (1-7 mai 1944).

a) Divizia 2 Munte:

- În această perioadă inamicul a executat cele mai viguroase atacuri tot în sectorul trupelor Diviziei 2 Munte.

Efortul principal inamic s-a accentuat în lungul văii Belbek, spre cota 104,5 care bara direct această vale.

Numeroasele atacuri inamice executate zi și noapte au fost oprite și respinse cu mari pierderi pentru inamic.

În această perioadă inamicul a executat masive pregătiri de artilerie de la o oră până la 3-4 ore și chiar mai mult, după care apoi au dezlănțuit atacuri, dar fără succes.

Aviația de bombardament și de asalt inamice au adus un aport foarte mare în pregătirea atacurilor.

- Numai bravura și tenacitatea trupelor au păstrat cu orice preț poziția de rezistență.

- Au fost zile când majoritatea răniților români și germani au fost loviți numai de schije de obuze, bombe și brandturi.

b) Divizia 1 Munte:

- De la 1-5 Mai inamicul a executat numai acțiuni de recunoaștere și atacuri fără prea mare importanță

- În ziua de 6 Mai 1944 inamicul a executat în dimineața zilei un atac puternic pe tot frontul cu intensitate mai mare la centrul Diviziei 1 Munte, reușind să pătrundă în unele părți din poziție.

Acest atac a fost puternic pregătit de inamic cu artilerie și însoțit cu valuri succesive de aviație de asalt.

Către orele 14,30 inamicul reia atacul pe tot frontul.

Grație rezistenței dârze a trupelor și grație intervenției prompte a unităților de rezervă și contraatacuri, inamicul a fost respins și aruncat din poziția de rezistență.

- Majoritatea răniților au fost tot din cauza schijelor de bombe și obuze.

c) Divizia 3 Munte:

- Cu majoritatea trupelor se găsea înapoia poziției de rezistență a capului de pod Sevastopol la lucrări de organizarea terenului, lăsând în poziția I numai Batalionul 22 Vânători Munte.

În ziua de 7 Mai a ocupat poziția intermediară Nikolaevka cu Batalioanele 5, 12 și 21 Vânători Munte, care se găseau între poziția de rezistență și poziția Hersones.

d) Am inspectat (general Hugo Schwab - *n.n.*) pe front, în linia I, Diviziile 1, 2, 3 Munte și Detașamentul colonel Ardeleanu.

Am rămas foarte mulțumit de modul cum luptă trupele române. (XLIX, 21-23)

Un episod dramatic: uciderea cailor (2 mai 1944). La ordinul dv. nr. 672.068 din 1 Mai, radiocifrat, am onoare a raporta:

- imediat la primirea ordinului dv. m-am prezentat la Armata (17) unde am intervenit în sensul ordinului dv. pe lângă șeful de stat major al armatei, generalul Lander, în lipsa domnului general Jaenecke care încă nu s-a înapoiat de la eșalonul superior dintr-o misiune ordonată.

Rezultatul intervenției a fost că evacuarea mijloacelor auto este în funcție de posibilitățile de transport maritime, care sunt foarte reduse, generalul Lander comunicându-mi însă că, în raport cu mijloacele de transport disponibile pentru evacuarea mijloacelor auto, armata va avea grijă ca transportul mijloacelor auto române să fie privilegiat față de transportul mijloacelor germane.

Raportăm, totodată, că încă de mai multe zile am cerut stăruitor pe lângă Armata 17 să accelereze transportul mijloacelor auto române în țară, cerând imediata evacuare a 34 autovehicule speciale, după care să urmeze imediat o a doua tranșă de 248 autovehicule.

În afară de acestea se mai găsesc asupra unităților luptătoare un număr de 73 de autovehicule necesare unităților din luptă.

Conform ordinului Armatei 17, o dată cu intrarea unităților în cetate toți caii, afară de un număr strict necesar pentru nevoile de aprovizionare, trebuiau uciși din cauza lipsei de hrană și apă pentru că atunci era prevăzută o evacuare imediată după retragerea trupelor în Cetate.

Astfel că nu au mai rămas în Cetate, la unitățile române, decât un număr de 1 128 cai, dar și aceștia, precum mi-a comunicat generalul Lander, nu vor putea fi evacuați din cauza lipsei mijloacelor de transport, avându-se în vedere că evacuarea mijloacelor auto este pe primul plan.

Imediat după sosirea domnului general Jaenecke mă voi prezenta și la domnia sa pentru a face toate intervențiile și de-

mersurile pentru executarea ordinului domniei voastre. Comandantul Corpului de Munte, general Hugo Schwab. (LXXI, 41-42)

Batalionul 16 Vânători de Munte mai are puterea să se distingă (5 mai 1944). La *Divizia 1 Munte română/Divizia 336 Infanterie germană* inamicul a desfășurat o intensă activitate de cercetare și a executat puternice trageri de artilerie. Un atac inamic în forță de două companii în stânga Batalionului 1 Vânători de Munte a fost oprit prin foc, iar un alt atac, pe frontul Batalionul 4 Vânători de Munte către B. Stellenberg și Busenberg, a fost respins după lupte schimbătoare.

La *Divizia 2 Munte/Divizia 50 Infanterie germană*, după un bombardament violent de aviație și artilerie, inamicul a atacat la ora 10,30 în sectoarele Batalionului 8 Vânători de Munte și 1 batalion german, la cota 104,5 și Olberg, reușind să pătrundă în poziție la nord-est de cotă 104,5 și Olberg.

După o oră și jumătate, inamicul a atacat și în sectoarele Bunkerberg și B. Stellenberg, reușind să pătrundă în poziția Batalionului I/686 german, extinzându-și atacul către sud-vest.

Un alt atac, dirijat de la nord spre Bunkerberg, a fost respins prin contraatac de Batalionul 16 Vânători de Munte + Escadronul 2 Vânători Călări + Compania Cercetare din Batalionul 8 Vânători de Munte.

Este de notat eroismul cu care acest batalion a dominat situația excepțional de grea, atrăgându-și laudele și felicitările comandantului regimentului german, căruia îi era subordonat, precum și ale generalului Hagemann, comandantul Diviziei 336 Infanterie germană.

Inamicul a mai atacat și în sectoarele Batalioanelor 9 și 10 Vânători de Munte, fiind însă respins. (XXX, 19)

Retragerea în poziția din Capul Hersones (7-9 mai 1944). În acest timp, trupele Diviziei 1 și Diviziei 2 Munte au fost retrase de pe poziția de rezistență.

S-a ocupat poziția Hersones cu batalioanele puse sub comanda Diviziei 1 Munte.

a) *Divizia 2 Munte:*

- În noaptea de 7/8 Mai unitățile Diviziei 2 Munte s-au retras de pe poziția de rezistență a Cetății Sevastopol direct în zona de adunare a diviziei, în spatele poziției Hersones, pe baza ordinelor primite de la Corpul 49 Armată german.

- Linia Severnaia Bucht - Sapun Gora era ținută de trupele germane.

- Din zona de adunare, Divizia 2 Munte a trimis Grupul 5 Vânători de Munte cu Batalioanele 9 și 10 Vânători de Munte la dispoziția Diviziei 1 Munte pentru ocuparea poziției Hersones.

Restul unităților diviziei s-au regrupat în vederea îmbarcării și evacuării pe apă.

În seara de 8 Mai s-a evacuat comandamentul Diviziei 2 Munte din ordinul Armatei 17 germane.

- Toate porturile și aeroporturile erau bătute continuu, zi și noapte, cu artileria de toate calibrele și cu aviația de bombardament, făcând astfel ca îmbarcarea să se execute chiar sub focul inamic și numai pe apă.

b) *Divizia 1 Munte:*

Trupele Diviziei 1 Munte au fost retrase de pe poziția de rezistență a Cetății Sevastopol tot în noaptea de 7/8 Mai 1944 în vederea ocupării poziției Hersones.

Retragerea trupelor din contact cu inamicul s-a executat în cele mai bune condițiuni fără ca inamicul să simtă această retragere.

- În ziua de 8 Mai, Divizia 1 Munte a ocupat poziția Capului de pod Hersones cu următoarele trupe: Grupul 2 Vânători de Munte (Batalioanele 1, 3 și 4 Vânători Munte + Compania Aruncătoare 120 mm + 1 pluton anticar 50 mm) toate de la Divizia 1 Munte.

Restul trupelor Diviziei 1 Munte aflate în sectorul Diviziilor 98 și 73 germane a rămas încă pe poziția de rezistență a Cetății Sevastopol:

- Grupul 5 Vânători de Munte (Batalioanele 9 și 10 Vânători Munte, ambele de la Divizia 2 Munte);

- Divizionul 2 din Regimentul 6/9 Cavalerie (al Diviziilor 6 și 9 Cavalerie) ce a fost dat în locul unui batalion de la Divizia 3 Munte, care n-a mai venit, fiind întrebuintat în sectorul C. 5 Armată german.

Ca artilerie era numai un divizion a.a. german, restul artileriei urma să vină după retragerea trupelor germane de pe poziția de rezistență a Cetății Sevastopol.

- Poziția Hersones a fost gata de luptă în seara zilei de 8 Mai 1944.

- Inamicul a început bombardarea cu artilerie de toate calibrele și cu aviație încă din seara zilei de 8 Mai 1944. În seara de 9 Mai inamicul a rupt poziția de rezistență a Cetății în sectorul C. 5 A. german și înaintează pentru a lua contactul cu poziția Hersones.

- În această acțiune de retragere a Diviziilor 73 și 98 germane, Batalioanele 2 și 24 Vânători de Munte, care se găseau în

luptă împreună cu aceste divizii germane, au suferit pierderi foarte mari.

– Corpul 49 german a dispus ca resturile celor 4 divizii germane ce se retrăgeau de pe poziția de rezistență să se suprapună peste dispozitivul trupelor Diviziei 1 Munte din poziția Hersones.

– Apărarea capului de pod Hersones trece în sarcina C. 49 german, care ia în subordine și unitățile Diviziei 1 Munte.

c) Divizia 3 Munte:

– La 8 Mai trupele Diviziei 3 Munte au ocupat poziția intermediară din zona Nikolaevka pe baza ordinului C.5 A. german nr. 1127 din 7 Mai 1944.

– La 9 Mai, inamicul rupând frontul C. 5 A. german de pe poziția de rezistență, a înaintat, respingând către vest trupele germane care s-au suprapus peste trupele Diviziei 3 Munte din poziția intermediară.

Inamicul a atacat apoi poziția intermediară Nikolaevka, întrebunțând și care de luptă și după atacuri repetate a străpuns și această poziție silind astfel trupele Diviziei 3 Munte și (cele) germane să se retragă luptând către poziția Hersones.

Pe timpul nopții de 9/10 Mai unitățile Diviziei 3 Munte (Grupul 6 Vânători Munte cu Batalioanele 5, 12 și 21 Vânători Munte) au avut ordin să formeze avanposturile poziției de la Hersones. (LXIX, 23–24)

În sfârșit, ordinul de evacuare ! (9 mai 1944). În cursul nopții de 8/9 Mai s-a primit ordinul de a se evacua, în întregime, capul de pod Sevastopol. În ziua de 9 V situația a continuat să se agraveze. La aripa de sud, inamicul a continuat atacurile sale, cucerind Windmühlenhöhe, Sattelhöhe, Hof Nikolaevka și Weingut Nikolaevka.

La aripa de nord, atacul inamic a fost oprit la nord de Hof Nikolaevka și Weingut Nikolaevka.

Către seară se rezista pe pozițiile de la Hersones, care sunt în curs de organizare de către forțele de siguranță române ce se află acolo și părți din grupurile de luptă germane retrase din pozițiile de la Nikolaevka.

Aeroportul de la Hersones a fost anihilat de către aviația de luptă inamică.

Inamicul se menține de-a lungul întregului front aproape de pozițiile de la Hersones. (XXX, 35)

Evacuarea pe mare este reluată (9 mai 1944) . Situația inamicului. În cursul nopții de 8/9 Mai inamicul a reluat ofensiva la capul de pod Sevastopol, reușind a străpunge liniile germano-

române de la nord și a ține sub focul tuturor armelor grele și ușoare portul Sevastopol. De la 9 Mai portul interior Sevastopol de la baia Carantinei este interzis pentru toate tipurile de nave.

Convoaie. În cursul zilei se ordonă evacuarea restului trupelor din capul de pod Sevastopol. În consecință, se dirijează toate convoaiele spre Sevastopol.

Ora 00,30. Canonierele N.M.S. „Căpitan Dumitrescu“, N.M.S. „Sublocotenent Ghiculescu“ pleacă de la Sevastopol spre Constanța; pierd legătura cu convoiul K.T. 18 cu care urmau să vină. Li se ordonă să ralieze convoiul „Totila“–„Teja“ și să-l escorteze spre Sevastopol.

Canonierele raportează că au câte 50 răniți grav la bord; se lasă să continue drumul spre Constanța.

În dimineața zilei artileria inamică scufundă la intrarea portului Sevastopol vasul sub pavilion german „Prodromos“. U.J. 104 este lovit de bombe și pus pe uscat. Remorcherul „Günther“, șlepul „Basarabia“ și U.J. 2313, scufundate de artileria inamică.

Șlepul „Var“ și U.J. B.W.01, puțin după plecare, au fost atacate de aviația și artileria inamică și scufundate. U.J. 2314, greu avariat, încearcă să ajungă la Constanța cu mijloace proprii.

În dimineața zilei recunoașterea inamică prinde convoiul K.T. 18, cele 2 canoniere și un convoi de M.F.P.-uri.

Ora 06,00. Intră la Constanța convoiul „Lobau“ cu „Budapesta“ la remorcă, 2 K.F.K., 3 M.F.P., P.T.A. 406; R.Boot 209 la remorcă cu R.Boot 197.

Ora 10,36. Un submarin inamic, surprins la suprafață în careul 1426, este atacat de un „H. 111“. Rezultatul nu a putut fi observat.

Ora 17,30. Convoiul de M.F.P. plecat la 8 Mai din Sevastopol în drum spre Constanța este atacat de 7 avioane în picaj cu 30 bombe, fără rezultat

Ora 18,00. Pleacă de la Constanța spre Sevastopol convoiul german „Geiserich“, „Theben“, escortat de 3 M.F.P. și 2 K.F.K.

Ora 20,00. Pleacă de la Constanța spre Sevastopol convoiul „Helga“ – „Tissa“, „Danubius“, escortat de N.M.S. „Locotenent comandor Stihii“, „Rosita“, 4 M.F.P. și „Grafenau“.

Ora 20,30. Pleacă de la Sevastopol spre Constanța convoiul „Lola“ – „Durostor“, escortat de U.J. 106 și 2 R. Boot, cu trupe evacuate.

Se ordonă N.M.S. „Regina Maria“ să ralieze acest convoi, să-l escorteze la Constanța, lăsându-se convoiul „Teja“–„Totila“ să se apropie cu cele 2 R.Boot de coastă, considerându-se mai necesară escortarea mai puternică la un convoi încărcat și urmând a se întări convoiul „Teja“ cu alte mijloace.

Pleacă de la Sevastopol încărcat cu trupe un convoi de 4 M.F.P., 3 G.Boot, 7 F.W. 2, „Amzel“, escortate de vasul 19, o R.Boot și 2 K.F.K. Vasele de escortă aduc de asemenea trupe evacuate.

Ora 22,00. Convoiuil „Lobau“, R.A.54, 2 K.F.K. și 3 M.F.P. pleacă spre Sulina. În zona Sf.Gheorghe urmează să ralieze convoiul „Oituz“, „Iohana“ pe care să-l escorteze spre Sevastopol.

Ora 22,25. Pleacă de la Constanța către Sevastopol convoiul „Dresden“ cu 3 K.F.K. pe la Sf. Gheorghe, unde se întâlnesc cu 13 șalupe de pionieri

Ora 23,50. Pleacă convoiul „România“, K.T. 25, 26 escortat de N.M.S. „Regele Ferdinand“ și K.T. 110. (LXXIV, 8)

Adio, Crimeea ! (10 mai 1944). În această perioadă de timp se cuprind operațiunile din capul de pod Hersones și continuarea evacuărilor pe apă, după cum urmează:

1. Comandamentul Corpului de Munte împreună cu comandamentul Diviziei 3 Munte s-au îmbarcat și s-au transportat pe apă, la Constanța, pe baza ordinului Armatei 17 germane.

2. *Divizia 1 Munte.* În ziua de 10 Mai 1944:

– Inamicul a luat contact strâns cu trupele de pe poziția capului de pod Hersones; întreaga adâncime a poziției, până la plajele de îmbarcare, era bătută continuu de focurile de artilerie de toate calibrele și de armamentul greu al infanteriei.

– În aceeași zi s-a produs un atac inamic puternic însoțit de care de luptă în sectorul Batalioanelor 1,3 și 9 Vânători de Munte.

Datorită rezistenței dârze a trupelor, atacul inamic a fost respins, iar carele de luptă care pătrunseseră în poziție au fost distruse.

La căderea serii poziția Hersones era intactă.

În cursul zilei de 10 Mai vasele de transport nu au putut sosi din cauză că Marea Neagră era agitată. (LXIX, 25)

Zi grea pentru marină (10 mai 1944). *Situația inamicului.* Sub presiunea forțelor inamice, orașul Sevastopol este evacuat în noaptea de 9/10 Mai, trupele proprii retrăgându-se spre Hersones. Îmbarcarea trupelor se face din băile Strelitkaia, golful Kraklaia, Kamișevaia și Kasatska, sub un puternic bombardament de artilerie și aviație.

Activitatea aviației inamice. Explorarea și recunoașterea foarte activă, descoperind toate convoaiele.

Bombardamente. 10 Mai, ora 05,22, convoiul „Totila“ a fost atacat lângă capul Hersones de 20 avioane de bătaie, detalii lipsesc.

Activitatea navală inamică. 9 Mai, la 2 Mm sud-est Constanța, semnalat un submarin. Trimis U.J. pentru vânatoare.

10 Mai, ora 04,15, la 45 Mm E.- S.E. Constanța s-a semnalat un submarin.

Se poate conta pe 7-8 submarine în zona de operațiuni.

9 Mai: tancul german „Prodromos” scufundat la Sevastopol de artileria inamică.

De la 9 Mai portul interior Sevastopol, începând din Baia Carantinei, interzis tuturor navelor.

Convoaie

Ora 00,35. N.M.S. „Regina Maria” raliază convoiul „Durostor”, „Lola” în careul 2569, întărindu-i escorta până la Constanța.

Ora 00,30. Pleacă de la Varna către Sevastopol 5 motoveliere escortate de un K.F.K. și 1 M.F.P.

Convoiul „Teja”-„Totila” continuă drumul la Hersones escortat de 2 R.Boot.

Ora 06,00. Primindu-se informațiile că situația la capul de pod Sevastopol este critică și că evacuarea trebuie să se facă cât mai repede să dă următorul ordin: „Convoaiele cu maximă viteză pe drumul cel mai scurt spre Hersones, acolo ambarcarea pe timp încă de întuneric. La înapoiere convoaiele vor avea aceeași compunere”.

Ora 02,25. Intră Constanța de la Sevastopol canonierele N.M.S. „Căpitan Dumitrescu”, N.M.S. „Sublocotenent Ghiculescu”, fără convoi, aducând câte 50 grav răniți.

Ora 05,22. Convoiul „Totila”-„Teja” este atacat în rada Hersones de 20 avioane inamice la 7 Mm V. Hersones, fără rezultat.

Convoiul „Teja”-„Totila” se apropie și începe ambarcarea trupelor în rada Hersones sub puternice atacuri ale aviației inamice.

Ora 08,30. Convoiul „Teja”- „Totila” pleacă escortat de 3 R.Boot.

Către orele 09,30, la un puternic atac al aviației inamice, vasul „Totila” este lovit în plin și se scufundă cu 5 000 de oameni la bord, din care circa 2 000 români.

Scufundarea s-a produs repede fără a se mai avea timp să se trimită ajutoare. Raportul scufundării s-a produs târziu în cursul după-amiezii.

Vasul „Teja” cu cele 3 R.Boot continuă drumul spre Constanța până la ora 14,45, când un nou atac efectuat de 11 bombardiere inamice lovește pe „Teja” în plin; vasul se scufundă în careul 2418 cu 5 000 oameni la bord, din care circa 2 000

ostași români. De pe acest vas au fost salvați de cele 3 R. Boot din escortă 400 de naufragiați. Având informația că s-ar mai găsi naufragiați pe plute și colaci de salvare, s-au trimis hidroavioane de salvare. La orele 16,00 se dirijează și convoiul „România“, N.M.S. „Regele Ferdinand“, care se află în apropiere. Din cauza mării rele (vânt nord-est 6-7, marea agitată), hidroavioanele n-au putut ameriza. Ele raportează că la locul naufragiului nu au găsit nimic.

Către orele 19,00 N.M.S. „Regele Ferdinand“ cu „România“ trec prin zonă, dar nu mai găsesc nimic; au căutat până la orele 21,00 când, din cauza întunericului și spre a nu întârzia sosirea la Hersones, continuă drumul.

Ora 10,00. Pleacă de la Sevastopol spre Constanța un convoi de 8 M.F.P. cu trupe care este atacat de aviație. Unul din M.F.P.-uri este lovit și scufundat.

Ora 12,50. N.M.S. „Regele Ferdinand“ raportează că un K.T. are mașinile avariate și se întoarce la Constanța remorcat de K.T. 110, iar N.M.S. „Regele Ferdinand“ continuă drumul cu „România“; către orele 20,00 în apropierea zonei de scufundare a lui „Teja“ se salvează 200 naufragiați de la M.F.P.-ul german scufundat de aviație, care sunt ambarcați pe „România“.

Ora 14,00. Pleacă de la Constanța spre Hersones 8 M.F.P.

Ora 15,00. Pleacă „Uskok“ escortat de 3 M.F.P. și R.Boot 52.

Ora 15,30. Convoiul „Helga“-„Tissa“ anunță că din cauza timpului „Grafenau“ și un M.F.P. s-au întors din drum. Intră la Constanța către orele 20,00.

Ora 19,00. K.T. 25 continuă drumul singur spre Constanța cu 4 Mm viteză.

U.J. 110 se întoarce și continuă singur drumul spre Sevastopol.

Convoiul „Danubius“, „Helga“, „Tissa“, escortat de N.M.S. „Locotenent comandor Stihl“, „Rosita“, R.Boot 166, 5 M.F.P. este atacat la:

Ora 17,23. Survolat de aviația de recunoaștere inamică în Q = 1576

Ora 17,42. De 14 avioane fără rezultat

Ora 18,00. De 8 avioane fără rezultat

Ora 18,07. De 6 avioane fără rezultat

Ora 18,40. De 3 avioane fără rezultat

Ora 18,30. A plecat de la Constanța la Sevastopol convoiul german „Isar“, „Lech“, „Anna“, „Mosel“, escortat de 4 K.F.K. și 1 M.F.P.

Ora 20,00. Pleacă în misiune submarinul „Marsuinul” cu misiunea de supraveghere a bazei Batumi, schimbând pe submarinul „Rechinul”.

Ora 20,00. A plecat de la Constanța la Sevastopol convoiul „Firutz”, K.T. 18, escortat de N.M.S. „Cpt. Dumitrescu”, K.T.U.J. 105, 108, R.Boot 205.

N.M.S. „Mărășești” întărește escorta până la 11 mai, când urmează a ralia convoiul „România” în drum spre Constanța

Ora 22,20. Intră în Constanța convoiul „Durostor”, „Lola”, escortat de N.M.S. „Regina Maria”, U.J. 106 un R.Boot, aducând circa 3 000 evacuați din care circa 1 600 de români.

Către ora 16,00 se transmite următorul ordin navelor române: „Navele de sub comanda mea și-au îndeplinit misiunea tot timpul. Sunt onorat de faptul că independent de vremea rea și dârza împotrivire a inamicului navele nu au întrerupt operațiile ci au mers înainte. Sunt sigur că această atitudine va fi păstrată până la sfârșit. (Contra)Amiral Macellariu”. (LXXIV, 10-12)

Despre catastrofa vaselor „Totila” și „Teja”(10 mai 1944). Din relațiile luate de la domnul general Schwab rezultă următoarele:

- Vasul „Totila” era încărcat cu 5 000 germani și trebuia să ia și 2 000 români.

Domnul general Schwab nu știe dacă vasul „Totila” a luat cei 2 000 de români sau nu.

Vasul a fost atacat de aviație în seara zilei de 10 Mai.

Nu s-a putut salva nimeni; în orice caz nu se cunoaște modul și numărul celor salvați.

- Vasul „Teja” avea la bord germani și 1 600 români (Detașamentul lt.col. Ardeleanu* și un detașament din Diviziile 10 și 19 Infanterie).

Vasul a fost atacat de aviație în seara zilei de 10 Mai. S-au salvat aproximativ 400 români.

Sa trimis în ajutor vasele „România” și „Ferdinand”.

Domnul amiral (Ioan)Georgescu, șeful de Stat Major Marină, m-a informat că și aceste vase au fost atinse de bombele inamice.

Domnul general Schwab comunică că la Sevastopol mai erau, când a plecat domnia sa, 4 000-6 000 români.

Toate vasele românești de război și alte vase de transport sunt în larg, pentru a ajuta evacuarea.

* Potrivit jurnalului de operații al diviziei, detașamentul a fost imbarcat la bordul vasului „Totila”.

Divizia 9 Infanterie raportează că în ziua de 10 Mai au sosit la Constanța 1 600 români cu diferite vase mici. (LXXII, 37-38)

Pe ultima linie (11 mai 1944). Am onoarea a raporta următoarele:

- Viceamiralul Brinkmann comunică că situația la Sevastopol este foarte gravă; trupele se găsesc pe ultima linie de la Hersones.

- Aviația nu mai există în zonă, aeroportul fiind sub focul artileriei inamice.

- S-au scos toate navele disponibile în mare pentru executarea misiunii, cu toată împotrivirea inamicului și a vremii.

- Unele din vasele germane s-au înapoiat din cauza vremii rele.

- Marina română este onorată că nici o navă de a sa nu s-a înapoiat, ci a mers înainte.

- Generalul comandant al Armatei 17 germane (generalul Allmendinger - *n.n.*) a sosit la Constanța, rămânând la Hersones generalul german comandant al Corpului (49) de Vânători de Munte (generalul Hartmann - *n.n.*), amiralul comandant al coastei, (contraamiralul Schulz - *n.n.*) și din partea armatei române, generalul (Constantin) Voiculescu. Ministru subsecretar de stat pentru Marină, general Nicolae Șova. (LXX III, 30)

Sacrificiul ariergărzii (11 mai 1944). Se caracterizează prin bombardamente de artilerie de toate calibrele, bombardamente continui de aviație, trageri cu armamentul greu al infanteriei și cu mitraliere executate asupra întregii poziții Hersones și în adâncime până la plajele de îmbarcare (inclusiv).

În această zi, inamicul a executat un atac asupra Batalioanelor 1, 3 și 9 Vânători de Munte; atacul a fost respins și trupele au menținut poziția; de la inamic au rămas pe teren 6 care de luptă distruse și numeroși morți și răniți.

Până la căderea serii poziția Hersones este menținută intactă.

La ora 17,00 comandamentul Corpului 49 german fixează desprinderea trupelor de pe poziția Hersones și dirijarea unităților către plajele de îmbarcare, cu începere de la ora 23,00.

Operațiunea de evacuare a trupelor aflate pe poziția capului de pod Hersones nu s-a mai putut executa din cauză că convoiul de vase nu s-a mai putut apropia de plajele de îmbarcare, fiindcă inamicul bătea direct aceste plaje cu tot armamentul de infanterie, de artilerie și aviație.

S-a putut evacua numai comandamentul Diviziei 1 Munte și comanda Grupului 5 Vânători de Munte (de la Divizia 2 Munte).

Au rămas neevacuate din Crimeea următoarele unități:

– comanda Grupului 2 Vânători de Munte (de la Divizia 1 Munte);

– Batalionul 1, 3 și 4 Vânători de Munte + Bateria 137 A.C. moto + Compania Aruncătoare Grele a Grupului 2 Vânători de Munte + Plutonul 50 mm A.C. a Grupului 2 Vânători de Munte (toate de la Divizia 1 Munte).

Batalionul 9 și 10 Vânători de Munte de la Divizia 2 Munte.

Efectivul total al acestor unități neevacuate însumează:

– 92 ofițeri, 103 subofițeri și 2 561 trupă care au luptat până la urmă și s-au sacrificat pentru a asigura evacuarea celorlalte unități române și germane.

Toate aceste pierderi aparțin Batalioanelor 1, 3 și 4 Vânători Munte (Divizia 1 Munte) și 9, 10 Vânători de Munte (Divizia 2 Munte).

Acest sacrificiu gloriös al trupelor care au luptat până la ultima clipă fără a se putea evacua revine:

Colonel (Ilie) Vasilescu, comandantul Grupului 2 Vânători Munte (Divizia 1 Munte)

Locotenent-colonel (Petre) Marinov – comandantul Batalionului 1 Vânători de Munte (Divizia 1 Munte)

Locotenent-colonel Opreș – comandantul Batalionului 3 Vânători de Munte (Divizia 1 Munte)

Locotenent-colonel (Ioan N.) Popa – comandantul Batalionului 4 Vânători de Munte

Locotenent-colonel Teodorescu – comandantul Batalionului 24 Vânători de Munte (Divizia 1 Munte)

Maiorul (Stelian) Busuiocescu – comandantul Batalionului 10 Vânători de Munte (Divizia 2 Munte)

Maiorul Popescu Oreste – comandantul Batalionului 9 Vânători de Munte (Divizia 2 Munte); precum și tuturor ofițerilor, subofițerilor și trupă rămași neevacuați în capul de pod Hersones. (LXIX, 25–26)

Noi pierderi grele pentru Marină (11 mai 1944).

Situația inamicului. Inamicul deține superioritate aeriană la capul de pod Hersones. Explorarea și recunoașterea aeriană inamică foarte activă a descoperit toate convoaiele proprii.

Bombardamente:

10 Mai, ora 9,30, vasul „Totila” în rada Hersones, atacat și lovit de trei bombe se scufundă.

10 Mai, ora 14,45, în careul 2418, vaporul „Teja“ atacat de 11 bombardiere și scufundat.

10 Mai, de la ora 17,25 și până la ora 18,40, convoiul „Știhi“, „Helga“, „Tissa“ este atacat în careul 1576 de patru ori:

Ora 17,42, de 14 avioane;

Ora 18,00, de 8 avioane;

Ora 18,07, de 6 avioane;

Ora 18,40, de 3 avioane.

Toate atacurile au fost fără rezultat.

11 Mai, ora 7,52, convoiul „Ferdinand“, „România“ atacat în baia Hersones.

Activitatea navală inamică.

11 Mai, ora 3,25, un submarin inamic radiogoniometrat în careul 9442.

Ora 4,14, convoiul „Firutz“, cu „Mărășești“ și „Dumitrescu“, dă alarma submarină.

Ora 5,52, „Firutz“ torpilat la pupa. Nava se înclină. Se ia la remorcă.

Ora 6,53, submarin semnalat în careul 9563.

Ora 6,45, un distrugător inamic însoțit de o navă dragoare în careul 4471, mergând drum vest cu 15 noduri.

Convoaie.

Din cauza lipsei terenurilor la capul de pod Hersones, ocupate în întregime de inamic, aviația proprie nu poate interveni decât sporadic și cu efectiv redus în protecția convoaielor.

Ora 01,25. Au plecat de la Constanța spre Sevastopol 4 vedete rapide germane pentru transport de evacuați.

Ora 02,00. Ajunge în rada Hersones convoiul „România“, escortat de N.M.S. „Regele Ferdinand“.

Ora 02,40. A plecat de la Constanța spre Sevastopol N.M.S. „Dacia“, escortat de N.M.S. „Amiral Murgescu“, 2 R Boot. Escorta este întărită cu N.M.S. „Regina Maria“ care a ieșit din port la ora 6,00.

Ora 05,45. Convoiul „Firutz“, K.T. 18, escortat de N.M.S. „Mărășești“, N.M.S. „Cpt. Dumitrescu“, U.J. 105, U.J. 108 este atacat de un submarin în careul 0414. Vasul „Firutz“ este torpilat. Vaporul plutește. Pentru asistență au rămas N.M.S. „Mărășești“, K.T. 18, U.J. 108. De la Constanța s-au trimis 3 remorhere: „Brunhild“, „Pinguin“ și remorcherul „Mureșul“.

N.M.S. „Cpt. Dumitrescu“ și cu U.J. 105 continuă drumul spre Sevastopol.

Vaporul „Firutz“ este remorcat de K.T. 18 și U.J. 108, mergând spre Constanța 6–7 Mm viteză.

Ora 06,00. Sosește grupul de asistență trimis de la Constanța, care ia vasul la remorcă spre Constanța.

K.T. 18 și U.J. 108, conform ordinului dat, pleacă spre Sevastopol.

Ora 07,52. Vaporul „România“, atacat de aviație în rada Hersones; este lovit în plin de bombe. Magazia de muniție a făcut explozie, vaporul a început să ardă, după care s-a scufundat. Tot echipajul și trupele ambarcate au fost salvate.

Ora 8,00. „Danubius“, care se găsea tot în rada Hersones, este lovit de mai multe bombe, scufundându-se imediat. Nu s-a putut salva nici un om din echipajul vaporului.

Ora 8,00. A intrat la Constanța un convoi german venind de la Sevastopol, compus din 6 M.F.P., remorcherul „Amzel“, 10 șalupe ale armatei de uscat, escortate de vasul 19, 2 K.F.K., un R.Boot cu trupe evacuate.

Ora 8,00. N.M.S. Regele „Ferdinand“ în rada Hersones raportează: Atacurile se repetă unul după altul, nava a fost lovită de schije, are gaură la tancul de păcură. Sunt 10 morți și numeroși răniți. Se dă ordin să plece cu toată viteza spre Constanța, cu cât mai mulți naufragiați.

Ora 10,10. Intră la Constanța 3 R.Boot cu circa 400 de naufragiați de pe vaporul „Teja“. Vasul „Helga“ este lovit de bombe de aviație și scufundat.

Ora 11,00. Au plecat de la Hersones „Rosita“, „Grafenau“, „Theben“, U.J. 110, 1 R.Boot.

Ora 13,00. N.M.S. „Locotenent comandor Stihl“ în marș spre Constanța cu vaporul „Tissa“, un R.Boot și 4 M.F.P., cu circa 3 000 oameni.

Ora 13,20. N.M.S. „Regele Ferdinand“ raportează că în Q+2566 au fost văzute plute cu naufragiați. Se dă ordin să culegă acești naufragiați, după care să continue drumul spre Constanța singur.

N.M.S. „Regele Ferdinand“ salvează de pe o plută 6 soldați germani și 2 români extenuați. Dar nu mai pot rămâne în zonă, riscând să rămână fără apă și păcură. Se trimit hidroavioane pentru salvare.

Ora 13,30–17,30. Convoitul „Tissa“ escortat de N.M.S. „Locotenent comandor Stihl“, un R.Boot, 4 M.F.P. este atacat de aviația inamică:

– de mai multe avioane inamice fără rezultat;

– de 2 valuri de avioane: „Tissa“ este lovită, plutește. Convoitul „Dacia“ cu care se întâlnește îi detașează 1 R.Boot din escortă care ia pe „Tissa“ la remorcă. Merge spre Constanța cu 4 Mm viteză.

Ora 15,00. Au plecat de la Constanța 2 K.F.K. românești pentru siguranța antisubmarină a convoiului.

Ora 15,00. Intră la Constanța 9 M.F.P., venind de la Sevastopol cu evacuaji.

Ora 18,00. A plecat de la Constanța spre Sevastopol convoiul „Lola”, escortat de U.J. 106.

Ora 19,00. A plecat de la Varna spre Sevastopol un convoi german compus de 4 K.F.K. și un M.F.P.

Ora 20,00. A plecat de la Constanța spre Sevastopol „Durostor”, escortat de 3 R.Boot-uri.

Ora 20,00. A plecat de la Constanța spre Sevastopol convoiul „Kassa”, „Laudon”, escortat de vasul 19 și 2 K.F.K.

Ora 22,00. Au plecat de la Constanța spre Sevastopol 9 M.F.P.-uri germane.

Ora 21,00. Au sosit la Hersones 3 K.F.K. și un G. Boot.

Ora 21,00. Au sosit la Hersones 8 K.F.K., 2 motoveliere, 2 remorhere și un M.F.P.

Ora 22,00. Au sosit la Hersones 9 M.F.P.

Ora 23,00. Au sosit la Hersones 2 K.F.K. și 2 M.F.P.

Ora 23,40. Au sosit la Hersones K.T.U.J. 108, K.T. 18 și un R.Boot.

Ora 22,00. A sosit la Hersones convoiul „Dacia”, escortat de N.M.S. „Amiral Murgescu”, N.M.S. „Regina Maria”, 1 R.Boot. Din cauza ceței de la coasta Crimeii ambarcarea oamenilor se face foarte greu.

Ora 24,00. Pleacă de la Hersones spre Constanța N.M.S. „Dacia”.

N.M.S. „Regina Maria” rămâne încă în zonă, apoi pleacă singură, căutând să ralieze pe N.M.S. „Dacia”, cu 500 oameni la bord.

N.M.S. „Amiral Murgescu” rămâne singur și continuă să ambarce. (LXXIV, 13-16)

La Hersones lupta a încetat (12 mai 1944). În noaptea de 11/12 V forțele germano-române s-au retras, lăsând în urma ariergărzi, în zonele de concentrare, pentru transport. Ariergărzile au ordin a se descleșta în noaptea de 11/12 V și cu ajutorul vedetelor rapide să treacă la Constanța.

După o recunoaștere aeriană de azi ar reieși că în Crimeea, în regiunea fostului cap de pod de la Hersones, n-ar mai exista nici un fel de operațiuni și nu s-ar mai vedea nici un fel de trupe. (XXX, 47)

Ultimele speranțe (12 mai 1944). Am onoare a raporta următoarele informațiuni transmise de la Constanța de domnul

ministru subsecretar de stat pentru Marină, domnul general (Nicolae) Şova:

- cu începere de la orele 15,10 din ziua de 12 Mai a.c. sunt aşteptate să sosească la Constanţa venind de la Sevastopol următoarele convoaie:

- Convoiul „Rosita” cu 1 vânător submarine şi un R.Boot (toate sub pavilion german);

- Convoiul N.M.S. „Dumitrescu” şi 1 vânător submarine, cu aproximativ 1 500 oameni;

- Convoiul N.M.S. „Stihi” şi „Tissa” („Tissa” - pavilion ungar), cu aproximativ 1 500 oameni;

- Convoiul N.M.S. „Murgescu” cu aproximativ 1 000 oameni.

Total sigur vor sosi cu aceste 5 convoaie 6 000 oameni.

Nu se cunoaşte numărul de evacuaţi ce vor sosi pe convoiul „Dacia”, N.M.S. „Regina Maria”, un R.Boot şi convoaiele germane. Se poate aprecia că pe aceste convoaie se mai găsesc aproximativ 4 000 -5 000 oameni, ceea ce va ridica totalul evacuaţilor la aproximativ 10 000 - 11 000.

Capul de pod Hersones se menţine încă, ruşii au încetat complet focul din ziua de 11 Mai a.c. orele 23,00. După aprecierile germane s-ar mai găsi în capul de pod 8 - 10 000 (militari).

În ziua de 12 Mai a.c., orele 11,00, se găseau în drum spre Hersones, la vest de meridianul Nikolaevului, următoarele convoaie:

- Convoiul „Oituz” - „Johan”, escortat de un K.F.K. şi 2 R.Boot-uri;

- Convoiul „Lolla”, K.T. 106, „Durostor” şi 2 R.Boot-uri;

- Convoiul „Kassa”, „Laudon”, vasul 19 şi 2 K.F.K.;

- Un convoi format din 18 M.F.P. şi 14 K.F.K.

Capacitatea de transport totală a acestor 4 convoaie este de 12 - 14 000 oameni. Aceste convoaie vor lua în cursul zilei de 12 V şi nopţii de 12/13 Mai a.c. tot ce mai este la capul de pod Sevastopol.

Transportul trupelor de la Hersones la convoaiele de nave mari se va face prin M.F.P. şi K.F.K. (nave mici de transport germane). Convoaiele vor fi apropiate, în cursul după-amiezii şi serii, până la 12 mile vest Hersones.

Între 9-12 Mai a.c. am avut următoarele pierderi în nave:

- „Totila” (pavilion german), 3 000 tone brutto, scufundat

- „Teja” (pavilion german), 3 000 tone brutto, scufundat

- „Danubius” (pavilion român), 1 500 brutto, scufundat

- „România” (pavilion român), 3 150 tone brutto, scufundat

- „Helga” (pavilion german), 1 620 tone brutto, scufundat

- „Prodomos“ (pavilion german), 976 tone brutto, scufundat
- „Gunther“ (pavilion german), 200 tone brutto, scufundat
- Șlepul „Var“ (pavilion german), 800 tone brutto, scufundat
- Șlepul „Basarabia“ (pavilion român), 800 tone brutto, scufundat

Total tonaj scufundat: 15 046 tone brutto.

Nave avariate:

- „Firutz“ (sub pavilion german), 7400 tone brutto
- „Tissa“ (pavilion ungar), 761 tone brutto
- N.M.S. „Regele Ferdinand“ (pavilion român)
- 2 K.F.K-uri

Total tonaj avariat: 8 361 tone brutto.

Pierderi în oameni: aproximativ 9 000 oameni, dintre care 3 000 români. (LXXIII, 26)

Ultimii salvați (13 mai 1944). În Crimeea, câteva vedete rapide germane, în noaptea de 12/13 V, au luat ultimii oameni ce i-au mai găsit acolo (1 ofițer și 83 ostași), astfel că Crimeea se consideră complet evacuată. (XXX, 51)

Constanța, portul speranței (15 mai 1944). În cursul nopții de 12/13 Mai și în ziua de 13 au intrat la Constanța următoarele convoaie cu evacuați din Crimeea:

- 3 pontoane de transport armate, 2 vedete dragoare și 2 vânătoare de submarine;

- Vasele „Laudon“ și „Dresden“, 2 bărci pionieri și 7 pontoane transport armate;

- Vasul „Grafenau“, 3 vânătoare de submarine;

- 6 pontoane de transport armate germane;

- Vasele „Oituz“, „Johan“ și 1 vânător de submarine;

- Vasul „Lobau“, 4 șalupe pionieri, 7 punți asalt escortate de 3 vedete dragoare, 2 vase vânătoare de submarine și 2 pontoane armate.

- Vasul „Lolla“ și 1 vânător de submarine.

Convoaiele ajunse în cursul nopții de 12/13 la Hersones nu au mai găsit trupe. Unele fracțiuni de unități au fost ambarcate pe vedete.

Totalul evacuaților sosiți la Constanța de la 9 Mai până la 13 Mai este de 26 644 ofițeri, subofițeri și soldați români și germani, dintre care 6 639 sosiți în cursul nopții de 12/13 mai.

Încă un număr de evacuați se găsesc probabil pe diferite ambarcațiuni în drum spre Constanța.

O grupă de 4 vedete rapide germane a plecat de la Constanța la Hersones pentru a cerceta dacă se mai găsesc trupe de

evacuat. Participă și 2 ofițeri români pentru a stabili legătura cu eventualele unități române. (...)

Concluziuni generale

Din aspectul sub care s-au desfășurat operațiunile de evacuare a Crimeii se pot trage următoarele concluziuni:

Inamicul a avut stăpânirea aeriană în zona Sevastopol. A intervenit activ și a fost foarte agresiv în atacurile executate contra transporturilor, făcând uz de: bombardament în picaj, bombardament orizontal, aero-torpiloare, aviație de asalt, aviație de vânătoare.

Ca armament a întrebuințat: bombe de diferite calibre, torpile, grenade, mitraliere, tunuri de tot felul, grenade anti-submarine, lansate contra vaselor de transport în loc de bombe.

Inamicul nu a respectat legile de onoare ale războiului și a atacat naufragiații, aflați pe plute și ambarcațiuni, scăpați în urma pierderilor suferite prin scufundarea unor vase de transport.

A intervenit cu toate submarinele disponibile în zonele de afluire ale convoaielor și pe direcțiile generale de marș.

A dus acțiuni îndrăznețe și a executat atacuri prin surprindere, cu vedete rapide și motocanoniere, contra transporturilor. Nu a angajat în aceste operațiuni formațiuni navale organizate din forțele de suprafață (distrugătoare, crucișătoare, cuirasate).

A dus o continuă și persistentă acțiune de informare, prin aviație și submarine. A ținut sub focul bateriilor de la coastă singurul colț accesibil pentru vase, în zona capului Hersones.

În aceste condițiuni grele, forțele noastre navale de suprafață au făcut față tuturor atacurilor inamice pornite din aer, de sub apă și de pe litoral și s-au străduit să împlinească un mare gol provocat de lipsa protecției aviației de vânătoare pentru siguranța și protecția vaselor comerciale și ambarcațiunilor de tot felul, încărcate cu camarazii români și germani.

Navele noastre de război au transportat în plus cifre apreciabile de evacuați. Astfel, trebuie reținut faptul că un distrugător român a ambarcat peste echipajul său 700 evacuați.

Pierderile provocate de inamic în rândul navelor de război și vaselor de transport, în operațiunile de evacuare a Crimeii, ar fi fost desigur neînsemnate, sau mult mai reduse, dacă în zona acestei operațiuni s-ar fi putut interveni cu aviația de vânătoare. Contraamiral August Roman. (LXXIII, 16-17)

Contribuția Corpului de Munte la evacuarea Crimeii.

Pe timpul retragerii în Cetatea Sevastopol.

1. Evacuarea Crimeii pe calea aeriană și maritimă a fost prevăzută în studiul „Adler” și urma să se aplice în cazul când inamicul cu forțe superioare va străpunge pozițiile proprii de la

strămtorile din nordul Crimeii și din Peninsula Kerci. Apreciem că alegerea momentului pentru aplicarea studiului „Adler” s-a hotărât prea târziu; ar fi trebuit să se aplice cu cel puțin 1-2 zile mai devreme.

2. Prin înaintarea viguroasă a armatei sovietice din zona Perekop, Sivaș, planul de retragere în Cetatea Sevastopol întocmit de comandamentul german este depășit de evenimente și nu a mai putut fi realizat în întregime.

3. Întrucât între linia Perekop, Marea Sivaș și linia Simferopol, Saki sunt circa 100 km era necesar să fie prevăzute 1-2 poziții intermediare pe care trebuia să reziste succesiv în retragere trupele Grupării Konrad (Corpul 49 german și Corpul de Cavalerie), dând astfel timp Grupării Allmendinger să se retragă de la Kerci, legat cu Gruparea Konrad.

4. Linia „Gneisenau” prevăzută în planul „Adler”, singura poziție intermediară înaintea poziției Sevastopol, era prevăzută a se ocupa numai cu artileria, unități anticar și vânători de care, fără infanterie. La nevoie această linie putea fi ocupată și de infanteria diviziilor în retragere. În realitate, această linie nu s-a mai putut ocupa din cauza înaintării vertiginoase a inamicului.

5. În ziua de 10 Aprilie 1944 când s-a ordonat începerea acțiunii „Adler”, Corpul de Munte se găsea:

- Cu 1/2 din forțe pe litoral pentru apărarea coastei Crimeii, pe front de circa 280 km.

- Cu 1/2 din forțe angajat în plină acțiune contra partizanilor în zona Brigăzii Cernaia (12 km nord-vest Alușta), adică la distanțe de 2-3 etape de marș de locurile de staționare unde rămăseseră trenurile unităților și depozitiile pe care urmau să le ocupe și să le apere pe timpul operațiunilor de retragere în Cetatea Sevastopol.

6. Pentru scoaterea din Munții Iaila și dirijarea spre noile poziții a unităților, s-au făcut eforturi supraomenești pentru ca dispozitivul ordonat să fie realizat în timpul fixat (24 ore).

7. Prin interceptarea prematură de inamic a comunicației Karasubazar, Simferopol și ocuparea nodului de comunicații Simferopol, survin următoarele greutăți:

- Gruparea Allmendinger de la Kerci este forțată să folosească ca ax de retragere singurul drum de pe coastă, schimbând astfel direcția de retragere, fixată la sud de Munții Iaila în loc de șoseaua de la nord de Munții Iaila.

- Direcțiile Simferopol, Alușta și Enisala, Uskut rămase descoperite, dând posibilitate inamicului să atace în flanc și spate trupele Grupării Allmendinger aflate în retragere.

- Corpul de Munte este obligat să ia măsuri de siguranță pentru bararea acestor direcții și în special pe direcția Simferopol, Alușta.

8. Rezistența Detașamentului Alușta a dat posibilitatea forțelor germano-române să se scurgă nestingherite prin Alușta spre Sevastopol.

9. Sacrificarea Detașamentului Alușta putea fi evitată dacă ariergarda Grupării Allmendinger asigura retragerea și imbarcarea acestui detașament.

10. S-a încredințat unităților pe jos (Detașamentul Alușta) misiune de ariergardă în folosul unităților motorizate ale Corpului 5 Armată german, ceea ce este contrar principiilor de tactică.

11. Din ordinul Corpului 5 Armată german nu s-a executat nici o distrugere pe șoseaua Alușta, Ialta, iar distrugerile pe șoselele Simferopol, Perival, Alușta și Simferopol, Asport, Alușta au fost prea ncînsemnate, căci dacă aceste distrugereri s-ar fi executat de organele germane cărora le reveneau, atunci n-ar mai fi fost posibil un atac cu carele de luptă și se câștiga astfel cel puțin o zi, cât era necesar dat prin misiune.

12. Trupele mecanizate în urmărire au un rol hotărâtor asupra trupelor terestre nemotorizate. Ca atare, ariergărzile în retragere trebuiesc să cuprindă numai elementul motorizat.

13. Aportul Corpului de Munte a fost foarte mare, deoarece a asigurat retragerea Grupării Allmendinger în Cetatea Sevastopol pe tot axul de retragere a șoselei de coastă.

Pe timpul apărării Cetății Sevastopol și în capul de pod Hersones.

1. Ocuparea din timp a poziției de rezistență a Cetății Sevastopol, numai cu trupele Corpului de Munte (Divizia 2 Munte la aripa stângă, Divizia 1 Munte - centru și Divizia 3 Munte la aripa dreaptă), a garantat retragerea și regruparea forțelor germano-române în Cetatea Sevastopol.

2. La apărarea Cetății Sevastopol au contribuit în cea mai mare parte trupele Corpului de Munte, luptând tot timpul pe poziție de rezistență, la început singure, apoi cot la cot cu unitățile germane.

3. Din comparația valorii combative între trupele Corpului de Munte, care au adus cu ele aproape întregul armament, și unitățile germane, care au venit în Cetatea Sevastopol cu efective reduse și, în parte, fără artilerie și fără armament greu automat, se poate deduce efortul considerabil al vânătorilor de munte pentru apărarea Cetății Sevastopol.

4. Dacă dotarea unităților germane nu ar fi fost completată de la unitățile române, atunci trupele germane cu greu ar fi putut face față superiorității inamice.

5. Pozițiile Cetății Sevastopol erau în general trăsate pe înălțimi dominante cu foarte bune observatoare.

Șanțurile de tragere din linia I – suficient de adânci, iar cele din linia 2 și 3 – mai puțin adânci; erau prea largi, deci ușor de distrus de bombardamentul artileriei (pământul fiind nisipos).

Șanțurile de comunicație – puține și nu aveau adâncimea necesară. Obstacole erau numai în fața liniei principale de rezistență, formate dintr-o rețea de sârmă ghimpată joasă și nu pe toată întinderea.

Șanțurile contra carelor de luptă – numai parțial și nu în toate zonele accesibile carelor de luptă.

6. De remarcat vitejia, dârzenia și bravura cu care au luptat trupele vânătorilor de munte, tot timpul în linia I, pe poziția de rezistență a capului de pod Sevastopol, care timp de mai bine de trei săptămâni au respins zi și noapte toate atacurile impetuoase ale inamicului

7. Poziția Hersones a fost apărată virtualmente de unitățile vânătorilor de munte care s-au instalat tot primii pe această poziție, i-au completat organizațiile terenului și dispuneau de armamentul infanteristic și greu suficient.

Peste ei s-au suprapus în noaptea de 9/10 Mai 1944 resturile diviziilor germane (2–300 luptători în sectorul fiecărui batalion român, dotați numai cu armament portativ).

8. De remarcat elanul și încrederea cu care vânătorii de munte au luptat cot la cot cu aliații germani, în cea mai perfectă frație de arme.

9. De remarcat elogiile și decorațiile acordate ofițerilor și trupeii vânătorilor de munte, chiar pe câmpul de luptă.

10. Cu toate greutățile întâmpinate fie din cauza bombardamentelor de artilerie și aviație inamice, fie din cauza timpului nefavorabil pe mare, fie din cauza presiunii crescânde a atacurilor inamice, totuși, Corpul de Munte a reușit, grație eforturilor depuse și a raporturilor excelente care au existat tot timpul între comandamentele române și germane, să evacueze pe calea aerului și a mării circa 2/3 din efectivele aflate în Crimeea. Restul de 1/3 din efective s-au soldat cu morți, răniți și dispăruți. (...)

12. Cu aceasta trupele vânătorilor de munte au terminat cu glorie ultimele lupte din Crimeea, care vor rămâne nemuritoare în istoria neamului românesc și a armatei române. Comandantul Corpului de Munte, general de corp de armată Hugo Schwab. (LXIX, 27–30)

Marina română și cea germană au înfăptuit un nou Dunkerque. Operațiunea de evacuare a capului de pod Sevastopol s-a făcut sub presiunea foarte puternică a inamicului.

În acest interval s-au evacuat pe calea mării

A. Ofițeri, subofițeri, soldați români valizi	13 812
Ofițeri, subofițeri, soldați români răniți	1 266
<i>Total</i>	15 078
B. Ofițeri, subofițeri, soldați germani valizi	21 960
Ofițeri, subofițeri, soldați germani răniți	7 032
<i>Total</i>	28 992
C. Voluntari ruși	355
Prizonieri	52
Civili evacuați	3 367
<i>Total</i>	3 755
<i>Total general</i>	47 825

Personalul a fost adus de la Sevastopol ambarcat pe toate navele de transport și de escortă române și germane din Marca Neagră, organizate în 63 grupări și convoaie escortate.

Inamicul a fost deosebit de activ, atât în zona Sevastopol, Hersones, cât și în mare.

Convoaiele noastre au fost atacate neîntrerupt de aviația de bombardament și torpiloare inamică, cât și de artileria terestră din zona Sevastopol.

Mai slabă a fost reacțiunea forțelor de suprafață, dintre care au apărut în zona Hersones numai circa 8 vedete rapide, care au atacat de 5 ori convoaiele, fără rezultat, fiind respinse de focul navelor.

Submarinele sovietice, grupate în zona centrală pe drumul Sevastopol, Constanța, au atacat de 4 ori convoaiele noastre, avariind vasul „Firutz“.

Pierderile proprii, pe timpul de 9–13 Mai a.c., se cifrează:

A. Personal

– Circa 10 000 ofițeri, subofițeri și trupă, pierduți pe vasele „Totila” și „Teja” dintre aceștia circa 4 000 români

B. Material

Nave de comerț scufundate

a. Sub pavilion român

– Vasul „România”

– Vasul „Danubius”

– Vasul „Durostor”

Total tonaj: 4 598 B.R.T.

b. *Sub pavilion german*

- Vasul „Teja“
- Vasul „Totila“
- Vasul „Prodomos“
- Vasul „Helga“
- Vasul „Geiserich“
- 3 remorchere
- șlepul „Basarabia“
- șlepul „Var“

Total tonaj : 11 196 B.R.T.

Nave de comerț avariate

- „Firutz“ sub pavilion german
- „Tissa“ sub pavilion ungar
- „Budapesta“ sub pavilion ungar

Total avariat: 8 848 B.R.T.

Nave de război scufundate

Germane

- K.T.U.J. 104
- U.J. 2304
- U.J. 2313
- U.J. 310
- 3 șalupe

Nave de război avariate

- N.M.S. „Regele Ferdinand“ - român
- N.M.S. „Dacia“ - român
- „Rosita“ - german
- U.J. 2314 - german
- U.J. 110 - german
- U.J. 2310 - german
- U.J. 317 - german
- K.T.U.J. 103 - german

Pierderi de personal la navele de război române

a. N.M.S. „Regele Ferdinand“ - morți: 9 marinari, 1 elev Școala Navală, 2 Șc. Submaștri; răniți: 2 ofițeri, 26 marinari

b. N.M.S. „Dacia“ - morți :1 ofițer (SMR), 2 marinari; răniți: 1 ofițer, 1 maistru, 2 subofițeri, 18 marinari.

c. N.M.S. „Ghiculescu“ - dispărut: 1 marinar; rănit: 1 marinar.

În total în operațiunea de evacuare a Crimeii de la 14 Aprilie - 13 Mai 1944 s-au transportat pe mare:

A. Ofițeri, subofițeri, soldați români valizi	32 295
Ofițeri, subofițeri, soldați români răniți	4 262
<i>Total</i>	36 557
B. Ofițeri, subofițeri, soldați germani valizi	46 459
Ofițeri, subofițeri, soldați germani răniți	12 027
<i>Total</i>	58 486

C. Ofițeri, subofițeri, soldați slovaci vălizi	723
<i>Total (B+C)</i>	59 209
D. Voluntari ruși	15 391
Prizonieri	2 581
Civili evacuați	7 115
<i>Total</i>	25 087
<i>Total general</i>	120 853
E. Materiale (tone)	
1. Muniție armament	
Pentru germani	10 684
Pentru români	480
<i>Total</i>	11 164
2. Diverse materiale	
Pentru germani	1 093
Pentru români	291
<i>Total</i>	1 384
<i>Total general</i>	22 548

Pierderi totale pe timpul transporturilor .

– Circa 4 000 români, morți din cauza bombardamentelor aeriene și cu ocazia scufundării vaselor „Totila“, „Teja“, șleului „Leo“ și avariei vasului „Alba Iulia“.

– Circa 7 000 germani, prizonieri, evacuați, pierduți pe timpul traversadei și din cauza scufundării vaselor de mai sus.

Total 11 000 oameni.

Pierderile de oameni pe timpul traversadei reprezintă un procent de 9–10%

Pierderile de tonaj român și aliat reprezintă în total 19 084 B.R.T. și un procent de 32% (există 46 250 B.R.T. sub pavilion german, român și ungar).

Pierderile de tonaj comercial sub pavilion român se cifrează la 26%.

Navele avariate și aduse în porturi reprezintă un procent de 40% din tonajul total.

Tonajul comercial român avariat și reparabil reprezintă un procent de 46% din totalul existent.

Operațiunea de evacuare a Crimeii s-a terminat în ziua de 12 Mai. Ultimele trupe au fost ambarcate în cursul primelor ore ale dimineții de 12 Mai. În incursiunea făcută de 3 vedete torpiloare

germane în noaptea de 12/13 Mai a mai fost găsit un detașament german răzleț de 7 ofițeri și 50 soldați, care a fost imbarcat pe una din vedete și adus la Constanța, în cursul zilei de 13 Mai 1944. În noaptea de 13/14 Mai s-a trimis un grup de trei vedete torpiloare germane pentru verificare și pentru culegerea ultimelor resturi ce s-ar mai găsi în zona Hersones. Ministru subsecretar de stat pentru Marină, general Nicolae Șova. (LXXV, 9-14)

Marina Regală Română primește cununa de lauri.

Domnul mareșal Ion Antonescu, Conducătorul Statului, a trimis Marinei, în cursul zilei de 11 Mai, următorul Ordin de zi nr. 60.

„Marina Regală Română și-a îndeplinit cu eroism datoria în neobosita ei activitate de până acum.

O nouă misiune, foarte grea și plină de pericol, îi revine astăzi pentru asigurarea retragerii soldaților români și germani din capul de pod de la Hersones.

Este o datorie de sacrificiu pentru salvarea camarazilor care au luptat glorios în Crimeea, pentru apărarea îndepărtată a patriei. Această datorie trebuie să fie îndeplinită oricare ar fi riscul.

Am încredere că atât Marina de război, cât și marina comercială își vor face datoria până la capăt și vor duce la bun sfârșit cea mai grea dintre însărcinările care le-au fost date.

Antonescu, Mareșal al României, Conducătorul Statului“.

Domnul viceamiral Brinkmann, comandantul Mării Negre, a trimis la 12 Mai următorul ordin către Comandamentul Forțelor Maritime:

„Comandamentului Forțelor Navale Maritime Române. Domnului contraamiral Macellariu.

Domnule amiral; chiar acum am primit de la Comandamentul Suprem al Marinei de Război următoarea radiogramă:

«Secret. Aprob complet și în toate pregătirile făcute de dv. pentru readucerea trupelor de la capul de pod Sevastopol și vă exprim, dv. și grupărilor subordonate dv., recunoștința mea pentru realizările dovedite până acum în condițiunile cele mai grele.

Mare amiral Dönitz».

Totodată, aducându-vă cele de mai sus la cunoștință, atât Domniei Voastre, cât și grupărilor subordonate dv., trebuie să vă considerați între cei cărora le sunt adresate mulțumirile și recunoștința Comandamentului Suprem al Marinei de Război Germane.

Viceamiral Brinkmann“.

Comandantul unui detașament german din Divizia 50, colonelul Birman, a adresat N.M.S. „Amiral Murgescu” următoarea scrisoare de mulțumire.

„În momentul sosirii, la Constanța, a trupelor ambarcate pe N.M.S. «Amiral Murgescu» exprim comandantului, ofițerilor, subofițerilor și echipajului navei deosebita mea recunoștință pentru spiritul de jertfă pe timpul ambarcării de la Sevastopol și neobosita îngrijire pe timpul transportului. Mulțumesc, de asemenea, pentru asistența totală dată răniților.

În acest moment exprim gratitudinea pe care o am că lupta comună a popoarelor român și german va conduce la victoria (aupra) tuturor dușmanilor.

Trăiască M.S. Regele Mihai I ! Trăiască Domnul Mareșal Antonescu ! Heil Hitler !

Colonel Birman”.

În conferința care a avut loc la Amiralul German Marea Neagră, în ziua de 13 Mai 1944, în prezența domnului general Șova, ministru subsecretar de stat al Marinei, și a domnului viceamiral (Ioan) Georgescu, șeful Statului Major al Marinei Regale, domnul viceamiral Brinkmann s-a exprimat textual: „Evacuarea Crimeii a fost o situație de resortul comandanților de uscat și al transporturilor. Ea s-a transformat însă într-o operațiune de marină. Condițiunile în care aceste operațiuni au avut loc sunt istorice și unice.

Sunt mândru a arăta că marina germană și română de război și de comerț și-au îndeplinit misiunea până la capăt. Sunt recunoscător că marina română a mers cu mine suță la suță.

În mod deosebit subliniez, și am raportat marelui amiral Dönitz, că contraamiralul Macellariu acționează cu toate forțele de care dispune. Nu a fost o misiune de minte, ci de inimă caldă. Dacă s-a reușit a se scoate trupele din Sevastopol rezultatul va trebui să se repartizeze în mod egal pentru germani și pentru Marina română. Mulțumesc că mi-ați dat prilejul să-mi execut misiunea”.

La 14 Mai, orele 5,00, la conferința Statelor Majore, comandorul Weyher, comandantul Diviziei X Siguranță, a mulțumit călduros celor două state majore (român și german) pentru activitatea lor pe timpul operațiunilor.

El s-a exprimat textual: „Având în vedere că operațiunea de evacuare a trupelor din Crimeea s-a terminat, operațiune care a fost, cu siguranță, cea mai importantă pentru ambele marine în războiul din Marea Neagră, vreau să-mi exprim mulțumirea și recunoștința mea celor două state majore, în numele meu personal, cât și în numele Diviziei X Siguranță germană pentru

modul cum au colaborat și pentru contribuția lor la reușita misiunii grele care ne-a fost dată. În special țin să mulțumesc șefilor celor două birouri de operații, domnul locotenent comandor Mitescu Dumitru și căpitan Sommerlaft“.

La 14 Mai, orele 11,30, s-a primit de la Comandamentul Forțelor Maritime următorul ordin de zi dat de Amiralul German Marca Neagră (AGMN).

„Adresat tuturor comandamentelor din subordinea AGMN.

Lupta din Crimeea s-a terminat; misiunea de readucere a luptătorilor din Crimeea, pe care a avut-o AGMN, a fost dusă la bun sfârșit.

De aceea am datoria de onoare să exprim mulțumirile mele deosebite și deplina mea recunoștință tuturor ostașilor, funcționarilor, angajaților și lucrătorilor, precum și comandamentelor care au luat parte la execuția misiunii.

Cu toată reacțiunea aprigă a inamicului și cu toată vremea defavorabilă s-au înregistrat realizări unice în felul lor, în condițiile cele mai grele.

În același timp ne gândim, cu mândrie și întristare la ce-i căzuți.

În luptele terestre s-au distins, prin bravură deosebită, unitățile: M.A.A. 613, de sub comanda căpitanului comandor Bauer, M.A.A. 602 și 614, de sub comanda locotenent-comandorului Werner, Batalionul de marină Hossfeld, de sub comanda căpitanului Hossfeld, precum și Batalionul de marină Klemm, de sub comanda locotenent comandorului mecanic Klemm. Toate unitățile terestre și comandamentele din Crimeea, mai ales M.A.A 601, stând sub comanda contraamiralului Schulz, și-au îndeplinit datoria pe deplin. Contraamiralul Schulz a condus operațiunea de debarcare, limitată la câteva zile, până în ultima oră, în mod exemplar.

Transportarea trupelor din Crimeea, într-un timp foarte scurt, a pus toate unitățile navale în fața unor condițiuni din cele mai aspre. În cursul operațiunii s-au distins, prin acțiunea lor dărză și bravă, Forțele Navale Maritime Române, de sub comanda contraamiralului Macellariu, Divizia X Siguranță, de sub comanda comandorului Weyher, M.F.A.-urile din Flotilele 1, 3 și 7, navele din Flotila 1 Vedete Torpiloare, Flotila 3 de Dragoare, Flotilele 1, 3 și 23 de Vânători de Submarine, precum și Flotilele 30 și 31 de nave-escortoare.

La reușita misiunilor din ultimele săptămâni și zile au participat în mod strălucit și serviciile de transporturi de sub comanda locotenent-comandorului Harries, organizația de canto-

nare a trupelor de sub comanda Comandamentului German al Sectorului Maritim România, comandorul Grattenauer, atelierele de reparațiuni și întreținere sub conducerea Statului Major al Șantierului și comandantul său, contraamiralul Zieb.

Mulțumesc, de asemenea, și serviciilor de intendență care s-au ocupat cu aprovizionarea și îngrijirea luptătorilor din Crimeea.

În același timp mă gândesc recunoșcător și la colaborarea necobosită a statului meu major, mai ales a șefului de stat major, comandorul V. Conrady, și a șefului Biroului 3, locotenent-comandorul Siman.

Cu toții s-au dovedit la înălțimea situațiilor, cu toate că eforturile au fost din cele mai mari. Dacă s-a izbutit să se readucă pe pământul României cea mai mare parte din luptătorii de la Sevastopol, acesta li se datorește tuturor acestora.

Această situație, putere de muncă și acest spirit de sacrificiu îmi dă siguranța că și în viitor vor fi duse la bun sfârșit toate misiunile AGMN și cu aceeași credință și cu aceeași energie.

Sunt convins că pierderea dureroasă a Crimeii și a Cetății Sevastopol nu va copleși marina de război din Marea Neagră ci că, dimpotrivă, va fi un imbold pentru împlinirea datoriei și în viitor, luptând până la urmă cu dinții strânși și cu armele ascuțite din nou.

Brinkmann, viceamiral și comandant al Mării Negre“.

Domnul general Schwab, comandantul trupelor române din Crimeea, ne-a comunicat că, după părerea sa, situația a fost foarte grea, marina și-a făcut întreaga datorie, sacrificându-se pentru salvarea eroilor din Crimeea și că mai mult nu s-ar fi putut face.

În concluzie, Forțele Navale Maritime și-au îndeplinit misiunea, cu toată dârza împotriva a inamicului și vremea aspră. (LXXVI, 31-40)

Schimbul de mesaje Dönitz-Șova (15 și 17 mai 1944). Colaborarea Marinei române și germane cu ocazia evacuării vitejilor luptători din Crimeea, sub greaua presiune a inamicului, e o nouă piatră de hotar în lupta comună dusă de națiunile noastre aliate.

Vă rog să exprimați mulțumirile, cât și sentimentele mele de recunoștință tuturor marinarilor, atât celor din marina de război română, cât și celor din marina comercială română, care, ajutând pe camarazii lor de pe uscat, prin vitejia lor și-au îndeplinit misiunea lor cu succes și fără nici o preocupare.

Rezultatele comune obținute până acum constituie o garanție că națiunile noastre aliate vor rezolva cu succes toate misiunile ce li se vor impune în viitor.

(Karl) Dönitz, mare amiral și comandant suprem al Marinei de Război germane.

Domnule amiral,

Am primit telegrama dv, prin care îmi exprimați mulțumirile și sentimentele domniei voastre de recunoștință pentru modul cum marinarii români și-au îndeplinit misiunea cu ocazia evacuării Crimeii.

Greaua misiune ce ne-a revenit a fost îndeplinită în cel mai perfect acord și cu concursul unităților dv. din Marea Neagră. Pentru această prețioasă colaborare vă rog, la rândul meu, să primiți întreaga mea recunoștință.

Aprecierile elogioase pe care domnia voastră le remarcăți asupra marinarilor și marinei române, pe care am cinstea să o comand în aceste împrejurări, îmi sunt cu atât mai scumpe cu cât ele vin din partea unui încercat amiral aliat, care a pus la contribuție toată voința și puterea sa de muncă, în scopul de a smulge inamicului victoria cea mai deplină.

Sunt convins că frumoasa și trainica legătură ce există între marinele noastre este gajul cel mai desăvârșit al victoriei pe care, în mod sigur, o vom obține. Ministru subsecretar de stat pentru Marină pe lângă Ministerul de Război, general N. Șova. (LXXVI, 15-16)

Schimbul de mesaje Brinkmann-Șova (18 și 28 mai 1944). Mult onorate domnule ministru,

După îndeplinirea misiunii speciale a marinelor noastre aliate pe Marea Neagră, vă rog să primiți mulțumirile mele speciale pentru sprijinul ce mi l-ați acordat în tot cursul aducerii la îndeplinire a grelei mele misiuni.

Sunt mândru și profund recunoscător de contribuția vitejească și necondiționată a forțelor maritime ale Marinei Regale Române, întru îndeplinirea misiunii de retragere a trupelor din Crimeea, unică în felul ei.

Dacă, în ciuda tuturor dificultăților provocate de acțiunile inamice, am fost în stare, în calitate de comandant însărcinat cu executarea întregii misiuni, să transport cea mai mare parte a trupelor române și germane pe uscat, forțele maritime de sub conducerea înțeleaptă și deplin înțelegătoare a contraamiralului Macellariu au participat în măsură considerabilă și egală cu forțele maritime germane la realizarea acestei opere.

Acordarea Crucii de Cavaler a Ordinului „Crucea de Fier” contraamiralului Macellariu de către Führerul Marelui Reich constituie pentru mine o satisfacție deosebită, deoarece, în urma propunerilor mele, acțiunile forțelor maritime române pentru transportul maritim unic în felul lui au recoltat elogii binemeritate.

Și decorarea multor ofițeri și echipaje cu „Crucea de Fier” constituie binemeritata recunoștință pentru participarea vitejească la această operațiune comună.

Vă rog să primiți, din nou, asigurarea mea că, în cadrul misiunilor ce mi-au fost încredințate, voi da întotdeauna concursul necesar marinei române cu toate forțele mele și unitățile germane de sub ordinele mele pentru atingerea țelului comun.

Exprimându-vă strânsa și camaraderasca mea alianță cu marina română și cu marele și responsabilul ei ministru, rămân, onorate domnule ministru, al dumneavoastră devotat,

Amiral Comandant al Mării Negre, viceamiral Brinkmann.

Domnule amiral,

Scrisoarea dumneavoastră mi-a umplut sufletul de mândrie, prin aprecierile dv., asupra elanului și spiritului de sacrificiu al echipajelor navelor marinei române, mai ales că ele vin din partea unui șef al vitezei și încercatei marine germane, a cărei tradiție a impus respectul chiar celui mai de temut adversar pe mare:

Cât privește mulțumirile dv. pentru sprijinul dat de mine în îndeplinirea grelei misiuni ce ați avut de executat, trebuie să subliniem că acesta a fost acordat din toate puterile noastre, în vederea aceleiași misiuni și în spiritul nezdruccinat al colaborării noastre pentru atingerea țelului comun.

Misiunea dv. a fost și este și misiunea noastră și am credința că veți găsi la noi, și de aici înainte, același spirit de colaborare și aceleași sentimente.

Decorarea comandanților și echipajelor române, cu cele mai distinse ordine germane de vitejie, este încă o mărturie de neuitată camaraderie pe câmpul de luptă. Înfrățirea prin jertfa sângelui în comun vărsat este cheazășia viitorului și a victoriei noastre.

Pentru înțelepciunea și dârza dv. conducere, Majestatea Sa Regele a binevoit a vă conferi Ordinul „Mihai Viteazul”, iar bravilor dv. colaboratori, comandanți de echipaje, le-a acordat diferite ordine de război, pentru cinstirea neuitatelor fapte de arme în cea mai măreață operațiune de război din Marea Neagră.

Primiți, vă rog, domnule amiral cele mai sincere și călduroase felicitări pentru distincțiune și fiți interpretul meu pe lângă bravii dv. colaboratori în a le exprima aceleași bune sentimente.

Ministru subsecretar de stat pentru Marină pe lângă Ministerul de Război, general N. Șova. (LXXVI, 9-10)

Operațiunea „60 000”. Pregătirea operațiunii în cadrul Organizației Tomis.

1. În ziua de 14 aprilie 1944, ora 10, intendent maior Constantin Pădureanu, șeful de stat major al Organizației Tomis, a primit de la M.St.M., Secția IV, Instrucțiunea Specială nr. 715 900 din 14 IV 1944, privitoare la pregătirea și execuția operațiunii „60 000”, ale cărei principii generale ne-au fost comunicate verbal de către domnul general adjutant (Socrate) Mardari, subșeful M.St.M., încă din seara de 12 IV, ora 22.

În aceeași zi, la ora 11,30, ofițerii și trupa Organizației Tomis au plecat din București spre Constanța, cu Secția Autobuze S.T.B., pe itinerarul: București, Ploiești, Brăila, Măcin, Tulcea, Babadag, Constanța.

Pe timpul transportului am întâlnit Compania 126 Auto, pusă la dispoziția noastră, încărcată cu efecte de îmbrăcăminte destinate Depozitului Râmnicul Sărat, căreia i-am ordonat ca după terminarea misiunii la Râmnicul Sărat să se deplaseze direct la Constanța.

2. Organizația Tomis a sosit în Constanța în ziua de 16 Aprilie 1944, ora 19, și a luat contact imediat cu Divizia 9, Biroul 4. Din informațiile ce am primit rezultă că:

– efectivele deja sosite în cadrul operațiunii „60 000” se ridicau la 704 oameni, din diferite M.U.;

– aceste efective au fost cazate provizoriu în cazarma Regimentului 34 Infanterie;

– o bună parte din ele a părăsit cazarma, fără a se ști unde sunt;

– în portul Constanța, Divizia 9 Infanterie instalase o permanentă, pentru efectuarea primirilor și ținerea evidenței.

În același timp s-a făcut cartiruirea provizorie a ofițerilor, a personalului ajutător și a coloanei auto.

Postul de comandă al Organizației Tomis s-a instalat la Hotel Carlton, camera nr. 206.

3. În ziua de 17 IV m-am prezentat domnului general comandant al Diviziei 9 Infanterie, împreună cu comandantul secund al Organizației și cu șeful de stat major. Domnia sa primise Instrucțiunea Specială nr. 715 900 și schița cu zonele de

staționare cu unele modificări, care au fost supuse aprobării domniei voastre.

Am luat contact și cu șeful de stat major al Diviziei 9 Infanterie și am primit un grup de ofițeri de stat major, aparținând M.U. din Crimeea și aflați în concediu, care potrivit ordinilor domniei voastre se puneau la dispoziția noastră.

În aceeași zi am convocat o conferință, la care au participat: comandantul secund O.T. (Organizația Tomis), șeful de stat major O.T., șefii de birouri O.T., ofițerii de stat major, reprezentanți ai M.U. și am stabilit definitiv zonele de staționare divizionare, atribuțiunile comandanților sectoarelor și organelor subalterne și detalii de funcționare a serviciului în sectoare.

În același timp m-am informat asupra dotării Centrelor de Reaprovizionare din zonă și am dat dispozițiuni pentru urgentare deoarece realizările erau minime.

4. În ziua de 18 IV am elaborat „Instrucțiunea pentru organizarea și funcționarea Organizației Tomis” și am constituit echipele de ofițeri, subofițeri și trupă pentru:

- zonele de staționare divizionare, în total 9;
- portul Constanța;
- aeroporturile Mamaia, Palas și Ciocârlia;
- hidroskala Mamaia și Centrele de deparazitare Constanța, Ciocârlia și Saligny. Echipele se găseau la posturi, gata de lucru.

Postul de comandă al organizației s-a instalat în cazarma General Anghelescu (lângă Comandamentul Diviziei 9), având o cameră de lucru și odihnă la Hotel Carlton pentru cei trei ofițeri superiori din comandament.

Cu aceasta s-a încheiat perioada de pregătire a operațiunii „60 000” în cadrul Organizației Tomis.

Executarea misiunii

1/ Misiunea încredințată Organizației Tomis prin Instrucțiunea Specială nr. 715 900 a comportat următoarele operațiuni, în ordinea cronologică:

- a) Primirea trupelor în portul Constanța și pe aeroporturile conexe
- b) Baia oamenilor și deparazitarea efectelor
- c) Cafca caldă, pâine și marmeladă, la cantina din port și Căminul Ostașului
- d) Trierăa oamenilor și constituirea lor pe M.U.
- e) Întocmirea tabelelor nominale de ofițeri, subofițeri și trupă
- f) Îmbarcarea în vagoane și distribuirea hranei rece
- g) Expedierea în zonele de staționare
- h) Cazarea și hrănirea pe timpul staționării
- i) Pregătirea evacuării spre garnizoanele de reședință

- j) Îrănirea pe timpul transportului
- l) Îmbarcarea pe vase și trenuri și expedierea la P.S.
- m) Lichidarea chestiunilor de ordin administrativ

2/ *Activitatea desfășurată în cadrul fiecărei operațiuni.*

a) De la sosirea vaselor în portul Constanța, până la expedierea trupelor în zonele de staționare divizionare, operațiunile s-au desfășurat astfel:

– La fiecare dană unde era anunțată acostarea vaselor, un ofițer din permanenta în port a Organizației Tomis aștepta sosirea vaselor.

– Debarcarea trupelor se făcea prin grija comandantului Vaslui* și a ofițerilor respectivi.

– Delegatul Organizației Tomis îndruma trupele sub comandă pe platourile de adunare, și de aici, pe echipe de câte 100 oameni, la stația de deparazitare și baie. Când efectivele erau mai mari, se rețineau 3–4 echipe a 100 oameni, iar restul erau îndrumate sub comandă la cazarmile din oraș pentru odihnă și de unde erau transportați la baie cu autobuzele Organizației.

– În acest timp comandanții detașamentelor întocmeau tabele nominale de ofițeri, subofițeri și trupa debarcată; însă, aceste tabele au fost întocmite de delegatul nostru, trupa fiind fără comandanții ei firești.

– Răniții debarcați de pe vase sau avioane au fost transportați cu autosanitare și autobuze direct la Spitalul Militar Constanța.

– Echipele de 100 oameni stăteau la baie și deparazitare o oră. Se făcea înscrierea nominală în registrele stației, se distribuiau fiecăruia ostaș un bilet de deparazitare, și apoi întreaga echipă era condusă la Cantina Crucii Roșii din port, unde ostașii primeau cafea caldă, pâine și marmeladă. De la această cantină, ostașii au primit cafea caldă și în timpul adunării pe platou.

– În noaptea de 24–25 IV, când efectivele sosite s-au ridicat la 14 500 oameni, am reținut în port efectivele Diviziei 9 Cavalerie, iar pe celelalte le-am imbarcat în trenuri ad-hoc și le-am expediat la stațiile de deparazitare Ciocârlia și Saligny, unde s-au îmbăiat și deparazitat, au luat cafeaua la cantinele respective, apoi au intrat în zonele de staționare, prin scurte marșuri pe jos.

– După cafeaua de la cantină, trupele erau imbarcate în trenuri special constituite și îndrumate pe detașamente de mari unități în zonele de staționare, având asupra lor hrană rece pe timpul transportului, distribuită de organele noastre, în port.

* Denumirea codificată a Diviziei 9 Infanterie.

- Efectivele salvate din naufragiul vaselor „Alba Iulia“, „Leo“, „Teja“ și „Totila“ au primit echipamentul trebuincios și asistența sanitară imediată, dacă a fost cazul.

- Ofițerii generali și superiori au fost cazați prin grija noastră la hotelul Carlton și Grand Hotel.

- Ofițerii inferiori și subofițerii au fost cazați și hrăniți la Căminul Ostașului din oraș, până la plecarea trenurilor cu unitățile respective în zonele de staționare.

- Potrivit Instrucțiunii Speciale nr. 715 900, Organizația Tomis a executat primirea ostașilor români valizi și s-a ocupat și de răniți, dându-le prima asistență și transportându-i cu mijloace auto la Spitalul Militar, în timp ce alte organe s-au ocupat de primirea și evidența germanilor, rușilor etc. debarcați de pe vase.

- Ultimul transport cu ostași evacuați din Crimeea a fost vasul F.Z. 26, care a sosit în portul Constanța la 13 V, ora 18.

În cursul nopții următoare nu a mai intrat în port nici un vas, iar în dimineața de 14 V, ora 9, 11 ambarcațiuni diferite au acostat în port, goale.

- Organizația Tomis a depus cea mai mare grijă, ca trupele debarcate să fie scoase din portul Constanța în minimum de timp, pentru a le feri de eventuale bombardamente ale aviației inamice și trebuie să subliniez că chiar atunci când am avut 14 000 de oameni sosiți într-o singură noapte, ei au fost toți transportați în zonele de staționare, în cursul zilei următoare.

- Menționez, de asemenea, că toate operațiunile arătate mai sus s-au executat sub conducerea directă a șefului de stat major al organizației și sub supravegherea personală subsemnatului, ținând de datoria noastră să fim prezenți în portul Constanța, la toate sosirile trupelor evacuate din Crimeea.

b) La sosirea în zonele de staționare divizionare, trupele erau așteptate și primite de către comandantul sectorului și reprezentanții Organizației Tomis și îndrumate sub comandă spre cantonamentele pregătite încă de la venirea noastră în zonă, de către ofițerii noștri.

- Cazarea nu a corespuns în toate cazurile celor mai bune condițiuni pentru cantonamentele de odihnă, deoarece în unele sectoare, localitățile sunt mici, populația săracă și nu totdeauna ospitalieră. Cu toate acestea, chiar și în asemenea cazuri s-a realizat un minimum de confort pentru ca oamenii să se odihnească și să se simtă pe pământul țării, la ei acasă.

- Hrănirea trupelor pe timpul staționării s-a efectuat prin Centrele de Reaprovizionare Cernavodă, Saligny, Bărăganul și Scărișoreanu, care au fost dotate cu subzistențe pentru hrană

caldă, necesare efectivelor M.U. repartizate ficcăruia, pe un număr variabil de zile.

Au colaborat la această operațiune Manutanțele Constanța, Medgidia și Cernavodă, Grupul 86 Servicii, Trenul Brutărie nr.2 și Centrul de Exploatare Constanța.

Atât reprovizionarea Centrelor cât și distribuțiile de subzistențe la unități au fost executate de către ofițerii Organizației Tomis detașați în sectoarele diviziilor.

Transporturile de reprovizionare și distribuție s-au făcut de către organele noastre, cu câte un autocamion afectat ficcăru sector.

Prepararea hranei s-a făcut în majoritatea cazurilor cu mijloace improvizate, adunate din zonă de către organele noastre.

Ofițerii au luat masa la popotele înființate pe zonă, în care scop Organizația Tomis a dat marilor unități acoturi din soldele pe luna mai pentru ofițeri și subofițeri, în valoare totală de 6 844 975 lei.

Situațiile anexate arată categoriile de subzistențe distribuite și cantitățile respective. Semnalăm aici doar câteva cifre, care marchează însemnătatea efortului depus:

- pâine	285 188 kg
- carne	25 163 kg
- brânză	11 482 kg
- slănină	22 488 kg

Greutățile întâmpinate în funcționarea hrănirii sunt arătate într-un capitol separat.

c) Pregătirea evacuării trupelor spre garnizoanele de reședință a început imediat după primirea ordinului de evacuare la 26 IV 1944. Ea a constat din stabilirea nevoilor de transport în raport cu efectivele evacuabile, cererea garniturilor necesare și programarea transporturilor și, în fine, constituirea garniturilor și aducerea lor la stațiile de îmbarcare.

La aceste operațiuni a participat inițial și Comandamentul Trupelor din Dobrogea, respectiv prin domnii generali Lăcătușu și Cialâk.

d) Hrănirea trupelor pe timpul transportului din zonele de staționare până la sosirea în garnizoanele de reședință s-a executat potrivit ordinelor ce am primit.

S-a distribuit unităților, prin comandanții respectivi, hrană rece, compusă din pâine, conserve, slănină, brânză și marmeladă, pe numărul de zile prevăzut pentru durata transportului, plus câteva zile de prevedere. Astfel, au fost unități care au primit hrana pe timp de 5 zile, altele 8 și 10, iar altele, care s-au transportat la Belu, 12 zile.

Divizia 2 V.M., care a evacuat din Crimeea parte din bucătăriile de campanie, a primit subzistențe pentru hrană caldă, pe toată durata transportului.

c) Îmbarcarea pe vase și trenuri s-a efectuat sub conducerea comandanților de unități și în cele mai multe cazuri în prezența subsemnatului.

Efectivele care au sosit din Crimeea după plecarea unităților respective din zonă au fost imbarcate în vagoane și expediate la P.S. sub comandă, cu trenurile în circulație, asigurându-li-se hrana pe câte 8 și 10 zile.

Din primele transporturi plecate, trei au fost oprite și reținute câteva zile în stațiile Brănești, Fierbinți și Moara Săracă, din cauzele cunoscute de domnia voastră. Îhranirea lor pentru continuarea transportului a fost asigurată de Secția a 4-a.

d) Lichidarea chestiunilor de ordin administrativ s-a făcut pe baza Instrucțiunii noastre nr. 439 din 30 Aprilie 1944 și a ordinelor date permanențelor lăsate în zonă de către marile unități. Absolut toate chestiunile privitoare la subzistențe, echipament, fonduri, materiale diverse etc., inerențe executării misiunii noastre, au fost soluționate potrivit dispozițiilor legii pentru administrația forțelor armatei. Am urmărit ca fiecare problemă să fie soluționată pe loc, așa fel încât la încheierea activității noastre, între marile unități și formațiunile care au colaborat administrativ cu Organizația Tomis să nu mai existe nici un litigiu.

3/ *Asistența sanitară a trupelor evacuate din Crimeea* s-a făcut sub conducerea directă a maiorului dr. Albescu și sub supravegherea subsemnatului.

a) S-au organizat și au funcționat opt stații de deparazitare, cu un randament de 10 000 oameni zilnic și trei stații de cianhidrizare.

b) S-au deparazitat și îmbăiat toți ostașii evacuați din Crimeea, cel puțin o dată, iar în câteva sectoare operațiunea s-a repetat.

c) S-au deparazitat satele Tătaru, Izvorul Mare și Oancea, suspecte de tifos exantemic.

d) Doi ostași suspecti de exantematic, aparținând Diviziei 1 Munte, au determinat izolarea localității Izvorul Mare și a fermei Oancea, cu ostași aflați în aceste cantonamente. Măsurile de izolare au fost ridicate și trupa expedită la P.S. numai după ce medicul dr. Albescu și-a dat avizul.

Activitatea desfășurată de acest medic și echipa sa, în cadrul operațiunii „60 000”, a corespuns în totul misiunii sale și mai mult decât atât. Tot timpul pe teren, organizând și conducând personal deparazitările și controlând executarea măsurilor ordo-

nate, medicul maior doctor Albescu și-a îndeplinit misiunea cu competență, destoinicie și entuziasm.

1/ Activitatea Organizației Tomis în legătură cu ostașii răniți evacuați din Crimeea. Deși din dispozițiunile prevăzute în Instrucțiunea Specială nr. 715 980 rezultă că Organizația Tomis se va ocupa exclusiv de ostașii valizi, a trebuit totuși să intervenim și să ne ocupăm și de răniți, deoarece nu a existat un alt organ special destinat.

De la 13 IV – 13 V au fost evacuați din Crimeea 4 773 ostași bolnavi și răniți.

Răniții ușor, după debarcare, au fost transportați cu autobuzele Organizației Tomis, la Spitalul Militar Constanța; cei grav răniți au fost transportați cu autosanitare, cerute de la Divizia 9 Infanterie.

De asemenea, am pus la dispoziția Spitalului Militar, la cerere, autobuzele necesare pentru transportul răniților de la acel spital în alte spitale sau la trenuri sanitare.

Organizația Tomis a distribuit Spitalului Militar, la cerere, echipamentul necesar pentru echiparea ostașilor evacuați dezbrăcați. (...)

Relațiunile Organizației Tomis cu Comandamentul Trupelor din Dobrogea

1/ Comandamentul Trupelor din Dobrogea a fost deținut, în ordine cronologică, astfel:

- Domnul general (Mihail) Lăcătușu
- Domnul general (Gheorghe) Cialák
- Domnul colonel (Spiridon) Săulescu
- Colonelul Mălinescu Aurel

2/ Deși, potrivit ordinelor domniei voastre, atribuțiunile acestui comandament se refereau mai cu deosebire la activitatea trupelor în zonele de staționare, totuși Organizația Tomis a stat la dispoziția comandamentului cu întreg personalul de conducere și de execuție în activitatea de birou, precum și în inspecțiile ce au făcut în sectoare.

3/ Domnii comandanți însoțiți de subsemnatul au inspectat efectuarea operațiunilor în portul Constanța, precum și zonele de staționare divizionare, cazarea trupelor, hrănirea lor, funcționarea Centrelor de Reaprovizionare, a trenurilor-baie și a trenului-brutărie. De asemenea, au asistat la îmbarcarea unora din trupe în trenuri sau pe vase.

În toată această activitate, raporturile au fost foarte bune, în deplină înțelegere și colaborare.

Relațiunile Organizației Tomis cu celelalte comandamente.

1/ Organizația Tomis a ținut un contact strâns de serviciu cu comandamentul Diviziei 9 Infanterie pe toată durata operațiunii,

dar mai ales la începutul ei. Domnul general comandant al diviziei a arătat cea mai mare bunăvoință și solicitudine și ne-a ajutat în măsura în care posibilitățile diviziei și ordinele superioare o permiteau.

2/ Cu comandamentele de mari unități venite din Crimeea, Organizația Tomis a avut relațiuni de serviciu, atât la postul de comandă, cât și mai ales în sectoarele divizionare.

Aceste relațiuni au fost foarte bune, în deplină înțelegere și omenie.

3/ De asemenea, relațiunile de serviciu cu Comandamentul Forțelor Maritime au fost foarte bune.

Inspecțiuni

Organizația Tomis a fost inspectată în zilele de 26 Aprilie și 12 Mai de către domnul mareșal Antonescu și domnul general Pantazi, ministrul de război.

Observațiunile făcute de către domnul mareșal cu privire la hrana trupei și ordinele ce a dat au fost raportate de noi subsecretarului de stat al Aprovizionării, care a ordonat cu nr. 2359 din 27 aprilie 1944 să hrănim trupele potrivit broșurii „Alimentația în armată”.

Greutăți întâmpinate

Pentru primirea ostașilor evacuați din Crimeea

a) De la începutul operațiunii „60 000” până la 25 IV, efectivele sosite din Crimeea erau în mare parte elemente răzlețe din toate M.U. și lipsite de comandanții lor. Din această cauză, constituirea acestora pe M.U. și pe unități administrative s-a făcut cu mari pierderi de timp, iar întocmirea tabelelor nominale a trebuit să fie făcută de chiar ofițerii noștri din port, iar uneori de însuși șeful de stat major al organizației.

b) Aproape totalitatea transporturilor a acostat noaptea. În consecință, toate operațiunile au fost executate pe întuneric. Frigul foarte aspru și de multe ori ploi mărunte și reci, cu vânt puternic au adăugat noi greutăți.

c) În general, ostașii nu au avut hrană pe timpul transportului pe mare. Ei soseau în portul Constanța flămânzi și trebuiau hrăniți nu numai cu o cafea caldă și puțină pâine, ci cu hrană caldă și consistentă. În consecință, a trebuit să se organizeze un serviciu special la Căminul Ostașului pentru asemenea cazuri.

d) După baie, ostașii nu au putut schimba rufăria, fiindcă nu am avut mic echipament în cantități așa de mari.

e) Tabelele nominale întocmite la comandamentele de detașamente nu au corespuns întotdeauna în mod exact realității. Din această cauză, Organizația Tomis a trebuit să procedeze la

revizuirii care necesitau timp și produceau întârzieri în expedierea trupelor pe zonele de staționare.

f) Naufragiații au constituit un element nou în misiunea noastră. Goi pur și simplu sau îmbrăcați foarte sumar, ei au trebuit să fie echipați cu echipament complet și să capete asistența sanitară necesară, chiar la îmbarcare.

g) Mulți ostași aparținând M.U. din Crimeea și aflați în concediu s-au prezentat la Organizația Tomis. Și pentru aceștia a trebuit să ordonăm măsuri de transport la P.S. și hrănirea lor pe timpul transportului.

h) Inventarierea materialelor s-a putut face numai pentru materialele mari, deoarece materialele mici erau împachetate în baloturi sau saci, care nu au putut fi desfăcute(...)

Diverse

În ziua de 15 V, între orele 15-17, adică după două zile de la terminarea evacuărilor, s-a executat în portul Constanța filmarea debarcării trupelor române evacuate din Crimeea, astfel:

- Un pluton de ostași români, complet echipați de război, a fost îmbarcat pe un vas și scos în larg.

- După 30 de minute vasul și-a făcut apariția în port și a acostat, debarcând acest pluton, în cea mai perfectă ordine. Natural că celelalte operațiuni: deparazitare, baie, reechipare etc. n-au mai fost înregistrate de film, deoarece ostașii aceștia erau foarte bine echipați, bărbierii și curați.

Încheiere

Organizația Tomis a fost înființată de M.St.M. pentru operațiunea „60 000“.

Executarea acestei operațiuni a fost încredințată ofițerilor profesori și elevi ai Școlii Superioare de Război, Secția Intendență.

Am considerat această misiune ca o onoare și împlinirea ei ca o înaltă datorie patriotică și militară.

În această idee, nici o greutate din câte ni s-au pus în cale nu a fost prea mare și de neînlăturat și nici oboselile rezultate dintr-o activitate desfășurată uneori zi și noapte, fără odihnă, nu ne-au făcut să șovăim.

Comandantul secund, șeful de stat major și ofițerii elevi, fiecare în raza lui de activitate, și-au făcut foarte bine datoria.

Activitatea pe teren a Organizației Tomis a încetat în ziua de 22 Mai 1944, ora 19. Comandantul Organizației Tomis, int. colonel Anton Hristea. (LXXXII, 1-21)

ANEXE

Anexa 1

EFFECTIVE PARTICIPANTE ȘI PIERDERI ÎNREGISTRATE

Cercetarea asupra cuantumului efectivelor participante și a pierderilor suferite în campaniile din Crimeea din anii 1941–1944 este o întreprindere pasionantă, deși adeseori contrazicerile evidente între surse pot fi dezarmante. Și aceasta cu atât mai mult cu cât, de o jumătate de secol încoace, nu a existat o preocupare constantă a istoriografiei militare românești de a „defrișa” această problematică. Aproape inevitabil, rezultatele finale ale acestei cercetări sunt aproximări, mai mult sau mai puțin riguroase.

Pentru campania anilor 1941–1942, lucrurile sunt în mare măsură mai clare deoarece, până în 1944, au existat preocupări, la nivelul Serviciului Istoric al Marelui Stat Major român, de a centraliza și controla datele primite de la marile unități. Așa se face că întâlnim cel puțin două surse diferite care indică același nivel al pierderilor.

Efective și pierderi în perioada octombrie 1941 – iulie 1942

Categoría	Efective	Pierderi				
		Morți	Răniți	Dispăruți	Total	Procent
Ofițeri	2 619	169	472	6	647	24,70%
Subofițeri	2 507	103	369	4	476	24,70%
Soldați	73 115	3 970	13 098	799	17 867	18,98%
Total	78 241	4 242	13 939	809	18 990	24,27%

Câteva observații se impun. Mai întâi, pierderile cele mai importante au fost înregistrate la asediul Sevastopolului și în operațiile pentru contracararea debarcărilor sovietice de la Kerci și Feodosia. Procentul pierderilor înregistrate a fost însemnat, 24,27%, el fiind depășit în intervalul 22 iunie 1941 – 19 noiembrie 1942 numai de cel al morților, răniților și dispăruților în bătălia

de la Odessa (26, 48%). Totuși, se evidențiază faptul că ponderea pierderilor nerecuperabile (morți și dispăruți) este de numai 6,45% din totalul efectivelor participante (26,59% din totalul pierderilor).

Lucrurile se complică sensibil atunci când încercăm să descifrăm adevărul în privința nivelului participării și al pierderilor în anii 1943–1944. Astfel, într-o lucrare a Marelui Stat Major, Secția I Organizare-Mobilizare – întocmită pentru Conferința de Pace –, care coroborează datele situațiilor de efective model „9 700“, evoluția efectivelor este prezentată astfel:

Data	Efective			
	Ofițeri	Subofițeri	Soldați	Total
20.11.1943	2 502	2 387	63 413	68 302
01.02.1944	2 577	2 463	64 712	69 752
15.02.1944	2 434	2 439	63 199	68 072
15.03.1944	2 427	2 416	61 259	66 102

Către un quantum al efectivelor situat între 60 000 și 70 000 oamenii converg și informațiile furnizate de alte surse. Astfel, într-un raport al Marelui Stat Major întocmit după retragera în capul de pod de la Sevastopol se ia drept cifră de referință un total de 65 083 militari (2 433 ofițeri, 2 423 subofițeri, 60 227 soldați). De asemenea, memoriul din martie 1945 al generalului Ilie Șteflea pomeneste despre 64 000 de ofițeri, subofițeri și soldați aflați în Crimeea înainte de declanșarea ofensivei sovietice (8 aprilie 1944). Este drept că memoriul lui Șteflea naște serioase întrebări despre quantumul efectivelor românești în octombrie 1943, întrebări despre care am amintit în studiul introductiv al cărții.

Și alte surse documentare conduc spre cifre asemănătoare. Astfel, darea de seamă a Corpului de Munte asupra operațiilor din Crimeea precizează că totalul trupelor aflate în subordinea acestui comandament (Diviziile 1, 2 și 3 Munte) era, la 1 aprilie 1944, de 32 561 oameni (1 183 ofițeri, 1 159 subofițeri și 30 219 soldați). Din cifrele avansate de Corpul de Cavalerie rezultă că efectivele inițiale (la 1 aprilie) erau de aproximativ 30 000 de oameni (29 997 mai precis), deși sunt câteva neclarități. În acest fel, totalul cavaleriștilor și vânătorilor de munte la începutul lunii aprilie este de aproximativ 62 000 de oameni. Să menționăm, totuși, că această manieră de calcul lasă destul multe probleme în

suspensiv, mai ales atunci când se întreprinde o tentativă de verificare prin intermediul altor cifre.

De altfel, studiul lui Andreas Hillgruber – fără îndoială, cea mai documentată lucrare străină cu privire la evacuarea Crimeii – conține și suficiente neclarități în privința totalurilor, neclarități datorate în exclusivitate „opacității” surselor de arhivă. Hillgruber arată că la 18 aprilie 1944 pierderile românești se ridicau la 17 652 de oameni, iar în peninsulă rămăseseră circa 46 000 de ostași români. Așa cum este lesne de observat, totalul se situează undeva în jurul cifrei de 63 000, ceea ce ar confirma calculele expuse de noi anterior. Ceva mai departe însă, autorul menționat estimează la 9 600 numărul românilor evacuați în perioada 12–20 aprilie, ceea ce ar determina o creștere apreciabilă (peste 70 000) a efectivelor românești prezente în Crimeea înainte de declanșarea ofensivei sovietice. Considerăm că, în pofida acestor neclarități, un quantum de 62 000–65 000 de oameni reprezintă cifra cea mai plauzibilă.

Pierderile românești în aceeași perioadă de referință (8 aprilie – 13 mai 1944) sunt estimate de Andreas Hillgruber la 25 800 morți, răniți și dispăruți (dintr-un total general al pierderilor Armatei 11 germane de 57 500 morți, răniți și dispăruți). În acest caz, pierderile de efective ale armatei române reprezintă 44, 86% din total, ceea ce este extrem de mult dacă ne raportăm la efectivele din 8 aprilie 1944. Astfel, pierderile germane (31 700) reprezintă numai 13% din totalul efectivelor Armatei 11 germane la 8 aprilie, iar cele românești – 10, 97%, în timp ce efectivele la care se raportează Hillgruber aveau înainte de declanșarea ofensivei sovietice o cu totul altă repartitie: 72, 35% germani, 27, 65%, români (totalul românilor fiind, în acest caz, 65 000). Este adevărat că în totalul pierderilor germane ar mai trebui adăugați circa 21 000 de oameni despre a căror soartă Hillgruber spune că nu s-a mai știut nimic. În această variantă, totalul pierderilor germane ar ajunge la un procent de 22,42% din efectivele totale ale Armatei 11 germane la 8 aprilie 1944.

De altfel, cifra avansată de Hillgruber își găsește în mare parte confirmarea în documentele românești de arhivă. Dărilor de seamă ale Corpului de Cavalerie și ale Corpului de Munte consemnează pentru pierderi cifrele prezentate în tabelul de la pagina următoare.

Cu privire la aceste quantumuri se impun câteva observații. Dincolo de faptul că cifrele avansate de Corpul de Cavalerie nu oferă o defalcare pe categorii de pierderi, ele nu ne dau nici un indiciu asupra pierderilor acestei mari unități după 20 aprilie 1944. În Crimeea au rămas 3 926 de ofițeri și ostași din Diviziile

Perioada	M.U.	Morți	Răniți	Dispăruți	Total
01.04.-13.05 1944	Corpul de Munte	833	2 857	8 574	12 264
01 - 20.04. 1944	Corpul de Cavalerie	-	-	-	11 590
<i>Total general</i>					23 854

10 și 19 Infanterie și 6 și 9 Cavalerie, după evacuarea Corpului de Cavalerie în țară. Dintre cei rămași, cel puțin 600 de ostași, aparținând Detașamentului Ardeleanu, au pierit în apele Mării Negre atunci când au fost scufundate vasele germane „Totila” și „Teja”.

În aceste condiții, un total al pierderilor românești de circa 25 000–26 000 morți, răniți și dispăruți pare a fi cel mai plauzibil. Dintre aceștia majoritatea au constituit-o „dispăruții”. După cifrele oferite de marină, circa 4 000 de ostași români (incluși în cifra de mai sus) au pierit pe timpul traversădei de la Sevastopol la Constanța.

EFFECTIVELE EVACUATE DIN CRIMEEA

Deși mult mai riguroasă decât situația pierderilor, situația efectivelor evacuate din Crimeea pune și ea suficiente probleme. Astfel, Andreas Hillgruber dă o cifră foarte exactă – 121 354 – pentru totalul ostașilor germani și români evacuați la Constanța între 12 aprilie și 13 mai 1944.

La aceștia ar mai trebui adăugați cei 21 457 de ofițeri și soldați evacuați pe calea aerului și cei 8 100 înecați în mare în urma atacurilor aviației și submarinelor sovietice, ceea ce ar conduce la un total general de 150 911 (inclusiv pierderile pe mare).

Cifrele românești conduc către un total apropiat. Totalul celor evacuați pe calea aerului este același folosit de partea germană (21 457), indicându-se că 8 291 (1 826 români, 6 382 germani, 83 civili) au sosit pe aerodromurile de la Constanța. De asemenea, cifra pierderilor pe mare (10 000) este destul de apropiată de cea germană.

În privința efectivelor totale evacuate pe mare avem cifra avansată de Comandamentul Marinei Regale: 120 826 de germani, români, voluntari și civili (pe care o vom detalia în situația publicată ceva mai jos). Dintre aceștia 36 557 au fost români, 58 486 germani, iar restul slovaci, voluntari ruși, prizonieri și civili.

Surpriza a venit mai târziu, la 22 mai 1944, când atât marina, cât și Marele Stat Major și-au înaintat situațiile către Ministerul de Război. Totalul marinei era același pentru români și germani, suferind doar o corecție neglijabilă în plus (27) la celelalte categorii. Totalul general era 120 853.

În schimb, situația avansată de Marele Stat Major, deși nu diferea prea mult la total (120 753 în document, în realitate numai 120 656, dacă se verifică adunarea), oferea cifre cu totul diferite pentru români (39 860) și germani (60 463), justificate prin faptul

că ele includeau și evacuările pe calca aerului. Este însă ușor de observat că adăugând cifrelor furnizate de marină pe cele ale aviației germane se obțin totaluri diferite.

În fine, pentru a complica și mai mult lucrurile, situația întocmită de Organizația Tomis la finele operației „60 000” consemnează 34 610 ofițeri, subofițeri și soldați oameni ajunși în portul Constanța și înregistrați de această organizație.

Totuși, aceeași Organizație Tomis adaugă dării sale de seamă o situație generală a evacuărilor din care rezultă că între 10 aprilie și 13 mai 1944 au fost evacuați 120 117 oameni, din care 39 944 români și 60 463 germani. Așa cum se observă, se pare că au fost folosite aceleași surse ca și în cazul situației întocmite de Marele Stat Major (cifra efectivelor germane evacuate coincide, iar cea a românilor este foarte apropiată).

Comparând aceste date rezultă că din Crimeea spre Constanța au plecat pe mare sau pe calca aerului circa 42 000 – 43 000 de ofițeri, subofițeri și soldați români, din care au ajuns la țărnul speranței aproximativ 38 000 – 39 000.

SITUAȚIA PERSONALULUI EVACUAT DIN CRIMEEA

Convoiul	Data	Răniți		Valizi		Voluntari	Prizonieri	Civili	Femei	Slovaci	Total
		Români	Germani	Români	Germani						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Român	14.4	550	1 280	150	1 917	47	417	-	-	-	4 361
Român	15.4	86	198	42	1 041	-	251	25	-	-	1 643
German	15.4	44	83	5	1 023	-	-	28	25	-	1 208
German	16.4	362	293	15	1 250	113	-	5	4	-	2 038
Român	17.4	-	-	301	1 637	761	-	540	11	723	3 973
German	17.4	-	-	6	1 689	724	-	142	-	-	2 561
German	18.4	506	406	10	3 359	1 022	-	-	114	-	5 417
Român	18.4	548	-	189	30	2 999	-	-	-	-	3 766
Român	19.4	103	-	207	2	-	-	-	-	-	312
Român	19.4	39	396	1 494	876	1 249	-	814	-	-	4 868
German	19.4	1	327	429	3 915	1 416	-	1 587	102	-	7 777
German	20.4	-	1	1 566	2 297	973	452	-	17	-	5 306

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
German	22.4	341	594	346	258	99	-	139	-	-	1 777
Român	23.4	117	680	403	1 408	1 638	980	33	50	-	5 309
German	24.4	90	257	981	752	826	-	15	32	-	2 953
Mixt	25.4	17	56	10 453	2 347	2 540	354	49	-	-	15 816
German	26.4	151	395	918	499	552	-	-	4	-	2 519
German	27.4	-	-	654	30	-	-	2	-	-	686
German	27.4	41	29	314	169	96	105	3	11	-	768
Român	28.4	33	2	3 099	211	-	-	-	-	-	3 345
German	28.4	155	243	142	33	267	26	-	5	-	871
German	29.4	98	144	236	7	-	-	-	-	-	485
Român	30.4	-	3	1 919	156	42	14	2	-	-	2 136
German	3.5	-	3	1 473	41	-	-	775	-	-	2 292
German	4.5	-	-	996	77	-	-	361	-	-	1 434
German	7.5	-	-	107	290	19	12	1 547	-	-	1 975
German	8.5	127	366	-	10	-	-	-	-	-	503
German	9.5	31	140	11	30	8	-	291	-	-	511

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
German	3.5	-	3	1 473	41	-	-	775	-	-	2 292
German	4.5	-	-	996	77	-	-	361	-	-	1 434
German	7.5	-	-	107	290	19	12	1 547	-	-	1 975
German	8.5	127	366	-	10	-	-	-	-	-	503
German	9.5	31	140	11	30	8	-	291	-	-	511
German	9.5	122	1 908	214	137	-	-	205	-	-	2 887
Român	10.5	135	1 140	1 464	1 120	-	-	147	-	-	4 006
German	11.5	248	1 802	1 103	2 849	-	-	29	-	-	6 031
Român	12.5	23	384	59	68	-	-	29	-	-	5 361
Român	12.5	8	232	553	2 251	-	-	-	1	-	3 045
German	12.5	171	334	295	1 645	-	-	-	-	-	2 445
German	12.5	212	523	1 558	8 926	-	-	-	-	-	11 219
German	13.5	29	174	583	3 762	-	-	-	2	-	4 550
TOTAL	-	4 262	12 027	32 295	46 402	15 391	2 611	6 739	376	723	120 826

COMANDANȚII MARILOR UNITĂȚI ROMÂNE PARTICIPANTE LA CAMPANIILE DIN CRIMEEA*

A. Corpuri de armată și similare

1. *Corpul de Munte*

General de corp de armată
GHEORGHE AVRĂMESCU 19.10.1941–19.10.1943

General de divizie
HUGO SCHWAB 20.10.1943–13.10.1944

2. *Corpul de Cavalerie*

General de divizie
GHEORGHE CIALĂK 09.10.1943–13.05.1944

General de brigadă
CONSTANTIN TRESTIOREANU 24.03.1944–26.04.1944
(pe timpul concediului titularului)

3. *Corpul 6 Armată*

General de divizie
CORNELIU DRAGALINA 06.01.1941–08.02.1941

4. *Corpul 7 Armată*

General de divizie
FLOREA MITRĂNESCU 16.04.1942–04.07.1942

* Referirea se face exclusiv la perioadele 29 octombrie 1941–4 iulie 1942 și octombrie 1943–13 mai 1944 și la intervalul în care marile unități s-au găsit în Crimeea.

B. Divizii*

1. *Divizia 1 Munte*

General de brigadă
MIHAIL LASCĂR 10.01.1941–10.02.1942

General de brigadă
CONSTANTIN VASILIU-RĂȘCANU 10.02.1942–04.07.1942

General de brigadă
CONSTANTIN VOICULESCU 09.10.1943–13.05.1944

2. *Divizia 2 Munte*

General de divizie
ION DUMITRACHE 29.10.1941–13.05.1944

3. *Divizia 3 Munte*

General de divizie
LEONARD MOCIULSCHI 09.10.1943–13.05.1944

4. *Divizia 4 Munte*

General de divizie
GHEORGHE MANOLIU 20.11.1941–04.07.1942

5. *Divizia 6 Cavalerie*

General de brigadă
CORNELIU TEODORINI** 09.10.1943–21.04.1944

Colonel
IOAN GAȘPAR 22.04.1944–04.05.1944

6. *Divizia 8 Cavalerie*

Colonel
CORNELIU TEODORINI 28.10.1941–09.05.1942

* În perioada octombrie 1941–15 martie 1942 diviziile de munte și de cavalerie au fost organizate ca brigăzi.

** La 21 aprilie 1944, din dispoziția generalului Erwin Jaenecke, a fost trimis la Buzău pentru a organiza primirea trupelor din Crimeea.

Colonel
CORNELIU CARP 10.05.1942–04.07.1942

7. Divizia 9 Cavalerie

colonel (ulterior, general de brigadă)
DUMITRU POPESCU 09.10.1943–29.01.1944
18.03.1944–13.05.1944

Colonel
HARALAMB BOSSIE 30.01.1944–18.03.1944

8. Divizia 10 Infanterie

General de brigadă
OCTAVIAN GEORGESCU 06.01.1942–24.03.1942

General de brigadă
SAVA CARACAȘ 25.03.1942–04.07.1942

General de brigadă
CONSTANTIN TRESTIOREANU 09.10.1944–23.03.1944

General de brigadă
GHEORGHE NICULESCU 23.03.1944–27.05.1944

9. Divizia 18 Infanterie

General de brigadă
RADU BALDEȘCU 06.01.1942–04.07.1942

10. Divizia 19 Infanterie

General de brigadă
CAROL SCHMIDT 02.04.1942–04.07.1942

General de brigadă
MIHAIL LĂCĂTUȘU 28.10.1943–01.04.1944
28.04.1944–13.05.1944

General de brigadă
ATANASE PETCULESCU 01.04.1944–27.04.1944

C. Marina*

1. Comandamentul Forțelor Navale Maritime

Contraamiral
HORIA MACELLARIU

* Ordinea de bătaie la 1 aprilie 1944.

2. Escadrila de Distrugătoare

Căpitan-comandor
ALEXANDRU DUMBRAVĂ

a) *N.M.S. „Regele Ferdinand“*

Locotenent-comandor
TITUS SAMSON

b) *N.M.S. „Regina Maria“*

Locotenent-comandor
ALEXANDRU BERCEA

c) *N.M.S. „Mărășești“*

Locotenent-comandor
EUGEN TRANDAFIRESCU

d) *N.M.S. „Mărăști“*

Locotenent-comandor
MATEI TOMA

e) *N.M.S. „Dacia“*

Locotenent-comandor
IOAN CRISTESCU

f) *N.M.S. „Amiral Murgescu“*

Căpitan-comandor
ANTON FOCA

3. Secția Torpiloare

Locotenent-comandor
GHEORGHE HRISTU

4. Secția Canoniere

Locotenent-comandor
BORIS LEVITSCHI

5. Escadrila de Vedete Torpiloare

Căpitan-comandor
ȘTEFAN IGNAT

LISTA HĂRȚILOR

1. Pătrunderea în Crimeea (octombrie – noiembrie 1941) 157
2. Bătălia de la Kerci (8 – 15 mai 1942) 231
3. Asediul final al Sevastopolului (iunie – iulie 1942) 253
4. Ofensiva sovietică în Crimeea (aprilie – mai 1944) 381

Semne convenționale și abrevieri folosite în hărți

- direcții de ofensivă ale trupelor române
- direcții de ofensivă ale trupelor germane
- direcții de ofensivă ale trupelor sovietice

A. – armată

A. Lit. – Armata de Litoral

Bg. – brigadă

C. Mte. – Corpul de Munte român

Cv. – cavalerie

Dt. – detașament

F. 4 U. – Frontul 4 Ucrainean

(g) – german

M. – munte

(s) – sovietic

XXX. – corp de armată (aici, Corpul XXX Armată)

19. – divizie de infanterie (aici, Divizia 19 Infanterie)

1 M. – divizie de munte (aici, Divizia 1 Munte)

22 Bl. – divizie blindată (aici, Divizia 22 Blindată)

LES ROUMAINS EN CRIMÉE. 1941–1944

Résumé

La Crimée est, sous rapport géo-politique et militaire, une position-clé dans le bassin de la mer Noire, au même titre que les détroits et les bouches du Danube. Dans tous les temps, le sort de cette péninsule a présenté un intérêt particulier pour la Roumanie, dont le développement libre dépendait – comme il dépend toujours – de l'issue à une mer ouverte. Il ne faut pas oublier que l'État roumain moderne s'est constitué en 1859, dans les conditions favorables créées par le Congrès de paix de Paris (1856), qui avait entre autres imposé à la Russie la désaffectation des bases militaires de Crimée. Ce n'est qu'une seule fois que les Roumains furent directement engagés dans un affrontement militaire dont l'enjeu était le contrôle de la péninsule : pendant la deuxième guerre mondiale.

Dans une formule consacrée par *Românii la Stalingrad* (Les Roumains à Stalingrad), paru en 1992 sous la signature de Adrian Pandeia, Ion Pavelescu et Eftimie Ardeleanu, ce livre reconstitue, avec l'aide des documents des archives roumaines, les deux campagnes auxquelles l'armée roumaine participa en Crimée. La première va depuis la dislocation du Corps de montagne roumain aux isthmes de Salkova et Genitchesk (9 octobre 1941) jusqu'à la prise de Sébastopol (juin 1942) et la seconde, depuis la retraite des troupes allemandes et roumaines du Kouban (octobre 1943) jusqu'à l'évacuation de la Crimée (mai 1944).

L'engagement des troupes roumaines en Crimée, en 1941, n'avait été planifié d'avance ni par le commandement allemand, ni par le commandement roumain. Le Haut Commandement allemand, suivant la conception stratégique et opérationnelle qu'il avait promue au début de la guerre, envisageait la participation des troupes alliées roumaines aux seules opérations qui devaient aboutir à la libération de la Bessarabie et du nord de la Bucovine, territoires roumains que envahis l'URSS avait en juin 1940. C'était donc à la Wehrmacht de conquérir la péninsule de Crimée. De l'autre côté, bien que Ion Antonescu considérât la Crimée (à côté de la Transnistrie) comme relevant de „l'espace de sécurité militaire“ de la Roumanie (il avait emprunté ce concept à l'oeuvre de l'historien Gheorghe I. Brătianu), le Haut Commandement roumain n'avait projeté, avant la guerre, aucune opération militaire en profondeur du territoire soviétique, au-delà des frontières qui faisaient l'objet de revendications.

Ensuite, si l'Allemagne avait d'autres projets pour la Crimée, qu'elle préconisait d'annexer au „troisième Reich“ et de soumettre à une „purification ethnique“, la Roumanie n'y avait qu'un intérêt limité, à savoir la neutralisation militaire de cette région sensible; elle n'en avait pourtant pas la possibilité, et il était bien évident que l'Allemagne devait s'en charger.

A partir d'août 1941, la Crimée fut, pour un certain temps, la priorité numéro un pour la Wehrmacht. La décision de Hitler était motivée par la nécessité de protéger le champ pétrolifère de Ploiești, vital pour le Reich, contre les attaques des bombardiers soviétiques qui partaient de Crimée. Lorsque la 11ème Armée allemande arriva aux portes de la péninsule, elle n'avait pas la force nécessaire pour percer la défense soviétique. Faute de grandes unités disponibles, l'OKW demanda auprès du Haut Commandement roumain les quelques divisions qu'il jugeait absolument nécessaires pour la prise de la Crimée. Le maréchal Ion Antonescu donna son assentiment le 10 octobre 1942, en un moment où la campagne de l'armée roumaine semblait toucher à sa fin, puisque lui et Hitler pensaient que la bataille d'Odessa (achevée le 16 octobre) devait être le dernier sacrifice exigé de la Roumanie dans la guerre contre l'URSS.

Dans un premier temps, peu de troupes roumaines furent engagées aux opérations en Crimée: la 1re Brigade de montagne et la 8ème de cavalerie, réunies sous les ordres du Corps de montagne (commandant: le général Gheorghe Avrămescu) et le Détachement rapide du colonel Radu Korné (attaché à la Brigade motorisée Ziegler). Ensuite, plusieurs autres grandes unités roumaines devaient les rejoindre, sur la demande du commandement allemand: la 4ème Brigade de montagne (novembre 1941), les 10ème, 18ème et 19ème d'infanterie (les deux premières en janvier 1942, la troisième en avril 1942); puisqu'un autre commandement de corps d'armée y devint indispensable, on y déplaça d'abord le 6ème, puis le 7ème Corps d'armée.

Le maréchal Ion Antonescu avoue avoir accepté les demandes des Allemands pour des raisons militaires – la protection du territoire roumain contre les attaques aériennes ou par mer, qui partaient de Crimée – et politiques – la crainte devant les répercussions d'un refus des demandes de Berlin.

Les troupes roumaines participèrent à toutes les luttes et les batailles importantes en Crimée, en 1941 et 1942, et leurs performances ne furent en rien inférieures à celles des unités similaires allemandes. Pendant le premier siège de Sébastopol, la 1re Brigade mixte de montagne prit plusieurs localités – Alsou, Nijny-Tchorgoun, Verkhovny-Tchorgoun, Karlovka – et „la Colline de la Chapelle“ (ainsi baptisée par les Roumains). La 4ème Brigade de montagne, la 8ème Brigade de cavalerie et le Détachement rapide du colonel Radu Korné limitèrent

l'avance des troupes soviétiques débarquées à Kertch et à Feodossija (26–29 décembre). Au printemps de la 1942, la 19-ème Division d'infanterie, la 8-ème Division de cavalerie et tout particulièrement le détachement Korné (attaché à la Brigade von Groddek) se firent remarquer dans la bataille de Kertch (8–15 mai), où les trois armées soviétiques du Front de Crimée furent littéralement écrasées.

Le siège final de Sébastopol (7 juin–4 juillet 1942) illustra brillamment la capacité de combat des divisions* roumaines. Le Corps de montagne roumain (1-re Division de montagne et 18-ème Division d'infanterie) se vit répartir un secteur du front dont la longueur était deux fois celle du secteur couvert par les corps d'armée allemands et qui était situé dans une zone difficilement accessible. Le cours des opérations amena la 11-ème Armée allemande à ordonner aux grandes unités roumaines, dont la mission initiale était de fixer l'ennemi, d'exécuter des opérations offensives. La 1-re Division de montagne et la 18-ème Division d'infanterie prirent les hauteurs de Nordnase, Zuckerhut, Bastion II et Altes Fort et capturèrent les troupes soviétiques dans la zone de Balaklava. Pour sa part, la 4-ème Division de montagne – introduite plus tard en action et subordonnée au 54-ème Corps d'armée allemand – prit les hauteurs de Weissehaus, Waldkreuz et Kegel et entra en même temps que les divisions allemandes dans Sébastopol, le 1-er juillet 1942.

Quelque 78 000 officiers, sous-officiers et soldats roumains luttèrent en Crimée, d'octobre 1941 à juillet 1942. Les pertes se montèrent à plus de 19 000 hommes, morts, blessés et disparus, dont quelque 9 000 pendant le siège final de Sébastopol.

La seconde campagne des troupes roumaines en Crimée commença en octobre 1943, au moment de la retraite de la 17-ème Armée allemande du Kouban, par le détroit de Kertch, vers la péninsule. Il y avait dans la composition de la 17-ème Armée 7 divisions roumaines (10-ème et 19-ème d'infanterie, 6-ème et 9-ème de cavalerie et 1-re, 2-ème et 3-ème de montagne), placées sous les ordres du Corps de cavalerie (commandant: Gheorghe Cialâk) et du Corps de montagne (commandant, à partir du 20 octobre 1943: le général Hugo Schwab).

La présence des troupes roumaines en Crimée était due exclusivement au cours des opérations militaires au flanc sud du front soviéto-allemand. La retraite en Crimée et la défense sine die de la péninsule furent décidées par Adolf Hitler et l'OKW, et le Haut Commandement roumain ne put y avoir aucune influence effective. Les documents de ce livre montrent que le Grand État-Major roumain et le maréchal Ion Antonescu étaient intervenus plusieurs fois, à partir de novembre 1943, à tous les échelons de commandement de la Wehrmacht

* En mars 1942, les brigades roumaines de montagne et de cavalerie furent organisées en tant que divisions.

pour obtenir l'autorisation de faire retirer les sept divisions roumaines de Crimée. Les interventions roumaines furent sans succès, car Hitler s'obstinait à vouloir garder la péninsule pour des raisons militaires et politiques: il espérait reprendre l'Ukraine, rouvrir la route vers le Caucase, avoir le contrôle des côtes roumaine et bulgare, mais aussi maintenir la Turquie en dehors de la coalition des Nations Unies et empêcher la Roumanie et la Bulgarie, de quitter l'Axe.

Dans un premier temps (jusqu'en mars 1944), les demandes roumaines furent soutenues par les commandants allemands (les feld-maréchaux Erich von Manstein et Ewald von Kleist, le général Erwin Jaenecke), qui espéraient ainsi sauver toute la 17ème Armée allemande. Von Manstein et von Kleist furent cependant remplacés et cette collaboration sui generis fut anéantie, tout comme les espoirs des autorités militaires roumaines. D'ailleurs, suite à une réorganisation du groupe d'armées „A“, qui devint le groupe d'armées „Ukraine du Sud“, les 3ème et 4ème armées roumaines et la 17ème Armée allemande furent placés sous le même commandement; le sort de la Roumanie dépendait ainsi du sort de la bataille de Crimée.

C'est ainsi que, pour des raisons étrangères aux buts politiques et militaires de la Roumanie à l'époque, les sept divisions roumaines de Crimée furent absentes, au printemps et à l'été de 1944, du dispositif de défense du territoire national.

Le situation de ces divisions devait peser lourd dans les négociations d'armistice de la Roumanie avec les Alliés. L'une des conditions préliminaires proposées par les Soviétiques en avril 1942 disait que les troupes roumaines de Crimée devaient se rendre aux troupes soviétiques ou bien attaquer les troupes de la Wehrmacht „par derrière“, ce que la partie roumaine ne put accepter.

L'évacuation par voie de mer demeurait le seul moyen de sauver les divisions de Crimée, après que les Soviétiques eurent intercepté toutes les communications terrestres. Hitler compromit cette unique chance, car il n'autorisa l'évacuation qu'après que la 17ème Armée allemande eut été contrainte à se retirer vers la tête de pont de Sébastopol, devant l'offensive soviétique déclenchée le 8 avril 1944.

Lors du commencement de l'offensive soviétique, il y avait dans la péninsule de Crimée sept divisions roumaines et cinq allemandes. Ces grandes unités subirent de très lourdes pertes au cours de leur retraite sur Sébastopol et pendant leur résistance dans ce périmètre. Les divisions roumaines de montagne assurèrent la protection de la retraite des troupes de la péninsule sur Sébastopol, qui purent occuper une position à Kherson, dernier point de la résistance germano-roumaine.

L'évacuation par mer commença le 14 avril 1944, mais elle fut suspendue par Hitler et ne reprit que le 10 mai. La marine de guerre roumaine y engagea la plupart de ses bâtiments de guerre et de transport,

ce qui eut une contribution décisive au succès de l'opération. Constanța et d'autres ports roumains accueillirent quelque 120 000 soldats allemands et roumains, volontaires des territoires soviétiques, prisonniers russes, civils, etc. Malgré les pertes (10% du personnel et 32% des navires), cette opération fut un succès incontestable pour la marine allemande et la marine roumaine, qui pourrait être comparé à celui que remporta la marine britannique à Dunkerque, en 1940. Des quelque 65 000 hommes que comptaient les troupes roumaines en Crimée le 8 avril 1944, quelque 46 000 arrivèrent à la tête de pont de Sébastopol, et quelque 40 000 arrivèrent à Constanța. Bien que le Haut Commandement allemand eût assuré que les troupes roumaines seraient les premières à être évacuées, le Corps de cavalerie (10-ème et 19-ème Divisions d'infanterie, 6-ème et 9-ème Divisions de cavalerie) ne fut entièrement évacué que le 29 avril, et le Corps de montagne (1-re, 2-ème et 3-ème Divisions de montagne) encore plus tard, les 10 et 11 mai 1944. Quelque 2 700 Roumains appartenant aux unités de chasseurs de montagne restèrent en Crimée et y assurèrent la défense de la tête de pont de Khersonèse.

Les campagnes de 1941-1942 et 1943-1944 en Crimée firent sortir au grand jour les limites des relations politiques et militaires roumano-allemandes. Au cours de la première campagne, il y eut de nombreux problèmes issus de l'application, par les commandements allemands, de la théorie des „baleines de corset“, suivant laquelle la faible capacité de combat des grandes unités roumaines en imposait la „constriction“ dans le dispositif allemand. Pendant la première partie de la campagne de 1941-1942, les troupes roumaines n'eurent pas à couvrir des secteurs de front au niveau des corps d'armée et elles furent subordonnées aux échelons allemands, qui étaient parfois du même niveau. Cette pratique eut pour conséquence une mauvaise utilisation des grandes unités roumaines par les commandements allemands, qui alla parfois jusqu'à l'épuisement de ces unités. Plus tard, au printemps et à l'été de 1942, la situation changea, grâce aux accords personnels intervenus entre le maréchal Ion Antonescu et le général Erich von Manstein. Dans les batailles de Kerch et de Sébastopol, les troupes roumaines furent partiellement groupées sous les ordres des corps d'armée roumains (le Corps de cavalerie et le Corps de montagne, respectivement).

La prestation générale des divisions roumaines en Crimée, en 194-1942, vint infirmer un préjugé, selon lequel elles n'auraient pas été suffisamment instruites et équipées pour soutenir des opérations offensives. Il y eut sans doute des moments plus difficiles telle, par exemple, la défaite que subit la 18-ème Division d'infanterie en février 1942-, mais qui n'expliquent point l'oubli qui enveloppe la contribution roumaine à la prise de la Crimée.

La conduite des troupes roumaines en 1943-1944 confirma pleinement les opinions du maréchal Ion Antonescu, qui avait coutume de dire que les divisions de Crimée étaient les plus éprouvées et les mieux

équipées de l'armée roumaine. D'ailleurs, en décembre 1943, la 6ème Division de cavalerie roumaine parvint à annihiler la tête de pont que les Soviétiques avaient ouverte à Eltigen; ce fut la dernière victoire que les troupes allemandes et roumaines remportèrent en Crimée.

Néanmoins, la campagne de 1943–1944 accentua les dissensions entre les commandements roumain et allemand. Considérée comme „un nouveau Stalingrad“, la situation de la 17ème Armée allemande en Crimée détermina dans les relations germano-roumaines un regain de tension rappelant en quelque sorte celui qui s'était créé pendant les grandes batailles sur le Don et la Volga, en novembre 1942–février 1943. Les divers échelons du commandement allemand accusaient de plus en plus souvent les troupes roumaines de „manque de volonté de combat“, ce qui était loin d'être vrai, puisque la défense de la Crimée avait été assurée surtout par les Roumains. La défaite de la 17ème Armée allemande en Crimée ne saurait être imputée au manque de combativité des troupes roumaines.

Tout comme il avait procédé à Stalingrad, aux moments les plus durs de la bataille, le commandement allemand trouva opportun de donner un ordre observateur dont le contenu était outrageant pour les soldats roumains. Cet ordre détermina une réplique ferme du général Hugo Schwab, commandant du Corps de montagne roumain, qui accusa à son tour le commandement allemand d'avoir sacrifié inutilement un détachement roumain dans la région d'Alouchta. L'incident ne fut éteint que plusieurs mois après la fin de la bataille de Crimée.

Ensuite, le commandement allemand ne tint pas sa promesse de faire évacuer tout d'abord les effectifs roumains. Pendant la première partie de la traversée, les navires transportèrent surtout des soldats allemands, des volontaires russes et des civils. Les pertes du côté roumain en furent ainsi inutilement augmentées.

L'impossibilité de récupérer à temps toutes les divisions de Crimée affecta sérieusement la force de l'armée roumaine dans son affrontement avec l'armée soviétique. Cette dernière était arrivée, en mars 1944, à la frontière est de la Roumanie et le Haut Commandement roumain, tout comme le maréchal Ion Antonescu, refusaient d'accepter la thèse d'Hitler, qui soutenait que la Roumanie „se défendait en Crimée“.

Le livre *Românii în Crimeea. 1941–1944* (Les Roumains en Crimée. 1941–1944) évoque et reconstitue les moments glorieux et tragiques des campagnes que les troupes roumaines menèrent en Crimée. Il essaie de faire reconsidérer un sujet sur lequel l'historiographie roumaine ne s'est pas encore penchée et que les ouvrages occidentaux ou soviétique n'ont abordé que partiellement et sous un angle souvent déformé par les préjugés et les verdicts irréflechis.

ROMANIANS IN CRIMEA. 1941-1944

Summary

Crimea is a geopolitical and geomilitary key-position of the Black Sea zone, along with the Straits to the Mediterranean Sea and the Mouths of Danube. The destiny of Crimea has been and will further be a special concern for Romania whose free development is conditioned by the existence of a free, open sea. Significant in this respect is the fact that the Romanian modern state was established in 1859 under the favourable circumstances created in 1856 by the Peace Congress in Paris which stipulated, *inter alia*, that Russia must dismantle its military bases in Crimea. Only once during the history were the Romanians directly involved in a military confrontation over the domination of the peninsula: that was during the World War Two.

In a manner made well-known by *Românii la Stalingrad* (The Romanians in Stalingrad) published in 1992 (authors: Adrian Pandea, Ion Pavelescu, Eftimie Ardeleanu), this book based on documents in Romanian archives reconstructs the two campaigns in Crimea in which the Romanian army has participated: the first, from the deployment of the Romanian Mountain Corps in the Salkova and Genicesk isthmuses (9 October 1941) to the taking of Sevastopol (July 1942), the second from the withdrawal of the German and Romanian troops from Kuban (October 1943) to the evacuation of Crimea (May 1944).

The engagement of the Romanian troops in Crimea in 1941 was not the result of a previous planning either by the German Command or by the Romanian Command. The German High Command, according to the strategic and operative concept promoted at the beginning of the war, took into account the participation of the allied Romanian troops only in the operations for the liberation of Basarabia and northern Bucovina – Romanian territories occupied by the USSR in June 1940. Crimea was planned to be conquered by the Wehrmacht. On the other hand, though Ion Antonescu was considering Crimea (along with Trans-Dnestria) as a part of the "space of military security" of Romania (a concept assumed from the works of historian Gheorghe I. Brătianu), the Romanian High Command did not plan before the war any military operation in the depth of the Soviet territory, beyond the claimed borders.

Moreover, while Germany had also projects of a different kind about Crimea – which it planned to annex into the "Great Reich" and to subject it to an "ethnic purge" –, Romania had only the limited interest that this sensitive zone be neutralized from a military point of view but such a desideratum was evidently beyond the Romanian possibilities and it was expected to be accomplished by Germany.

For a short period of time starting in August 1941, Crimea became the main objective of the Wehrmacht, the decision taken by Hitler being motivated through the necessity that the oil fields around Ploiesti – vital for the Reich – be protected from the attacks by the Soviet bombers based in Crimea. When the German Army 11 reached the gates to the peninsula, it lacked the power necessary to break the Soviet defensive line. The unavailability of other big units determined the OKW to request from the Romanian High Command several divisions believed to be absolutely necessary for the taking of Crimea. Marshal Ion Antonescu gave his approval on the request on 10 October 1942, in a moment when the campaign of the Romanian army seemed close to an end, when he and Hitler believed that the battle for Odessa (ended on 16 October) would be the last sacrifice demanded from Romania in the war against the USSR.

Initially, the operations in the peninsula have been engaged by the Brigade 1 Mountain (commanded by General Gheorghe Avrănescu) and Colonel Radu Korne's Rapid Detachment (then included in the Ziegler Motorized Brigade). Later, several other big Romanian units moved to Crimea at the request of the German Command: Brigade 4 Mountain (November 1941), divisions 10,18 (January 1942) and 19 Infantry (April 1942) which called also for the move to the peninsula of another army corps command headquarters (first, the Army Corps 6 and then the Army Corps 7).

According to his confession, Marshal Ion Antonescu accepted the German requests because of military reasons, – the protection of the Romanian territory from the air or sea attacks coming from Crimea– and of political reasons – the fear of the consequences of refusing the requests from Berlin.

The Romanian troops took part in all the important battles in Crimea over 1941–1942 and their performances matched the level of the similar German units. During the first assault of Sevastopol, the Brigade 1 Mixed Mountain took over the localities of Alsu, Nijn. Chorgun, Verkh. Chorgun and Karlovka as well as the Chapel Hill. The Brigade 4 Mountain, Brigade 8 Cavalry and Colonel Radu Korne's Rapid Detachment have blocked off the advance of the Soviet troops landed at Kerch and Feodosiya (26–29 December). In the spring of 1942, the divisions 19 Infantry and 8 Cavalry and especially the Korne Detachment (operating within the Brigade von Groddek) made themselves

remarked in the battle for the Kerch peninsula (8–15 May) which led to the destroying of the three Soviet armies on the Crimea front.

The final assault of Sevastopol (7 June–4 July 1942) evinced the fight capacity of the Romanian divisions*. So, the Romanian Mountain Corps (divisions 1 Mountain and 18 Infantry) were given a section of the battle front two times larger than the one given to the German army corps and in a hardly accessible zone. Although the big Romanian units have been initially charged with missions of blocking the enemy, the evolution of the operations determined the German Army 11 Command to order them to execute offensive operations. Divisions 1 Mountain and 18 Infantry distinguished themselves by taking over the heights of Nordnase, Zuckerhut, Bastion II and Altes Fort as well as by capturing the Soviet forces in the Balaklava zone. At the same time, Division 4 Mountain – brought on front with a delay and subordinated to the German Army Corps 54 – took over the heights of Weissehaus, Waldkreuz and Kegel and entered in Sevastopol together with the German divisions on 1 July 1942.

The number of Romanian officers and soldiers who fought in Crimea from October 1941 to July 1942 was about 78,000. The number of killed, missing and wounded exceeded 19,000 of which almost 9,000 in the final assault of Sevastopol.

The second campaign of the Romanian troops in Crimea started in October 1943 once with the withdrawal of the German Army 17 from Kuban through the Kerch straits to the peninsula. The German Army 17 was including seven Romanian divisions (10 and 19 Infantry, 6 and 9 Cavalry plus 1, 2 and 3 Mountain) grouped under the command of the Cavalry Corps (commander: Gheorghe Cialâk) and the Mountain Corps (commander from 20 October 1943: General Hugo Schwab).

The presence of the Romanian troops in Crimea came exclusively as a result of the evolution of the military operations on the south flank of the German-Soviet front. The withdrawal as well as the sine-die defense of the peninsula have been decided by Hitler and the OKW while the Romanian High Command had no possibility to influence these decisions effectively. The documents in this volume are attesting the fact that, starting by November 1943, the Romanian General Staff and Marshal Ion Antonescu have made numerous demarches with all the command echelons of the Wehrmacht in order to obtain the withdrawal of the seven Romanian divisions from Crimea. The Romanian demarches have meet no success because of Hitler's obstinate will to keep the peninsula for military reasons (the hope that Ukraine will be taken over again, the open routes to the Caucasus, the protection of the Romanian and Bulgarian shores) and political reasons (to keep Turkey outside the

* By March 1942, the Romanian mountain and cavalry brigades have been organised as divisions.

United Nations coalition and to prevent Romania and Bulgaria's getting out the Axis).

In a first stage, until March 1944, the Romanian requests have been backed also by German commanders (Field-Marshal Erich von Manstein and Ewald von Kleist, General Erwin Jaenecke) who hoped to save by this course the entire German Army 17. This sui-generis collaboration and the last Romanian hopes were blown off once with the replacement of von Manstein and von Kleist. Anyway, through the reorganisation of the Group of Armies "A" into the Group of Armies "South Ukraine," the Romanian Armies 3 and 4 as well as the German Army 17 were placed under the same command, thus linking the fate of Romania to the fate of the battle in Crimea. In this way, because of reasons alien to the Romanian political and military goals at that moment, the seven Romanian divisions in Crimea did not joined the disposition for the defense of the national territory in the spring and summer of 1944.

The situation of these divisions has weighted heavy in Romania's armistice negotiations with the Allies. So, one of the outset conditions of the Soviet armistice proposal was that the Romanian troops in Crimea surrender to the Soviet troops or attack "from the rear" the Wehrmacht troops, which the Romanian party found impossibility to accept.

In this context, the only chance to save the divisions in Crimea remained – after the Russian troops took control of all the land routes – the evacuation by sea. This chance was blown off by Hitler who permitted the evacuation only after the 17 German Army had been forced to withdraw to the "bridge end" of Sevastopol pushed by the Soviet offensive started on 8 April 1944.

At the date of the start of the Soviet offensive, seven Romanian and five German divisions were located in Crimea. These big units suffered heavy losses during the withdrawal to Sevastopol and during their resistance in that area. The Romanian Mountain divisions have been the ones who secured the protection of the troops' retreat from the peninsula to Sevastopol as well as the upholding of the position in cape Hersones, the place of the last German-Romanian resistance.

The evacuation by sea started on 14 April 1944 but was suspended by Hitler on April 25 and it resumed only on May 10. The Romanian Navy engaged in this operation the majority of its war ships and cargos and thus contributed decisively to the success of the evacuation. About 120,000 German and Romanian military, volunteers from the Soviet territories, Russian prisoners, civilians, have been evacuated to Constanța and to other Romanian ports. In spite of the losses (10 percent of the people and 32 percent of the ships), the operation was a success for the German and Romanian navies, comparable to the one recorded by the Royal Navy at Dunkerque in 1940. By 8 April 1944, the Romanian troops in Crimea numbered about 65,000. About 46,000 of them reached the

Sevastopol bridge end. Almost 40,000 succeeded to cross the sea to Constanța. In spite of the assurance given by the German High Command that the Romanian troops would be evacuated with priority, the Cavalry Corps (divisions 10 and 19 Infantry and 6 and 9 Cavalry) completed their evacuation on April 29 while the Mountain Corps (divisions 1, 2 and 3 Mountain) as late as on 10–11 May 1944. About 2,700 Romanian military belonging to the Mountain units who defended the Hersones bridge end remained in Crimea unevacuated.

The campaigns of 1941–1942 and 1943–1944 in Crimea evinced also the limits of the Romanian-German political and military relations. In the first campaign, the problems were caused mainly by the theory of the "corset whalebones" applied by the German commanders according to which the low fight capacity of the big Romanian units was calling for their "corseting" within the German disposition. Therefore, in the first part of the 1941–1942 campaign the Romanian troops were not given front sections at the level of army corps. They were subordinated to the German echelons (in some instances of the same level). The result of this practice was the inadequate use and exhaustion of the big Romanian units. Later, in the spring and summer of 1942, the situation improved because of the personal agreements between Marshal Ion Antonescu and General Erich von Manstein so that in the battles at Kerci and Sevastopol the Romanian troops have been partially grouped under the command of the Romanian army corps (Cavalry Corps and Mountain Corps).

In general, the performance of the Romanian divisions in Crimea over 1941–1942 refuted the widely accepted prejudice that they were not prepared and endowed for offensive operations. Of course, there were also some more difficult moments – for instance, the defeat of the Division 18 Infantry in February 1942 – but these do not justify the oblivion in which the Romanian contribution to the taking of Crimea has sunk.

In 1943–1944, the behaviour of the Romanian troops was no much lesser and they confirmed Marshal Antonescu's appreciation that the divisions in Crimea were the best war-trained and endowed of the Romanian Army. For instance, in December 1943, the Division 6 Cavalry succeeded to cut off a bridge end opened by the Soviets at Eltigen – the last victory of the German and the Romanian troops in Crimea.

The 1943–1944 campaign made bolder the disagreements between the Romanian and the German commands. Considered a "new Stalingrad", the situation of the German Army 17 in Crimea generated an increased tension in the German-Romanian relations, resembling in many respects to the tension during the big battles on the Don and Volga in November 1942–February 1943. In consequence, the various echelons of the German Command increased their accusations about a supposed

"lack of willingness to fight" of the Romanian troops. An accusation lacking any kind of evidence from the reality as long as the defending of Crimea was secured mainly by the Romanians. The defeat of the Army 17 in Crimea cannot in any case be explained through the lack of willingness to fight from the part of the Romanian troops.

But just like at Stalingrad, in the most difficult moments of the battle, the German Command thought proper to give a reproving order with offending remarks addressed to the Romanian soldiers. General Hugo Schwab, commander of the Romanian Mountain Corps, replied vigorously to this order and accused in his turn the German Command for having unreasonably sacrificed a Romanian detachment in the Alushta zone. The incident was buried only several months after the end of the battle for Crimea.

The German Command did not keep its promise that the Romanian troops would be evacuated with priority, at least in the first stage the majority of the evacuated people were German military, Russian volunteers and civilians. All these have caused nothing else but the unreasonable increase of the Romanian losses.

The impossibility of bringing home in due time all the divisions from Crimea has seriously affected the strength of the Romanian Army in its confrontation with the Soviet Army that reached by March 1944 the eastern border of the country, when the Romanian High Command and Marshal Ion Antonescu were rejecting Hitler's thesis according to which "Romania was to be defended in Crimea."

The Romanians in Crimea. 1941-1944 reconstructs the moments of glory and tragedy of the Romanian troops' campaigns in Crimea, trying to determine the reconsideration of a subject upon which the Romanian historiography has not pronounced itself yet while the Western and Soviet works have approached only fragmentarily and in a manner often imprinted by prejudice and rushed verdicts.

Cuprins

Glorie și tragedie în Crimeea	5
Istorie și geopolitică	6
Miza Crimeii	11
Ce au căutat românii în Crimeea ?	18
295 de zile pentru cucerirea Crimeii	30
„Fortăreață” sau capcană ?	56
Câteva concluzii	93
<i>Notă asupra ediției</i>	101
<i>Lista abrevierilor</i>	102
<i>Lista documentelor</i>	105
<i>Cronologie</i>	112

DOCUMENTE

I. Bătălia istmurilor și pătrunderea în Crimeea (septembrie – decembrie 1941)	121
II. Prima bătălie pentru Sevastopol (noiembrie – decembrie 1941)	170
III. Kerci-Feodosia: surprindere și stupoare (decembrie 1941 – aprilie 1942)	179
IV. Victorie fulgerătoare la Kerci (mai 1942)	222
V. Cucerirea Sevastopolului (iunie – iulie 1942)	242
VI. Prinși în capcană (octombrie 1943 – mai 1944) ...	283
VII. Constanța – portul speranței (aprilie-mai 1944)	329

<i>Anexe</i>	435
<i>Lista hărților</i>	448
<i>Semne convenționale și abrevieri în hărți</i>	448
<i>Résumé</i>	449
<i>Summary</i>	455

Table des matières

Gloire et tragédie en Crimée	5
Histoire et géopolitique	6
L'enjeu de la Crimée	11
Pourquoi les Roumains sont allés jusqu'en Crimée	18
295 jours pour la prise de la Crimée	30
„Forteresse“ ou piège ?	56
Quelques conclusions	93
<i>Note sur l'édition</i>	101
<i>Liste des abréviations</i>	102
<i>Liste des documents</i>	105
<i>Chronologie</i>	112

DOCUMENTS

I. La bataille des isthmes et la pénétration en Crimée (septembre-décembre 1941)	121
II. La première bataille de Sébastopol (novembre-décembre 1941)	170
III. Kertch-Feodossija: surprise et stupeur (décembre 1941-avril 1942)	179
IV. Une victoire-éclair à Kertch (mai 1942)	222
V. La prise de Sébastopol (juin-juillet 1942)	242
VI. Pris au piège (octobre 1943-mai 1944)	283
VII. Constanța - le port de l'espérance (avril-mai 1944)	329

<i>Annexes</i>	435
<i>Liste des cartes</i>	448
<i>Signes conventionnels et abréviations sur les cartes</i>	448
<i>Résumé</i>	449
<i>Summary</i>	455

Contents

Glory and tragedy in Crimea	5
History and geopolitics	6
The stake of Crimea	11
What were the Romanians looking for in Crimea ?	18
295 days for the taking of Crimea	30
"Fortress" or trap ?	56
Some conclusions	93
<i>Notes about the edition</i>	101
<i>Abbreviations list</i>	102
<i>List of documents</i>	105
<i>Chronology</i>	112

DOCUMENTS

I. The battle for the isthmuses and the penetration in Crimea (September – December 1941)	121
II. The first battle for Sevastopol (November – December 1941)	170
III. Kerch – Feodosiya: surprise and stupor (December 1941 – April 1942)	179
IV. Flashing victory at Kerch (May 1942)	222
V. The Taking of Sevastopol (June – July 1942)	242
VI. Caught in the trap (October 1943 – May 1944)	283
VII. Constanța – the port of the hope (April – May 1944)	329
<i>Appendices</i>	435
<i>List of maps</i>	448
<i>Symbols and abbreviations used in maps</i>	448
<i>Résumé</i>	449
<i>Summary</i>	455

Redactor: maior MIRCEA COCIU

Bun de tipar: 20.02.1995
B10395

ISBN 973-32-0417-X

Tiparul a fost executat la tipografia editurii

Patron unic și Director general.

Cristian Batusin

„Atunci când se va scrie istoricul operațiunilor din Crimeea, eforturile și grelele sacrificii de sânge făcute de trupele române de aici vor apărea foarte palide“, scria în 1942 locotenent-colonelul Theodor Tăutu. Premoniția sa s-a adeverit în mod dureros, deși din motive pe care, atunci, nimeni nu le putea bănuși.

Această carte reconstituie, pentru prima oară după o jumătate de secol, momentele decisive, zilele de glorie și tragedie ale campaniilor purtate în Crimeea de trupele române în anii 1941–1944: ♦se au căutat românii în Crimeea? ♦bătălia istmurilor ♦debarcărilor sovietice de la Kerchi și Feodosia ♦victorie fulgerătoare la Kerchi ♦cucerirea Sevastopolului ♦Crimeea: „fortăreață“ sau capcană? ♦disputa Hitler–Antonescu în legătură cu soarta diviziilor române din Crimeea ♦marea traversadă din aprilie–mai 1944

